Iulian BOLDEA
(coordinator)

COMMUNICATION, CONTEXT, INTERDISCIPLINARITY

Studies and Articles

Volume III

Section: Political Sciences and International Relations

"Petru Maior" University Press
2014

Communication, Context, Interdisciplinarity – 3rd Edition
ISSN 2069 – 3389

Edited by:
The Alpha Institute for Multicultural Studies
Moldovei Street, 8
540522, Tîrgu Mureş, România
Tel./fax: +40-744-511546
Email: iulian.boldea@gmail.com

Published by:
"Petru Maior" University Press, Tîrgu Mureş, 2014
Nicolae Iorga Street, 1
540088, Tîrgu Mureş, România
Tel./fax: +40-265-236034
Email: editura@upm.com
Computer design: Carmen Rujan

Table of Contents

THE ROLE OF INTERNATIONAL SECURITY ORGANIZATIONS IN THE ACCOMPLISHMENT OF GLOBAL SECURITY
Florian Răpan, Prof., PhD, ”Dimitrie Cantemir” Christian University of Bucharest 7

THE STATE-CHURCH RELATIONSHIP IN THE PRESENT GEOPOLITICAL CONTEXT
Vasile Timiş, Prof., PhD, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 17

INTERNATIONAL MIGRATION OF YOUNG PEOPLE FROM ROMANIA
George Bălan, Assoc. Prof., PhD, Elena Roxana Stoica, Student, Romanian-German University of Sibiu 25

ROMANIAN-BRITISH COOPERATION IN SOLVING ISSUES OF MUTUAL INTEREST (1920-1936)
Marusia Cîrstea, Assoc. Prof., PhD, University of Craiova 30

IDENTITÉS EN CONFLIT ? L'ANALYSE DU DISCOURS CONCERNANT LA GUERRE D'UKRAINE
Paul Kun, Assoc. Prof., PhD, West University of Timişoara 46

THE INFLUENCE OF THE MIGRATIONIST PHENOMENON ON THE NATIONAL SECURITY AND DEFENSE
Florian Răpan, Prof., PhD, ”Dimitrie Cantemir” Christian University of Bucharest 56

Dana-Silvia Contineanu, PhD Student, ”Carol I” National Defense University, Bucharest
THE SPACE MATTERS. IMAGINING AND MAPPING OF REGIONAL DEVELOPMENT 65

Mariana Cojoc, Assoc. Prof., PhD, ”Ovidius” University of Constanţa,
Ana Maria Munteanu, Assoc. Prof., PhD,”Ovidius” University of Constanţa 65

THE PROJECT OF EURASIAN UNION: THE POSITIONS OF RUSSIA, BELARUS, KAZAKHSTAN AND ARMENIA
Maria Costea, Researcher, PhD., ”Gh. Şincai” Institute for Social Sciences and the Humanities of the Romanian Academy,
Simion Costea, Assoc. Prof., PhD, ”Petru Maior” University of Tîrgu Mureş 75

POLITICAL MARKETING AND DEMOCRACY
Arthur Mihăilă, Assist. Prof., PhD, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 84

THE LINK BETWEEN INSTITUTIONS AND SUSTAINABLE DEVELOPEMENT. A CASE STUDY FOR ROMANIA
Claudiu Ţigănaş, Assist Prof., PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi

Ana Iolanda Vodă, PhD, ”Ghe. Asachi”Technical University of Iaşi
Dumitru Filipeanu, Assist. Prof., PhD, ”Ghe. Asachi”Technical University of Iaşi
Florin Alexandru Luca, Assoc. Prof., PhD, ”Ghe. Asachi”Technical University of Iaşi 92

BIOLOGICAL SECURITY – AN IMPORTANT ELEMENT OF INTERNATIONAL SECURITY
Florian Răpan, Prof., PhD, ”Dimitrie Cantemir” Christian University of Bucharest
Dana-Silvia Contineanu, PhD Student, ”Carol I” National Defense University, Bucharest 101

A BRIEF RESEARCH ON DISCRIMINATION ASPECTS FROM THE LEGISLATIVE INITIATIVES OF THE MEMBERS OF THE ROMANIAN PARLIAMENT
Marcela Monica Stoica, Assist. Prof., PhD, “Dimitrie Cantemir” Christian University of Bucharest 107

THE DIVIDING REFERENDUMS OF THE PROVINCES FROM THE COUNTRIES: TOWARDS A NEW EUROPEAN POLICY
Diana Foris, Assist. Prof., PhD, “Transilvania” University of Braşov,
Marius Văcărelu, Assist. Prof., PhD, National School of Political and Administrative Studies, Bucharest 115

THE NEW ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL CONTEXT OF THE FIRST ROMANIAN IMMIGRANTS IN THE U.S.A.
Iuliana Neagoş, Assistant, PhD Student, ”Lucian Blaga” University of Sibiu 124

NATURAL RIGHT FROM HOBBES TO ROUSSEAU. POLITICAL, ETHICAL, PHILOSOPHICAL AND JURIDICAL CONSEQENCES
Niadi-Corina Cernica, Assist. Prof., PhD, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 131

SOME CHARACTERISTICS OF THE NEO-POPULIST DISCOURSE
Razvan Victor Pantelimon, Assist. Prof., PhD, ”Ovidius” University of Constanţa, Assoc. Prof., PhD, Institute of History, Pontificial Catholic University of Valparaiso, Chile 135

LATIN AMERICA BETWEEN THE EUROPEAN INTEGRATION MODEL AND THE NORTH-AMERICAN PROJECT OF FREE EXCHANGE
Alexandru Mihai Ghigiu, PhD Student, National School of Political and Administrative Studies, Bucharest 146

MUSLIMS IN THE ROMANIAN MEDIA, AFTER 2011
A FRAME FROM INSIDE OF A REVOLUTION
Ana-Maria Gajdo, PhD Student, Sapienza University of Rome, Italy 158

EUROPEAN SOCIAL UTOPIAS FROM THE GNOSTIC PERSPECTIVES OF ESCHATOLOGICAL GEOPOLITICS
Antoniu Alexandru Flandorfer, PhD Student,”Ştefan cel Mare” University of Suceava 170

EU LOBBYING – HISTORY AND MAIN ACTORS
Camelia Nistor, PhD, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 178

RAMBURSAREA PRESTAŢIILOR SOCIALE DE SĂNĂTATE ÎNTRE STATELE MEMBRE – CADRU JURIDIC ŞI APLICARE A ACESTUIA
Dana – Silvia Contineanu, PhD Student, Romanian Academy, Institute for the Research of the Quality of Life 187

COSMOPOLITANISM AND THE ETHICS OF SOCIAL RESPONSIBILITY
Cătălin-Constantin Diaconu, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 192

THE IMPACT OF DELIBERATIVE PEDAGOGIES ON THE CIVIC COMPETENCES AND VALUES OF YOUNGSTERS IN ROMANIA
Carmen Gabriela Greab, Research Assistant, PhD Student, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 199

HOW WELL DOES POLITICAL CORRECTNESS SELL? PORTRAYING RACISM FOR THE MASSES IN THE HELP (2011) AND DJANGO UNCHAINED (2012)
Ioana Baciu, PhD, Student, ‘Alexandru Ioan Cuza’ University of Iaşi 211

THE RELATION BETWEEN THE EUROPEAN INSTITUTIONS AND THE LOBBYING ACTORS AS PART OF THE EU DECISION-MAKING PROCESS
Camelia Nistor, PHD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca 219

ROMANIA, BETWEEN TRANSITIONAL SOCIETY AND CONSOLIDATED DEMOCRACY
Iulia Anghel Postdoc, Researcher, University of Bucharest 227

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON THE EUROPEAN CULTURAL IDENTITY
Laurenţiu Petrila, PhD Student, Babeş-Bolyai University of Cluj Napoca 240

SOLDIERS TO LEASE.
PRIVATE MILITARY COMPANIES STATUTE IN THE XXI CENTURY
Tiberiu Popa, PhD Student, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca
Tünde Nagy, PhD Student, ”Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 251

EFFECTS OF EUROPENIZATION. INSTITUTIONAL DEVELOPMENT FOR THE ABSORPTION OF STRUCTURAL FUNDS IN ROMANIA DURING 2007-2013 FINANCIAL PERIOD
Luminiţa Philipe, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iaşi 258

THE FUTURE OF RUSSIA AS AN EMERGING POWER
Marcela Mihaela Stanişte, PhD Student, „Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca 268

HOW "GLOBAL CARE CHAIN" AFFECTS THE TRANSNATIONAL FAMILY
Maria Petronela Munteanu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

CONSTITUTIONALISM - THE DEMOCRATIC PATH
Mihai Lupu, PhD, Romanian Academy, Iaşi Branch 287

MAKING THE NEW ROMANIAN. AN OUTLINE OF THE NATIONALIST AND THE LEGIONARY PROGRAMS OF POLITICAL ANTHROPOGENESIS
Mihai Stelian Rusu, Postdoc Researcher, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 295

THE PUBLIC IMAGE OF THE BILATERAL ROMANIAN-RUSSIAN RELATIONS DURING THE PERIOD 2005-2007
Miruna Mădălina Iancu (Trandafir), Postdoc Researcher, PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş, ... 308

WHO IS AFRAID OF AFRICA?
Nicolae Melinescu, Dr., "Andrei Şaguna" University of Constanţa 317

A THEORETICAL INCURSION IN THE EVOLUTION OF CONTEMPORARY CONFLICTS
Olesea Ţaranu, Romanian Academy, Iaşi Branch 326

SOCIAL MEDIA INTELLIGENCE-A RADIOGRAPHY OF THE NEWEST INT
Raluca Luţai, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 338

PATTERNS OF RECRUITMENT AT THE LOCAL LEVEL IN EAST-CENTRAL EUROPE
Roxana Marin Doctoral fellow, Romanian Academy, Iaşi Branch, PhD Student, University of Bucharest 344

PUTIN AND UKRAINE; BACK TO THE USSR?
Tünde Nagy, Ph.D. Student, Babes-Bolyai University, Cluj Napoca
Tiberiu Popa, Ph.D. Student, Babes-Bolyai University, Cluj Napoca 357

HUMAN SECURITY AND THE RESPONSIBILITY TO PROTECT – A CONSTRUCTIVIST ARGUMENT FOR RESTRUCTURING THE INTERNATIONAL REALITY
Andreea Iancu, PhD Fellow, SOP HRD159/1.5/S/133675, Romanian Academy, Iaşi Branch..... 362

THE ROLE OF INTERNATIONAL SECURITY ORGANIZATIONS IN THE ACCOMPLISHMENT OF GLOBAL SECURITY

Florian Răpan, Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest

Abstract: In the international system, security organizations can be considered security communities. Security is not only military security, on the contrary, its plans to manifest includes both military sphere and on the non-military (political, economic, social, cultural, environmental, etc.) from the human individual to that of the world .
The analysis aims to define the most important international security organizations based on a number of indicators.
Following these indicators is noted that existing international organizations security hierarchy at common knowledge has a strong scientific substrate. This confirms that the UN, NATO, EU and OSCE is the most important international security organizations.

Keywords: international organizations, security enviroment, globalization, terrorism, political field.

Locul şi rolul alianţelor şi coaliţiilor militare în modelarea mediului de securitate

Dispariţia bipolarităţii a determinat mutaţii esenţiale în mediul de securitate internaţional, aspect ce a evidenţiat necesitatea regândirii conceptului de apărare. Analiza noilor riscuri şi ameninţări la adresa securităţii internaţionale a condus la o nouă percepţie a acesteia şi a impus o altă orientare în domeniul apărării. Aşa s-a ajuns la concluzia că securitatea statelor nu mai este ameninţată de conflicte militare majore ci de surse de instabilitate cauzate de probleme de natură economică, socială, migraţia internaţională a persoanelor, extinderea riscurilor asimetrice prin înmulţirea numărului de reţele teroriste, creşterea dominaţiei economice a unor state, degradarea mediului natural ş.a. Securitatea devine, în aceste condiţii, una colectivă, la fel cum şi apărarea structurilor inter-operabile şi a sistemelor unitare create prin coaliţii sau alianţe este, prin toate componentele sale, colectivă.

Schimbările survenite, atât în plan politic regional cît şi global, prin apariţia unor noi riscuri atipice, au impus o reconsiderare a măsurilor necesare asigurării securităţii statelor şi, implicit, a rolului armatelor, a formelor şi procedeelor de acţiune adoptate de către acestea.

În analiza noastră ne situăm în zona celor care apreciază că formarea de alianţe sau coaliţii militare între state a devenit imperios necesară, ea fiind cerută de însăşi realitatea vremurilor prezente în care securitatea nu mai este privită ca un atribut naţional ci este adresată prin măsuri comune de protejare a populaţiei sau acţiuni preventive împotriva tuturor surselor de instabilitate, atât la nivel regional cât şi global. Rolul şi importanţa creării acestora a crescut direct proporţional cu răspândirea globalizării, ale cărei efecte asupra mediului actual de securitate impun o gândire şi o atitudine globală în ceea ce priveşte protejarea şi promovarea intereselor naţionale.

Toate ţările mapamondului sunt, în principiu, membre ale cel puţin unei organizaţii regionale sau interguvernamentale.

George Liska se află printre primii specialişti în domeniu care a studiat îndeaproape fenomenul formării alianţelor şi coaliţiilor, fiind cel care a elaborat *teoria sprijinului*. Această teorie este focalizată pe tendinţele şi modul de reacţie al statelor slabe în situaţiile în care au

nevoie de sprijin iar marile puteri le propun formarea de alianţe.[1] Logica autorului în ceea ce priveşte teoria respectivă se bazează pe ideea că statele slabe caută sprijinul statelor mai puternice ca răspuns la o potenţială ameninţare venită din partea unui adversar, în timp ce statele puternice acţionează în interes propriu pentru protejarea resurselor statelor slabe. În plus, dorinţa de a face parte dintr-o alianţă este determinată şi de percepţia legată de balanţa *beneficii* versus *riscuri* pe care o au statele. De asemenea, autorul apreciază că eficacitatea oricărei alianţe, pe lângă rolul de a opri o acţiune agresivă, constă în capacitatea de a preveni un conflict şi de a îmbunătăţi relaţiile dintre statele membre, precum şi de a asigura mijloacele şi modalităţile de consultare între aliaţi. Natura unei alianţe este, astfel, bine delimitată, ea fiind produsul unui sistem bipolar, creat de interese opuse, ai căror poli sunt foarte clar identificaţi.

Stephen Walt prezintă o alternativă interesantă la teoria gândită de George Liska şi susţinută de Hans Morgenthau. Liska şi Morgenthau privesc, în general, aspectele legate de formarea alianţelor din perspectiva principiului *balanţei de putere*, deşi modul în care ei văd aplicabilitatea acestui concept este oarecum diferit. În accepţiunea lui Walt, alianţele dintre state se construiesc pe două aspecte: *balansarea*, presupune intrarea în conflict alături de partea cea mai slabă cu scopul de a echilibra balanţa de forţe şi *alinierea*, care însemnă intrarea în conflict alături de partea pe care o apreciezi ca fiind mai puternică sau cu şanse mai mari de a câştiga confruntarea şi, în acelaşi timp, cu intenţia de a obţine unele beneficii la terminarea conflictului.[2]

Un eseu foarte interesant în ceea ce priveşte formarea alianţelor văzută prin prisma teoriei realiste a fost scris de către Dan Reiter. În cuprinsul acestui eseu autorul îşi propune să demonstreze câteva aspecte importante. Astfel, el afirmă că nu numai statele mici şi slabe îşi folosesc experienţele istorice ca şi regulă de alegere a alianţelor din care doresc să facă parte şi susţine că nivelul de ameninţare reprezintă doar un factor minor în procesul de luare a deciziei de a deveni membru al unei alianţe. În acelaşi timp, Reiter insistă asupra faptului că nu ar trebui să se respingă principalele presupuneri realiste pe care statele le au în atenţie în procesul de luare a deciziilor, ba chiar mai mult, ele ar trebui să fie utilizate ca şi *„versiuni realiste edificatoare”*.[3]

La rândul său, Glenn Snyder consideră că există două modele principale de alianţe între state: modelul *garanţiilor*, conform căruia alianţa este doar o formalitate ce nu face decât să consemneze un interes pe care statul respectiv îl avea deja în protejarea unui alt stat, chiar şi fără tratatul de înţelegere respectiv şi modelul *procurării de ajutor*, care presupune că nevoia stringentă de ajutor determină statele să se alieze şi să-şi promită sprijinul celorlalţi aliaţi, pe care, în lipsa respectivei înţelegeri, nu ar avea niciun interes să îi apere.[4]

Istoria ne-a demonstrat de-a lungul vremii faptul că războiul, datorită urmărilor tragice pe care le generează, nu ar trebui să constituie, sub nici o formă, o soluţie de rezolvare a divergenţelor dintre state. Renumitul filozof Immanuel Kant, figura centrală a filozofiei moderne, răspundea la întrebarea legată de cauzele care au determinat începerea unui război

[1] George, Liska, *Nations in Alliance*, Johns Hopkins Press, Baltimore, 1962, p. 13.
[2]Stephen M.,Walt, *The Origins of Alliances*, Cornell University Press, New York, 1987, p.18.
[3]Dan, Reiter, *Learning, Realism and Alliances: The Weight of the Shadow of the Past* în *World Politics*, vol. 46-4, 1994, p. 526.
[4]Glenn Herald, Snyder, *Alliance Politics*, CornellUniversity Press, New York, 1997, p. 57.

astfel: *„Nimic, căci starea naturală a lumii este starea de război”*[5]. Această opinie a fost împărtăşită, sub altă formă, şi de către Julien Freund, pentru care *„conflictul este inerent oricărei societăţi, la fel cum sunt violenţa sau bunăvoinţa”*[6]. Alţii, precum Raymond Aron sau neorealistul Kenneth Waltz, pun războiul pe seama anarhiei internaţionale, pe lipsa unui sistem de guvernare central. Martin Wight afirmă că răspunsul la întrebarea menţionată anterior este invariabil legat de relaţiile de putere, mai precis, *„găsim originea războiului în deciziile guvernelor şi, uneori, în pasiunile popoarelor, impulsionate de relaţiile de putere”*[7].

Obiectivul alianţelor militare este acela de a preveni un război şi nu de a îl genera, acestea jucând un rol foarte important în modelarea peisajului politic internaţional. Statele formează alianţe cu scopul de se apăra împotriva ameninţărilor externe sau pentru a-şi mări puterea de influenţă. În acelaşi timp, formarea unei alianţe intensifică sentimentul de ameniţare la adresa statelor nemembre, ceea ce poate determina schimbarea relaţiilor dintre aliaţi, culminând chiar cu ajungerea la ostilităţi militare. Cele mai mari implicaţii privind un domeniu în care se desfăşoară o acţiune multilaterală apar, în aceste condiţii, în zona operaţiunilor militare, specialiştii apreciind, însă, că operaţiunile unei coaliţii nu pot fi afectate unilateral dacă una dintre naţiuni îşi asumă rolul de conducător al procesului de luare a deciziilor. Orice operaţiune multinaţională necesită atât o bună coordonare a procesului de comandă şi control, cât şi o cooperare mutuală în ceea ce priveşte propunerile şi modalităţile de acţiune. Dinamica proceselor din interiorul alianţelor şi coaliţiilor este la fel de importantă ca şi obiectivele pentru care acestea au fost create.

În vreme de război, operaţiunile îndeplinite de către alianţe sunt, în general, diferite de cele executate de către coaliţii. Stalele din cadrul coaliţiilor se concentrează, în principal, pe eficacitatea operaţională, în timp ce pentru alianţe devine primordială eficienţa acţiunilor politice. Există situaţii în care alianţele create pe timp de pace sunt nevoite să intervină într-un conflict, cum, de altfel, există situaţii în care, odată cu iminenţa sau izbucnirea unui război, statele pot forma o coaliţie ad-hoc cu scopul expres de a participa la operaţiunile militare. În aceste condiţii, alianţele ce au fost formate anterior beneficiază de existenţa structurilor comune de planificare şi luare a deciziilor, în timp ce coaliţiile sunt pregătite într-un timp relativ scurt în vederea îndeplinirii scopului pentru care au fost create. În ceea ce priveşte capacitatea de luptă efectivă, alianţele militare dispun de avantajul unei planificări mutuale a acţiunilor, de relaţii omogene stabile între aliaţi, de oportunitatea creării unor structuri eficiente de informare sau de comandă şi control, precum şi de mecanisme deja agreate pentru procesul de luare a deciziilor. Toţi aceşti factori ar trebui să determine, astfel, o coordonare mai uşoară a acţiunilor executate de către alianţe decât a celor executate de către coaliţii.

Rolul actorilor non-statali în generarea alianţelor şi coaliţiilor militare

A. Organizaţia Naţiunilor Unite

Liga Naţiunilor, fondată în urma Conferinţei de Pace de la Paris din anul 1919, este, ca urmare, prima organizaţie internaţională permanentă creată cu scopul de a *„promova*

[5]Immanuel,Kant, *The Philosophy of Law*, trans. W. Hastie (Edinburg: T. and T. Clark, 1887), p. 218, apud Kenneth, N. Waltz, *Opere citate*, p. 8.
[6]Julien, Freund, *Sociologie du conflit*, Editura PUF, Paris, 1983, p. 23, apud Teodor, Meleşcanu, *Riscuri, pericole şi ameninţări la adresa securităţii*în *Studii de Securitate*, Editura Cavallioti, Bucureşti, 2005, p. 49.
[7]Martin,Wight, *Politica de putere*, Editura ARC, Chişinău, 1998, p. 146.

cooperarea internaţională şi de a păstra pacea şi securitatea internaţională"[8] şi constituie precursorul ONU.

Organizaţia Naţiunilor Unite a fost înfiinţată în anul 1945, după încheierea celui de Al doilea război mondial, de un grup compus din 51 de state care s-au angajat să păstreze pacea şi securitatea internaţională, să sprijine dezvoltarea de relaţii prieteneşti între naţiuni, să promoveze progresul social, standarde de viaţă mai bune şi drepturile umane.

Organizaţia îşi desfăşoară activitatea în baza *CarteiONU*, ce a fost semnată la Conferinţa de la San Francisco, SUA, din data de 26 iunie 1945, de către reprezentanţii a 50 de state - Polonia nefiind reprezentată la această conferinţă a semnat-o ulterior - şi are patru mari obiective principale[9]:

1. menţinerea păcii şi securităţii internaţionale;
2. dezvoltarea de relaţii prieteneşti între naţiuni care să fie bazate pe principiul egalităţii în drepturi şi al autodeterminării oamenilor şi stabilirea altor măsuri necesare întăririi păcii universale;
3. asigurarea unei cooperării internaţionale necesare rezolvării problemelor ce au caratcter social, economic, cultural sau umanitar, precum şi promovarea sau încurajarea respectului faţă de drepturile şi libertăţile fundamentale ale oamenilor indiferent de rasă, sex, religie sau limba pe care o vorbesc;
4. organizaţia să constituie un centru de armonizare a acţiunilor naţiunilor în obţinerea acestor scopuri comune.

Datorită caracterului său internaţional unic şi în temeiul puterii conferite de prevederile *Cartei*, ce constituie fundamentul organizaţiei, ONU poate decide luarea de măsuri într-o gamă largă de probleme şi oferă forum pentru cele 193 de state membre în vederea exprimării diferitelor puncte de vedere prin intermediul Adunării Generale, Consiliului de Securitate, Consiliului Economico-Social şi al altor comitete sau comisii. Cu toate că este un document laborios şi extrem de profund, *Carta ONU* reprezintă, totuşi, doar un acord care oferă soluţii şi metode paşnice pentru restabilirea păcii şi securităţii internaţionale, sub autoritatea Consiliului de Securitate. În realitate, practica evenimentelor a demonstrat că sistemul are efecte limitate. În unele situaţii, statele au fost nevoite să acţioneze independent de organizaţie în baza articolului 51 din *Cartă*, care asigură dreptul acestora de a se angaja în acţiuni militare de autoapărare, inclusiv autoapărare colectivă.

Bugetul aflat la dispoziţia ONU se situează în jurul cifrei de 7,8 miliarde dolari pe an, în timp ce criza economică globală a determinat o reducere a tuturor resurselor disponibile. În aceste condiţii, nu se observă niciun semnal vizavi de o diminuare a nevoilor de sprijin soliciate Naţiunilor Unite. Provocări precum schimbările climatice, şocurile economice, crima transnaţională şi extremismul ameninţă multe state şi contribuie la creşterea instabilităţii politice sau a securităţii.

Oficialii Organizaţiei Naţiunilor Unite apreciază cooperarea cu organizaţiile sau agenţiile regionale ca fiind absolut vitală pentru asigurarea succesului, susţinând că aceasta

[8]*The Covenant of the League of Nations*, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp, accesat la 19.09.2011.
[9]*Charter of the United Nations*, San Francisco, 26 iunie 1945, Capitolul I: Purposes and Principles, art. 1, http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml, accesat la 20.09.2011.

ajută la folosirea puterii şi avantajelor oferite de fiecare actor în scopul îndeplinirii obiectivelor comune de menţinere a păcii internaţionale sau de management al crizelor.

Aceştia afirmă, totodată, că există oricând posibilitatea optimizării relaţiilor adânc înrădăcinate cu Uniunea Europeană sau Uniunea Africană şi apreciază contribuţia UE la misiunile ONU de menţinere a păcii, în special în privinţa operaţiunilor de management al crizelor militare şi civile, incluzând operaţiunile „punte" de desfăşurare rapidă a forţelor, a asigurării capabilităţilor de nişă şi a oferirii de asistenţă în condiţii critice.

B. Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord

„Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord (North Atlantic Treaty Organization) sau NATO, numită, de asemenea, Alianţa (Nord) Atlantică, este o alianţă militară interguvernamentală care a fost înfiinţată în baza Tratatului Nord-Atlantic, semnat la Washington, D.C., pe data de 4 aprilie 1949."[10]

Caracterul politic al organizaţiei este dat de obiectivul său care priveşte *„întărirea securităţii prin reducerea riscului de apariţie a conflictelor ca urmare a acţiunilor diplomatice, dialogului/consensului şi cooperării"*, în timp ce caracterul militar îl completează pe cel politic atunci *„când eforturile diplomatice eşuează"* şi presupune *„apărarea colectivă, operaţiuni de management al crizelor şi menţinerea capabilităţilor militare adecvate"*.[11]

Alianţa Nord-Atlantică a fost stabilită în contextul adâncirii tensiunilor dintre SUA şi URSS, cu menirea de a apăra statele Europei Occidentale şi Statele Unite ale Americii de invazia roşie. NATO apare, astfel, ca o replică occidentală a Tratatului de la Varşovia. Prin Tratatul Nord-Atlantic se stabileşte faptul că alianţa va respecta prevederile *CarteiONU* în ceea ce priveşte rezolvarea conflictelor sau neînţelegerilor dintre naţiuni în termeni paşnici. Cu toate acestea, articolul 5 al tratatului oferă posibilitatea ca statele NATO să răspundă prin folosirea forţei în exercitarea dreptului la autoapărare individuală sau colectivă recunoscut prin Articolul 51 din *Cartă*, în situaţia în care unul sau mai mulţi membrii ai săi este atacat, urmând ca ulterior să informeze Consiliul de Securitate al Organizaţiei Naţiunilor Unite şi să se supună deciziilor acestuia.

Experienţa acumulată în urma acţiunilor militare executate până în prezent de către NATO a demonstrat foarte clar aliaţilor necesitatea cooperării între actorii comunităţii internaţionale, deopotrivă civili şi militari, aspect considerat ca fiind esenţial pentru îndeplinirea obiectivelor de securitate stabilite. Statele membre au convenit, prin urmare, asupra unei abordări cuprinzătoare a securităţii care să angajeze toţi actorii implicaţi. Nevoia acestei abordări a derivat din necesitatea şi dorinţa de a face faţă actualelor provocări la adresa mediului operaţional, după cum au demonstrat realităţile din Kosovo, Irak sau Afganistan.

Fără îndoială, conceptul *Comprehensive Approach* (Abordare comprehensivă), care presupune o abordare cuprinzătoare, sistemică şi integratoare a problematicii securităţii se află, în continuare, pe agendele tuturor organizaţiilor care au ca obiective securitatea şi stabilitatea. Acest concept rămâne de o importanţă primordială, nu doar pentru NATO şi statele sale membre, ci pentru întreaga comunitate internaţională şi înseamnă, înainte de toate,

[10]http://en.wikipedia.org/wiki/NATO,accesat la 21.09.2011.
[11]http://www.nato.int/welcome/intro_to_nato_en.pdf, accesat la 21.09.2011.

coordonarea eficientă a cooperării dintre elementele militare şi cele civile, precum şi integrarea acţiunilor actorilor internaţionali cu cele ale guvernului ţării gazdă.

Summitul NATO de la Lisabona, din luna noiembrie 2010, a adus Alianţei un nou Concept Strategic, intitulat sugestiv *„Angajament activ, apărare modernă”*, care va ghida acţiunile acesteia pentru următorii zece ani. Principalele elemente prevăzute în document, de care NATO trebuie să ţină cont pe timpul evaluărilor şi deciziilor viitoare ce privesc securitatea statelor membre, sunt următoarle[12]:

- *apărarea colectivă*, prin care se reconfirmă angajamentul luat în Tratatul Nord-Atlantic de către statele membre de a se *„apăra reciproc împotriva unui atac, inclusiv în cazul noilor ameninţări”*;

- *politica nucleară*, prin care Alianţa îşi ia angajamentul să *„creeze condiţiile pentru o lume fără arme nucleare”*, precizând, totuşi, că va continua să fie o alianţă nucleară *„atât timp cât vor exista arme nucleare în lume”* (disuasiunea rămâne, în aceste condiţii, un element central al strategiei sale, forţele nucleare oferind *„garanţia supremă”* pentru securitate, deşi condiţiile pentru o recurgere la arma nucleară sunt *„extrem de improbabile”*);

- *apărarea antirachetă*, prin care se defineşte capacitatea de apărare împotriva unui atac cu rachete drept unul dintre elementele centrale ale apărării sale (în acest domeniu va căuta activ *„cooperarea cu Rusia şi alţi parteneri euroatlantici”*);

- *parteneriatele* cu ţări terţe pot *„contribui la consolidarea securităţii internaţionale, la apărarea valorilor NATO, la operaţiunile sale precum şi la pregătirea ţărilor interesate de aderare; o Uniune Europeană activă şi eficientă contribuie la securitatea globală în zona euro-atlantică, UE fiind un partener unic şi esenţial pentru NATO”*;cooperarea NATO-Rusia rămâne de o *„importanţă strategică”*;

- *gestionarea crizelor*,prin care NATO îşi ia angajamentul să *„prevină sau să gestioneze”* crize susceptibile să degenereze în conflicte ori *„să stabilizeze o situaţie post-conflict sau să ajute la reconstrucţie”* (Alianţa va crea, *„trăgând învăţăminte din operaţiuni, o structură civilă de gestionare a crizei adecvată, dar modestă, pentru a interacţiona mai eficient cu partenerii civili”*);

- *terorismul şi traficanţii de toate formele* sunt consideraţi o *„ameninţare directă”* (conflictele externe la frontierele NATO pot ameninţa securitatea sa, alimentând extremismul, terorismul, dar şi traficul de arme, droguri ş fiinţe umane);

- *atacurile informatice*, prin care se prevede dezvoltarea capacităţii Alianţei de a *„preveni şi detecta atacurile informatice”* (documentul citează ca posibile surse forţele armate şi serviciile de informaţii externe, crima organizată, grupările teroriste sau extremiste);

- *securitatea energetică*, la care NATO vrea să contribuie inclusiv prin apărarea infrastructurilor energetice şi a zonelor şi căilor de tranzit importante;

Alianţa pentru secolul al XXI-lea, prin care liderii NATO se declară *„hotărâţi să continue modernizarea Alianţei pentru a putea face faţă provocărilor de securitate din secolul al XXI-lea şi să îi menţină eficienţa”,* fapt care să demonstreze că este *„alianţa politico-militară care a avut cel mai mult succes în lume”*.

[12]*Strategic Concept for the Defence and Security* of the Memberes of the North Atlantic Treaty Organization – *«Active Engagement, Modern Defence»*, adoptat de către şefii de stat şi de guverne, Lisabona, 19 noiembrie 2010,http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm, accesat la 25.09.2011.

Cu toate acestea, criza finaciară care a afectat întrega lume a determinat statele membre să îşi reducă substanţial cheltuielile militare, aspect ce pune sub semnul întrebării participarea alianţei la viitoare misiuni în sprijinul securităţii internaţionale.

C. Uniunea Europeană

Pornită iniţial ca o uniune vamală cu scopulde a controla producţiile de cărbune şi oţel ale Germaniei, integrând economia acesteiaîntr-un sistem european mutual, Comunitatea Europeană şi-a dezvoltat cu timpulcomponenta politică, întărind instituţiile comune de la Bruxelles şi adăugând, prinTratatul de la Maastricht, embrionul unei componente militare vizând integrarea UniuniiEuropei Occidentale în nou creata Uniune Europeană. De la Uniunea Vamală realizatăprin Tratatul de la Roma din anul 1957 deciziile politice comune ale liderilor vest-europeni audus popoarele Europei pe calea integrării la toate nivelurile, integrare exprimată prinPiaţa Unică, instituită de Actul Unic European, continuată de Uniunea Economică şiMonetară, ivită în urma Tratatului de la Maastricht şi întărită de Tratatul de laAmsterdam, încununată, în final, cu adăugirea componentei militare prin dezvoltarea uneiviitoare armate comune europene, ca urmare a deciziei Summitului de la Köln, din luna iunie1999.

Uniunea Europeană este o entitate politică, socială şi economică compusă din 28 de state, care, începând cu data de 1 decembrie 2009, are personalitate juridică internaţională.

Cei mai mulţi analişti consideră că EC (Comunitatea Europeană), ulterior, Uniunea Europeană a jucat şi joacă un rol limitat, dar totuşi important, de *putere civilă* în cadrul sistemului internaţional, bazându-se, în principal, pe resursele de putere non-militare cum sunt diplomaţia, comerţul sau ajutorul umanitar. În special după încheierea Războiului Rece, procesul de integrare a fost folosit pentru atingerea unor obiective politice dincolo de graniţele statelor membre, importanţa primordială a abordării relaţiilor externe din perspectivă civilă constând în dezvoltarea de legături deschise, transparente şi predictibile cu ţările situate la graniţa UE.

Uniunea Europeană este, de asemenea, văzută de către specialiştii în relaţii internaţionale ca o *comunitate a siguranţei*, prin faptul că este în favoarea unei cooperări bazate pe consultări şi discuţii în cadrul unor forumuri multilaterale.

Există, în prezent, o anumită nelinişte vizavi de securitatea şi dimensiunea de apărare ale UE ca urmare a încercărilor de a aduna resurse şi de a realiza un consens politic, dar eşuate în tentativa de generare a rezultatelor preconizate. La nivel operativ, experienţa de până acum a demonstrat că eficacitatea UE este limitată de discrepanţa dintre aşteptările legate de consens, datorată, în principal, lipsei unui mecanism eficient de luare a deciziilor.

În prezent, într-un climat economic incert, ministerele apărării din statele membre UE au redus drastic cheltuielile militare ca urmare a presiunilor bugetare în creştere. Aceste reduceri au loc în contextul în care SUA, tradiţionalul garant al securităţii europene, îşi micşorează propriile cheltuieli militare şi îşi îndreaptă atenţia către Asia. De aceea, pentru îmbunătăţirea capabilităţilor de apărare în condiţiile unui mediu de securitate în schimbare, armatele ţărilor UE şi industriile de apărare necesită o restructurare masivă.

D. Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa

Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa a apărut în anii ’70, iniţial sub numele de **Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa (CSCE) şi** a

funcţionat ca un proces de conferinţe şi reuniuni periodice. Adoptarea actualei denumiri s-a hotărât în cadrul Conferinţei de la Budapesta din anul 1994. În prezent, **OSCE** cuprinde **56 de state** din Europa, Asia Centrală şi America de Nord.[13]

OSCE se află încă în faza de definire a identităţii instituţiei şi se bazează pe patru elemente:

- abordarea atotcuprinzătoare a conceptului de securitate (politico-militară, economică, de mediu şi umană);
- participarea, pe bază de egalitate, a tuturor ţărilor membre;
- principii, norme şi valori comune;
- instrumente, mecanisme şi experienţă unică în domeniul diplomţiei preventive.

Pe baza acestor elemente, organizaţia acţionează în sensul: consolidării valorilor comune şi asistării statelor membre în edificarea unor societăţi democratice bazate pe statul de drept; prevenirii conflictelor locale şi restaurării păcii în zona de tensiune; eliminării unor deficite reale şi perceptibile de securitate şi evitării creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, obiectiv ce se realizează prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare.

Pe agenda curentă a organizaţiei se regăsesctemerămasedinperioadaRăzboiuluiRece, precumsoluţionareaconflictelorînghеţatedinspaţiul ex-sovieticsaustabilizareaBalcanilor de Vest, la care se adaugăceledeterminate de provocărileactuale la adresasecurităţii. Pentrumenţinereaacesteia, OSCE se bazeazăpedialogulpoliticprivindvalorilecomuneşi, înacest sens, cooperează cuguvernele, societateacivilăşisectorulprivat ale statelorimplicate.

E. Uniunea Africană

Fondată în luna iulie 2002 după modelul UE, Uniunea Africană a succedat Organizaţiei Unităţii Africane şi cuprinde 53 de state membre. Un element cheie care distinge UA de predecesorul său îl constituie viziunea sa faţă de *„o Uniune a Statelor Africane bine guvernată şi iubitoare de pace, bazată pe integrarea, egalitatea şi prosperitatea statelor membre, care să fie condusă cu eficienţă de către cetăţenii săi şi să reprezinte o forţă dinamică şi creativă în cadrul arenei internaţionale"*[14].

Obiectivele UA constau, în principal, în promovarea păcii, securităţii, democraţiei, drepturilor omului şi dezvoltarea continentului african (ca urmare a măririi nivelului investiţiilor străine prin intermediul programului *Noul Parteneriat pentru Dezvoltarea Africii*).

Cadrul în care se desfăşoară parteneriatele strategice ale Uniunii Africane are patru forme distincte[15]:

1. parteneriatele de tipul *continent - continent*, cu accent pe Africa - Europa, Africa - America de Sud şi Africa - Asia;
2. parteneriatele de tipul *continent - ţară*, cum sunt Africa - India, Africa - Turcia, Africa - China, Africa - Japonia, Africa – SUA;
3. parteneriate care sunt necesare pe măsură ce state sau regiuni solicită un parteneriat adiţional, acestă categorie putând fi subdivizată în două componente: parteneriate

[13]http://www.cpcs.ro/articol-oi-osce.php,accesat la 16.10.2011.
[14]http://au.int/en/partnerships, accesat la 10.10.2011.
[15]http://au.int/en/partnerships,accesat la 10.10.2011.

existente ce se află în proces de re-conceptualizare, cum sunt cel Afro - Arab sau Afro – Caraibian, şi parteneriate aflate la nivel de prospectare, cum este Iran - Africa, parteneriat ce necesită o integrare virtuală în cadrul relaţiilor existente ca explicaţie raţională pentru o eventuală stabilire a acestuia;

4. parteneriate de forma celor pe care UA le are cu alte instituţii: OAS (Organizaţia Statelor Americane), OIC (Organizaţia Conferinţei Islamice), *Commonwelth*-ul şi *La Francophonie*.

Uniunea Africană, care precum şi celelalte organizaţii internaţionale sau regionale se supune prevederilor *Cartei ONU*, menţine o cooperare foarte strânsă cu Organizaţia Naţiunilor Unite. Ca urmare, pe data de 22 februarie 2011, a fost inaugurat oficial UNOAU (Biroul ONU de pe lângă UA), structură ce consolidează şi actualizează legătura dintre cele două organizaţii.

Uniunea Africană are, de asemenea, o bună colaborare şi cu Alianţa Nord-Atlantică, organizaţie care, la solicitarea ONU şi a UA, a asigurat sprijin aerian strategic pentru îndeplinirea celor două misiuni menţionate anterior. Urmare a cererii UA de extindere a cooperării şi în alte zone de interes, NAC (Consiliul Nord Atlantic) a luat, în data de 5 septembrie 2007, decizia de a asista organizaţia africană în crearea ASF, constând în formarea de brigăzi operaţionale, ca parte a eforturilor Uniunii de dezvoltare a capabilităţilor de apărare şi menţinere a păcii pe termen lung.

Concluzii

Conflictele secolului al XXI-lea fac parte, în marea lor majoritate, din categoria formelor neconvenţionale sau de intensitate redusă. Această tendinţă obligă comunitatea internaţională să schimbe maniera de abordare a intereselor de securitate, dificultăţile din prezent fiind mai mult decât evidente. Înţelegerea corespunzătoare a implicaţiilor complexe ale actualei ordini mondiale asupra politicilor de securitate naţionale, a strategiilor militare de apărare, precum şi asupra structurilor de forţe şi a angajării acestora constituie, în sine, un imperativ pentru toate statele lumii.

În acest context, apreciem globalizarea ca fiind un proces cu durată nelimitată, amplu şi deosebit de complex, atât prin efectele sale pozitive cât şi prin cele negative. Niciun stat, indiferent de mărimea sa, de nivelul de dezvoltare economică, de forma de organizare şi de conducere politică sau de puterea sa militară, nu se poate opune sau sustrage acestui proces, sensul dezvoltării omenirii părând să conducă spre realizarea unei comunităţi mondiale, definite mai degrabă prin prisma relaţiilor de interdependenţă dintre membrii săi, decât prin logica izolării naţionale sau de grup.

Multe din problemele contemporane, considerate de importanţă globală în ceea ce priveşte scopul şi modalitatea de rezolvare a lor, sunt determinate de interacţiunea proceselor şi fenomenelor economice, sociale, politice, culturale, ecologice sau militare. Unele dintre ele sunt probleme foarte grave, cu o dinamică exponenţială, de care depinde, într-o măsură din ce în ce mai mare, viitorul planetei.

Toate acestea reclamă soluţii şi acţiuni concertate la nivel global. Pentru că interdependenţele la scară mondială se dezvoltă progresiv şi ne-anticipativ, acţiunile izolate, parţiale nu mai au efectul scontat. De aceea, globalizarea apare ca o nouă entitate

civilizatoare, stabilind un nou sistem de relaţii, la scară planetară, promovând ideea unei economii mondiale, cu structuri şi norme juridice globalizatoare, care să genereze un nou echilibru în relaţia dintre dezvoltarea economică şi protecţia socială.

BIBLIOGRAFIE:

Lupel, Adam, *Globalization and Popular Sovereignty*, Editura Routledge, 2009.

Toje, Asle, *The European Union as Small Power After the Post-Cold War*, Editura Palgrave Macmillan, New York, 2010.

Sava, Ionel Nicu, *Studii de securitate*, Editura Centrului Român de Studii Regionale, Bucureşti, 2005.

Morgenthau, Hans, *Politica între naţiuni. Lupta pentru putere şi lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iaşi, 2007.

THE STATE-CHURCH RELATIONSHIP IN THE PRESENT GEOPOLITICAL CONTEXT

Vasile Timiş, Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Throughout the centuries, the relationship between the Church and the State was defined by different concepts and principles: starting with the long way from the strictly confessional State, which did not recognize any other cult than the official one, up to the secular one where the religion and its exercise are aspects of privacy and where the state does not interfere. The international events of the 20th century confirm the fact that the religious identity, through its forms of manifestation, generates sharp attitudes and political decisions.
Generally speaking, we may observe that the rebirth of religion at a global scale is a reaction to the secularization, to the lack of solidarity, and to excesses or abuses of all kinds. Sometimes, religious fanaticism overtakes ideology, and religious nationalism replaces the traditional secular nationalism.
The segregation between the state and the church must be understood as a distinction between the political domain and the religious one, and not as a reciprocal ignorance, which is impossible to obtain. The Church and the State are, in their own field, self-governed and independent. In the post-Cold War world, the spirituality is a force that unites and divides at the same time. The philosophical principles, the fundamental values, the social relationships, the habits and the general view on life are considerably different from a civilization to another. In this context, the revitalization of religion, on a large scale, emphasizes these cultural differences.

Keywords:International relations; Religious Systems; State-Church Relationship; Globalization; Geopolitics

Studiul propus vizează cercetarea relaţieiStat - Biserică, precum şi raporturile dintre puterealaică şi puterea religioasă în actualul context geopolitic. Conceptul de geopolitică este perceput şi prezentat din diferite puncte de vedere. Sintetizând, ,,geopolitica studiază raportul spaţiu – politică în ansamblu, fără a distinge şi separa aspectul vieţii politice interne şi externe a unui stat"[1]. Altfel spus, mecanismul geopolitic este evidenţiat prin comparaţie cu abordările şi teoriile relaţiilor internaţionale.

Abordările şi problematizările geopolitice contemporane sunt observate atât în structurile politice cât şi în cele universitare. S-au remarcat specialişti cum ar fi: Samuel Huntington (*Ciocnirea civilizaţiilor*), Francis Fukuyama (*Sfârşitul istoriei*), Robert Cooper (*Destrămarea naţiunilor*), Zbigniew Brezinski (*Marea tablă de şah*), Noam Chomsky (*Ambiţii imperiale*).

Evoluţia istorică a unor state a avut până în epoca modernă şi o componentă marcant religioasă. Constatăm că în prezent ,,războiul terorist a adus,în special în statul islamic, reapariţia acestui binom *statal- religios*, cu o virulenţă ce părea să fi fost depăşită"[2]. Chiar dacă în unele cercetări geopolitice specialiştii rezervă componentei religioase un rol secundar, în realitate constatăm că importanţa religiei a fost şi rămâne definitorie în stabilirea relaţiilor internaţionale.

[1] Ion Marin, ŢuţuPişleag, *Geopoliticaşiterorismul*, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 19
[2]Ibidem, p. 66

În decursul vremurilor, relaţia dintre Biserică şi Stat a fost definită de concepte şi principii diferite: s-a parcurs lungul drum care porneşte de la Statul strict confesional care nu recunoştea niciun cult în afară de cel oficial, până la cel laic în care religia şi exerciţiul său sunt aspecte ce ţin de viaţa privată şi în cadrul căruia statul nu intervine[3]. De altfel, până către anii 1800 toate statele erau oarecum confesionale. Cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos ,, daţi Cezarului cele sunt ale Cezarului şi lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu" (Matei 22, 21) au rămas în vigoare chiar şi atunci când Creştinismul devine religia Statelor europene, în sensul că autoritatea civilă şi cea religioasă nu erau încredinţate aceleşi persoane.

Statul confesional este pus sub semnul întrebării odată cu adoptarea *Declaraţiei de independenţă a Statelor Unite din 1776*. Revoluţia franceză proclamă prin legea din 1795[4] separaţia completă a cultelor faţă de stat. În 1801 Napoleon Bonaparte încheie un concordat cu Sfântul Scaun care prevedea recunoaşterea că majoritatea francezilor erau catolici şi totodată, recunoaşterea cultului protestant şi mozaic.

La începutul mileniului trei în multe state ale lumii se observă revenirea în forţă a religiei într-un spectru mai larg al activităţilor sociale. Chiar dacă primii geopoliticieni au minimalizat raporturile între puterea laică şi puterea religioasă, dacă ne întoarcem în timp, vom găsi suficiente argumente pentru a dovedi ,,importanţa factorului religios în cucerirea, stăpânirea şi dirijarea lumii sau a anumitor regiuni ale ei"[5].

Evenimentele internaţionale din secolul XX probează faptul că identitatea religioasă, prin formele sale de exprimare, generează atitudini şi decizii politice tranşante. Exemple şi argumente că religia este un factor geopolitic de referinţă pot fi ilustrate prin felul în care au fost împărţite o parte dintre coloniile britanice de până în anul 1947. Tot în acest sens putem vorbi despre transformarea Imperiului Iranian în Republică Islamică în 1979, dată la care Iranul devine stat confesional islamic.

Situaţia din Afganistan din anii `80 a fost marcată de radicalismul musulman şi combaterea lui. Sunt argumente suficiente pentru a susţine că războiul din Irak a avut la bază un complex de factori între care şi cei de natură religioasă,,,fundamentalismul islamic conducând la atacul terorist din 11 septembrie 2001"[6]. Atât războiul din Irak , cât şi atacul din 11 septembrie determină o regândire a implicaţiilor factorului religios asupra geopoliticii şi relaţiilor internaţionale.

Preşedintele Barack Obama în data de 4 iunie 2009, prezent la Universitatea islamică Al-Azhar din Cairo afirma: ,,*Ne întâlnim într-un moment de tensiune între SUA şi musulmanii din întreaga lume, tensiune ce îşi are rădăcinile în forţele istorice ce merg dincolo de orice dezbatere politică actuală. Relaţia dintre Islam şi Occident cuprinde secole de coexistenţă şi cooperare, dar şi conflicte şi războaie religioase. Mai recent, tensiunile au fost hrănite de colonialism şi drepturile şi oportunităţile refuzate multor musulmani, ca şi de Războiul Rece în care ţări cu majoritate musulmană au fost folosite prea des drept state interpuse... Schimbările covârşitoare aduse de modernitate şi globalizare i-au făcut pe mulţi musulmani să vadă Occidentul ca fiind ostil tradiţiilor Islamului...Atacurile de la 11 septembrie 2001 şi*

[3]Alexandra Lucia Tofan, *Relaţia Biserică - Stat*, Ed. Pax Aura Mundi, Galaţi, 2009,p.31
[4] Louis de Naurois, *Histoire du christianisme*, Ed. A. Michel, Paris, 2000, p. 397
[5]Ilie Bădescu, *Geopolitică şi religie. Insurecţii religioase în secolul XX*, Revista Euxin, nr. 1-2, 1997,p.31
[6]Ion Marin, ŢuţuPişleag, op.cit, p. 224

eforturile unor extremişti i-au făcut pe unii din ţara mea să vadă Islamul ca fiind în mod inevitabil ostil nu numai Americii şi ţărilor vestice, cât şi drepturilor omului"[7].

Destrămarea fostei Iugoslavi începând cu 1989 s-a datorat printre altele şi tensiunilor religioase dintre musulmani (Bosnia Herţegovina), ortodocşi (Serbia şi Muntenegru) şi catolici (Croaţia şi Slovenia).

Operspectivă actuală asupra relaţiei putere laică - putere religioasă vizează mai multe aspecte, cum ar fi: **a**naliza percepţiei relaţionării Stat - Biserică la nivel european şi internaţional; prezentarea unei imagini asupra legislaţiei în vigoare la nivelul unor sisteme de guvernare actuale, precum şi o analiza comparativă la nivelul statelor Uniunii Europene.

Volumul lui Samuel Huntington, *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale*, a reprezentat, prin implicaţiile lui politice, o atenţionare responsabilă. Huntington spunea că lumea conştientă şi activă a zilelor noastre se bazează pe coaliţii transcivilizaţionale. Echilibrul de putere între civilizaţii se schimbă, influenţa Occidentului se află în declin, puterea economică, militară şi politică a civilizaţiilor asiatice creşte; Islamul cunoaşte oexplozie demografică cu efecte destabilzatoare; civilizaţiile non-occidentale îşi reafirmă valoarea propriilor culturi.[8]

Teoriile sociologice şi psihologice arată faptul că nu se poate vorbi de o reală eficienţă în abordarile politice actuale în absenţa unui cadru instituţional adecvat şi a unei colaborări cu diferiţi parteneri sociali. Deoarece instituţiile religioase constituie un factor principal în cadrul abordărilor socio-culturale, trebuie acordată o atenţie responsabilă relaţionării stat-biserică.

Dezvoltarea unei societăţi este in mod direct influenţată şi de nivelul cultural şi spiritual al membrilor acesteia.În ultimii ani s-a putut constata efortul decidenţilor politici de a reformula cooperarea cu bisericile şi instituţiile religioase. Există diferenţe semnificative de la un stat la altul cu privire la la statutul si rolul cultelor şi instituţiilor religioase.

Canonic şi juridic nu putemidentifica o definiţie standard a bisericii. Astfel,bisericile pot fi: persoanejuridice de drept public (Austria, Germania, Italia),persoanejuridice de dreptprivat (Estonia, Franţa, în Anglia toatecultelemaipuţinBisericaAnglicană). Totodată, existămaimultecategoriijuridicepentruorganizareavieţiireligioase:grupreligios, asociaţie, asociaţieculturalăsaureligioasă, cult recunoscut, cult parte a unuiacord cu statul (cum estecazulconcordatelor cu Vaticanul).

Dintr-o perspectivă a drepturilor omului, un astfel de sistem de categorizare este discutabil, întru-cât ierarhizarea de către stat duce la anumite forme de discriminare. Se creează situaţia în care comunităţilor religioase şi fidelilor lor le sunt refuzate drepturi individuale şi colective în baza unei clasificări şi a unor criterii impuse de către unităţile statale.

Raportul **putere laică – putere religioasă** este observat cu atenţie de către specialiştii domeniului relaţiilor internaţionale. Cercetările în domeniu abordează mai multe aspecte şi provocări actuale:[9]

[7]Agerpres, Barack Obama, *Am venit să caut un nou început între SUA şi musulmani,* 4 iunie 2009
[8] Samuel Huntington, *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale*, Ed. Litera, Bucureşti, 2012, p.21
[9]Ibidem, p. 111-132

- Politica globală, stimulată de modernizare, se reconfigurează atât pe baze economice, cât şi pe baze culturale şi religioase;
- Schimbarea echilibrului de putere între civilizaţiile şi religiile lumii - influenţa relativă a Occidentului este într-un oarecare declin; puterea economică a civilizaţiilor asiatice creşte (China, Japonia, India, ASEAN); Islamul cunoaşte o creştere demografică substanţială;
- Elementele fundamentale ale oricărei culturi sau civilizaţii sunt date în primul rând, de liumbă şi religie;principalelor civilizaţii identificându-se cu religia şi cultura aferentă;
- Separarea dintre religie şi politica internaţională, specifică civilizaţiei occidentale, se pare că determină tot mai mult ca religiile să intervină în cadrul relaţiilor internaţionale;
- Într-o lume din ce în ce mai globalizată, renaşterea religioasă globală, întoarcerea la sacru constituie o reacţie la percepţia uniformizantă asupra lumii şi a omului;
- Redefinirea în Rusia a legăturii dintre putere şi Biserică (250 de biserici noi consturite în Moscova după 1990);
- Rivalitatea dintre marile puteri este dublată de ciocnirea dintre marile civilizaţii şi culturi;
- Implicarea unor puteri în diferite conflicte internaţionale pe motive culturale şi religioase, nu doar economico-politice (Serbia, Israel, Croaţia, Kosovo, Cecenia, Kurdistan, Iran etc);
- Redimensionarea politicii religioase şi culturale a marilor confesiuni creştine (Vaticanul, Patriarhia Ecumenică, Cultele neoprotestante);
- Redimensionarea politicilor religioase ale Islamului (Turcia, Arabia Saudită, Iran), a confucianismului (China), şi a budismului (India);
- Schimbarea procentului demografic la nivelul unor civilizaţii / culturi / religii (în 1910 civilizaţia occidentală avea 44,3% din populaţia lumii, în 2010 avea 11,5%; lumea islamică avea în 1910 doar 4,2 % , iar în 2010 avea 17,9 %; lumea latino-americană în 1910 avea 3,2%, iar în 2010 avea 10,3%);
- Distribuţia produsului economic brut/civilizaţii suferă modificări considerabile (civilizaţia occidentală în 1950 avea 64,1%, în 1992 avea 48,9 %, lumea sinică în 1950 avea 3,3 % iar în 1992 avea 10,1%).[10]

Se constată că după anii 1970 tendinţa de laicizare şi de conciliere a religiei cu laicismul s-a inversat. În lumea creştină, tema nu mai apare ca aggiornamento, ci ca a doua evanghelizare a Europei. În lumea islamică, după cum observa Gilles Kapel[11], accentul se mută de pe modernizarea Islamului pe islamizarea modernităţii.Un demnitar saudit explica în 1994 că ,,Islamul nu este doar o religie, ci un mod de viaţă, noi saudiţii vrem să ne modernizăm, dar nu neapărat să ne occidentalizăm”[12].

Observăm că în linii mari, renaşterea religiei la nivel mondial este o reacţie împotriva laicizării, a lipsei de solidaritate, şi a exceselor şi abuzurilor de tot felul. Pe alocuri, fanatismul religios ia locul ideologiei, şi naţionalismul religios înlocuieşte naţionalismul laicde factură tradiţională.

[10]Procentele au fost preluate după estimările ONU - *Divizia pentru Populaţie, Departamentul pentru Informaţii Sociale şi Economice*şi Banca Mondială - *World Development Report 1994*, Oxford University Press, New York, 1994

[11] Gilles Kepel, *Revenge of God: The Resurgence of Islam, Christianity and Judaism in the Modern World*, Pensylvania State University Press, 1994, p. 2

[12] Bandar bin Sultan, *New York Times*, 10 iulie 1994, p.20

Huntington observă unele posibile alianţe economice[13], culturale şi religioaseîn cadrul noilor politici globale:

- Occidentul:-Islam,China, Civilizaţia hindusă,Ortodoxia, Japonia,Africa,America Latină
- China : - Occident, Civilizaţia hindusă, Japonia, Ortodoxie, Islam
- Islamul : - Occident, China, Civilizaţia hindusă, Ortodoxie, Africa
- Ortodoxia : - Occident, Civilizaţia hindusă, China, Islam, Japonia
- Japonia : - Occident, China, Ortodoxie
- Africa : - Occident, Islam
- America latină : Occident

La nivel european necesitatea unei recunoaşteri a relaţiei Stat - Biserică a fost marcată şi prin directivele Tratatului de la Lisabona, intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, tratat care a permis Uniunii Europene să devină un construct eficient şi capabil să răspundă deopotrivă provocărilor actuale şi viitoare. Faţă de tratatele anterioare, Lisabona a adus un plus de inovaţie îmbunătăţind considerabil funcţionarea Uniunii Europene şi capacitatea acesteia de a ajunge rapid la decizii în interesul statelor şi a cetăţenilor săi.Din această perspectivă, Uniunea este în măsură să ofere modelul unei identităţi fondate pe toleranţă, diversitate culturală şi religioasă, într-un cadru de acceptare şi respect reciproc.

Astăzi nu mai este o noutate pentru nimeni faptul că valorile identitare şi religioase au marcat decisiv istoria comună europeană, contribuind, adeseori, la consolidarea solidarităţii între statele membre UE. Spiritul Europei este o realitate tot mai pregnantă a zilelor noastre, tot mai evidentă în cadrul unei Uniuni Europene extinse, ce reuşeşte să asigure diversitatea culturală şi religioasă a membrilor săi, respectând principiul afirmării propriei identităţi[14].

Separarea între stat şi biserică trebuie înţeleasă în sensul distincţiei dintre domeniul politic şi cel religios, şi nu în sensul unei ignoranţe reciproce, imposibil de realizat. Biserica şi Statul sunt fiecare, în propriul domeniu, independente şi autonome.

Independenţa şi autonomia reciprocă trebuie să permită o cooperare specifică şi armonioasă între cele două instituţii. Cooperarea este cerută de însăşi fiinţa şi misiunea Bisericii, care nu este limitată doar la viaţa liturgică, ci include, printre altele, educaţia, operele de caritate şi slujba pentru binele şi progresul comun.

Interferenţe şi convergenţe posibile la nivelul Uniunii Europene

Multe state ale lumii şi în mod evident, Uniunea Europeană îşi dezvoltă capacitatea de dialog pentru a-şi asuma mai bine identităţile diverse şi a înţelege aspiraţiile şi aşteptările societăţii civile, în cadrul căreia religiile şi cultele ocupa un loc important. Instituţiile religioase nu sunt doar un partener responsabil de dialog ci mai ales un factor de echilibru în societatea europeană contemporană.

[13]Samuel Huntington, op. cit., p. 353

[14]Comunicatul celui de-al doilea **Forum Catolic - Ortodox** -Rhodos, Grecia, punctul 9 stipulează: „*Noi afirmăm că aceste valori sunt înscrise în însăşi fiinţa umană. Ele preced dreptul şi Statul .Libertatea religioasă este în centrul drepturilor fundamentale ale persoanei, pentru că garantează oamenilor posibilitatea de a căuta liber adevărul şi de a acţiona în consecinţă; ea pune în lumină planul lui Dumnezeu Creatorul, care a vrut ca noi să ne putem întoarce în mod liber spre El*”

Prevederile cuprinse în *Tratatul de la Lisabona*[15] reflectă necesitatea unui dialog şi a unei cooperări susţinute cu bisericile şi asociaţiile sau comunităţile religioase din statele membre, interferenţa între civilizaţii, culturi şi religii constitue o provocare responsabilă a zilelor noastre.

În spaţiul european recunoaşterea importanţei deosebite a valorilor spirituale şi a moştenirii religioase probează faptul că Uniunea Europeană, dincolo de politicile economice şi monetare, dincolo de crearea unui spaţiu de libertate, securitate şi justiţie, de consolidare a rolului său pe scena politicii internaţionale, înseamnă în primul rând valori şi identităţi comune asumate cu discernământ şi responsabilitate.

Atât instituţiile europene cât şi cele internaţionale, precum şi actorii societăţii civiie, printre care un loc important îl ocupă bisericile şi organizaţiile religioase, au astfel capacitatea de a realiza împreună proiecte care pot sprijini progresul social, concilierea, co-responsabilizarea şi toleranţa[16]. Instituţiile religioase şi cei care le slujesc sunt chemaţi să facă un pas înainte alături de cei pe care îi păstoresc.

La o observare mai atentă, ţinând cont de normele juridice aplicate, relaţia dintre Stat şi Biserică pe întreg continentul European suportă trei modele[17]:

- **Primul model** statuează o relaţie puternică între doi parteneri sensibili egali. Puterea politică şi Biserica dominantă se consolidează reciproc:*Marea Britanie, Danemarca, Grecia, Malta.*
- **Al doilea model**admite o separaţie strictă şi fără nuanţe între Stat şi Biserică: *Franţa şi Olanda.*
- **Al treilea model**susţine ideea de separaţie între cele două realităţi, dublată însă de recunaşterea unei autonomii a Bisericii faţă de Stat şi de existenţa unor domenii în care competenţele sunt asumate de ambii actori: *Belgia, Polonia, Spania, Italia, Portugalia, statele baltice.*

Într-o reflecţie lucidă asupra interogaţiei: *Ce înseamnă să fi european?,* Paul Valery[18] circumscrie, plin de rafinament, dar cu un extraordinar realism, sufletul Europei: "*Acolo unde numele lui Cezar, Gaius, Traian şi Vergiliu, acolo unde numele lui Moise, acolo unde numele iui Aristotel, Platon şi Euclid au o semnificaţie şi o autoritate simultană, acolo este Europa*."

Afiramţia lui Valery e remarcabilă prin sugestia pe care ne-o face la nivelul perceperii omului european ca distinct în orizontul lumii globale. Omul Europei nu se defineşte prin rasă, nici prin limbă, nici prin obiceiuri, ci prin cultura sa, prin sufletul său, prin felul său de a fi. Dar cum arată acest suflet al Europei şi ce valenţe mai are el astăzi în secolul XXI, este şi rămâne o provocare la care arhitecţii şi guvernanţii Europei vor trebui să mediteze, să răspundă şi să acţioneze.

---

[15]***Tratatul de la Lisabona***, 2007, art. 17: *Bisericile sunt luate în considerare după statutul pe care îl au în legislaţia naţională şi sunt recunoscute pentru contribuţia lor specifică la identitatea europeană. În plus, Uniunea Europeană se angajează să menţină cu Bisericile un dialog deschis şi transparent*.

[16]Comunicatul celui de-al doilea **Forum Catolic - Ortodox** (Rhodos, Grecia), punctul 8: „*Educaţia religioasă trebuie să fie făcută posibilă în cadrul şcolilor publice, în acord cu Bisericile. Şcolile şi institutele de formare ce aparţin Bisericii ar trebui să fie susţinute financiar de Stat, **în** aceeaşi măsură ca şi învăţământul public, pentru că aceste şcoli au sarcina de a forma cetăţeni responsabili şi dedicaţi binelui comun*."

[17]Radu Carp, *Relaţia Stat-Biserică. Modele juridice şi conotaţii doctrinare*, Rev. 22, nr 3/2010

[18] Paul Valery, *Criza spiritului şi alte eseuri*, Ed. Polirom, Iaşi, 1996, p. 234

După un secol XX tensionat şi terifiant, Europa zguduită din temelii, este pusă astăzi în faţa unui nou început. Dar orice început reclamă, fără doar şi poate, un apel la memorie, o reîntoarcere la viziunea auroral a civilizaţiei care ne-a zămislit şi în care trăim. Este firesc să vedem în modelul cultural şi religios european, confruntat mereu cu o semnalare perpetuă a antinomiilor: bine - rău, adevarat - fals, obiect - subiect, real - ideal, maniera în care acesta reuşeşte să dialogheze cu extremele, asumând atât unitatea cât şi pluralitatea, diversitatea, dar şi identitatea. Încrederea într-un sens al istoriei comune se manifestă prin curajul de a crede într-o semnificaţie profundă a responsabilităţilor europene. Faptul că astăzi cultele recunosc fiecărui om putinţa de a-şi alege liber afilierea religioasă şi bisericească este un mare pas înainte.[19]

Uniunea Europeană recunoaşte prevalenţa dreptului intern în chestiunea privitoare la interacţiunea statelor membre cu entităţile religioase, atâta timp cât se respectă tratatele şi convenţiile internaţionale. Articolul I-52 al *Tratatului constituţional* al Uniunii Europene prevede că aceasta respectă şi nu prejudiciază statutul de care beneficiază bisericile şi asociaţiile sau comunităţile religioase în statele membre în virtutea dreptului naţional.

Pe lângă prevederi constituţionale ce au în vedere libertatea religiei sau recunoaşterea în anumite ţări, prin legea fundamentală, a unei biserici de stat (cum ar fi Malta), majoritatea ţărilor care aparţin Uniunii Europene practică recunoaşterea prin legi speciale a cultelor şi denominaţiunilor religioase.

Interferenţe şi convergenţe posibile la nivel internaţional

Libertatea religioasă constituie un spaţiu de întâlnire legitimă între societatea civilă, stat, biserici, culte şi asociaţii religioase. Modernitatea aduce cu sine şi o creştere a raţiunii în toate sferele vieţii, *raţiunea ştiinţifică*[20] înlocuind tot mai mult discursul teologic clasic. În lumea contemporană, relaţia stat-biserică îmbracă forme diferite, în funcţie de tradiţiile specifice fiecărei ţări. Constituţia Statelor Unite ale Americii conţine prevederi explicite care interzic Congresului elaborarea de legi menite fie a oficializa o religie, fie a declara prohibit practicarea liberă a unei religii sau a unor practice religioase.

Odată cu epoca modernă *binele comun* nu mai este judecat în sensul acceptării a cea ce reprezintă pentru societate în general, pe fundamentul principiilor eclesiastice aşa cum se întâmplase în perioada evului mediu, "individul fiind creditat cu dreptul şi puterea de a-şi alege şi urmări binele său"[21]. Disocierea între misiunea statului şi misiunea bisericii este tot mai prezentă în mentalitatea colectivă a zilelor noastre, fiind înţeleasă şi gestionată diferit de la un stat la altul, de la o regiune la alta.

Chiar dacă a devenit obişnuit faptul de a privi relaţiile dintre state şi entităţile religioase de pe poziţii antagonice[22], apreciem că această stare nu este ireconciliabilă, astfel încât un nou mod de relaţionare se poate construi şi îmbunătăţi, pentru ca interesele statului dar şi cele ale cultelor şi grupărilor religioase să fiinţeze în interiorul entităţilor statale.

[19]O abordare profundă a binomului putere statală - putere eclesiastică a se vedea la Radu Carp, volumul *Religie, politică şi statul de drep*t, Humanitas, Bucureşti, 2013
[20] Max Weber, *Economie et societe*, Plon, Paris, 1971, cap. 5
[21]Gelu Găina, *Relaţia dintre Biserică şi Stat privită interconfesional*, EUC, Craiova, 2008, p. 214
[22]Ibidem, p. 232

Se remarcă constituirea unei noi aşezări mondiale în care societăţile cu afinităţi culturale cooperează între ele, iar eforturile de a face societăţile să treacă de la o civilizaţie la alta uneori eşuează. Pretenţiile universaliste ale Occidentului îl aduc din ce în ce mai aproape în zona unor tensiuni cu alte civilizaţii şi grupări religioase, mai ales cu Islamul şi China.

Supravieţuirea Occidentului depinde de afirmarea şi asumarea identităţii occidentale, dar şi de acceptarea de către occidentali a faptului că civilizaţia lor este unică, dar nu universală. În lumea de după Războiul Rece, spiritualitatea este o forţă care uneşte şi separă în acelaşi timp. Principiile filosofice, valorile fundamentale, relaţiile sociale, obiceiurile şi viziunea generală asupra vieţii diferă considerabil de la o civilizaţie la alta[23], în acest context revitalizarea religiei, în cea mai mare parte a lumii, subliniind aceste diferenţe culturale.

Reflecţiile experţilor în domeniul geopoliticii şi al relaţiilor internaţionale tind să agreeze faptul că manifestările şi activităţile religioase nu ţin exclusiv de sfera privată, religia şi practica religioasă având un rol important la nivel statal, regional şi internaţional.

BIBLIOGRAFIE:

Agerpres, Barack Obama, *Am venit să caut un nou început între SUA şi musulmani,* 4 iunie 2009

Alexandra Lucia Tofan, *Relaţia Biserică - Stat*, Editura Pax Aura Mundi, Galaţi, 2009

Bandar bin Sultan, *New York Times*, 10 iulie 1994

Comunicatulcelui de-al doilea **Forum Catolic-Ortodox** ,Rhodos, Grecia, 2010

Gelu Găina, *Relaţia dintre Biserică şi Stat privită interconfesional*, EUC, Craiova, 2008

Gilles Kepel, *Revenge of God: The Resurgence of Islam, Christianity and Judaism in the Modern World*, Pensylvania State University Press, 1994

Ilie Bădescu, *Geopolitică şi religie. Insurecţii religioase în secolul XX*, Revista Euxin,nr. 1-2, 1997

Ion Marin, Ţuţu Pişleag, *Geopolitica şi terorismul*, Editura Sitech, Craiova, 2009

Louis de Naurois, *Histoire du christianisme*, Editura A. Michel, Paris, 2000

Max Weber, *Economie et societe*, Plon, Paris, 1971

Paul Valery,*Criza spiritului şi alte eseuri*, Editura Polirom, Iaşi, 1996

Radu Carp, *Relaţia Stat-Biserică. Modelejuridiceşiconotaţiidoctrinare*, Revista 22, nr 3/2010

Radu Carp, *Religie, politică şi statul de drep*t, Humanitas, Bucureşti, 2013

Samuel Huntington, *Ciocnireacivilizaţiilorşirefacereaordiniimondiale*, EdituraLitera, Bucureşti, 2012

[23]Huntington, op. cit., cap. 12

INTERNATIONAL MIGRATION OF YOUNG PEOPLE FROM ROMANIA

George Bălan, Assoc. Prof., PhD, Elena Roxana Stoica, Student, Romanian-German University of Sibiu

Abstract: International migration has become a key issue in the lives of young people. Whether alone or with family, teenagers and young people migrate increasingly more in search of employment, education, cultural advantages and better living standards. This is typically a risky and difficult action, in which material success is not guaranteed and has a real danger of over-working. The more enhanced the income gap between origin and host society, the greater the power consumption in the society of origin. Migration is the effective way commissioning this facility.
In this paper we intend to present migration in our country. This illusion has been taken over by young Romanian. Typical Romanian migrant is a person who works more than in his country, much more than typical workers in host societies. We presented the fenomenon in the form of research with young people in question, impressions and achievements.
Being part of a community culture where migration is practiced frequently, proving that they know about labor migration, access to migration contexts, young people represent differences in economic and social development of European space, the utility of various possible destinations of migration in of access, and revenue risks.

Keywords: migration, youth, risk, income, discrimination.

Noţiuni introductive

Într-o lume care se îndreaptă necontenit către globalizare, nu putem vorbi despre omogenizarea economiilor mondiale fără să avem în vedere migraţia forţei de muncă, fenomen întâlnit în toate statele pentru care libera circulaţie a cetăţenilor nu reprezintă problemă. Migraţia forţei de muncă reprezintă un fenomen firesc într-o economie dinamică bazată pe competenţe şi pe dreptul indivizilor de a fi mobili, fiind aproape evident impactul pozitiv pe care aceasta le poate aduce atât pentru ţara care primeşte capital uman – reducerea deficitului de forţă de muncă, creşterea producţiei, scăderea procesului de îmbătrânire a populaţiei active, contribuţii la import şi export, cât şi pentru ţara din care migrează capital uman – locuri de muncă eliberate, reducerea ratei şomajului, sume considerabile trimise acasă, îmbunătăţirea standardelor de viaţă ale familiilor celor care migrează, însă dacă fenomenul de migraţie nu este gestionat corect poate produce efecte nefaste în special în zona ţărilor care furnizează capital uman către alte state[1]. Mişcările migratorii au implicaţii profunde în cadrul societăţilor contemporane,identificându-se trei paliere asupra cărora migraţiile produc efecte importante: efectele migraţiei asupra populaţiei de origine, asupra populaţiei de destinaţie şi asupra migranţilor înşişi.

Tinerii sunt consideraţi drept cel mai mobil grup social în contextul migraţiei – ei formează circa 30% din migranţii internaţionali. Cu toate acestea, prea puţin se cunoaşte despre probleme lor şi oportunităţile pe care migraţia le oferă tinerilor migranţi şi altor tineri afectaţi de migraţie. În această zi, la nivel global, autorităţile de stat, organizaţiile de tineret şi alte părţi interesate sunt încurajate să acţioneze pentru promovarea drepturilor migranţilor tineri şi pentru sporirea potenţialului de dezvoltare a migraţiei tinerilor.Tinerii sunt parte a

[1] http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/10/Tineri-competenti-pentru-Romania.pdf

culturii unei comunităţi în care migraţia este practicată frecvent, dovedind că au cunoştinţă despre migraţia pentru muncă, au acces la contextele migraţionale. Există, însă, variate interpretări, raportări, atitudini faţă de migraţie şi migranţi.

Organizaţia Internaţională pentru Migraţii evidenţiază factorii care stau la baza fenomenului migraţionist şi anume: factori de tip push/de împingere (nivel de trai scăzut, sărăcia, lipsa unui loc de muncă, probleme etnice, existenţa crizelor rezultate din dezastre naturale, accidente tehnologice sau terorism, sau chiar a crizelor financiare, a celor politice şi a conflictelor sociale etc.) şi factori de tip pull/de atragere (nivel de trai mai ridicat, nivel al salariilor mai ridicat, posibilitatea de a găsi un loc de muncă mai bun, experienţa reţelelor sociale, libertate individuală etc.). De asemenea, pot fi puşi în evidenţă şi factori neeconomici (limba, contingenţa culturală şi geografică, legături de tradiţie, istorice, foste colonii) care afectează, de asemenea, decizia de migrare şi selecţia ţării de destinaţie.

Este evidentă relativă marginalitate de status în care sunt văzuţi migranţii şi de care aceştia sunt conştienţi. Conştientizarea poziţiei marginale a migrantului în societăţile- gazdă determină accesul la muncile indezirabile şi dificile şi evaluările acestor poziţii de pe piaţa forţei de muncă influenţează modul cum sunt priviţi migranţii ca indivizi. Marginalitatea este rentabilă în termeni de putere de consum în societatea de origine, iar tinerii nu sunt prea sensibili la problemele create de statusul de imigrant. Acestor poziţii nu li se asociază conotaţii negative, nici chiar în situaţiile în care reprezintă un caz evident de „migraţie de decădere din status”[2], comparativ cu statusul lor de origine sau cu aspiraţiile generale de status. În ţările-gazdă tinerii prestează orice pentru obţinerea unui beneficiu considerabil.

În prezent, migraţia a devenit o sursă normală a practicilor generatoare de resurse: tinerele generaţii nu cred că migraţia ar conduce la dileme morale sau de prestigiu majore. Situaţia-problemă din punct de vedere sociologic privind migraţia apare în contextul intergeneraţional. Părinţii, pe baza experienţelor din comunitate, considera migraţia pentru muncă drept un factor de risc în privinţa plecării definitive a copiilor. Pentru aceştia, migraţia reprezenta o potenţială ameninţare asupra reproducerii modelului familiei extinse în care membrii aceştia trăiesc într-un cadru geografic sub un anumit nivel de control pe care îl exercită cei vârstnici.[3]

În etapa actuală, migraţia pentru piaţa forţei de muncă este considerată, în cea mai mare parte, o dimensiune de organizare socială a muncii. Oamenii pot să nu migreze, acestui fapt nefiindu-i ataşată o semnificaţie negativă, în mod particular. Situaţia se schimbă atunci când migraţia conduce la stabilirea definitivă în altă ţară. Acest aspect determină diferite forme de exprimare a dezaprobării de către societatea adultă, indicând o discrepanţă generaţională.

Migratia internaţională a tinerilor din România

Ridicarea restricţiilor pe piaţa muncii pentru cetăţenii români şi bulgari, le-a conferit acestora aceeaşi libertate de mişcare că tuturor cetăţenilor Uniunii Europene, ceea ce a dus

[2] Portes, A., Borocz, I., *Contemporary immigration: theoretical perspectives on its determinants and modes of incorporation*, International Migration Review, 23(3), 1989, pp. 606-630

[3] Turai, T., *Acsaladszerkezet valterase a szocializmus estizedeiben a Szelagysagban*, Erdezi Tarsadalom, 1(2), 1991, pp. 45-72

însă la temeri că tinerii muncitori britanici ar avea de pierdut în faţa străinilor, într-o perioadă în care şomajul în rândul tinerilor rămâne la un nivel destul de ridicat, scrie HR Magazine.

Deşi peste o treime dintre gospodăriile din România (adică aproximativ două milioane şi jumătate) au avut un membru plecat în străinătate după 1989, statul român a intervenit târziu cu reglementari în acest domeniu şi a avut ca principal obiectiv limitarea fenomenului, arata studiul Politici şi instituţii în migraţia internaţională: migraţia pentru munca din România, realizat de Fundaţia Soros România.

În ultimul timp se aduce tot mai frecvent pe agenda public faptul că România suferă din cauza migraţiei de forţă de muncă, în special a celei de înaltă calificare, fiind îngrijorătoare evoluţia acestui fenomen din ultimii ani, mai ales în contextul în care statul român nu a dezvoltat nici o politică de păstrare a tinerilor inteligenţi din România şi nici nu şi-a arătat ferm preocuparea de a găsi soluţii pentru rezolvarea acestei probleme[4]. Această problemă a apărut o dată cu liberalizarea accesului pe piaţa forţei de muncă din UE.Pe lângă o categorie de tineri care au plecat şi nu reprezintă nici o pierdere pentru România, foarte mulţi tineri capabili, cu mult potenţial, au plecat să-şi caute şansa de reuşită. În principal, această migraţie are la bază câteva cauze:

- Existenţa unui mediu care le oferă tinerilor dotaţi garanţia calităţii procesului educaţional şi a recunoaşterii internaţionale a calificărilor obţinute.
- Perspectiva stimulentelor material superioare şi a promovării celor mai competenţi în institutele de învăţământ, cercetare sau în puternicele companii multinaţionale. Desigur, ţara receptoare beneficiază de efectul capitalizării acestor talente străine. În cazul în care ele nu se întorc în ţara de origine, scurgerea de creiere se traduce pentru aceasta din urmă în irosirea potenţialului de valoare adăugată pe care ar fi putut-o antrena în scopul dezvoltării societăţii.
- Migraţia, în general, este determinată de perspectiva unui trai mai bun.

Tendinţele migraţiei şi anumite fenomene legate de aceasta, le putem caracteriza astfel[5]:

- 10 ţari atrag peste 75% din creierele migratoare la nivel mondial: din cei 2,6 milioane de studenţi care studiază într-o universitate străină.
- 2% dintre studenţii europeni studiază într-o altă ţara europeană: 16.000 studenţi români erau plecaţi în 2004 pentru studiu într-o altă ţara europeană, aproape 8000 studiază la ora actuală în SUA.
- Avem prea puţini studenţi şi absolvenţi români cu studii superioare**:** unu din zece români de peste 25 de ani, jumătate din nivelul european şi o treime din cel american.
- Prea puţini români pleacă să studieze într-o universitate străină**:** puţin peste unu dintr-o mie de români, de 3 ori mai puţin decât în Bulgaria.
- Foarte puţini străini vin să studieze în ţara noastră**:** 9500 în universităţi publice şi alţi 500 în universităţi private; jumătate sunt din Republica Moldova; unu din o sută de studenţi internaţionali, aleg în schimb Cehia sau Ungaria.
- Soarta celor 23.000 de studenţi români plecaţi să studieze într-o universitate străină (din care 16.000 în ţările europene) nu interesează pe nimeni**:** ce grade de calificare

[4] http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/10/Tineri-competenti-pentru-Romania.pdf
[5] http://oeconomica.org.ro/files/pdf/55.pdf

au, în ce domenii, câţi se întorc sau în ce măsură sunt ei integraţi în societatea românească; ei pot face diferenţa în ceea ce priveşte progresul ştiinţific şi tehnologic al României.

- Estimările Băncii Mondiale arata că abia 12% dintre românii care se întorc din străinătate vin cu o diplomă universitară.

Aritmetica puterii cunoaşterii porneşte de la cuantificarea gradului în care un sistem de educaţie şi cercetare este capabil să dezvolte resursa umană prin contribuţia să la promovarea abilitaţilor, a competenţelor, a creativităţii, a inteligenţei, a discernământului, a iniţiativei, a originalităţii, a admiraţiei lucide faţa de valoare, la corectarea carenţelor de comportament civic. Aplicarea punctuală şi haotică a unor pansamente nu este suficientă. Decalajele cantitative şi calitative care ne despart de UE se traduc, fără echivoc, în performanţe economice şi sociale mai scăzute[6].

Concluzii

Evaluarea migraţiei trebuie înţeleasă din punct de vedere contextual. Aceasta este o alternativă preferată datorită diferenţei de venit şi cauzată de natura precară a muncii pe piaţa internă a locurilor de muncă.

Tinerii au puţine perspective în ceea ce priveşte obţinerea unui loc de muncă pe piaţa internă, percep slabe şansele de a găsi un loc de muncă stabil şi anticipează un status flotant pe piaţa forţei de muncă în viitor. Această incertitudine nu se confruntă cu impresia generală în societăţile moderne industriale potrivit căreia tinerii sunt confruntaţi mai întâi cu instabilitatea locului de muncă şi se deplasează progresiv către o poziţie stabilă pe piaţa forţei de muncă

În etapa actuală, migraţia pentru piaţa forţei de muncă este considerată, în cea mai mare parte, o dimensiune de organizare socială a muncii. Oamenii pot să nu migreze, acestui fapt nefiindu-i ataşată o semnificaţie negativă, în mod particular. Situaţia se schimbă atunci când migraţia conduce la stabilirea definitivă în altă ţară. Acest aspect determină diferite forme de exprimare a dezaprobării de către societatea adultă, indicând o discrepanţă generaţională.

Tinerii sunt consideraţi drept cel mai mobil grup social în contextul migraţiei – ei formează circa 30% din migranţii internaţionali. Cu toate acestea, prea puţin se cunoaşte despre problemele lor şi oportunităţile pe care migraţia le oferă tinerilor migranţi şi altor tineri afectaţi de migraţie.

România suferă din cauza migraţiei de forţă de muncă, în special a celei de înaltă calificare, fiind îngrijorătoare evoluţia acestui fenomen din ultimii ani, mai ales în contextul în care statul român nu a dezvoltat nici o politică de păstrare a tinerilor inteligenţi din România şi nici nu şi-a arătat ferm preocuparea de a găsi soluţii pentru rezolvarea acestei problem. Creşterea dimensiunii migraţiei internaţionale cu preponderenţă la nivelul populaţiei din vârsta de muncă va determina într-un orizont mediu şi lung probleme majore la nivelul pieţei forţei de muncă în sistemul de pensii şi, în general, în finanţarea serviciilor sociale.

[6] http://oeconomica.org.ro/files/pdf/55.pdf

În definirea şi structurarea unei strategii pentru dezvoltare durabilă, populaţia este elementul central şi nici o reconstrucţie a societăţii româneşti nu ar putea fi elaborată şi transpusă în practică fără semne de redresare a stării demografice.

Dacă sistemul socio-economic românesc nu va gasi soluţiile necesare, prin politicile socio-economice, de a motiva tinerii şi de crea încredere într-o perspectivă promiţătoare, România nu va reuşi să creeze încredere într-un viitor mai bun pentru toată populaţia tării si nici să-şi îndeplinească obiectivele asumate prin tratatele şi strategiile semnate la nivel european.

BIBLIOGRAFIE:

Portes, A., Borocz, I., *Contemporary immigration: theoretical perspectives on its determinants and modes of incorporation,* International Migration Review, 23(3), 1989.

Roşca,D. *Introducere în sociologia populaţiei şi demografie,* ediţia a IV-a, Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 2007,

Stiglitz,J. *Globalizarea. Speranţe şi deziluzii*, Editura Economică, Bucureşti, 2005

Turai, T., *Acsaladszerkezet valterase a szocializmus estizedeiben a Szelagysagban,* Erdezi Tarsadalom, 1(2), 1991.

http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/10/Tineri-competenti-pentru-Romania.pdf

http://oeconomica.org.ro/files/pdf/55.pdf

http://www.frontpress.ro/2013/04/migratia-si-perspectivele-demografice.html

ROMANIAN-BRITISH COOPERATION IN SOLVING ISSUES OF MUTUAL INTEREST (1920-1936)

Marusia Cîrstea, Assoc. Prof., PhD, University of Craiova

*Abstract: The studyentitled*Romanian-British cooperation in solvingissues of mutual interest (1920-1936)*presentssome political and diplomatic aspectsbetween Romania andthe UK.*
After World War I, political circles in our country paid special attentiontorelationswith England, sothiswouldexplainthatthemost intense periods in thehistory of the Romanian-British relations coincide withthepresence of leadership at theMinistry of Foreign Affairs in Bucharest of two of themostknownandcapablediplomats of Greater Romania: Tache Ionescu and Nicolae Titulescu.
Based onexistingbibliographyandarchivaldocuments, I triedtohighlightthecontributionof thetwocountriestomaintain acertainbalanceof power in Europeanda balanceof forces in ordertofulfillthesecurityneedsof allstates.

Keywords: Romania, England, TacheIonescu,NicolaeTitulescu, A. Chamberlain

Puterile Aliate şi Asociate învingătoare în „Marele Război" au înţeles că pentru a stopa influenţa şi extinderea bolşevismului, considerat a fi o „maladie letală", în contextul unui vid de putere generat de prăbuşirea imperiilor continentale, era necesar a se crea un anumit echilibru de putere în Europa şi o balanţă de forţe care să împlinească nevoile de securitate a tuturor statelor[45]. De aceea, la începutul anilor '20 ai veacului trecut, Marile Puteri occidentale erau interesate într-o colaborare – politică, diplomatică, economică – cu statele din „Cordonul sanitar" al Europei (România, Polonia, Finlanda). În acest context, România fiind la graniţa cu U.R.S.S.-ul, dar şi localizată la interferenţa a trei zone de importanţă deosebită – Europa, Orientul Mijlociu şi Marea Neagră – a reprezentat un spaţiu important de interes strategic (politic, economic, militar) pentru marile puteri europene[46].

Relaţii politico-diplomatice româno-engleze

După primul război mondial, diplomaţia română a avut în vedere trei direcţii: întărirea legăturilor cu Marile Puteri aliate din timpul războiului, menţinerea unor raporturi bune cu vecinii şi dezvoltarea relaţiilor cu toate ţările atât neutre, cât şi inamice[47]. La terminarea primului război mondial, Marea Britanie, adeptă a politicii de izolare, nu mai dorea să-şi menţină niciun angajament de asistenţă politică sau militară faţă de România. În asemenea condiţii, nu figurau la activul relaţiilor anglo-române la acea epocă decât: „pe de o parte, legăturile dinastice bazate pe rudenia apropiată şi pe prietenia dintre Regele George al Marii

[45] Vezi Marusia Cîrstea, Gheorghe Buzatu, *Europa în balanţa forţelor. 1919-1939*, vol. I, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2007.
[46] Vezi Grigore Posea, *România. Geografie şi geopolitică*, Editura Fundaţiei *România de Mâine*, Bucureşti, 1999.
[47] *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România Întregită (1918-1940)*, coordonator Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003,pp. 445-447.

Britanii şi Regina Maria şi, pe de altă parte, legăturile personale şi prestigiul de care s-au bucurat la Londra domnul Take Ionescu şi apoi domnul N. Titulescu"[48].

Importanţa legăturilor dinastice româno-britanice s-a dovedit viabilă şi în timpul semnării tratatelor de pace de la Paris. Regele Ferdinand, sfătuit de colaboratorii săi apropiaţi, a recomandat ca din delegaţia română la Conferinţa Păcii să facă parte I.I.C. Brătianu, Take Ionescu şi Nicolae Mişu[49], personalităţi care se bucurau de prestigiu în ţările Antantei. Astfel, la 3 decembrie 1918, printr-o telegramă expediată ministrului român la Paris, I.I.C. Brătianu l-a chemat pe Take Ionescu în ţară „pentru a stabili împreună, sub preşedinţia regelui, instrucţiuni precise asupra atitudinii în faţa Congresului"[50]. În această perioadă, diplomaţia română a depus eforturi pentru sancţionarea drepturilor recunoscute prin tratatul din 1916[51]. Deşi Balfour declara, la 18 noiembrie 1918, în Camera Comunelor că „de la încheierea păcii între România şi puterile inamice, guvernele aliate au considerat şi tratat România ca neutră"[52], David Lloyd George va solicita includerea în Tratatul de la Versailles a unei clauze care anula păcile de la Brest-Litovsk şi de la Bucureşti şi care suprima, în acelaşi timp, unul din principalele puncte nefavorabile României la Conferinţa de Pace. În acelaşi timp, Foreign Office-ul transmitea lui sir G. Barclay, ministrul Angliei la Bucureşti, instrucţiuni din care reieşea că guvernul britanic era la fel de prietenos faţă de România ca şi guvernul francez. Totodată, la 25 ianuarie 1919, la Paris, I.I.C. Brătianu era asigurat de un membru al delegaţiei britanice că simpatia faţă de România era „la fel de mare cum fusese întotdeauna" şi că Anglia „n-a denunţat niciodată tratatul, în nici un fel şi, deşi există anumiţi oameni care pretind că ştiu mai bine şi care au afirmat că noi n-am vrea să recunoaştem validitatea trecutului, o astfel de afirmaţie a fost cu desăvârşire neadevărată"[53]. În paralel cu acţiunile diplomatice, propaganda românească în Marea Britanie a reuşit să formeze o opinie britanică faţă de revendicările naţionale ale României. Pentru a face cunoscute revendicările naţionale ale românilor, Consiliul Dirigent Român din Sibiu a iniţiat înfiinţarea unor „Birouri de Presă", în Londra, Berna şi Roma, pentru Londra fiind numiţi Achil Barcian şi V.V. Tilea[54].În acelaşi timp şi alte personalităţi străine au militat pentru România. În acest sens, trebuie menţionat rolul lui R.W. Seton-Watson şi W. Steed în sprijinul cauzei româneşti, ca şi al lui A.W. Leeper şi D. Mitrany, penultimul, de altfel, fiind expert al delegaţiei engleze la Conferinţa de Pace de la Paris.

După anul 1919, politica externă promovată de România va avea ca obiectiv central menţinerea păcii prin conservarea integrală a tratatelor de pace. În acelaşi timp, datorită conjuncturii internaţionale, România a adoptat regionalismul ca doctrină politică în relaţiile externe. Această politică consta în favorizarea naşterii unor legături între diverse naţiuni dintr-o anumită zonă geografică. Pentru a transpune în practică această doctrină, Take Ionescu, în

[48] Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, Bucureşti (în continuare, se va cita: A.M.A.E.), fond 71 Anglia, vol. 39, f. 5.
[49] Vezi Daniel Cain, *Un trimis al Majestăţii Sale Nicolae Mişu*, Editura Anima, Bucureşti, 2007, pp. 125-134.
[50] Apud Tiberiu Velter, *Relaţiile româno-britanice între anii 1914-1924*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, p. 120.
[51] Constantin Vlad, *Diplomaţia secolului XX*, Fundaţia Europeană Titulescu, Bucureşti, 2006, pp. 55-67.
[52] I. Calafeteanu, *Recunoaşterea statutului de aliat al României de către Marile Puteri în ajunul Conferinţei de Pace de la Paris*, în „Revista Arhivelor", 1978, p. 279.
[53] *Ibidem*, p. 285.
[54] A.M.A.E., fond Londra, vol. 37, nepaginat.

calitatea lui de ministru de Externe, a informat diplomaţiile occidentale despre intenţia de a înfiinţa *Mica Antantă* „ca o soluţie eficientă pentru a impune respectarea clauzelor Tratatelor de Pace”[55]. În timpul vizitei întreprinse la Londra în 1920, Take Ionescu a purtat discuţii cu prim ministrul Lloyd George şi cu şeful Foreign Office-ului, lordul Curzon pentru realizarea *Micii Înţelegeri*. După încheierea vizitei în Anglia, Take Ionescu avea să declare că în conversaţiile sale cu cei doi lideri britanici – Lloyd George şi Lord Curzon – a făcut ca „toate greutăţile asupra Micii Înţelegeri să fie risipite”[56] şi cei doi să fie de acord cu realizarea noii alianţe. Astfel, Anglia nu s-a împotrivit acestui proiect, dar va păstra o atitudine rezervată, rămânând fidelă politicii tradiţionale de a nu-şi asuma nicio responsabilitate în sud-estul Europei.

Un rol deosebit în amplificarea raporturilor româno-engleze din anii ’20 l-a jucat Nicolae Titulescu, a cărui acreditare ca ministru în capitala Angliei a fost urmărită cu multă atenţie de cercurile oficiale britanice[57]. Idealul lui Nicolae Titulescu era „o prietenie strânsă cu Franţa şi Marea Britanie”, ţări care, în anii 1919-1923, recunoscuseră *de jure* crearea, prin voinţă naţională, a statului naţional unitar român[58]. Activitatea lui Nicolae Titulescu în capitala Marii Britanii a fost unanim apreciată de diplomaţii englezi. Primele sale manifestări pe tărâmul activităţii diplomatice în Marea Britanie învederează tendinţa de a pune, la baza viitoarei colaborări cu fruntaşii politici englezi, sentimentul încrederii depline. Astfel, Nicolae Titulescu afirma că „singurul lucru pe care-l pot face pentru a fi pe placul poporului englez este de a spune adevărul”, rezervându-şi în acelaşi timp dreptul de a cere despre România să se spună, de asemenea, „adevăruri şi numai adevăruri”[59]. Marele diplomat N. Titulescu era convins de efectele pe care o bună propagandă le-ar fi putut avea asupra relaţiilor româno-britanice. În acest scop, el a propus, în 1923, aducerea pentru susţinerea unor conferinţe a marelui istoric Nicolae Iorga, cel care devenind Doctor Honoris Causa al Universităţii din Oxford avea să fie prezentat ca „un Titus Livius al Daciei Transdanubiene” şi cel care „a scris istorie în patru limbi, că a ajuns la cele mai ascunse izvoare ale ei” şi „a scos la iveală monumente, a catalogat cu o curiozitate demnă de Plinius obiecte de artă, edificii, mănăstiri; a tratat istoria turcilor în cinci volume pentru tot atâtea secole, a cercetat obiceiurile şi rânduielile tuturor popoarelor care se situează în sudul şi răsăritul Europei; pe acea întindere uriaşă, nimeni nu se bucură mai deplin de o faimă datorată culturii, până într-atât socoteşte că nimic din ceea ce este românesc, nimic din ceea ce este transilvan, nimic din ceea ce este turcesc, nimic (aş îndrăzni să spun din ceea ce este omenesc) nu socoteşte că îi este străin”[60].

Urmărindu-se amplificarea acţiunilor de propagandă în Marea Britanie, „Guvernul român şi Universitatea din Londra au instituit, cu începere din 1924, o secţiune românească la King’s College, în scopul de a înlesni cunoaşterea culturii şi ţării noastre. În cadrul acestei secţiuni au funcţionat la început 3 conferenţiari – d-nii M. Beza, J. Evans şi W. Steed […] Una din atribuţiile cele mai importante va fi ţinerea de conferinţe şi dizertaţiuni ocazionale la

[55] Tiberiu Velter, *op. cit.*, p. 190.
[56] Apud Constantin Xeni, *Take Ionescu*, ediţia a II-a, Editura Tritonic, Bucureşti, 2002, p. 202.
[57] Valeriu Florin Dobrinescu, *Diplomaţia României. Titulescu şi Marea Britanie*, Editura Moldova,Iaşi, 1991, pp. 10-11; Marusia Cîrstea, *Ataşaţi militari români în Marea Britanie (1919-1939)*, Editura Universitaria, Craiova, 2009, pp. 46-47.
[58] Frederic C. Nanu, *Politica externă a României 1919-1933*, Institutul European, Iaşi, 1993, p. 28.
[59] Apud Ion M. Oprea, *Nicolae Titulescu*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1966, pp. 130-167.
[60] A.M.A.E., fond Londra, vol. 94, nepaginat.

alte universităţi şi societăţi culturale şi organizaţii politice din Anglia, care se adresează Institutului să le trimită conferenţiari pentru chestiuni privind ţările continentale […] Traducerea în practică a acestei propuneri este, după acordul principial la care au ajuns cu Sir Bernard Pares şi Prof. R.W. Seton-Watson – conducătorii Institutului – numai o chestiune de negociere între Universitatea din Londra şi Ministerul Instrucţiunii Publice din Bucureşti"[61].

În anul 1924, marele diplomat N. Titulescu avea să pregătească şi vizita suveranilor români la Londra[62]. Prezenţa regelui Ferdinand, însoţit de ministrul de Externe, I.G. Duca, a prilejuit contacte între cele două diplomaţii şi s-a încheiat cu un „desăvârşit succes", părere împărtăşită, în unanimitate, şi de presa engleză[63]. Cu prilejul discuţiilor, oficialităţile britanice au reafirmat sprijinul lor pentru integritatea teritorială a României şi s-au aplecat asupra relaţiilor comerciale şi financiare între cele două ţări.

În anii următori, deşi relaţiile politice dintre Anglia şi România n-au fost prea strânse, totuşi cele două ţări au stabilit contacte şi legături importante, la diferite niveluri, ca urmare a participării celor două state la dezvoltarea şi la încercarea de soluţionare a diverselor probleme ale vieţii internaţionale[64]. Astfel, Acordurile de la Locarno, din 16 octombrie 1925, care împărţeau Europa în state cu graniţe garantate şi state cu graniţe negarantate în faţa unei eventuale agresiuni au fost mereu în atenţia diplomaţiilor româno-britanice. I.G. Duca – şeful diplomaţiei româneşti de atunci – îi solicita lui N. Titulescu, ministru plenipotenţiar la Londra şi lui Constantin Diamandi, cu post asemănător la Paris, să atragă atenţia guvernelor pe lângă care erau acreditaţi asupra primejdiei pentru pacea europeană a unor atari înţelegeri multilaterale şi să arate că „dacă urmăresc într-adevăr, consolidarea situaţiei create de război, trebuie să caute neapărat mijlocul de a da o garanţie şi celorlalte state"[65]. Drept urmare, Nicolae Titulescu a discutat cu Austin Chamberlain, ministru de Externe, şi cu alte personalităţi politice eventuale încercări de revizuire a tratatelor de pace propunând un *Locarno Balcanic* pentru Europa Centrală, care să acopere, într-un fel, lipsa de eficienţă a tratatelor de la Locarno pentru această zonă; el a solicitat o declaraţie publică în care să se specifice că Marea Britanie „are interesul să menţină ordinea în Europa Centrală" şi că „încercarea de a modifica ordinea, prin mijloace violente, nu o poate lăsa indiferentă"[66]. Însă, A. Chamberlain continua să acrediteze linia politică a lui Lloyd George care afirmase la Conferinţa Păcii că „Poporul britanic nu va fi pregătit să se lase implicat în divergenţe ce ar putea apărea cu privire la Polonia, Danzig sau Silezia Superioară. Oamenii din Anglia au sesizat că populaţiile din partea aceea a Europei sunt instabile şi uşor de influenţat; ele pot să se încaiere în orice clipă, după care ar fi greu să mai vezi în vălmăşagul acela ce e bine şi ce e rău"[67]. Totuşi, N. Titulescu a continuat, în mai 1925, să convingă autorităţile Foreign Office-

[61] *Ibidem*, vol. 2, nepaginat.
[62] Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*, vol. II, *Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2001, p. 130.
[63] Valeriu Florin Dobrinescu, *Relaţii româno-engleze (1914-1933)*, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi, 1986, p. 93.
[64] Vezi Gheorghe Paşcalău, *Relaţii politice româno-engleze (1929-1933)*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995.
[65] Em.Bold, I. Ciupercă, *Europa în derivă (1918-1940). Din istoria relaţiilor internaţionale*, ediţia a II-a, Casa Editorială *Demiurg Plus*, Iaşi, 2010, p. 99.
[66] *Ibidem*.
[67] *Ibidem*, p. 100.

ului că Anglia trebuia să fie apărătoarea *statu-quo*-ului în centrul şi sud-estul european şi că el „nu îmbrăţişează politica întortocheată a Angliei care, în ce priveşte România, nu-i asigură graniţele”[68]. Fiind un aprig apărător al fruntariilor stabilite după prima conflagraţie mondială, N. Titulescu a intuit rolul pe care Foreign Office-ul îl avea în rezolvarea problemelor internaţionale ale continentului şi, drept urmare, a intensificat discuţiile cu oficialităţile britanice ca A. Chamberlain, Lampson, Lordul Cecil, Wellesley ş.a.

Referindu-se la aceste discuţii, N. Titulescu relata, la 22 aprilie 1925, următoarele: „Am avut azi la Foreign Office cu Lampson o întrevedere în care am examinat chestiunile care privesc România. Am vorbit de securitate şi în mod oficial am expus odată mai mult punctul de vedere al Guvernului Român după care distincţiunea între graniţe nu corespunde cu adevăratele exigenţe ale păcii. Lampson a răspuns că politica Angliei /?/ este de mult fixată şi este cuprinsă în discursul lui Chamberlain. Apoi cu titlu privat i-am făcut o sugestiune rugându-l să vorbească favorabil cu Chamberlain în vederea… ce trebuie să am cu el când se va înapoia la Londra. Am spus următoarele: Anglia va vedea în curând că dacă problema securităţii există pentru ea, securitatea nu poate fi decât generală. În aşteptare Anglia nu s-a mărginit a spune că garantează anumite graniţe, ci a descoperit toate graniţele Europei Centrale şi Orientale prin afirmarea că nu le garantează. Or, dacă nu pot obliga Anglia să mă garanteze contra voinţei ei, pot să-i cer să nu mă descopere provocând pe vecinii mei să mă atace prin afirmarea ei că se dezinteresează de soarta mea. Aceasta este contrar Pactului Societăţii Naţiunilor. Discursul lui Chamberlain trebuie completat printr-o declaraţie în Parlament, că Anglia are interes la menţinerea ordinii în Europa actuală şi că încercările de a o modifica prin mijloace violente nu o pot lăsa indiferentă”[69].

După numirea lui N. Titulescu ca ministru de Externe, la 26 iulie 1927, cercurile diplomatice britanice şi-au exprimat satisfacţia şi Sir W. Tyrell i-a adresat o telegramă de felicitare, iar presa engleză a comentat favorabil această investitură. La 1 august 1928, N. Titulescu va reveni la Londra ca trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar, perioadă coincizând cu începutul unei etape de agravare a situaţiei internaţionale ca urmare a intensificării contradicţiilor dintre Marile Puteri. Un alteveniment deosebit în cadrul relaţiilor diplomatice europene l-a constituit semnarea Pactului Briand-Kellogg şi, la iniţiativa Angliei, constituirea în septembrie 1929 a unui comitet de 11 membri, între care şi N. Titulescu, cu misiunea de a alcătui un raport asupra amendamentelor de adus eventual Pactului Societăţii Naţiunilor, pentru a-l pune în armonie cu tratatul de la Paris[70].

În a doua parte a deceniului al IV-lea din secolul trecut, relaţiile internaţionale dintre state au fost influenţate de: politica agresivă a ţărilor fasciste, cu nemijlocită încurajare a revizionismului, care viza integritatea teritorială, independenţa politică şi suveranitatea naţională a unor state; adâncirea contradicţiilor dintre Marile Puteri, care exercitau o puternică presiune asupra întregii vieţi internaţionale; politica de concesii şi compromis dusă de puterile occidentale faţă de agresori. Referindu-se la politica externă dusă de Marea Britanie în această perioadă, C.M. Laptew,însărcinatul cu Afaceri la Londra, sublinia că: „Până acum în urmă se puteau remarca trei tendinţe în sânul Cabinetului britanic: 1) partizanii unei alianţe cu Franţa

[68] Gh. Buzatu, coordonator, *N. Titulescu şi strategia păcii*, Editura Junimea, Iaşi, 1982, p. 403.
[69] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 1, ff. 7-10.
[70] Valeriu Florin Dobrinescu, *Relaţii româno-engleze (1914-1933)*, p. 99.

conduşi de Lordul Hailsham, Ministrul de Război; 2) partizanii unei înţelegeri între Marile Puteri Occidentale – prin readucerea Germaniei la Geneva şi recunoaşterea egalităţii ei de drepturi – preconizată mai ales de Domnii Ramsay MacDonald şi Sir John Simon; 3) partizanii unei politici de abstenţiune completă în materie de politică continentală. Toţi însă cereau întărirea şi sporirea forţelor de apărare britanice mai ales a celor aeriene. Miniştrii britanici oscilau între: 1) o politică de înţelegere înglobând un sistem de securitate colectivă sub auspiciile Societăţii Naţiunilor, limitată însă la aplicarea strictă a Acordurilor de la Locarno şi 2) o politică de înţelegere mai largă cu tendinţa de a interveni la nevoie pe cale diplomatică şi chiar militară. În cele din urmă, Domnul Baldwin, de acord cu Foreign Office şi se pare bazat şi pe cele comunicate de Domnul Anthony Eden, a decis că Guvernul britanic trebuie pentru a putea duce o politică de continuitate, să renunţe la un acord bilateral numai cu Franţa sau la politica de izolare, chiar armată şi să adopte politica de securitate colectivă prin mijlocirea Societăţii Naţiunilor cu încheierea, la nevoie, de acorduri regionale care ar limita participarea britanică la ţările care îi sunt limitrofe”[71].

Diplomaţia română a colaborat, la cel mai înalt nivel, cu Foreign Office-ul în toate organismele internaţionale pentru soluţionarea unor probleme majore ce frământau statele europene la începutul deceniului al patrulea din secolul trecut: problema revizuirii Tratatelor de la Paris; reglementarea paşnică a conflictelor internaţionale; securitatea colectivă şi dezarmarea ş.a. Începând cu lunile martie-iunie 1934, chestiunea revizuirii tratatelor încheiate la sfârşitul primului război mondial – şi în special cel al Tratatului de la Trianon – a cunoscut o nouă recrudescenţă în Anglia. Campania pentru revizuirea Tratatului de la Trianon era condusă de R. Gower; doamna Tate, deputat conservator, verişoară a ministrului de război; Lordul Hailsham; principesa Hohenlohe; Alfred Bossom ş.a. şi întreţinute prin articole şi broşuri revizioniste, prin declaraţii în parlament, prin ponegrirea în presa lui Rothermere a ţărilor care au beneficiat de pe urma Tratatelor de la Trianon, prin vizite efectuate în Ungaria de politicieni britanici[72]. În aceste condiţii, guvernul român va începe o amplă campanie împotriva propagandei revizioniste maghiare din Anglia. O contribuţie însemnată la această activitate publicistică de combatere a campaniei maghiare a dus-o Seton-Watson, profesor de istorie a Europei Centrale la Universitatea din Londra. La propunerea lui Ciotori, profesorul R.W. Seton-Watson a publicat, la începutul anului 1934, broşura *Treaty Revisionand the Hungarian Frontiers*. La scurt timp – în iulie 1934 – va apare la Cambridge lucrarea lui R.W. Seton-Watson *A History of Romanians from Roman times to the completion of the Unity*, care dădea un argumentat răspuns celor care susţineau revizuirea Tratatului de pace de la Trianon[73]. În acelaşi timp, Savel Rădulescu făcea cunoscut Legaţiei din Londra că s-a aprobat suma de 10 000 franci francezi pentru traducerea şi tipărirea în limba română a cărţii *Istoria Românilor*, elaborată de Seton-Watson. „Traducerea în limba română va fi făcută de Domnul Grim, profesor de limba engleză la Universitatea din Cluj”[74], preciza Savel Rădulescu.

Lucrările lui Seton-Watson – privitoare la legitimitatea statului român – demonstrau că prăbuşirea Austro-Ungariei şi unirea teritoriilor străine stăpânite de ea cu România,

[71] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 4, ff. 25-26.
[72] Apud Gheorghe Paşcalău, *România şi Marea Britanie. Relaţii politico-diplomatice 1933-1939*, Editura Albatros, Bucureşti, 2001, p. 22.
[73] *Ibidem*, p. 25.
[74] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 4, f. 209.

Cehoslovacia şi Iugoslavia s-au datorat evoluţiei istorice şi triumfului dreptului naţionalităţilor asuprite şi că revizuirea frontierelor nu era posibilă fără a nedreptăţi celelalte popoare. Este de remarcat că în cadrul acţiunilor desfăşurate în Anglia pentru revizuirea Tratatului de la Trianon se înscriu şi vizitele oficiale ale unor personalităţi politice britanice în Ungaria şi România: la 25 februarie 1936, R. Gower vizita pentru a patra oară Ungaria pentru a stabili de comun acord cu conducătorii mişcării revizioniste maghiare un program de acţiune; iar la 17 septembrie 1936 şase deputaţi britanici – care semnaseră la 5 august o scrisoare publicată în ziarul „Times", prin care cereau revizuirea Tratatului de la Trianon în favoarea Ungariei – se deplasau în România. Aceştia erau „Sir Philip Dawson, Pugge, Arthur Evans, Baldwin Webb, Wayland şi Colonelul Moore. Acesta din urmă – sublinia Ciotori – este Secretarul grupului de deputaţi care se agită în favoarea Ungariei, fiind în acelaşi timp foarte activ propagandist în favoarea Germaniei"[75]. În aceiaşi adresă, trimisul român la Londra, Ciotori, sugera ministrului român de externe următoarele măsuri: „Cred că ar fi bine dacă Excelenţa Voastră ar dispune ca aceşti deputaţi şi, în special, ultimul să fie puşi în contact cu oamenii politici pentru a-şi da seama de sentimentul unanim al poporului român care este hotărât să-şi apere hotarele definitive şi că agitaţiile revizioniste nu fac decât să dea speranţe zadarnice ungurilor"[76]. Pentru a contracara acţiunile revizioniştilor, România a acordat o atenţie deosebită relaţiilor cu statele vecine: cu Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia – România a conlucrat fie în cadrul alianţelor diplomatice regionale (Mica Înţelegere, Antanta Balcanică) şi al acordurilor bilaterale, fie la Societatea Naţiunilor. În legătură cu Liga Naţiunilor, diplomaţia română, în consens cu aliaţii săi, se pronunţa pentru respectarea statutului lor internaţional şi urmărea cu atenţie modul cum marile puteri încercau să propună reformarea statutului acestui organism internaţional. Marea Britanie dorea, prin reformarea Pactului Societăţii Naţiunilor, satisfacerea unui singur punct: Franţa să se înţeleagă cu Germania[77]. Într-un *Raport*, din 1 noiembrie 1935, C.M. Laptew sublinia că guvernul britanic „Înainte de a proceda la angajamentele pe care Franţa le ceruse mereu Marii Britanii pentru amplificarea Pactului de la Locarno, pentru garanţia Austriei, pentru sprijinirea încheierii Pactului Oriental […] dorea să cunoască precis aportul pe care Liga [Naţiunilor] putea să-l aducă păcii şi în ce mod Anglia – prin canalul Ligii – putea oferi sprijinul ce i se solicita sub forma diferitelor aranjamente regionale"[78].

O altă problemă importantă ce a intrat în vizorul membrilor Societăţii Naţiunilor şi care a concentrat multe energii în acea perioadă a fost aceea a pregătirii Conferinţei pentru limitarea şi reducerea înarmărilor. Aceasta se deschidea la Geneva pe 2 februarie 1932 şi, după întreruperi şi reluări, se încheia printr-un eşec în iunie 1934. La lucrările sale au participat 61 de state, dintre care 54 erau membre ale Societăţii Naţiunilor. Conferinţa reprezenta cea mai amplă negociere multilaterală organizată de Societate, într-o problemă cardinală pentru pacea şi securitatea internaţională. În cadrul ei se vor manifesta două moduri de gândire şi două linii de conduită: a) pe de o parte, Franţa susţinea prioritatea securităţii, căreia dezarmarea îi trebuia subordonată, şi b) pe de altă parte, Marea Britanie şi Statele Unite

[75] *Ibidem*, vol. 9, f. 149.
[76] *Ibidem*.
[77] Ion Pătroiu, Valeriu Florin Dobrinescu, *România şi Anglia în anii '30*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1997, p. 101.
[78] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 5, ff. 237-258.

urmăreau realizarea unui echilibru de forţe în Europa, în condiţii când principalele lor interese se concentrau în afara continentului[79]. Cadrul creat de Conferinţa de dezarmare, ca şi pregătirile anterioare acesteia, oferea prilejuri pentru diferite iniţiative politico-diplomatice. Marea Britanie considera că succesul Conferinţei dezarmării şi menţinerea păcii depind mai mult de „o înţelegere franco-britanică" şi că este necesar „să se încheie o convenţie de dezarmare, oricare ar fi ea, decât să se înceapă o nouă întrecere a armamentelor care ar duce fatalmente la un război mondial – preludiul <<sfârşitului actualei civilizaţii>> –, declara Baldwin, în noiembrie 1933"[80]. Conferinţa pentru dezarmare s-a încheiat fără rezultate practice, totuşi, după lungi dezbateri s-a aprobat un nou instrument al securităţii statelor prin adoptarea convenţiilor de *definire aagresorului*. Prin adoptarea acestor convenţii, diplomaţia marca un moment important în dezvoltarea gândirii asupra relaţiilor internaţionale şi a dreptului internaţional.

Legături economice, financiare şi comerciale româno-britanice

În relaţiile economice dintre România şi celelalte state europene – respectiv Marea Britanie – un rol hotărâtor l-au avut noile realităţi teritoriale şi politice consfinţite de Tratatele de Pace de la Paris încheiate după primul război mondial. Orientarea economiei şi comerţului exterior al României a fost determinată – în afară de schimbările importante ale hărţii continentului european, de transformările structurale ale propriei sale economii naţionale, şi ale economiilor naţionale ale celorlalte state – şi de modificările profunde ale regimului schimburilor internaţionale. Principalele probleme dintre cele două ţări – în perioada 1920-1933 – priveau: reglementarea datoriilor de război ale României către Marea Britanie; problema reparaţiilor de război; raporturile economice-financiare; regimul subsolului minier – şi în special cel al petrolului – din România; tratatele de comerţ şi tarifele vamale dintre cele două state.

O primă problemă asupra căreia România şi Marea Britanie au avut discuţii controversate a fost aceea a *împrumuturilor contractate de ţara noastră pe pieţele engleze* în anii primului război mondial. O parte însemnată din datoria publică externă fusese acumulată de statul nostru sub forma împrumuturilor pe termen lung de bonuri de tezaur, în valută străină, faţă de care moneda românească se prezenta într-o continuă scadenţă. Bunul mers al raporturilor economice şi financiare între România şi Anglia depindea de rezolvarea chestiunilor pendinte de perioada anterioară, între care şi reglementarea plăţii cuponului[81]. Pentru soluţionarea acestor probleme s-au purtat numeroase tratative cu reprezentanţii marii finanţe şi ai guvernului britanic. La 15 decembrie 1920, N. Titulescu îi scria lui T. Ionescu că de plata cupoanelor „depind interesele viitoare româneşti"[82]. În urma unor lungi tratative purtate cu ministrul de finanţe, Chamberlain, şi cu reprezentanţii Foreign Office-ului s-a încheiat o convenţie prin care statul român a obţinut amânarea datoriilor sale de război, precum şi prelungirea termenului prin care trebuiau să fie lichidate bonurile de tezaur[83]. Astfel, într-un *Raport* al Guvernului României, din 1 mai 1921, se specifica „Guvernul

[79] Constantin Vlad, *op. cit*., p. 104.
[80] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 2, ff. 206-208.
[81] Valeriu Florin Dobrinescu, *Relaţii româno-engleze (1914-1933)*, pp. 130-132.
[82] Apud Tiberiu Velter, *op. cit*., p. 211.
[83] *Ibidem*.

României pentru valoarea primită se angajează să plătească Guvernului Regatului Unit al Marii Britanii şi al Irlandei sau dă în prima zi a lui ianuarie 1925 suma principală de 2 058 633 de lire sterline a cărei dobândă va fi plătită la fiecare jumătate de an la rată, socotită de 6% pe an de la data plăţii. Atât capitalul, cât şi dobânda acestei obligaţiuni va fi plătită în lire sterline la Banca Angliei [...] Această obligaţiune este una din o serie de obligaţiuni de un conţinut similar, dar în diferite sume şi plătibile în diferite cursuri (monede), toate devenind exigibile la 1 ianuarie 1925"[84]. În aprilie 1925, creditorii britanici făceau noi demersuri ca să se admită pretenţiile lor, în caz contrar ar putea urma „neplăceri şi din partea guvernului britanic"[85]. În urma acestor presiuni, la 19 octombrie 1925 s-a semnat un Acord pentru reglementarea datoriilor României către Marea Britanie (care deţinea bonuri de tezaur româneşti în valoare de 18 448 200 lire). Este de menţionat că, în perioada crizei economice, guvernul român a fost autorizat, prin legea din 23 martie 1932, să ratifice un nou protocol, semnat la Londra la 4 august 1931, la propunerea lui Hoover, relativ la suspendarea angajamentelor financiare rezultând pentru România din Convenţia din 1925.

În ceea ce priveşte *problema reparaţiilor de război* România a acţionat cu multă atenţie, pentru că drepturile ţării noastre la *reparaţii* depăşeau cu mult ceea ce ea datora Marii Britanii sau Franţei, Statelor Unite şi Italiei[86]. După unele calcule, pretenţiile României aveau în vedere peste 31 miliarde lei aur, în timp ce întreaga datorie flotantă externă era, la 1 martie 1921, de 2 876 milioane lei aur[87]. Astfel, se deduce foarte clar că, în situaţia în care România ar fi primit de la foştii inamici plata reparaţiilor concomitent cu reglementarea datoriilor sale faţă de Occident, lichidarea datoriei flotante externe nu ar fi constituit nicio problemă.

Problemele financiare, pe care România le avea de rezolvat, erau strâns legate de acelea ale industriei petrolului. După primul război mondial, România a trebuit cu adevărat să facă faţă unei puternice ofensive – un „asalt", după cum a reţinut chiar în acele zile cotidianul bucureştean „Adevărul"[88] – din partea trusturilor internaţionale petroliere. La 24 aprilie 1920 se va încheia la San Remo un acord petrolier franco-britanic care delimita sferele de interese în unele regiuni petrolifere de pe glob, inclusiv România, prin introducerea principiului *fifty-fifty*, în toate combinaţiile posibile, însă după un prealabil „consimţământ mutual"[89]. Nu era deloc lipsit de importanţă faptul că România, s-a aflat, cea dintâi, în atenţia semnatarilor acordului ce stabilea: „România – Guvernele britanic şi francez vor susţine pe resortisanţii lor în toate negocierile comune care vor fi angajate cu guvernul român, în vederea: a) achiziţionării concesiunilor petrolifere, a acţiunilor sau altor interese aparţinând supuşilor sau societăţilor vechi sechestrate, ca, de exemplu, „*Steaua Română*", „*Concordia*", „*Vega*" etc., care constituiau în această ţară grupurile petroliere ale lui „*Deutsche Bank*" şi „*Disconto Gesellschaft*", precum şi orice alte interese care vor putea fi obţinute; b) concesiunea terenurilor petrolifere aparţinând statului român. Toate acţiunile

[84] A.M.A.E., fond Londra, vol. 175, nepaginat.
[85] Valeriu Florin Dobrinescu, *Relaţii româno-engleze (1914-1933)*, p. 136.
[86] Vezi Gh. Buzatu, coordonator, *Titulescu şi strategia păcii*, pp. 112-132.
[87] Valeriu Florin Dobrinescu, *Relaţii româno-engleze (1914-1933)*, p. 137.
[88] Apud Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 124.
[89] Vezi Virgil N. Madgearu, *Imperialismul economic şi Liga Naţiunilor*, extras din volumul *Politica externă a României*, Bucureşti, Cultura Naţională, 1924, p. 19.

aparţinând concesiunilor ex-inamice care vor putea fi achiziţionate şi toate celelalte avantaje rezultând din aceste negocieri vor fi împărţite în proporţie de 50% în favoarea intereselor britanice şi 50% în favoarea intereselor franceze”[90]. Drept urmare a unor asemenea înţelegeri între trusturile internaţionale, capitalul englez a reuşit în 1920 ca, prin intermediul lui „*Anglo-PersianOil*”, să intre în posesiunea unei părţi însemnate din acţiunile celei mai mari societăţi, foste germane, „*Steaua Română*”; britanicii mai deţineau interese speciale şi în societatea „Sospiro”[91]. De asemenea, tot în această perioadă, grupul „*Phoenix Oiland Transport Co.Ltd.*”, care deţinea controlul unor firme din Marea Britanie ce activau în industria petrolieră, şi-a creat în România întreprinderi proprii precum „*Unirea*” sau „*Unirea Petroliferă Română*”[92].

În perioada crizei economice, în faţa guvernelor României se ridicau numeroase şi complicate probleme dintre care se detaşau, prin dificultatea lor, chestiunea constituţională (succesiunea regelui Ferdinand), cea a raporturilor dintre partidele politice şi, mai ales, aspectele economico-financiare. Un rol determinant în funcţionarea instituţiilor statului l-a avut *Banca Naţională* care a intervenit prompt şi cu putere pe piaţa economică în perioada 1922-1929. Referindu-se la această intervenţie a Băncii Naţionale, Vintilă Brătianu sublinia, la începutul anului 1922, „Sarcinile războiului au impus Statului să apeleze la emisiunea Băncii Naţionale, pentru a face faţă unei situaţiuni extraordinară […] În sfârşit, tot graţie acestei emisiuni s-a putut realiza unificarea monetară şi retragerea diferitelor emisiuni, fie făcute de vrăjmaşi, fie găsite în teritoriile liberate”[93]. Este de remarcat că Banca Naţională a dat tot concursul ei în efortul Statului de a consolida datoria flotantă din străinătate. Pentru depăşirea unor dificultăţi economice interne, precum şi stabilizarea financiară, guvernanţii au propus începerea unor negocieri în vederea contractării unor împrumuturi străine. În iulie 1928 s-a semnat la Bucureşti o convenţie între guvernul român şi reprezentanţii bancherilor străini. Cu această ocazie, grupul de bancheri londonezi participanţi la negocierile financiare şi-au exprimat „dorinţa” ca un reprezentant de-al lor să studieze împreună cu reprezentanţii guvernului român „cauzele de nemulţumire” ale companiilor petroliere străine, cu scopul de a se ajunge la o soluţie reciproc acceptabilă; aceasta, apreciau bancherii londonezi, era *însăşi condiţia* trecerii la „lansarea cu succes” a împrumutului României în Marea Britanie[94].

O altă problemă delicată pentru raporturile economice bilaterale o constituia atitudinea guvernanţilor faţă de *regimul subsolului minier*. Reforma din 1923 a regimului subsolului minier a stârnit nelinişte în cercurile economice şi financiare britanice, şi nu numai. Pentru trusturile internaţionale, faptul că România va naţionaliza subsolul minier în 1923 (legiuiri cuprinse atât în Constituţie, cât şi Legea minelor din 1924) va fi un prilej de contestare a politicii guvernului român, dar şi de presiuni politico-economice asupra statului. În acest sens, Legaţia britanică din Bucureşti adresa, la 22 februarie 1923, un *Aide-mémoire* guvernului român în care îşi arăta neliniştea în legătură cu intenţiile statului nostru de a

[90] Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, ediţia a II-a, Casa Editorială *Demiurg*, Iaşi, 2009, p. 128.
[91] Tiberiu Velter, *op. cit.*, p. 204.
[92] *Ibidem*.
[93] Apud Victor Slăvescu, *Istoricul Băncii Naţionale a României (1880-1924)*, Cultura Naţională, Bucureşti, 1925, p. 304.
[94] Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 255.

naţionaliza subsolul, subliniind-se „interesul viu" de la Londra, deoarece exista „o mare cantitate de capital englez plasat în întreprinderile româneşti"[95]. De Legea minelor era preocupat însuşi primul ministru al Marii Britanii, Ramsay MacDonald (23 ianuarie – 4 decembrie 1924), care în mai 1924 îl „ruga" pe N. Titulescu să-i „spună fără înconjur gândul lui întreg" cu privire la această lege, invitându-l pentru o discuţie la Chequers, reşedinţa primilor miniştri din afara Londrei[96]. De asemenea, N. Titulescu atrăgea atenţia, în 1925, că trusturile petroliere interesate se pregăteau în vederea unei ofensive puternice, la care „nu se ştie cum va rezista România"[97]. Bancherii britanici şi trusturile petroliere – „*Anglo-PersianOil Co. Ltd.*" şi „*Royal Dutch-Shell*" – făceau asemenea presiuni financiare cu scopul de a determina guvernul român să modifice regimul minier impus în 1924. În anul 1929, guvernul naţional-ţărănesc va impune o nouă lege pentru „modificarea Legii minelor din 4 iulie 1924" –, fapt ce inspira „încredere" capitalurilor străine din România, având o influenţă „foarte înviorătoare" asupra industriei de ţiţei[98].

Regimul vamal românesc a fost determinat, în perioada 1920-1928, de decretul-lege pentru reglementarea importului din 23 iulie 1921, de legea pentru reglementarea exportului din 26 august 1920 şi în special de legea pentru autorizarea guvernului de a înfiinţa taxe de import şi de export din 6 octombrie 1920, prin care parlamentul dă guvernului autorizarea să urce, să scadă sau să înfiinţeze taxe de import peste, sub şi în afară de tariful general al vămilor. De asemenea, politica vamală a României a fost determinată, în această perioadă de două serii de tendinţe[99]: a) tendinţa de adaptare continuă a taxelor vamale la variaţiile valorii mărfurilor; b) tendinţa de adoptare a nomenclaturii vamale şi a gradului de protecţie la noua structură a economiei naţionale rezultată din aportul industrial al noilor provincii unite cu România. Ca urmare a noii politici vamale, dusă de statul român, în primul deceniu postbelic, între Marea Britanie şi România s-au purtat numeroase discuţii şi tratative privind *tarifele vamale*. Situaţia concretă – privind relaţiile economice/comerciale dintre România şi Anglia – impunea încheierea unui nou tratat de comerţ între cele două ţări. La 18 aprilie 1921, România a denunţat vechiul tratat de comerţ cu Marea Britanie, încheiat în 1905. La scurt timp, 30 iulie 1921, guvernul britanic atenţiona, printr-o notă înaintată de Legaţia sa din Bucureşti forurilor în drept, că vechea convenţie comercială (din 1905) rămâne în vigoare până la 18 aprilie 1922 şi până la această dată, taxele vamale, care se percepeau mărfurilor cuprinse în convenţia din 1905 se percepeau pe baza valorii lor în aur. În cele din urmă, prin discuţiile, din mai 1923, între Ministerul Afacerilor Străine şi reprezentantul Marii Britanii la Bucureşti, s-au stabilit raporturile comerciale dintre cele două state printr-un acord provizoriu bazat pe clauza naţiunii celei mai favorizate[100]. Referindu-se la aplicarea înţelegerilor convenite între cele două ţări, cu privire la tarifele vamale, ataşatul comercial la Londra – Grigore Mihăescu – raporta, la 15 septembrie 1924, că „Anglia, ca şi oricare altă ţară are un Tarif general (sau ordinar) şi un Tarif preferenţial. Tariful general se

[95] Valeriu Florin Dobrinescu, *Relaţii româno-engleze (1914-1933)*, p. 125.
[96] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 39, f. 72.
[97] Gh. Buzatu, *România şi trusturile petroliere internaţionale până la 1929*, Editura Junimea, Iaşi, 1981, p. 210.
[98] Idem, *O istorie a petrolului românesc*, p. 266.
[99] Virgil N. Madgearu, *Evoluţia economiei româneşti după războiul mondial*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1995, p. 160.
[100] „Monitorul Oficial", partea I-a, nr. 78, 10 iulie 1923.

aplică mărfurilor supuse la taxe vamale de orice proveniență pentru al căror import sunt prevăzute taxe vamale [...] Tariful preferențial se aplică unora din produsele Dominioanelor şi Coloniilor care sunt specificate în Tarif şi numai în cazul când se dovedeşte că sunt crescute şi expediate, produse sau fabricate în cuprinsul Imperiului Britanic"[101]. La 6 august 1930 s-a încheiat un nou Tratat de Comerţ şi Navigaţie între România şi Marea Britanie, pe o perioadă de trei ani, prin care ni se dădea dreptul să denunţăm acordul în cazul că măsuri vamale engleze vor prejudicia şi păgubi exportul nostru de produse agricole[102]. Tratamentul mărfurilor se baza pe clauza naţiunii celei mai favorizate. În 1932, Ministerul Industriei şi Comerţului va emite un „ordin circular", în vederea reexaminării politicii noastre comerciale internaţionale şi pentru a cunoaşte îndeaproape efectele convenţiilor comerciale încheiate de noi"[103]. Scopul acestor analize era acela al contingentării importului, introdus în decembrie 1932, pentru a se stimula exportul. „Pe de altă parte, *politica de contingentare* a produselor agricole – se preciza într-un *Raport* privind relaţiile comerciale ale României, din 1933 – trebuie cu orice preţ ca să menţinem situaţia obţinută (cu Anglia). Nicio clauză în convenţiunea noastră de Comerţ nu prevede, afară de formula vagă a naţiunii celei mai favorizate, un tratament special pentru produsele noastre agricole, în caz de contingentare. Faptul că expirarea Convenţiunii coincide cu instaurarea acestei politici, ne va permite să luăm, cu ocaziunea reînnoirii, măsurile cuvenite de apărare"[104].

După criza economică din anii 1929-1933, în România a urmat o dezvoltare de ansamblu a economiei, însoţită de consolidarea pieţei interne, dar şi de creşterea volumului schimburilor internaţionale şi îmbunătăţirea balanţei comerciale, prin mutaţii în structura pe produse şi în orientarea geografică. Acum se produc mutaţii importante în comerţul exterior al României[105]: din punct de vedere *cantitativ*, exportul a urmat o linie ascendentă până în 1936 când atinge punctul maxim –, 10 549 mii tone faţă de 8 854 tone în 1934; din punct de vedere *valoric*, exportul creşte şi atinge punctul maxim în 1937 –, 31 568 mil. lei faţă de 13 656 mil. lei în 1934; importul, cantitativ sporeşte; ca urmare a unui echilibru constant între export şi import, balanţa comercială a României s-a îmbunătăţit în mod considerabil, în mare parte datorită exportului de produse agricole şi petrolifere[106].

Relaţiile economice cu Marea Britanie au continuat şi în această perioadă să aibă un volum satisfăcător, iar capitalul britanic să deţină poziţii importante în anumite ramuri economice[107]. Din analiza structurii importurilor şi exporturilor din/şi în Marea Britanie, putem afirma că anii 1935-1936 au însemnat pentru România o perioadă de consolidare a raporturilor comerciale: exportul a crescut de la 1 615 000 000 lei în 1935 la 3 005 000 000 în 1936, în timp ce importul suferă o uşoară diminuare de la 1 064 000 000 lei în 1935 la 868 000 000 în 1936; în continuare, până în 1938, comerţul româno-britanic se menţine în limite

[101] A.M.A.E., fond Londra, vol. 149, nepaginat.
[102] *Ibidem*, vol. 95, nepaginat.
[103] *Ibidem*, vol. 158, nepaginat.
[104] *Ibidem*.
[105] Apud Nicolae Marcu, coordonator, *Istoria economică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979, pp. 350-354.
[106] Ilie Puia, *Relaţiile economice externe ale României în perioada interbelică*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982.
[107] Aurelian Chistol, *România în anii guvernării liberale Gheorghe Tătărescu (1934-1937)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2007, p. 223.

echilibrate (către Anglia se îndreptau în jur de 10% din exporturile României, iar 11% din importurile acesteia proveneau din Marea Britanie)[108]. Un aspect important al relaţiilor economice româno-britanice în perioada 1934-1936 a fost reprezentat de încheierea unor acorduri de plăţi, acorduri ce au reglementat importurile şi exporturile dintre cele două ţări, precum şi problema plăţilor arieratelor de către partea română. În decembrie 1934 s-au purtat negocieri la „Board of Trade" de Manolescu-Strunga cu W. Runciman şi F. Leith Ross pentru un acord comercial între cele două ţări (încheiat la 8 februarie 1935). Treptat, în urma unor intense negocieri, între cele două părţi s-au încheiat noi Acorduri de plăţi (la 2 şi 28 mai 1936) „cu scopul de a aşeza întreg regimul (inclusiv plata arieratelor) comerciale pe noi baze" şi pentru a deschide „un capitol nou în relaţiile comerciale dintre cele două state"[109]. Negocierile au avut loc la Bucureşti; din partea Marii Britanii au participat: Sir Reginald Hoare, ministrul plenipotenţiar al Regatului Unit la Bucureşti şi Adams, consilier economic, au mai luat parte la discuţii ca reprezentanţi ai părţii britanice, Waley, expert financiar al Trezoreriei şi Lee, şeful diviziei acordurilor economice din cadrul Ministerului de Comerţ; iar din partea României au participat: Ion Costinescu, ministrul Industriilor şi Comerţului, care a îndeplinit şi funcţia de şef al delegaţiei române, Gheorghe N. Leon, subsecretar de stat, G. Gheorghiu, secretar general al Ministerului de Industrie şi Comerţ, I. Cristu, şeful diviziei economice din Ministerul de Externe, Ioan I. Lapedatu, administrator delegat al Băncii Naţionale şi E. Marin, directorul Institutului de Export[110]. Propunerile făcute de către guvernul britanic pentru încheierea unei noi convenţii de plăţi au fost examinate cu atenţie de către guvernul român. Acordurile de plăţi între România şi Marea Britanie – de la 2 şi 28 mai 1936 – au prevăzut „crearea unui cont clearing la Banca Angliei în care să fie depus produsul sterling al exportului nostru în Marea Britanie şi din care disponibilităţile astfel create se vor distribui, în proporţii fixate prin acorduri, diferitelor categorii de plăţi ce avem de efectuat în această ţară (plăţi de arierate, importuri de mărfuri britanice, angajamente financiare, plăţi de comisioane, prime de asigurare etc.) [...]. Întreaga funcţionare a acordului dă loc la o strictă supraveghere din partea autorităţilor britanice, a căror preocupare principală este că întreg sterlingul provenit din exportul nostru în Anglia să fie întrebuinţat la plăţi în această ţară"[111]. Rezultă de aici că Marea Britanie era beneficiara exportului românesc şi că România avea un beneficiu indirect, obţinut prin lichidarea unei bune părţi din sarcinile sale comerciale şi financiare rămase din anii anteriori. Acest dezavantaj, creat de Acordul de Plăţi, era subliniat şi de ataşatul comercial la Londra, A. Bianu, care raporta că „în momentul de faţă (la 30 noiembrie 1936) soldul clearingului (cont special) se ridică la circa 1 200 000 lire, sumă al cărui cuantum exagerat de mare este cea mai bună dovadă că Acordul de Plăţi, în forma sa actuală, îşi depăşeşte cu mult scopul şi că clearingul, în loc de a rămâne un organism de colectare şi de distribuţie, a devenit de fapt unul de sterilă tezaurizare care, circumstanţă agravantă, nu este nici măcar productivă de dobândă"[112]. Treptat, cele două părţi – România şi Marea Britanie – au reluat negocierile cu privire la modificarea unor articole din Acordul de Plăţi încheiat în

[108] Apud Ion Pătroiu, Valeriu Florin Dobrinescu, *România şi Anglia în anii '30*, pp. 87, 88.
[109] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 31, ff. 408, 409.
[110] Vezi Sorin Arhire, *Relaţiieconomice româno-britanice între anii 1936-1938*, în „Annales Universitatis Apulensis", Series Historica, 8, 2004, p. 199.
[111] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 31, f. 409.
[112] Idem, fond Convenţii, A. 20, vol. 6, f. 153.

anul 1936. Un rol important în reluarea acestor negocieri l-a avut şi vizita întreprinsă la Londra de guvernatorul Băncii Naţionale, Mitiţă Constantinescu, şi care a avut o conotaţie pozitivă în sfera relaţiilor româno-britanice. Acest eveniment, ce a dus la îmbunătăţirea relaţiilor economice dintre cele două ţări, a fost reflectat în numeroase ziare de specialitate – „Financial Times", „Financial News", „Daily Telegraph" ş.a. – şi, totodată, apreciat de guvernatorul român, care afirma: „plec din Londra şi Anglia mulţumit de buna înţelegere cu care am fost întâmpinat atât de autorităţile superioare oficiale, cât şi de cercurile financiare şi comerciale din City"[113].

Evenimentele internaţionale – din a doua parte a deceniului IV – au determinat cercurile oficiale britanice să-şi schimbe atitudinea faţă de Bucureşti, năzuind spre consolidarea poziţiilor economico-financiare în România. Mai mult chiar, Marea Britanie a formulat un plan de angajare economică şi politică în România. În acest sens, fostul ministru de finanţe, Mackena, preşedintele lui „Midland Bank" şi unul dintre personajele cele mai importante ale economiei Marii Britanii, declara: „Suntem gata să dăm României cel mai mare sprijin economic"[114]. Susţinând o mai strânsăcolaborare cu Marea Britanie, Vasile Grigorcea – reprezentantul român la Londra – transmitea următoarele: „Printre mijloacele noastre de a păstra contactul cu Anglia ar trebui să figureze şi o *colaborare economică*. Ştiu că există multe dificultăţi, dar ştiu că există astăzi şi unele dispoziţiuni favorabile din partea bancherilor din *City* care n-ar dori ca România să ajungă într-o stare de prea mare dependenţă economică faţă de Germania antisemită"[115]. În continuarea raportului, V. Grigorcea solicita ca „Guvernul să trimită aici [la Londra] un economist de mare prestigiu pentru a vedea dacă şi ce este de făcut în domeniul economic şi financiar"[116]. Însă, cu toate aceste semnale pozitive, guvernul englez nu se grăbea să ia măsuri pentru strângerea relaţiilor economice cu ţările din sud-estul Europei, în general, şi cu România, în special.

***

După anul 1936, cea mai importantă problemă a relaţiilor anglo-române a rămas problema ajutorului economic şi financiar solicitat guvernului englez de către guvernul român, cu scopul de a evita stabilirea dominaţiei economice absolute a Germaniei asupra României. În acei ani, Marea Britanie a căutat – nu de puţine ori – să nu lase România într-o completă izolare. De altfel, Grigore Gafencu recunoştea existenţa unei continuităţi în poziţia şi interesele britanice atunci când declara că: „Atât timp cât Marea Britanie şi-a menţinut poziţiile şi a fost decisă să-şi apere interesele, României i-a fost întotdeauna posibil, ca şi celorlalte ţări din Înţelegerea Balcanică, să urmeze o politică de independenţă şi să reziste presiunilor exercitate asupra frontierelor ei, în diferite feluri, de cei doi parteneri ai pactului de la Moscova"[117]. Într-adevăr, nu se putea face o apreciere mai întemeiată în lumina intensificării eforturilor politice şi economice ale Marii Britanii în sprijinul României. Din punctul de vedere britanic, intensificarea legăturilor cu statele dunărene – şi în special cu România – reprezenta o secvenţă a încercării de a reface influenţa pierdută de Londra în deceniul al patrulea din secolul trecut.

[113] Apud Sorin Arhire, *art. cit*., p. 201.
[114] A.M.A.E., fond 71 Anglia, vol. 40, f. 310.
[115] *Ibidem*, vol. 8, f. 172.
[116] *Ibidem*.
[117] Gr. Gafencu, *PreludetotheRussianCampaign*, London, 1945, p. 276.

BIBLIOGRAFIE:

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, Bucureşti, fond Londra (vol. 2, 37, 94, 95, 149, 158, 175); fond 71 Anglia (vol. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 31, 39, 40); fond Convenţii, A. 20 (vol. 6).

Arhire, Sorin, *Relaţii economice româno-britanice între anii 1936-1938*, în „Annales Universitatis Apulensis", Series Historica, 8, 2004.

Buzatu, Gh., *O istorie a petrolului românesc*, ediţia a II-a, Casa Editorială *Demiurg*, Iaşi, 2009.

Idem, *România şi trusturile petroliere internaţionale până la 1929*, Editura Junimea, Iaşi, 1981.

Buzatu, Gh., coordonator, *N. Titulescu şi strategia păcii*, Editura Junimea, Iaşi, 1982.

Cain, Daniel, *Un trimis al Majestăţii Sale Nicolae Mişu*, Editura Anima, Bucureşti, 2007.

Calafeteanu, I., *Recunoaşterea statutului de aliat al României de către Marile Puteri în ajunul Conferinţei de Pace de la Paris*, în „Revista Arhivelor", 1978.

Chistol, Aurelian, *România în anii guvernării liberale Gheorghe Tătărescu (1934-1937)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2007.

Cîrstea, Marusia, *Ataşaţi militari români în Marea Britanie (1919-1939)*, Editura Universitaria, Craiova, 2009.

Cîrstea, Marusia, Buzatu, Gheorghe, *Europa în balanţa forţelor. 1919-1939*, vol. I, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2007.

Dobrinescu, Valeriu Florin, *Relaţii româno-engleze (1914-1933)*, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi, 1986.

Idem, *Diplomaţia României. Titulescu şi Marea Britanie*, Editura Moldova, Iaşi, 1991.

Gafencu, Gr., *Prelude to the Russian Campaign*, London, 1945.

Istoria Românilor, vol. VIII, *România Întregită (1918-1940)*, coordonator Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003.

Madgearu, Virgil N., *Evoluţia economiei româneşti după războiul mondial*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1995.

Marcu, Nicolae, coordonator, *Istoria economică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979.

Nanu, Frederic C., *Politica externă a României 1919-1933*, Institutul European, Iaşi, 1993.

Oprea, Ion M.,*Nicolae Titulescu*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1966.

Paşcalău, Gheorghe, *Relaţii politice româno-engleze (1929-1933)*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995.

Idem, *România şi Marea Britanie. Relaţii politico-diplomatice 1933-1939*, Editura Albatros, Bucureşti, 2001.

Pătroiu, Ion, Dobrinescu, Valeriu Florin, *România şi Anglia în anii '30*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1997.

Posea, Grigore, *România. Geografie şi geopolitică*, Editura Fundaţiei *România de Mâine*, Bucureşti, 1999.

Puia, Ilie, *Relaţiile economice externe ale României în perioada interbelică*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982.

Scurtu, Ioan, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*, vol. II, *Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2001.
Slăvescu, Victor, *Istoricul Băncii Naţionale a României (1880-1924)*, Cultura Naţională, Bucureşti, 1925.
Velter, Tiberiu, *Relaţiile româno-britanice între anii 1914-1924*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.
Vlad, Constantin, *Diplomaţia secolului XX*, Fundaţia Europeană Titulescu, Bucureşti, 2006.
Xeni, Constantin, *Take Ionescu*, ediţia a II-a, Editura Tritonic, Bucureşti, 2002.

IDENTITÉS EN CONFLIT ? L'ANALYSE DU DISCOURS CONCERNANT LA GUERRE D'UKRAINE

Paul Kun, Assoc. Prof., PhD, West University of Timişoara

Abstract: The war of Ukraine is, at first sight, a war of two ethnic groups, the Ukrainians and the Russians. Some discourse of the mass-media say so. The Ukrainians fight for her Motherland integrity against Russian imperialism, the Russians fight against the Ukrainian fascists. Some public discoursessay this.But, the things are not so simple: the relationship between people is very complicated and ambivalent.This ambivalence is, historically, exemplified by the case of Nikolai Gogol, the great classical writer, Ukrainian by naissance, but Russian by writing.The standard Russian view of Gogol holds that he was an ardent and sincere Russian patriot. His Ukrainian heritage, for all the fruit it provided his inspiration, amounted to no more than an accident of birth that he shed like a cocoon once he found his true place in Russian culture. This view is too simplistic for being true. The actual conflict is the result of this historical ambivalence which constraint the both parties to redefining himself for the destruction of this ambiguity.Discourse analysis will be the method for the understanding of this play of the identity.

Keywords: theory of nationalism, national identity, discourse analysis, Russian-Ukrainian conflict, theoryof political communication.

Language and discourse section

Nous vivons, encore, dans un monde des États nationaux, c'est-à-dire dans un monde ou l'ethnie reste encore, notamment pour l'Europe, le critère de la souveraineté et, en même temps, le motif principal des disputes territoriaux. Cela est valable aussi pour les États résulté de l'écrasement de l'U.R.S.S., même s'ils ont hérités aussi le mélange ethnique de celle-ci. Cette étude a pour but d'analyser le conflit d'Ukraine d'un double perspectif : celle classique, du nationalisme, mais aussi celle de l'analyse de discours. Cette dualité est imposée, je crois, par le sujet lui-même : les pays ex-soviétiques représentent un cas assez particulier pour la théorie du nationalisme. L'analyse de discours peut nous aider à compléter la théorie là où quelque chose manque ou ne correspond pas à la compréhension du sujet. Notre question fondamentale est si nous assistons à une confrontation entre deux peuples qui sont en train d'édifier une identité nationale ou s'il s'agit seulement d'un conflit géostratégique nait d'une divergence passagère de stratégie entre deux pays. Autrement dit, soit il s'agit d'une guerre qui a le rôle de distinguer mieux les deux peuples – par l'opposition et par l'antagonisme crée par la guerre – soit il s'agit d'une manière de refaire les rapports traditionnels entre les deux pays, c'est-à-dire l'Ukraine doit rester dans la sphère d'influence (politique, économique, culturelle, même linguistique) de la Russie. Je crois que nous assistons au même processus que celui déclenché par Milosevic entre la Serbie et la Croatie : la guerre a été le moyen le plus rapide, même si le plus traumatique, à séparer nettement les deux peuples, à construire des identités ethniques même si le contenu de telles identités manque[1]. L'antagonisme et la séparation crées par la guerre prend la place du contenu proprement dit, positif, de l'identité nationale : l'important n'est plus la question « Qui sommes-nous ?», mais la réponse : « Nous

[1]Malheureusement, il y beaucoup d'autre exemples: l'identité des palestiniens se construit, elle aussi, sur cet antagonisme actuel entre les deux peuples.

sommes les ennemis de… ». L'analyse de contenu des discours politiques et de presse nous aidera à préciser le contenu de ces identités *sui-generis*, qui sont la somme des conflits historiques entre les deux peuples. Contrairement à l'assertion classique d'Ernest Renan[2], qui disait que le nationalisme suppose la construction de l'histoire nationale en partant de l'oubli de toutes les différences et divergences passées d'un peuple, ici l'idée nationale est fondée sur le conflit avec l'Autre.[3] Les ukrainiens ont besoin de cette guerre pour se libérer de la confusion identificatrice de la parenté, les russes pour garder leurs espoirs d'héritiers de l'URSS et de l'Empire tzariste.

Comment s'explique-t-il cet acharnement de s'assumer une identité nationale, maintenant, quand la globalisation et le multiculturalisme font la loi? Quels sont les mécanismes sociaux qui poussent les peuples à se penser comme homogènes ? Ronald G. Suny pense[4] qu'il s'agit d'une mécompréhension du terme même d'identité. Celui-ci a deux utilisations distinctes, même opposées : une utilisation « analytique »[5] qui implique une reconnaissance des processus fragmentés et contestésqui se produisent dans une identification individuelle ou de group, pendant que dans l'utilisation « quotidienne » du terme « identité » elle est conçu comme une essence stable, unie et harmonieuse. Si les historiens réussissent à faire abstraction de leur expérience nationaliste, les gens ordinaires sont prisonniers de cette expérience et les politiquesjouent toujours avec les deux pour s'assurer de l'appui de la majorité des citoyens.

Pour cela, notre étude comportera trois parties : la première va analyser le passé des relations entre les deux ethnies, particulièrement pendant la période communiste, tels comme ils ont été reflétés dans les travaux des historiens, pour voir s'il y avait là des racines de l'actuel conflit du point de vue de la théorie. La seconde va analyser les discours des politiques, notamment de Vladimir Poutine, et dans le discours des autres, notamment les medias françaises pour voir quels sont les buts suivis par les politiques. Finalement, nous allons analyser un cas particulier, où les deux perspectives se rencontrent, de la décapitation de la statue de Lenine de Kotovsk, petite ville du Sud d'Ukraine, pour voir comment vivent le nationalisme les ukrainiens et les russes.Au-delà du discours nationaliste, nous allons découvrir le manque de sens d'une société ruinée par la corruption et la pauvreté.

Les relations historiques entre les deux peuples slaves sont assez confuses et cela explique l'intérêt des historiens étrangers à ce sujet. Il y a une bibliographie immense qui analyse aussi bien le passé nébuleux du Moyen Age que le passé récent, après la chute du communisme. Au-delà des faits historiques, il y a les interprétations des faits et beaucoup des scientifiques[6] se sont concentrés sur l'historiographie russe et ukrainienne, c'est-à-dire sur la façon dont les historiens de deux côtés représentent et interprètent les mêmes faits

[2] Il s'agit de la fameuse conférence intitulée *Qu'est-ce que une nation ?*, tenue à Sorbonne en 1882.
[3] Au moins, c'est le cas d'historiographie ukrainienne contemporaine.
[4]*Constructing Primordialism: Old Histories for New Nations*, The Journal of Modern History 73, 2001: 862–896.
[5]Sony reprends la distinction de Pierre Bourdieu entre l'analyse intellectuelle et la praxis. C'est-à-dire entre l'examen scientifique à distance, objectif et l'expérience quotidienne vécue les acteurs historiques.
[6]Parmiles plus importantes, jecite ici : TimothySnyder, *The reconstruction of nations : Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus,1569–1999*, Yale University Press, 2003;Alexei Miller, *The UkrainianQuestion. TheRussian Empire andNationalismin theNineteenthCentury*, CEU Press, 2003; David R. Marples, *HeroesandVillains. Creating National Historyin ContemporaryUkraine*, CEU Press, 2007.

historiques.Le cas des historiens ukrainiens, notamment, a suscité beaucoup d'attention, parce que, à la différence de la Russie, qui avait déjà une histoire, l'Ukraine devait produire une, parce que, jusqu'alors, à l'exception des courts moments historiques, son histoire a été couverte par l'ombre de l'histoire de la Russie. Pendant que les historiens russes ne devaient que réinterpréter la signification de la révolution bolchevique et de la création de l'URSS, comme moments de leur histoire, les historiens ukrainiens devaient réinterpréter presque toute l'histoire des peuples slaves de l'Est, pour déceler leur histoire, jusqu'alors cachée. Cette démarche se confond avec la rentrée de l'Ukraine dans la modernité, notamment, pendant le XIXème siècle, qui a réveillé, dans les intellectuels ukrainiens le désir de se penser séparément de leur « frères ainés», c'est-à-dire comme une nation. Ainsi, par exemple, Mykhaïo Serhiïovytch Hrouchevsky[7], qui a été non seulement le premier président de la République Populaire d'Ukraine[8], mais aussi l'un des premiers historiens de son peuple, dans son *Histoire d'Ukraine*, essaye à donner une identité ukrainienne aux personnages historiques qui sont devenus, aujourd'hui le symbole même du pays. Lui-même est devenu le symbole de cette récupération héroïque de l'identité[9], l'État ukrainien lui consacrant deux musées, l'un à Kiev, l'autre à Lviv.

Après la chute du communisme, la vision des historiens ukrainiens a rapidement changé d'une façon radicale : ainsi, Petro Volvach, dans une étude publiée en 1993, explique les problèmes et les difficultés rencontrées par l'Ukraine actuelle par l'influence destructive de l'héritage de l'Empire russe et de l'Union Soviétique. Il parle d'une « longue soumission coloniale » qui est responsable du niveau bas de la conscience nationale ukrainienne et du manque de fierté nationale. Il présente l'État russe comme expansionniste par sa nature même. Il donne une longue liste d'actes historiques des dirigeants russes qui ont été orientés ouvertement contre le peuple ukrainien, qui commence avec l'édicte de Pierre Ier, 1720, qui bannisse la publication des livres en ukrainien et finit avec le désastre de Tchernobyl de 1986. Il accuse le gouvernement soviétique d'être responsable de la destruction des fondements moraux de la société ukrainienne et de la perte de la conscience nationale. Donc, pour les historiens ukrainiens la rupture symbolique des deux peuples était et reste aussi, une condition nécessaire pour faire d'une histoire deux.On peut remarquer une certaine difficulté des historiens ukrainiens à se détacher de l'expérience nationaliste, notamment dans le cas des événements traumatiques comme la grande famine des années 30, dont beaucoup d'historiens pensent qu'on peut considérer comme génocide contre le peuple ukrainien .

Du côté russe, les choses sont encore plus compliquées : il ne s'agit pas simplement de la relation avec le passé, mais aussi avec les dilemmes contemporaines, notamment celles produites par la chute de l'URSS. Pour Mikhaïl Molchanov le nationalisme russe est une réaction aux chocs provoqués par le développement postcommuniste[10] : l'échec de la reforme d'occidentalisation menée par Boris Eltsine, la corruption, la paupérisation de la majorité de la population, la perte de pouvoir sur le plan de la politique internationale, l'extension de

[7] Il semble, d'après Timothy Snyder, que sa mère était polonaise. Donc, il n'était ukrainien qu'à demi.
[8] En 1918, pour une très courte période.
[9] Après une courte période d'exile, il est revenu et il a enseigné l'histoire jusqu'à sa mort, en dépit des persécutions du stalinisme.
[10]Cité par Peter J. S. Duncan, Contemporary Russian Identity between East and West, dans *The Historical Journal*, Vol. 48, No. 1 (Mar., 2005), pp. 277-294

l'OTAN et de l'UE vers l'Est, tous cela a contribué à la résurrection d'une aversion plus ancienne, certains historiens russes disent qu'elle a ses racines aux temps de Pierre le Grand, l'opposition envers l'Occident. Au-delà de toute définition, cette aversion existe et alimente la fierté nationale russe.[11]

D'après l'historienne russe Vera Tolz[12], il existe maintenant cinq définitions de la nation russe : 1. *L'identité impériale*, qui voit les russes comme destinés à créer et à maintenir un État multinational. 2. *L'identité slave*, plus modeste, voit la nation russe comme une communauté des slaves de l'Est, les russes, les ukrainiens et les bélarusses.3. *L'identité russophone*, c'est-à-dire la nation russe est composée par ceux qui parlent le russe, sans rapport avec leur ethnicité. 4. *L'identité raciale*, la nation russe est composée par ceux qui partagent la même origine ethnique, « le même sang ». 5. Enfin, *l'identité civique*[13], la nation étant composée par tous les citoyens de la Fédération Russe. Elle est, aussi, la version officielle de l'identité russe. Peter Duncan dit qu'en réalité, le régime Poutine opère avec une autre définition, plus large que la cinquième, la sixième, qui, sous le nom de « compatriote », comprend aussi les russes et les russophones des pays limitrophes et la Russie doit être le garant des leur droits culturelles et politiques.[14]Ce nationalisme polymorphe explique pourquoi le discours de Poutine et d'autres dirigeants russes est si ambiguë et même contradictoire : chaque fois l'auditoire est différent et ainsi, tout le monde est satisfait, parce que chacun reçoit ce qu'il veut. Nous allons voir que, pendant toute la crise ukrainienne, Poutine a joué sur ces définitions identitaires.

Une autre explication pour l'inconstance du discours nationaliste russe entre les six formes présentées plus haut est l'instrumentalisation du nationalisme par le régime Poutine : le discours nationaliste sert comme liant de la majorité qui, pour des raisons différentes soutient le régime. Même si le régime de Poutine est un régime autoritaire, il ne s'agit pas d'une dictature, c'est-à-dire il a besoin d'un consensus pour régner.

Si les russes se confrontent avec une identité multiple et contradictoire, les ukrainiens sont confrontés avec le manque d'une identité à la mesure de celle russe. Les « petites russes », les ukrainiens sont d'une certaine manière, les nains des russes ou les poupées cache dans la Matrioska. Toujours, leur identité est cachée par l'ombre laissée par l'identité de l'Autre. Donc, c'est plus profitable à adopter l'identité de l'Autre. Pour les intellectuels ukrainiens du XIXème siècle cette question d'appartenance était presque insoluble. Le plus exemplaire c'est le cas de Nicolaï Gogol, ukrainien par naissance, mais considéré comme le premier grand classique de la littérature russe[15], l'idole et l'inspirateurde Dostoïevski et d'autres grands écrivains qui ont exalté les qualités de l'âme russe. Vers la fin de sa vie, dans son correspondance,Gogol essaye à montrer son attitude envers les deux identités dans la réponse donnéeà la question posée par une amie, Aleksandra OsipovnaSmirnova : « Dans

[11]D'une certaine manière, l'URSS elle-même peut être vue comme une tentative d'occidentalisation, *à la russe*, de la Russie. Son échec, par conséquent, signifie, encore une fois, l'incompatibilité de l'âme russe avec les valeurs de l'Occident.
[12]Op.cit., pp.285-6.
[13]Cette définition correspond à la vision occidentale sur la question nationale.
[14]Idem, p.286.
[15]Edyta M. Bojanowska,*Nikolai Gogol : between Ukrainian and Russian nationalism*, Harvard University Press, 2007.

votre âme, êtes-vous russe[16] ou ukrainien ? ». La façon dont est posée la question montre le fait que l'amie n'était pas intéressée par l'attitude publique de Gogol, mais de ce qu'il pensait, sentait dans son intimité secrète. D'autre part, cette question reflétait certain opinions sur Gogol, qui était accusé, dans les milieux de l'aristocratie russe, de manque d'affection envers la Russie et d'une dévotion excessive. Pour cela, probablement, il a donné une réponse ambiguë : « Tu me dis : « Regardez-vous aux profondeurs de votre âme et demandez vous-même, êtes-vous réellement russe ou ukrainien ? » Mais, dit moi, suis-je un saint, peux-je réellement voir tous mes fautes dégoutants ? ». D'une façon surprenante, Gogol lie son identité nationale ukrainienne à son imperfection morale. Cette attitude montre, pense Bojanowka, que Gogol avait intériorisé la pression d'être plus « russe » et, pour cela, il voyait son identité ukrainienne comme une faillite morale. À la fin de sa réponse, Gogol ajoute : « Tu sais que je suis plus fier et j'ai commis plus des fautes que les autres parce que, comme tu sais déjà, j'ai uni en moi deux natures : celle d'un*khokhlik* et celle d'un russe. » Ici, aussi, la partie ukrainienne est coupable. Dans une autre lettre ultérieure, après un mois, adressée à la même amie, Gogol va revenir sur cette réponse, en essayant à mettre les deux identités sur le même plan; les deux sont, cette fois, compatibles, complémentaires et positives.

Pour les nationalistes russes et ukrainiens, Gogol est devenue une mise assez importante. Bojanowska cite, par exemple, un critique littéraire russe qui dit au sujet de Gogol : « De son enfance, Gogol a été attiré par les traditions, les coutumes et la créativité artistique du peuple ukrainien. Mais, le prochain écrivain a vu la Russie comme son pays natale. Il a vu l'Ukraine (La Petite Russie) comme une partie inséparable de la Russie, tout comme il a vu la culture de la Petite Russie comme une partie organique de la culture russe. Gogol se pensait lui-même comme étant un russe et comme écrivain russe qui, toutefois, a uni dans son œuvre les accomplissements des deux nations, russe et ukrainienne.[17]

D'après l'étude de beaucoup de textes écrits par Gogol et ignorés par les critiques russes et étrangers, Bojanowska conclut dans les termes suivants : « …la position de Gogol dans la culture russe a été celle d'un *outsider* qui a essayé, mais à la fin a échoué, à devenir lui-même un « russe complet ». Loin d'apprécier que l'Ukraine soit synonyme avec la Russie, Gogol les a situés dans des paradigmes nationaux différents…Le nationalisme ukrainien de Gogol est plus puissant qu'on pense d'habitude, pendant que son service à la cause russe a été profondément ambivalent et parsemé des problèmes… »[18]Bojanowska cherche à expliquer l'engagement de Gogol dans la littérature nationaliste russe, par le fait biographique que, avant de se décider pour une carrière littéraire, Gogol a été attiré par la politique nationaliste ukrainienne. Pour lui, cette décision doit être interprétée en termes de l'idéologie nationaliste : le rôle de l'écrivain est d'exalter les sentiments nationaux, donc s'il veut devenir un écrivain russe, alors il doit adopter le langage patriotique de la littérature nationaliste russe. Son attachement envers la Russie consistait dans le patriotisme impérial et la détermination civique à poursuivre le bien-être et la gloire de la terre russe. Son identité ukrainienne était déterminée par son identité culturelle et par un sens de l'appartenance ethnique, qui de 1836 a

[16] Tant Gogol que son amie utilise un autre terme *khokhlique*, qui est un diminutif russe pour *khokhol*.
[17]O. V. Novitskaia', cité par Bojanowska, op.cit., p.4.
[18]Op.cit., p.5.

été facilement habillé dans le vêtement à la mode du nationalisme herderien et elle a représenté son refuge intime jusqu'à la fin de sa vie.[19]

Le nationalisme des compatriotes, dont j'ai parlé plus haut, nécessiteuneexplication supplémentaire, je crois, parce qu'il n'a pas affecté seulement la Russie, mais aussi les pays ex-soviétiques. Après la chute de l'U.R.S.S., on doit parler, dans ces pays nouvellement apparues, de deux catégories minoritaires : les (ethniques) russes – c'est-à-dire originaires de la Russie, ayant comme langue maternelle le russe - et les russophones - catégorie *sui-generis* résulté de la politique soviétique, il s'agit des représentants des divers ethnies colonisés, dont la langue maternelle n'est pas le russe, mais qui utilisent couramment le russe pour communiquer avec leur concitoyens. Pendant le communisme, le russe est devenu une sorte de *lingua franca* de l'empire.[20] La disparition de l'URSS a fait de la langue russe, jusqu'alors langue officielle, la langue d'une minorité assez étrange, parce qu'elle n'est pas, à vrai dire, ethnique, mais plutôt linguistique. Pour leur majorité, les nouveaux pays ont traité d'une manière globale cette minorité, en faisant abstraction de l'appartenance ethnique des russophones. Cette situation explique le double langage pratiqué par les autorités russes, qui, dès le conflit de Tiraspol, se sont présentés comme les défenseurs non seulement des ethniques russes, persécutés à cause de leur origine ethnique, mais plutôt des tous les parleurs de la langue russe, persécutés à cause de leur utilisation de cette langue comme moyen de communication. En défendant les droits linguistiques de cette minorité, la Russie essaye à maintenir le contrôle sur et la dépendance dupays en cause. C'est, au moins, la stratégie des années 90. Cette minorité langagière est devenue le motif permanent de chantage et de pression.

En ce que concerne la Russie, tout se joue autour la personne de Vladimir Poutine et son discours. C'est lui la Russie, notamment après l'annexion de Crimée qui a produit une avancée de sa popularité à 90%. C'est lui aussi, parce qu'il contrôle tous les pouvoirs de l'État russe. Le nationalisme russe s'exprime dans son discours pour toute la période du conflit.

Vladimir Poutine n'a jamais caché que la dislocation de l'empire soviétique représentait pour lui « la plus grande catastrophe géopolitique du XXe siècle ». Depuis la chute du gouvernement Ianoukovitch en Ukraine et l'annexion de la Crimée, son discours n'a cessé de se radicaliser, révélateur de ses ambitions grandissantes dans l'est de l'Europe. La stratégie discursive de Poutine a joué tout le temps sur le double langage, sur l'alternance ou le mélange du discours diplomatique officiel et du discours menaçant et agressif. Le journal *Le Monde* a analysé[21]l'évolution du discours de Poutine. Premièrement, le discours est concentré sur l'opposition du Maidan, sur « le complot occidental » contre le gouvernement « légitime » du Parti des régions, sur les dangers qui menacent la population russe et russophone de l'est de l'Ukraine de la part des « fascistes » ukrainiens. En même temps, d'autres représentants du pouvoir lancent déjà l'idée de la fédéralisation de l'Ukraine : à 29

[19]Op.cit., p.6.
[20] D'une certaine manière, la situation n'est pas inédite : la même chose c'était passée après la première guerre mondiale avec les citoyens de certains pays qui ont apparu à la suite de la disparition de l'empire autrichien : il y avait beaucoup des gens qui ne savaient pas la langue officielle de leur pays, parce qu'ils n'étaient pas des tchèques ou des slovaque par leur naissance.
[21]Le Monde, 03.09.2014, *Comment le discours de Poutine sur l'Ukraines'estradicalisé*.

mars, le ministre des affaires étrangères, Sergueï Lavrov, déclare : « Nous ne voyons pas d'autre chemin à suivre que la fédéralisation pour l'État ukrainien. » Il affirme même, le 16 avril, que « l'État unitaire en Ukraine a cessé de fonctionner ». La fédéralisation aurait donné aux régions une autonomie accrue et un droit de veto sur les grands choix de Kiev. C'est le moment de l'intervention de Poutine : le 17 avril (« L'Ukraine c'est "la Nouvelle Russie" »).Lors d'un show télévisé de quatre heures, le président russe déclare que l'Ukraine n'est pas un État à part entière mais un appendice russe qu'il appelle « la Nouvelle Russie », ou « Novorossia », une terminologie datant de l'époque des tsars désignant une partie du pays.« L'Ukraine, c'est "la Nouvelle Russie", c'est-à-dire Kharkov, Lougansk, Donetsk, Kheerson, Nikolaev, Odessa. Ces régions ne faisaient pas partie de l'Ukraine à l'époque des tsars, elles furent données à Kiev par le gouvernement soviétique dans les années 1920. Pourquoi l'ont-ils fait ? Dieu seul le sait. » C'est un argument assez fréquent parmi les ultra-nationalistes russes. Mais, aucune parole sur l'accord signé entre les deux pays, Russie et Ukraine, dont elles ont reconnu leurs frontières. Kevin Limonier, chercheur à l'Institut français de géopolitique spécialisé sur la Russie, explique cette thème dans le discours de Poutine ainsi :« Parler de "Novorossia", c'est jouer avec un imaginaire impérial, patriotique, d'une Russie qui incarnerait une identité qui dépasserait ses frontières. Cette représentation duale du monde, avec une phraséologie très soviétique, aide Vladimir Poutine à se renforcer, notamment face aux difficultés qu'il connaît dans son pays. » Après, il passe à la phase suivante : à 9 mai il introduit un thème nouveau, celle du rétablissement de « la vérité historique ». Cette fois, Poutine s'adresseaux partenaires occidentaux de la Russie de « tenir compte des intérêts légitimes, comme le rétablissement de la vérité historique». « Poutine a toujours fait appel à l'histoire dans ses discours, souligne Kevin Limonier, mais on assiste depuis la chute de Ianoukovitch à une intensification et à une radicalisation de cette récupération. » Il s'agit toujours d'un certain passé, convenable pour la Russie et moins convenable pour l'Ukraine. Aucune parole sur les droits des tatars de Crimée, par exemple. Il s'agit seulement de Russie et d'Ukraine. La phase suivante, à 29 août (« Un seul et même peuple »), Poutine revient aux liaisons historiques entre les deux peuples, en affirmant qu'ils sont un seul et même peuple et que les séparatistes prorusses de l'Est ukrainien en sont les défenseurs. Enfin, à 31 août (« Statut étatique pour le sud-est de l'Ukraine ») Vladimir Poutine franchit un nouveau cap dans la radicalisation de son discours, en évoquant pour la première fois la création d'un État dans l'est de l'Ukraine : « Nous devons commencer immédiatement des discussions substantielles (...) sur des questions touchant à l'organisation politique de la société et à un statut étatique pour le sud-est de l'Ukraine afin de protéger les intérêts légitimes des personnes qui y vivent. » Le porte-parole du Kremlin a néanmoins nuancé ces propos, assurant que les médias les avaient surinterprétés et que Poutine n'avait pas évoqué la création d'un État. La stratégie discursive de Poutine peut sembler incohérente, mais, au fait, elle reflète la dynamique des événements politiques et militaires et, aussi, les messages qui doivent arriver à la population russe et pro-russe d'Ukraine.

C'est pour cela que Vladimir Putin érige la Russie dans la posture d'héritier de l'URSS. Son opposant, MikhailKodorkovski, dans une interview publiée en *Le Monde*[22], le dit assez clairement : « Poutine et son entourage ont agi en Ukraine pour des considérations

[22] « L'annexion de la Crimée est une erreur grandiose », 22.09.2014

de politique intérieure, pour renforcer leur pouvoir. Le reste, ces parlotes géopolitiques sur l'extension de l'OTAN à nos frontières, est destinées à des gens très naïfs. Il est clair que dans la situation actuelle, la probabilité d'avoir l'OTAN à nos frontières est bien plus grande qu'avant. Avant, on aurait pu négocier avec les Européens, notamment dans le champ économique. Je suis totalement convaincu que la subvention de facto qu'on accordait à l'Ukraine, avec nos livraisons de gaz, aurait été une condition évidente pour que l'OTAN ne pénètre pas en Ukraine. Ça, c'était avant. À présent, les arguments économiques portent de moins en moins. » L'analyse de la déclaration de Kodorkovski montre le fait que Putin a déclenché ce conflit pas pour des raisons géostratégiques, mais pour consolider son hégémonie interne et le nationalisme est le liant le plus efficace dans ce cas.

Dans le journal français Le Monde, en 26.12.2013, est apparu un reportage, signé parBenoît Vitkine de Kotovsk, une petite ville du sud d'Ukraine. Il s'agit d'un fait divers presque sans importance : la statue de Lénine a été décapitée. L'acte a été commis à l'issue d'une manifestation de l'opposition ukrainienne, organisée dans plusieurs villes, dont la plus importante était Kiev. Ici aussi, un monument érigé en l'honneur de Lénine, avait subi le même sort. L'action de Kiev a été assumée par le parti ultranationaliste Svoboda. À Kotovsk, dans une région russophone réputée, au contraire, aucune revendication.Malgré ses 40 000 habitants, la ville a des allures de gros village, avec ses maisons basses du centre, ses arbres enneigés et ses vieilles femmes qui arpentent les rues emmitouflées dans leurs fichus pour échapper à la brume glaciale venue de la mer Noire.

Les autorités pro-russes de la ville ont essayé à minimiser le plus l'événement. Pour le maire pro-russe de Kotovsk[23], la similitude entre les deux événements n'est que « pure coïncidence » : « Les habitants de ma commune sont des gens tranquilles, qui respectent le patrimoine. *La chute* de la statue a été un choc pour tous. » On peut voir que pour le maire il ne s'agit pas d'une décapitation[24], mais d'une chute, même si ce n'est pas la statue qui a quitté le socle, mais seulement sa tête. En parlant de « chute », le maire peut euphémiserla violence de l'acte, juste parce qu'une chute peut être, parfois, un accident. Il cherche à fortifier cette hypothèse en disant qu'ilestime connaître ses administrés, « des gens raisonnables, moins pressés que les radicaux de l'ouest de l'Ukraine ». Mais, à quoi peut servir d'ignorer cet acte de vandalisme et de le minimiser ? Les autres grands de la ville embrassent eux aussi la position du maire. Écoutons-les : le patron des lieux, VassilChepitko« L'important pour nous est de rester à l'écart de tout ce désordre et de pouvoir continuer à travailler. Les gens ont très bien compris la politique du président, reprend le maire. Regardez ce qui se passe ici. Avec le départ des usines, la commune a perdu une grosse partie de ses revenus. Ce que le président Ianoukovitch est allé chercher à Moscou, c'est du gaz moins cher, alors que l'Europe et le FMI voulaient augmenter son prix de vente aux particuliers. Voilà les questions qui me préoccupent. » Enfin, le maire présente les faits : «Ce sont peut-être bien des étrangers qui ont détruit la statue de Lénine. Vous savez, près du monument, il y a un lycée technique avec beaucoup d'élèves venus de l'extérieur. » L'hypothèse est celle d'un enfant se balançant au

[23] Il est maire de 1988, ex-membre du parti communiste soviétique, puis membre au parti des régions, le parti de Ianoukovitch.
[24] De la cause de l'événement, parce que c'est la décapitation a provoqué la chute.

bras du Lénine et d'une chute accidentelle du buste. Encore un stratagème discursif de diminution de la signification de l'acte.

Mais, qu'est-ce qu'ils pensent les autres citoyens de la ville ? Une vieille dame donne la réponse :« Pour les questions difficiles, il faut demander au Père. »C'est-à-dire le prêtre.

Mais, pas tout le monde ne pense comme le maire. Ainsi, le directeur du nouveau silo à grain, dont l'implantation a créé 90 emplois, Iouri Tchistiak, fraîchement arrivé de Dniepropetrovsk, dit au journaliste en baissant la voix : « Moi, j'y étais, sur Maïdan. Je comprends ces gens, notamment les entrepreneurs, qui manifestent pour un État de droit, contre la corruption. Ici, il y a eu une manifestation, mais minuscule, à ce qu'on m'a dit. C'est difficile dans une petite ville où tout le monde se connaît. » Un premier suspect ? « Ce n'est pas nous qui avons installé ce monument, dit-il, ce n'est pas à nous de l'enlever. Mais sa chute ne m'a pas fait pleurer. » Une opposante, Larissa Chirokova, elle, a participé à ce « Maïdan de Kotovsk », organisé le 4 décembre pour dire oui à l'Union européenne. Une trentaine de personnes, rassemblées là faute de mieux : « Deux semaines plus tôt, nous nous apprêtions à partir pour Kiev. Nous avions préparé des pirojki pour la route, deux autobus avaient été affrétés. Le premier a eu les vitres brisées et a dû rebrousser chemin, le second n'est jamais arrivé. »

Certains s'opposent pour d'autres raisons que la politique, principalement, à cause de la corruption. Ainsi, Mme Chirokova, 50 ans, vend des cosmétiques et des parfums français. Elle est vive, élégante avec sa chapka de lapin, ses boucles d'oreille et son châle. On voudrait voir en elle la classe moyenne de Kotovsk, mais son commerce est « presque un hobby ». « On en a marre de vivre dans cette société de bandits, lâche-t-elle. Mon mari travaillait au parquet. On l'a forcé à démissionner puis on lui a expliqué qu'il devait verser un bakchich s'il voulait retrouver son poste. ». Son fils Iouri, 19 ans, raconte : « Mes amis qui étudient à Odessa doivent payer un pot-de-vin à chaque fin de session s'ils veulent obtenir leur diplôme, explique-t-il. Même les plus doués. L'Europe, ça ne sera pas facile, mais on en finira avec de telles situations et on aura peut-être des emplois dignes. » Arrive Olga Vassilievna, qui se dit harcelée par une députée locale du Parti des régions, et dont le mari, aujourd'hui à l'hôpital, a été accusé sans preuve à la télévision locale de pédophilie. Vient aussi Mikhaïl Desiatnikov, qui brandit une liasse de documents retraçant son différend avec une autre députée du parti, laquelle se serait approprié son terrain et l'a publiquement traité de « gueule de juif ».Un autre, Natalia Ryazanova a fondé *TchasZmin*, « l'heure des changements », une organisation citoyenne qui ferraille avec les autorités pour défendre notamment les intérêts des petits entrepreneurs en butte à la corruption.Épuisée, elle égrène les conflits avec les officiels, les pressions, la justice aux ordres.

De tous ces témoignages, quelqu'un tire la conclusion: « L'Europe, c'est la loi, et c'est ce dont nous avons besoin ici. »La nouvelle identité ukrainienne a cette composante étrange, le désir d'appartenir à l'Europe (occidentale) pour mettre fin à la corruption.

L'homme qui avait affrété les bus, c'est Alexandre Valevski, dirigeant local de Batkivchtchina, la formation de l'ancienne première ministre, emprisonnée, Ioulia Timochenko, l'un des trois partis à la tête de la contestation à Kiev. Voilà donc le visage de l'opposition de Kotovsk : rouge, imposant, lourd. Ancien communiste, commerçant parmi les

plus importants du marché de la ville, c'est aussi lui qui a organisé le rassemblement du 4 décembre – « 38 participants, une performance pour un jour de semaine ».

Les nationalistes de Svoboda, à Kotovsk, ont été, eux aussi, parmi les suspects. L'un d'eux, Alexandre Iarochenko, 42 ans, écrivain, est trouvé par le journaliste devant un autre monument, celui, modeste et excentré dans le quartier de l'Usine-de-Sucre, dédié aux millions de victimes du Holodomor, la grande famine organisée par le pouvoir soviétique au début des années 1930. Il se défend ainsi : « je suis un artiste, plus utile à défendre la langue ukrainienne. Vous vous rendez compte, sur 40 000 habitants, 35 000 sont Ukrainiens, et la langue de communication est le russe. Les Ukrainiens sont les plus discriminés en Ukraine ».

Mais le journaliste interroge aussi l'autre côté, les pro-russes : Lidia Martinovna Zimtchenko, 87 ans, n'avait jamais été malade de sa vie. Jusqu'à ce lundi 9 décembre, où elle a vu son Lénine mutilé à la télévision locale. « J'ai eu une poussée de fièvre, assure-t-elle, les yeux encore brillants. Et de l'hypertension. » Les huit médailles que Lidia Martinovna arbore sur son pull beige parlent autant que ses quarante-sept années d'appartenance au Parti. En 1947, au moment de la construction du monument du parc des Cheminots, elle était à Kiev pour reprendre ses études interrompues par la guerre. Technicienne en chef de l'usine de sucre de Kotovsk, elle a connu les années heureuses de la ville, quand les industries fournissaient travail, loisirs « et surtout un idéal pour la jeunesse ». Seule ombre au tableau : une mission, dans les années 1950, à Ternopil, l'autre foyer du nationalisme ukrainien dans l'Ouest. « Certains nous traitaient d'"occupants", nous jetaient des pierres, se souvient-elle, la voix encore pleine de rage. Ce sont les mêmes qui ont abattu notre Lénine : les représentants de Svoboda à Kotovsk. »

L'absurde de l'incident est accentué par la signification du nom même de la ville, Kotovsk : c'est le nom d'un criminel moldave, Grigori Kotovski, qui est devenu dans les années 1920 l'un des principaux commandants des Rouges de la région. Il a donné son nom à la ville, alors appelée Birzoula, après y avoir été tué par un lieutenant lassé de voir sa femme succomber aux assauts du chef. D'ailleurs, pour les nationalistes ukrainiens de Kotovsk, ce nom est un raison supplémentaire d'antipathie envers les russes.

La similitude avec la nouvelle de Gogol *Le nez*, où le nez d'un bonhomme quitte son possesseur et erre dans la ville est criante. L'absurde de la nouvelle gogolienne est réactualisé par cet événement : la statue de Lénine perd sa tête. Au-delà de l'absurde, nous pouvons saisir une autre réalité, celle d'un monde qui cherche une autre identité. La statue cherche une autre tête. Mais, pour le moment, elle reste décapitée, c'est-à-dire sans une identité, sans un but.

THE INFLUENCE OF THE MIGRATIONIST PHENOMENON ON THE NATIONAL SECURITY AND DEFENSE

Florian Răpan, Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest
Dana-Silvia Contineanu, PhD Student, "Carol I" National Defense University, Bucharest

Abstract: The issue of risks generated by migration flows and control is one of the priorities in approaching security policy, especially for countries, especial for those around the European Union. Achieving a sustainable management in the control of migration flows can not be conceived without an understanding of the manifestation of this phenomenon in his fullness.
At the European level at this moment, migration is given a particular attention and increased importance, although it is not a novelty.
The analysis focuses primarily on the concept of migration, on how it is interpreted by political scientists and experts and, also, implications for national security and defense.

Keywords: migration phenomenon, demography, immigrants, European integration, economic system

Migraţia la începutul secolului XXI

Marile transformări ale lumii contemporane, marcate evident prin deschiderile spre noi sfere de interese şi influenţe, ori reactivarea unora aflate în stare latentă, au condus la crearea de multiple zone şi regiuni de instabilitate pe întreg mapamondul, în ceea ce priveşte realizarea securităţii în plan local, regional şi chiar mondial (de exemplu conflictele din fosta Iugoslavie, Afganistan, regiunea Nagomo-Karabach, Osetia de sud, Afganistan, Irak etc).

Un alt efect deloc secundar îl constituie acutizarea tensiunilor în zonele „tradiţionale" de conflict (Orientul Apropiat şi Orientul Mijlociu), precum şi manifestarea fără precedent a terorismului internaţional, trecut într-o fază nouă de manifestare cel „atipic".

Principalele surse de instabilitate şi de conflict decurg din dificultăţile economico-sociale şi politice ale statelor în curs de dezvoltare şi în mod special a celor subdezvoltate. Evoluţia economiei la nivel mondial, marcată printr-o perioadă de instabilitate şi scădere economică, vor accentua toate aceste fenomene, fiind atinse laolaltă atât state dezvoltate (Statele Unite ale Americii, Europa Vestică) cât şi state cu economii aflate în dezvoltare (statele din Europa estică foste comuniste) ori state subdezvoltate (în special state din Orientul îndepărtat ori Africa).

Rând pe rând toate regimurile politice din statele nord africane începând cu: Algeria, Tunisia, Egipt, Libia, Bahrein, Siria sunt supuse presiunii populare, dorinţa de libertate fiind plătită cu vieţile celor care o clamează. Sărăcia, mizeria, ignoranţa sunt factorii fundamentali ai revoltelor sociale din statele arabe menţionate. Se va pune pe drept cuvânt întrebarea, care vor fi urmările pe termen scurt şi mediu ale acestor mişcări de amploare. Vor avea ele vreun impact asupra Europei şi chiar al lumii în ansamblu?

Răspunsul nu poate fi decât afirmativ, dacă ne gândim, că două din statele lumii arabe, care se află în revoltă, constituie doi dintre pilonii la nivel mondial, cu siguranţă ne vom aştepta la amplificarea fenomenului migraţiei ilegale dinspre acestea către Europa, mai ales

către statele dezvoltate, care au reuşit ori au capacitatea de a contracara cu măsuri politice şi sociale, starea economiei actuale.

De altfel, problema riscurilor generate de fluxurile de migraţie şi controlul acestora, constituie una dintre priorităţile în abordarea politicii de securitate, în special pentru ţările membre, dar şi pentru cele din jurul Uniunii Europene.

Realizarea unui management viabil în domeniul controlului fluxurilor de migraţie nu poate fi concepută fără înţelegerea modului de manifestare a fenomenului în plenitudinea lui.

La nivel european, în momentul de faţă, migraţiei i se acordă o atenţie şi o importanţă sporită, deşi aceasta nu reprezintă un element de noutate. Practic geneza fenomenului poate fi identificată cu momentul apariţiei omului modern pe mapamond. Migraţia umană este un fenomen cunoscut din cele mai vechi timpuri, şi a constituit de-a lungul timpului un subiect al multor discuţii, studii, articole, şi, mai recent, al unor dezbateri aprinse, cuprinzând inclusiv scena politică a multor state dezvoltate, reprezentând în unele situaţii, pe nedrept, un subiect de câştig sau de pierdere a alegerilor.

În acest context, dată fiind poziţia sa geopolitică şi geostrategică importantă, România nu va putea să se afle în afara fluxurilor de migraţie existente la nivel global dar mai ales regional. Ea este parte a unui fenomen specific statelor, cu un nivel de dezvoltare economică slabă sau aflată în dezvoltare, a cărei caracteristică principală este emigraţia masivă pentru căutarea unui loc de muncă şi în secundar tendinţa de transformare în ţară folosită de imigranţi, în scop de tranzit.

Multitudinea definiţiilor date migraţiei, emigraţiei şi imigraţiei demonstrează de la sine complexitatea şi varietatea fenomenului dar mai ales importanţa şi implicaţiile asupra societăţii umane în ansamblul ei, fiind necesar abordarea din 2 puncte de vedere: geografic şi uman.

Din punct de vedere geografic, migraţia poate fi definită ca mişcarea unei persoane sau grup de persoane dintr-o zonă geografică către alta prin trecerea de la un capăt la altul al unei frontiere administrative şi politice, dorind să se stabilească definitiv sau temporar într-un loc, altul decât cel de origine, în interiorul sau exteriorul unui areal bine definit.

Migraţia internaţională acoperă şi defineşte noţiuni noi, cunoscute ca mişcarea refugiaţilor, a persoanelor dislocate sau alte persoane obligate să-şi părăsească ţările de origine.

Pentru uniformizare, Naţiunile Unite a propus ca migrantul să fie definit pentru scopuri statistice ca persoana care intră într-o ţară, alta decât a cărei cetăţean este, pentru cel puţin 12 luni, după ce a fost absent un an sau mai mult. Criteriul duratei poate fi totuşi flexibil.

Din punct de vedere al aspectului uman, orice persoană care-şi părăseşte ţara şi are intenţia de a-şi stabili rezidenţa într-alta se numeşte emigrant.

Concret, principalii factori care influenţează şi determină emigrarea sunt:

– nivelul de trai scăzut precum şi şanse minime de a obţine un loc de muncă în ţara sa de origine, ca urmare a şomajului aflat la cote mari;

– situarea în zone supuse calamităţilor naturale şi dezastrelor ecologice produse în zonă sau existenţa unor ameninţări venite din această direcţie, de exemplu situarea în zone deşertice, în calea marilor mişcări atmosferice generatoare de uragane, taifunuri urmate de

mari inundaţii, alunecări de teren, zone situate în apropierea faliilor continentale, a căror mişcare generează cutremure devastatoare provocatoare de mari pagube materiale şi omeneşti;

– conflictele locale şi regionale generate în mare parte tot din lipsa resurselor, ori din motive religioase ori pe fondul încercării de a exercita o influenţă mai mare în zonă;

– persecuţiile politice sau religioase, îndeosebi atunci când acestea îmbracă forma acţiunilor teroriste;

– crizele economice prelungite;

– existenţa discrepanţelor între sistemele democratice ale diferitelor state şi opţiunile cetăţenilor din ţările de origine;

– creşterea rapidă a numărului populaţiei ca urmare a sporului ridicat al natalităţii: teoria logicii lui Malthus[1] deşi infirmată, supravieţuieşte. De la data publicării lucrării lui Malthus, populaţia lumii a crescut de şase ori. Ca să atingă un miliard de persoane, omenirii i-au trebuit mii de ani. După aceea, pentru următorul miliard, omenirii nu i-au mai trebuit decât 130 de ani, după aceea 30 de ani, apoi 15, apoi 12 şi în cele din urmă 11 ani. în jurul datei de 16 iulie 1999 populaţia lumii a trecut de pragul de 6 miliarde de persoane. Potrivit evaluărilor făcute de organismele de specialitate ale ONU[2] , populaţia lumii va ajunge, în 2070 la 10 miliarde, la 11,5 miliarde în 2150 şi se va stabiliza în jurul anului 2200 când omenirea va număra 10,7 - 11 miliarde persoane. Creşterea populaţiei merge mână în mână cu emigraţia (Banca Mondială, 2002);

– suprapopularea unor centre urbane ca urmare a migraţiei interne;

– promovarea unor politici care încurajează efectuarea controalelor formale la plecarea din ţara de origine;

– inexistenţa obligativităţii vizelor pentru deplasarea imigranţilor în diferite ţări de tranzit sau uşurinţa cu care ambasadele (consulatele) acestor ţări emit vizele solicitate de emigranţi;

– posibilităţile mari ale sistemelor de comunicaţii şi, prin intermediul acestora, realizarea unor contacte cu imigranţii deja stabiliţi în alte zone ale globului care îi influenţează pe cei apropiaţi în luarea deciziei de a emigra;

– polarizarea statelor în bogate şi sărace;

– existenţa unor mijloace de transport ultramoderne, care facilitează deplasările pe distanţe mari ale unor grupuri importante de persoane;

– indiferenţa statelor de origine faţă de migrarea propriilor cetăţeni.

Implicaţiile şi impactul migraţiei asupra securităţii şi apărării naţionale a României, tendinţe, politici şi previziuni migraţioniste

Care sunt implicaţiile migraţiilor regionale şi globale contemporane pentru autonomia şi suveranitatea statelor naţiune? Se pot face câteva încercări de argumentare referitoare la

[1]Thomas, Malthus, *Essay on the Principle of Population*, 1978, apărută în pragul revoluţiei industriale lucrarea fixa în următorii termeni corelaţia dintre creşterea populaţiei şi resursele naturale ale globului:populaţia, atunci când se înmulţeşte în mod necontrolat, creşte în proporţie geometrică.
[2]Statisticile ONU.

consecinţele decizionale, instituţionale, distribuţionale şi structurale ale modelelor contemporane de migraţie globală, mai ales pentru statele capitaliste avansate.

Mai întâi, fluxul de imigranţi ilegali şi fără acte, pe motive economice sau de altă factură, demonstrează capacitatea limitată a multor state-naţiune de a-şi supraveghea independent frontierele;

În al doilea rând, statele care şi-au extins supravegherea asupra frontierelor nu au fost capabile să oprească fluxul de imigranţi ilegali;

În al treilea rând, creşterea numărului de încercări internaţionale de a controla şi coordona politicile naţionale în privinţa fenomenului migraţiei demonstrează o recunoaştere a naturii în schimbare a autonomiei şi suveranităţii statale şi necesitatea de a spori cooperarea transfrontalieră în acest domeniu;

În al patrulea rând, în sfera politicilor economice şi culturale, fenomenul migraţionist a transformat mediul politic intern în cadrul căruia trebuie să opereze statele capitaliste avansate a redefinit interesele politice şi perceperea acestor interese. în cele din urmă, migraţia a modificat tipurile de opţiuni pentru diverse politici aflate la dispoziţia statelor şi echilibrul dintre costuri şi beneficii implicat de aceste politici.

Totuşi, este anacronică o comparaţie a acestor politici de stat cu formele contemporane de control al frontierelor, întrucât statele nu au dobândit decât recent frontiere în forma lor contemporană - ca graniţe fixe, strict determinate, care delimitează domeniul teritorial precis al suveranităţii unui anumit stat. Numai o dată cu apariţia statelor-naţiune şi a frontierelor lor au devenit larg răspândite birocratizarea şi documentele privind cetăţenia - paşapoarte, vize etc., iar statele au dobândit mijloacele birocratice pentru a încerca să controleze fluxurile migratoare către interior[3].

Totodată, remarcabilele transformări democratice care au avut loc în Europa Centrală şi de Est la sfârşitul anilor '80 au deschis pentru guvernele ţărilor din regiune o serie de noi perspective şi probleme în domeniul azilului.

Ţări percepute în trecut doar ca *„surse"* de refugiaţi, între care şi România, au devenit în scurt timp ţări care primesc migranţi, inclusiv refugiaţi, crescând astfel considerabil grupul de state europene în care persoanele ce au nevoie de protecţie internaţională, pot solicita şi obţine azil.

Necesitatea securizării frontierelor ca şi condiţie sine-qua non a aderării României la Spaţiul Schengen a condus la construirea la Marea Neagră a celui mai performant sistem de supraveghere din Europa pentru frontiera albastră (sistemul SCOMAR), sistem compus dintr-o reţea de radare de supraveghere de mare performanţă dotate cu senzori de ultimă generaţie pentru detecţia navelor şi ambarcaţiunilor aflate pe Marea Neagră, precum şi o reţea de comunicaţie ultramodernă.

Dacă la numărul destul de crescut de refugiaţi şi solicitanţi de azil existent în anii 2006 în zona Mării Negre şi care cu siguranţă nu s-au diminuat mai adăugăm presiunile tot mai crescute aproape de drame colective (umanitare) exercitate la frontierele maritime şi terestre sudice ale UE (Grecia, Malta, Italia), la cele sud vestice situate la frontiera pe apă a Spaniei şi Portugaliei din 2010 şi începutul lui 2011, putem concluziona că Europa este practic

[3] Raymond, Boudon, *Le paradoxe du vote et la theorie de la rationalite*, Revue française de sociologie, nr.38/2005, p.217,227.

*„asaltată”*de disperarea celor care fug din calea războiului, sărăciei, lipsei de locuri de muncă, insecurităţii naţionale şi individuale, exacerbării religiei şi deznădejdii.

Pentru unii dintre aceştia România poate constitui doar un simplu cap de pod în drumul lor către occident, pentru alţii chiar casă. Un lucru este clar, odată cu creşterea nivelului de trai, cu preconizata intrare a ţării noastre în spaţiul Schengen, atractivitatea va creşte, devenind o ţintă greu de ocolit.

Potrivit Dicţionarul Explicativ al Limbii Române termenul *„securitate”* este definit ca fiind: *„faptul de a fi la adăpost de orice pericol”*, sentimentul de încredere şi de linişte pe care îl dă cuiva absenţa oricărui pericol; starea de protecţie şi apărare împotriva pericolelor.

Specialiştii definesc securitatea naţională a României ca fiind starea în care trebuie să se găsească statul român pentru a putea să se dezvolte liber şi să acţioneze neîngrădit pentru promovarea intereselor sale fundamentale .

Tot în Dicţionarul Explicativ al Limbii Române termenul *„securitate colectivă”* este explicat ca fiind stare a relaţiilor dintre state, creată prin luarea pe cale de tratat a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni.

Securitatea internă priveşte, deopotrivă, siguranţa cetăţeanului şi securitatea publică, securitatea frontierelor, a energiei, a transporturilor şi a sistemelor de aprovizionare cu resurse vitale, precum şi protecţia infrastructurii critice. Ea include, din punct de vedere structural, securitatea societală şi asigurarea stării de legalitate, contracararea terorismului şi a criminalităţii organizate, securitatea activităţilor financiar-bancare, a sistemelor informatice şi a celor de comunicaţii, protecţia împotriva dezastrelor şi protecţia mediului.

Faptul că România nu face prea cunoscută în mass media problema migraţiei, imigraţiei, cât şi azilului (cu excepţia instituţiilor abilitate şi mai mult cu circuit închis) în ceea ce priveşte formele de manifestare, amploarea acestora, trendurile de viitor, riscurile şi ameninţările ce ar putea decurge din ignorarea sau scăparea de sub control al acestor fenomene asta nu înseamnă că nu suntem în *„pas cu lumea civilizată”* şi nu ne confruntăm cu acestea.

Dacă despre emigraţia cetăţenilor români în statele europene ca Spania, Italia, Marea Britanie, Franţa, Germania etc. atenţia este menţinută periodic şi privită aproape exclusiv doar prin prisma contribuţiei lor la economia ţării, la echilibrarea balanţei de plăti, nu se vorbeşte aproape deloc despre imigraţia în România şi formele sale de manifestare, implicaţiile în viaţa socială şi economică.

Rolul şi importanţa frontierelor exterioare ale României, în contextul frontierei externe estice a UE, pe un segment de aproximativ 30% din lungimea totală a acesteia, a devenit extrem de important. De aceea încă de la început putem afirma, fără teama de a greşi că riscurile şi ameninţările la adresa securităţii interne dar mai ales externe a României se propagă în sistem concentric şi asupra Uniunii Europene şi în viitorul apropiat al Spaţiului Schengen.

Analiza datelor statistice demonstrează afirmaţia anterioară, numărul cererilor de viză de lungă şedere (care permite prelungirea ulterioară a dreptului de şedere) avizate pozitiv de către Oficiul Român pentru Imigrări a crescut de la 7.426 în anul 2005 la 16.832 în anul 2008.

Aceeaşi tendinţă ascendentă se înregistrează deja şi în ceea ce priveşte cererile de viză de scurtă şedere avizate pozitiv de către Oficiul Român pentru Imigrări, numărul acestora crescând de la 3.773 în anul 2005, la 6.575 în anul 2008, 13 777 în 2009 şi 14.674 în 2010.

Astfel, aproximativ 50% din numărul emigranţilor au fost persoane cu vârste cuprinse între 26-39 de ani, persoane deja formate, cu potenţial de muncă. în ultimii ani, *„vânarea creierelor"* a făcut ca ponderea populaţiei din grupele de vârstă 18-24, absolvenţi sau în ultimii ani de şcoală, cu perspective sau potenţial de muncă, să crească la 14%.

Absolvenţii învăţământului superior reprezintă aproximativ 10-12% din totalul persoanelor emigrate legal. Emigranţii cu studii profesionale şi tehnice reprezintă aproximativ 9%. O treime din totalul emigranţilor o deţin persoanele care au absolvit doar şcoala primară sau gimnaziul, iar dintre aceştia o pondere însemnată o deţin copii şi adolescenţii care au emigrat împreună cu familia.

Riscurile şi ameninţările migraţiei ilegale şi azilului asupra securităţii şi apărării naţionale

Evenimentele de după 11 septembrie 2001, au generat schimbarea opticii în abordarea elementelor definitorii ale securităţii naţionale, dând naştere uneori la unele încălcări ale drepturilor fundamentale ale omului. De cele mai multe ori din ignoranţă ori din lipsa unei abordări corecte a problematicii excesul a fost îndeptat împotriva unei religii în ansamblul ei (în cazul de faţă islamul) şi nu întotdeauna împotriva organizaţiilor teroriste în sine, care probabil pentru a avea impact maimare au alăturat credinţa islamică acţiunilor lor.

Modificarea graniţelor tradiţionale, ca efect al globalizării, va conduce la schimbări esenţiale în perceperea şi conceperea securităţii naţionale, precum şi a rolului statului naţional în acest context. Globalizarea, ca fenomen complex, va fi acompaniată de retragerea statului din domeniile de activitate pe care până acum le administra şi controla, de regulă în beneficiul întregii societăţi, şi va conduce treptat la dispariţia frontierelor fizice vizibile, aşa cum sunt ele astăzi, precum şi la apariţia unor frontiere invizibile, stabilite pe alte criterii.

Globalizarea reprezintă principalul fenomen care influenţează mediul de securitate contemporan, atât în ceea ce priveşte geneza noilor riscuri şi ameninţări, cât şi al apariţiei diferitelor oportunităţi. în acest mediu, nici un stat nu se poate izola sau rămâne neutru, nici un stat nu este la adăpost şi nici unul nu trebuie să rămână în afara proceselor globale[4].

Noile provocări la adresa securităţii generate de suprapunerea unor fenomene, precum globalizarea şi fragmentarea, se adaugă unor forme clasice de riscuri şi vulnerabilităţi.

Toate aceste tipologii întregesc un tablou complex al factorilor determinanţi ai migraţiei fie că este vorba despre imigraţie sau emigraţie.

Principalele riscuri şi ameninţări la adresa securităţii României şi a comunităţii de state democratice îşi găsesc originea în *triunghiul terorism - proliferarea armelor de distrugere în masă - regimuri instabile sau nedemocratice*. România este concomitent stat sursă, zonă de tranzit şi destinaţie pentru multe persoane implicate în activităţi infracţionale ca migraţie ilegală şi trafic de persoane, trafic ilegal de armament şi muniţie precum şi materii explozive, radioactive, trafic de stupefiante şi precursori, produse contrafăcute, activităţi de

[4]Strategia de securitate a României, 2007, p. 11

spălare a banilor, a traficului ilegal cu produse cu dublă utilizare, de autoturisme furate, fraude vamale comerciale, inclusiv cele din categoria mărfurilor subevaluate etc.

Opinăm că riscurile şi ameninţările la adresa României trebuiesc tratate atât din exterior dar devine tot mai evident faptul că factorii interni devin cruciali în menţinerea unei stări de normalitate, în menţinerea fibrei, conştiinţei naţionale şi identităţii noastre de milenii.

Potrivit noii strategii de management a frontierei de stat aprobată prin H.G.220 din 30.03.2011 principalii factori de risc externi sunt:

a) *proliferarea şi dezvoltarea crimei organizate transnaţionale, a traficului ilegal de persoane, droguri, armamente şi muniţie, de materiale radioactive şi strategice;*
b) *migraţia clandestină şi apariţia unor fluxuri masive de refugiaţi;*
c) *decalaje între nivelurile de asigurare a securităţii şi gradul de stabilitate al statelor din proximitatea României;*
d) *extinderea terorismului transnaţional şi internaţional, inclusiv sub formele sale biologice şi informatice;*
e) *eventualul export de insecuritate din partea unor state care se confruntă cu situaţii conflictuale, aflate în proximitatea României către UE;*
f) *comiterea în apele teritoriale româneşti a unor acte ilegale de către nave aflate sub pavilion străin*[5].

*Strategia de securitate a României din 2007*în identificarea şi definirea riscurilor şi ameninţărilor la adresa statului creează un tablou de ansamblu pornind de la postura de ţară membră a Alianţei Nord-Atlantice şi a Uniunii Europene, *„deşi pericolul unui război clasic, al unor agresiuni militare convenţionale este foarte puţin probabil, neglijarea unor astfel de riscuri ar putea genera vulnerabilităţi majore la adresa securităţii naţionale şi a capacităţii de acţiune pentru îndeplinirea obligaţiilor internaţionale asumate."*

Este adevărat că în prezent tendinţa ameninţărilor externe tind să devină asimetrice, de natură militară şi non-militară, sub diverse forme de manifestare (agresiuni psihologice, informaţionale sau informatice) şi împreună cu cele interne tind să devină tot mai difuze.

Riscurile şi ameninţările la adresa securităţii naţionale pot fi potentaţe şi amplificate de existenţa unor vulnerabilităţi şi disfunctionalităţi, între care pot fi considerate ca generatoare de preocupări sau pericole următoarele: dependenţa accentuată de unele resurse vitale greu accesibile (de exemplu lipsa apei potabile, a hranei etc); tendinţele negative persistente în plan demografic la nivel european şi excedentar la nivelul statelor africane dar mai ales asiatice ce determină pe cale de consecinţă fenomene de migraţie masivă; nivelul ridicat al stării de insecuritate socială, persistenţa stărilor de sărăcie cronică şi accentuarea diferenţelor sociale (a se vedea marile mişcări sociale aflate în plină derulare în Africa de Nord, mişcările şi războaiele din Africa centrală; fragilitatea spiritului civic şi dificultăţile de manifestare a solidarităţii civice; infrastructura strategică slab dezvoltată şi insuficient protejată; starea precară şi eficienţa redusă a sistemului de asigurare a sănătăţii populaţiei; carenţele organizatorice, insuficienţa resurselor şi dificultăţile de adaptare la cerinţele societăţii a sistemului de învăţământ; expertiza redusă, organizarea inadecvată şi precaritatea resurselor alocate pentru managementul situaţiilor de criză; angajarea insuficientă a societăţii civile în dezbaterea şi soluţionarea problemelor de securitate.

[5] Strategia de management a frontierei de stat aprobată prin HG 220 din 30.03.2011, pct.2.2.

Conceptul de frontieră este strâns legat de cea a statului, mai exact de elementul de bază al acestuia - teritoriul. Teritoriul este un element constitutiv al statului, reprezentând dimensiunea sa materială, îndeplinind un rol de maximă importanţă, ce depăşeşte interesul strict al definirii statului.

Conceptual şi ştiinţific putem afirma că teritoriul de stat este stabil, deoarece este locuit de o colectivitate socială permanentă (popor sau naţiune), şi limitat precis prin frontiere care-1 delimitează de teritoriul altor state, de marea liberă şi de spaţiul cosmic; iar frontierele statului sunt inviolabile[6].

Contracararea riscurilor şi ameninţărilor este în prezent o responsabilitate primordială a tuturor statelor. Ele trebuie să fie, în primul rând, conştiente de existenţa acestor pericole şi sunt obligate să dezvolte politici interne, externe şi de securitate capabile să neutralizeze fenomenele negative în interiorul propriilor graniţe şi să se abţină de la sprijinirea, în orice fel, a mişcărilor separatiste, a organizaţiilor extremiste sau teroriste, a activităţilor infracţionale.

Frontierele şi securitatea la frontiere, rămân a fi un element fundamental în relaţiile internaţionale. Calitatea managementului frontierelor de stat, acum mai mult ca niciodată, reprezintă o preocupare nu doar a statului în cauză sau a statelor vecine, dar şi a întregii comunităţi internaţionale, căci circulaţia ilicită de bunuri şi persoane poate avea efecte destabilizatoare, care se pot răspândi pe o suprafaţă foarte întinsă.

În continuare, considerăm că o scurtă prezentare a situaţiei din apropierea României ar putea fi benefică pentru înţelegerea mai clară a riscurilor de natură externă şi internă asupra securităţii şi apărării naţionale .

Legat de conflictele îngheţate este bine cunoscut că în apropierea României în zona Mării Negre există focare de conflicte aflate în stare latentă însă cu potenţial real de izbucnire (este vorba despre zona Caucazului, Transnistria, Osetia de Sud, Abhazia, Nagomo-Karabah, statele din jurul Georgiei dar mai nou şi din foste state CSI), evoluţii negative în domeniul democratizării şi bunei guvernări, a proliferării armelor de distrugere în masă, al armamentelor şi mijloacelor letale neconventionale, de dezvoltarea fenomenului terorist, a infractionalităţii transfrontaliere, traficului ilegal, migraţiei clandestine şi a unor fluxuri masive de refugiaţi, acţiuni de incitare la intoleranţă, extremism şi separatism, de limitare a accesului, pentru unele state, la resurse şi oportunităţi regionale, importante pentru realizarea intereselor lor. Referitor la Transnistria este bine de precizat că reprezintă un subiect de preocupare atât pentru statele din regiune, cât şi pentru întreaga comunitate internaţională[7]. Acest teritoriu a devenit în ultimii ani un spaţiu accesibil crimei organizate şi terorismului ca urmare a uşurinţei cu care se pot procura arme uşoare sau grele, rachete, materiale radioactive etc.

Regiunea transnistreană se află în vizorul grupărilor fundamentalist-islamice Hezbollah, Fraţii Musulmani şi Mujahedeen-e-Khalq, care urmăresc identificarea unor posibile locuri de instruire, procurare de armament şi implicarea unor firme locale în transportul militanţilor islamişti spre zonele fierbinţi din Orientul Mijlociu sau Caucazul de Nord.

---

[6] Aurel, Neagu, Victor, Aelenei, Gheorghe , Carp, *Dreptul frontierei de stat,* Editura Pro Transilvania, 2004, p.11.

[7] Gheorghe, Fulga,revista Defensa - nr. 320/2004şi la Lettre Diplomatique - nr.67/2004.

Concluzii

Procesul migraţionist este, de fapt, un triunghi între persoană, un stat de origine şi statul de destinaţie. Dimensiunile migraţiei sunt în general controlate şi reglementate de legile statului de destinaţie care fixează condiţiile de obţinere a contractelor de muncă, a vizelor şi autorizaţiilor de muncă, condiţiile de intrare pe teritoriu, de expulzare etc., toate acestea în coordonare şi concordanţă cu regulile impuse de ţările de origine ale cetăţenilor care doresc să migreze în scopul muncii.

Dacă ar fi să răspundem la întrebarea: asigură România integrarea imigranţilor în societatea romanească, din punctul nostru de vedere nivelul de implicare al statului este mic, informarea în mass-media este deficitară, nu se fac dezbateri suficiente atât în presa scrisă cât şi audio-video. Politicile existente în materie nu se cunosc şi în consecinţă nu au impact asupra societăţii, ceea ce creează un sentiment de uşoară nepregătire pentru ce va să vină, pe fondul că multe state nu şi-au imaginat acum 30-40 de ani (vezi Italia şi Spania aflate la acea vreme într-o stare nu foarte bună comparativ cu prezentul), că vor fi asaltate de valuri succesive de imigranţi din diverse state ale lumii cu implicaţii serioase asupra vieţii sociale, economice sau politice.

Migraţia trebuie înţeleasă în esenţa ei, cu factorii generatori ai acesteia şi mai ales cu consecinţele pe care le poate produce ea pe termen scurt, mediu dar mai ales lung. Migraţiei din punctul nostru de vedere i se răspunde cu profesionalismul celor care gestionează această problemă, cu măsuri pro active în afara României şi la frontiera ei, cu întărirea cooperării şi colaborării între organismele statale, cu schimb de informaţii, cu dotare corespunzătoare de supraveghere a frontierelor, cu legislaţia specifică adaptată sediului materiei, cu curajul abordării deschise a subiectelor legate de acest fenomen.

Fără aceste constante, migraţia ilegală poate crea mari probleme la adresa securităţii şi apărării naţionale a României acum şi în viitor.

BIBLIOGRAFIE:

Raportul comisiei internaţionale a Migraţiei – Migraţia într-o lume interconectată/Noi direcţii de acţiune, 2005;

HG 220/2001 pentru aprobarea Strategiei naţionale de management integrat al frontierei de stat a României în perioada 2011-2012, M.O. 220/2011, Cap.1, secţiunea 1, 1.1, alin 2 şi 3;

Strategia naţională de management integrat al frontierei de stat a României în perioada 2011-2012, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 220 din 30.03.2011;

BĂDESCU, Ilie, *Fenomenul frontierei europene. O definiţie preliminară, în Sociologia şi Geopolitica frontierei,* vol.1, Editura „Floarea Albastră", Bucureşti, 1995;

CASTLES, Stephen, *Migraţia internaţională la începutul secolului XXI. Tendinţe şi probleme mondiale*, Revista internaţională de ştiinţe sociale, nr. 165, UNESCO, Paris.

THE SPACE MATTERS. IMAGINING AND MAPPING OF REGIONAL DEVELOPMENT

Mariana Cojoc, Assoc. Prof., PhD, "Ovidius" University of Constanţa,
Ana Maria Munteanu, Assoc. Prof., PhD,"Ovidius" University of Constanţa

Abstract: Acknowledging responsibility for space is a result of debates and alternative definitions of space achieved in diverse scientific areas from sociology to political science and from international relations to cultural theory. According to Doreen Massey, "The impact of these discussions challenges the persistence of a set of problematic associations around space that we have inherited from a set of philosophical lineages and that are constantly articulated in contemporary politics"(1999, 2005). Our analysis starts from the topicality of the concept of space having the purpose to explore how mapping a"region of development"- namely the Area of the Black Sea, as a project facing local conflicts and risk - is obviously more than horizontal mapping of (real) space-. Massey's argument that paraphrases the famous drawing by Magritte „ceci n'est pas une pipe" in „ceci n'est pas l'espace" (fig.11.1, the map of the south-east of England, Massey, 2005) can provide openings not only for space or thinking/ questioning the regional space, but to figure out embedded possibilities and potentialities for future projects.

A multidimensional and relational approach of space in sociology, geography, urban planning and communication sciences (Lefebvre 1973/1991, Virilio,1977/2006, Castells, 2012, Trift, 2003, Massey, 1999, 2005) acknowledges the cultural complexity of space (cultural practices and discourse, as a "third space") and also affects paradigms of international relations leading to more comprehensive approaches like the Buzan-Jaap de Wilde -Waever' Regional Security Complex Theory of Regions (RSCTR).

Keywords: production of spaces, space responsibility, spatiality, regional cooperation, regional security.

Introduction

Acknowledging responsibility for space is a result of debates and alternative definitions achieved in diverse scientific areas from geography and sociology to International Relations (IR), political science and cultural theory. According to Doreen Massey, "the impact of these discussions challenges the persistence of a set of problematic associations around space that we have inherited from a set of philosophical lineages and that are constantly articulated in contemporary politics" (2005)[1]. In "The Production of Space", Henry Lefebvre (1991) drew attention to the fact that even in social science "we use the concepts without being fully conscious of what we mean"[2]. Massey stresses that "our implicit imagination is fed by all kind of influences deriving from challenges posed by practical socio-political space, viewed as a dimension of a simultaneously multiplicity ".Thus, the double aim of her influential book For Space (2005) was to simultaneously open up our thinking of the spatial and the political (Anderson, 2008). In our opinion, the present task of rereading the relationship between politics and space as a path for building "a responsible geography" also has to re-evaluate the role of public understanding of a critical engagement with the real relations running through and thereby constituting space (Massey, 1999, 2005). This has to be

[1] Doreen Massey, *For Space*, London, Sage, 2005.
[2] Henry Lefebvre, *The Production of Spaces*, Blackwell, London, 1991.

based on a critique of everyday life, but including emerging spatialities and de/reterritorialization issues.

Diverse forms of critique, including the three level based analysis of Lefebvre (le perçu, le conçu et le vécu), might be useful in addition to questioning how the concept of space was (1) grounded, (2) structured, (3) related to other concepts, (4) defined and mapped along a series of "unpromising associations" with diverse theories of postmodernity that have influenced political science, global economy and International Relations.

The spatial turn and its dilemmas

In a lecture framing *heterotopia* and the everyday life entitled "Of Other Spaces" (1967), Foucault has anticipated the paradigm shift of the '90s:

The great obsession of the nineteenth century was, as we know, history: with its themes of development and of suspension, of crisis, and cycle, themes of the ever-accumulating past, with its great preponderance of dead men and the menacing glaciation of the world. […] The present epoch will perhaps be above all the epoch of space. We are in the epoch of simultaneity: we are in the epoch of juxtaposition, the epoch of the near and far, of the side-by-side, of the dispersed.

Epitomizing Foucault's ideas in "This Space that Gnaws and Claws at Us", R. Tally Jr. notes "Space is both product, and productive; it produces us, in fact". Manuel Castells coined the concept of "space of flows" in "The Informational City: Information, Technology, Economic Restructuring, and the Urban Regional Process" (1989) – and established a new task for social science to "re-conceptualize new forms of spatial arrangements under the new technological paradigm". But at the end of a decade (in 2000), he returns on claims, nuances the stance, and warns on the enormous complexity of representations generated by diverse intersections of the two forms - 'space of flows' and 'space of places'-. "Real-world-time, the space-and-time to which people are accustomed is "the space of places" which is unlike the space of flows because it lacks the three elements of (i) a proper flow medium, (ii) the proper items composing the flow traversing through it, and (iii) the organisational nodes through which these nodes circulate (cit. in Stadler, 2003: 3). Since then, numerous analysis and discussions dedicated to de(re)territorialization processes have made clear both the utility and the traps of the flat world model and the necessity to make a step further in the methodological approach of space.

Since the early '90s, Gerarld Toal (G.Ó. Tuathail), professor of political geography at Virginia Tech University, has been influenced by postmodern and structuralist theories. In his study co-authored with T. Luke „Present at (Dis) Integration: Deterritorialization and Reterritorialization in the New Wor(l)d Order[3]", he announced the end of geopolitics, critical geopolitics, highlighting the importance of cyberspace, of communication, rather than centuries traced by a history rich in conflicts. On the other hand, Matthew Sparke, professor at

[3] G. Ó Tuathail, Timothy W. Luke, *Present at (Dis)Integration: Deterritorialization and Reterritorialization in the New Wor(l)d Order* Co-authored with Dr. W. Luke, în „Annals of the Association of American Geographers", 1994, 84, pp. 381-398; *Ibidem, At the End of Geopolitics? Reflections on a Pluralizing Problematic at the Century's End, Alternatives,* în „Social Transformation and Humane Governance", 22, 1, pp. 35-55; C.T. Dahlman, T. Williams, *Ethnic enclavisation and State Formation in Kosovo*, in „Geopolitics", 2010, 15 (2), pp. 406-430.

the Department of Geography, University of Washington (Seattle), addressed in turn the concepts of geopolitical and geo-economic analysis but asserting that they do not support a chronological periodization of the International Relations System. Therefore, he mapped the historical sequence marked by the danger of a nuclear war, followed by opportunities and economic growth, mainly in terms of types (and stages) of geostrategic discourse[4]. In 2005 Doreen Massey assumed a critical engagement with space and formulated an urgent priority of research: "What is needed is to uproot 'space' from that constellation of concepts in which it has so unquestioningly so often been embedded (stasis; closure; representation), and to settle it among another set of ideas (heterogeneity; relationality; coevalness … liveliness indeed) where it releases a more challenging political landscape"). Sparke defines Massey's essay as a "provocatively experimental' attempt to re-imagining and revaluating space" and "to forge accessible arguments that repeatedly remind readers of the real relations running through and thereby constituting space" (Sparke, 2007:3). He addressed the imbalances between the social and spatial dimensions in the production of the real (space), arguing that "even the spatial turn in social science and humanities yet occurred, a such elite 'responsibility ' is underpinned ad nauseam by flat world geographical conceits (e.g. Friedman, 2005), ontological assertions about flattened or borderless or smooth global space hardly comprise a model of responsible geography". In that context, "her point is a simple one that is now echoed in a critical literature on cartography – that hegemonic types of mapping (my italics) represent space as a 'completed horizontality' – in which the dynamism of change is exorcised in favour of a totality of connections (p.227). Massey's arguments might be grouped into a set of three intertwined propositions which defines the four dimensions of the concept of space: (1) Space is the product of interrelations; thus we must recognize space 'as constituted through interactions, from the immensity of the global to the intimately tiny' (Massey, 2005: 9). (2) Space is the sphere of the possibility of the existence of multiplicity; that is space 'as the sphere in which distinct trajectories coexist; as the sphere therefore of coexisting heterogeneity' (Massey, 2005: 9). (3) Space is always under construction; 'it is always in the process of being made. It is never finished; never closed' (Massey, 2005: 9).

The "renarrativisation" of space. The impact on International Relations

Bergson in "Matter and Memory" (1911), tells us that the mind is spatially oriented but the everyday creative, expansive and teeming with energy life element is not. He urges "to break with the spatialisation imposed by mind in order to contact with the core of true living". Similarly Gross asserts that the representation of space is an attribute of the rational mind, and there are two modes of representing space, (1) as a spatialisation of an activity, and (2) as setting things one by one. Therefore the cognitive functioning of the mind can be figured as a movement which consists in passing from a point to another, while connecting these points leads to (cognitive) maps. Laclau warns on the crisis of representation of space and the necessity to improve its stance through recognizing space framing as constitutive rather than mimetic" (quoted by Massey, p.24).

[4] Matthew Sparke, *Geopolitical Fears, Geoeconomic Hopes and the Responsibilities of Geography*, în „Annals of the Association of American Geographers", 2007, 97 (2), pp. 338 – 349.

In this sense Massey coins the syntagm of "spatializing the history of modernity" that she qualifies as "a surprising and insouciant recent recognition of the geographical nature of the society" (p.62). A "renarrativisation of space occurs and displaces the "story" of capitalist modernity from its European centering to its dispersed global peripheries (Eisenstadt, 2000, Massey, 1999, 2005). As a result, the 'colonisation' becomes more than a kind of a secondary product of events in Europe and the challenge was to "recognize the multiplicity of trajectories that imply different definitions of an extended, ruptural world historical event" (Hall, 1997:249). Pleading for connotational characteristics of space converges with Lakoff and Johnson' perspective in "Metaphors we live by" against the abstraction view that claims there is a single, very general and abstract concept of representation, and the argument that "we understand concepts of one kind in terms of concepts of another kind at all"(Lakoff, Johnson, On cognitive metaphors, 1980) . Ben Anderson (2005) notices that "instead of thinking space as the very condition of and for radical contemporaneity, that is the sphere of co-existing multiplicity, space is being tied to the chain stasis/closure. Consequently, the relational thinking takes a number of quite different forms.

Harvey, a former student of Lefebvre, advocates a type of dialectical materialism and argues that space is made by biological, physical, social, cultural processes and these processes are themselves constituted by relations between very different kinds of entities (1996). Thrift (1996), advocates a 'modest' style of theory that he terms non-representational, and conceptualizes space as a site of becoming that has to be constantly performed in and through numerous everyday practices. In spite of different approaches relational thinkers agree on the point that discrete spaces and places are permanencies that are only ever provisionally stabilized because of the multitude of entities in relation that they are constituted from.(Anderson, 2005: 227)

From the beginning of twentieth century to the present, scientific research in the United States and Western Europe have shaped the characteristics (and gaps) of the new global settlements: regional conflicts, ethnic conflicts, ethnic enclaves, space mapped by the obsession of borders[5]. Barry Buzan and Richard Little's study "International System in World History Remarking the Study of International Relations" (2000)[6] is based on the methodology of Gordon W. Allport, regarding the extendable concentric circles model, a multiple levels analysis, used in International Relations (IR). The authors reconceptualized and transformed the diagram of concentric circles into a spiral which narrows toward its base. At the bottom of the spiral is the individual[7], and at the top, the member-state of the international community[8]. The five levels of analysis are: 1) individuals and interactions among them; 2) the International System; 3) International Subsystems; 4) the Units; 5) the Subunits[9]. The debate about the number of levels of analysis is at the forefront of International Relations as well as

[5] Michel Foucher, *L'Obsession des frontières*, Perrin, 2007.
[6] Barry Buzan, Richard Little, *Sistemele internaţionale în istoria lumii. Reconfigurarea studiului Relaţiilor Internaţionale* (*International System in World History. Remarking the Study of International Relations*, Oxford University Press, 2000), translation: Simona Soare, Iaşi, Publishing House Polirom, 2009.
[7] *Ibidem*, p. 85.
[8] *Ibidem*.
[9] *Ibidem*, p. 86.

the interactions between levels. Comparing to these troubling dynamics, the words of Zygmund Bauman who quoted an executive at the Nike company - "the only people who will care about national boundaries are politicians"[10] - seems both an equation and a strange paradox.

Space complexity and security complexes

A complex, comprehensive definition of regional security was elaborated by Buzan, Waever and Wilde[11] based on Barry Buzan's book, entitled "People, States and Fear" (1981). The concept was developed by the author a couple of years further in "New Patterns of Global Security in the Twenty- first Century" (1991)[12] in the preface to the second edition of the work. The author, self-critical to items listed in the first edition, kept the concept intact, and integrated in the Regional Security Complex Theory of Regions (RSCTR)[13]. Buzan defined the region as a "special type of subsystems"[14] grouped on geographical criteria and leading to the creation of regional groupings[15], the regional concepts being designed and promoted by the Copenhagen School[16]. Regional security issues are framed in terms of interaction, and "how human communities relate to each other when it comes to threats and vulnerabilities"[17]. Obviously, history has shown that national states have considered their own neighbours as "a main security vulnerability", thus neighbourhood was defined by Joseph S. Nye[18] as a cornerstone of security together with location. He said "location and neighbourhood will tell us a lot about how states behave."[19] Starting from this idea Buzan, Waever and de Wilde considered as "normal pattern of interdependence in the international system (...). Security complexes form distinct regional patterns"[20]. Their approach of individual security complex assigned to these security issues (like a national fear) a durable but not permanent character. In fact, a specific national anxiety - as a permanent collective state of mind towards neighbours – can develop a politically complex rationale to legitimize a pattern of behaviour as institutionalized dimension of national security . For instance, the national fear - as a

[10] Zygmund Bauman, *Comunitatea*. *Căutarea siguranţei într-o lume nesigură* (*Community*, first published in 2001, Polity Press in association with Blackwell Publishers Ltd.), translation: Aurelian Ardeleanu, Publishing House Antet XX, p. 42.
[11] Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap de Wilde (1998), *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder Co., Lynne Rienner, 1998, p. 10.
[12] Barry Buzan, *New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century*, International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 67, No. 3 (Jul., 1991), pp. 431-451Published by: Blackwell Publishing on behalf of the Royal Institute of International Affairs.
[13] Idem, *Popoarele, Statele şi Frica. O agendă pentru studii de securitate internaţională în epoca de după Războiul Rece* (*People, States and Fear*), Second Edition, Introduction by Barry Buzan, translation: Vivia Săndulescu, Chişinău, Publishing House Cartier, p. IX.
[14] Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap de Wilde, *Securitatea. Un nou cadru de analiză* (*Security: A New Framework for Analysis*), translation George Jiglău, Cluj Napoca, CA Publishing, 2011, p. 24.
[15] *Ibidem*.
[16] Matt McDonald (University of Warwick, U.K.*), Securitization and the Construction of Security*, în „European Journal of International Relations", SAGE Publications and ECPR-European Consortium for Political Research, Vol. 14(4), 2008, pp. 563–587. http://ejt.sagepub.com/content/14/4/563
[17] Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap de Wilde, *Securitatea...*, Cluj Napoca, p. 26.
[18] Joseph S. Nye, Jr, *Descifrarea conflictelor internaţionale* (*Understanding International Conflicts*), Publishing House Antet XX Press, pp. 40-44.
[19] *Ibidem*.
[20] Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap de Wilde, *Securitatea...*, Cluj Napoca, p. 27.

security complex - of Romania towards Hungary - more or less justifiable and rooted in early Middle Ages until today, –, or towards Russia, whatever political form – imperial, soviet-communist or federative-this power developed from the beginning of modernity to the dawn of the Third Millennium[21]. Interestingly, however, is how Buzan, Waever and de Wilde explain the lack of security complexes both through internal /external factors, either due to a lack of capability to imagine the own state form, or to an external condition of "coverage"[22], when "direct presence of foreign powers in a region is so great that suppresses the dynamic of security complexes of local states"[23].

In "World Politics. Trend and Transformation" (1999)[24], Charles W. Kegley and Shannon Blanton imagined a model of three levels based conceptual analysis of world politics. The first level refers to individuals - "individual level of analysis"- being defined in terms of "average citizen's behaviour". Individuals are considered a part of the International Relations system whose present and future depend on its directions of motion. The second level is the "state level of analysis" which takes into account diverse variables-decisions of state actors, public policy, forms of government and how state leaders and community leaders manage diverse situations arising from the implementation of decisions taken. The third is "the global level of analysis", mapping contexts of interaction between various actors on the global stage, defined as state/ non-state cooperation or conflict situations. The regional level was positioned by Kegley-Wittkop between the first and second levels of their model. Multiple analysis of the causes and effects of processes and events on the global stage have used over time the theoretical framework of the IR either addressing multilayer structures , top-down or bottom- up analysis, while (neo) realists approaches highlighted the pre-eminence of the system level comparing with analytic cuts[25].

Mapping the Black Sea Region of Development

In June 2004, Mustafa Aydin (Associate Professor of International Relations from Ankara University) published the volume Europe's next shore: the Black Sea region after EU enlargement[26], in which the author mentioned that the region of the Black Sea includes the riparian states: Bulgaria, Georgia, Romania, Russia, Turkey and Ukraine, the area being affected (influenced) by the „nearby states": Albania, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Greece, Macedonia, Moldova, Serbia and Montenegro, but also by the ongoing events at the edge of this area, more precisely the space of South-East Europe but also, the Caspian one. Therefore, the author used in this volume several expressions to indicate the Black Sea region: "*Black Sea region*", "*Black Sea area*" or "*wider Black Sea*". Thus, "*the Black Sea basin*" includes

[21] Mariana Cojoc, *Regional Perspective for International Relations. The port of Constanta in the war time (1916),* in *National Military Museum King Ferdinand – 90 years in The Service for The Military Historiography and The Museology 1923-1213*, *Studia* Collection, Dr. Olimpiu Manuel Glodarencu (coordinator), National Military Museum *King Ferdinand* Publishing House, Bucharest, 2013, pp. 376-409.
[22] Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap de Wilde, *Securitatea...*, Cluj Napoca, p. 28.
[23] *Ibidem*.
[24] Charles W. Kegley, Jr., Eugene R. Wittkop, *World Politics. Trend and Transformation*, sevent edition, 1999, pp. 11-12.
[25] Barry Buzan, Richard Little, *op.cit.*, p. 87; Kenneth Waltz, *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis*, Columbia University Press, 1959.
[26] Mustafa Aydin, *Europe's next shore: the Black Sea region after EU enlargement*, published by the European Union, Institute for Security Studies, No 53, June 2004.

about 2 million km^2 and 19 countries: Albania, Austria, Belarus, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Germania, Hungary, Macedonia, Moldova, Poland, Romania, Russia, Slovakia, Slovenia, Turkey, Ukraine, Serbia and Montenegro (see also EU Commission, Press Release, Brussels, IP/01/1531, October 31, 2001).

On June, 25, 1992, the Pact for Economic Cooperation of the Black Sea Region was signed in Istanbul. The countries that signed the pact were: Albania, Armenia, Azerbaijan, Bulgaria, Georgia, Greece, Moldavia, Romania, Russia, Turkey, Ukraine and 12 years later, Serbia (on April, 2004). The objectives of the Declaration of Istanbul aimed both the economic and political cooperation through promoting good neighbourhood relations between members[27]. Obviously, the importance of this construction is beyond question. It covers an area of 20 million km^2 with 350 millions of inhabitants. It is a space recoding requirements for almost all economic sectors, being rich in resources of the soil and subsoil, a 2nd world provider of petrol and natural gas after the Persian Gulf region[28].

In order to imagine the complexity of the Black Sea Region, it might be useful to mention that many other countries had a status of observer at BSEC: Austria, Belarus, Croatia, Czech Republic, Egypt, France, Germany, Israel, Italy, Poland, Slovakia, Tunisia, USA, as well as the partners for sectorial dialogue – Hungary, Iran, Japan, Korea, Montenegro, Slovenia, Black Sea International Ship owners Association (BINSA), Black & Azov Seas Ports Association (BASPA), Union of Road Transport Association in the Black Sea Economic Cooperation Region (BSEC-URTA), the Black Sea Region Association of Shipbuilders and Ship repairers (BRASS), Black Sea Universities Network (BSUN), Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR), Danube Commission, International Network for SMEs (INSME), World Tourism Organization (UNWTO). Some other international organizations developed diverse programs, for instance, the United Nations (UN), United Nations Economic Commission for Europe (UN/ECE), United Nations Development Program (UNDP), United Nations Environment Program (UNEP), United Nations Industrial Development Organization (UNIDO), United Nations Food and Agriculture Organization (UN/FAO), World Bank, World Trade Organization (WTO), Energy Charter Secretariat, Eurasian Economic Community (EAEC), Intergovernmental Commission Traceca (IGC TRACECA), The Central European Initiative – Executive Secretariat (CEI-ES)[29].

Vladimer Papava published in May, 2010, under the auspices of The International Centre for Black Sea Studies, the study "The economic development complex in the Black Sea Area: The impact of the global financial and economic crisis"[30]. The conclusions clarify the political and economic features in more precise terms:

-10 among 12 nation states from the Black Sea Region (the twelve states in OCEMN) have experienced totalitarian regimes, except Greece and Turkey;

[27] *Summit Declaration On Black Sea Economic Cooperation*, Istanbul, 25 June 1992 http://www.bsec-organization.org/documents/declaration/summit/Reports/Istanbul1992.pdf

[28] Organization Of The Black Sea Economic Cooperation http://www.bsec-organization.org/Information/Pages/Information.aspx

[29] *Ibidem* http://www.bsec-organization.org/partners/Pages/intorganization.aspx

[30] Vladimer Papava, *The economic development complex in the Black Sea Area: The impact of the global financial and economic crisis*, No 9, Xenophon Paper, The International Centre for Black Sea Studies, 2010.

- Romania and Bulgaria as member states of the UE and the other having a distinct routes Turkey, member of NATO, but non- member EU);
- Russia succeeded in promoting itself (our note) as an influent global actor[31].

Given the evolution of events in Ukraine, the situation can be related to a series of factors, including political instability and financial crisis, having a grave impact on this country[32].

If we consider the expanded circles method of analysis mentioned above, we may assert that the Black Sea region is a complicated regional space. This method allows us to complete the diverse levels of analysis, including the actors, the International Relations system, as well as the security complexes of that region.

In the article Ukraine, Iraq and a Black Sea Strategy[33], George Friedman highlights some geostrategic factors:

"The rational move for countries like Romania, Hungary or Poland is to accommodate Russia unless they have significant guarantees from the outside. Whether fair or not, only the United States can deliver those guarantees. The same can be said about the Shia and the Kurds, both of whom the United States have abandoned in recent years, assuming that they could manage on their own. The issue the United States faces is how to structure such support, physically and conceptually.

There appear to be two distinct and unconnected theatres and American power is limited. The situation would seem to preclude persuasive guarantees. But U.S. strategic conception must evolve away from seeing these as distinct theatres into seeing them as different aspects of the same theatre: the Black Sea.

When we look at a map, we note that the Black Sea is the geographic organizing principle of these areas. The sea is the southern frontier of Ukraine and European Russia and the Caucasus, where Russian, jihadist and Iranian power converge on the Black Sea. Northern Syria and Iraq are fewer than 650 kilometres (400 miles) from the Black Sea".

Conclusions:

The Black Sea Region is a space mapped by multiple, interrelated relations and factors:

1) The complexity of current time and events,
2) International actors involved in diverse interactions,
3) A present dynamics far from a suspended, frozen regional blockage
4) A capability to create and export stability/security as well as insecurity

According to Buzan, Wæver and Wilde, the regional security complex can be annulled, even if Friedman's discourse clearly assumed pragmatic interests of USA.

On the other hand, taken into account „the direct involvement of foreign powers in a certain region"[34], a suppression of the security dynamics of the local states may occur"[35].

[31] *Ibidem*, p. 67.
[32] *Ibidem*, p.63.
[33] George Friedman, *Ukraine, Iraq and a Black Sea Strategy*, Tuesday, September 2, 2014, Stratfor.com, http://www.stratfor.com/weekly/ukraine-iraq-and-black-sea-strategy#axzz3FrYfazBM
[34] Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap de Wilde, *Securitatea...*, Cluj Napoca, p. 28.
[35] *Ibidem*.

Our analysis having the purpose to explore how mapping a "region of development"- namely the *Black Sea region* - was, obviously, more than horizontal mapping of a complex, multilayered space. Massey's argument that paraphrases the famous drawing by Magritte „ceci n'est pas une pipe" in „ceci n'est pas l'espace" (fig.11.1, Massey, 2005) provided fertile openings not only for space or questioning regional space, but to figure embedded possibilities and potentialities for future projects.

BIBLIOGRAPHY:

Alexandrescu, Grigore, Sarcinschi Alexandra, 2005, *Modalităţi şi posibilităţii de accelerare a cooperării în Marea Neagră*, Editura Universităţii Tehnice de Apărare"Carol I", Bucureşti.

Anderson, Ben, *For Space* (2005), Doreen Massey, in Hubbard, P., Valentine, G. & Kitchin, R. Key, *Texts in Human Geography*, pp.227-235..

Buzan, Barry, Ole Waever (2003), *Regions and Powers: The Structure of International Security*, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, Sao Paulo.

Buzan, Barry, Ole Wæver and Jaap de Wilde (1998), *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder Co., Lynne Rienner.

Buzan, Barry, (1991), *New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century*, International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 67, No. 3 (Jul., 1991), pp. 431-451Published by: Blackwell Publishing on behalf of the Royal Institute of International Affairs.

Castells, Manuel, (2012), *The Autonomy of Space, Networks of Outrage and Hope: Social Movements* in the *Internet Age*, Polity Press, Cambridge.

Cojoc, Mariana, (2013) *Regional Perspective for International Relations. The port of Constanta in the war time (1916)*, in *National Military Museum King Ferdinand – 90 years in The Service for The Military Historiography and The Museology 1923-1213, Studia* Collection, Dr. Olimpiu Manuel Glodarencu (coordinator), National Military Museum King Ferdinand Publishing House, Bucharest, 2013, pp. 376-409.

Cojocaru, Diana, *The Conceptual Framework of Globalisation*, Pol. Sc. Int. Rel., X, 2, p. 150–164, Bucharest, 2013.

Fischer, Sabine, *European Foreign Policy and the Black Sea Region*, Seminar EUIIS-Harvard Black Sea Security Programme,
http://www.iss.europa.eu/uploads/media/The_Black_Sea_Region.pdf.

Foucault, Michel, *Of Other Spaces. Utopias and Heterotopias*, (From Architecture /Mouvement/ Continuité, October, 1984; *Des Espace Autres*, March 1967, (Translated from the French by Jay Miskowiec), http://web.mit.edu/allanmc/www/foucault1.pdf

Glebov, Sergii, (2010), *Black Sea (In)security: What Should Ukraine Do for the EU's Regional Policy*, www.balkans blacksea.org/pub/.../55_109_speech_by_sergii_glebov.pdf

Hall, Stuart, (1997), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, London: SAGE Publications Ltd

Kegley, Charles W., Shanon L.Blanton, (2012), *World Politics. Trend and Transformation*, Susan Jeans editor, Wordworth, Boston

Lakoff, George, Johnson, Mark, (1980), *Metaphors We Live By*, Chicago University Press, 1980,Chicago.
Lefebvre, Henry (1991), *The Production of Spaces*, Blackwell, London.
Massey, Doreen (1999a), *Power-Geometries and the Politics of Space-Time*, Heidelberg.
Massey, Doreen (1999b), *Spaces of Politics*, in: Massey, Doreen/Allen, John/Sarre, Philip (Hg.), *Human Geography Today*, Cambridge, Oxford, Malden, pp. 279–294.
Massey, Doreen (2005), *For Space*, London, Sage.
McDonald, Matt, (2008) *Securitization and the Construction of Security*, in „European Journal of International Relations", SAGE Publications and ECPR-European Consortium for Political Research, Vol. 14(4), 2008, pp. 563–587. http://ejt.sagepub.com/content/14/4/563
Mustafa Aydin, *Europe's next shore: the Black Sea region after EU enlargement*, published by the European Union, Institute for Security Studies, No 53, June 2004.
Nye, Joseph, (2004), *Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History*, Longman Publishing Group.
Stalder, Felix, (2003), *The Status of Objects in the Space of Flows*. University of Toronto.
Sparke, Matthew,(2005). *Acknowledging Responsibility For Space An essay review* of Doreen Massey, For Space, London: Sage, 2005.
Ó Tuathail Gearóid,Timothy W.Luke, (1994), *Present at the (Dis)integration: Deterritorialization and Reterritorialization in the New Wor(l)d Order*, Annals of the Association of American Geographers Volume 84, Issue 3, pages 381–398, September 1994.
Rosenau, James&E. Aydinli (Eds.), (2005), *Globalization, Security, and the Nation-State: Paradigms in Transition*, New York, State University of New York Press.
Tally, Robert, Jr.(2013) *Épistémocritique : This Space that Gnaws and Claws at Us*, Foucault, Cartographics and Geocriticism, Palgrave, Mc Millan, New York,.
Thrift, Nigel (2003), *Space: The Fundamental Stuff of Human Geography*, in Sarah L. Hollaway, Stephen P., Rice and Gill Valentine, *Key Concept in Geography*, London, Sage, pp. 95–107.

THE PROJECT OF EURASIAN UNION: THE POSITIONS OF RUSSIA, BELARUS, KAZAKHSTAN AND ARMENIA

Maria Costea, Researcher, PhD., "Gh. Şincai" Institute for Social Sciences and the Humanities of the Romanian Academy,
Simion Costea, Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: This article uses Russian and European sources in order to analyse how the Eurasian Customs Union is built as a regional project, which competes with the EU in the ex-Soviet space. Belarus and Kazakhstan promote their own positions. Russia prioritized the enlargement of the Eurasian Customs Union in 2013-2014, employing soft and hard power instruments. Armenia's decision to join the Eurasian Customs Union instead of signing its Association Agreement with the EU was a Russia's success at that moment, but the geopolitical battle has continued over Ukraine, Republic of Moldova and Georgia. This is also a battle between political systems. The EU needs a clear smart power strategy and instruments for all the Eastern European countries.

Keywords: EU, Eurasia, Russia, Armenia, Ukraine, Belarus, Kazakhstan

The Eurasian Integration Project

The Eurasian integration project (including Russia, Belarus, and Kazakhstan) was partly inspired by the EU, but it was developed into a specific economic and geopolitical bloc which competes with the EU in the ex-Soviet space. Russia uses the Eurasian project as a geopolitical instrument, trying to ensure its hegemony in the ex-Soviet area. Russia prioritized the enlargement of the Eurasian Customs Union in 2013-2014. Armenia's decision to join this body instead of signing its Association Agreement with the EU was 'Russia's first success story' in the enlargement of the Eurasian Customs Union. Russia used a successful 'stick and carrots' policy to bring this about. It was a shocking *volte-face* announced by the Armenian President Serzh Sargsyan, during his meeting with Vladimir Putin in Russia, in September 2013. Charles Tannock (British MEP) stated that 'the President of Armenia went to Moscow, was summoned by President Putin, and told that if he went ahead with his Euro-Atlantic aspirations, in terms of getting closer to the EU by having this free-trade agreement, that would be the end of the Russian security guarantees'.[1] Indeed, if Russia withdrew its Russian security guarantees for its Armenian ally, Armenia would be very vulnerable in case of a possible military attack from Azerbaijan, in the disputed breakaway region of Nagorno-Karabakh. Also, if Russia increased the gas price, the Armenian citizens would be seriously affected and would protest and this would threaten President Sargsyan's leadership.[2]

On July 18th 2013, President Aliyev officially declared that Azerbaijan had purchased military equipment from Russia and Israel, paying considerable sums. This is because Aliyev believed that the military power had a key role in resolving the Nagorno-Karabakh conflict.

[1] Euronews, (4.09.2013)
[2] Emerson, M. and Kostanyan, H. (2013) 'Putin's grand design to destroy EU's Eastern Partnership and replace it with a disastrous neighbourhood policy of his own'. *CEPS Commentaries,* 17th September 2013. Available at: http://ceps.be/book/putin%E2%80%99s-grand-design-destroy-eu%E2%80%99s-eastern-partnership-and-replace-it-disastrous-neighbourhood-p

By such statements, President Aliyev psychologically prepared the population and the international community for this eventuality. [3]

Azerbaijan collaborates intensively with Turkey, while Turkey's border continues to be closed to Armenia. On July 17th 2013, Turkish Foreign Minister Davutoglu in Baku declared his wish that this conflict should be resolved in the shortest time 'within the territorial integrity of Azerbaijan'. Davutoglu stated that 20% of the Azerbaijani territory is under Armenian military occupation and the OSCE Minsk Group could not do anything for a peaceful resolution of the conflict for 20 years. [4]

The frozen conflicts in Nagorno-Karabakh (Armenia and Azerbaijan), in South-Ossetia and Abkhazia (Georgia), Transnistria (Republic of Moldova), and the new conflict in Donbas (Ukraine), the Russian gas price and some political parties (such as the Socialists' Party of Igor Dondon, the Communists' Party of Vladimir Voronin, the Fatherland Party of Renato Usatii in Republic of Moldova) are used to block the European ex-Soviet country's path towards the EU and to increase Kremlin's influence. Ukraine, Georgia and Moldova refused to join the Eurasian Union in 2013-2014, and suffered from Kremlin's pressure. When the pro-Russian Regime in Ukraine was reversed by Euromaidan, and replaced by a pro-EU government, Russia annexed Crimea and the separatist violent conflict in Donbas has started (2014).

Belarus, Armenia, Azerbaijan, Russia

The Russian decision to welcome Armenia into the Eurasian Customs Union raised discontent in Belarus and Kazakhstan. The Russian expert Feodor Lukyanov pointed out that 'Russia considers it necessary to have Armenia in the Customs Union for geopolitical reasons', but Belarus and Kazakhstan have no geopolitical or economic interest in Armenia's accession. Belarus's and Kazakhstan's relations with Azerbaijan were more important than those with Armenia. First Lukashenko wished to strengthen the institutions and regulations of the Eurasian Customs Union, and only then to pursue its enlargement. In Lukyanov's view, **'this is not about Armenia: Lukashenko** is against Russia's domination on the Customs Union'. [5]

Belarusian President Alexander Lukashenko issued a statement rejecting Armenia's accession, because Moscow did not consult him and because he considered that the Azerbaijanis' position should be taken into account. Belarus pays great attention to maintaining good relations with Azerbaijan, a country which produces energy. 'Armenia has an unresolved territorial dispute with Azerbaijan. This means that there will be problems with Azerbaijan. As I understand, Ilham Aliyev has put this issue to the Kazakhstani President. We need to consider this issue' said Lukashenko. He further claimed that the Eurasian Customs Union should not grant membership to the countries with territorial conflicts (such as

[3] Ghegamian, A (2013) 'The Alternative of Armenia's accession to the Eurasian Customs Union is the War', *Regnum.ru*, 27 July (Арташес Гегамян: Альтернативой вхождению Армении в Евразийский союз является война, 27.07.2013). Available at: http://www.regnum.ru/news/1688749.htm

[4] Ghegamian, (27.07.2013), op.cit.

[5] Lukyanov, F. (2013) 'This is not about Armenia: Lukashenko is against Russia's domination on the Customs Union'. *Regnum.ru*, 24th October ('Армения ни при чем: Лукашенко против доминирования России в Таможенном союзе' - Федор Лукьянов, 24.10.2013). Available at: http://www.regnum.ru/news/fd-abroad/armenia/1723870.html

Armenia). The special status of Nagorno-Karabakh, Abkhazia and South-Ossetia within the Customs Union was an issue of concern for the CU Member States with no clear solution.[6] These concerns on the Eurasian CU can be compared with EU's concerns regarding these kinds of problems.

Belarus wanted a customs union in which all member states should be equal. Belarus and Kazakhstan would have to participate in the decision-making on Armenia's accession to the Customs Union, 'so as not to face a *fait accompli* from Moscow'. The enlargement of the Eurasian Customs Union should come only after its deepening and after the decision-making mechanism has been established.[7]

Lukyanov considered that Azerbaijan would be required to join the Customs Union only if there were some substantial changes in the region, especially Turkey's accession to the Customs Union, whereupon Azerbaijan would follow. Ankara could talk about accession to the Eurasian Customs Union merely to put pressure on the EU. [8]

The Eurasian Customs Union Summit in Minsk (24th October 2013)

A summit of the Eurasian Customs Union was organised on 24th October 2013, in Minsk, in order to demonstrate Kremlin's successful policy on the Eurasian regional integration, one month before EU's Eastern Partnership Summit in Vilnius. At the meeting of the Supreme Eurasian Economic Council, in Minsk on 24th October 2013 the presidents of the Eurasian Customs Union member states, Russia, Kazakhstan and Belarus participated, but not only them. They were accompanied by representatives from Armenia, Tajikistan and Kyrgyzstan, countries that have declared their willingness to join the Customs Union, as well as the President of Ukraine, Yanukovych.[9]

At the Summit in Minsk, the presidents of Russia, Belarus and Kazakhstan announced that an **agreement would be signed in May 2014 to bring the Eurasian Union into force on 1st January 2015,** in accordance with the original timetable. That would be the process of deepening the Eurasian integration. The process of enlargement was also illustrated. During the summit in Minsk, **Armenia's declaration of its readiness to join the Customs Union was officially adopted,** as well as a memorandum to deepen the co-operation between Armenia and the Eurasian Economic Commission. Kazakhstan's President Nursultan Nazarbayev raised the **idea of Turkey** being admitted to the Customs Union. [10]

The Summit in Minsk adopted a package of documents on Armenia's accession to the Customs Union; directions for the development of the integration; a framework law on competition; the annual report on the budget execution by the Eurasian Economic Commission in 2012; and control of the asset declarations of the Commission's members led by Viktor Borisovich Khristenko. [11]

[6] Lukyanov, (24.10.2013), op cit.
[7] Lukyanov, (24.10.2013), op cit.
[8] Lukyanov, (24.10.2013), op. cit.
[9] Wierzbowska-Miazga, Ag. (2013) 'The Customs Union summit: crisis instead of success', *OSW Eastweek*, 30 October. Available at: http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/eastweek/2013-10-30/customs-union-summit-crisis-instead-success
[10] Wierzborwska-Miazga (2013), op cit.
[11] *Riia Novosti*, (24.10.2013)

At the Summit it was decided that a 'road map' would be elaborated for Armenia's and Kyrgyzstan's accession to the Customs Union.[12] Putin said that Ukraine would not enter the Customs Union if it signed EU's DCFTA. This is because Ukraine would then apply the EU trade policy rules that are not compatible with those of the Eurasian Customs Union.[13] The President Vladimir Putin tried to persuade the President Viktor Yanukovych to join the Eurasian integration process. Two days later, Putin and Yanukovych met again in Sochi (Russia), but without disclosing publicly the results. [14] But, after the CIS Summit was organised on 20th-21st November 2013 at St Petersburg, Brussels was shocked by Ukraine's decision to not sign the Association Agreement with the EU.

At the Summit in Minsk, Nazarbayev stated publicly that **Kyrgyzstan and Tajikistan** could join the Customs Union as observers, and Putin agreed.[15] Nazarbayev mentioned his previous discussion with Erdogan about the idea of Turkey's access to the Customs Union in order to erase the image of the ex-Soviet Union's revival under the Russian hegemony.[16] Nazarbayev declared that a Turkish group (Kazakhstan +Turkey) would counter-balance the Slavic group (Russia+Belarus) in the Eurasian regional project. However, this idea is unrealistic, because Turkey is a member of the EU's Customs Union, a candidate for EU, a NATO Member, and is opposed to Russia in the Syrian crisis. Arguably, Turkey could discuss the idea of joining the Eurasian regional project only in order to apply pressure in the negotiations with the EU and to play a role as a regional power with different options and directions of action in the foreign relations.

Putin did not express any position on Turkey's accession, but later he met Erdogan in Ankara where he discussed the Russian-Turkish co-operation in the Shanghai Organisation. At Minsk, Putin stated that 'the prime minister of India asked to examine the possibility of signing an agreement on the free trade with the Customs Union'. Lukashenko also stated that Israel, New Zeeland and Vietnam were interested in collaborating with it. [17]

As the Polish expert Agata Wierzbowska-Miazga (from the Centre for Eastern Studies – OSW) underlined, during the Summit in Minsk, Presidents Nazarbayev and Lukashenko presented '**a whole catalogue of objections**' concerning the current state of the Eurasian integration. They asked for the removal of the barriers to energy co-operation (duties, transport barriers), and criticized Russia's strong dominance on the whole process: its use of integration as a tool to implement its own foreign-policy goals, including the case of Armenia's accession; the inequality between the member states; the Russian influence on the Eurasian Commission, numerically dominated by the Russian officials and experts, answerable to Kremlin; and the modelling of the Customs Union regulations on the Russian legislation. Indeed, the regional organization would not make significant progress without

[12] Dubnov, A. (2013) 'Customs Union: plus Turkey, minus Ukraine, India -in mind?' *Riia Novosti*, 25th October (Аркадий Дубнов, 'Таможенный союз: плюс – Турция, минус – Украина, Индия – в уме?', 25.10.2013, РИА Новости). Available at: http://ria.ru/analytics/20131025/972555134.html
[13] *Riia Novosti*, (25.10.2013)
[14] Wierzborwska-Miazga (2013), op cit.
[15] Dubnov, (2013), op. cit.
[16] Dubnov, (2013), op.cit.
[17] Dubnov, (2013), op cit.

removing the many barriers and limitations to co-operation and without a reform of its institutions and decision-making mechanisms.[18]

At the Summit in Minsk, Nazarbayev proposed publicly the dissolution of the Eurasian Economic Community, as it overlaps with the Customs Union.[19] Putin agreed with Nazarbayev on the dissolution of the Eurasian Economic Community, only on condition that the legal basis of the Customs Union should not be lost. [20] Indeed, the Treaty on the Eurasian Union (2014) was planned to merge and codify all the treaties and agreements in a single document, eliminating the contradictions between the existing legal norms.[21] This corresponds to Nazarbayev's vision: he argued that the Treaty would be signed in May 2014 and that, from 1st January 2015, the Eurasian Economic Union would begin the operations. President Nazarbayev underlined that he was the author of the idea of founding the Eurasian Union, in 1994.[22] Nazarbayev believes that the individual states acting alone cannot solve their problems, but only together in the Eurasian Union. But the Eurasian Union should be based on equality and the mutual benefit of states.[23]

Nazarbayev clearly stated that the Eurasian Union should be 'purely economic in nature, and there is no way it can become a political organization';[24] there would be 'no return to the USSR'. He made this critical statement on 18th January 2013, at a meeting with the diplomats accredited in Astana. This statement was preceded by criticizing the idea of establishing a Eurasian Parliament (September 2012), as well as by the decision in December 2012 for Kazakhstan to adopt the Latin alphabet by 2025, replacing the Cyrillic alphabet still in use today.[25] Kazakhstan's President is **a partisan of the economic integration**, but he is against the transformation of the economic projects into a platform of political integration, dominated by Russia. This kind of Russian-led political integration is contrary to the policy Nazarbayev has maintained over the last two decades, of strengthening Kazakhstan's sovereignty, and of playing an independent role on the global stage. [26] Belarus also supported Kazakhstan's criticism of the Russian hegemony in the Eurasian Customs Union.

Alexander Lukashenko tried to present himself as 'the main integrator of the post-Soviet space' and as a very important founder of and decision-maker in the Commonwealth of Independent States (CIS) and the Eurasian entity.[27] He recalled the history of the CIS 'in such a way that he was at the forefront' (which was not the case). He also stated that Belarus is under-represented in the structures of the Eurasian Economic Commission, which is

[18] Wierzborwska-Miazga, (2013), op cit.
[19] Dubnov, (2013), op cit.
[20] Dubnov, (2013), op. cit.
[21] Mission of the Russian Federation to the EU (2012) 'Presentation of the Eurasian Economic Commission'. *Russian Mission*. Available at: http://www.russianmission.eu/en/news/presentation-eurasian-economic-commission
[22] Dubnov, (2013), op cit.
[23] Riia Novosti, (24.10.2013)
[24] Jarosiewicz, Al. (2013) 'Kazakhstan distances itself from Moscow's integration projects', *OSW Eastweek*, 23rd January. Available at: http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/eastweek/2013-01-23/kazakhstan-distances-itself-moscow-s-integration-projects
[25] Jarosiewich, (2013), op.cit.
[26] Jarosiewich, (2013), op cit.
[27] Hodasevich, A. (2013) 'Lukashenka without live microphone'. *Nezavissimaya Gazeta*, 22nd October (Антон Ходасевич,'У Лукашенко отобрали микрофон'). Available at: http://www.ng.ru/cis/2013-10-22/6_minsk.html

dominated by the experts from Russia and Kazakhstan. He underlined that Belarus has the means to negotiate hard with Russia; Belarus can block the pipelines and the rail transport for the Russian and Kazakhstani products towards the West. Lukashenko wanted to re-negotiate the shape and the competences - of the Eurasian 'supranational' institutions - with Putin, and to agree on 'what proportion of the sovereignty is transferred to the supranational bodies and for what purpose'. Minsk is ready to share even more of its sovereignty. 'Yes, we are an independent sovereign state', Lukashenko said, 'but if we want something and see it is paying off, we will go for it. Sovereignty in this case is not an icon to pray to. We will use sovereignty for the benefit of our nations'. [28]

Conclusions

The Eurasian integration project has its own difficulties. In order to ensure the sustainability of its regional integration project, Russia needs to develop its attractiveness and offer win-win situations to its partners inside and outside the Customs Union. However, Vladimir Putin uses hard power instruments, generated a conflict in Ukraine, and leads a cold war-like geopolitical battle in Eastern Europe in 2013-15.

In the short term, the EU has no instruments to fight against Russia and to win a geopolitical battle against Moscow in Armenia. The nature of the EU does not allow a Cold War-like geopolitical battle. However, the 28 Member States have important means if they will act together. The EU needs a more strategic approach to its neighbourhood countries and to make them a more generous offer (money, market, mobility), with clear positive benefits for the citizens. The visa-free regime granted to the Republic of Moldova for 2014, the autonomous trade measures to open the EU market for wine and other products, the free trade area and the gas inter-connection projects are good examples. An enlarged participation in the EU programmes, a structured dialogue on justice and on public administration reform and high-level dialogues may be useful mechanisms. If they make progress, Republic of Moldova, Georgia, Ukraine should see 'the light at the end of the tunnel', namely the prospect of EU membership. The principle 'more for more' (less for less) should gradually include the status of the 'associated membership' and 'candidate' for some Eastern Partnership countries when they are ready and the EU is ready. The stages could be: partner countries, associated countries, potential candidates, candidates. Unfortunately, in the current context (2013-15) the enlargement policy is not envisaged yet for the Eastern Partnership countries because of the economic crisis, the enlargement fatigue and because of the difficult internal situation of eastern countries. However, the short-term measures and a long-term strategy with conditionality, rewards and stages are needed. The EU Enlargement was the strongest EU foreign policy instrument and transformed the largest part of the continent in the benefit of 'the old' and 'the new' EU Member States.[29] The Commissioner Füle is right: 'If you are serious about finishing the transformation of the European continent, then the association

[28] Hodasevich, (22.10.2013), op cit.

[1] [29] Vachudova, M. A. (2014) 'EU Leverage and National Interests in the Balkans: The Puzzles of Enlargement Ten Years On'. *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 52: 122–138.

accords are not going to be enough. The enlargement is the most important transformation instrument the EU has'. [30]

BIBLIOGRAPHY:

Dempsey, J (2013) 'How Russia Bullies EU's Eastern Neighbours', *Carnegie Europe,* 9 September. Available at: http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=52903

Dempsey, J. (2013) 'The Transformative Power of EU Enlargement: an Interview with Štefan Füle'. *Carnegie Europe,* 28th November. Available at: *http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=53742* .

Dubnov, A. (2013) 'Customs Union: plus Turkey, minus Ukraine, India -in mind?' *Riia Novosti,* 25th October (Аркадий Дубнов, 'Таможенный союз: плюс – Турция, минус – Украина, Индия – в уме?', 25.10.2013, РИА Новости). Available at: http://ria.ru/analytics/20131025/972555134.html

Emerson, M. and Kostanyan, H. (2013) 'Putin's grand design to destroy EU's Eastern Partnership and replace it with a disastrous neighbourhood policy of his own'. CEPS Commentaries, 17th September 2013. Available at: http://ceps.be/book/putin%E2%80%99s-grand-design-destroy-eu%E2%80%99s-eastern-partnership-and-replace-it-disastrous-neighbourhood-p

Emerson, M. 'Towards a Greater Eurasia: Who, why, what and how?' CEPS EU Foreign Policy, Researchers' work published externally, 17th February 2014. Available at: http://ceps.be/book/towards-greater-eurasia-who-why-what-and-how

Ghegamian, A (2013) 'The Alternative of Armenia's accession to the Eurasian Customs Union is the War', *Regnum.ru,* 27 July (Арташес Гегамян: Альтернативой вхождению Армении в Евразийский союз является война, 27.07.2013). Available at: http://www.regnum.ru/news/1688749.htm

Hristea, T. (2013) 'The EU intends to review its agenda planned with Armenia'. *Regnum.ru,* 22nd October ('Евросоюз намерен пересмотреть запланированные с Арменией программы' - Траян Христеа, 22.10.2013). Available at: http://www.regnum.ru/news/1723019.html

Jarosiewicz, Al. (2013) 'Kazakhstan distances itself from Moscow's integration projects', *OSW Eastweek,* 23rd January. Available at: http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/eastweek/2013-01-23/kazakhstan-distances-itself-moscow-s-integration-projects

Lukyanov, F. (2013) 'This is not about Armenia: Lukashenko is against Russia's domination on the Customs Union'. *Regnum.ru,* 24th October ('Армения ни при чем: Лукашенко против доминирования России в Таможенном союзе' - Федор Лукьянов, 24.10.2013). Available at: http://www.regnum.ru/news/fd-abroad/armenia/1723870.html

[30] Dempsey, J. (2013) 'The Transformative Power of EU Enlargement: an Interview with Štefan Füle'. *Carnegie Europe,* 28th November. Available at: *http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=53742* .

Lukyanov, F. (2013) 'Yerevan Agreed to join to the Customs Union, wishing to avoid the 'Ukrainian scenario', *Regnum.ru,* 6 September (Ереван согласился на Таможенный союз, желая избежать 'украинского сценария' - Федор Лукьянов, 06.09.2013, in ИА REGNUM). Available at: http://www.regnum.ru/news/1703754.html

Miliukova, I. and Kirakosian, N (2013) 'Whip and gingerbread for Armenia'
(Яна Милюкова, Наринэ Киракосян (Ереван), 'Кнут и пряник для Армении').
Gazeta.ru, 4th September. Available at:
http://www.gazeta.ru/business/2013/09/04/5637749.shtml

Mission of the Russian Federation to the EU (2012) 'Presentation of the Eurasian Economic Commission'. Russian Mission. Available at:
http://www.russianmission.eu/en/news/presentation-eurasian-economic-commission

Nye, J. (1968) *International Regionalism: Readings edited by Joseph Nye* (Boston: Little, Brown and Company).

Nye, J. (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York, Public Affairs.

Preusse, H.G. (2004) 'Developmental Regionalism'. *The New American Regionalism* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing).

Puscas, V. (2011) 'From a Union to another Union: Putin's lessons'. *Adevarul,* 9th October. Available at: http://adevarul.ro/international/europa/de-uniune-alta-uniune-lectiile-putin-1_50ad90747c42d5a66397629d/index.html

Radio Free Europe, Radio Liberty (RFE 2012) 'Clinton calls Eurasian Integration an effort to re-sovietise'. *Radio Free Europe, Radio Liberty,* 6 December. Available at:
http://www.rferl.org/content/clinton-calls-eurasian-integration-effort-to-resovietize/24791921.html

Regnum.ru (2013) 'Moldova's Minister of Foreign Affairs: We do not fear Russia's pressure'. *Regnum.ru* 23rd October ('Глава МИД Молдавии: Мы не боимся давления России', 23.10.2013). Available at: http://www.regnum.ru/news/1723554.html)

Riia Novosti (2013) 'Nazarbayev: Supreme Economic Council confirmed the objective to create the Eurasian Union'. *Riia Novosti*, 24th October (Назарбаев: высший экономический совет подтвердил цель на создание ЕАС, 24.10.2013, РИА Новости). Available at: http://ria.ru/economy/20131024/972455947.html)

Riia Novosti (2013) 'Putin about Ukraine, which will not enter the Customs Union after it signs the Agreement with the EU'. *Riia Novosti,* 25th October ('Путин о том, вступит ли Украина в Таможенный союз после соглашения с ЕС', 25.10.2013, РИА Новости). Available at: http://ria.ru/tv_politics/20131025/972469528.html)

Riia Novosti (2013) 'The Russian Federation, Belarus, Kazakhstan signed a package of documents in Minsk'. *Riia Novosti,* 24th October ('РФ Белоруссия, Казахстан подписали пакет документов в Минске', 24.10.2013, РИА Новости). Available at:
http://ria.ru/economy/20131024/972454086.html

Trenin, D. (2013), 'The Putin Doctrine', *Carnegie Europe.* Available at:
http://carnegie.ru/2013/02/01/putin-doctrine/fn12

US Department of State (2009), 'The American smart power: Diplomacy and development are the vanguard'. Available at: http://www.state.gov/r/pa/scp/fs/2009/122579.htm

Vachudova, M. A. (2014) 'EU Leverage and National Interests in the Balkans: The Puzzles of Enlargement Ten Years On'. *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 52: 122–138.
Wierzbowska-Miazga, Ag. (2013) 'The Customs Union summit: crisis instead of success', *OSW Eastweek,* 30 October. Available at: http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/eastweek/2013-10-30/customs-union-summit-crisis-instead-success

POLITICAL MARKETING AND DEMOCRACY

Arthur Mihăilă, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This paper examines the role of political marketing as a political communication in contemporary democracies. In the electoral campaigns the voter is analyzed as a consumer, using the economical theories and models. The political competition is interpreted as an exchange process between a buyer and a seller. The opinion polls are used to understand what the people want and to create a voter profile. Political electoral strategies are similar with the commercial advertising and promotion. The author analyses the negative consequences of this method of political communication for the democracy.

Keywords: political marketing, political communication, advertising, competition, democracy.

Secolul XX a fost dominat de o încleştare a ideologiilor. Aceasta s-a concretizat printr-un război mondial care a pus faţă în faţă ideologiile militariste şi fasciste cu cele democratice iar apoi printr-un "război rece", care a împărţit lumea în două tabere - cea a tărilor comuniste şi cea a democraţiilor liberale democratice.

Prăbuşirea regimurilor comuniste est-europene a fost considerată de unii ca fiind un semn al victoriei ideologiilor occidentale. Dintr-o perspectivă hegeliană Francis Fukuyama considera chiar că evoluţia ideologiilor şi regimurilor politice a ajuns la un final odată cu dispariţia lagărului sovietic. Autorul american susţinea că odată cu triumful liberalismului democratic şi economic s-a încheiat evoluţia politică a umanităţii pentru că această ideologie este o formă perfectă a organizării societăţii umane[1]. Istoria ne-a demonstrat însă că teza lui Fukuyama a fost hazardată. Nici acum, la peste 20 de ani de la prăbuşirea comunismului, ideologia liberală şi standardele impuse de statele democratice nu sunt unanim acceptate pe plan mondial. Modelul occidental se înfruntă acum cu cel islamic şi cu o formă de comunism mai puţin radicală promovată de China. Mai mult, însă, el este contestat şi din interior datorită eşecurilor economice cauzate de criza mondială care a debutat în 2008.

Chiar dacă, în aparenţă, ideologiile occidentale au câştigat un război ele par în momentul actual a fi în declin. Unii autori consideră că acest declin a început cu câteva decenii în urmă, atunci când tezele promovate de ideologii au fost treptat abandonate de către politicienii oportunişti. Câştigarea alegerilor a devenit mai importantă decât puritatea ideologică iar în momentul de faţă politica s-a transformat pentru mulţi politicieni într-o simplă afacere. Lupta politică a fost înlocuită de un proces numit marketing politic.

Specialiştii în marketing politic folosesc procedee din domeniul publicităţii comerciale. Un pionier în acest domeniu a fost Edward Bernays, care a activat atât în domeniul publicităţii comerciale cât şi în cel al propagandei politice. Până la începutul secolului XX propaganda politică era un instrument de diseminare a ideologiilor. Bernays a adus în sfera politică cinismul specific publicităţii comerciale în care deseori proprietăţile marfurilor erau prezentate eronat şi se folosea orice metodă pentru stimularea vânzărilor.

[1] Fukuyama şi-a expus teoria mai întâi în articolul ***The End of History?*** publicat în *National Interest*, Summer, 1989 iar apoi a dezvoltat-o într-un volum masiv - ***The end of History and the Last Man***, New York: Free Press, 1992.

La începutul primului capitol al cărţii sale dedicate propagandei politice Bernays declara: ”Manipularea conştientă şi inteligentă a obiceiurilor organizate şi opiniilor maselor este un element important în societatea democratică. Cei care manipulează aceste mecanisme insesizabile ale societăţii constituie un guvern invizibil care este adevărata putere conducătoare a ţării noastre”[2]. În capitolul dedicat psihologiei leadership-ului Bernays opina că masele sunt inerte şi lipsite de convingeri ferme şi tocmai de aceea ele au nevoie de lideri puternici care să le conducă şi să gândească pentru ele. În acelaşi capitol autorul sublinia că ”Politica a fost prima mare afacere în America. Tocmai de aceea este o mare ironie în faptul că afacerile au învăţat tot ceea ce politica avea de predat, însă politica nu a reuşit să înveţe foarte mult din metodele economice de distribuire în masă a ideilor şi produselor.”[3]. Bernays sesiza şi faptul că termenul de ”propagandă politică” a fost compromis prin aplicarea acestei etichete tezelor susţinute de germani în primul război mondial. Din această cauză el a propus ca propaganda americană să primească denumirea de ”relaţii cu publicul” (public relations), termen care este folosit şi astăzi. Cu altă ocazie[4] Bernays opina că activitatea principală a politicianului trebuie să fie cea de ”***inginerie a consimţământului***” maselor, adică de convingere a maselor că ceea ce face politicianul este în favoarea lor. Bernays a fost angajat de mai mulţi candidaţi la preşedinţia Statelor Unite pentru a coordona campaniile electorale şi a orchestrat campanii publicitare pentru diverse corporaţii în scopul promovării unor produse controversate[5].

Un alt promotor al ideilor care au stat la baza marketingului politic a fost ziaristul Walter Lippman care a colaborat într-o perioadă cu Bernays. Lippmann[6] considera că masele sunt incompetente şi nu trebuie lăsate să decidă singure în domeniul politic. De aceea elita conducătoare trebuie să ”***manufactureze consimţământul***” maselor, să le manipuleze pentru ca acestea să fie de acord cu deciziile oamenilor politici.

Ideile şi procedeele promovate de Bernays au avut succes şi în statele totalitare. Printre admiratorii săi se numără Goebbels şi Hitler. De altfel Hitler formula în Mein Kampf câteva idei similare, probabil împrumutate de la Bernays, folosind şi o analogie între publicitate şi propaganda electorală: ”Ce s-ar spune, de exemplu, despre un afiş menit să laude un săpun şi care ar arăta în acelaşi timp că şi alte săpunuri sunt bune? [...] Scopul propagandei nu este, să dozeze dreptatea diverselor partide, ci să o sublinieze exclusiv pe cea a partidului pe care îl reprezintă”[7].

Tezele formulate de Edward Bernays şi metodele sale nu au fost propagate deschis în perioada postbelică pentru că semănau izbitor de mult cu tehnicile propagandei totalitare. Ele au fost însă aplicate în campaniile electorale iar termenul de propagandă a fost înlocuit cu cel sugerat de Bernays - relaţii cu publicul.

În ultimele decenii ale secolului XX, mai ales după prăbuşirea regimurilor comuniste, partidele politice occidentale şi candidaţii din campaniile prezidenţiale au abandonat sau au

[2] Bernays, Edward, ***Propaganda***, New York: IG Publishing, 2005, p. 40. (prima ediţie a cărţii a apărut în 1928)
[3] Bernays, Edward, op. cit, p. 132.
[4] Bernays, Edward, ”***The Engineering of Consent***” în The Annals of the American Academy of Political and Social Science, March, 1947, pp. 113-120.
[5] Printre altele a încercat să convingă consumatorii că slănina şi ţigările nu sunt nocive pentru sănătate.
[6] A se vedea pentru detalii Lippmann, Walter, ***Public opinion***, New York: Harcourt, Brace, 1922.
[7] Hitler, Adolf, ***Mein Kampf***, Bucureşti: Ed. Pacifica, 1993, p. 125.

atenuat elementele de ideologie din discursul lor. Un prim efect ce poate fi observat este căderea în desuetudine a poziţiilor extremiste şi eliminarea elementelor ideologice prea accentuate. De fapt, atât partidele de stânga cât şi cele de dreapta au adoptat în campanii poziţii centriste din dorinţa de a captura şi alt electorat decât cel propriu. Datorită pierderii interesului faţă de ideologie partidele au renunţat la pretenţia că sunt promotoare ale unor principii morale şi a unor idei filosofice sau economice fundamentale şi au adoptat un comportament oportunist concentrându-se doar asupra succesului politic. Schimbări radicale ale opiniilor politice sau chiar trecerea unui partid dintr-o latură a spectrului ideologic în cea opusă nu mai sunt azi un eveniment izolat. Specialiştii în marketing politic salută aceste evenimente considerând chiar că ele sunt o dovadă a faptului că partidele răspund cererii electoratului şi doresc să satisfacă nevoile acestuia[8].

Primele manuale de marketing politic au apărut în ultimul deceniu al secolului XX însă unele dintre procedeele folosite de specialişti au fost prefigurate în articole şi cărţi apărute în deceniile 6 şi 7. Expresia de ”marketing politic” a fost folosită pentru prima dată de Kelley într-o carte în 1956[9] însă termenul a trecut neobservat până când a fost impus de un articol al lui Philip Kotler şi Sidney Levy apărut în 1969[10] care a atras atenţia mediului academic. Kotler şi Levy erau de părere că domeniul marketingului poate fi extins şi în alte zone care funcţionează similar cu piaţa: agenţii guvernamentale, organizaţii nonprofit, idei, servicii şi partide politice. Surprinzător este faptul că autorii erau de părere că politicienii ”sunt vânduţi ca şi săpunul”, folosind aceeaşi expresie pe care am întâlnit-o şi la Hitler, expresie ce denotă o continuitate de gândire şi o oarecare doză de cinism. În articol se exprima şi ideea că nu are rost să ne întrebăm dacă aplicarea marketingului în aceste domenii este morală pentru că ea este inevitabilă. Atunci când analizăm una dintre organizaţiile menţionate nu putem decît să ne întrebăm dacă marketingul făcut de ea este bun sau nu.

Chiar dacă la început ideile relansate de autorii menţionaţi au iscat controverse în sfera academică, fiind condamnate de mulţi autori, în momentul de faţă marketingul politic a devenit un procedeu folosit de către toate partidele importante şi este acceptat ca un rău necesar sau chiar considerat de unii autori benefic.

O analiză amănunţită a tehnicilor folosite de specialiştii în marketing politic ne duce însă la concluzia că aplicarea sa a dus la degradarea mediului politic şi constituie un fenomen nociv pentru democraţie. Nocivitatea sa este accentuată de faptul că el nu este folosit numai în campania electorală ci a devenit un fenomen permanent. Oamenii politici încearcă prin procedeele de marketing să îşi legitimeze deciziile şi să controleze opinia publică şi în perioada guvernării. În cele ce urmează voi face o scurtă trecere în revistă a procedeelor de marketing politic pentru a reliefa elementele sale nedemocratice.

Michel Bongrand considera că între domeniul comercial şi cel politic se pot stabili conexiuni importante prin analiza a şase termeni comuni: produsul, piaţa, consumatorul,

[8] Pentru detalii privind această poziţie a se vedea de pildă Lees-Marshment, Jennifer, ***Political Marketing: Principles and Applications***, New York: Routledge, 2009. În această lucrare şi în altele autoarea face o apologie a oportunismului în politică sub pretextul că acesta este doar o dovadă a adaptării politicianului la nevoile pieţei.
[9] Kelley, S., ***Professional Public Relations and Political Power***, Baltimore: John Hopkins University Press, 1956.
[10] Kotler, Philip; Levy, Sidney., ”***Broadening the Concept of Political Marketing***” în Journal of Marketing, nr. 33/1969, pp. 54-59.

diferenţa, vânzarea şi profitul[11]. Aceşti termeni precum şi alţii ca: publicitate politică, sound-bites, stabilire a agendei, campanie negativă, segmentare, spin-doctor, sunt folosiţi cel mai adesea în momentul planificării campaniei de marketing politic.

În marketingul politic ***produsul*** are o valenţă triplă: sunt în acelaşi timp promovate ideile candidatului, apartenenţa lui politică şi candidatul însuşi. Spre deosebire de campaniile tradiţionale marketingul politic nu porneşte de la ideologia partidului sau de la un proiect personal al omului politic promovat ci stabileşte ideile care se vor vinde cel mai bine prin sondaje de opinie. Proiectele importante sunt puse pe acelaşi palier cu ideile superficiale care au succes la public. Politicianul nu este un formator de opinie ci se transformă într-un simplu ecou al electoratului. Proiectele propuse nu trebuie să fie neapărat realizabile pentru că se pleacă de la ideea că memoria electoratului e de scurtă durată şi odată ajuns în postul public omul politic va putea acapara agenda publică şi va deturna dezbaterile spre subiecte inofensive. Manipularea devine o regulă unanim acceptată. Odată cu omul politic este vândut şi partidul care îl susţine. În special în democraţiile cu un număr mic de partide ideologia acestora devine neesenţială iar ideile politice se apropie de centru în încercarea de a captura şi o parte din electoratul nehotărât din cealaltă parte a spectrului politic.

Ideile politice au o importanţă mică şi datorită faptului că în momentul de faţă candidatul la preşedinţie sau şeful partidului devin locomotive ale partidului iar campania politică este centrată asupra lor. Roger-Gérard Schwartzenberg[12] observa că alegerile au devenit un adevărat spectacol iar candidaţii sunt transformaţi în nişte staruri. Puterea a devenit ***personalizată*** iar omul politic nu mai este reprezentantul unei instituţii politice ci capătă caracteristici charismatice. În special în alegerile prezidenţiale specialiştii în marketing aleg un rol pentru candidat iar acesta trebuie să se conformeze scenariului considerat a avea mai multe şanse de câştig. Imaginea conducătorului devine un ***brand politic***, echivalentul unei mărci comerciale care ajută la departajarea unui produs de cele ale concurenţei. Echipa de campanie construieşte un mit, o imagine a candidatului pe care o propagă cu ajutorul mass-mediei şi scrie un scenariu pe care acesta trebuie să îl respecte. Discursurile şi intervenţiile candidatului sunt scrise de specialişti iar uneori candidaţii sunt pregătiţi de actori pentru a interpreta perfect rolul. În unele cazuri, cand se apreciază că şeful partidului nu va avea succes în alegeri, dintr-un motiv sau altul, partidul organizează un adevărat casting în rândurile membrilor săi pentru a alege viitorul candidat. În cadrul acestui casting importanţa cea mai mare o au nu ideile persoanei respective ci faptul că este telegenic. Frank Ankersmit numeşte acest fenomen ***esteticizare*** a politicii[13]. Personajul politic trebuie să apară în ochii publicului ca un om perfect care are toate soluţiile. De obicei este elegant şi trebuie să pară o persoană deosebit de morală şi competentă. Unii autori preferă să numească acest fenomen feminizare a politicii pentru că accentul este pus pe ambalajul şi prezentarea candidatului şi nu pe conţinut.

Esteticizarea nu presupune neapărat un personaj flamboaiant şi seducător. Schwartzenberg descria câteva arhetipuri folosite mai des în jocul politic: eroul, omul obişnuit, liderul şarmant, părintele naţiunii, şi starurile politice feminine - primadonele. De

[11] Bongrand, Michel, ***Le marketing politique***, Paris: P.U.F., 1993, pp. 13-20.
[12] Schwartzenberg, Roger-Gérard, ***Statul spectacol: Eseu asupra şi împotriva star-sistemului în politică***, Bucureşti: Scripta, 1995.
[13] Ankersmith, Frank, ***Aestetic Politics: Political Philosophy Beyond fact and Value***, Stanford: Stanford University Press, 1994.

multe ori aceste roluri se succed pentru că publicul se plictiseşte de spectacolul susţinut de acelaşi tip de actor. Eroul este urmat de omul obişnuit, modest şi liniştit iar acesta este înlocuit de liderul şarmant. Estetica politică este deci o estetică a stilului şi nu o simplă estetică vestimentară.

Caracteristica cea mai de preţ a star-ului politic este ***autenticitatea***, care este capacitatea sa de a proiecta o personalitate falsă, de a juca la perfecţiune un rol. După stabilirea rolului el trebuie să folosească recuzita caracteristică personajului jucat.

Piaţa politică este reprezentată de clientela electorală. Cererea este reprezentată de doleanţele electoratului iar limitele ofertei sunt date de capacitatea partidelor politice de a oferi candidaţi care să corespundă cererii. În perioade de criză partidele oferă eroi, personaje providenţiale care au soluţii pentru toate problemele sociale. Ideal însă este ca partidul respectiv să stabilească ***agenda publică***. Agenda publică constă din ceea ce publicul consideră că constituie o problemă importantă ce trebuie rezolvată de urgenţă. Uneori agenda este pur şi simplu un eveniment care acaparează atenţia publicului. Specialiştii în marketing politic încearcă să creeze probleme pe care candidaţii le pot rezolva sau crize de care pot fi acuzaţi adversarii politici.Unii autori, printre care se detaşează Noam Chomsky[14], consideră că trăim într-o societate hegemonică în care informaţiile sunt monopolizate de o elită politică. Această elită stabileşte agenda publică organizând un spectacol care acaparează atenţia publicului şi o abate de la problemele importante.

La stabilirea agendei contribuie şi aşa-zişii ***spin doctors***, specialişti care încearcă să-i convingă pe jurnalişti de adevărul unei interpretări particulare a evenimentelor. În acest caz termenul de spin desemnează o schimbare la 180 de grade a sensului unei interpretări. Cel mai probabil el provine tot de la Edward Bernays care era poreclit ”tatăl spin-ului” (father of the spin). Spin doctorii sunt folosiţi mai ales în cazul unor decizii greşite luate de politicieni sau a unei gafe. În acest caz stabilirea agendei presupune deseori crearea unui alt scandal, nelegat de politicianul respectiv, care să deturneze atenţia publicului şi să îl acopere pe primul.

Consumatorul produsului politic este cetăţeanul căruia trebuie să i se atragă atenţia şi să i se mobilizeze interesul pentru candidatul respectiv. Partidele contemporane nu se mai concentrează întotdeauna asupra unui singur grup sau a unei singure pături sociale însă mesajele transmise sunt nuanţate în funcţie de recipientul mesajului iar rolul jucat de candidaţi este diferit. Niciodată un partid sau un candidat nu va reuşi să mulţumească toate categoriile sau grupurile sociale. Din această cauză el îşi va stabili câteva grupuri ţintă care să îi permită să atingă baremul electoral proiectat. Rolul jucat de politician în faţa fiecărui grup ţintă va fi adaptat caracteristicilor acestuia. Aflat în faţa unei audienţe alcătuite din patroni candidatul se va îmbrăca elegant pe când în faţa muncitorilor va avea o ţinută mai sportivă sau chiar neglijentă. Analiza mesajelor adresate unor grupuri diferite, ne poate da impresia unei schizofrenii politice pentru că uneori ele pot fi antagonice. Politicianul mizează însă pe lipsa de intres a consumatorului care supus unui mare număr de stimuli din mass media nu va analiza cu atenţie prestaţiile sale.

Crearea diferenţei este esenţa marketingului comercial şi este stimulată de concurenţa dintre diferite companii. În domeniul politic concurenţa are loc între oameni şi idei.

[14] A se vedea pentru detalii Chomsky, Noam, ***Necessary Illusions***, Boston: South End Press, 1989.

Personalitatea candidatului sau talentul său oratoric au o importanţă esenţială, uneori chiar mai mare decât ideile vehiculate.

Crearea diferenţei se realizează prin mesajul transmis de candidat şi prin personalitatea acestuia. Înainte de formularea mesajului sunt întreprinse studii sociologice pentru ierarhizarea celor mai importante dorinţe ale electoratului. Fiecare campanie electorală îşi fixează de obicei trei obiective[15]: păstrarea electoratului câştigat, care nu trebuie să aibă impresia că este neglijat sau uitat, seducerea electoratului ezitant şi clătinarea convingerilor electoratului de opoziţie care trebuie să se îndoiască de justeţea alegerii făcute.

La fel ca în marketingul comercial mesajele emise de candidaţi vor lua forma unor reclame, a unor lozinci care nu trebuie neapărat să spună ceva profund ci doar să impresioneze şi să rămână în memorie. Mesajele mai lungi sunt greu de reţinut aşa că în ultimii ani candidaţii şi-au scurtat tot mai mult mesajele reducându-le la aşa-numitele sound-bites. ***Sound-bites*** sunt expresia televizată a sloganelor reprezentând perioada în care un candidat vorbeşte neîntrerupt într-un clip de propagandă electorală. Durata lor a scăzut de la 42 de secunde în 1968 la aproximativ 6-7 secunde în momentul de faţă.

Diferenţa este creată deseori şi prin personalitatea candidatului care diferă de cea a altor candidaţi şi are trăsături originale. Campania electorală pentru Barack Obama a subliniat faptul că el este primul candidat de culoare la preşedinţia Statelor Unite. Obama a fost prezentat ca un om politic care a prosperat prin forţe proprii şi în timpul tinereţii a fost implicat în numeroase activităţi caritabile. Înainte de desemnarea lui Obama drept candidat Partidul democrat a analizat posibilitatea promovării unui candidat femeie. Scopul acestor căutări preliminare a fost găsirea unui candidat care să fie diferit de toţi candidaţii anteriori şi prin această caracteristică să dea speranţa alegătorilor că va face ce nu au făcut aceştia.

În marketingul comercial ***vânzarea*** este cedarea unui obiect în schimbul preţului obţinut. În politică produsul este ”cumpărat” în schimbul voturilor. Politicianul trebuie să fie perceput ca un om care reprezintă interesele alegătorilor altfel va fi respins ca un produs necorespunzător. Înainte de lansarea campaniei se stabileşte preţul cu care poate fi vândut, adică voturile pe care le poate obţine, iar eforturile făcute şi fondurile alocate vor fi dozate în funcţie de acest obiectiv.

Profitul colectiv rezultat din acţiunea politică poate fi imediat - acordarea unor beneficii, uneori sub formă de legi, pentru electorat sau de lungă durată - atingerea unor obiective îndepărtate care să ducă la o evoluţie pozitivă a economiei. În mesajul său politicianul va încerca să convingă electoratul că alegerea sa va genera acest profit. După cum am menţionat mai sus, cei mai mulţi candidaţi nu au intenţia de a-şi realiza promisiunile sau nu pot să o facă din raţiuni practice.

Unii autori consideră că această abordare, centrată pe consumator şi vânzare duce la o optică consumeristă şi îl obligă pe omul politic să se vândă publicului consumator şi în intervalul dintre alegeri. Politicianul încearcă permanent să de-a impresia publicului că îi oferă ceva şi foloseşte în acest scop specialişti în marketing politic şi comunicare. Insuccesele sunt puse pe seama adversarilor politici sau sunt inventate noi teme care să abată atenţia de la promisiuni. Preocuparea de a satisface consumatorul duce şi la furnizarea unui spectacol

[15] Bongrand, Michel, op. cit., p. 46.

permanent şi a unor evenimente care să distragă atenţia publicului[16]. Comemorări, evenimente sportive sau religioase sunt folosite în acest scop dar în unele cazuri oamenii politici recurg şi la alte diversiuni - campanii anti-drog, anti-terorism sau inventarea unor pericole imaginare împotriva cărora să poată lupta.

Atacurile la persoană şi campaniile negative împotriva adversarilor politici sunt, de asemenea, metode des folosite pentru furnizarea spectacolului. În acest domeniu trebuie să remarcăm că marketingul politic reuşeşte să încalce moralitatea mai mult decât cel comercial. În cele mai multe ţări legislaţia şi deontologia profesională interzice campaniile comerciale negative. În politică aceste piedici nu există iar politicienii recurg la calomnie şi minciuniatunci când ele le sunt de folos.

Apărătorii marketingului politic (dintre care cei mai mulţi sunt implicaţi în această activitate) susţin că apariţia marketingului politic reprezintă o adevărată revoluţie pentru că odată cu abandonarea ideologiei politicianul se transformă într-un prestator de servicii aflat în slujba electoratului. El este nevoit să anticipeze nevoile acestuia şi să creeze valoare îmbunătăţind calitatea vieţii şi satisfăcându-şi astfel consumatorii. Aceste pretenţii sunt contrazise chiar de manualele de marketing politic sau de cursurile pentru cei care doresc să desfăşoare această activitate care nu se concentrează asupra creerii unei valori ci asupra generării unei iluzii.

Înlocuirea ideologiei cu marketingul nu oferă o soluţie ci mai degrabă este un pas înapoi. Partidele bazate pe ideologie se caracterizau adeseori prin intransigenţă şi lipsă de flexibilitate însă aceste caracteristici sunt de preferat oportunismului şi cinismului care justifică schimbarea radicală a intenţiilor politice şi nerealizarea promisiunilor electorale sub pretextul reorientării către alte cerinţe ale electoratului.

BIBLIOGRAFIE:

Ankersmith, Frank, ***Aestetic Politics: Political Philosophy Beyond fact and Value***, Stanford: Stanford University Press, 1994.

Bernays, Edward, ***Propaganda***, New York: IG Publishing, 2005.

Bernays, Edward, "***The Engineering of Consent***" în The Annals of the American Academy of Political and Social Science, March, 1947, pp. 113-120

Bongrand, Michel, ***Le marketing politique***, Paris: P.U.F., 1993.

Chomsky, Noam, ***Necessary Illusions***, Boston: South End Press, 1989.

Fukuyama, Francis, ***The end of History and the Last Man***, New York: Free Press, 1992.

Kelley, S., ***Professional Public Relations and Political Power***, Baltimore: John Hopkins University Press, 1956.

Kotler, Philip; Levy, Sidney., "***Broadening the Concept of Political Marketing***" în Journal of Marketing, nr. 33/1969, pp. 54-59.

Lees-Marshment, Jennifer, ***Political Marketing: Principles and Applications***, New York: Routledge, 2009.

[16] Pentru detalii a se vedea Micheletti, Michele; Stole, Dietlind; Follesdal, Andreas, ***Politics, Products, and Markets: Exploring Political Consumerism Past and Present***, New York: Transaction Books, 2006.

Lippmann, Walter, ***Public opinion***, New York: Harcourt, Brace, 1922.
Micheletti, Michele; Stole, Dietlind; Follesdal, Andreas, ***Politics, Products, and Markets: Exploring Political Consumerism Past and Present***, New York: Transaction Books, 2006.
Newman, Bruce, ***Handbook of Political Marketing***, Thousand Oaks, California: Sage Publications, 1999.
Schwartzenberg, Roger-Gérard, ***Statul spectacol: Eseu asupra şi împotriva star-sistemului în politică***, Bucureşti: Scripta, 1995.

THE LINK BETWEEN INSTITUTIONS AND SUSTAINABLE DEVELOPEMENT. A CASE STUDY FOR ROMANIA

Claudiu Ţigănaş, Assist Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi
Ana Iolanda Vodă, PhD, "Ghe. Asachi"Technical University of Iaşi
Dumitru Filipeanu, Assist. Prof., PhD, "Ghe. Asachi"Technical University of Iaşi
Florin Alexandru Luca, Assoc. Prof., PhD, "Ghe. Asachi"Technical University of Iaşi

Abstract: The sentence with emblematic value for institutional economy, according to which "institutions matter in the growth process", mainly aims towards a reference point and stable rule through which institutions establish the balance and social - economic order. This paper aims at analyzing the link between institutions and sustainable development in Romania.
The first part of the paper will mainly focus on the most important aspects regarding sustainable development, an issue that requires not only strong formal rules, but also supportive informal institutions. The evidence over the years has shown us that not the increasing number of institutions matter, but their quality. Seeking the salvation through "bad" institutions will lead us to a controversial debate about inefficiency which is far from finished.
Such explanations are illustrative for the real Romanian context and in finding the necessary measures and directions towards the progress desired.

Keywords: institutions, rules, sustainable development, policy, Romania

Introduction

One of the key questions of the economy of growth and development is why disparities between income and development in countries are major and persistent. Despite decades of research, this question is still left unanswered, although the difference is mostly covered by differences in productivity. It is widely acknowledged that the key conduct of economic growth and the increase of productivity lie in the innovation that brings new goods and services in the economy, as well as new production methods for goods and services that already exist. However, historical evolution led to the formation of major inequalities, making almost ¾ of the population worldwide live in developing countries and a fifth below the poverty threshold. The long-term impact of industrialisation, exploitation and damage caused to the environment in the past cannot be eliminated without determined action. It is only fair for economic development in this century to consider more its long-term effects.

Thus, we are speaking about sustainable development for the purpose of ensuring a prosper and sustainable future. To obtain it, we need to consider three directions of action: *the first* is environmental protection by preserving natural resources and reducing pollution (see Chiriac, Rusu, 2011); *the second* is based on improving the standard of living in both rich countries and developing ones (see Charbit, 2009 and Arrow, etc., 2010); the last direction focuses on the equity between generations, or put differently, "*sustainable development is the one which serves present generations and does not threaten those of future generations*" (WCED, 1987). This definition suggests the need to balance the two elements, one pertaining to the present or intra-generational needs, and the other to the future or inter-generational needs. Reaching this balance requires the elimination of negative externalities responsible for the depletion of human resources and environmental degradation. This fact also needs the

assurance of the goods required by long-term economic development such as perfectly operational systems, a healthy environment and a highly cohesive society. Moreover, sustainable development emphasizes the importance of maintaining a flexibility degree which should allow an answer to future shocks, even though probability, size and localisation of effects cannot be accurately predicted.

Sustainable economic development: major principles and basic equations

The discrepancy between the level of incomes in countries worldwide led scientists tackle more thoroughly the conditions of a nation's wealth and their maintenance for as long as possible.

The first significant result was obtained by Harrod-Domar's model based on the changes on the main economic parameter that influence economic growth – investment rate. By acquiring a better understanding of the influence of human capital, technology and demographic growth on economic growth, the task of attaining an optimal growth was grasped by Solow and Solow-Swan's model that used the Cobb-Douglas functions. Developments in technology and population growth are also introduced in this model. These factors influence the main parameter of economic growth and, consequently the rate of economic growth. Later on, the economic growth models proposed by Ramsey, Braun, and P. Romer, the models of technological development, and Schumpeter's model of endogenous growth were developed. With the help of these models, scientists studied factors that influence economic growth, human and physical capital, technological developments and their dissemination, migration and demographic growth, environmental pollution included (Chistilin Dmitry, 2010).

Almost all these approaches, being formulated by mathematic models of economic growth could not be quantitatively applied to the economies of developing countries and subsequently, in the late 1980s-1990s, to the analysis of the economic behaviour of countries with transition economies.

We should focus our attention on investments in clean, eco-efficient technologies that are meant to complement, not substitute the traditional political measures that stimulate the demand which suits the upsurge phase, thus keeping the cohesion with the principles of sustainability? Are economic systems based on property rights and the rule of law humankind's best hope nowadays to be left as legacy for the humanity of tomorrow? Would it be true to say that economic underdevelopment may be explained by insufficient mutual trust? When asking these questions, we tend to agree that modern economic architecture should consist of ***two parts:*** *the former* is the coordination of technical, ecological and social resources so as to afford the obtaining of that development which meets the needs of current generations and does not threaten those of the following generations; *the latter* pertains to a stable institutional environment meant to reduce insecurity and which serves as means to acquire a certain level of development. Figure I.1 comes to support our argument that institutions, irrespective of the shape they take, influence the results of economic development. The figure shows us that development results (D) can be attributed to a single institution (A).

By going through the data above, we can see that D mainly depends on the complex interaction between: the individuals' behaviour, institutional results, institutions themselves and external factors.

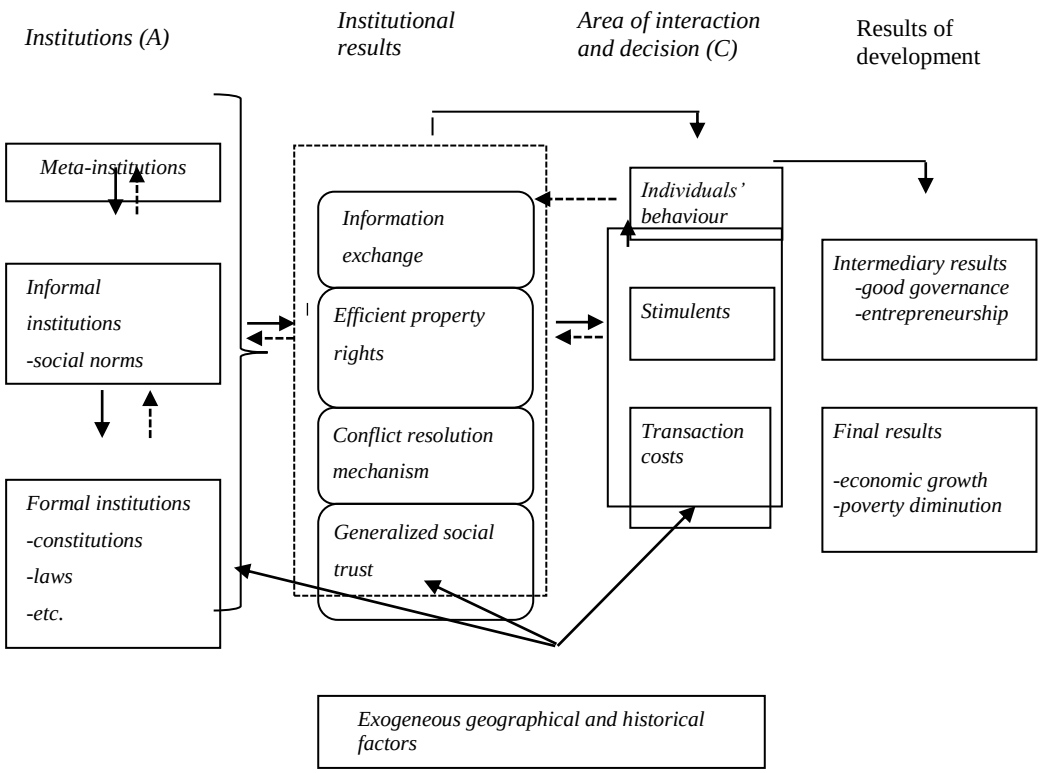

Figura 0.1 *Results of economic development*

Source: Soysa Indra de, Jütting Johannes, Informal Institutions and Development:Think Local, Act Global?, OECD Development Centre and Development Assistance Committee – Network on Governance, 2006

Based on the data above, we can argue that the attempt to achieve "high quality institutions" such as *"good governance"*, *"mechanisms of conflict control"* and *"efficient property rights"* are a difficult task and results mostly depend on contextual or external factors. As Rodrik and others argue, "*desirable institutional arrangements are rather contextually specific, as a result of the differences between historical events, geographical position and the evolution of political economy or other initial conditions* (…)". (Rodrik, Subramanian, Trebbi, 2002, p.24) Therefore, the fruits of progress do not only pertain to the mechanisms of stimulation and imposition of institutions, but also the environment in which they act. The institutional environment should consist of powerful, efficient, flexible institutions that are able to face the new changes. In essence, the institutions that favour development also encourage freedom, technical progress, social capital accumulation, etc.

Error! Reference source not found. illustrates a simplified framework destined to contribute to a better understanding of the way in which institutions influence the results of economic development.

As a result, new research leads to the idea that institutions are as important as traditional factors associated to growth and development. This idea is supported by subsequent studies conducted by Easterly and Levine, analyses which proved that institutions are important in explaining the differences at the level of variables that can be considered further determinants of economic growth such as investment rates and growth-oriented policies.

Sustainable development in Romania

Sustainable development also underlines the importance of using a long-term perspective on the consequences of current activities, as well as the cooperation between countries at a global level to reach viable solutions. These elements turned sustainable development into a key objective in formulating national and regional policies, as well as for the international relations between countries in the 21st century. Progress towards sustainable development requires changes at both the national and international level. At the national level, it needs an adequate combination of market-based instruments having the role of implementing them in an open and responsible manner.

Sustainable development is to make progress in all three dimensions: *economic growth, social development,* and *environmental protection*. According to Nath et al., the idea of sustainability is "*socially desirable, economically viable and ecologically sustainable*" (Nath et al., 1996, 98). In agreement with this perspective and using different indicators (gross domestic product, unemployment rate, salary earnings, etc.) (Table 1) to assess *economic growth*, human development indicator (Table 2) for *social development* and performance index of the environment (Table 3) to measure *environmental protection*, we aim at analysing the three dimensions of sustainable development in Romania.

Table 1. Evolution of main macroeconomic Romanian indicators

Macroeconomic indicator	2013	2014 estimations	2015 estimations	2016 estimations	2017 estimations
GROSS DOMESTIC PRODUCT -current prices – mld. lei	625.6	628.6	692.2	730.3	771.6
-real growth, %	2.2	2.2	2.5	3.0	3.3
Current account– mil euro	-1.480	-1.910	-2.525	-3.125	-4.100
- % of GDP	-1.0	-1.3	-1.6	-1.9	-2.3
Increase of consumption prices, %	2.0	3.0	2.5	2.3	2.2

- End of the year - Annual average	4.1	2.4	2.8	2.5	2.3
Average exchange rate – lei/euro	4.42	4.45	4.40	4.40	4.37
Average gross monthly salary – lei	2.185	2.298	2.401	2.492	2.582
Average net monthly salary – lei	1.594	1.676	1.750	1.815	1.879
Real salary earning %	1.6	2.6	1.6	1.2	1.2
Number of unemployed at the end of the year, thousands of people	438	435	420	415	410
- Rate of recorded unemployment, %	4.9	4.8	4.6	4,5	4.4

Source: Ministry of Public Finance

The GDP for current prices recorded 625.6 mld lei in 2013, and in 2014, its value is assessed to 628.6 mld lei, hence an expected growth of 3.0 mld for this year. According to sectors, the highest contribution to the formation of the gross domestic product lies in services, i.e. 45.4%, followed by 26.3% in industry, 9.8% in construction and 6.5% agriculture, forestry and fishing. The final effective consumption of population households recorded a value of approximately 470239 million lei.

As far as the rest of indicators in the table above are concerned, we may notice that the current account deficit is expected to gradually appreciate after 2014, from 1.3 to 2.3% in 2017. An improvement of the workforce is also estimated, by reducing the number of recorded unemployed and a possible growth of work productivity. Moreover, the tendencies for the year to come show us a reduction of inflation; in nominal terms, this can be rendered by a decrease of the inflation rate from 2.8 in 2015 to 2.3 in 2017, which may owe to the diminution of food prices. The average gross salary was of 2185 lei in 2013, 9.4% more than in 2010, and the average net salary was of 1594, by 3.8% higher than in 2010. For the following years, a constant growth of salary earnings is estimated to reach a possible value of 2582 in 2017.

To be able to measure the second dimension, a frequently used indicator is *Human Development Index* (*HDI*)[1]. There are three essential components of HDI: health, education and revenue. For the three components and HDI, standardized indexes on 0 – 1 interval, by

[1] Human Development Indicator.

reporting the values of a country to the maximum and the minimum worldwide, respectively, but certain limits were also imposed for these two values.

Table. 1 Human development index for various countries and periods

HDI	2008	2011	2012
Bulgaria	0.765	0.771	0.782
Finland	0.883	0.882	0.892
France	0.879	0.884	0.893
Germany	0.902	0.905	0.920
Italy	0.871	0.874	0.881
The Netherlands	0.904	0.91	0.921
Poland	0.804	0.813	0.821
Romania	**0.778**	**0.781**	**0.786**
Spain	0.871	0.878	0.885

Source: Human Development Report, 2008 - 2014

The comparative analysis of the Human Development Index in European Countries shows that the values recorded in Romania lead to the country's ranking below countries such as Finland, France, Germany, Italy, The Netherlands, Poland, Spain, etc. According to the latest data available, the Human Development Index records a value of 0.78 points for Romania. An analysis divided into three main chapters shows us that our country's position is below the average as far as the enrolment in the three education cycles and life expectancy are concerned. Despite its modest position, the value recorded by Romania's HDI points to a positive dynamics. If in the 1990s, its value was rather low, afterwards an increasing trend could be noticed. Thus, the index's values send our country on place 69 (2002), 64 (2003) and finally 50 (2011) and 56 (2012), respectively. (Țigănaș C. *et.al.* 2014)

To measure the third dimension, we use *The Environmental Performance Index (EPI)* as indicator.

The Environmental Performance Index (EPI) is "constructed through the calculation and aggregation of 20 indicators reflecting national-level environmental data. These indicators are combined into nine issue categories, each of which fit under one of the two overarching objectives: Environmental Health and Ecosystem Vitality. Environmental Health measures the protection of human health from environmental harm. Ecosystem Vitality measures ecosystem protection and resource management".[2]

This indicator ranks our country the 86th one of the 178 countries analysed. Countries such as Switzerland (87.67), Luxemburg (83.29), Australia (82.40), Singapore (81.78) and The Czech Republic (81.78) are on top, whereas Haiti (19.01), Mali (18.43) and Somalia (15.47) come last.

Table 3. Values recorded by Environmental Performance Index (EPI) , 2014

Rank	Country	Score	10-year %	Rank	Country	Score	10-year % change

[2] http://epi.yale.edu/our-methods

			change				
	Switzerland	87.67	0.8	20	Estonia	74.66	15.91
	Luxembourg	83.29	3.02	21	Slovakia	74.45	2.66
	Czech Republic	81.47	3.47	28	Hungary	70.28	4.1
	Germany	80.47	1.89	30	Poland	69.53	2.67
	Spain	79.79	1.82	86	**Romania**	**50.52**	**10.91**

Source: http://epi.yale.edu/our-methods

The table below contains the values recorded by the aggregated indicator - Environmental Performance Index (EPI) and the nine component categories in 2014 Romania.

Table 4. Values recorded by Environmental Performance Index (EPI) per component categories, Romania, 2014

INDICATOR	SCORE	RANK	10 YEAR CHANGE
Overall Score	50.52	86	10.91%
Health Impacts	85.36	59	11.17%
Air Quality	68.88	140	16.73%
Water and Sanitation	31.32	114	5.38
Water Resources	13.05	78	
Agriculture	72.13	75	57.8%
Forests	45.05	44	
Fisheries	0	98	0%
Biodiversity and Habitat	63.51	85	18.73%
Climate and Energy	62.82	30	

Source: http://epi.yale.edu/our-methods, 2014

The aim of this field is to reverse the tendency for the depletion of environmental resources until 2015, as well as the development of intermediate aims in the water, soil, energy and biodiversity sectors[3]. The concrete actions are the following:

- within the world Summit of Johannesburg, the launch of an initiative on the sustainable management of water resources;
- the launch of an initiative for cooperation in the sector of energy and development;

[3] ***, Global Partnership for sustainable development, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - Towards a global partnership for sustainable development, 2007, http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/l28015_ro.htm

- promoting the application of international environmental agreements;
- partial reconstruction of the environmental global Fund;
- partial reconstruction of an action plan to deal with illegal deforestation;
- investing in sustainable transportation means;
- promoting sustainable fishing;
- natural disaster prevention;
- extending the global monitoring system for environment and security (GMSES) in developing countries.

All these aspects mentioned above show us that Romania is on the path of sustainable development. Despite all these, maintenance of economic growth and the rise of the standard of living, not to mention environmental protection still remain important challenges for our country.

Conclusions

Sustainable development emphasizes the importance of using a long-term perspective on the consequences of current activities and the cooperation between countries at a global level to reach viable solutions. These elements made sustainable development a key objective in formulating national and regional policies, as well as for international relations between countries in the 21st century. Progress towards sustainable development requires changes both at the national and international level. At the national level, it requires an adequate combination of market-based instruments with a regulating role and technological policies and institutions able to implement them openly and responsibly.

Sustainable development means to make progress in all three dimensions: economic growth, social development and environmental protection. Using different indicators (gross domestic product, human development index, environmental performance index, etc.) to measure the three dimensions, we were able to assess Romania's sustainable development. Despite all these, the maintenance of economic growth, the rise of the standard of living and environmental protection still remain challenges for our country.

However, to obtain sustainable development, along the standard factors that generate growth and economic development, above all, our country should give importance to the institutional matrix. In the absence of appropriate institutions, institutional matrix is formed of weak inefficient institutions that spread mistrust and dissatisfaction among citizens, thus leading to underdevelopment. It is actually what Amin (1998) calls *institutional sclerosis*. The institutional environment becomes either dominated by elites instead of adjusting the rules of the game to institutional changes, adapts the game to favourite rules of certain groups or depends on weak institutions that do not facilitate economic development.

Acknowledgement

This work was supported by the European Social Fund through Sectorial Operational Programme Human Resources Development 2007 – 2013, project number POSDRU/159/1.5/S/142115, project title "Performance and Excellence in Doctoral and Postdoctoral Research in Economic Sciences Domain in Romania".

BIBLIOGRAPHY:

***, Global Partnership for sustainable development, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - Towards a global partnership for sustainable development, 2007, http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/l28015_ro.htm

***, World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press

***Environmental Performance Index (EPI), (2014), available on http://epi.yale.edu/our-methods

***Human Development Indicators, 2008-2014 reports, available on http://hdr.undp.org/en/statistics/

Arrow, K., Dasgupta, P., Goulder, L. H., Mumford, K. J., Oleson, K. (2010*), Sustainability and the Measurement of Wealth* in NBER Working Paper, no. 16599, December;

Charbit, Y. (2009), *Economic, Social and Demographic Thought in the XIXth Century. The Population Debate from Malthus to Marx*, Springer

Chiriac, C., Rusu, N. (2011), „International Biomass Trade and Sustainable Development: An Overview" in *CES Working Papers*, No. III, Issue 4, pp. 488-496;

Chistilin Dmitry, (2010), Sustainable Economic Development: The Main Principles and the Basic Equation", *University of Economics and Law*, Dniepropetrovsk, Ukrain

Nath, B., Hens, L., Devuyst, D. (eds.), (1996), *Sustainable Development*, Vubpress, Brussels

Rodrik, Dani, Arvind Subramanian and Francesco Trebbi, (2002), "Institutions Rule: The Primacy Of Institutions Over Geography And Integration In Economic Development," *Journal of Economic Growth*, Vol. 9(2,Jun), 131-165

Soysa Indra de, Jütting Johannes (2006), "Informal Institutions and Development:Think Local, Act Global?", *OECD Development Centre and Development Assistance Committee* – Network on Governance

Ţigănaş Claudiu, Costică Mihai, Ana Iolanda Vodă, Gheorghe Luşac, (2014), "The impact of cultural values on Human Development Index: A comparative analysis of Eastern-Western European Countries", *Transformations in Business and Economics*, disponibil la adresa http://www.transformations.khf.vu.lt/ (Forthcoming)

BIOLOGICAL SECURITY – AN IMPORTANT ELEMENT OF INTERNATIONAL SECURITY

Florian Răpan, Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest
Dana-Silvia Contineanu, PhD Student, "Carol I" National Defense University, Bucharest

Abstract: Biosecurity is an important element of individual security, national security and international security by default. For a better understanding of its importance, it must be clearly determined the biological safety concept and the scope of action in relation to the concept of international security. Also, these concepts must be analyzed and understood in the context of terrorist threats in general and bioterrorism in particular.
The analysis will address the international legal instruments used by other countries for the regulation and management of "biosecurity" and "biological weapons" concepts. If biosecurity is endangered worldwide, can cause disastrous consequences for humanity and it cannot be repaired.

Keywords: biosecurity, national security, international security, bioterrorism, disastrous consequences.

Securitatea – noţiune, componenţă, realizare

În acest moment, lumea trăieşte vremuri istorice în care securitatea globală şi naţională sunt din ce în ce mai des ameninţate, ba chiar putem spune că acestea pot cunoaşte noi moduri de realizare şi, implicit, putem considera că noţiunea de securitate, elementele componente şi manifestarea stării de securitate sunt într-o dinamică permanentă. Un argument în favoarea susţinerii acestei opinii este acela că în urma evoluţiei tehnologiei informaţiei şi a apariţiei internetului, ca o consecinţă necesară s-a cristalizat noţiunea de securitate cibernetică şi au apărut şi modalităţi concrete de realizare a sa. Această noţiune era utopică în urmă cu 50 de ani, ca să nu spunem că lipsea cu desăvârşire.

Dar ce este securitatea? Securitatea este un concept care are valenţe complexe şi care în funcţie de percepţia unui individ sau a unui entităţi statale poate fi recepţionată subiectiv, căci ceea ce dă sentiment şi stare de Securitate pentru un individ sau pentru un stat, pentru ceilalţi poate fi insecuritate. Totuşi, la nivel doctrinar s-au identificat elemente de percepţie si analiză comune sau mai bine zis s-au identificat ameninţări şi vulnerabilităţi comune astfel încât noţiunea de securitate să fie înţeleasă în mod unitar de cât mai mulţi beneficiari.

În opinia lui Edward A. Kolodziej, „securitatea este o formă specială de politică – o specie a genului mai general al politicii. Toate aspectele legate de securitate sunt probleme politice , însă nu toate conflictele politice constituie aspecte de securitate… Securitatea apare ca trăsătură centrală a unei dispute politice atunci când actorii ameninţă sau utilizează forţa pentru a obţine ceea ce doresc unii de la alţii.„.[233]

În opinia noastră, securitatea nu este doar o problemă politică, ci este o stare de fapt, în care individul şi sistemul în care acesta există şi se manifestă sunt în condiţii optime de dezvoltare politică, economică, socială, juridică şi militară, astfel încât orice potenţiale ameninţări şi vulnerabilităţi, clasice sau asimetrice, sunt îndepărtate fără a se crea tulburări

[233] Edward A. Kolodziej, *Securitatea şi relaţiile internaţionale,* Editura Polirom, Bucureşti, 2007, pag. 36

sau turbulenţe beneficiarilor stării de securitate. Probabil că această opinie, aşa cum este ea formulată nu se încadrează în tiparele clasice teoretice ale definiţiilor securităţii, dar apreciem că securitatea se poate realiza nu doar cu mecanisme politice, ci mai ales cu mecanisme şi structuri militare şi prin pârghii juridice şi economice.

Componenţa şi realizarea securităţii sunt, în lumina acestei lucrări, modalităţi de stratificare a noţiuni securităţii şi a formelor sale de manifestare. Astfel, avem securitatea internaţională, securitatea naţională, securitatea regională şi securitatea individului. În cadrul acestor tipuri de securitate putem întâlni securitate militară, securitate socială, securitate cibernetică, securitate biologică, securitate economică, securitate energetică. Toate aceste componente sau elemente ale securităţii pot avea caracter transnaţional, naţional, regional şi/sau individual. Considerăm că în condiţiile actuale, deşi toată lumea este concentrată pe securitatea cibernetică, ameninţarea cea mai mare la adresa umanităţii este ameninţarea la adresa securităţii biologice.

Securitatea biologică, bioterorism, arme biologice, consecinţe dezastruoase

Iniţial, securitatea sanitară sau securitatea biologică nu au fost considerate ca fiind componente ale securităţii internaţionale. De asemenea, s-a constatat că în securitatea sistemului international sunt incluse atât organizaţiile internaţionale şi statele – naţiuni, cât şi instituţiile şi indivizii. Astfel, asigurarea securităţii acestor actori diferiţi şi variaţi a devenit un subiect foarte important. Securitatea biologică sau biosecuritatea este un astfel de subiect.

La 10 ianuarie 2010, Consiliul de Securitate al ONU a convenit să discute despre HIV/SIDA ca despre o problemă de securitate pentru Africa, iar în perioada următoare a stabilit că această maladie este o ameninţare pentru populaţia de pe continentul african. Un alt pas în recunoaşterea importanţei securităţii biologice a fost acela că UNDP Millenium Development Goals a recunoscut securitatea sanitară ca problemă a securităţii internaţionale. De asemenea, incidentul cu epidemia SARS, precum şi alte evenimente ce au constituit pericol biologic, coroborat cu evoluţia rapidă a contextului globalizării au determinat o lume interdependentă şi mult mai susceptibilă la răspândirea de epidemii.[234]

Departamentul de Stat al SUA menţionează de asemenea că definiţia biosecurităţii nu este una comună la nivel international. În SUA de exemplu, termenul de biosecuritate descria eforturile de prevenire ale infestării culturilor agricole şi fermelor de animale, dar includea şi măsurile care pot sau trebuie să fie luate pentru prevenirea transmiterii bolilor de la o fermă infestată la o alta din vecinătate. Evident că acest termen nu defineşte nici pe departe ceea ce securitatea biologică înseamnă, astfel că în prezent la nivelul SUA se consideră că biosecuritatea înseamnă „metode active pentru a preveni terorismul biologic sau alte epidemii„.[235]

Faţă de cele prezentate anterior, apreciem că definiţia formulată de către Departamentul de Stat al SUA este, în acest moment, cea mai clară şi cea mai concisă, dar ca orice concept este perfectibil în funcţie de evoluţiile istoriei.

---

[234] Gregory D. Koblentz, *Biosecurity Reconsidered: Calibrating Biological Threats and Responses*, International Security Spring 2010, vol. 34, No. 4, p. 96 - 132

[235] *Brian Nordmann, Director, Bureau of Arms Control, Verification and Compliance, Office of Verification and Transparency Technologies,* Issues in Biosecurity and Biosafety, *International Journal of Antimicrobial Agents,* Washington, DC, 2010, http://www.state.gov/t/avc/rls/164668.htm#notes

Deci, chiar în definiţia securităţii biologice apare noţiunea de terorism biologic. Pentru a putea cuprinde întreaga dimensiune a noţiunii de terorism biologic, este necesar a înţelege ce este terorismul în general. Fenomen social de factură deosebită, terorismul, prin amploarea şi diversitatea formelor sale de manifestare, a căpătat la începutul secolului nostru un caracter complex şi extins la nivel mondial. Omenirea se confruntă tot mai des cu o multitudine de acţiuni teroriste, unele de o violenţă cumplită, care răspândesc groază, sfidând ordinea de drept internă şi internaţională, tulburând profund viaţa normală a societăţii, punând în pericol existenţa şi funcţionarea democraţiilor, securitatea naţională a statelor şi pacea mondială.

În antichitate, terorismul a fost calea utilizată frecvent pentru realizarea unor scopuri, indiferent că cei care au uzat de ea au fost cei puternici sau cei slabi. În secolul XXI esenţa terorismului a rămas la fel de primitivă în raport cu stadiul civilizaţiei, o „evoluţie„ dramatică pentru omenire cunoscând însă metodele şi mijloacele de punere în practică a acestuia, precum şi capacitatea de a ţinti obiective la nivel strategic. Terorismul nu poate fi rupt de crima împotriva umanităţii şi de trimiterea civilizaţiei înapoi în timp, într-un stadiu rudimentar al antichităţii, când violenţa era calea cea mai des utilizată pentru realizarea unor scopuri, aceste două aspecte plasându-l în sfera barbariei, alături de genocid. Terorismul nu reprezintă o problemă nouă. El a apărut pe continentul asiatic şi a proliferat la nivel global, însoţind omenirea pe parcursul evoluţiei ei. Fanaticii din Palestina au folosit tactica teroristă în lupta lor împotriva ocupaţiei romane, încă din primul secol de după Hristos. Până în anul 1945 nu au existat acţiuni teroriste sistematice în Europa, deşi în unele state precum Rusia, Croaţia şi Spania s-au manifestat destul de viguros acte teroriste.

De-a lungul istoriei, terorismul a devenit atractiv pentru unele grupări sau categorii sociale datorită cheltuielilor mici pe care le necesită în atingerea unor scopuri. În afara terorilor cu un spectru mai îngust sau mai larg de acţiune pe care le generează, terorismul, în funcţie de amploarea lui, poate afecta grav şi pe termen lung structura socială şi individul ca atare, căruia perceperea realităţii îi este distorsionată, efectele resimţindu-se în dezorganizarea societăţii.

Unul din scopurile terorismului este disiparea puterii, generarea haosului şi crearea unui vid de soluţii la situaţia nou creată, iar apoi, pe fondul fragilităţii oricărei decizii să ofere variante „reale„ , din timp pregătite, de redresare a respectivei situaţii, enitatea generatoare de terorism încercând astfel să câştige simpatia societăţii şi, în final, puterea.

Departamentul de Stat al SUA defineşte terorismul ca fiind folosirea ilegală sau utilizarea ameninţării a forţei sau violenţei împotriva indivizilor sau a proprietăţii, pentru a sili sau intimida guvernele sau societatea, adesea pentru a obţine revendicări politice, religioase sau ideologice.

După anii ’90, Departamentul de Stat al SUA aprecia că fenomenul terorist se poate manifesta si sub formă de:

- Terorism organizational, materializat prin grupuri mici, omogene politic, însă incapabile să dezvolte simpatia şi sprijinul popular în favoarea poziţiilor lor radicale, fiind nevoite să apeleze la acte violente pentru a îşi câştiga influenţa
- Terorism insurgent, practicat de separatiştii etnici, de rebelii politici. Acţiunile lor sunt de natură paramilitară sau de gherilă. Deseori, prin actele lor, erodează puternic credibilitatea grupului, legitimitatea şi sprijinul acestuia.

- Terorism sponsorizat, care implică sprijinirea grupărilor şi a activităţilor acestora de către state suverane. Sponsorizarea de stat poate atinge mai multe grade de implicare: directă, încurajare asistată logistic şi material, dotare şi acoperire ideologică, asistenţă instrucţională, etc.
- Terorism politic, reprezentat de grupări naţionaliste care „apără„ interesele unei etnii sau rase.

De asemenea, întâlnim şi următoarele calisificări:

- Terorism psihotic, reprezentat de persoane care provin din familii dezorganizate, de indivizi cu probleme de adaptabilitate socială. Aceştia atacă, în general, personalităţile politice.
- Terorism „autorizat„ , în care caracteristica principală este abaterea de la reguli, cutume sau înţelegeri internaţionale.
- Terorism criminal sau pirateria, prin care se forţează obţinerea unei recompense importante, după care se retrag sub „protecţia„ ostaticilor luaţi.
- Terorism endemic, caracterizat prin anarhie, masacre intertribale, etc.
- Terorism organizaţional, practicat de organizaţii revoluţionare sau de tip Mafia, faţă de care statul de drept foloseşte măsuri drastice pentru a putea menţine liniştea socială.

Actul terorist a avut întotdeauna un scop similar descurajării general, victima sau victimele
de moment (ţinta directă) fiind mai puţin importante decât efectul general care se obţine asupra entităţii căreia îi este adresat acesta (ţinta indirectă, reală). Relevantă în acest sens este gândirea lui SUN TZU – „omoară unul, terorizează o mie.”

Revenind la definiţia Departamentului de Stat al SUA, în care regăsim noţiunea de terorism biologic, putem spune că terorismul biologic sau bioterorismul este o ameninţare globală, care se manifestă printr-o ripostă asimetrică, printr-un atac în care sunt folosiţi agenţi biologici existenţi în laborator, riposte data de către o entitate teroristă în scopul de a induce şi răspândi neliniştea, teama, frica, teroarea sau pentru intimidarea unei persoane sau a unui grup de persoane ori a populaţiei unui stat, în scopuri politice, religioase, financiare, ideologice, personale sau de altă natură.

Un atac biologic se manifestă atât prin folosirea, cât şi prin ameninţarea cu utilizarea de purtători ai bolilor infecţioase precum viruşi, bacterii, ciuperci sau microorganisme sau ai toxinelor acestora, în scopul provocării unei maladii sau decesului oamenilor, animalelor şi distrugerii plantelor. Teroriştii sunt interesaţi de folosirea agenţilor patogeni şi a tehnicilor de răspândire diferite de cele practicate de programele militare, dar ei sunt interesaţi şi de dispersarea agenţilor biologici pentru contaminarea apei şi a solului, iar programele militare sunt concentrate pe dispersarea pe cale aeriană a acestor agenţi.[236]

În istoria omenirii regăsim primele precedente istorice de bioterorism în cazuri în care s-a utilizat tactica „pământului pârjolit„ şi otrăvirii fântânilor în calea năvălitorilor. Menţionăm asirienii care în secolul al VI-lea î.H. au plănuit otrăvirea inamicilor cu o substanţă obţinută din secară, iar în anul 400 î.H. arcaşii sciţi au folosit în luptă săgeţi înmuiate în sângele şi resturile cadavrelor în descompunere pe câmpul de luptă. De asemenea,

[236] Ion-Aurel Stanciu, Vasile Soare, *Mic tratat de istorie a terorismului*, Editura Militară, Bucureşti, 2012, p. 162

în cronicile istorice găsim menţionat că în anul 1495, spaniolii au oferit francezilor, lângă Napoli, vin infectat cu sânge de la pacienţi bolnavi de lepră. În anul 1500, artileria poloneză a aruncat asupra inamicului sfere umplută cu saliva de la câini turbaţi, folosindu-se astfel microbul rabiei pentru contaminarea acestuia. În timpul războiului de independenţă al SUA, în anul 1796, se spune că viitorul guvernator al statului Kentucky a vândut trupelor unioniste haine contaminate cu viruşii variolei şi ai febrei galbene.[237]

Istoria mai consemnează că în anul 1918, Japonia a înfiinţat ,,Unitatea 731,, , o unitate militară ce a dezvoltat arme biologice. Această unitate militară a atacat cu agenţi biologici unsprezece oraşe chinezeşti, infectând rezervoarele de apă şi depozitele de alimente. De asemenea, între anii 1932 şi 1945 se estimează că aproximativ 10.000 de prizonieri chinezi au murit ca rezultat al experimentelor cu arme biologice.[238]

În 1984, în SUA, a avut loc prima ameninţare bioteroristă pusă în practică de către membrii ai cultului Rajneshee care au contaminat cu Salmonella typhimurium hrana din 10 restaurante din oraşul Dallas, în scopul controlului alegerilor locale. Atacul nu a produs victime, dar s-au înregistrat peste 750 de cazuri de toxiinfecţie alimentară.

Un alt caz este cel al atacului cu gaz sarin, realizat de către secta AUM în metroul din Tokyo în anul 1995. În urma acestui atentat s-a descoperit că secta deţinea milioane de culturi de botulinice şi ale bacilului antrax, precum şi avioane uşoare dotate cu pulverizatoare. Membrii ai sectei au recunoscut în cadrul anchetei că în anul 1992 s-au deplasat în Zair în scopul obţinerii unor eşantioane cu virusul Ebola[239].

Putem spune că ameninţarea utilizării urbane a unei arme biologice este tot mai posibilă, fără a mai fi un scenariu fantezist. Armele biologice sunt greu de detectat, nediscriminante, necontrolabile şi imprevizibile. Acest tip de arme sunt uşor de obţinut, căci în materie de biologie totul se găseşte în natură – ciuma, virusul Ebola, antrax sau virusul gripei aviare. Ei pot fi modificaţi în laborator pentru ca efectul lor să fie amplificat prin sporirea virulenţei, patogenităţii şi a transmisibilităţii, precum şi diminuarea răspunsului imun la tratamentul administrat.

Un raport al Comisiei Organizaţiei Naţiunilor Unite de monitorizare a sancţiunilor internaţionale împotriva Al Qaida sublinia că numai lipsa expertizei tehnice a împiedicat-o să realizeze un atac biologic sau chimic. S-a probat faptul că reţeaua a achiziţionat agenţi bacteriologici precum antrax, bacilul botulinic şi variolă, dar şi arme chimice din Irak înfiinţându-şi laboratoare proprii pentru cercetări genetice avansate.[240]

Consecinţele dezastruoase ale utilizării armelor biologice sunt de netăgăduit, prin amploarea lor şi prin efectele nocive asupra oamenilor şi mediului înconjurător.

Concluzii

Securitatea biologică este o componentă de importanţă majoră a securităţii internaţionale şi

[237] *Ibidem,* p.163
[238] http://www.pbs.org/wgbh/nova/bioterror/
[239] Ion-Aurel Stanciu, Vasile Soare, *Mic tratat de istorie a terorismului,* Editura Militară, Bucureşti, 2012, pag. 164
[240] *Ibidem,* p.167

naţionale, dar apreciem că în raport cu securitatea energetică şi cibernetică nu i s-a acordat atenţia cuvenită.

Prin adoptarea unor măsuri de securitate biologică la nivel national, statele asigură cetăţenilor lor drepturile fundamentale la viaţă şi sănătate, prevenind acte care să le afecteze sănătatea psihică şi fizică, ce poate fi afectată de acte teroriste de tip biologic sau pur şi simplu de neglijenţa şi inconştienţa unora.

Apreciem că fiecare stat al lumii trebuie să îşi assume reguli şi responsabilităţi cu privire la măsuri pentru asigurarea securităţii biologice, inclusiv cercetării ştiinţifice pentru evoluţia acestor măsuri, la fel de mult pe cât se acordă securităţii cibernetice. Securitatea cibernetică se adresează unor sisteme de date şi informaţionale care afectează indirect individul, dar securitatea biologică are impact direct asupra integrităţii fizice şi psihice a individului, iar statul fără cetăţeni nu există. Oamenii au creat statul şi nu invers. Evenimentele de ultim moment privind răspândirea virusului Ebola în SUA şi Europa, nu fac decât să demonstreze importanţa unor măsuri de securitate biologică şi să susţină cele prezentate în această lucrare.

BIBLIOGRAFIE:

Edward A. Kolodziej, *Securitatea şi relaţiile internaţionale*, Editura Polirom, Bucureşti, 2007

Gregory D. Koblentz, *Biosecurity Reconsidered: Calibrating Biological Threats and Responses*, International Security Spring 2010, vol. 34, No. 4, p. 96 – 132

Brian Nordmann, Director, Bureau of Arms Control, Verification and Compliance, Office of Verification and Transparency Technologies, *Issues in Biosecurity and Biosafety*, International Journal of Antimicrobial Agents, Washington, DC, 2010, http://www.state.gov/t/avc/rls/164668.htm#notes

Ion-Aurel Stanciu, Vasile Soare, *Mic tratat de istorie a terorismului*, Editura Militară, Bucureşti, 2012, p. 162

http://www.pbs.org/wgbh/nova/bioterror/

A BRIEF RESEARCH ON DISCRIMINATION ASPECTS FROM THE LEGISLATIVE INITIATIVES OF THE MEMBERS OF THE ROMANIAN PARLIAMENT

Marcela Monica Stoica, Assist. Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest

Abstract: This paper is based on a mini research on some legislative proposals initiated by MPs from the current legislative term 2012-2016.
Given the fact that it has been passed more than 10 years since the effective implementation of Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 regulating the principle of equal treatment between persons, we focused on issue regarding discrimination.
It's interesting, as the results of the research revealed, that aspects of this phenomenon of discrimination are still present in the legislative proposals, the causes being an obvious lack of knowledge on human rights by the elected members and thus the documents regulating them both at international, European and national level, or, more, the often invocquated and claimed electoral interests.
The political elites, that is the parliamentary political elites, have not yet got a professionalization, and the public interest and the defending of the elector's interests is not the most important issues on their agenda.
Certainly, one can see that the capacity to educate for human rights, equal treatment and fighting against discrimination is not found at the elected members. So probably, the saving is, still, in the education in the family and in schools.

Keywords: discrimination, equal oportunities, Chamber of Deputies, political elites, enactment, education.

Introducere

Este deja unanim acceptat faptul că profesionalismul elitelor politice parlamentare, deci, implicit capacitatea lor de iniţiativă legislativă şi de implicare în desfăşurarea procesului legislativ, reprezintă un factor determinant al calităţii unei democraţii. Competiţia care defineşte democraţia este „competiţia liberă pentru un vot liber exprimat".[241]

După cum ne arată unele studii în domeniul procesului de consolidare democratică, modul în care se structurează o elită politică este legat şi de sistemul de vot care a adus-o la putere şi îşi pune amprenta asupra modalităţii în care se transformă funcţionalitatea unei democraţii raportată la sistemul electoral al acelei democraţii[242]. Astfel, democraţia este un sistem politic în care deciziile sunt luate de acei indivizi care au fost aleşi în urma unui proces competitiv în care candidaţii urmăresc să obţină voturile alegătorilor[243].

Măsura introducerii sistemului electoral proporţional cu scrutin uninominal sau a aşa-numitului vot „uninominal" a fost văzută ca fiind soluţia la creşterea profesionalismului elitei, şi, implicit, a calităţii democraţiei, a apropierii aleşilor de alegători. Anul 2008,

[241] Joseph Schumpeter, *Capitalism, Socialism and Democracy*, Routledge, London and New York, 1942, p. 271
[242] Donald Horowitz, „A Primer for Decision Makers" , în Larry Diamond şi Marc Plattner (eds.), *Electoral Systems and Democracy*, The John Hopkins University Press, Baltimore, 2006, p. 36
[243] Joseph Schumpeter, *op.cit.*, p. 273

momentul introducerii şi utilizării votului în colegii uninominale pentru alegerile parlamentare fost privit şi considerat ca un moment de cotitură în democraţia românească[244]. Şi actuala legislatură 2012-2016 a fost aleasă prin acelaşi sistem electoral care are la bază principiul reprezentării proporţionale, cu vot în colegii uninominale, generând situaţia neprevăzută şi cu totul „originală" a unui legislativ foarte numeros, în fapt, o supra-reprezentare în anumite colegii.

Pe scurt, şi elitele parlamentare din această legislatură sunt la fel de controversate, nu numai din cauza modului de accedere, a unora, prin redistribuire, dar mai ales, în ceea ce priveşte calitatea lor, deseori cei care au intrat în acest fel fiind consideraţi „parlamentari de rangul doi".[245]

Scopul acestei lucrări este de a analiza câteva iniţiative legislative ale membrilor Camerei Deputaţilor din actuala legislatură 2012-2016, iniţative ce vizează aspecte ale drepturilor omului. Astfel, suntem interesaţi de calitatea actului legislative, deputaţii fiind titulari ai dreptului de iniţiativă legislativă, de modul în care se legiferează, şi de cauzele care fac ca atâtea propuneri legislative să cuprindă aspecte evidente de discriminare şi încălcare a egalităţii de şanse. Vom analiza câteva iniţiative care au fost pe agenda comisiilor parlamentare şi care sunt grăitoare pentru scopul propus.

Autorii acestor iniţiative sunt reprezentanţi ai întregului spectru politic, de aceea, tocmai pentru considerentele explicate mai sus, în acest demers, nu ne vom opri asupra apartenenţei lor politice ci asupra obiectului de reglementare pe care l-au urmărit în propunerile lor şi care a creat situaţiile de încălcare a principiului egalităţii de şanse şi tratament conducând la un cadru juridic discriminatoriu. Dacă cu aspectele privind neconstituţionalitatea ne-am mai obişnuit, concret, problema discriminării este frecventă dar nu pare a preocupa aleşii.

Prezentul studiu este rezultatul unei cercetări care foloseşte datele primare colectate de pe site-ul Camerei Deputaţilor[246].

Astfel, sunt luate în studiu un număr de 3 iniţiative parlamentare care au fost în dezbatere în prima parte a acestei legislaturi[247]. Acestea sunt:

1. Propuneri privind instituţia Avocatului Poporului: Propunerea legislativă pentru modificarea şi completarea Legii nr.35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatului Poporului (Pl-x 209/2013) şi Propunerea legislativă pentru modificarea şi completarea Legii nr.35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatului Poporului (Pl-x nr. 370/2013);

[244] Pentru mai multe detalii a se vedea Marcela Monica Stoica, "Romania in the Process of Democratic Consolidation. The Impact of the Electoral System", 8th Edition of International Conference "*The European Integration – Realities and Perspectives*", EIRP Proceedings, vol 8, Danubius University Press, Galaţi, Romania, 2013; „Le élite politiche, i partiti politici e il processo di democratizzazione in Romania", in *„Mediterranean Pattern and the Extended Region of the Black Sea. Political, Economical and Cultural Confluences*", Editura Ars Docendi, Bucureşti, 2013.

[245] A se vedea dezbaterile din mass media din perioada de după alegeri şi chiar dezbaterile din plenul Camerei Deputaţilor.(www.cdep.ro/urmarirea procesuluilegislativ)

[246] www.cdep.ro

[247] Această mini-cercetare este doar o parte dintr-un studiu mai amplu care este în desfăşurare şi care are ca scop analiza relaţiei dintre sistemul electoral-elitele politice şi funcţionarea democraţiei.

2. Propunere legislativă privind modificarea şi completarea Legii nr.248/2005 privind regimul liberei circulaţii a cetăţenilor români în străinătate (Pl-x 330/2013);
3. Propunerea legislativă privind colectarea datelor personale ale utilizatorilor serviciilor de tip Prepay (Plx361/2013).

Scurte consideraţii privind cadrul legislative internaţional, European şi naţional în domeniul egalităţii de şanse şi al nediscriminării

Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalităţii de tratament între persoane, fără desosebire de rasă sau origine etnică reprezintă cadrul de referinţă în acest domeniu şi îşi are inspiraţia în documentele elaborate sub egida Organizaţiei Naţiunilor Unite după cel de al doilea război mondial[248].

Art.(3) al acestei directive stipulează că „dreptul la egalitate în faţa legii şi la protecţie împotriva discriminării pentru toate persoanele constituie un drept universal recunoscut de Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, de Convenţia Organizaţiei Naţiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeilor, de Convenţia internaţională privind eliminarea tuturor formelor de dicriminare rasială şi de Convenţiile Organizaţiei Naţiunilor Unite privind drepturile civile şi politice şi drepturile economice, sociale şi culturale, precum şi de Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, semnate de toate statele membre". De asemenea, art.(20) arată clar că „aplicarea eficientă a principiului egalităţii necesită o protecţie juridică adecvată împotriva represaliilor".

Mai mult, în capitolul IV al Directivei, art. (14) privind Conformitatea, prevede „(a) abrogarea tuturor actelor cu putere de lege şi actelor administrative care contravin principiului egalităţii de tratament; (b) declararea sau posibilitatea de a declara drept nule şi neavenite sau de a modifica orice dispoziţii contrare principiului egalităţii de tratament..."

În România, este în vigoare Ordonanţa Guvernului nr.37/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare, modificată şi republicată. Astfel, a discrimina înseamnă a trata diferit două persoane sau două situaţii, atunci când nu există nici o distincţie relevant sau de a trata într-o manieră identică două sau mai multe persoane sau situaţii care sunt în fapt diferite. Totodată, principiul egalităţii impune ca dreptul să trateze egal persoane aflate în situaţii comparabile, respectiv dreptul să trateze egal persoane aflate în situaţii diferite[249]. Ca urmare, legiuitorul încalcă principiul tratamentului egal atunci când pe parcursul elaborării legilor sau a aplicării acestora distinge între personae care sunt în situaţii analoage, respectiv atunci când în procesul de elaborare a legilor sau a aplicării lor nu ia în considerare diferenţele efective între persoane.

România, care este membră a Uniunii Europene de la 1 ianuarie 2007, a semnat în această calitate, Tratatul de la Lisabona [250], care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, şi

[248] Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalităţii de tratament între persoane, fără desosebire de rasă sau origine etnică, semnată la Luxemburg şi publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 180/22 din 19.07.2000

[249] Pentru mai multe detalii a se vedea www.cncd.org (cadrul juridic privind combaterea discriminării)

[250] Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene (TFUE) şi Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE)

care stipulează, în mod expres, că Uniunea este un spaţiu al recunoaşterii drepturilor omului, al egalităţii tuturor cetăţenilor şi al nediscriminării acestora.

Aspecte de discriminare în propunerile legislative de la Camera Deputaţilor

Cazul 1. Modificări privind instituţia Avocatul Poporului

1.1.Propunerea legislativă pentru modificarea şi completarea Legii nr.35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatului Poporului (Pl-x 209/2013)

Propunerea legislativă are ca obiect de reglementare individualizarea funcţiei unui Adjunct al Avocatului Poporului, şi anume ca unul din adjuncţii să devină Avocatul Copilului, fără a fi necesară aprobarea de noi fonduri financiare şi crearea de noi funcţii. Camera Deputaţilor este prima Cameră sesizată. Consiliul Legislativ care dă un aviz consultativ a avizat favorabil dar recomandă renunţarea la denumirea de „Avocatul Copilului" şi reanalizarea soluţiei legislative. Se precizează că propunerea legislativă nu este corelată cu dispoziţiile Legii nr.35/1997 referitoare la atribuţiile adjuncţiilor Avocatului Poporului. Din punct de vedere constituţional, legea fundamentală consacră numai instituţia Avocatului Poporului. De asemenea, crează situaţii de defavorizare, conducând la ideea apărării cu prioritate a unei categorii de beneficiari, în defavoarea altora.

Propunerea prevede în competenţa Avocatului Copilului, ca adjunct al Avocatului Poporului, atribuţii referitoare la asigurarea unui regim special de protecţie a drepturilor copilului împotriva violenţei, cruzimii, exploatării, coruperii, neglijării şi a altor rele tratamente, la acordarea unei atenţii speciale copiilor cu handicap, precum şi la autosesizare în legătură cu copilul aflat în situaţii de risc, în vederea garantării drepturilor şi obligaţiilor copilului, atribuţii care exced scopului instituţiei Avocatului Poporului prevăzut la art.1 alin.(1) din legea nr.35/1997. Potrivit acestuia menţionat, scopul acestei autorităţi fundamentale a statului este de a apăra drepturile şi libertăţile persoanelor fizice în raporturile acestora cu autorităţile publice.

Deci, prezentul proiect reglementează atribuţii care aparţin altor instituţii.

O astfel de soluţie legislativă ar fi contrară prevederilor articolului 101 din Legea nr.272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului. Conform acesteia „Apărarea drepturilor şi libertăţilor copilului în raporturile acestuia cu autorităţile publice cu scopul de a promova şi de a îmbunătăţi condiţia copilului se realizaează şi prin instituţia Avocatul Poporului."

Trebuie precizat că, potrivit prevederilor art.13 alin.(2) din legea nr.35/1997, adjuncţii Avocatului Poporului pot exercita aceste atribuţii numai în situaţia în care acestea le sunt delegate de către Avocatul Poporului.

Sub aspect constituţional, trebuie relevată ideea unicităţii instituţionale a Avocatului Poporului, motiv pentru care instituirea Avocatului Copilului, chiar dacă doar ca adjunct al acestuia, şi particularizată doar la problematica drepturilor copilului, este susceptibilă de a ridica aspecte de neconstituţionalitate, în condiţiile în care Legea fundamentală consacră doar instituţia Avocatului Poporului.

Fără a se face distincţie între drepturile şi libertăţile cetăţeneşti pe care trebuie să le apere, Avocatul Poporului veghează la respectarea unor drepturi consfiinţite de Constituţie, indiferent de natura, sfera şi întinderea lor ori de categorii de beneficiari ai acestora.

Din această perspectivă, instituirea Avocatului Copilului, ca adjunct al Avocatului Poporului, ar putea conduce la ideea apărării cu prioritate a unei categorii de persoane în defavoarea altora, deci o discriminare evidentă. Totodată, titulatura propusă pentru unul dintre adjuncţi crează discrepanţe în raport cu ceilalţi adjuncţi, având în vedere că nici unul nu este individualizat, printr-o anumită denumire, pentru a fi identificat ca „avocat" al unei anumite categorii de persoane.

1.2.O altă propunere care are ca obiect de reglementare instituirea „Avocatului Diasporei" se află în **Propunerea legislativă pentru modificarea şi completarea Legii nr.35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatului Poporului (Pl-x nr. 370/2013)** care are acelaşi model ca şi cea care ar fi dorit să instituie "Avocatul Copilului". Dar drepturile cetăţenilor români din diasporă sunt reglementate printr-o legislaţie specifică care le garantează şi protejează drepturile.

Cazul 2. Propunere legislativă privind modificarea şi completarea Legii nr.248/2005 privind regimul liberei circulaţii a cetăţenilor români în străinătate (Pl-x 330/2013)

Obiectul de reglementare urmăreşte completarea Legii nr.248/2005 privind regimul liberei circulaţii a cetăţenilor români în străinătate în sensul extinderii categoriilor de persoane beneficiare ale paşaportului diplomatic şi la preşedinţii de consilii judeţene. Camera Deputaţilor este Cameră decizională. Din partea Comisiei pentru drepturile omului avizul acordat a fost favorabil cu majoritate de voturi.

Paşapoartele diplomatice facilitează titularilor susţinerea unor interese naţionale, iar, pe de altă parte, paşapoartele de serviciu pot fi folosite de titularii acestora când se deplasează în străinătate în calitate oficială, în interesul autorităţii sau instituţiei publice din care fac parte. Preşedinţilor de consilii judeţene li se eliberează Paşapoartele de serviciu, se eliberează potrivit art.12 lit.b din Legea nr. 248/2005, unor persoane cu nivel de reprezentare locală, adică judeţe, municipii, oraşe, sectoare ale Municipiului Bucureşti, între aceştia fiind prefecţii, subprefecţii, preşedinţii şi vicepreşedinţii consiliilor judeţene şi primarii municipiilor, oraşelor şi sectoarelor Municipiului Bucureşti când călătoresc în misiuni oficiale.

De remarcat, că Guvernul nu susţine această propunere, subliniind tocmai aspectul care vizează includerea preşedinţilor consiliilor judeţene în categoria de persoane cărora li se eliberează paşapoarte diplomatice şi care ar crea o discriminare faţă de celelalte categorii de persoane care asigură reprezentarea locală în străinătate.

Potrivit art.102 alin.(1) din Legea administraţiei publice locale nr.215/2001, republicată, preşedinţii consiliilor locale reprezintă judeţul în relaţia cu celelalte autorităţi publice, cu persoane fizice şi juridice române şi străine, precum şi în justiţie. Lor li se eliberează paşapoarte de serviciu după cum am arătat.

Cazul 3. Propunerea legislativă privind colectarea datelor personale ale utilizatorilor serviciilor de tip Prepay (Plx361/2013)

Obiectul de reglementare se referă la completarea cadrului legislativ în vigoare referitor la serviciile de telefonie mobilă de tip Prepay.

Senatul a respins în calitate de primă cameră sesizată, iar Camera Deputaţilor este Cameră decizională

Potrivit expunerii de motive a iniţiatorilor, furnizorul de servicii Prepay are obligaţia de a solicita un act de identitate sau carte de identitate, utilizatorilor de cetăţenie română care doresc să achiziţioneze aceste servicii. Aceste măsuri de colectare a datelor personale ale utilizatorilor de servicii sunt solicitate în vederea împiedicării unor atentate la siguranţa naţională, precum şi a persoanelor care apelează abuziv numărul de urgenţă 112, întrucât potrivit expunerii de motive, peste 70% din apelurile primite au fost false, iar mai mult de jumătate au fost efectuate de pe telefoane mobile care utilizau serviciile Prepay. În principal, prin această iniţiativă sunt reglementate: drepturile şi obligaţiile, atât ale furnizorilor de servicii cât şi ale beneficiarilor acestora; prelucrarea datelor cu caracter personal ale utilizatorilor de servicii de comunicaţii electronice şi regimul sancţiunilor.

Sin nou Guvernul arată că soluţiile legislative (preconizate aduc grave atingeri vieţii private a persoanelor fizice. Ele vin în contradicţie cu următoarele reglementări în vigoare :

- principiile statuate de ***Convenţia Consiliului Europei nr.108/1981 pentru protejarea persoanelor faţă de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal***;
- prevederile ***Directivei 95/46/CE privind protecţia persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulaţie a acestor date***;
- dispoziţiile ***Directivei 2006/24/CE privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicaţii publice şi de modificare a Directivei 2002/58/CE (prelucrarea datelor personale şi protejarea confidenţialităţii în sectorul comunicaţiilor publice);***
- dispoziţiile ***Directivei 2009/136/CE privind serviciul universal şi drepturile utilizatorilor cu privire la reţelele şi serviciile de comunicaţii electronice, a Directivei 2002/58/CE privind prelucrarea datelor personale şi protejarea confidenţialităţii în sectorul comunicaţiilor publice şi a Regulamentului (CE) nr.2006/2004 privind cooperarea dintre autorităţile naţionale însărcinate să asigure aplicarea legislaţiei în materie de protecţie a consumatorului;***
- dispoziţiile ***Directivei 2009/140/CE a Parlamentului European şi a Consiliului de modificare a Directivelor 2002/21/CE privind un cadru de reglementare comun pentru reţelele şi serviciile de comunicaţii electronice şi la infrastructura asociată, precum şi interconectarea acestora şi 2002/20/CE privind autorizarea reţelelor şi serviciilor de comunicaţii electronice***;
- punctul 5.5 din raportul de evaluare a Directivei 2006/24/CE care subliniază printre altele că nu au fost furnizate Comisiei dovezi care să justifice eficacitatea adoptării la nivel naţional, de către statele membre, de măsuri privind obligativitatea înregistrării identităţii utilizatorilor de servicii preplătite.

Totodată, iniţiativa conţine dispoziţii contradictorii şi discriminatorii raportat la situaţia “utilizatorilor care nu au cetăţenie română, aflate în tranzit pe teritoriul României, care doresc să achiziţioneze serviciile de tip Prepay”) conform punctului de vedere la Guvernului).

Mai mult, impunerea obligaţiei de a se identifica sau de a comunica date cu caracter personal furnizorilor de servicii de tip Prepay în sarcina utilizatorilor, persoane fizice,

constituie o restrângere a drepturilor acestora, prin condiţionarea exercitării de acte/fapte de comerţ de dovedirea identităţii. Astfel, se şi restricţionează accesul la anumite servicii de comunicaţii, destinate, de altfel, publicului, de prelucrarea anumitor date cu caracter personal.

Şi în acest caz, Guvernul are un punct dfe vedere negativ, considerând, că, prin soluţiile preconizate se aduce atingere libertăţii consumatorului de a lua decizii la achiziţionarea de servicii de tip Prepay, dată fiind obligarea identificării poate fi influenţată opţiunea consumatorului cu privire la achiziţionarea sau nu a serviciului respectiv.

În elaborarea acestei iniţiative şlegislative, se remarcă că sunt încălcate cel puţin 5 norme comunitare, deci, necunoaşterea legislaţiei europene este evidentă.

De asemenea, se accentuează şi aspectul mult discutat şi controversat al faptului, că, adesea Parlamentul este considerat ca „anexă" a guvernului, contribuind la scăderea credibilităţii elitelor politice, mai ales a celei parlamentare, şi la o percepţie negativă din partea cetăţenilor alegători, adică a unei imagini negative a legislativului.

În loc de concluzii

Orice democraţie are la bază nişte principii fundamentale care o definesc şi o identifică ca tipologie, de aceea, egalitatea de şanse şi interzicerea discriminării sunt principiii care trebuie respectate iar aplicarea lor coerentă reprezintă un aspect decisiv în procesul de consolidare democratică.

Din păcate, adesea, pasivitatea cetăţenilor şi neimplicarea lor devine o sursă a încălcării egalităţii şi a discriminării. De aceea, este cu atât mai importantă implicarea şi participarea elitelor politice în educţia pentru democraţie. Elitele politice, şi apoi elitele politice parlamentare, adică aleşii, trebuie să fie modele pentru alegători iar, implementarea acestor principii trebuie să fie o continuă provocare pentru orice democraţie.

Ca urmare, considerăm că elitele politice nu au un grad suficient de socializare şi încă nu s-au constituit într-un vector de educare a maselor.

BIBLIOGRAFIE:

Horowitz, Donald, „A Primer for Decision Makers" , în Larry Diamond şi Marc Plattner (eds.), *Electoral Systems and Democracy*, The John Hopkins University Press, Baltimore, 2006, p. 36

Schumpeter, Joseph, *Capitalism, Socialism and Democracy*, Routledge, London and New York, 1942; ediţia a 2-a, Harper, New York, 1947

Legislaţie

Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalităţii de tratament între persoane, fără desosebire de rasă sau origine etnică publicată la Luxemburg în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 180/22 din 19.07.2000;

Legea nr.35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatului Poporului;

Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulaţii a cetăţenilor români în străinătate;

Ordonanţa Guvernului nr.37/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare, modificată şi republicată;

Propunere legislativă privind modificarea şi completarea Legii nr.248/2005 privind regimul liberei circulaţii a cetăţenilor români în străinătate (Pl-x 330/2013);

Propunerea legislativă privind colectarea datelor personale ale utilizatorilor serviciilor de tip Prepay (Plx361/2013);
Propunerea legislativă pentru modificarea şi completarea Legii nr.35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatului Poporului (Pl-x nr. 370/2013).

Surse internet

www.cdep.ro
www.cncd.org

THE DIVIDING REFERENDUMS OF THE PROVINCES FROM THE COUNTRIES: TOWARDS A NEW EUROPEAN POLICY

Diana Foris, Assist. Prof., PhD, "Transilvania" University of Braşov,
Marius Văcărelu, Assist. Prof., PhD, National School of Political and Administrative Studies, Bucharest

Abstract: The year 2014 was marked in the European public debate by three main issues, which had direct consequences upon all country policies, and also the EU, about the policies they will be carried out.
The first issue is related to the outcome of elections for the European Parliament, which brings with it, according to normal political logic, new people in managerial positions, as well as various other guidelines. The main problems occur first in the direction of Eastern Europe, as Ukraine is in a difficult position now, and the new context, also led to a redefinition of the relation of EU Member States with Russia; and then towards the West, where the referendum in Scotland has put to the test many of the EU and of other States resorts.
Specifically, the discussion of autonomy or independence, in conjunction with the legal framework established by the European Union, requires a new approach to the relationship between the central authorities of the countries and the local communities, by developing a new set of policies and legal norms capable to unite and not to divide and reduce.
On these ideas, we seek to provide a perspective to be useful both to the academic environment and also to practitioners.

Keywords: referendum, states, European Policy, boundary, local autonomy

Introduction

Year 2013 has been one of the most important worldwide, as it laid the foundations of everything that's going rabidly durin last months from a military point of view on large areas of Europe, Asia and Africa. Therefore, we can conssider it, in a universal history of law, as a decisive year for humankind, especially in the context of psychological developments in this moment.

There is however a major difference. Europe is a continent where political and administrative construction of states had a solid background of scientific level and identity development, which has created among nations a consciousness of their nationality, as well as the need to build a state. Asia and especially Africa still remained at a tribal level, sectarian, where the consciousness of the sanguineous group is more powerful than the awareness of institutionalization of society-more precisely the need for creating public institutions which will express the administrative will of the State in several areas.

Therefore, if we are to analyze all governments classifications - more recently recognized under the name of "top of failed states", we can notice that in the first positions there are always only countries from Africa and Asia, and the European ones with a strong educational tradition (even if not always longer than 150 years), occupies the last positions.

For this reason we could not identify important legal acts on a continental level in Asia and Africa, especially before 1950, because over-mental and administrative structure of the states was not in accordance with map, and, by default, with the allegiances that the citizens had to their leaders. Only the decolonization has been able to change those aspects

partially, specifying that in Africa is much more difficult to carry out this supreme judicial effort, because the borders are the most artificial than in the whole world.

Ways of reporting of the failed states from the fundamental law

States expresses themselves by institutions, and they form "a judicial administrative material" that inspires the conscience of citizens, these are always referring to the legal context performed by state power. The structure of these institutions is specified by the Constitution, and this fact leads to another assessing of the relevance of actions of state within the educational and administrative field, hereinafter referred to as the concept of the supremacy of the Constitution, and by citizens – the respect for the law. "Rule of law", "rechtstat", "supremacy of loi", all based on mental identification of the citizen with society, enables the latter to adopt rules with a general character to the first.

Specifically, failed states have a low level of reference to the Constitution, both of leaders - question which does not capture too far, because there are situations in which any leader of a state is forced, in the name of state reason, to adopt certain measures which are outside the constitutional frame - and especially of ordinary people, which are not to be found in legal application of the rules. In this way, the politics is "immunized" against the application of laws - especially those of criminal law, which establishes the most serious form of liability for infringements of legal rules, in a failed state; the phenomenon is rapidly known by country's inhabitants, even they don't have any longer confidence in the political power and the rules dictated by it. Direct consequences are two

There are two main types of direct, relative to the political attitude toward the citizens.

Thus, if the political leaders establishes that only they are immune besides the law, obviously, an a non-expressed immunity in laws, but with visible effects - the state is turning into a dictatorship of the politicians, as they are the only ones to decide who has the right to exist, to make profits and to thrive in that country, and the only solution for development that appears is that of entry into politics, in order to become immune. In this situation, ordinary people do not have a choice, for that the politics is in all and the only decider.

However, there is a minimum difference: if the parties determine that on the political scene there is no place for everyone, then, we find ourselves in a form of oligarchy, the people will become helpless in front of state power. The power flow from one party to another only as a result of these negotiations underground, which makes that during elections to appear stronger or weak parties, with more than one control functions in the administration or not. The one who has more will win the elections, but the change of leaders does not lead to an immunity decrease of politicians and of those close to them. Thus, justice is very selective, and will establish in society a climate of distrust and split the two parties between a world of politics and the citizens, in such a way that the lives of those two groups become parallel, the only time they join together being to elections or protests.

In Africa and Asia this type of alliances are frequently find, and available in Europe for years met this aspect especially in the Member countries of the Soviet Union and in Bulgaria. Romania has been close to this model, which has left deep traces in society difficult to solve now.

In the second type of attitude in the political power toward the citizens, there is no variant more honest, including the politicians. Specifically, only politicians who are in power are immune to the law, the other being possible victims at any moment. So, who is in power begins cleansing political scene of opponents, and this shall be completed by establishing dictatorship.

In Africa and Asia, this type of alliance is very common, and in Europe last year met this especially in states of the former Soviet Union and Bulgaria. Romania was close to this model, which has left deep scars difficult to heal and now society.

In the second type of attitude of political power to the citizens, there are more honest versions, including from politicians. Specifically, only the politicians in power are immune to the law, the other being possible victims at any moment. So who is in power to begin cleansing the political arena opponents, and this completes the establishment of the dictatorship.

However, results of politicians are influenced by wartime military success and peace-term outcome of economic policies in particular, and - in particular cases - the referenda, which are legal documents major changes (usually fundamental law) or changing borders of states. Process referendums were held to change state borders or creating new is quite rare, because the interests are high. This is not something unrealistic, because, for example, after World War used the Boundary, for example between Czechoslovakia and Poland.

Analysis of the forms of organization and association of states

To better understand what requires changing border states must summarized in what form they are held because some borders are state changes to "slide" from one form of organization to another, the structure State changes sometimes decisive.

Thus, within the structure of state forms we encompass federal and unitary state. Unitary state is called in the literature of constitutional law and public international law, and simply state, and federal state is analyzed as the compound or complex state, with member associations.

As a form of state structure, the unitary state is characterized by the existence of state structures and the existence of one single row of central state organs (single legislative body, one government, one supreme judicial body). Citizens of the unitary state with a single citizenship and administrative organization of the territory is such that, in principle, the state of the administrative units subordinated to uniform central state bodies. An important consequence of these features is the fact that, in principle, the right is applied uniformly throughout the unitary state [1].

Unlike unitary state, federal state consists of two or more Member States, which is a new state union federation - the unitary subject of law. It is characterized by the existence of two rows of central state organs, namely the federal authorities (Parliament, Government, Supreme Court) and bodies of Member States, meaning that each Member State has a parliament, a government and a supreme judicial body's own. Resulting from the union member states which still maintain a certain independence, the federation is characterized by a special structure of the federal state bodies. The federal parliament is a bicameral

[1] Uglean, G., *Constitutional Law and Political Institutions*, FRM Publishing House, Bucharest 2007, p. 316.

parliament, this necessarily imposing the existence of a second chamber to represent Member States (Council Member in Switzerland, the United States Senate). Of course, there are unitary states in which parliament is bicameral structure, but here bicameralism is justified by "political expediency and ingenuity constitutional" or the need to achieve a balance in democracy and regulation. For federal states, however, bicameralism is a necessity. [2]

Relations between the Member States of the federation are ratios of domestic law governing forming a union of constitutional law, unlike state associations, unions forming international law and the relations between states are reports of international law. Therefore, if these relations are governed by the constitution of the federation in the first case, they are covered in the second international treaties. We mentioned also another feature of the federal state, namely the existence of two citizens, but which engage each other. Citizens have the citizenship of Member State and nationality of federal state, unless the State law decides otherwise. This situation must be distinguished from normal dual citizenship, which may arise due to conflicts between the laws relating to citizenship, or his indulgence by law [3].

Several of the world's 25 federation are multinational countries within which national groups are demanding greater recognition and autonomy[4].

Analyzing the existing federal structure states in the world today, we find a variety of states, due to the diversity of solutions that imposed in time.

Researching federal state as a form of state structure, it is necessary to identify the subjects of federation and forms of autonomy. Only the member states of the federation are topics for law, and only states in the union that arose within federation. Only the federation subjects maintain a certain independence or sovereignty, but they are, in principle, entitled to draw from the federation[5].

Besides federation issues, we can identified and some form of autonomy, determined by local need solving national problems. Thus, you may encounter as forms of autonomy in a federation of autonomous republics, autonomous regions, national districts, autonomous provinces.

Thus, an ethnofederal state is a federal state in which at least one constituent territorial governance unit is intentionally associated whith a specific ethnic category...It is found that all ethno federations that have collapsed have possessed core ethnic region, whereas no ethno federation lacking a core ethnic region has collapsed[6].

Another issue of great theoretical generality development trends of the federal state. Federal State shall, in principle, two opposite trends, trends that are not easily identified and expressed differently in the various federations, the core states, the problem solving the national ideology of the underlying state. One of these trends is centralized, unitary state transition to, and the other, decentralization, keeping the federation. These trends are conditioned by economic problems cannot be solved in principle by the Member States, the

[2] Uglean, G., *Constitutional Law and Political Institutions*, op. cit., p. 316 – 317.
[3] Ibidem.
[4] Auclair, C., *Federalism: its principles, flexibility and limitation*, Forum of Federations Vol. 5, No. A-1, p. 3-5, 2005
[5] Creţu, V., *Public International Law*, FRM Publishing House, Bucharest, 2006, p. 69 – 70.
[6] Hale, H.E., *Divided We stand: Institutional Sources of Ethnofederal State Survival and Collapse*, World Politics, Volume 56, Issue 02, p. 165-193, 2004

distribution of fuel and energy, the development of radio and television programs, the labor movement, the need for social services, health. The complexity of the issues that determines or condition the two tendencies, their variety require different solutions, corresponding to the specific interests of the individual federal states. These trends explain the structural changes produced in some federations after 1990 [7].

Under the doctrine of state associations typically investigates personal union, real union confederation.

Associations of states are forms of state structure, they hindered the rise to new states and thus, implicitly, to new legal topics. They are forms of international life, organized and based on international treaties, the member states retaining its independence (true, sometimes formal) and entering them in the constitutional relationship (law), but the relationship of international law [8].

Confederation of states is an association of independent states determined by economic and political considerations as internal order and external order, which creates a new state law that individual subject. States forming confederation pursue common goals of economic, financial, political, defense. To discuss and resolve common issues, confederate states elect a joint body called diet or Congress, whose decisions are subsequently approved by the states. The basis of confederation stands to international treaty. Examples of confederations of states: American Confederations States between 1778-1787; German Confederation between 1815-1871; Swiss Confederation between 1815 to 1848.[9].

As seen, the history ruled against the state associations, as changes in the economic and communications favor large states, under the administrative efficiency and financial return, even if it sacrificed ethnicity.

The separation referendums of provinces from the state in the new European context

The doctrine states that border the state is the line that divides land and water within state territories of neighboring states, and defines vertical airspace and airspace basement and basement neighboring states [10].

The state border determines the limits of the state exercising territorial sovereignty and the right of the people to decide their own fate. Inviolability of borders is a prerequisite to the development of each country and the people. Border mutual respect and obligation of states to solve border disputes peacefully is an essential element of the principle of territorial integrity enshrined in international law in a number of international treaties.

In this respect, we mention the Declaration on principles of international law 1970 UN General Assembly states that "every State has the duty to refrain from resorting to the threat of force or use of force to violate the existing international boundaries of a State, or as a means of resolving international disputes, including territorial disputes, and problems related to their border states "and the Final Act of the CSCE in Helsinki in 1975, introducing the norm among the basic principles of relations between its signatory states.

[7] Uglean, G., *Constitutional Law and Political Institutions*, op. cit., p. 318.
[8] Uglean, G., *Constitutional Law and Political Institutions*, op. cit., p. 319.
[9] Creţu, V., *Public International Law*, FRM Publishing House, Bucharest, 2006, p. 71.
[10] Geamănu, G., *Public International Law: Treaty*, vol I, RSR Academy Press, p. 406, quoted in Burian, A., et al, *International Public Law*, Elena-VI Publishing House, Chisinau, 2009, p. 165.

The change of the territory of the member states is admitted by contemporary international law based on the principle of the right of peoples to dispose of themselves and only through peaceful means.

According to the Final Act of the CSCE Helsinki signatory states consider that "their borders can be changed in accordance with international law, by peaceful means and by agreement."

Specifically, since Article I of the Final Act of the CSCE Helsinki we find the following:

-The participating States will respect each other's sovereign equality and individuality as well as all the rights inherent in sovereignty and that includes their sovereignty, including in particular the right of every State to juridical equality, territorial integrity, liberty and political independence. They will also respect each other's right to choose and freely develop the political, social, economic and cultural, as well as the right to establish laws and regulations.

-Under international law, all participating states have equal rights and obligations. They will respect each other's right to freely define and manage its relations with other States in accordance with international law and in the spirit of this Declaration.

-They consider that their frontiers can be changed in accordance with international law, by peaceful means and by agreement. They also have the right to belong or international organizations, to be or not a party to bilateral or multilateral treaties, including the right to be a party to treaties of alliance or not; they also have the right to neutrality.

May retain attention and assignment of territory, designating swipe of a territory under the sovereignty of state sovereignty which gives it receives. Cession of territory was made in the past by sales, lease technique, by contrast, the endowment and others the contemporary international law does not allow assignment of territory only if it complies with inalienable and indefeasible right of peoples to self-determination and is conducted within and peaceful as a result of some agreements between states [11]. Grigore Geamănu stated that in these cases we are in the presence of violations of the principle of sovereignty and territorial integrity, and not some "exceptions" to the exclusive nature of this sovereignty. The fact that these violations generally belong to history is further evidence of their incompatibility with contemporary international law [12].

After 2008, the economy was attempted propagation of a trend to hide realities. Speculation is not stopped, and many countries felt that somehow escaped the sovereign debt crisis and investors' money will help them to strengthen back to previous levels, but reality has shown that this was not the case.

After 2013 came in 2014, which brought a host of other items of the same Act of the CSCE Helsinki Final: art. II, III and IV[13]:

-The participating States consider inviolable each other all boundaries and borders of all states in Europe, and therefore they will refrain now and in the future from any attempt on their borders.

[11] Burian, A. et al., *Public International Law*, Elena-VI Publishing House, Chisinau, 2009, p. 168.
[12] Burian, A. et al., *Public International Law*, Elena-VI Publishing House, Chisinau, 2009, p. 168.
[13] The texts selection is made by the authors, in an order different from that of the document.

-Consequently, they will also refrain from any application or act to seize and capture the whole or part of the territory of any State participating.
-The participating States will respect the territorial integrity of each of the participating countries.
-Accordingly, they will refrain from any action incompatible with the purposes and principles of the Charter of the United Nations against the territorial integrity, political independence or the unity of any participating State, and in particular from any such action constituting a threat or use of force.
-The participating States will refrain also each other to make the territory subject to military occupation or other direct or indirect use measures of force in contravention of international law or subject of acquired through such measures or the threat of them. No occupation or acquiring of this nature will not be recognized as legal.
-The participating states shall refrain in their mutual relations, as in general in their international relations from resorting to the use of force or threat of force against the territorial integrity or political independence of any State, or in any other manner inconsistent with purposes of the United Nations and with this statement.
-No consideration may be invoked as a justification for resorting to the use of force or threat of force inconsistent with this principle.
-Accordingly, the participating States will refrain from any act which constitutes a threat of force or use of force, directly or indirectly against another participating State.
-Also, they will refrain from any manifestation of force in order to make another participating State to renounce the full exercise of its sovereign rights.
-Also, they will refrain in their mutual relations and any act of reprisal by force.
-No such use of force or threat of force would not be used as a means to resolve differences between them.

The interpretation of these texts shows that only peaceful means can be used to change the borders. It is still a beautiful expression of the aspirations of mankind. Reality has shown that changing borders rather pragmatic reasons and violent way.

However, recently in Scotland was a separation referendum in that country to the whole policy driven builders in London, and in these days Catalonia took steps to implement a referendum on separation from the leadership of Madrid, which was attacked already before the Council of State, for a procedure that seeks to declare the unconstitutionality of this approach. Scotland's answer was negative on the separation, but in sunny Spain the result might be different, including in terms of its acceptance by the Spanish army.

Hence, the basic problem: the EU has safeguards against these referendums, that weaken both political and economic coherence - although legally these popular consultations are not always illegal?

The problem is, even now just in case of Catalonia, as one can imagine two situations:

a) The Spanish State Council declared the referendum unconstitutional, and initiators surrendered. In this case, the discussion is closed;
b) The Spanish Council of State has the same decision, but the initiators of the referendum procedure continue. In this situation, you will need to decide the Commission? That will be the position of the Council? Furthermore, Let's imagine that refendumul will take

place, and from Madrid comes an order to arrest the breakaway leaders, pursuant to a warrant issued by a Court of law? We do not want to imagine what that would mean a possible clash between military forces loyal to Spain and armed groups who will want or even proclaim new State of Catalonia, but this assumption may be possible.

It is obvious that at European Union level these two refendumuri have produced panic. The fact that one of them was in favour of European integration as a result, does not mean that you cannot register another referendum result exactly the opposite, that could be followed by other referendums, in some other countries.

Hence, the necessity to reform the policy across Europe, in the sense of limitations of local autonomy, as it is clear that what is in excess of certain limits that could be admissible in administrative centralization report entail other losses. This, in the sense that since the submission of the European civilisation is not contested by any other continent, it is observed that the manner in which our continent will resolve the issue of referendums is likely to be followed, as the previous one, and the other continents.

Specifically, local autonomy should not oppose administrative centralization, but to work with this community effort to streamline trans-continental threats (environmental, pollution, organized crime, terrorism).

We also consider important to debate the issue on redefining the European Union as an entity that leverages the states and their position on the continent, or the continent ethnicities, because it is possible to complicate the situation in the second variant, under complex rights provided smaller communities, which is extended in the direction of self. At this time, the European institutional structure furnishes a set of opportunities for nonstate actors to intervene, gain recognition, build systems of action, and secure protection[14].

In the face of these political problems requires a response of the same nature. However, the answer must be written in a legal form - more, by an act of general value, which might be considered a new legal basis for the rights of nations in this century. And if we cannot reach to a compromise, the threat of new wars redrawing of borders can be very real.

Conclusions

Referendums have an important role, in legal terms: they allow us to find the will of the people in a way that no other electoral procedure does. To vote for a candidate it does not mean that he will fulfill all his electoral promises, and this happens in any consolidated democracy.

The European Union is a political-juridical creation, which seeks the unification and harmonization of the citizens of states from the European continent, and it cannot opposes to such ideas of popular consultation, but needs to be more convincing in its plans for unification, if it wishes not to be defeated by the smaller nations, which they want their country on this continent. The fact that we are in this kind of situation where the Catalans may detonate an explosion at the base of the entire European project is a mistake not only of leadership from Madrid, but also of the community authorities.

[14] Keating, M., *European integration and the nationalities question***,** Politics & Society, vol. 32 no. 3, p.367-388**,** 2004

For this reason, we consider appropriate that this major political entities quasi-continental, which is EU, to be redefined and adjusted, for the purposes of assisting the states, and about local autonomy and the various ethnic groups much less importance, and in the future may be opened a debate on the need for a more powerful support granted to the states centers to the detriment of too tough measures offered to the periphery. We could not consider that all these ideas would be an abdication of the general principles of the European Union, because the EU is the product of national states, and not of the ethnic minorities.

In fact, this is the lesson of final referendums of separation of Scotland and Catalonia: violating principle „*est modus in rebus*" and attracts that roll-over of the large car the tree of naive rivalries: separation is not power, but exactly the opposite.

REFERENCES:

Auclair, C. (2005) *Federalism: its principles, flexibility and limitation*, Forum of Federations, Vol. 5, No. A-1, p. 3-5

Burian, A., et al. (2009) *Public International Law*, Elena-VI Publishing House, Chisinau

Burke, P., (2005) *European Renaissance: Centres and peripheries*, Publisher Polirom Science

Cohen, A., Vauchez, A.,(2007) *La Constitution Europeenee: elites, mobilisations, votes*, Editions de l'Universite de Bruxelles, Bruxelles

Creţu, V., (2006) *Public International La*w, FRM Publishing House, Bucharest

Cronin, T.E., (1989) *Direct democracy: the politics of initiative, referendum and recall*, Harvard University Press

Dungaciu, D., Arvatu Vohn, C., (2012) *The European Union after the Lisbon Treaty*, Publisher Institute of Political Science and International Relations, Bucharest

Gâlea, I., (2012) *EU accession to the European Convention on Human Rights*, CH Beck Publishing House, Bucharest

Gherghina, S., (2010) *Who decides: parties and political representatives in Romania and the European Parliament*, Publishing by European Institute, Iasi

Golban, R., Silasi, G., (2009) *Eurosystem: an architectural power of convergence*, Publisher Economica, Bucharest

Hale, H.E., (2004) *Divided We stand: Institutional Sources of Ethnofederal State Survival and Collapse*, World Politics, Volume 56, Issue 02, p. 165-193

Ispas, G.L., (2011) *Parliamentarism in international society*, Publisher European Institute, Iasi

Keating, M., (2004) *European integration and the nationalities question***,** Politics & Society, vol. 32 no. 3, p.367-388

Perottino, M., (2007) *EU accession referendums*, Publisher European Institute, Iasi

Sidjanski, D., (2010) *The federalist future of Europe: European community from its origins to the Treaty of Lisbon*, Publisher Polirom Science

Uglean, G., (2007) *Constitutional Law and Political Institutions*, FRM Publishing House, Bucharest

Declaration on Principles of International Law in 1970

The UN General Assembly Final Act of the CSCE Helsinki 1975

THE NEW ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL CONTEXT OF THE FIRST ROMANIAN IMMIGRANTS IN THE U.S.A.

Iuliana Neagoş, Assistant, PhD Student, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: The Romanian community from the United State of America is the result of some important waves of immigration with their own characteristics. The majority of the first Romanian immigrants were from Transylvania, Banat and Bucovina, most of them were single men of rather young age. They came to the New World to settle, to adopt the ways of a totally new and unknown land and to lay the foundations of a community which continues to develop to these days. This article tries to present the chief facts about the recent establishment of the Romanians in the United States and it aims to show the processes of assimilation in this new context and under the pressure of the American environment. Their economic adaptation to the American context is of great interest as their social and cultural assimilation, because 89% of the Romanian immigrants belong to the class of farm laborers and only 0.4% to the professional class. The most outstanding fact about the living conditions of the Romanians is their rise parallel with the economic development in the American context. Starting with low standards which corresponded to low wages, their living conditions have improved when the earning capacity increased. Cultural assimilation calls for adoption of some cultural traits that are characteristic for the new context and the modification of old customs which are not in harmony with it. It implies the knowledge of English, the embodying in his own life the principles of American Democracy and participation in national experiences.

Keywords: Romanian immigration, economic, social, cultural context, the New World, American environment

La finalul secolului al XIX-lea românii transilvăneni loviţi din toate părţile de autorităţile statului dualist şi nemaiputând face faţă nici celor mai elementare cerinţe familiale, la cât de mult au fost sărăciţi, se hotărăsc să îşi înceapă o nouă viaţă şi să-şi încerce norocul într-o lume nouă: America. Greutăţile vieţii şi necazurile zilnice cauzate de stăpânire i-au alungat pe români la mii de kilometrii distanţă faţă de modestă lor locuinţa şi familie, într-o lumea cu totul aparte şi total necunoscută.

Fără îndoială că principala cauza a fost situaţia economică din fosta împărăţie Austro-Ungară, din provincile româneşti de peste Carpaţi, de unde proveneau 90% dintre cei care plecau.[265] Pe lângă persecuţiile, judecatiile şi închisorile ce le aveau de suferit, românii din Transilvania, Banat şi Crişana nu îşi mai puteau agonisi nici traiul, deoarece marea majoritate a pământurilor erau stăpânite de nobilimea maghiară, câţiva aveau proprietăţi mici, iar restul nimic. Bieţii oameni erau nevoiţi să lucreze pentru boierul ungur, dar doar în timpul lunilor de vara, la secerat şi la treerat. Bieţii români, care la cel mai mic protest erau aruncaţi în închisoare, sau mai aspru pedepsiţi, trebuiau să îşi caute un trăi mai bun în alte părţi. La început a fost greu că romanul să se adapteze într-o lume nouă, dar a fost suficient că primii plecaţi să înceapă să trimită bani celor lăsaţi acasă şi să le scrie că le merge bine, că exemplul a fost urmat şi de alţii. Plata ce li se oferea era relativ redusă, dar aveau avantajul că odată ajunşi în America puteau găsi oricând de lucru, pe un salariu, care nu numai că le dădea posibilitatea să trăiască cel puţin traiul de acasă, dar mai ales să agonisească (în acele vremuri

[265] Serban Drutzu, *Românii din America*,Ed.Cartea Românească, Bucureşti, 1926, p.10

dolarul American era aproape de cinci ori mai mare decât coroana austro-ungară.)[266] Din economiile făcute, românii trimiteau bani celor de acasă pentru traiul lor sau pentru a cumpără pământ.

Primii emigranţi, veniţi înainte de 1900, nu aveau organizaţii sau instituţii care să-i sprijine în America, nu aveau biserici sau instituţii româneşti şi erau grupaţi la marginea cartierelor din oraşele industriale în care lucrau. Primele lor forme de organizare au fost ,,societăţile de într-ajutorare". În următoarele decenii viaţa românilor emigranţi s-a schimbat semnificativ. S-au format numeroase cluburi şi societăţi româneşti care au fost denumite după regiuni româneşti sau numele unor personalităţi. Una dintre aceste organizaţii a primit numele marelui istoric Nicolae Iorga care în anul 1929 a organizat vizita marelui savant român în SUA , unde acesta a conferenţiat la Harvard pe teme istorice şi politice.

Viaţă cotidiană a românilor era destul de simplă. Deoarece primii emigranţi nu aveau bani de transport, preferau să se aşeze cât mai aprope de fabrici, iar acolo, unii dintre ei deschideau pensiuni, prăvălii sau alte mici afaceri. Acestea aveau un rol desebit pentru valurile de noi veniţi, pentru că erau locurile de întâlnire şi de dialog; de asemenea, în astfel de cârciumi îşi ţineau românii şi nunţile sau botezurile. ,,Dacă un român venea în America şi nu avea familie sau rude, acolo, el mergea într-un oraş de care auzise în scrisori. Venea în acel loc din America, unde se stabiliseră şi alţi consăteni. Acolo găsea o pensiune sau o cârciumă românească. Acolo îi găsea pe cei care au plecat înaintea lui din sat"[267]. Multe dintre intâlnirile românilor aveau loc in casa unuia care avea spaţiu mai mult. Se cântau doine se citeau poezii româneşti, iar un loc special se acorda scrisorilor venite din ţară care se citeau şi erau ascultate de întreaga asistenţă.

Procesul de adaptare la nouă cultură a fost unul complex, complicat şi dificil de teoretizat deoarece fiecare emigrant este el însuşi un caz şi nici un caz nu este identic cu un altul. Ca ţară a emigraţiei prin excelentă, Statele Unite au acordat acestui fenomen o importantă mai mult economică şi mai puţin socială, arătându-se mai puţin preocupate de decodarea unor atitudini, comportamente, întâmplări şi fapte, sau de propria identitate a fiecărui nou-venit.

Românii veniţi la începutul secolului al XX-lea au avut de înfruntat destule dificultăţi. Ei au trebuit să îşi schimbe, peste noapte, modul de viaţă, bazat pe tradiţie şi rânduiala cu unul bazat pe schimbări rapide şi agresivitate. În acelaşi timp, românii americani au trebuit să înveţe foarte repede să trăiască într-o societate industrială cu reguli stricte şi nemiloase, au avut de trecut barieră lingvistică şi au suferit în urma prejudecăţilor şi discriminărilor.

Românii care emigrează în America trec printr-un proces de adaptare, care presupune, dincolo de învăţarea limbii engleze, principalul mijoc de comunicare în noua societate, înţelegerea semnificaţiilor unor comportamente, care sunt diferite şi deci, trebuie însuşite în procesul adaptării. Acest proces de tranziţie produce o tensiune psihică, un conflict între valorile native şi cele adaptive, având drept consecinţă un aşa numit ,,şoc cultural" de durată, mai ales la cei vârstnici, deja formaţi din punct de vedere intelectual, în ţara de origine. Durata în timp a

[266] Ibidem, p.11
[267] Gabriel Stănescu, *Românii dim Lumea Noua*, Criterion Publishing, USA, 2003, p.68

acestui şoc cultural poate fi mai lungă sau mai scurtă, în funcţie de vârstă, educaţie, iar după unii cercetători el nu se încheie niciodată.[268]

Este importantă de menţionat influenţa regimului comunist asupra primei generaţii de emigranţi români care au ajuns să îşi contureze identitatea în spaţiul american. Românii, confruntaţi cu un sistem politic dictatorial, au dezvoltat o serie de strategii şi atitudini care le-au permis să se adapteze circumstanţelor. Românii veneau dintr-un sistem în care lipsa supunerii era pedepsită, regulile şi aşteptarile sociale erau deseori obscure sau instabile, se cultiva o atmosferă de neîncredere generală, o presiune către conformitate şi uniformizare, nefiind apreciate efortul real şi performanţele în sarcini individuale. Exprimarea opiniilor sau acţiunile care nu erau aprobate de „sus" erau însoţite de un mare risc, astfel încât oamenii evitau să ia iniţiative proprii, se abţineau de la orice critică sau sugestii, iar toate acestea au erodat autonomia şi simţul autodeterminării. Aşadar, emigranţii români ajunşi în America , într-o societate individualistă cu un astfel de „bagaj" valoric şi o atitudine pe măsură au simţit profund diferenţele dintre cele două sisteme.

A două generaţie a imigranţilor are parte de o dublă socializare: formarea realizată în şcoală şi contactul cu tinerii din noua ţară, contribuind mult la transformarea culturii grupului lor. Dacă primii emigranţi vor reinterpreta trăsăturile culturale ale societăţilor receptoare pe care vor fi nevoiţi să le adopte, descendenţii lor, însă, vor reinterpreta după schemele noii culturi trăsăturile moştenite de la părinţi.

Ei sunt ameninţaţi de un pericol aproape imposibil de inlăturat: acela că a doua şi mai ales a treia generaţie, crescută în şcolile americane şi instruită în limba engleză, să-şi piardă graiul românesc şi chiar şi sentimentele lor româneşti, cu toată silinţa vrednică de laudă a câtorva preoţi români.

Astăzi, această diferenţiere culturală nu este doar acceptată tacit, dar şi bine primită, ca o expresie a toleranţei Statelor Unite pentru pluralitate. Există conştiinţa faptului că fiecare cetăţean american are o origine etnică şi că există ceva demn de a fi admirat şi apreciat în cultura fiecărui grup etnic[269]. De o imporantă deosebită sunt instituţiile formale româneşti sau româno-americane, bisericile şi numeroasele asociaţii de voluntari. Aceste instituţii au devenit simbolurile legitimării româno-americane şi, în acelaşi timp, modalităţile prin care diferenţele religioase şi regionale au putut fi estompate.

Toţi cei care s-au asezat si continua sa se aşeze in Lumea Noua sunt supusi unui proces complex de transformare, un proces complex, care modifica atitudini mentale si de constiinta, un proces căruia nu i s-a putut opune nimeni. Acest proces amplu de schimbare, cunoscut si sub numele de americanizare, inseamna invăţarea limbii engleze, adoptarea mentalitatilor americane, invaţarea sistemului american si integrarea valorilor pe care acest sistem este intemeiat. Multe dinte scrierile despre românii-americani menţionează conformitatea lor faţă de sistemul industrial american. Christine Avghi Galitzi citează în lucrarea ei mărturia unui bătrân din Chicago, în acest sens:„Nu îmi mai cunosc conaţionalii. Ei arată exact că şi ceilalţi şi, dacă nu îi aud vorbind limba noastră, cred că sunt polonezi, sîrbi sau irlandezi. Bărbaţii şi-au tăiat mustăţile, semnul virilităţii masculine. Dar aşa este modă aici. Cu feţele lor fine, bărbaţii arată că şi femeile, precum femeile cu părul tuns au o imagine

[268] Gabriel Stănescu, *Op.Cit.*, p.78
[269] C.Cucoş, *Educaţia Dimenisuni culturale şi interculturale*, Editura Polirom, Iaşi, 2000, p.68

băieţească. Este lumea întoarsă pe dos. Nu pot să înţeleg cum pot să facă aceste lucruri şi încă să susţină că sunt români"[270]

Din păcate, există şi cazuri în care valorile culturii native se modifică relativ repede, în raport cu cele ale culturii adoptive. Vorbim despre cei care locuiau în localităţi fără biserici româneşti sau fără instituţii româneşti, se americanizează mai repede, pierzând treptat caracteristicile identităţii lor româneşti. Căsătoriile interetnice în care unul dintre parteneri acceptă să se căsătorească cu o persoană care nu e român/româncă şi care are o altă religie decât cea ortodoxă reprezintă un alt factor care a dus la adaptarea rapidă a noii culturi. In acelaşi timp, şcoala publică americană îl determină pe copilul provenit dintr-o familie de români să fie român şi ortodox acasă, în schimb să se manifeste ca american şi neoprotestant, la şcoală.

Interesant este faptul că aculturaţia are loc invers decât în ţară, adică nu de la părinţi la copii, ci, de cele mai multe ori , de la copii la părinţi, deoarece aceşti intră în contact cu mediul şcolar american. Ea contribuie la ruperea izolării culturale a adulţilor şi la stabilirea unor contacte viabile cu americanii native. In ziarul ,,America" din anul 1927 se afirmă că românii americani, cu excepţia celor aliteraţi, citesc şi scriu englezeşte, merg la şcoli sau au contacte ocupaţionale cu cei din alte grupuri entice, în aşa fel încât, treptat, devin familiari cu spiritual vieţii americane.

Unii dintre ei adoptă, prin imitaţie, obiceiuri străine firii lor, urmează ,,moda zilei" pentru a nu mai fi stigmatizaţi ca străini, în rare ocazii îmbracă costumul naţional. Unele obiceiuri şi superstiţii suferă modificări , altele se menţin: tocmeala între socrii înainte de nuntă, existenţa lăzii de zestre a miresei, ceremonialul de nuntă, cel al ospitalităţii, etc.Există însă un segment important de români americani care aderă, în continuare, la valorile tradiţionale, în paralel cu adoptarea celor ale culturii americane, identificându-se cu românii din ,,ţara veche". Aceştia contribuie la construirea şi dezvoltarea unor instituţii şi organizaţii româneşti în America, iau parte la evenimentele româneşti, îşi educă copii în spiritul conservării şi datinilor strămoşeşti. Un alt segment al românilor americani este constituit din cei care se revoltă împotriva originii, vrând să devină, peste noapte, americani. Işi americanizează numele, stau departe de comunităţile româneşti, evită să vorbească acasă despre subiecte româneşti.

In general, pattern-urile culturale din România au pregătit pe imigranţi să fie printre americanii de success din clasa mijlocie. Există o puternică etică a muncii şi o voinţă incredibilă a românilor spre o mobilitate socială într-o ascensiune treptată. Dacă primii imigranţi erau ţărani, copiii lor şi nepoţii lor sunt afacerişti din clasa de mijloc. Cei mai recenţi, dintre care un procent mare au avut oeducaţie şi o carieră în România, au reuşit să îşi câştige statutul în Statele Unite, după ce au trecut printr-un proces de echivalare a studiilor.

Faptul că pattern-urile culturale ale ţării native sunt îmbrăţişate de tot mai puţini români din America nu înseamnă că o dată cu noile repere se pierde cultura, fiindcă aşa cum noile generaţii asimilează, noii veniţi infuzează în comunităţile etnice cultura ţării natale, care

[270] Christine Avghi Galitzi, *Romanians in the USA. A Study of Assimilation Among the Romanians in the US*, Columbia Univ. Press, N.Y., 1929, p.134

este readaptată conform stării de lucru din America. Exemple de acest gen pot fi găsite în domeniul culinar, al limbii,toate fiind constant revizuite şi parţial americanizate.[271]

Mulţi români din America sunt americani mândri, care se simt liberi şi sunt bucuroşi de noul lor trai, având puţin interes să se întoarcă în România, o ţară instabilă politic şi economic unde au trăit ei şi strămoşii lor.

Dacă se pune problema să comparăm cultura românească cu cea americană, putem spune că românii sunt, în general, fataliști, încrezători în destin, supersiţioşi şi adesea pasivi în ceea ce priveşte construcţia propriului viitor, iar americanii sunt optimişti, orientaţi spre viitor. Românii preferă stabilitatea, continuitatea, în timp ce pentru americani discontinuitatea, situaţiile noi, reprezintă o condiţie pozitivă, impulsul de a acţiona. Ei îşi schimbă, deseori, locul, serviciul, stabilindu-se acolo unde cred că e mai bine pentru familie, în timp ce românii sunt mult mai stabili. In general, spre deosebire de români care vor să ştie totul despre vecini, cunoştinţe întâmplătoare, prieteni, colegi, americanul e mult mai distant, mai puţin interesat în astfel de practici şi mai concentrat asupra lui însuşi şi a familiei sale.

Comunitatea românilor-americani este rezultatul unui proces istoric îndelungat şi complex. Membrii acestei comunităţi se află pe diferite nivele de „americanizare", unii - îndeosebi cei desecendenţi ai primilor emigranţi români, sunt cu totul parte din America, iar alţii, veniţi mai recent, sunt abia la începutul prefacerii lor. Dar ei sunt, toţi, români americani, căci au păstrat un număr de tradiţii şi obiceiuri specifice, structura sufletească şi credinţa părinţilor lor.

Faptul că într-o societatea deschisă şi competitivă, românii-americani au reuşit să-şi păstreze o identitate distinctă reprezintă un act spectaculos şi impresionant de cultură colectivă. Grupul românilor americani nu este un produs de serie şi încă mai puţin unul al întâmplării, ci rezultatul unor opţiuni culturale conştiente şi voluntare.

Prea puţini se cunosc între ei direct, dar ajung să interacţioneze, mai ales prin intermediul internetului, datorită preocupărilor, profesiei, ambiţiei de a reuşi în afaceri. Ei sunt ameninţaţi de un pericol aproape imposibil de înlăturat, ca a doua şi mai ales a treia generaţie, crescută în şcolile americane şi instruită în limba engleză, să-şi piardă graiul românesc şi chiar şi sentimentele lor româneşti, cu toată silinţa vrednică de laudă a câtorva preoţi români.Georghe Zbuchea şi Cezar Dobre spuneau în lucrarea lor despre preocuparile comune ale românilor si despre dorinţa lor de adaptare într-o lume în care viaţa lor a căpătat un alt sens: „Am constatat că în general aceleaşi probleme îi frământă pe oameni, au aceleaşi preocupări şi bucurii şi îşi afirmă loialitatea faţă de statele care le asigură existenţa şi fericirea, dar cu toate acestea, descoperim dorinţa lor arzândă de cunoaştere la auzul cuvintelor româneşti şi a cărţilor din patria mamă."[272]

Comunitatea românilor din S.U.A. reprezintă, după standardele americane, un grup etnic de mărime mijlocie. Numărul românilor care trăiesc în S.U.A. este, însă, mult mai mare, ţinând seama de faptul că mulţi dintre ei nu îşi declara originea, fluxul de imigrări continuă, iar mulţi dintre cei stabiliţi în S.U.A. nu au dobândit cetăţenia americană.

Cea mai mare grupare de comunităţi româneşti numărând fiecare câteva zeci de mii de persoane, se află în statele din nord-est - New York, New Jersey, Pensylvania, Ohio,

[271] Gabriel Stănescu, *Op. Cit*., p.67
[272] Cezar Dobre, Gheorghe Zbuchea, *Români în lume*, Ed. Colias, Bucureşti, 2005, p.3

Michigan, Illinois, zone de destinaţie ale primelor valuri de imigranţi români, începând cu sfârşitul secolului al XIX-lea. California şi Florida, destinaţii mai recente de imigrare a celor veniţi din România şi de reaşezare a unor români americani din valurile anterioare de imigrare, cunosc o dinamică aparte a comunităţii româno-americane, ajungând să se plaseze pe locurile doi şi după New York, în privinţa numărului de membrii. În ultimii ani, s-au constituit comunităţi româneşti care se află într-un proces de consolidare şi de creştere numerică, în state precum Oregon, Washington. Georgia, Texas, Arizona. În fapt, comunităţi româneşti există în toate statele S.U.A.,chiar dacă, în unele cazuri, de dimensiuni foarte mici.

Pe lângă comunităţile româneşti constituite ca atare, grupate în jurul unor biserici proprii, există mici grupuri de români, alcătuite din câteva familii, care frecventează o biserica aparţinând altei etnii. Există, de asemenea, americani de origine română, care trăiesc izolaţi de orice comunitate românească, fie din raţiuni subiective (nu doresc să întreţină legături cu membrii comunităţii din zona), fie din motive obiective (trăiesc în zone în care nu există alţi români).

Un alt segment important al comunităţii române din S.U.A., care se suprapune atât comunităţilor constituite, cât şi categoriei celor care trăiesc izolaţi de comunitate, este reprezentat de sutele de profesori şi studenţi români sau de origine română care îşi desfăşoară activitatea în universităţi din aproape toate statele S.U.A.

Gradul de coeziune al comunităţii româno-americane este, în general, redus. Foarte frecvent, orice iniţiativa sau acţiune a unei persoane sau a unui grup de persoane este întâmpinată cu rezerve, printr-o atitudine marcată de divergenţele şi rivalităţile personale între membrii comunităţii, suspiciunile reciproce, veleităţile şi ambiţiile unor lideri de organizaţii locale sau cu aspiraţii naţionale. Există, însă, unele comunităţi locale (Cleveland, Detroit, Chicago), în cadrul cărora se manifestă o anumită coeziune, ele reuşind să se mobilizeze şi să antreneze un număr semnificativ de membrii, în special în cadrul unor manifestări cu caracter cultural, de păstrare a obiceiurilor şi tradiţiilor româneşti.

Frumuseţea şi tăria Americii provine din combinaţia unei multimi de moşteniri culturale. Aceste moşteniri culturale distincte reprezintă darul cel mai de preţ pe care cei năpăstuiţi în alte locuri l-au adus Americii. Aşa au intrat în cultura Americii valori şi comportamente ale fiecărui petec de pământ, toate altoite pe tradiţiile iudeo-creştina şi anglo-saxonă, care rămân dominantele şi unificatoarele locului. Aşa s-au alcătuit grupurile german- american, afro-american, italo-american şi atâtea altele, inclusiv cel român-american.

Românii-americani sunt un grup constituit istoriceşte in America şi care este parte a naţiunii americane. Acest grup a adoptat căile şi modelele ţării în care trăieşte şi căreia îi este parte, dar, în acelaşi timp, a păstrat fondul sufletesc intim şi modelul existenţial, înţelegerea rostului vieţii moştenite de la strămoşii din Carpaţi şi Dunăre. Nici unul dintre noi nu poate scăpa de identitatea ce ne-a fost dată prin naştere, dar este în puterea fiecăruia din noi de a face din această identitate motiv de mândrie sau ruşine.

Dacă iniţial planul primilor emigranţi, cunoscuţi şi sub denumirea generaţia „mia şi drumul”, a fost să agonisească o sumă de bani şi să revină pe pământurile natale, acea perioadă a luat sfârşit în perioada imediat următoare încheierii conflagratiei mondiale, emigranţii români intrând în aşa-numita etapă a devenirii întru români-americani. O parte dintre emigranţi au revenit în ţară, unii definitiv, alţii numai temporar, însă marea majoritate a

emigranţilor români, care veniseră iniţial doar pentru o vreme în America, au cunoscut procesul de asimilare, de americanizare. Circumstanţele favorabile acestui proces au fost acompaniate de dorinţa românilor de a dovedi că şi-au însuşit tendinţa general a vieţii sociale americane, de dorinţa lor de a fi acceptaţi şi de a li se recunoşte identitatea.

O schimbare importantă s-a inregistrat şi la nivelul mentalităţii românilor din America şi a identităţii lor comunitare. Emigranţii români au început să prindă rădăcini, să se integreze în societatea americană şi să se adapteze noului mediu economic, social şi cultural.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Crăciun Victor, Gheorghe Zbuchea, *O Istorie a Românilor de pretutindeni, Volumul V, Românii di America*, Semne, 2006.

Cucoş C., *Educaţia Dimenisuni culturale şi interculturale*, Editura Polirom, Iaşi, 2000.

Dobre Cezar, Zbuchea Gheorghe, *Români în lume*, Ed. Colias, Bucureşti, 2005.

Drutzu Serban, *Românii din America*,Ed.Cartea Românească, Bucureşti, 1926.

Galitzi Christine Avghi, *Romanians in the USA. A Study of Assimilation Among the Romanians in the US*, Columbia Univ. Press, N.Y., 1929.

Stănescu Gabriel, *Românii dim Lumea Noua*, Criterion Publishing, USA, 2003.

NATURAL RIGHT FROM HOBBES TO ROUSSEAU. POLITICAL, ETHICAL, PHILOSOPHICAL AND JURIDICAL CONSEQENCES

Niadi-Corina Cernica, Assist. Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: The elaboration of natural right concept in the Enlightenment era led to political, ethical, philosophical and juridical consequences. The natural right, as a basis of political and juridical rights, as a basis of ethical and philosophical evaluations of the connection between individual and State represents the main concept of political thought in modern period of time. Accepted or contested as a basis of political rights, natural right is the basis of a new philosophy about man, State and citizen. The natural right is the beginning of a new era of individual rights and a new conception about citizen and State. The modern period of time elaborated a basis for the theory of human rights and equality. The theoretical problems of the theory of natural right became ulterior cleare. In the work of the last great thinker of natural right, Rousseau, the French Revolution had a ideological basis.

Keywords: Natural Right, Human Right, the Enlightenment, Citizen, State

Teoria dreptului natural este legată de teoria iluministă a contractului social, în urma căruia a apărut societatea şi autoritatea politică. Filosofii contruactalişti, pornind de la ideea că societatea a apărut printr-o înţelegere a tuturor membrilor societăţii, au considerat că membrii societăţii au drepturi anterioare celor sociale, şi anume drepturile naturale. Drepturile naturale nu pot fi încălcate de guvernământ, deoarece sunt anterioare existenţei autorităţii politice.

De la un drept natural minim, cel al autoapărării (Hobbes), până la drepturi naturale ca egalitatea şi proprietatea (Locke) sau libertatea şi egalitatea (Rousseau), drepturile naturale au devenit tot mai importante. Dreptul de a contesta autoritatea politică, instituită prin contractul social (Locke, Rousseau), nu este un drept natural, ci consecinţa logică a faptului că societatea este creată prin voinţa tuturor (atunci când un guvernământ încalcă drepturile naturale, fundamentale).

Pentru toţi aceşti gânditori, starea de comunitate socială este superioară celei naturale, iar delegarea puterii către autoritatea politică, ceva benefic. Atunci care este motivul postulării unor drepturi naturale care nu pot fi încălcate de societate şi de guvernământ? Sunt aceste drepturi un fundament al naturii umane, fie din punct de vedere creştin, fie din punct de vedere filosofic? Descrierea stării naturale ne va ajuta în această privinţă. Pentru Thomas Hobbes, interesul propriu, egoismul este caracteristica omului natural. Pentru Locke, în special proprietatea, iar pentru Rousseau, libertatea. Starea naturală şi cea socială se opun una alteia. Dar natura umană, inferioară virtuţilor sociale, nu poate fi negată. Ideea de natură umană diferită de starea socială este fundamentul filosofiei politice contractualiste. Această distincţie este un postulat, iar fundamentul natural uman nu poate fi negat ca esenţă antropologică a acestuia. Drepturile nu sunt neapărat morale (morala apare abia în societate), ci sunt un soi de nevoi naturale care nu pot fi nesocotite. Chiar pentru Rousseau, religia civilă despre care vorbeşte şi existenţa Legiutorului cu autoritate absolută, căruia trebuie să te supui, arată că starea naturală, de nesupunere este inferioară faţă de supunerea faţă de Legiutor şi

voinţa generală. Dar omul, în mod natural, nu se poate supune, sau nu se poate supune total. Pentru Hobbes, auto-conservarea este fundamentul elementar al egoismului, iar pentru Locke proprietatea este o necesitate naturală. Prin natură oamenii sunt egali (toţi au drepturi naturale), dar egalitatea nu este o caracteristică socială.

Lucrările acestor filosofi au fost considerate de multe ori ca nefiind coerente sub aspectul unor afirmaţii, iar interpretarea doctrinei lor a fost deseori contradictorie.

Vom sublinia câteva idei fundamentale care ar putea susţine observaţiile noastre. Starea naturală este inferioară situaţiei sociale. Aceasta este ideea principală a lui Thomas Hobbes. Viaţa umană în starea naturală este „singuratică, sărmană, ticăloasă, sălbatică şi scurtă". Pentru John Locke, viaţa socială este superioară celei naturale, fără a descrie starea naturală; pur şi simplu, societatea este superioară naturii, iar societatea asigură mai mult individului decât starea naturală. Pentru J.J. Rousseau, omul natural este condus de autoconservare şi simpatie; el nu este social de la natură, ci este forţat de nevoi să devină social. „Trecerea de la starea de natură la starea civilă produce o foarte însemnată schimbare în om, înlocuind, în conduita acestuia, instinctul prin justiţie şi dând tuturor faptelor sale o moralitate care le lipsea până atunci. Abia în acest stadiu, când glasul datoriei înlocuieşte impulsul fizic şi dreptul înlătură pofta, omul, care până atunci nu se gândise decât la sine, se vede silit să-şi modifice comportamentul, făcând apel la raţiune înainte de-aşi asculta pornirile. În noua stare, deşi se lipseşte de multe avantaje pe care le obţinuse de la natură, el capătă în schimbul lor altele atât de mari – facultăţile lui se exercită şi se dezvoltă, cadrul ideilor se lărgeşte, iar sentimentele se înnobilează – sufletul întreg i se înalţă într-atât încât, dacă abuzurile noii condiţii nu l-ar coborî deseori sub cea din care a ieşit, ar trebui să binecuvânteze mereu clipa care l-a scăpat pentru totdeauna din acea condiţie şi care l-a transformat dintr-un animal prost şi mărginit într-o fiinţă inteligentă, în om"[1]. Am prezentat mai pe larg această observaţie a lui Rousseau din „Contractul social" deoarece, contrar altor exegeze, nobleţea omului natural este inferioară nobleţei omului social.

Dacă pentru toţi aceşti filosofi iluminişti societatea este o stare superioară celei naturale, care este statutul drepturilor naturale? Care este valoarea şi importanţa lor?

Drepturile naturale sunt caracteristici ale naturii umane; natura umană, spre deosebire de tot ce dă societatea omului, este fundamentul fiinţei umane. Antropologia filosofilor contractualişti este că natura umană nu este negată sau schimbată prin contractul social, ci doar limitată în manifestările ei sau înnobilată de societate. Drepturile naturale sunt necesare pentru că omul este o fiinţă naturală, la care se adaugă schimbările produse de societate. Drepturile naturale sunt legitime, inalienabile, individuale, sunt drepturi ale tuturor oamenilor, dar numai în calitate de caracteristici ale naturii umane. Auto-conservarea (pentru Hobbes), proprietatea (pentru Locke) şi libertatea (pentru Rousseau) – ca cele mai importante drepturi – sunt caracteristici ale naturii umane, şi nu au întotdeauna, în sine, o mare valoare. Situaţia cea mai evidentă este în gândirea lui Hobbes, dar se observa şi la Rousseau. Pentru el libertatea socială este mai importantă decât libertatea aşa cum se manifestă în starea naturală (această libertate din starea naturală fiind descrisă în termeni peiorativi): „prin contractul social omul îşi pierde libertatea naturală şi un drept nemărginit asupra a tot ce încearcă şi-i reuşeşte, dar câştigă libertatea civilă şi dreptul de proprietate asupra tuturor lucrurilor ce-i aparţin. Pentru a

[1] Rousseau, J.J., Contractul social, Ed. Mondero, Bucureşti, 2000, pp. 36-37

nu ne înşela asupra compensaţiilor, trebuie să deosebim libertatea naturală, care îşi află limitele în forţele individului, de libertatea civilă, care este limitată de către voinţa generală”[2]. Din punctul de vedere al lui J.J.Rousseau, viaţa în conformitate cu legea şi voinţa generală înseamnă „a înlocui viaţa fizică şi independentă, căpătată de la natură, printr-o viaţă morală şi parţială, adică dependentă”[3].

Dar teoria drepturilor naturale este prima teorie care declară egalitatea, prin drepturi naturale, ca valoare politică. Prin natură toţi oamenii sunt egali şi au drepturi naturale legitime, care nu trebuie încălcate de către societate şi puterea politică. Această egalitate naturală garantează tuturor oamenilor câteva drepturi, ca proprietatea sau libertatea. Acum apare pentru prima oară ideea că omul, ca membru al societăţii, are drepturi individuale care nu pot fi uzurpate de către autoritatea politică, şi că aceste drepturi constituie baza egalităţii politice şi juridice. Deoarece aceste drepturi sunt ale individului, ale cetăţeanului, anterior asocierii lui în societate cu alţi oameni, apare individualismul şi ideea unui posibil conflict între individ şi stat (atunci când statul încalcă drepturile naturale individuale). Individul este anterior statului.

Consecinţele juridice, politice, filosofice ale teoriei contractului social şi ale postulării dreptului natural au fost atât de mari încât au creat o nouă cultură politică şi o nouă societate în Europa; dreptul de a contesta o putere politică abuzivă, atunci când aceasta uzurpă drepturi, a fost începutul doctrinar al democraţiei şi al îngrădirii puterii conducătorilor.

David Hume este poate cel mai cunoscut adversar al teoriei contractului social. Societatea cuprinde în mod avantajos interesele tuturor, dar nu ca urmare a unui contract social, ci ca urmare a utilităţii cârmuirii:”Fericirea şi prosperitatea omenirii,născându-se şi din virtutea socială a bunei voinţe şi din componentele lor, pot fi comparate cu un zid, construit de multe mâini, care se înalţă cu fiecare piatră ce i se adaugă şi se măreşte proporţional cu sârguinţa fiecărui lucrător. Aceeaşi binecuvântare, clădită pe virtutea socială a dreptăţii şi a componentelor ei, ar putea fi comparată cu construirea unei arcade, în care fiecare piatră, lăsată de una singură, ar cădea de pământ; căci întreaga construcţie nu este susţinută decât prin îmbinarea şi sprijinul reciproc al părţilor corespunzătoare”[4]. Moderaţia şi felul de a vedea societatea, ca o conlucrare utilă a membrilor ei, este o contribuţie teoretică la controversele legate de teoria contractului social.

Atmosfera intelectuală în care apare teoria contractului social şi istoria schimbă însă accentul acestei teorii a drepturilor naturale. Ele sunt înţelese ca fundament al unor noi concepţii despre drepturile politice, despre dreptul de a schimba autoritatea politică, despre egalitate şi libertate pe care avea să le revendice Revoluţia Franceză. Mai important decât contribuţia teoretică, valorile politice ale teoriei contractului social, adică egalitatea şi drepturile naturale ale fiecărui cetăţean care nu pot fi uzurpate de către guvernământ, dreptul de a contesta puteri politice abuzive, dreptatea, libertatea au devenit valorile revoluţiei şi ale unei noi societăţi.

Fiecare teorie politică sau filozofie politică susţine anumite valori, care influenţează cultura politică mai mult chiar acele teorii; aceasta s-a întâmplat şi cu teoria dreptului natural.

[2] Ibd., p.37
[3] Ibd., p.55
[4] Limitele puterii, editori Adrian-Paul Iliescu, Mihail-Radu Solcan, Ed.All, Bucureşti, p.33

„Omul s-a născut liber, dar trăieşte în lanţuri pretutindeni.(…) câtă vreme un popor e silit să se supună şi se supune, bine face; îndată însă ce poate scutura jugul şi-l scutură, face şi mai bine – căci dacă-şi redobândeşte libertatea prin acelaşi drept care i-a răpit-o, înseamnă că trebuie să şi-ş recapete sau că nu trebuia niciodată să i se ia…”[5]. Cu aceste cuvinte începe „Contractul social”, iar valorile teoriei drepturilor naturale devin baza doctrinară a Revoluţiei Franceze.

BIBLIOGRAFIE:

Boorstin, Daniel J., Căutătorii, Ed. Meridiane,Bucureşti, 2001
Cazan, Gh. Al., Introducere în filozofie, Ed. Universitară, Bucureşti, 2006
Rousseau, J. J., Contractul social, Ed. Mondero, Bucureşti, 2000
Mari gânditori politici, editori David Boucher, Paul Kelly, Ed. All, Bucureşti, 2008
Limitele puterii, editori Adrian-Paul Iliescu, Mihail-Radu Solcan, Ed. All, Bucureşti, 1994
Istoria filosofiei. II. Inventarea lumii moderne, coord. Jacqueline Russ, Ed. Univers enciclopedic, Bucureşti, 2000

[5] Rousseau, J.J., Contractul social, Ed. Mondero, Bucureşti, 2000, p.24

SOME CHARACTERISTICS OF THE NEO-POPULIST DISCOURSE

Razvan Victor Pantelimon, Assist. Prof., PhD, "Ovidius" University of Constanţa, Assoc. Prof., PhD, Institute of History, Pontificial Catholic University of Valparaiso, Chile

Abstract: This article tries to analyze some of the characteristics of the populist and neo-populist discourse in actuality. In the beginning we present a very short description of the neo-populism, and some of the famous definition of this concept. The second part of our paper is dedicated to analyze the neo-populist discourse in order to clarifying his characteristics and build a possible pattern of analyze of this type of discourse. In the last part of our work we applied the theoretical model of the neo-populist discourse on the Latin American case, especially on some discourses of Hugo Chavez in order to see if we can speak, in his case, of a neo-populist discourse.

Keywords: populism, neo-populism, discourse, charismatic leader, Hugo Chavez.

Populism is one of the categories used extensively by sociologists, historians, political analysts and economists who study societies. There is no doubt about the importance of the concept for the social sciences, and especially for the political ones[1]. Resurgence of populist practices (political movements, speeches, symbols and mythology) is seen by some analysts as the main feature of the politics after the Cold War[2].

Populism is one of those concepts (the other is for example democracy) commonly used in the study of politics and has different meanings depending on the context or the author[3]. All experts recognize the difficulty, if not the impossibility of finding a definition capable to cover the common characteristics of some very different events in time and space[4].

Meanwhile, exactly this possibility to define different realities, often contradictory, made the term "*populism*" to be used intensively and to gain popularity among researchers. Only a concept as vague and indefinite as populism can give us the ability to perceive and analyze the radical political transformations that take place in a lot of places in the world. More than any other concept frequently used today, populism captures the type of trials (tests) through which is crossing democracy today[5].

Another major difficulty in defining the term "*populist*" is that this concept ambiguous and evasive sometimes becomes an anathema, being perceived as pejorative connotations[6].

The first systematic theoretical work dedicated to populism is edited by Ghita Ionescu and Ernest Gellner in 1969, being today also the fundamental referent study of populism. In

[1] Ghiţă IONESCU, Ernest GELLNER (eds.) *Populism. Its Meanings and National Characteristics*, Weidenfeld and Nicolson, London, 1969, p. 1

[2] Vladimir TISMĂNEANU, "Hypotheses on Populism: The Politics of Charismatic Protest", *East European Politics and Societies*, vol. 14, no. 2, 2000, p. 10

[3] Robert H. DIX, "Populism: Authoritarian and Democratic", *Latin American Research Review*, vol. 20, no.2, 1985, p. 29.

[4] Guy HERMET, *Les populismes dans le monde. Une histoire sociologique XIX – XX siècle,* Libraire Arthème Fayard, Paris, 2001, p.19

[5] Ivan KRASTEV, "Momentul populist", *CriticAtac*, 13 of January 2011, avaible at http://www.criticatac.ro/3817/momentul-populist/.

[6] Alexandre DORNA, *Le Populisme*, PUF, Paris, 1999, p. 4

the chapter on Latin American populism is defined as "*an organizational weapon that synchronizes divergent group interests and applies to any movement that is not based on a specific social class*."[7]

In the same work Peter Wiles believes that populism is not a doctrine but "*all faiths or movement based on the following major premise: virtue is rooted in ordinary citizens, who are the vast majority, and its collective traditions.*" [8] As such for Wiles populism is more of a syndrome than a doctrine or concept. Populism tends to put leaders in mystical contact with the masses, while having an unorganized and undisciplined character.[9]

Recent analyzes generally use the same terms to define this concept. Thus Vladimir Tismaneanu defines populism as: "*A political strategy that generates mass mobilization and enthusiastic support for a leader and a party (or movement) among heterogeneous social groups in opposition to the existing political establishment, demanding its regeneration, often on the expense of the human rights and freedoms or a minority, of the political, social and economic life.*"[10]

An experienced sociologist, as André Touraine states that "*populism is the call made by a leader towards the people against politicians and intellectuals who betrays them. A call to the simple people against evil representatives; the evocation of what defines and unites against what divides and against the oblivion of what is essential.*"[11] We can see that this definition of Touraine emphasizes the discursive conflict component of populism. This raises the dual character of the populist phenomenon, on one hand he separates masses and "traitor" elite and on the other hand is used as a mean to identify belonging to a large community, it is about people.

For political analysts populist are those leaders who achieved political campaign built on populist premise, so this term is associated more with a style of doing politics and with a style of discourse, than the politic itself.[12] In the present it often talks about populist style of some leader or politician, even if he is not ideologically or programmatically a follower of this phenomenon.

For the purposes of this study we believe that the most relevant meaning is the one that identify populism as a heterogeneous political movement without a well-defined social base, characterized by the existence of a leader more or less charismatic, trying to make a direct contact with the masses by applying a particular style of politics that combine the call to the people as a whole with criticism and rejection of existing political establishment and with the promise of dealing with various problems, especially social ones. Otherwise

[7] Alistair HENNESSY, "Latin America" in Ghita IONESCU, Ernest GELLNER (eds.), *op. cit.,* p. 29
[8] Peter WILES, "A Syndrome, not a Doctrine: Some Elementary Theses on Populism" in Ghita Ionescu, Ernest GELLNER (eds.), *op. cit.,* 1969, p. 162
[9] Idem, pp. 167 – 171.
[10] Vladimir TISMĂNEANU, *op. cit.,* p. 11.
[11] André TOURAINE, *La parole et le sang*, Jacob Odile, Paris, 1988, p. 117.
[12] Patricio NAVIA, "Partidos Políticos como Antídoto contra el Populismo en América Latina", *Revista de Ciencia Política,* vol. XXIII, no. 1, 2003, p. 20.

expressed, in populism the leader turns to the people against the existing political system in order to achieve a utopian project[13].

Pierre-André Taguieff believes that the main "*condition for the emergence of a populist mobilization is a crisis of political legitimacy that affects the whole representative system."*[14]

Alexandré Dorna interprets psychologically the factors that led to the populist processes because, in his view, the emergence of this phenomenon is generally associated with a syndrome of disappointment. When you reach a certain cultural exhaustion, lack of confidence in the future when traditional markers are no longer functioning, and the great national institutions (government, parliament, political parties, etc.), are drained of contents, then appears the possibility of a populist current development. The same author notes that populism is associated with the failure of democratic regimes, therefore the democratic disillusion push the masses to choose other ways, one of which being populism.[15]

Despite all the differences and difficulties in analyzing the concept of the populism there are however a number of common elements which can be applied to all populist discourses which, by their frequency can be seen as some exclusive characteristics of a populist discourse.

A more complex "sketch" of populist discourse is conducted by Alexandre Dorna in a series of papers dedicated to this topic.[16] The fact that the main feature of populism is the existence and the active presence of the charismatic leader whose personal style marks his situation and his era, him incarnating the providential man, the savior, the mythical hero, is undoubtedly. His relationship with the people is direct, warm, spontaneous, making him not only his speaker, but also its vivid symbol. His style is rhetorical, but not demagogic, because his speech links a real diagnosis with an emotional vision which offers hope. For most researchers this charismatic character is a *sine qua non* condition of the existence and definition of the concept of populism

The most important characteristics of this charismatic populist leader are the critic discourse against the *status quo* and the *establishment*. When the citizens realize the gap between reality and the speech of those who govern, when they feel that they have no effective way to be listen, when realizes that elites do nothing to alleviate their changing situations, then the number of unsatisfied people increases until reaches a critical mass capable of erupting. It is not necessary that this eruption to occur, more often populism is just a warning and not a violent explosion against authority.

---

[13] Razvan Victor PANTELIMON, "Populism şi Neo-populism. Concept şi practici" in *Tendinţe Actuale în Filozofia Politică,* Editura Institutului de Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale al Academiei Române, Bucureşti, 2006, p. 223.

[14] Pierre-André TAGUIEFF, "Le populisme et la science politique du mirage conceptuel aux vrais problèmes", *Vingtième Siècle,* no. 56, Oct. – Dec. 1997, p. 10.

[15] Alexandre DORNA, *Le Populisme*, PUF, Paris, 1999, p. 8.

[16] See Alexandre Dorna DORNA, *Le Populisme*, PUF, Paris, 1999; Alexandre DORNA, *Le Neopopulisme et le charisme*, Text colloque Université de Grenoble: La tentation populiste, September 2001; Alexandre DORNA, *La democracia: un espejismo?*, Lumen, Buenos Aires-Mexico, 2003; Alexandre Dorna, "Quand la démocratie s'assoit sur de volcans: l'émergence des populismes charismatiques", *@mnis Revue de Civilisation Contemporaine de l'Université de Bretagne Occidentale*, no.5, Caen, 2005.

The main ideological orientation of populism can be considered the one that is his "negative" nature which must be understood as total rejection of all those who exercises a different *credo*, seeking dialog partners just inside its loyal audience. Populist discourses reject almost all principles, institutions or political and social practices existing in that society. No specific political practice is challenged or a political leader but rejects in its entirety the existing system and challenge the legitimacy of the existing political and social order.

In general, in its essence, the populist speech is one of complete renewal: political system cleaning; corrupt and mediocre politicians elimination; anti-bureaucratic revolution; the emergence of a new really popular order thanks to the efforts and merits a providential leader, selfless, heroic and patriot.[17]

From this absolute and utter denial results another ideological feature of populism its anti-elitist attitude, targeting bureaucrats and technocrats, held responsible for a number of problems in the functioning of that society. Appears also an anti-intellectual attitude, intellectuals being seen by populist as "servile and perfidious" propagandists who propagates an orientation in favor of the interests and desires of those which represents the rejected system.

Although enemies of the existing administration, populists are at the same time, because of their multiple class nature, supporters of a "large national union discourse" that would bring together all social classes and strata, the only ones to be really excluded being the corrupt politicians and the inefficient and incompetent bureaucrats. The populist movements are not anti-state nor in ideology nor in action, they oppose the state in its current forms, especially the type of specific parliamentary system policies.[18] A feature of populism is that addressing the entire nation, by necessity has to use each nation's great founding myths, so the symbols and collective imagination itself plays a definite role in a populist speech.

Often the populist discourse is a short-term one, their programs supporting immediate objectives, tangible and rapid gains being of a greater interest than major structural changes or the proposal of a well defined project for development or modernization of the society. Besides, although often populist movements were considered as modernizing, in most cases they self-proclaim their major affinity to traditional political culture of those countries. There are also situations where populist movements attempts to outline a rational program of economic, social and political development.[19]

Another dimension of populist discourse is the solidarity, nationalistic and moralistic one, which has as a corollary the support of the existence of a perpetual conspiracy against the people, which implies and justifies the establishment of a state of emergency, which actually hide the authoritarian temptation of populism. The appeal to the people, as holder of sovereignty that needs to be protected, has as real aims legitimizing negative and critical messages towards the existing structures and institutions, because speaking on behalf of the people, populist deemed to have a superior authority to that of their opponents.

One last feature of populist discourse is given by its futuristic, utopian, even millenarian nature. All populist discourse is based on the promise of a bright, positive future

[17] Vladimir TISMĂNEANU, *op. cit.*, p. 12
[18] Angus STEWART, 'The Social Roots" in Ghita Ionescu, Ernest Gellner (eds.) *op. cit.*, p. 192
[19] Robert H. DIX, *op. cit.*, p. 40.

in which all society's problems will be solved and all the people's hopes will be fulfilled. Populist utopia constitutes as an ideal of life, social justice, respect of the other, security and especially as a founding national unity ideal.[20]

We've talked before about the concept of "populism" and about various aspects of the populist discourse and will continue with analyzing the concept of neo-populism. This concept should not be understood as totally different and independent from previous populisms, but as an evolution of those from which varies in some aspects. We do not talk about a complete break from previous experience and about a totally new form of politics, so our analysis will focus on those issues in which the new manifestations of populism differs from what we might call "*classic populism*".

One of the results of the political and cultural transformation of the last decade of the XX century was the emergence of new political leaders, anti-political leaders, *outsiders*, etc. They seek to build a political space in which the fundamental separation will be the one between the political class and the people, supporting the people and presenting themselves as the incarnation of the popular will, as saviors of the nation, etc. Therefore one of the main features of these leaders is authoritarian trends, messianic and paternalistic attitudes, Manichaeism and opposition to all forms of organization with precise rules. They try to obtain the support of the masses through a speech which is messianic, protector, interpersonal, directly and without intermediaries.[21]

The neo-populism is seen as a high form of political voluntarism and decisionism, developed in the context of a weakening of institutions and decadence of politics, rooted in a deep crisis of democratic institutions (political parties, the executive and parliament etc.). This phenomenon exacerbates an authoritarian and anti - institutional style of politics, which in turn derives from a paternalistic political culture which feeds undoubtedly from the presidential regime type.[22]

A synthetic definition of neo-populism "*a style of action perceptible through specific forms that assume speech and political action: a primacy of personal charisma in political representation, poor formal institutional mechanisms, the influence of cultural factors in political changes and ideological precariousness*."[23] It can be seen that on defining the neo-populism, compared with populism, the emphasis is put on the idea that this phenomenon is a style of politics, characteristic of certain political leaders.

Other definitions of neo-populism focus on how the politics is made through the use of media and other modern techniques. Thus Guy Hermet believes that this term designates "*populist electoral techniques on the political marketing level, but liberal and fair to democratic orthodoxy in which regard the intentions of the leaders who use them. This media marketing is the common denominator of a neo-populism media-liberal which is only a*

[20] See Alexandre DORNA, *Le Populisme*, PUF, Paris, 1999, p. 45
[21] Mercedes GARCÍA MONTERO, "La década de Fujimori: ascenso, mantenimiento y caída de un líder antipolítico", *América Latina Hoy*, no. 28, Salamanca, August 2001, p. 52.
[22] René MAYORGA, *Antipolitica y Neopopulismo,* Centro Boliviano de Estudios Multidisciplinarios, La Paz, 1995, pp. 17 – 20.
[23] Fernando MAYORGA, "Neopopulismo y democracia en Bolivia", *Revista de Ciencia Política,* vol. XXIII, no. 1, 2003, p. 99.

technical resource. This neo-populism merely cultivates a citizenship based on facile emotions using seductive proposals and particularly photogenic candidates for election."[24]

Perelli believes that the emergence of the *outsiders* can be explained by the following factors: the crisis of political parties, the lack of confidence in prior political leaders, the need of a large part of the population to receive a message of hope, the existence of a person who can easily communicate with the masses, mainly by means of mass communication and proposing vague actions involving especially a symbolic activity oriented towards taking into consideration the interests of the people.[25]

Analyzing the neo-populist phenomenon from a psychological perspective, Alexandré Dorna believes that among the causes of this phenomenon are: the absence of a joint project for the future of humanity, the failure of both liberal and communist explanatory theories, the monopolistic presence of a neo-liberalism at the governmental level, the erosion of solidarity bases, the increasing demand for security in an more dangerous world, plus the demand for providential leaders and charismatic figures able to oppose the *status quo* that oppresses the silent majority.[26]

In neo-populism the leader stands and wins elections by the intrinsic attraction it possesses and which is reflected in a stunning over the masses. As we have seen in most studies, the populist leader is presented as a *self-made man*[27] who needs no outside power structure except his unshakable conviction. His attitude is that of a close older brother, who seek direct contact and dialogue with everyone. Communication is horizontal, which gives the illusion of natural and direct approach. Dialogue is always accompanied by big open gestures and charming words, spoken with vivacity and spontaneity often worthy of a renowned actor, which leaves, even in the memory of unknown interlocutors, a lasting impression of sympathy. Enthusiasm is continually revived due to the multiple forms of contact: from the blinking of an eye or friendly handshake to direct interpellation[28].

A very important role in this equation lies in the massive use of mass-media communication. The main vector of the new populism is the perverse use of the media and especially television, the use of new techniques and of the media is one of the defining characteristics of the new populism, constituting also an important element of differentiation from previous populist experiences.[29] But neo-populist strategy seeks to overcome the elective routine so that once in power the neo-populist leaders have the ambition to retain a wider audience relying on a personal style, on bringing in the public discussion of issues rejected or not addressed by the previous political parties.[30]

---

[24] Guy HERMET, *op. cit,* p. 147.
[25] Carina PERELLI, "La personalización de la política. Nuevos caudillos, <<outsiders>>, política mediática y política informal" in Carina Perelló, Sonia Picado and Daniel Zovatto, (eds.), *Partidos y clase política en América Latina en los 90,* IIDH-CAPEL, San José, 1995, p .192
[26] Alexandre DORNA, "Quand la démocratie s'assoit sur de volcans: l'émergence des populismes charismatiques", *@mnis Revue de Civilisation Contemporaine de l'Université de Bretagne Occidentale,* no.5, Caen, 2005, p. 12.
[27] Alexandre DORNA, *Liderul carismatic*, Ed. Corint, Bucureşti, 2004, p. 58.
[28] Idem, pp. 58-59.
[29] Diana BURGOS-VIGNA, "Alberto Fujimori: le populisme de l'efficacité", *@mnis Revue de Civilisation Contemporaine de l'Université de Bretagne Occidentale,* no.5, Caen, 2005, p. 2.
[30] Idem, p. 6.

Neo-populist leader now relies heavily on the use of the innovations in the field of mass communication and, in particular, that of television. But it required that the leader know how to use these tools to meet their interests, how to make them "work" for him and how to be always vigilant in order not to let the media turn into a double-edged weapon. Given this interdependence between the leader and the media, especially television, many experts have labeled as neo- populism, in fact, a *tele-populism.*[31] We observe, therefore, that the neo-populism has made the transition from a direct address to one mediated by technical means from new technologies of mass communication. Neo-populist leader is presented generally a simple man of the people, who tries to establish feelings of camaraderie and closeness to the people, which often makes the language and speech to be of a low level, perhaps even vulgar, to establish this connection and communion with people.[32]

The electoral campaign, especially how it is designed and conducted, is another expression of the neo-populist speech, because the crowd, however irrational and impulsive as it is today, is taken his few moments of reflection to discern between all the utopias and promises that are circulating. Therefore it is necessary for motivational speeches and vibrant leader of the neo-populist to be coupled with a continuous stream of information coming from the media to reiterate the words of the leader and fixed in the collective mind of this proposed new course. This idea is supported by Alexandre Dorna going up there saying that "*technological innovation and mass-media communication are so commonly used in electoral campaigns of neo-populist orientation that it have become virtually inseparable one from each other*."[33]

Ideologically the neo-populist speech reveals itself as ambiguous and eclectic. It is a mixture of elements which appeal to the masses, to the oppressed people and to the nation threatened by internal and external enemies, and which at the same time show their support for neo-liberal values and economy transformation strategies based on the market economy. Neo-populist abandon themes like anti-imperialism, economy nationalization, development based on own resources and distributive ideas, to provide a set of policies which restrict the role of the state in the economy; which militate for privatization, the export orientation of the economy and towards the opening to world trade.[34]

Neo-populists leaders present themselves at the same time as the personification of order, of the ability to govern and to take decisions, but also as paternalistic protectors of the people, watching for those that represent and protect against the rigors of economists and technocrats (mostly brought to power by themselves), compared to a world insensitive to the suffering of people and a society where the inequalities have been deepened by the competition and free market and generalizing thus the feeling of uncertainty and personal insecurity.[35]

---

[31] Alexandre DORNA, "Faut-il avoir peur du populisme ?", *Le Monde Diplomatique*, November 2003, avaible at http://www.monde-diplomatique.fr/2003/11/DORNA/10680

[32] Sergiu MIȘCOIU, "De la populism la neopopulism? Câteva repere empirice pentru o delimitare conceptuală" in Sergiu GHERGHINA, Sergiu MIȘCOIU, Sorina SOARE (editori), *Populismul contemporan*, Ed. Institutul European, Iași, 2012, p. 35

[33] Alexandre DORNA, "Faut-il avoir peur du populisme ?", *Le Monde Diplomatique*, November 2003, avaible at http://www.monde-diplomatique.fr/2003/11/DORNA/10680

[34] René MAYORGA, *op. cit.*, pp. 17 – 20.

[35] Marcos NOVARO, "Los populismos latinoamericanos transfigurados", *Nueva Sociedad,* no. 144, July – Aug. 1996p. 15.

The neo-populists choose as the target of their speeches, which use considerable technological resources that are based on fears, anxieties and frustrations, of those that who now feel threatened their status and position due to globalization, the latest avatar of modernization, particularly the marginalized sectors, excluded and discriminated economic, political, racial, cultural, social, etc. This explains the importance gained in the neo-populist movements of social groups such as indigenous people, *mestizos*, immigrants, unemployed, etc.[36]

Despite the differences between various models of neo-populism, and also between neo-populist leaders, there are some recurring linguistic, behavior and semantics markers common to all these speeches. Thus neo-populist discourse is simple, with few technical terms, easily comprehensible for all. The style is direct, with a frankness which put in inferiority traditional wooden language used by politicians, officials and technocrats. Discursive logic is one belonging to common sense, the arguments used are not in any case abstract and the gestures are large and warm. There is a strong presence of promises, constructed in the passive voice, that describe with energy and passion a positive future. Speech is the bi-polarized type: we and the others, the latter often receiving negative connotations. People praise and identification, sometimes folkloric, of its roots, is crossing permanently the speech. Criticism of the ruling elite becomes a *leitmotif* correlated with it fight against the *status quo* imposed by the *establishment*, by the political class and the illegitimate forces that have seized people power. The main terms used are: nation, people, "we", the elite (with negative connotation), the motherland, our country, the powerful, the rich, the weak, the poor, work, family, national effort, sovereignty, traditional values, individual security and so on. Heavily use of rhetorical figures such as: repetition, metaphor, allegory, irony, antithesis, parable, permanent reference nation's history to emphasize the participation to a community, the call to national cohesion around the symbols and the keywords that refer to the old ideological cleavages, the evocation of the great founding myths and the skillful exploitation of legends and popular imagery. The vocabulary, grammar and semantics are so used to produce a musicality of speech, an exhilarating rhythm.

We will try to see how the elements of neo-populist speech, previously mentioned, may apply to Chavism. Hugo Chávez's style was from the beginning the rupture candidate, of a person who was not part of the ruling elite and which is different from it. His speech claimed, in a revolutionary logic, the destruction of a system perceived as negative, to rebuild a new and just society. To make him easier to understand he used metaphors that refer to popular or the sport culture. Chávez has adopted an anti-system rhetoric, aggressive and sometimes martial, to distinguish himself better from other politicians, whom he accused of being at the origin of all evils suffered by Venezuela.

He exploited popular resentment against the establishment, using a Manichaean rhetoric that opposes the one on the bottom against the one on the top. As such, he will favor the development of a strong antagonism in society. In this opposition the enemies (the opposing political elites) are designated by the pronoun "them" and a series of derogatory terms; "traitors, oligarchs, counter-revolutionaries, corrupt, etc." while friends (people and

[36] Michael L. CONNIF, "Neo-populismo en América Latina. La década de los 90 y después", *Revista de Ciencia Política,* vol. XXIII, no. 1, 2003, p. 32.

supporters) are defined by the pronoun "we" and takes a number of positive features: "motherland rescuers, Bolivarian, patriot, brave people, glorious and noble people of Simon Bolivar etc".

Referring to Bolivar and naming himself as "Bolivarian" Chávez appeals to one of the most powerful founding myth of Venezuela, as well as a golden age, the one of "great Bolivar", "Pater Patria" to legitimize himself. For him the Bolivarian doctrine is the main source to which returns to discover remedies for current problems. Using permanent reference to Simon Bolivar and quoting from him, he stopped his opponents to criticize him, because such criticism could be seen as an interference with the figure of the one who was "El Libertador".

At the same time, to legitimize himself and to challenge the opponents had to advertisements as an emanation of an authority that cannot be challenged or denied. For this he appealed to the people, as the main factor of his legitimacy, the people being seen as the main protagonist and transformation agent that he wants to achieve. The call to the people is best illustrated by his speech upon his investiture as president when he said: "*Today I'm converted into your instrument. I exist only to fulfill the mandate you entrusted me. Get ready to rule*!" The role that the "people" had in legitimizing Chávez's "Bolivarian revolution" that he was trying to put into practice, it is demonstrated also by the fact that in the new constitution approved by referendum in 1999, the term "people" has replaced the old concept of 'citizen'. Meanwhile his rage against political parties is reflected by the fact that in the same Constitution, the term "party" never appears.

He kept in touch with people particularly through television and other mass media. Chávez's had a weekly program on the national television called "*Alo Presidente*" where he talked for hours with the citizens, so he could been called a "TV-populist", characterized by emotional and media mobilization of the masses.

We want to end this article with a few considerations from Ivan Krastev' analyze on European populisms. According to Krastev the "populism" is often associated in current debates with an impressive speech, simplistic and manipulative, addressing "primary emotions" of people with opportunistic policies aimed at "buying" support. But appeal to people's emotions is banned in democratic politics? Or who decides which policies are "populist" and which are "reasonable"? As Ralf Dahrendorf observed "*the populism of one's is the democracy of the others and vice versa.*" Thus, according to Ivan Krastev's view "*the core challenge is represented by the rise of populist political parties and movements that appeal to "the people" to the detriment of the alleged representatives of the people, thus threatening the political parties, the interests and values which are consolidated*."[37]

BIBLIOGRAFIE:

- BURGOS-VIGNA, Diana, "Alberto Fujimori: le populisme de l'efficacité", *@mnis Revue de Civilisation Contemporaine de l'Université de Bretagne Occidentale,* no.5, Caen, 2005.

[37] Ivan KRASTEV, *op. cit.*

- CONNIF, Michael L., "Neo-populismo en América Latina. La década de los 90 y después", *Revista de Ciencia Política,* vol. XXIII, no. 1, 2003.
- DIX, Robert H., "Populism: Authoritarian and Democratic", *Latin American Research Review*, vol. 20, no. 2, 1985.
- DORNA, Alexandre, "Faut-il avoir peur du populisme ?", *Le Monde diplomatique*, November 2003, avaible at http://www.monde-diplomatique.fr/2003/11/DORNA/10680
- DORNA, Alexandre, *La democracia: un espejismo?*, Lumen, Buenos Aires-Mexico, 2003. DORNA, Alexandre, "Quand la démocratie s'assoit sur de volcans: l'émergence des populismes charismatiques", *@mnis Revue de Civilisation Contemporaine de l'Université de Bretagne Occidentale*, no.5, Caen, 2005.
- DORNA, Alexandre, *Le Neopopulisme et le charisme,* Text colloque Université de Grenoble: La tentation populiste, September 2001.
- DORNA, Alexandre, *Le Populisme*, PUF, Paris, 1999.
- DORNA, Alexandre, *Liderul carismatic*, Corint, Bucuresti, 2004.
- GARCÍA MONTERO, Mercedes "La década de Fujimori: ascenso, mantenimiento y caída de un líder antipolítico", *América Latina Hoy*, no. 28, Salamanca, August 2001.
- GHERGHINA, Sergiu, MIȘCOIU, Sergiu, SOARE, Sorina (editori), *Populismul contemporan,* Institutul European, Iași, 2012.
- HENNESSY, Alistair, „*Latin America*" in IONESCU, Ghita, GELLNER, Ernest (eds.) *Populism. Its Meanings and National Characteristics*, Weidenfeld and Nicolson, London, 1969.
- HERMET, Guy, *Les populismes dans le monde. Une histoire sociologique XIX – XX siècle,* Libraire Arthème Fayard, Paris, 2001.
- IONESCU, Ghita, GELLNER, Ernest (eds.) *Populism. Its Meanings and National Characteristics*, Weidenfeld and Nicolson, London, 1969.
- KRASTEV, Ivan, "Momentul populist", *CriticAtac*, January 13th 2011, avaible at http://www.criticatac.ro/3817/momentul-populist/
- MAYORGA, Fernando, "Neopopulismo y democracia en Bolivia", *Revista de Ciencia Política,* vol. XXIII, no. 1, 2003.
- MAYORGA, René, *Antipolitica y Neopopulismo,* Centro Boliviano de Estudios Multidisciplinarios, La Paz, 1995.
- MIȘCOIU, Sergiu "*De la populism la neopopulism? Câteva repere empirice pentru o delimitare conceptuală*" in GHERGHINA, Sergiu, MIȘCOIU, Sergiu, SOARE, Sorina (editori), *Populismul contemporan*, Institutul European, Iași, 2012.
- NAVIA, Patricio, "Partidos Políticos como Antídoto contra el Populismo en América Latina", *Revista de Ciencia Política,* vol. XXIII, no. 1, 2003.
- NOVARO, Marcos, "Los populismos latinoamericanos transfigurados", *Nueva Sociedad,* no. 144, July – Aug. 1996.
- PANTELIMON, Răzvan Victor, "Populism şi Neo-populism. Concept şi practici" in *Tendinţe Actuale în Filozofia Politică*, Editura Institutului de Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale al Academiei Române, Bucureşti, 2006.

- PERELLI, Carina, "*La personalización de la política. Nuevos caudillos, <<outsiders>>, política mediática y política informal*" in PERELLI, Carina, PICADO, Sonia and ZOVATTO, Daniel, (eds.), *Partidos y clase política en América Latina en los 90,* IIDH-CAPEL, San José, 1995.
- STEWART, Angus, "The Social Roots" in IONESCU, Ghita, GELLNER, Ernest (eds.) *Populism. Its Meanings and National Characteristics,* Weidenfeld and Nicolson, London, 1969.
- TAGUIEFF, Pierre-André, "Le populisme et la science politique du mirage conceptuel aux vrais problems", *Vingtième Siècle,* no. 56, Oct. – Dec. 1997.
- TISMĂNEANU, Vladimir, "Hypotheses on Populism: The Politics of Charismatic Protest", *East European Politics and Societies,* vol 14, no.2, 2000.
- TOURAINE, André, *La parole et le sang,* Odile Jacob, Paris, 1988.
- WILES, Peter, "A Syndrome, not a Doctrine: Some Elementary Theses on Populism" in IONESCU, Ghita, GELLNER, Ernest (eds.) *Populism. Its Meanings and National Characteristics,* Weidenfeld and Nicolson, London, 1969.

MUSLIMS IN THE ROMANIAN MEDIA, AFTER 2011
A FRAME FROM INSIDE OF A REVOLUTION

Ana-Maria Gajdo, PhD Student, Sapienza University of Rome, Italy

Abstract: This paper aims to analyze how the Romanian press, after 2011, reflects several major events in the Muslim World, events with worldwide impact. Also, it is an analysis of the correct/incorrect use in the written online press of terms such as Islam, political Islam, fundamentalism, terrorism, revolution, democracy.
After the events in MENA countries (Middle East and North Africa) in late 2010, the beginning of 2011, the Romanian press has become more active and more attentive on this area. For a large part of the Romanian media and then, public opinion, the Muslim world is reduced, obviously wrong, to Arab world. The press was tributary to the image of "terrorist community of Muslims" after the attacks on the WTC in 2001, so the Muslims were considered from now on as possible terrorist threat vectors. This and other stereotypical images present in the Western world also prevails in articles in Romania journals. For example, the lack of knowledge about a Muslim lifestyle makes many non-Muslims to consider him not only a deeply religious man, but a fundamentalist one and, moreover, many are puting the sign of equal between fundamentalism and terrorism.
Most of the stories in Romanian print media about the events that have swept Tunisia, Egypt, Libya, Syria etc., subsumed to the phenomenon called the Arab Spring are incomplete, often show lack of knowledge about history, geography, ethnic or religious composition of those countries, as part of the Muslim world. The paper consider the cultural and sociological, political perspectives, on how the image of the Muslim World is formed in the Romanian written press, with his update form online, but the areas are bounded in space and time: I refer to the countries of North Africa and Middle East, after 2011.

Keywords: press, image, religion, terrorism, democracy.

The Role of Print / Online Media in Building the Image of a Community

Print media or electronic media with the online version? What would be their share in forming the image of a community, in the public eye? Firstly, broadcast media[1] (television and radio) are creating a lot of emotion. I excluded, however, from this analysis the audiovisual media because would have required ample space and the analysis of many items: starting with the message, the image analysis, explaining how the story was built, how they were combined the „off" voices with the music, the tone adopted for news telling, elements that were not only intended to inform, but also to create an emotional response. Secondly, I refer to the written media because „*newspapers were one of the factors that favored the emergence and progress of public opinion*"[2] and the paper wants to highlight what the Romanian written press had chosen to reflect from the Arab-Muslim world. I have not included in this analysis those specialized foreign policy magazines – as *Foreign Policy, Revista 22* - but I have chosen the ordinary newspapers, daily papers, which Romanians usually read, less the tabloids. Moreover, because the Romanian newspapers followed the global trend, which is to build themselves online also, I analyzed the online version of the main Romanian journals: they contain all the items that appear in printed form, plus the

[1] According to Rhodes University, http://www.ru.ac.za/static/library/infolit/media.html
[2] Gabriel Tarde, *apud* Remy Rieffel, *Sociologia mass-media*, Polirom Publishing House, Iasi, Bucharest, 2008.

updates in real time. Online journalism allows joining to the basic news of photo galleries, videos, links to other materials and sources, posting comments and opinions from readers.

The temptation to give particular attention to online media is explained by Ignacio Ramonet[3]: finance, media, the explosion of new technologies have created a new type of economic empires that do not respect any borders, no state or culture. Moreover, political leaders lose influence and readers' choices reflect that. In a poll conducted by *The Times*[4] in early 2014, Bill Gates is ahead of Barack Obama and Vladimir Putin, and Pope Francis is ranked fourth among the most admired figures in the world. Communication facilitated by technology is reshaping people's response to any event - for example, social networks and satellite television played an important role in launching messages, calls to involvement into the Arab revolutions, in 2010-2011. The idea of online versions of Romanian newspapers to be the first in „bringing the news"/ making updates, has become so tempting, that sometimes they just do not add relevant news. Online journals rather prefer to add news signed by agencies, already classified as reliable, verified, one after another, update after update, similar to an avalanche.

Representing the Muslim World

Romanian press and also some foreign journals, have created a representation of the Muslim world - according to the social representation's definition, mentioned by the social psychology - most often distorted. „*Individual or social representations make the world to be what we think it is or what should be"*[5]. Firstly, to remember that the Muslim world is not confined to the Arab area: „*The Arab world is an important part of the Islamic world - even its center. But it is only a part of it and, judging by the numbers, even a small part of it"*[6]. If at the time when Fareed Zakaria made this claim were 1.2 billion Muslims, of which only 260 million lived in Arab countries, in 2012 there were already 1.6 billion Muslims in the world[7]. This paper will refer to Arab-Muslim space, ie MENA[8] countries.

Even before 2001, when the attacks on the Twin Towers in New York occurred, attacks attributed to Al Qaeda, the Western world manifested a trend that became widespread: Islamophobia. Researchers have concluded that, whatever definition of this term, it can be translated as „*An exaggerated fear, hatred, and hostility toward Islam and Muslims that is perpetuated by negative stereotypes resulting in bias, discrimination, and the marginalization*

[3] Ignacio Ramonet, *Geopolitica haosului*, Doina Publishing House, Bucharest, 1998, p.71.
[4] quoted by Amos News, *Bill Gates, Barack Obama şi Vladimir Putin, printre cele mai admirate personalităţi din lume*, January 19, 2014, available at: http://www.amosnews.ro/bill-gates-barack-obama-si-vladimir-putin-printre-cele-mai-admirate-personalitati-din-lume-2014-01-1, accessed on October 2014.
[5] Serge Moscovici, *Psihologia socială sau Maşina de fabricat zei,* Polirom Publishing House, Iasi, 1997, p. 45.
[6] Fareed Zakaria, *Viitorul Libertăţii - Democraţia Neliberală în Statele Unite ale Americii şi în lume,* Polirom Publishing House, Iasi, 2009, p.112.
[7] According to Drew Desilver, *World's Muslim Population More Widespread than You Might Think,* June 7, 2013, in *Global Religious Landscape*, report by Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life, available at: http://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/06/07/worlds-muslim-population-more-widespread-than-you-might-think/, accessed on September 2014.
[8] MENA is the term for the Middle East and North Africa (see World Bank definition at: http://www.worldbank.org/en/region/mena/overview#1), an acronym used in academia, military planning, economic literature. The countries included in MENA are, in alphabetical order: Algeria, Bahrain, Egypt, UAE, Jordan, Iraq, Iran, Kuwait, Lebanon, Libya, Morocco, Oman, Palestine, Qatar, Saudi Arabia, Syria, Tunisia, Yemen.

and exclusion of Muslims from social, political, and civic life"[9]. Thus, Islam, political Islam, fundamentalism or French version of this term, *integrism*[10], have become synonymous with terror, in much of the national and international press. Whether we are talking about a clash of civilizations[11], whether we are still caught up in stereotypes, most of the non-Muslim world often believes the Muslim is incapable of modernization, but not in terms of technology or way of life, but how the Muslim imagines the society and in terms of political ideas. The Muslim who prays under the precepts of Islam five times in 24 hours, and lives according to the Quran, is automatically and obviously wrong seen as a fundamentalist[12], a man with inflexible ideas, unable to accept otherness nor modernity.

The Frame of Arab Spring

Most often, the events that occurred in the Arab-Muslim space, after 2011, are assigned in Romanian media to „*a different world*", which we can not yet understand. The wave of revolutions that have swept North Africa after 2010-2011, generically named Arab Spring, was reflected in the written press in Romania, with the online version, rather as a world engulfed by collective madness and ***chaos***. Very few articles refer, except the assessments of specialists in international relations, at the dawn of democracy and political modernization. Four authoritarian regimes have fallen with the revolutionary wave: Ben Ali's in Tunisia (17 December 2010), of Hosni Mubarak in Egypt (11 February 2011), Gaddafi, Libya (August 23, 2011) and Saleh, Yemen (23 November 2011). Some researchers[13] already see as imminent the collapse of the Syrian regime, while Syria faces a war between government forces and what the generic is called rebel forces of the opposition. Syria also faces the tendency of territorial division, encouraged as well by Western powers which support the arming the Kurdish minority to respond to ISIL, ISIS, or, in short, Islamic State.

It is very interesting the Romanian journalists' approach to any situation that seems, for a moment, out of control. ***Chaos*** settles the main headlines of the newspapers, on any issues: a street, an institution („***HAOS total în PNL. Preşedintele partidului, Klaus Iohannis, contestat la Tribunal. Când află sentinţa"[14], „HAOS LA TAROM. Angajaţii nu mai vor să zboare, iar ministrul Transporturilor trimite Corpul de Control"[15]),*** the country (***Ţară în***

[9] *Islamophobia: Understanding Anti-Muslim Sentiment in the West,* a Gallup study, published after 2011, available at: http://www.gallup.com/poll/157082/islamophobia-understanding-anti-muslim-sentiment-west.aspx#4, accessed on September 2014.
[10] Term used by Olivier Roy in *„L'Islam mondialise",* Edition du Seuil, Paris, 2004.
[11] Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale,* Antet Publishing House, Bucharest, 1997.
[12] Fundamentalism belongs rather to a cultural area, not to a religious or political area, and it means a certain conservatism, a return to origins. In Islam, it has more shades, like the Wahhabism, ie the return to the origins of a lost Islam, the conservatism of ulama, or the source of radical reformism, according to Mihaela Matei, *Islamul politic şi democraţia – Între reformă, interpretare şi jihad,* RAO Publishing House, Bucharest, 2011, p.71.
[13] David W.Lesch, *Syria- The Fall of the House of Assad*, Yale University Press, New Haven and London, 2012.
[14] Larisa Ciută, *HAOS total în PNL. Preşedintele partidului, Klaus Iohannis, contestat la Tribunal. Când află sentinţa,* Evenimentul Zilei, September 5, 2014, available at: http://www.evz.ro/haos-total-in-pnl-presedintele-partidului-klaus-iohannis-contestat-la-tribunal-cand-afla-sentinta.html, accesed on September 2014.
[15] Alina Oprea, *HAOS LA TAROM. Angajaţii nu mai vor să zboare, iar ministrul Transporturilor trimite Corpul de Control*, Puterea, September 16, 2014, available at: http://www.puterea.ro/economie/haos-la-tarom-angajatii-nu-mai-vor-sa-zboare-iar-ministrul-transporturilor-trimite-corpul-de-control-100114.html, accessed on September 2014.

haos, şcoală la pământ, olimpicii rezistă: România, prima din Europa la Olimpiada Internaţională de Fizică, unde a obţinut cinci medalii)[16] and eventually the world seems engulfed of general chaos („***Un atentat aerian aruncă planeta în haos"***[17]). The resulting image is that of a country ungovernable, of dysfunctional institutions, of a general disorder.

In the Romanian press, the MENA revolutions of 2010-2011, are the reflection of the chaos. One by one, each country is connected, in the headlines, to chaos, until the entire Middle East and North Africa are declared within the chaos: „***Tunisia, o ţară în haos"***[18]***;*** „***Haos în Egipt. Protestatarii au incendiat clădiri publice"***[19]***; „HAOS ÎN LIBIA. Guvernul libian a PIERDUT controlul majorităţii ministerelor din Tripoli"***[20]***; Serghei Lavrov: "Haosul" va continua în Siria în lipsa unei soluţii negociate"***[21]**.**

Seriously speaking, the term ***chaos*** should get our attention: there is even a geopolitics science of chaos and researchers who wonder whether we are heading for a „***civilization of chaos"***[22]**.** Chaos could be due to the fact that states have no longer appropriate responses to the large number of global threats that may take the form of demographic explosion, the spread of diseases, viruses, Islamic fundamentalism, economic crisis, threats which have not solutions, locally. There are researchers who share conspiracy theories, such as constructive chaos theory[23], that means, in order to create, you have to tear down the old order and create a new territorial division of the Middle East.

Arab Spring meant also an „Islamic awakening", but as well an aspiration to dignity and social justice after decades of authoritarianism, and even aspiration to democracy. The image of revolutions in MENA, such as the Romanian press have reported, is one of the unruly masses, the image of the protesters who assaulted journalists, the image of sexual assaults on women participating in protests (see case study).

Regarding the Syrian Spring, the Romanian newspapers have paid attention mainly to humanitarian crisis, with emphasis on the plight of children. ***„SIRIA: Cel puţin 42 de morţi,***

---

[16] E.M., *Ţară în haos, şcoală la pământ, olimpicii rezistă: România, prima din Europa la Olimpiada Internaţională de Fizică, unde a obţinut cinci medalii,* Puterea, July 21, 2014, available at: http://www.expresmagazin.ro/tara-in-haos-scoala-la-pamant-olimpicii-rezista-romania-prima-din-europa-la-olimpiada-internationala-de-fizica-unde-a-obtinut-cinci-medalii/ accessed on September 2014.

[17] Stan Petrescu, *Un atentat aerian aruncă planeta în haos*, Ziua Veche, July 21, 2014, available at: http://www.ziuaveche.ro/opinie/un-atentat-aerian-arunca-planeta-in-haos-240835.html/, accessed on September 2014.

[18] Claudiu Berbece, *Tunisia, o ţară în haos,* România Liberă, January 16, 2011, available at: http://www.romanialibera.ro/actualitate/international/tunisia--o-tara-in-haos-213322, accessed on September 2014.

[19] Andra Dumitru, *Haos în Egipt. Protestatarii au incendiat clădiri publice,* România Liberă, January 28, 2011, available at: http://www.romanialibera.ro/actualitate/international/haos-in-egipt--protestatarii-au-incendiat-cladiri-publice---video-214964, accessed on September 2014.

[20] Simona Mătieş, *HAOS ÎN LIBIA. Guvernul libian a PIERDUT controlul majorităţii ministerelor din Tripoli,* Evenimentul Zilei, September 1, 2014, available at: http://www.evz.ro/haos-in-libia-guvernul-libian-a-pierdut-controlul-majoritatii-ministerelor-din-tripoli.html, accessed on September 2014.

[21] ***, *Serghei Lavrov: "Haosul" va continua în Siria în lipsa unei soluţii negociate,* România Liberă, December 27, 2012, available at: http://www.romanialibera.ro/actualitate/international/serghei-lavrov---haosul--va-continua-in-siria-in-lipsa-unei-solutii-negociate-288562, accessed on September 2014.

[22] Ignacio Ramonet, *op.cit*.

[23] Liana Macovei, *Teoria haosului constructiv: SUA şi Noul Orient Mijlociu,* available at: http://geopolitics.ro/teoria-haosului-constructiv-sua-si-noul-orient-mijlociu/, accessed on October 2014.

între care 16 copii, în urma unor raiduri ale regimului Assad"[24]***, „Siria: Nouă copii au fost ucişi într-un raid aerian"***[25]***, „OMS: O eroare umană, în spatele morţii celor 15 copii vaccinaţi împotriva rujeolei în Siria"***[26]**.**

The Rise of Political Islam

Because the Arab Spring meant an "Islamic awakening", I consider necessary to define the concept of political Islam or Islamism. The term refers to the fact that the former opposition forces, latent, repressed during the dictatorships of MENA countries, reaffirms after former authoritarian regimes are removed. Religion is translated into policy, and like any „-ism" becomes a doctrine. „*Allah is our goal, the Prophet is our model; Our Constitution and Law is the Qur'an, the holy war is the path we go, and martyrdom is our deepest desire",* are the principles on which it was founded doctrine of the Muslim Brotherhood[27], regarded as the first manifestation of political Islam. In some countries, the coming to power of an Islamist party, after 2011, occurs naturally as a result of electoral processes (such as the Muslim Brotherhood in Egypt), while in other countries they act violently, such as the Salafi[28] in Tunisia (en Nahda) or present Islamic State in Iraq and Syria.

Asserting the political forces that found in Islam the source of legitimacy of power „scares" the world, and the Romanian media reflects these fears. Arab Spring becomes in the Romanian press titles, ***the Islamist Winter***: ***„După Primăvara Arabă, vine iarna islamistă"***[29]***, „Falimentul Primăverii Arabe. Egipt şi Siria, între dictatură militară şi „Iarna Islamică". Pandora şi Occidentul***"[30]. Most Romanian journalists apparently fail to understand that a democratic process can provide as well an Islamist regime, due to the perpetual controversy democracy -Islam. „*For Islamic fundamentalists, democracy is obviously an irrelevance (...) They are, however, willing to demand and exploit the opportunities that a self-proclaimed democratic system by its own logic is bound to offer them. At the same time they make no secret of their intention to govern by Islamic rules if they gain power*[31]". Discussions range

[24] Paul Filimon, *SIRIA: Cel puţin 42 de morţi, între care 16 copii, în urma unor raiduri ale regimului Assad*, România Liberă, September 22, 2014, available at: http://www.romanialibera.ro/actualitate/international/siria--cel-putin-42-de-morti--intre-care-16-copii--in-urma-unor-raiduri-ale-regimului-assad-350615. accessed on October 2014.

[25] ***, *Siria: Nouă copii au fost ucişi într-un raid aerian*, Cotidianul, June 18, 2014, available at: http://www.cotidianul.ro/siria-noua-copii-au-fost-ucisi-intr-un-raid-aerian-241629/, accessed on October 2014.

[26] ***, *OMS: O eroare umană, în spatele morţii celor 15 copii vaccinaţi împotriva rujeolei în Siria*, Jurnalul.ro, September 19, 2014, available at: http://jurnalul.ro/stiri/externe/oms-o-eroare-umana-in-spatele-mortii-celor-15-copii-vaccinati-impotriva-rujeolei-in-siria-677911.html, accessed on October 2014.

[27] According to Dumitru Chican, *Mic lexicon al Orientului Mijlociu –Istorie, conflicte, politică, religii, valori şi concepte*, Proema Publishing House, Baia-Mare, 2011, p. 148.

[28] Salafi means predecessor, „*Salafi movement assumes that only those who were with the Prophet and learned directly from him are true Muslims, who ensures the purity and truth of religion"*, according to Mihaela Matei, *op.cit*., p. 91.

[29] ***, *După Primăvara Arabă, vine iarna islamistă,* Adevărul, September 6, 2011, available at: http://adevarul.ro/international/in-lume/dupa-primavara-araba-vine-iarna-islamista-1_50b9fb787c42d5a663add08c/index.html, accessed on October 2014.

[30] Apollon Cristodulo, *Falimentul Primăverii Arabe. Egipt şi Siria, între dictatură militară şi „Iarna Islamică". Pandora şi Occidentul,* Ziua, May 10, 2014, available at : http://www.ziuanews.ro/dezvaluiri-investigatii/falimentul-primaverii-arabe-egipt-si-siria-intre-dictatura-militara-si-iarna-islamica-pandora-si-occidentul-121246, accessed on October 2014.

[31] Bernard Lewis, *Faith and Power*, *Religion and Politics in the Middle East*", Oxford University Press, New York, 2010, pp. 59-60.

from total incompatibility democracy-Islam, from the fact that Muslim dogma is an obstacle to secularization and laicism[32], to the very democratic nature of writings in the Qu'ran - *Muslims are all brothers and equal before Allah*. Eventually, democracy has many definitions, according to which we can make assessments on the regimes in MENA, after the revolutions of 2010- 2011. The simplest definition of democracy is „*political order and a working style of a political system in which is realised the people's right to govern itself*"[33].

The end of the Cold War in the late 80s, early 90s meant a concern for the Arab-Muslim world's leaders, when they felt threatened by possible democratization movements. The answer was for some the attempt to adopt reforms (Syria, Egypt) without sacrificing the bankruptcy and corrupt system, built over the decades of dictatorship: „*After 1989, the liberal democracy quickly became the only legitimate political ideology (...) Democracy has become a global aspiration, regardless of religion, culture and level of development"*[34].

Romanian press articles toward a democratic possible path, after 2011, of the Arab-Muslim world, are few. For example, out of 123 newspaper titles published and promoted by ***Gândul***, with the online version of ***gandul.info*** on Egyptian Spring, only 6 contain the term „*democracy*" (see case study). Obviously, there are differences from one publication to another, depending on the target-audience, and the assumed mission. ***Gândul***, for example, is part of a larger press company, Mediapro, and as a result it uses Mediafax news, which in turn quotes foreign news agencies. For the articles on MENA region, the predominant source is AFP – Agence France-Presse. ***Gândul.info*** has as its motto the phrase „*breaking news online and the latest news"*, which tells us that his mission is, firstly, to keep us abreast of latest events. *România Liberă* defines its mission under the motto „*news coming out of print"* („ştiri ieşte din tipar"*)*, a pun referring to the fact that they are printed news, but also news that are „*different*". Regarding the international news, *România Liberă* does not tell us anything „out of the box", given that it uses also international news agencies, most often the same as ***Gândul,*** namely AFP. Also, the publishers of ***Jurnalul Naţional***, with the ***Jurnalul.ro*** variant, are using AFP, when they present international news. As I said, this analysis does not refer to those more specialized magazines which have a more thorough approach to the subject. For example, ***Revista 22***, which tells about itself that „*the magazine staff are prestigious names in the country, but also abroad"* has addressed more serious topics, invited specialists in international relations, political scientists or eyewitnesses of events, in order to write about the Arab Spring and the Middle East[35]. Analysis, even superficial about Romanian media, with online version, after 2011, shows the preference of press for international news agencies, to the detriment of sending special correspondents in „hot" zones of the world, only a few names being known to Romanians: Adelin Petrişor, Laurenţiu Rădulescu, Carmen Avram, Carmen Gavrilă, etc., but they belong to the audiovisual media.

[32] According to Oliver Roy, *Islamul şi secularizarea*, in *Religia în democraţie - O dilemă a modernităţii*, Camil Ungureanu (coord), Polirom Publishing House, Iasi, 2011, p.235.
[33] According to Sergiu Tămaş, *Dicţionar politic-instituţiile democraţiei şi cultura civică*, Romanian Academy Publishing House, Bucharest, 1993, p. 72.
[34] Jean Grugel, *Democratizarea - O introducere critică*, Polirom Publishing House, Iasi, 2008, p. 16.
[35] Laura Sitaru, *Egiptul, la doi ani de la revoluţie,* Revista 22, February 21, 2013, available at: http://www.revista22.ro/egiptul-la-doi-ani-de-la-revolutie-22274.html#.URWBEkIGWo4.facebook, accessed on September 2014.

ISIS Brought Terrorism Back on the Headlines

Current events bring attention to the phenomenon of terrorism, jihadi terrorism, theme exploited at political / international rubric, in Romanian print media. ***Jihad***[36] would mean holy war, fighting on the path of faith, self-purification effort to achieve perfection. It witnessed a „political" transformation and has become synonymous with terrorism on religious base. Obviously, ***terrorism*** has many definitions, ranging from a security doctrine to another, and is „*a deliberate form of recourse to force and violence against persons aiming to intimidate or coerce the authorities, in order to reach a political or social objective"*[37]. As we have seen, since 2001, terrorism is being related, most often, with the Muslim world. ***Islamic terrorism*** „*is a geostrategic tool of various countries, and the religion has become a rather effective weapon to mobilize followers"*[38]. Most often, violent events related to terror have been related to Al Qaeda, ignoring the fact that *„Al Qaeda's recruiting map does not correspond to the conflicts in the Middle East, because on this map we can find young European Muslims, from second generation"*[39]. Narrowly, at the beginning of 2014, after Russia invaded Crimea, so a new challenge arises in Europe, namely the Russian-Ukrainian conflict, the term terrorism begins to appear in relation to other area than the Arab-Muslim one. However, the occurrence of ISIS brings attention to the Arab-Muslim world as one of intolerance and beheadings. While we are rather watchful on the suffering of Christians in the area, we ignore that violent actions are targeting foremost the people in countries on whose territories ISIS acts. „*The duty of jihad, usually rendered as „holy war" is incumbent upon all Muslims, but the first task is to destroy the tyrant at home and thus make possible the restoration of a truly Islamic society governed by Islamic law"*[40].

Case Study

Coverage of Events in Egypt, after 2011, in Online Edition of *Gândul*

I am mentioning at the outset that this analysis is limited in time and space, but also according to other criteria, namely: period is 2011-2014; I refer to the online edition of ***Gândul*** or ***gandul.info***, articles are selected using search engine within the site according to the keywords ***Tahrir Square***, which is the heart of the unfolding events in Cairo, Egypt respectively. The search generated 123 titles.

The method used is that of ***content analysis***[41]**.** The ***recording unit*** is the ***title*** of the articles. I chose this unit precisely because „*the title is the hardest part of journalism.*

[36] Dumitru Chican, *op.cit.*, p. 160.
[37] Mark Burges, *Problematica definirii terorismului* in Terorismul azi, *vol. IV-VI*, October-December 2006, Cluj Napoca.
[38] Vasile Simileanu, *Geopolitica spaţiului islamic*, Vol.4., *Crizele şi conflictele spaţiului islamic*, Top Form Publishing House, Bucharest, 2009, p. 14.
[39] Olivier Roy, *Semiluna şi haosul*, Nemira Pubkishing House, Bucharest, 2010, p. 45.
[40] Bernard Lewis, *Islam in History- Ideas, People and Events in the Middle East*, New Edition, Revised and Explained, Open Court Publishing Company, Ilinois, 2002, p. 379.
[41] According to *Dicţionar de Sociologie,* Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu (coord.), Babel Publishing House, Bucharest, 1993, p. 26, *„content analysis is a set of quantitative/qualitative research techniques, of verbal - non verbal communication, consisting of objective and systematic identification and description of manifest/latent content of communication, in order to formulate scientific findings on personality of those who communicate, and communicating itself as social interaction".*

Nowhere else are gathered together so many problems in so few words[42]*".* The reader often choose an article title because it captures his attention. I also took into account the highlighting of the primary sources quoted, and names of the authors who have especially treated this subject. Given the phenomena to which it refers, I determined the frequency of keywords in the titles of analyzed articles: *democracy, uprising, revolution, chaos, protests, violence, „thousands of …", reforms.*

The first story, according to the mentioned criteria, is signed by Bogdan Munteanu, in January 26, 2011, the day after the outbreak of the Egyptian revolution (January 25, 2011): „*Egiptul, tot mai aproape de o „revoluţie" stimulată de Twitter şi Facebook"* („*Egypt closer to a „revolution", stimulated by Twitter and Facebook")*[43]. One day „delay" is matter-of-course, given that the newspaper is written today to be distributed tomorrow. The author continued to write in the first days of the revolution on the subject, sometimes from several sources - foreign news agencies, even if he does not quote all of them. He also tends to use ***summary - titles***, ie very long titles, in an attempt to include as much information, but he loses the synthetic character that the titles would have to have: „*REVOLUŢIA" a început şi în Egipt. Luptele de stradă continuă. Bilanţul: 48 de morţi. Guvernul a fost demis. Şeful serviciilor de informaţii, numit vicepreşedinte"*[44] (*„Revolution" began also in Egypt. Street fightings continue. Total: 48 dead. Government was dismissed. Intelligence chief named vice president"*. Of the 123 articles, 6 titles refer to the aggressions committed by protesters or police present in Tahrir Square, on *foreign journalists*. Other 5 articles refer to sexual assaults committed against *women* taking part in protests, while other 6 articles deal with sexual assaults against *journalists women*. Only 4 articles cover police *violence against protesters*.

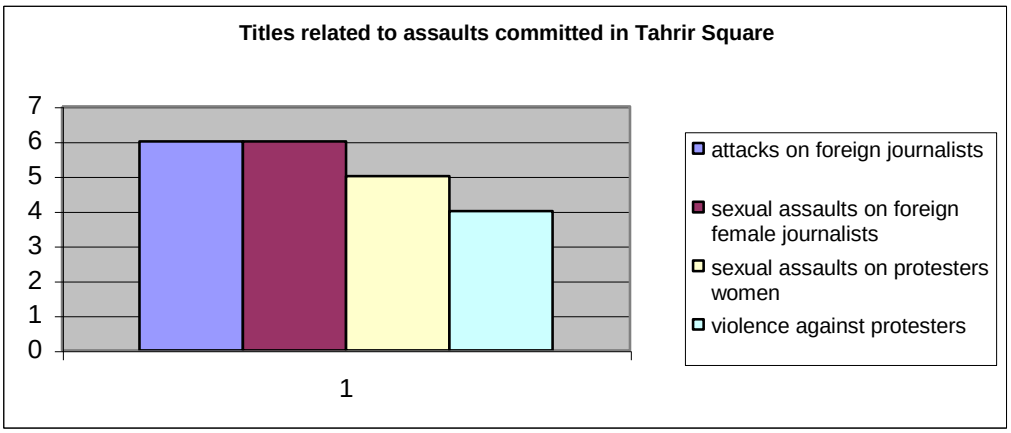

[42] Ilie Rad, *Titlul jurnalistic*, in Mihai Coman (coord.) *Manual de jurnalism - Tehnici fundamentale de redactare* (the first volume), Second, Revised Edition, Polirom Publishing House, 2005, Iasi, Bucharest, p. 147.
[43] Available at: http://www.gandul.info/international/egiptul-tot-mai-aproape-de-o-revolutie-stimulata-de-twitter-si-facebook-7922491, accessed on September 2014.
[44] Available at: http://www.gandul.info/international/revolutia-a-inceput-si-in-egipt-luptele-de-strada-continua-bilantul-48-de-morti-guvernul-a-fost-demis-seful-serviciilor-de-informatii-numit-vicepresedinte-7928904, accessed on September 2014.

The number of titles containing the word „*riot*"[45] are 5, while those containing the term „*revolution*", 15. Sometimes, even the latter is put in quotation marks, fact which virtually abolishes the idea of revolution. Events are classified as *fights* or *street brawls* (2 items), *protests* (contained within 8 titles), *chaos* (2) or *violence* (11 items). These compose a frame of violent events, difficult to classify.

There are 24 articles containing in title the name of dictator *Hosni Mubarak*, given that this is the villain character: starting with his first reactions, to his removal, then his trial. Gradually, as the *army* claims power, until the assertion, following the elections, of Mohammad Morsi (2012) and even after, given the continue dispute for power, it (the army) will appear in the titles of 16 articles.

Another favorite phrase of the authors of the articles is „*thousands of ...*". 10 titles begin with this words and wants to highlight the size of events. There are masses of people who claim, protest or enjoy. The crowd, according to Gabriel Tarde[46], is unstable, „*subservient to the forces of nature, reacts impulsively and emotionally (...) is often intolerant and even violent, subordinated to bias and passionate impulses".* However, we should bear in mind that a crowd, as was the one in Tahrir Square, had a clear objective: the removal of Hosni Mubarak's corrupt regime.

Only 3 titles are related to *reforms* and only 6 to *democracy*.

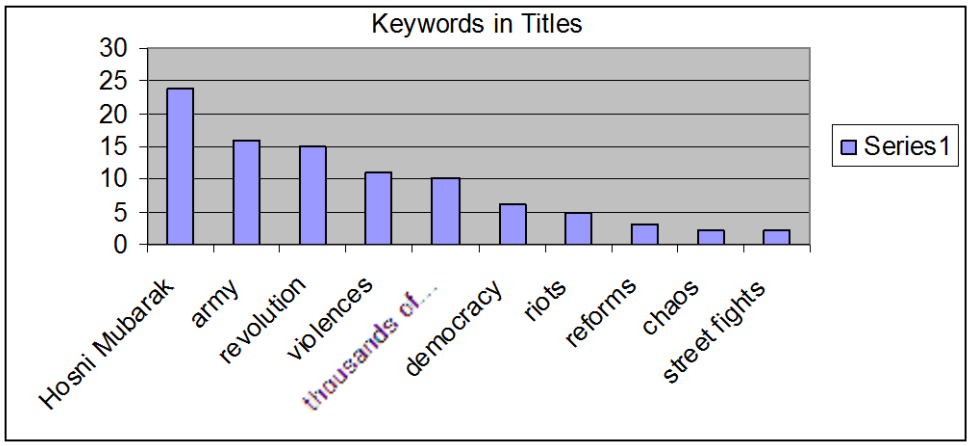

Regarding the sources, of the 123 articles analyzed, 59 used AFP (Agence France Presse), quoted sometimes directly, sometimes through Mediafax.

[45] The first news have mentioned the term „riots", not revolution. Riots are „*spontaneous uprisings, unorganized; seditions, rebellions*", according to the Romanian Explanatory Dictionary (DEX). Revolution „*involves making fundamental changes in the structures and institutions of a society* " according to Sergiu Tamas, *op.cit.*, p. 233.

[46] *apud* Remy Rieffel, *op.cit.*, p.42.

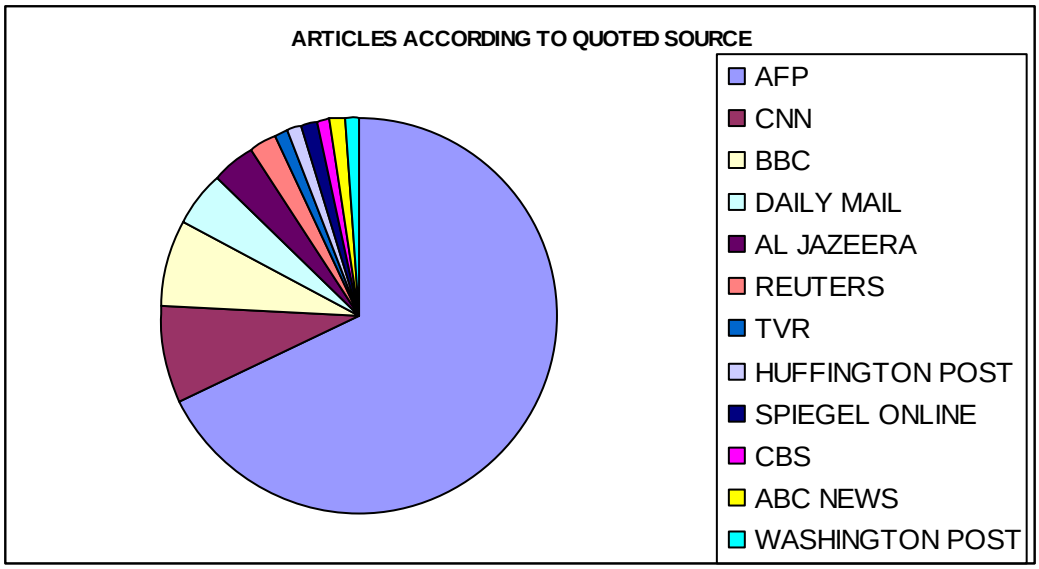

In accordance with specified search conditions, there were been identified 13 editorials, with the surtitle *Puterea Gândului (The Power of Thought).* The first editorial after the outbreak of the Egyptian Revolution is signed by Lelia Munteanu, *„Cine pândeşte în spatele revoltei din Egipt”*[47] *(„Who lurks behind the uprising in Egypt”)* on January 31, 2011. She „sprinkles” her articles with words in Arabic, with international phonetic transcription, to highlight, most probably, an appropriate understanding of the realities of the Arab-Muslim world. Lelia Munteanu has signed 11 such editorials: there are mentioned names and dates from Egyptian history, comparisons, assessments on the evolution of events in the Middle East. The editorial[48] is, nevertheless, a species of opinion journalism, that realizes the connections between the facts and a broader context. The author assumes that the reader is already familiar with the history, politics in Egypt and has a good knowledge of Islam.

The last editorial, according to search criteria, is signed by Alina Matiş: ***Greaţa***[49], (*The Nausea)* on June 11, 2014. The article's theme is another case of sexual assault on a young woman by „*a group of males in Tahrir Square in Cairo, during the events that celebrate the election of a new president”* (El Sisi). Is concluded, in this way, a circle, an image outlined already in the early days of the Egyptian Revolution: that of a wild and outraged crowd, with great disrespect for women. The message is much deeper. In so doing, in fact, the Egyptians not meet nor what is supposed to govern their life: moral norms imposed by Islam.

Without denying cases of aggression, we must remember the papers that speak of women's participation in the revolution, testimonies of those who were in Tahrir Square and who have spoken about „*deleting any gender differences*” [50]: „*During the eighteen days of protest, a condition of near-communitas prevailed on the streets and squares where people had congregated. Sharing sleeping space and food, men and women bracketed their old*

[47] Available at: http://www.gandul.info/puterea-gandului/cine-pandeste-in-spatele-revoltei-din-egipt-7937215, accesed on October 2014.
[48] According to Reuben Maury, Karl G. Pfeiffer, *Effective editorial writing*, W.C. Brown Co. Dubuque, Iowa,1960, available at: http://catalog.hathitrust.org/Record/001901525, accesed on October 2014.
[49] Available at: http://www.gandul.info/puterea-gandului/greata-12736907, accesed on October 2014.
[50] Hania Sholkamy, *Women are also Part of this Revolution,* în *Arab Spring in Egypt- Revolution and Beyond*, Baghat Korany, Rabab El-Mahdi (coord.), The American University in Cairo Press, Cairo, New York, 2012, pp.153-174.

gender norms, as evinced, for example, by total abscence of sexual harassment and the acceptance of women as equals in the face of the autocracy that was about to be ruptured and decimated".

Conclusions

Much of the written press in Romania to which I referred, after 2010, reflected events in the MENA region, mainly using the news of some Romanian and foreign news agencies. There were no reporters in the field, as eyewitnesses, excepting audiovisual media. The perspective on the Arab-Muslim world is that of a world in disarray, dominated by tyrants and fueling Islamist terrorism. Even if accurate assessments were made about some moments, references to the positive aspects of Arab Spring are few, and are made rather in specialized journals, which were not the subject of this analysis.

BIBLIOGRAPHY:

Baghat Korany, Rabab El-Mahdi, *Arab Spring in Egypt- Revolution and Beyond,* The American University in Cairo Press, Cairo, New York, 2012.

Bernard Lewis, *Faith and Power*, *Religion and Politics in the Middle East*, Oxford University Press, New York, 2010.

Bernard Lewis, *Islam in History – Ideas*, *People and Events in the Middle East*, New Edition Revised and Expanded, Open Court, Chicago and La Salle, Illinois, 2002.

Camil Ungureanu, (coord.) *Religia în democraţie - O dilemă a modernităţii*, Polirom Publishing House, Iasi, 2011.

Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, *Dicţionar de Sociologie,* Babel Publishing House, Bucharest, 1993.

Dumitru Chican, *Mic lexicon al Orientului Mijlociu –Istorie, conflicte, politică, religii, valori şi concepte,* Proema Publishing House, Baia-Mare, 2011.

Fareed Zakaria, *Viitorul Libertăţii - Democraţia Neliberală în Statele Unite ale Americii şi în lume,* Polirom Publishing House, Iasi, 2009.

Jean Grugel, *Democratizarea - O introducere critică*, Polirom Publishing House, Iasi, 2008.

Ignacio Ramonet, *Geopolitica haosului,* Doina Publishing House, Bucharest, 1998.

Mark Burges, *Problematica definirii terorismului* în Terorismul azi, *vol. IV-VI,* oct-dec.2006, Cluj Napoca.

Mihaela Matei, *Islamul politic şi democraţia – Între reformă, interpretare şi jihad,* RAO Publishing House, Bucharest, 2011.

Mihai Coman, *Manual de jurnalism- Tehnici fundamentale de redactare* (volumul I), Ediţia a II-a revizuită, Polirom Publishing House, Iasi, 2005.

Olivier Roy, *Semiluna şi haosul*, Nemira Publishing House, Bucharest, 2010.

Olivier Roy, *L'Islam mondialise,* Edition du Seuil, Paris, 2004.

Remy Rieffel, *Sociologia mass-media,* Polirom Publishing House, Iasi, Bucharest, 2008.

Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale,* Antet Publishing House, Bucharest, 1997.

Serge Moscovici, *Psihologia socială sau Maşina de fabricat zei,* Polirom Publishing House, Iasi, 1997.
Vasile Simileanu, *Geopolitica spaţiului islamic,* Vol.4., *Crizele şi conflictele spaţiului islamic,* Top Form Publishing House, Bucharest, 2009.

EUROPEAN SOCIAL UTOPIAS FROM THE GNOSTIC PERSPECTIVES OF ESCHATOLOGICAL GEOPOLITICS

Antoniu Alexandru Flandorfer, PhD Student,"Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: Social Utopias were shaped along with the cultural trend of the Modern Era. The necessity of these social patterns was justified from a millennial perspective, wherein the Gnostic vision of the struggle for existence was claimed as a pretense by the expansionist tendencies of pan-ethnic movements. These pseudo-political movements represented in nuce the future vision of the modern totalitarian State. The intrusion of Christian religion into the modern political tendencies of the 20th century Europe offered new connotations to the iconoclastic imaginary of modernity. This study is a phenomenological analysis of the impact on the collective imaginary through the secularization of institutionalized Christianity. In that period, the Christian clergy and theologians' involvement in the delineation of the social program of the pan-Slavic and pan-Germanic movements produced a hieratization of the political ritual. By means of these movements, the institutionalized Church was able to put into social practice the whole reactionary mythemic ensemble, extrapolated to anti-Semitism, xenophoby, Chauvinism or irredentism.

Keywords: social utopias totalitarianism political religion Globalization

Prin căderea marilor imperii coloniale europene, s-a conturat un nou vector hegemonico-expansionist, ce a transformat mentalitatea politică europeană, încă din timpul Primului Război Mondial. Catalizatorul viitoarelor regimuri totalitare poate fi identificat în mișcările pan-etnice, precum pan-slavismul și pan-germanismul. „În vreme ce nici Hitler și nici Stalin nu și-au recunoscut vreodată tributul plătit imperialismului în elaborarea metodelor lor de guvernare, nici unul dintre ei nu a ezitat să-și recunoască datoria față de ideologia mișcărilor pannaționaliste sau să le imite lozincile."[1] Ba, mai mult, Adolf Hitler critica pangermanismul filosofilor romantici, pentru clivajul conceptual dintre naționalism și creștinism, cauză ce a condus la eșecul programului în sine. „Mişcarea pangermanistă ar fi trebuit să se întrebe: conservarea elementului german în Austria este compatibilă cu religia catolică sau nu? În cazul unui răspuns afirmativ, acest partid politic nu trebuia să se amestece deloc în problemele religioase sau confesionale; dacă răspunsul era negativ, era necesară o reformă religioasă şi nu un partid politic. (...) Încă o dată, o mişcare politică ce ar fi putut salva naţiunea germană, mişcare plină de promisiuni de reuşită, a pierit pentru că nu fusese condusă de realismul brutal necesar, pentru că se rătăcise pe direcţii în care nu putea decât să se destrame. (...) Ea văzuse calea justă, voinţa îi era curată, dar drumul ales era greşit."[2]

De fapt, aceste mișcări au impulsionat o viziune geopolitică aparte în ordinea istorială, în sensul că prin ambițiile și idealurile lor au ideologizat imperialismul, conferindu-i din perspectivă rasialistă, pe de o parte, pretextul unor noi configurări statale, iar pe de altă parte, o misiune soteriologică în axiologia gnostică a unui Eschaton iminent. În vederea manipulării maselor și atragerii a cât mai multor prozeliți, în cadrul programului politic promovat, aceste mișcări au recurs la un limbaj liturgic cu o aderență maximă asupra psihismului colectiv avid la o interpretare gnostică a imperfecţiunilor societății, prin identificarea unui *țap ispășitor*.

[1] Hannah Arendt, *Originile totalitarismului*, Editura Humanitas, București, 2006, p. 280
[2] Adolf Hitler, *Mein Kampf*, Vol. I, Editura Beladi, 1996, pp. 117-121

Astfel, cele două mișcări pan-etnice primordiale (pan-slavismul și pan-germanismul), se acuzau reciproc de *Răul* produs Europei, promovând superioritatea națională (națiunea, poporul, rasa, la un moment dat, intră într-un proces de disoluție). Dacă din perspectiva politicii externe au promovat *in nucce* conceptul politic schmittian „prieten-dușman", cauza *Răului* intern a fost identificată în acțiunile socio-economice ale evreilor, de altfel văzuți ca promotori originari ai decadenței universale în istoria umanității. Această stigmatizare a poporului evreu, își are matricea în superstițiile generate de miturile de sorginte creștină, precum cea a lui Ahasverus sau cazul Shylock transpus literar de Shakespeare.[3] Interpretarea abuzivă a Scripturilor, respectiv a momentului răstignirii lui Christos, au condus la catalogarea evreilor ca popor deicid. Transgresarea teologică în plan istorial s-a putut realiza prin intermediul milenarismului sau chiliasmului. O interpretarea tendențioasă iudeofobă, în acest sens, o reprezintă preluarea subcontextuală în cadrul totalitarismelor moderne, a tezelor teologice gioacchinite, prin care s-a identificat ca *âion* nefast în istoria umanității, prima perioadă a acesteia, respectiv cea a Tatălui, corespondentă a Vechiului Testament, fundament al credinței mozaice. De la Marcion la cercetătorul nazist în teologie, Walter Grundmann, deiudaizarea creștinismului își are originea în dilema curentului teologic al supersesionismului. Prin acceptarea Noului Testament și totodată a învățăturilor teologice centrale iudaice ale bisericii primare, incluzând mesianismul, eschatologia, credințele apocaliptice, predestinarea, poporul lui Israel, precum și scripturile sale cu ai săi profeți, inclusiv cu Dumnezeul său, apare contradicția în negarea validității continue a acestora, căutându-se o cale independentă de mântuire. Metaforic vorbind, supersesionismul a fost structurat ca un fel de colonizare a iudaismului, la nivel teologic. Prin această colonizare, nu s-a urmărit distrugerea iudaismului, ci exploatarea sa în scop creștin. Pentru ca Isus să fie declarat Mesia, supersesionismul a trebuit să elucideze promisiunile Vechiului Testament ale figurii mesianice, punând astfel revendicările creștine într-o poziție de dependență față de adevărul religios al textelor iudaice. Diversele metode uzitate, au avut ca scop transformarea figurii lui Isus, dintr-un evreu profetizat de Vechiul Testament, într-un antisemit și proto-nazist.[4]

Pe lângă crearea unui *țap ispășitor*, identificat în poporul evreu, această teologizare a politicului a condus la estetizarea sa, conferindu-i hieratizarea de care avea nevoie în manipularea și subjugarea maselor. A treia perioadă în ordinea transcendentă propovăduită de călugărul calabrez, ca redemptivă pentru umanitate, era cea a *Sfântului Duh*, de altfel, o proiecție utopică vehiculată atât de către naziști, cât și de marxiști. „Cea de-a treia preordonare a ioachimiților a reapărut ca Internaționala a treia și ca al treilea *Reich*, inaugurată de un *dux* sau un Führer care a fost aclamat ca salvator și salutat de milioane de oameni cu *Heil*! Originea tuturor acestor încercări formidabile de a împlini istoria prin și în sine e așteptarea pătimașă, dar temătoare și umilă, a franciscanilor spirituali că un ultim conflict va duce istoria la apogeul și sfârșitul ei. A fost nevoie de un sacrificiu precum cel al lui Nietzsche pentru restabilirea, printr-un „Antichrist", a alternativei creștine dintre Împărăția lui Dumnezeu și lume, între creația având o încheiere și eterna reîntoarcere fără început și sfârșit."[5]

Protopărintele ariano-sofismului, Lanz von Liebenfels apelează direct la da Fiore când afirmă că vremurile Parusiei se vor instaura concomitent cu crearea la Viena a Noului Ordin

[3] Avram Rotenberg, *Evreul rătăcitor. Istoria și manipularea unui mit*, Editura Hasefer, București, 2003, pp. 76-137

[4] Susannah Heschel, *The Aryan Jesus: Christian theologians and the Bible in Nazi Germany*, Princeton Press University, 2008, pp. 26-27

[5] Karl Löwith, *Istorie și mântuire. Implicațiile teologice ale filosofiei istoriei*, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2010, pp. 204-205

Templier, ce avea ca organ de propagandă Revista Ostara. Din punct de vedere ideologic, prin instaurarea celui de al Treilea Reich, se va face posibilă victoria rasei ariene asupra celor inferioare. A mai existat şi conservatorul revoluţionar, fascinat de Dostoievski, Moeller van den Bruck, care inspirat de aceeaşi viziune, a scris opera sa capitală „Al Treilea Reich" (1923), în care a descris un imperiu germanic utopic, ce ar fi trebuit să înlocuiască odioasa democraţie a Republicii de la Weimar. Pentru Hitler, această „vreme a crinilor" gioacchinită era pusă în context sub forma unei bătălii apocaliptice însoţită de o victorie finală a rasei ariene.

Din 10 iulie 1939, Goebbels a dat instrucţiuni presei să înlocuiască pe viitor denumirea de al *Treilea Reich* cu *Marele Reich German* (Grossdeutsches Reich).[6] Prin această decizie, se poate observa expurgarea din cadrul *Weltanschauung*-ului naţional socialist, a elementelor creştine inerente pan-germanismului, în favoarea celor teutonice şi păgâne.

În acest context tribulatoriu se decelează fundamentul ideologic al viitoarei mişcări naziste, în care cultura era forţa motrice social-politică în prefigurarea primelor idei majore ale rasialismul instituţionalizat.

Pentru elucidarea corectă a premiselor *Weltanschauung*-ului naţional socialist se impune distincţia dintre rasism şi rasialism. Tzvetan Todorov consideră că rasismul este un termen ce desemnează comportamentul, iar rasialismul e rezervat doctrinelor. „Rasismul este un comportament vechi şi cu o întindere probabil universală; rasialismul este o mişcare de idei născută în Europa occidentală în lunga perioadă ce durează de la mijlocul secolului al XVII-lea până la mijlocul secolului al XIX-lea."[7]

Rasismul naţional socialist se fundamentează pe homofobie, argumentată pe superioritatea rasială a popoarelor germanice cu misiunea eschatologică de a crea o *nouă ordine mondială*, în cadrul căreia ca tip distinct se regăseşte antiiudaismul, cu componenta sa socială - antisemitismul, pus în discuţie pentru prima oară de Wilhelm Marr.

Ideologia naţional socialistă a aprobat principiile fundamentale ale darwinismului social, ereditatea şi selecţia fiind concepte atât sociale cât şi naturale, arogându-şi obligaţia de a crea o comunitate în armonie cu legile eterne ale naturii. Principala unitate de măsură a selecţiei naturale a reprezentat-o *rasa*, fiind de asemenea şi mobilul luptei pentru supravieţuire în cadrul *comunităţii populare* (Volkgemeinschaft). Celebrarea valorilor spirituale şi grija faţă de revoluţia interioară a sufletului, au reprezentat linia directoare a programului naţional socialist în crearea *Supraomului*. Această obsesie pare antitetică reducţionismului biologic inerent trăsăturilor determinante ale luptei rasiale pentru supravieţuire. Neacceptarea descendenţei omului din maimuţă, în versiunea darwinismul social nazist a reprezentat diferenţa majoră faţă de ceea ce au propovăduit promotori acestui curent, Darwin şi Haeckel. Toată această atitudine de respingere totală, provine din idealul transcendent al naţional socialismului, materializat în *Supraomul* nietzschean, care prin sacralitatea sa în cadrul ierarhiei rasiale era sinonim divinităţii, demn înlocuitor al Dumnezeului creştin mort.[8] „Cuvântul „supraom", pentru a desemna un tip de cea mai înaltă realizare, prin opoziţie cu omul „modern", cu omul „bun", cu creştinii şi cu alţi nihilişti (…) adică drept tipul „idealist" al unei categorii mai înalte de oameni, pe jumătate „sfânt", pe jumătate „geniu"… "[9]

Observăm că mişcările totalitare ale secolului al XX-lea au avut ca obsesie ideologică substituirea lui Dumnezeu cu individul capabil să-şi creeze propria utopie, sau cu alte cuvinte să realizeze *Civitas Dei* (Augustin) la scară mundană. În acest sens, se impune a se analiza, o

[6] Rosa Sala Rose, *Dicţionar critic de mituri şi simboluri ale nazismului*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2005, pp. 220-223
[7] Tzvetan Todorov, *Noi şi ceilalţi*, Editura Institutul European, Iaşi, 1999, p. 138
[8] Mike Hawkins, *Social Darwinism în Europe an American thought, 1860-1945: nature as model and nature as threat*, Cambridge University Press, 2003, p. 283
[9] Friedrich Nietzsche, *Ecce Homo*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 52

mişcare eminamente ateistă, dar care ca manifestare a avut toate caracteristicile unui cult al misterelor. Această mişcare de regenerare seculară a apărut în Rusia, sub denumirea de „Construcția lui Dumnezeu". În anul 1890, un grup de bolşevici, condus de Maxim Gorki (1838-1936), prieten şi discipol al lui V. I. Lenin (1870-1924), Alexander Bogdanov şi Anatoli Lunacearski (1875-1933), s-au angajat într-o misiune de reînnoire spirituală a Rusiei, prin promovarea a ceea ce au numit mişcarea „Construcția lui Dumnezeu". Acest demers a fost o umanizare a socialismului ştiinţific, prin transformarea sa într-o religie pseudo-politică, în care individul îl înlocuieşte pe Dumnezeu. Doctrina centrală a acestui cultul s-a consacrat alesului de geniu al socialismului ateist, care să ateste în faţa maselor realizările sale nemuritoare şi care, prin urmare, să reînnoiască speranţa într-o viaţă mai bună instaurată prin intermediul marxism-leninismului. Mişcarea „Construcția lui Dumnezeu" a avut ca scop sacralizarea umanităţii şi a potenţialului uman. În perioada 1908 – 1911, prin lucrarea în două volume, *Religiia i sotsializm* („Religie şi socialism"), Lunacearski formulează bazele ideologice ale mişcării. Modelul lui Lunacearski constă în crearea unui cult al geniului, inspirat din filosofia lui Wagner, pe care a şi promovat-o în Rusia sfârşitului de secol.[10] Pentru Lunacearski, acest nou zeu uman a fost o versiune marxistă a *Supraomului* nietzschean, care, în viziunea sa, reprezenta un co-participant la ordinea existențială umană, o verigă premergătoare în lanţul fiinţei către apariţia Supraomului. Acest zeu uman s-ar fi putut identifica cu un geniu politic, cum ar fi Lenin, sau cu unul din domeniul științei, ca T. D. Lysenko. Lenin a detestat mişcarea „Construcția lui Dumnezeu", iar în data de 14 noiembrie 1913, transmite o scrisoare prietenului său Gorki, în care susţine că o asemenea credinţa, de construire a unui dumnezeu-uman, nu ar fi reprezentat decât o necrofilie.[11] Lenin a fost de acord cu opinia lui Plehanov, prin care, mişcarea declara că Dumnezeu nu e decât o ficțiune, proclamând omul drept substituent, însă acest raţionament era inutil, de moment ce umanitatea în sine nu este o ficțiune, în consecinţă, întregul demers al lui Lunacearski, neîncadrându-se în dogma bolşevismului. Trebuie precizat faptul că după fondarea acestei mişcări, în cadrul unei şcoli de vară ce s-a desfăşurat la vila lui Maxim Gorki de la Capri, Bogdanov și Lunacearski au fost excluși temporar din partid.[12] „Noua religie se voia o replică nu numai la mişcarea „căutării lui Dumnezeu" (*Bogoiskatelstvo*) a filosofilor creștini, ci și la ateismul de modă veche și arid al lui Plehanov și al celorlalți marxişti ortodocşi, pentru care istoria religiei putea fi rezumată la opoziția dintre religie și știință. (...) Plehanov și Lenin au condamnat-o, cu toate aceasta, socotind-o un mod periculos de a cocheta cu „obscurantismul religios", iar, după revoluție, Lunacearski a abandonat „noul stil" și a revenit la limbajul tradițional al ateismului."[13]

Exemplul anterior a reprezentat, de fapt, germenele instaurării unui cult mult mai puternic, care să abolească creștinismul tradițional. Astfel, prin manifestările sale paroxistice, bolșevismul ca ipostaziere a religiei seculare a apărut pe ruinele religiei ortodoxe, însă niciodată nu a fost lipsit de amprenta acesteia, inclusiv în ceea ce priveşte pivotul milenarist-egalitar al sectelor care s-au rupt de tradiţie, încă din secolul al XVII-lea. Biserica Ortodoxă a fost parte integrantă a autocraţiei ţariste şi a reprezentat fondul esenţial al poporului rus. Masele erau tributare unei mentalităţi bazate pe intervenţia divinului în viaţa cotidiană, marcată de ritualul religios a fiecărui individ. Deci, pentru a submina instituţia bisericii, nu a

[10] Bernice Glatzer Rosenthal, *"Wagner and Wagnerian Ideas in Russia"*, in David Large and William Weber, ed., *Wagnerism in European Culture and Politics* (Ithaca: Cornell University Press, 1984), pp. 198-245 *apud* Richard Noll, *The Jung Cult. The Origins of a Charismatic Movement*, Princeton University Press, 1994, pp. 54-55

[11] *Ibidem*

[12] Michael Burleigh, *Sacred Causes: The Clash of Religion and Politics, from the Great War to the War on Terror*, HarperPress, 2006, p. 42

[13] Leszek Kołakowski, *Principalele curente ale marxismului, Vol. 2: Vârsta de aur*, Curtea Veche Publishing, București, 2009, pp. 365-366

fost o simplă chestiune de a lupta cu ierarhia clericală, ci mai ales de a ataca credinţele tradiţionale ce stăpâneau mentalul colectiv.

Având în vedere că Biserica Ortodoxă a fost atât de integrată în cadrul absolutismului ţarist, radicalii ruşi, inclusiv bolşevicii, au promovat prin propriile culte surogat, un ateism militant, care nu era lipsit de un anumit fanatism, similar celui religios.

Ateismul agresiv nu a exclus în întregime din cadrul programului revoluţionar, elementele tabuizate, ce au secularizat religia tradiţională, avatarizând-o înainte de intruziunea factorului politic. La începutul anilor 1900, prin intermediul ziarului *Zori*, Lenin l-a încurajat pe Vladimir Bonch-Bruevich să identifice legăturile dintre colectivism şi sectele ţărăneşti milenariste, în timp ce în 1905, însuşi Lenin a întreţinut relaţii pentru scurt timp cu preotul George Gapon, spion al poliţiei, transformat într-un demagog ce a condus marşul de la Palatul de Iarnă din *Duminica însângerată*.

Prin entuziasmul idiosincratic al colaboratorilor literari, precum Alexandr Blok în speţă, bolşevismul a dezvoltat două tactici de destructurare a fondului religios ce marca psihismului colectiv. Unul a fost de a combina represiunea, astfel, distrugând fundamentul instituţional al Bisericii Ortodoxe, iar celălalt a fost de a uzita materialismul ştiinţific primar pentru a discredita clerul şi de a submina majoritatea convingerilor religioase profund înrădăcinate în cadrul maselor. Însă, acest mod de operare, prin trasarea coordonatelor *Mitului*, în vederea transformării mentalului colectiv, a fost implementată perfid, recunoscându-se în acelaşi timp un instinct religios general, descris ca o „iluzie necesară". Esenţa acestei credinţe s-a conturat în jurul ideii de *Om*, abolindu-se existenţa divină de la nivel mundan.

În eforturile de substituire a elementului religios din viaţa individului, s-au instituit nunţi şi înmormântări conforme doctrinar materialismului-dialectic, care respingea tradiţia religioasă. Astfel, în locul înmormântărilor se practica incinerarea, sub pretextul prezervării sănătăţii populaţiei din punct de vedere epidemiologic, dar şi din perspectiva promovării unei mentalităţi superioare, cosmopolite, în trend cu progresul ştiinţific, luându-se în desuetudine spiritul retrograd şi vetust al tradiţiei bisericeşti.

Combinaţia dintre tentativele eşuate de asasinat asupra lui Lenin, şi recuperările „miraculoase" după accidentele vasculare cerebrale pe care le-a suferit, au fost folosite ca şi tactică politică, creându-se maselor imaginea unui lider ce poseda o aură supranaturală. După o încercare de asasinare eşuată, Zinoviev vorbea despre Lenin ca despre un zeu muritor, caracterizându-l în termeni ritualici, drept un ascet, apostolul comunismului mondial, lider de talie cosmică, motorul creator de lumi, un ales divin sau un conducător care se naşte o dată la 500 ani în istoria omenirii. Busturi ale liderului au fost expediate în douăzeci şi nouă de oraşe,iar pe afişele propagandistice, Lenin apărea mai mare decât soarele, cu braţul întins ca-ntr-o binecuvântare.[14] Aceeași interpretare halucinatorie s-a impus propagandistic și în ceea ce-l privește pe Hitler, care a scăpat de câteva ori nevătămat în urma unor atentate la adresa sa.

La moartea lui Lenin, dorinţa soţiei sale, Krupskaia, a fost de a-i mumifica cadavrul şi nu de a-l îngropa împreună cu ceilalţi vechi colegi ai săi. Acest gest, în mod aparent a fost inspirat de fascinaţia de la nivel mondial, față de descoperirile arheologice ale vremii, precum cea a Luxorului şi a mormântului faraonului Tutankhamon, însă intenţia reală, a fost de a păstra pentru eternitate ceea ce Robert Service supranumea „Sfantul Vladimir al Revoluţiei din Octombrie". Cadavru mumificat al lui Lenin a fost depus în mausoleul de la Zidul

[14] Michael Burleigh, *Sacred Causes: The Clash of Religion and Politics, from the Great War to the War on Terror*, HarperPress, 2006, pp. 40-41

Kremlinului. Sarcofagul lui amintea de mormântul regelui Cirus, care se găseşte aproape Murgaba în Persia, deşi de fapt, a fost construit după modelul mausoleului lui Tamerlan.[15]

În ceea ce priveşte fascismul italian, o analiză sumară îi conferă nişte caractere speciale, având „(...) o concepţie activistă, aristocratică, bazată pe ideea de elită, care trebuie să conducă societatea. (...) este mistic-clerical, deoarece proclamă biserica catolică drept o valoare superioară, alături de naţiune, (...) este un naţionalism integral, care ajunge chiar la mesianism şi imperialism."[16] Din perspectiva unei *religii intramundane* (E. Voegelin), fascismul s-a pivotat în jurul aşa-numitului „cult al lictorilor" (*il culto del littorio*), ce se prezenta ca un proces public şi ceremonial elaborat, care a încercat să-l transforme într-un cult civic. *Revoluţia fascistă* a fost declarată a fi un proces continuu, o *revoluţie continuă*, care precum Revoluţia Franceză, a inaugurat un nou calendar, cel al regimului fascist, anul 1922, devenind Anul 1. Întregul imaginar fascist a avut funcţia de a consolida alături de cultul public şi ritualul politic, elaborarea artei totalitare, arhitecturii şi simbolurilor. Referitor la viziunea fascistă asupra istoriei, *Mitul* a jucat un rol esenţial, iar obiectivele regimului au constituit matricea acestuia. Conform lui Emilio Gentile, fascismul reprezenta o politică creatoare a mitului. *Omul nou* fascist a fost definit de o nouă mistică, în antiteză cu vechiul materialism burghez. Cu scopul de a i se contura o aură mistică ideologiei fasciste, în anul 1930, s-a inaugurat oficial *Scuola di Mistica fascista* (Şcoala de Misticism fascist), condusă de fratele ducelui, Arnaldo Mussolini. Această şcoală avea ca obiectiv educarea tinerilor în spiritul ideologiei fasciste a *omului nou*. De asemenea, s-a avut în vedere eradicarea analfabetismului şi diminuarea importanţei dialectului prin eliminarea din uz a regionalismelor, prezentându-se în acest sens, drept model lingvistic, limba latină.[17]

Mitului i s-a atribuit valoarea de adevăr, nu ca un fapt empiric existent, ci ca meta-realitatea trecutului şi a obiectivului absolut, care să se realizeze ca proiecţie în viitor. În timpul scurt al conducerii lui Giuriati, partidul a introdus, în anul 1931, cel mai cunoscut slogan fascist: *Credere, Obbedire, Combattere!* („Crede, asculta, lupta!").

Regimul a încercat în mod deschis o sacralizare a politicului şi a statului, astfel ca, în anul 1932, Mussolini să declare în lucrarea sa *Dottrina del Fascismo* că *fascismul reprezenta o concepţie religioasă a vieţii*, iar fasciştii se constituie ca o *comunitate spirituală*. Fascismul, teoretic nu a fost în conflict sau în competiţie cu romano-catolicismul, însuşi Mussolini declarând, la scurt timp după ce s-a instaurat ca dictator, că fascismul nu are o teologie, ci o moralitate. De asemenea, a subliniat importanţa evitării unui conflict teologic sau religios cu catolicismul, deoarece fascismul nu ar ieşit învingător. Cu toate acestea, fascismul a încercat să creeze o *stare etică*, bazată pe propriile precepte, dar care însă, dacă s-ar suprapune cu perceptele morale ale catolicismul, conform lui Giovanni Gentile, ar putea intra în contradicţie. Fascismul şi-a creat propriul său cult în cadrul ritualului public, bazat pe sacrificiul martirilor, propovăduind o atitudine specială faţă de transcendenţa colectivă. Într-adevăr, a existat o tendinţă tot mai mare pentru liderii fascişti să susţină că catolicism merita respect nu pentru sacralitatea sa de cult tradiţional, ci pur şi simplu pentru faptul că era de sorginte de italiană, şi că a contribuit ca motor în dezvoltarea istoriei şi culturii naţionale. De fapt, Mussolini aprecia creştinismul doar din perspectiva faptului că a devenit o religie universală, iar componenta romană, în sine, îi conferea superioritate credinţei catolice. Indubitabil, obiectivul era de a încorpora catolicismul în cadrul şi sub auspiciile fascismului, ca parte a unei religii naţionale, în care coordonata mussoliniană ar fi reprezentat dominanta.[18]

[15] Robert Service, *A History of Twentieth-Century Russia*, (London, 1997), p. 153 *apud ibidem*
[16] Petre Andrei, *Fascismul*, Editura Neuron, Focşani, 1995, p. 25
[17] Gabriela Klein, *La doctina linguistica del fascismo*, (Bologna. Il Mulino, 1986), p. 96 *apud* Sabin Drăgulin, *Tehnici de influenţare a opiniei publice* în Revista „Sfera Politicii", Vol. XVIII, Nr. 4 (146), 2010, p. 85.
[18] Stanley G. Payne, A History of Fascism 1914-1945, Taylor & Francis e-Library, 2003, pp. 215-216

De la faptul că ideologia fascistă era un atribut caracteristic al elitelor aderente, iar percepția că națiunea fascistă se constituia într-o forță superioară, ajungem să observăm că implicațiile acestui privilegiu transcendental s-au extins mult mai departe, prezentând mișcarea ca pe o matrice a civilizației, într-un sens istoric și universal. Tendințele universale ale fascismului au avut originea în teoria elitistă a națiunii, dar erau indispensabile, din punct de vedere politic, în contextul antitezei istorice dintre socialism și acesta. După 1936, ambii lideri fasciști, atât Mussolini, cât și Hitler, au declarat în mod repetat că bolșevismul reprezenta o amenințare letală atât pentru națiunile individuale, cât și pentru întreaga existență a civilizației europene. Fascismul a reprezentat, prin urmare, un mijloc de apărare echivocă. În primul rând, trebuia să garanteze caracterul de elită al națiunii împotriva forțelor internaționale corupte, iar în al doilea rând, avea menirea să apere cultura europeană, pe care ambele ideologii fasciste o percepeau ca pe realizarea istorică a națiunilor lor. Înainte de 1936, fiecare dintre cele două regimuri au încercat să monopolizeze ideologic acest titlu de națiune hegemonică, în sens civilizator, pentru celelalte popoare europene. Dublul patrimoniu al fascismului, cel al romanității, precum și ca centru al cultului catolic, a constituit pretenția la universalitate și superioritate culturală. Pe de altă parte, ideologia nazistă își certifica superioritatea națională, prin trecutul teutonic, dar și ca moștenitoare a Sfântului Imperiu Roman, interpretând astfel tendințele expansioniste promovate, drept încarnarea destinului Germaniei de a domina și de a apăra Europa. După apropierea dintre regimurile din Italia și Germania, cele două conduceri fasciste au prezentat misiunea istorică a luptei împotriva bolșevismului ca o întreprindere comună, cu valențe soteriologice.[19]

Totalitarismele secolului al XX-lea au abordat geopolitica nu numai *in stricto sensu* din perspectivă pur strategico-militară şi de expansiune, aşa cum era promovată de Karl Haushofer, ci în subsidiar, concomitent, au dezvoltat o viziune ideologică cu funcţie soteriologică inerentă *războiului civil european* (E. Nolte). Similitudinile principalelor trei *religii politice* sunt evidente şi se află sub auspiciile unei redempţiuni sociale şi rasiale implementată prin impulsul milenarismului revoluţionar ca *mobilizare totală* (E. Jünger). Valenţele apocaliptice ce au hieratizat totalitarismele moderne, au poziţionat individul, după producerea fenomenului de masificare şi atomizare, într-un obiect ritualic al sacrificiului ideologic.

Din păcate, omenirea este supusă diverselor experimente secularizate psiho-sociale, care se manifestă printr-un erzaţ de elemente misticoide, fundamentate pe catalizarea unor fobii tabuizate şi aglutinate la nivelul primar al maselor purtătoare.

Bibliografie

Arendt, Hannah, *Originile totalitarismului*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006
Burleigh, Michael, *Sacred Causes: The Clash of Religion and Politics, from the Great War to the War on Terror*, HarperPress, 2006
Drăgulin, Sabin, *Tehnici de influențare a opiniei publice* în Revista „Sfera Politicii", Vol. XVIII, Nr. 4 (146), 2010, pp. 83-91
Hawkins, Mike, *Social Darwinism în Europe an America thought, 1860-1945: nature as model and nature as threat*, Cambridge University Press, 2003
Heschel, Susannah, *The Aryan Jesus: Christian theologians and the Bible in Nazi Germany*, Princeton Press University, 2008
Hitler, Adolf, *Mein Kampf*, Vol. I, Editura Beladi, 1996

[19] Aristotle A. Kallis, *Fascist ideology: territory and expansionism in Italy and Germany, 1922–1945*, Taylor & Francis e-Library, 2001, p. 43

Kallis, Aristotle A., *Fascist ideology: territory and expansionism in Italy and Germany, 1922–1945*, Taylor & Francis e-Library, 2001
Kołakowski, Leszek, *Principalele curente ale marxismului, Vol. 2: Vârsta de aur*, Curtea Veche Publishing, București, 2009
Löwith, Karl, *Istorie și mântuire. Implicațiile teologice ale filosofiei istoriei*, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2010
Nietzsche, Friedrich, *Ecce Homo*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994
Noll, Richard, *The Jung Cult. The Origins of a Charismatic Movement*, Princeton University Press, 1994
Petre, Andrei, *Fascismul*, Editura Neuron, Focșani, 1995
Rose, Rosa Sala, *Dicţionar critic de mituri şi simboluri ale nazismului*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005
Rotenberg, Avram, *Evreul rătăcitor. Istoria și manipularea unui mit*, Editura Hasefer, București, 2003
Stanley, G. Payne, *A History of Fascism 1914-1945*, Taylor & Francis e-Library, 2003
Todorov, Tzvetan, *Noi şi ceilalţi*, Editura Institutul European, Iaşi, 1999

EU LOBBYING – HISTORY AND MAIN ACTORS

Camelia Nistor, PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: For a good understanding of what lobbying is and the manner it functions nowadays, it is essential to turn to the very beginning of the European construction and analyze the evolution of this phenomenon in time. Each treaty of what today is referred to as the European Union has determined different changes (sometimes, even radical ones) to the way lobbying was conducted on the European scene. For instance, whenever in the history of the European construction the degree of the European integration was higher, the EU lobbying directed to the European institutions was more intense (and when the degree of the European integration was rather slow, EU lobbying was mainly developed at the national level of the member states).
For a good understanding of what lobbying is and the manner it functions nowadays it is just as well essential to know what the actors intervening on the EU lobbying scene are and observe their behaviours and strategies. Be it a huge global company or a little firm, an EU association or federation – they can all have a strong impact in what concerns the EU decision making-process through the lobbying actions they conduct.
The aim of the present article is to emphasize the phases of the EU lobbying with a particular focus on the actors leading lobbying actions on the EU scene. This not only allows to better understand lobbying as it now stands, but can also help to 'shape' it in future.

Keywords : lobbying history, lobbying actors, European institutions, European integration, EU lobbying scene

Etapele lobbyului comunitar

De-a lungul dezvoltării construcţiei europene, pot fi identificate o serie de etape ale lobbyului de la nivelul Uniunii Europene (UE):

a) Perioada timpurie a integrării: 'de la Paris la Roma'

Procesul integrării europene începe odată cu lansarea Planului Schuman şi a Tratatului de la Paris, din 1952. Astfel, au fost puse bazele Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului. Prin Tratatul de la Roma, semnat la 25 martie 1957, a fost stabilită Comunitatea Economică Europeană, iar, din acest moment, "savanţi în domeniul integrării regionale încep să arate un interes din ce în ce mai sporit pentru dezvoltarea unei Europe Occidentale. Grupurile de interese erau privite drept contributori la transformarea unui sistem regional, format din state naţionale independente, într-o entitate supranaţională, instituţionalizată"[1]. Pe atunci, grupurile de interese reprezentau, într-o mare măsură, "promotori centrali ai integrării (...); acestea îşi îndreptau atenţia înspre Comunitatea Economică Europeană (CEE) întrucât nivelul supranaţional era perceput ca deţinând o mai importantă capacitate de rezolvare a problemelor decât cel naţional"[2].

[1] Marc Tenbucken, *Corporate Lobbying in the European Union, Strategies of Multinational Companies,* Peter Lang, 2002, p. 60
[2] *Ibidem.*

Este de remarcat faptul că "reprezentanţii intereselor devin, în mod automat, partizani ai unei integrări şi mai ample"[3]. în aceste condiţii, "interesată să se ajungă la o integrare rapidă, Comisia Europeană – îndeosebi cea condusă de către Walter Hallstein, în anii '60 – a fost foarte activă privitor la încurajarea dezvoltării grupurilor de interese europene şi la stabilirea contactelor cu asociaţiile naţionale"[4].

b) Perioada de stagnare şi 'euroscleroza'

După 'Compromisul de la Luxemburg', din 1966, (act cunoscut şi sub denumirea de 'politica scaunului liber' – 'Compromisul' prevedea ca, în măsura în care unul dintre statele membre solicita acest lucru, toate deciziile din Consiliul de Miniştri trebuiau să fie luate în unanimitate, nu cu majoritate simplă ori calificată[5]), procesul de integrare a intrat într-o fază de 'încetinire dramatică'[6], de unde şi termenul de 'eurosclerozǎ' asociat fazei de stagnare la nivelul CEE. În această perioadă, din 1974 şi până prin 1985, interguvernamentalismul a fost puternic accentuat, reprezentanţii naţionali din Consiliul de Miniştri şi din Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi (COREPER) având puterea să blocheze decizii comunitare prin dreptul lor de veto. Aşadar, grupurile de interese îşi redirecţionează acum puternic atenţia asupra guvernelor de la nivel naţional. Aceasta este etapa în care "procesul de lobby a fost preluat de către asociaţii naţionale ori de către mari firme şi, în mod aproape exclusiv, derulat în cadrul structurilor politice naţionale"[7]. Intenţia lor era să acţioneze la nivelul ministerelor naţionale pentru a obţine rezultate favorabile în Consiliu. "Drept urmare, resursele puse la dispoziţia activităţilor de lobby la nivel european au fost drastic reduse"[8]. Pe scurt, în acel moment, "grupurile de interese la nivel european erau relativ ineficiente şi nu au contribuit prea mult la avansarea integrării"[9].

c) Perioada unui nou imbold: Actul Unic European din 1987

Actul Unic European, intrat în vigoare în 1987, a însemnat un imbold pentru integrarea europeană. Actul a sporit puterile Parlamentului European şi a extins numărul politicilor sectoriale de la nivelul Comunităţii, iniţiativa cea mai importantă fiind obiectivul creării unei Pieţe Unice Europene, până la data de 31 decembrie 1992 (aşa-numita Iniţiativa '1992'), scopul Pieţei Unice fiind libera mişcare a bunurilor, persoanelor, capitalului şi serviciilor. Mai mult, Actul Unic European sporea puterile Parlamentului European. "Acest imbold, prin dezvoltările planificate, precum şi modificările instituţionale realizate au condus, într-un final, la o extraordinară creştere a numărului de euro-grupuri în Bruxelles"[10]. Relansarea integrării europene, prin anii '80, a fost pusă pe seama "emergenţei unei coaliţii de afaceri

[3] George Alexander, Timothy McKeown, *Case Studies and Theories of Organizational Decision-Making*, în *Advances in Information Processing in Organizations*, Vol.2, Santa Barbara, JAI Press, 1991, p. 23
[4] *Ibidem*, p. 24
[5] Marc Tenbucken, *op. cit.*, p. 60
[6] *Ibidem.*
[7] Michael Gorges, *Eurocorporatism ? Interest Intermediation in the European Community*, Lanham, University Press of America, 1996, p. 38
[8] Marc Tenbucken, *op.cit.*, p. 61
[9] *Ibidem.*
[10] Paul McAleavey, *The Political Logic of the European Community Structural Funds Budget : Lobbying Efforts by Declining Industrial Regions.* European University Institute Working Paper RSC, no. 94/2, Badia Fiesolana, Firenze, 1994, p. 5

transnaţionale, ce a condus la realizarea unei pieţe mai liberale în Comunitatea Economică Europeană”[11]. Când Jacques Delors a preluat preşedinţia Comisiei Europene, în 1985, a introdus cu rapiditate celebra ‘Carte Albă’ pentru realizarea pieţei interne. Ceea ce a urmat a fost constituirea unei “alianţe de elite, formate din preşedinţi ai celor mai mari companii multinaţionale din Europa, o serie de membri de guverne naţionale ale statelor UE şi înalţi oficiali ai Comisiei, dirijaţi de către Delors. Această alianţă a răspuns nevoii de vastă acţiune europeană”[12], iar Cartea Albă a fost adoptată la Milano, în vara anului 1985, conducând la concretizarea Iniţiativei ‘1992’.

d) Lobbyul comunitar de la Maastricht încoace

Adoptarea Tratatului asupra Uniunii Europene, în 1993, cunoscut şi sub denumirea de ‘Tratatul de la Maastricht’, a introdus procedura de co-decizie, care îi oferă Parlamentului European puteri mult crescute, transformându-l într-un partener egal cu Consiliul, în cadrul procesului legislativ. Inevitabil, “activităţile de lobby devin şi mai pregnante la adresa eurodeputaţilor decât erau imediat după introducerea procedurii de cooperare, prin Actul Unic European”[13]. De o mare importanţă este şi faptul că, prin Tratatul de la Maastricht, votul cu majoritate calificată devine regulă în majoritatea cazurilor în care, până la acel moment, unanimitatea era decisivă. “Prin această procedură de vot, veto-urile naţionale nu mai erau posibile, devenind necesare noi strategii de lobby care să se concentreze pe dezvoltarea de coaliţii la nivelul UE”[14].

Din 1993 încoace, aspectele economice au fost plasate din ce în ce mai mult sub autoritatea Uniunii Europene, ceea ce a contribuit în mod sporit la dezvoltarea, la Bruxelles, a unei scene de lobby puternice şi dinamice. Un mare număr de firme de lobby profesioniste, consultanţi ori firme de avocatură şi-au deschis birouri de reprezentanţă la Bruxelles, iar “asociaţiile naţionale şi-au păstrat dreptul de a fi prezente la nivel european, respectiv şi-au menţinut ori şi-au deschis, după caz, propriile reprezentanţe în capitala europeană”[15]. Atât Actul Unic European, cât şi Tratatul de la Maastricht “au adus modificări instituţionale importante pentru grupurile de interese: competenţele Uniunii Europene au fost puternic extinse, iar procesul legislativ a devenit mai deschis în faţa activităţilor de lobby, pe seama puterii crescute a Parlamentului European şi a votului bazat pe majoritate calificată în cadrul Consiliului de Miniştri”[16]. Activitatea grupurilor de interese este intensă întrucât, “azi, sunt implicaţi o multitudine de actori în reprezentarea intereselor europene, aceştia situându-se la trei niveluri: regional, naţional şi supranaţional”[17]. Lobbyul pe lângă instituţiile europene “a explodat literalmente de pe la mijlocul anilor ’80, iar această creştere continuă surprinde trei tendinţe complementare. Pe de o parte, ea indică faptul că interacţiunea cu instituţiile europene constituie o miză pentru un număr de actori mereu mai mare şi pentru interese din ce în ce mai diversificate. Pe de o altă parte, ea arată că grupurile de interese sunt îndeaproape

[11] Marc Tenbucken, *op. cit.,* p. 62
[12] Marc Tenbucken, *op. cit.,* p. 62
[13] *Ibidem,* p. 64
[14] *Ibidem.*
[15] *Ibidem.*
[16] *Ibidem.*
[17] *Ibidem.*

asociate cu politicile publice ale Uniunii Europene şi că acest element este în mod profund inclus în structura sistemului politic european. în cele din urmă, ea mai sugerează că integrarea, înţeleasă ca dezvoltarea de prerogative comunitare, suscită nu doar mobilizări, ci şi forme de modificare la nivelul organizării de interese specific europene »[18].

II. Actori de lobby la Bruxelles

Grupurile de interese care acţionează pe scena lobbyului comunitar sunt variate: ele includ firme, companii, grupuri de angajaţi şi angajatori, consumatori, comunităţi sociale etc, la nivel european, naţional şi regional. Acestea acţionează în mod individual ori în mod colectiv, însă, "în ciuda amplorii luate de către companiile ce practică lobbyul individual, în ultimul deceniu, entităţile colective sunt cele care domină privitor la reprezentarea intereselor UE"[19]. Astfel de asociaţii formale, cu scopul de a conduce acţiuni de lobby politic la nivelul UE, există în cazul companiilor multinaţionale, a marilor asociaţii naţionale de afaceri, a regiunilor, municipalităţilor, organizaţiilor de caritate, doctori, ingineri etc.

Balme şi Chabanet subliniază că « mobilizarea intereselor la Bruxelles este pe atât de veche pe cât sunt instituţiile comunitare »[20], cei doi autori dând ca exemplu Uniunea Confederaţiilor Industriei şi a Angajatorilor din Europa (UNICE), creată în 1958, Comitetul Organizaţiilor Profesionale Agricole (COPA), constituit în 1958, într-un moment de pregătire a pieţei comune agricole, adăugându-se Centrul European al Întreprinderilor Publice (CEEP), fondat în 1961, sau Biroul European al Uniunii Consumatorilor, apărut în 1962. În plus, « fondarea unei jumătăţi dintre eurogrupurile existente azi este anterioară anului 1974, ritmul formării acestora urmându-l pe cel al progresului integrării »[21]. Sunt trecute în revistă şi o serie de grupuri care sunt chiar mai vechi decât construcţia europeană în sine: de pildă, Delegaţia pentru Europa (1843), Uniunea Internaţională a Transporturilor Publice (1885) sau Uniunea Internaţională a Producătorilor şi Distribuitorilor de Energie Electrică (1925). « Evident, însă, perioada de după cel De-al Doilea Război Mondial este cea care marchează debutul formării sistemului european de interese contemporan, cu o creştere susţinută între 1945 şi 1954, înglobând, deci, constituirea CECA »[22].

Cifra grupurilor de interese prezente la Bruxelles a prins forme diferite, de-a lungul anilor. Astfel, dacă prin 1959 aceasta se situa undeva în jurul valorii 100, în 1991 este evidenţiat un salt de la 400 (cifra corespunzătoare pentru anii '70) la 800, cifra dublându-se trei ani mai târziu, respectiv atingând valoarea aproximativă de 1675; mai apoi, a ajuns undeva la 2000, în anul 2001; în 2005, sunt identificate 2600 de astfel de grupuri de interese stabilite în capitala europeană, cu toate că unele estimări indică cifra de chiar 5000 în perioada menţionată[23]. Momentul-cheie înregistrat referitor la creşterea numărului de grupuri de interese în UE îl reprezintă anii '90 (precum a mai fost deja subliniat, explicaţia constă în

[18] Emiliano Grossman, Sabine Saurugger, *Les groupes d'interet, Action collective et strategies de representation,* Armand Colin, Paris, 2006, p. 186
[19] Justin Greenwood, *Interest Representation in the European Union*, Palgrave Macmillan, 2007, p. 8
[20] Richard Balme, Didier Chabanet *et al, L'action collective en Europe*, Presses de Sciences Po, Paris, 2002, p. 46
[21] *Ibidem,* p. 47
[22] Richard Balme, Didier Chabanet *et al*, *op.cit.*, p. 48
[23] Justin Greenwood, *op. cit.,* p.12

modificările instituţionale pe care le aduce cu sine Tratatul de la Maastricht, din 1992). Însă, "nu doar numărul acestor grupuri plasate la Bruxelles a crescut în ultimii ani, ci şi diversitatea lor"[24].

Pe lângă astfel de actori din cadrul societăţii civile, activi la nivelul UE, există o parte semnificativă a acelora negrupaţi, care îşi exercită activităţile de lobby în mod individual, în această arie fiind incluse "reprezentanţe regionale, firme de consultanţă şi de avocatură, respectiv firme de *public affairs* (afaceri publice)"[25]. Lobbyiştii care îşi desfăşoară activitatea în UE se înscriu într-o diversitate de categorii, "eurogrupurile rămânând, însă, forma cea mai des întâlnită pe care o iau grupurile de interese în Bruxelles. Urmează firmele de *public affairs* - ce se disting fie prin intermediul reprezentanţelor proprii, fie prin intermediul lobbyiştilor angajaţi -, respectiv consultanţii politici"[26]. Caracteristic lobbyului european este că "grupurile răspund tendinţei de dezvoltare politică a Comunităţii Europene organizându-se, ele însele, în federaţii supranaţionale"[27].

În general, "eurogrupurile constau în echipe mici, concentrându-se în activitatea lor de lobby pe aspecte tehnice şi/ori politice, cu referire la legislaţia europeană, iar majoritatea reprezintă o paletă largă de state membre ale UE, în sectoare specifice de activitate"[28]. Eurogrupurile oferă propriilor membri un forum reprezentativ pentru respectivul sector de interes, o prezenţă sigură la Bruxelles, servicii de informaţii, precum şi contacte cu oficialităţi ale Uniunii Europene. "Eurogrupurile sunt constituite precum o platformă pentru schimbul de informaţii dintre membrii lor, pregătind - ca parte a procesului de lobby - documente de poziţie şi alte diverse documente ce sunt puse la dispoziţia instituţiilor europene. Prin intermediul acestor grupuri, membrii sunt în măsură să fie informaţi în legătură cu diferitele poziţii ale actorilor implicaţi în comitete consultative ori chiar în comitete decizionale (spre exemplu, comitologia)"[29].

În ciuda faptului că funcţionarea eurogrupurilor depinde în mod fundamental de interesele membrilor acestora (în definitiv, doar aceşti membri pot să aleagă dacă sunt de acord sau nu cu o anume poziţie propusă), respectiv, în ciuda deosebirilor de opinie ce se pot regăsi la nivelul membrilor asociaţiilor naţionale, "aceste grupuri de reprezentare a intereselor constituie partenerii preferaţi ai instituţiilor europene"[30]. Există asociaţii naţionale ori întreprinderi, îndeosebi din sectorul de afaceri, care, din dorinţa unei prezenţe efective la Bruxelles, şi-au stabilit propriile reprezentanţe individuale de *public affairs*. În ceea ce priveşte categoria consultanţilor politici, aceştia "apar fie în cadrul unor mari firme de consultanţă – parţial, firme specializate în domeniul afacerilor guvernamentale, dar adesea

[24] Madeleine Hosli O., Andreas Nolke *et al., Contending Political-Economy Perspectives on European Interest Group*, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, p. 50
[25] Justin Greenwood, *op, cit.*, p.19
[26] Irina Michalowitz, *Lobbying as Two-way Strategy : Interest Intermediation or Mutual Instrumentalisation ?*, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, p. 78
[27] Andrew McLaughlin, Grant Jordan, *The Rationality of Lobbying in Europe: Why are Euro-Groups so Numerous and so Weak? Some Evidence from the Car Industry*, în Sonia Mazey, Jeremy Richardson, *Lobbying in the European Community*, Oxford University Press, 1993, p. 122
[28] Andrew McLaughlin, Grant Jordan, *op. cit.*, p. 78
[29] *Ibidem.*
[30] *Ibidem*, p. 79

parte integrantă a unor firme de avocatură ori a unor firme de consultanţe în sectorul mass media & relaţii publice –, fie în mod individual, acoperind, pe cont propriu, un domeniu specific"[31].

Comisia Europeană este, de regulă, instituţia cea mai vizată de către grupurile de interese în cadrul procesului de lobby la nivelul Uniunii Europene (cel puţin, în faza de start a procesului), fapt determinat de rolul său de iniţiator al legislaţiei europene. După cum apreciază Greenwood, "fazele incipiente ale procesului de realizare de politici implică esenţa definirii şi conceperii acestora"[32]. Parlamentul European, cu puterile sale legislative sporite, odată cu Tratatul de la Maastricht (1993), iar, mai apoi, cu Tratatul Lisabona (2009) deţine, şi el, o funcţie din ce în ce mai importantă, în acest sens. Lobbyul la adresa Consiliului de Miniştri - organul decizional decisiv al UE - este mai puţin eficient, din moment ce, în această ultimă fază a procesului decizional, exercitarea de influenţe din partea grupurilor de presiune este mai dificil de înfăptuit: "problematicile sunt deja cuprinse în politicile propuse, putându-se solicita modificări ale unor elemente, poziţii deja existente mai degrabă decât fomularea de noi problematici în politicile respective"[33]. Există, în prezent, aproximativ 15000 de lobbyişti în Bruxelles (consultanţi, asociaţii, corporaţii, ONG-uri) care caută să influenţeze procesul legislativ al Uniunii. În jur de 2600 de grupuri de interese au un birou permanent în capitala europeană, distribuţia fiind aceasta : federaţii europene (32%), consultanţi (20%), companii (13%), ONG-uri (11%), asociaţii naţionale (10%), reprezentanţe regionale (6%), organizaţii internaţionale (5%), centre de reflecţie (think tanks - 1%). Washington Times remarca, în mod sugestiv, că "în Bruxelles, sediul UE, lobbyul este cu siguranţă una dintre industriile în creştere»[34].

Marile corporaţii, aşa-numiţii 'actori globali', au o prezenţă însemnată la Bruxelles pentru acoperirea, la nivel politic, a afacerilor derulate, astăzi, situându-se undeva în jurul cifrei de 250, dintre cele care deţin departamente de lobby la Bruxelles. Dintre acestea, 37% sunt companii americane (lucru determinat de îmbelşugata tradiţie americană în ceea ce priveşte fenomenul de lobby, dar şi de înţelegerea de către companiile americane a faptului că, în afacerile lor, nu mai pot trece 'pe lângă' Bruxelles), 9% companii franceze, tot 9% companii britanice, 7% companii germane, 5% companii japoneze. [35] Avantajul de a fi reprezentantul intereselor unei companii în procesul de lobby constă în expertiza tehnică fundamentală şi informaţii din zona de afaceri care pot fi oferite instituţiilor europene. Dezavantajul ar fi acela că este prezentat exclusiv interesul companiei respective, existând o implicare la modul strict individual referitor la articularea interesului. [36]

În cazul asociaţiilor, lucrurile se modifică. La Bruxelles există asociaţii pentru aproape orice sector de activitate. Se disting asociaţiile europene, internaţionale, naţionale, regionale, locale sau, la fel de bine, asociaţiile industriale, profesionale ; membrii acestor asociaţii sunt corporaţiile ori asociaţii ai căror membri sunt alte asociaţii. În jur de 950 de asociaţii îşi desfăşoară activitatea la Bruxelles, în timp ce una dintre cele mai influente este Uniunea

[31] Irina Michalowitz, *op. cit.*, p. 79
[32] Justin Greenwood, *op. cit.*, p. 24
[33] *Ibidem.*
[34] Andreas Geiger, *op. cit.*, p. 19
[35] *Ibidem*, p. 20
[36] *Ibidem.*

Industriilor Comunităţii Europene, care reprezintă interese industriale şi care, în 2006, era compusă din 39 de federaţii naţionale, din 33 de state. Un alt exemplu îl constituie Camera Americană de Comerţ de pe lângă UE – la rândul său, puternic conturată şi foarte influentă, promovând în Europa interesele a 140 de companii americane.[37] Avantajul esenţial pe care îl au asociaţiile în cadrul procesului de lobby este larga categorie de părţi interesate pe care o reprezintă, susţinând interesele unui întreg sector sau a unei întregi industrii, iar informaţiile mai generale pe care asociaţiile le oferă sunt foarte binevenite pentru instituţiile europene. Un oarecare dezavantaj al asociaţiilor în procesul de lobby este acela că nu sunt tocmai în măsură să ofere expertiză detaliată într-un anume sector de activitate întrucât asociaţiile acoperă o varietate de sectoare. Mai mult, se întâmplă şi că majoritatea membrilor unei asociaţii sunt companii concurente, în aceste condiţii fiind dificilă conturarea unei poziţii comune ce să fie înaintată factorilor decizionali. Structura organizaţională multi-level a asociaţiilor face ca acestea să fie, într-o anume măsură, distante faţă de problemele pieţei comerciale, astfel încât, adesea, ele trebuie să se bazeze strict pe informaţii furnizate direct de către membrii lor. Punctul forte al asociaţiilor este că, pe seama membrilor numeroşi pe care îi conţine, accesul la instituţiile europene este mult facilitat. [38]

În general, în ceea ce priveşte ONG-urile, acestea sunt foarte bine percepute de către instituţiile europene întrucât se consideră că ar reprezenta bunul public. Pentru acest motiv, atunci când sunt tratate politici care se referă, de pildă, la aspecte de mediu, poziţia ONG-urilor capătă o greutate mai mare decât cea a unor reputate companii ce acţionează în domeniul respectiv. ONG-urile oferă factorilor de decizie expertiză tehnică substanţială, bazată îndeosebi pe resursele şi cercetările oamenilor de ştiinţă.[39]

Guvernele sunt "ţinte ale lobbyiştilor, dar, totodată, joacă, ele însele, rolul de lobbyişti activi pe diverse terenuri politice"[40], prezenţa acestora fiind simţită la Bruxelles în funcţie de interesele exprimate în raport cu legislativul european. În acest sens, se remarcă reprezentanţii din Consiliu ai statelor membre, reprezentanţele permanente ale statelor membre, ambasade şi misiuni sau – la nivel sub-naţional - prezenţa birourilor autorităţilor locale ale statelor membre, de obicei, acestea, din urmă, căutând să îşi promoveze regiunile, atragerea de investiţii ori parteneriate regionale.

În cazul firmelor de lobby, de avocatură, al firmelor de relaţii publice, respectiv al consultanţelor, lobbyul este realizat prin intermediul unei terţe părţi – consultanţii specializaţi în zona afacerilor europene. Există o modificare de abordare din partea consultanţilor - dacă, iniţial, activitatea acestora însemna exclusiv informarea şi consultarea clientului (compania, firma respectivă), mai apoi, ei au devenit un partener activ de dialog şi în raport cu actorul legislativ. Cât despre instituţiile europene, ele filtrează expertiza tehnică din partea consultanţilor, prin prisma reputaţiei personale a lobbyiştilor, respectiv a clienţilor pe care aceştia îi reprezintă. [41] Majoritatea eurogrupurilor (aproximativ 58%) sunt situate la Bruxelles[42], datorită « formării de reţele de politici publice în jurul dezvoltării birocraţiei

[37] Andreas Geiger, *op. cit.*, p. 20
[38] *Ibidem*, p. 22-23
[39] *Ibidem*, p. 24
[40] *Ibidem*, p. 25
[41] Andreas Geiger, *op.cit.*, p. 26-27
[42] *Ibidem*, p. 25

europene şi a competenţelor sale. Confruntate cu o anume miză, grupurile au, în mod logic, tendinţa de a căuta acces la decizia politică, având scopul de a-şi promova sau proteja interesul »[43]. Predominante sunt grupurile industriale şi economice cel mai frecvent localizate în Franţa, Germania, Anglia, Olanda, dar şi în Elveţia, mai rar în Luxemburg, Italia de Nord sau în Spania. « 'Europa celor Şase' adună mai mult de 87% dintre aceste grupuri (…), repartizarea geografică reflectând concentrarea socio-economică şi politică europeană »[44]. Urmează, într-o ordine descrescătoare, grupurile de interese generale, ce se regăsesc până la 23,4%, respectiv, într-o proporţie mai redusă, de 9,6%, grupurile ce reprezintă profesiile liberale şi independente, asociaţiile de angajatori, organismele profesionale inter-sectoriale, organizaţiile de industrii mici şi mijlocii.[45] Existenţa masivă a intereselor economice în Bruxelles este, « fără îndoială, consecinţa logică a traiectoriei împrumutate de către construcţia europeană, centrate pe piaţa internă »[46]. Integrarea politică europeană a avut, încă de timpuriu, un rol important cu privire la activitatea grupurilor de interese : « Bruxelles este din ce în ce mai atractiv – el găzduia 39% dintre grupurile create între 1951 şi 1955 şi 67% dintre cele constituite în 1992 »[47].

Concluzie

Evoluţia fenomenului de lobby este, deci, în strânsă legătură cu cea a instituţiilor europene, în ansamblul lor, în concordanţă cu tratatele europene în vigoare. Orice modificare substanţială la nivelul funcţionării acestora poate determina regândirea strategiilor de lobby, de către grupurile de interese, astfel încât şansele de influenţare a legislaţiei să fie realiste şi cât mai mari. Calea utilizată pentru influenţarea factorilor decizionali – cea naţională, cea europeană ori o îmbinare a acestora, după caz – va fi, desigur, decisă în funcţie de componenta predominantă – cea mai degrabă naţională sau, din contră, europeană – care se regăseşte în fiecare dosar de lobby, în parte.

În perioada următoare, interesant de observat va fi tendinţa lobbyului european în contextul procesului de extindere europeană, în contextul noului mandat al Comisiei Europene, al Parlamentului European, a noii dinamici a Consiliului Uniunii Europene, precum şi în contextul modificărilor cu privire la procesul legislativ, impuse de către Tratatul de la Lisabona. Totodată, va fi interesant de observat modul în care grupurile de interese îşi vor construi coaliţiile pentru eficientizarea impactului la adresa actorilor guvernamentali pe care încearcă să îi influenţeze, respectiv care vor fi partenerii preferaţi de dialog, din rândul lobbyştilor, de către factorii decizionali (companiile, ONG-urile, asociaţiile etc). Anii ce vor urma sunt în măsură să dezvăluie răspunsuri lămuritoare, în acest sens.

BIBLIOGRAFIE:

Alexander, G., McKeown, T., *Case Studies and Theories of Organizational Decision-Making*, în *Advances in Information Processing in Organizations*, Vol.2, Santa Barbara, JAI Press, 1991

[43] Sonia Mazey, Jeremy Richardson, *op.cit.*, p. 53
[44] Andreas Geiger, *op.cit.*, p. 24
[45] Sonia Mazey, Jeremy Richardson, *op.cit.*, p. 53
[46] *Ibidem*, p. 59
[47] Andreas Geiger, *op.cit.*, p. 24

Balme, R., Chabanet, D. *et al, L'action collective en Europe*, Presses de Sciences Po, Paris, 2002

Geiger, A., *EU Lobbying handbook, A guide to modern participation in Brussels*, Berlin, Helios Media GmbH, 2006

Gorges, M., *Eurocorporatism ? Interest Intermediation in the European Community*, Lanham, University Press of America, 1996

Greenwood, J., *Interest Representation in the European Union*, Palgrave Macmillan, 2007

Grossman, E., Saurugger, S. *Les groupes d'interet, Action collective et strategies de representation,* Armand Colin, Paris, 2006

Hosli O., M., Nolke, A. *et al., Contending Political-Economy Perspectives on European Interest Group*, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004

Mazey, S, Richardson, J., *Interest Groups and the Brussels Bureacracy,* în Jack Hayward, Anand Menon, *Governing Europe*, Oxford, 2003

McAleavey, P., *The Political Logic of the European Community Structural Funds Budget : Lobbying Efforts by Declining Industrial Regions.* European University Institute Working Paper RSC, no. 94/2, Badia Fiesolana, Firenze, 1994

McLaughlin, A., Jordan, G., *The Rationality of Lobbying in Europe: Why are Euro-Groups so Numerous and so Weak? Some Evidence from the Car Industry*, în Sonia Mazey, Jeremy Richardson, *Lobbying in the European Community*, Oxford University Press, 1993

Michalowitz, I., *Lobbying as Two-way Strategy : Interest Intermediation or Mutual Instrumentalisation ?*, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004

Tenbucken, M., *Corporate Lobbying in the European Union, Strategies of Multinational Companies*, Peter Lang, 2002

RAMBURSAREA PRESTAŢIILOR SOCIALE DE SĂNĂTATE ÎNTRE STATELE MEMBRE – CADRU JURIDIC ŞI APLICARE A ACESTUIA

Dana – Silvia Contineanu, PhD Student, Romanian Academy, Institute for the Research of the Quality of Life

Abstract: The coordination of social security systems means legislative harmonization and creating leverage for the rights compliance of citizens of the Member States. Social systems involve managing the amounts paid by the insured persons to the national social funds. In the provision of social services in the European Union and insured persons exercising their right to free movement, there is need for reimbursement of monies related to social benefits provided by the competent institutions.
The analysis of these regulations for the coordination of social security systems is necessary because it generates reimbursements between Member States, countries that have different social security systems and regulations, but that requires a common language and common formulas under which these debts are liquidated between each Member State.

Keywords: coordination, reimbursement, external debts, social security systems, benefits

Sistemul de securitate socială – reglementare la nivel UE, coordonare, tipuri de prestaţii

Sistemele naţionale de securitate socială constituie un set de reguli prin care fiecare stat asigură cetăţenilor săi protecţie socială în diferite situaţii, în schimbul contribuţiei lor la o schemă socială. Astfel, în schimbul plăţii unor contribuţii sociale, cetăţenii pot beneficia de anumite beneficii sau prestaţii sociale, precum pensie, alocaţie pentru şomaj, alocaţie pentru copiii minori, asistenţă medicală, plata concediilor medicale acordate pentru incapacitate temporară de muncă, pensie pentru invaliditate, etc.

Având în vedere că Uniunea Europeană este constituită din mai multe state membre, cu sisteme juridice diferite şi sisteme de securitate socială diverse, s-a constatat că este necesară o coordonare unitară a acestor sisteme, astfel încât drepturile cetăţenilor să fie respectate şi pe durata deplasării lor pe teritoriul celorlalte state membre. Dispoziţiile Uniunii Europene referitor la coordonarea sistemelor de securitate socială nu înlocuiesc aceste sisteme cu unul singur, ci asigură coordonarea lor. Din punct de vedere politic şi chiar şi tehnic, este imposibil să se creeze un sistem unic de securitate socială. Această constatare se justifică atât prin diversitatea schemelor de asigurări sociale, cât şi prin diferenţele economice existente între statele membre. Totodată, fiecare stat membru decide în mod liber, în baza propriei legislaţii naţionale, cine este asigurat, ce tipuri de prestaţii sociale acordă şi în ce condiţii, modul de calcul al prestaţiilor respective şi ce contribuţii trebuiesc plătite. Normele de coordonare a sistemelor de securitate socială stabilesc principii şi reguli comune pe care toate autorităţile naţionale, instituţiile de securitate socială, curţile de justiţie şi tribunalele trebuie să le respecte atunci când aplică legislaţia naţională. De asemenea, statele membre UE se asigură, prin intermediul Comsiei Administrative pentru Coordonarea Sistemelor de Securitate Socială, că normele de coordonare sunt interpretate şi aplicate armonios şi unitar de către fiecare dintre ele. În acest mod, ele garantează că aplicarea diferitelor legislaţii naţionale nu provoacă prejudicii pentru persoanele care îşi exercită dreptul la liberă circulaţie şi dreptul de şedere în alte state membre. Altfel spus, o persoană care circulă pe teritoriul Uniunii

Europene nu se poate afla într-o situaţie mai dezavantajoasă faţă de o persoană care a locuit şi a lucrat mereu în acelaşi stat membru.

Astfel, în unele state membre, accesul la securitatea socială se bazează pe reşedinţă, iar în alte state membre sunt asigurate doar persoanele care desfăşoară o activitate profesională şi membrii lor de familie. În acest caz, pot apărea situaţii în care lucrătorii migranţi sunt asiguraţi în mai multe state membre simultan sau nu sunt asiguraţi deloc. Aici intervin dispoziţiile de coordonare care stabilesc ce legislaţie naţională se aplică lucrătorului migrant respectiv.

Iniţial, la nivelul Uniunii Europene, s-au adoptat şi aplicat primele reglementări în domeniul securităţii sociale, şi anume Regulamentele 3/1958 şi 4/1958. Ulterior, au fost înlocuite de Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 privind aplicarea regimurilor de securitate socială salariaţilor, persoanelor care desfăşoară activităţi independente şi membrilor familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunităţii şi Regulamentul (CEE) nr. 574/72 de implementare. Pe măsură ce Uniunea Europeană s-a extins prin aderarea de noi state membre şi dezvoltarea geografică a exercitării dreptului la liberă circulaţie, a apărut şi necesitatea elaborării unor noi reguli actualizate în concordanţă cu noile provocări privind îmbunătăţirea nivelului de viaţă şi a condiţiilor de încadrare în muncă a persoanelor. Urmare a acestui fapt, Parlamentul European şi Consiliul Uniunii Europene au adoptat Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, denumit şi Regulamentul de bază, şi Regulamentul (CE) nr. 987/2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004, denumit şi Regulamentul de aplicare.

În preambulul Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială punctul (4) este declarată importanţa unei bune cooperări între statele membre, cu respectarea „caracteristicilor proprii legislaţiilor interne privind securitatea socială„ şi, de asemenea, se menţionează că la nivelul statelor membre UE este necesar „să se elaboreze un sistem unic de coordonare.„[1]. În textul punctului (8) al aceluiaşi Regulament se arată importanţa deosebită ce trebuie acordată egalităţii de tratament „pentru lucrătorii care nu sunt rezidenţi în statul membru în care lucrează, inclusiv pentru lucrătorii frontalieri.„. De asemenea, la punctul (13) din Regulamentul de bază se menţionează că regulile de coordonare vor garanta că atât persoanele care se deplasează în interiorul Comunităţii, cât şi membrii lor de familie aflaţi în întreţinere şi urmaşii lor „îşi păstrează drepturile şi avantajele dobândite şi în curs de a fi dobândite.„[2] Pentru realizarea acestei obligaţii a statelor membre, care poate fi considerată chiar un deziderat, este necesar ca între statele membre să se facă schimb de informaţii cu privire la perioadele de asigurare ale persoanelor beneficiare de prestaţii sociale şi la tipul de prestaţii sociale la care au dreptul persoanele asigurate, precum: prestaţii de boală, indemnizaţii de maternitate şi de paternitate asimilate, indemnizaţii de invaliditate, prestaţii pentru limită de vârstă, prestaţii de urmaş, prestaţii în cazul unor accidente de muncă şi boli profesionale, ajutoare de deces, ajutoare de şomaj, prestaţii de prepensionare şi prestaţii familiale. Un aspect important de reţinut este acela că cele două regulamente nu se aplică

[1] Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, JO L166/1, 30.4.2004, p. 82
[2] *Ibidem*, p. 83

asistenţei sociale sau socio-medicale şi nici regimurilor de prestaţii pentru victimele de război sau pentru compensarea consecinţelor unui război.

Rambursarea prestaţiilor sociale de sănătate între statele membre – cadru juridic şi aplicare

Rambursarea prestaţiilor sociale de sănătate între statele membre este reglementată prin art. 35 din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, care prevede că

(1) Prestaţiile în natură acordate de instituţia unui stat membru în numele instituţiei unui alt stat membru, în temeiul prezentului capitol, determină rambursarea integrală.

(2) Rambursările prevăzute la alin. (1) se stabilesc şi se realizează în conformitate cu modalităţile prevăzute în regulamentul de aplicare, fie la prezentarea dovezii cheltuielilor reale, fie pe baza unor sume forfetare pentru statele membre ale căror structuri juridice sau administrative fac indecvată rambursarea pe baza cheltuielilor reale.„

(3) Două sau mai multe state membre şi autorităţile lor competente pot conveni cu privire la alte metode de rambursare sau pot renunţa la orice rambursare între instituţiile aflate sub jurisdicţia lor.„[3]

În Regulamentul de aplicare, în speţă Regulamentul (CE) nr. 987/2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, în art. 62 – 69 din Titlul VI „Dispoziţii financiare„ se reglementează rambursarea costurilor prestaţiilor de boală fie pe baza cheltuielilor reale, fie pe baza sumelor fixe, stabilindu-se şi procedura de rambursare între instituţii.

Cuantumul real al sumelor cheltuite pentru prestaţiile în natură, aşa cum sunt trecute în contabilitatea instituţiei care le-a acordat, este rambursat de către instituţia competentă. Instituţia competentă este instituţia la care este „afiliată persoana în cauză la data la care solicită prestaţia„ sau „instituţia de la care persoana în cauză are sau ar avea dreptul să primească prestaţii, în cazul în care aceasta sau unul sau mai mulţi membrii ai familiei sale ar fi rezidenţi în statul membru în care este situate instituţia.„ sau „instituţia desemnată de autoritatea competentă a statului membru în cauză„.[4]

În situaţia în care o parte sau cuantmul întreg al prestaţiilor în natură nu rezultă din contabilitatea instituţiei care le-a acordat, suma care trebuie restituită se stabileşte pe baza unei sume forfetare calculate pe baza tuturor referinţelor obţinute din datele disponibile.

Comisia Administrativă evaluează bazele folosite pentru calculul sumelor forfetare şi decide cuantumul lor. Nu se vor lua în calcul la rambursare, rate mai mari decât cele aplicabile persoanelor asigurate care fac obiectul legislaţiei aplicate de instituţia care acordă prestaţiile respective.

În cazul rambursării pe baza sumelor fixe, s-a stabilit în art. 63 din Regulamentul de aplicare care sunt statele membre care efectuează rambursarea pe baza sumelor fixe, iar în art. 64 din acelaşi act normative s-a reglementat metoda de calcul a sumei fixe lunare şi a sumei fixe totale. Astfel, pentru statele membre creditoare, suma fixă lunară pe persoană pentru un an calendaristic se obţine prin împărţirea costului annual mediu pe persoană, defalcate pe

[3] *Ibidem*, p. 95
[4] *Ibidem*, art. 1 lit. (q), p. 86

grupe de vârstă, la 12, urmată de aplicarea unei reduceri stabilită în Regulament. Această reducere este un coeficient egal cu 20% în general, iar în cazul titularilor de pensii şi ai membrilor lor de familie coeficientul este egal cu 15%.[5] Până la data de 1 mai 2015, statele membre pot aplica în continuare art. 94 şi 95 din Regulamentul (CEE) nr. 574/72 pentru calculul sumei fixe, urmând totodată ca până la această dată Comisia Administrativă să prezinte un raport specific referitor la aplicarea aplicării acelui coefficient de reducere şi să poată prezenta o propunere cu orice modificări ar rezulta ca fiind necesare pentru statele membre, astfel încât acestea să poată calcula sume fixe cât mai apropiate de cheltuielile reale suportate şi să existe garanţia că aceste reduceri nu generează dezechilibre ale plăţilor sau plăţi duble pentru statele membre.

De asemenea, o reglementare deosebit de importantă este cea conţinută în art. 65 din Regulamentul de aplicare, prin care se stabileşte notificarea costurilor medii anuale, fiind şi o modalitate de verificare a acestor costuri. Astfel, pentru un anumit an, costul mediu anual pe persoană, pentru fiecare grupă de vârstă, este notificat Comisiei de Audit cel mai târziu până la sfârşitul celui de-al doile an care urmează anului respectiv. Dacă notificarea nu se face în acest termen, se va lua în considerare costul mediu anual pe persoană determinat ultima data de către Comisia Administrativă pentru un an precedent. Aceste costuri medii anuale se publică în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. Rambursarea între instituţiile statelor membre se face doar prin intermediul organismelor de legătură şi se face cât mai rapid cu putinţă. Termenele pentru înaintarea şi soluţionarea creanţelor sunt în cazul creanţelor stabilite pe baza nivelului real al cheltuielilor de 12 luni de la expirarea semestrului calendaristic în timpul căruia au fost înregistrate creanţele în conturile instituţiei creditoare. În cazul creanţelor stabilite pe baza sumelor fixe pentru un an calendaristic, acestea sunt transmise organismului de legătură al statului membru debitor în termen de 12 luni de la sfârşitul lunii în care acestea sunt publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene costurile medii pentru anul respectiv. Trebuie menţionat că cererile înaintate după expirarea termenului de 12 luni, în cazul ambelor tipuri de creanţe, nu mai sunt luate în considerare. Statul membru debitor va efectua plata într-un termen de 18 luni de la sfârşitul lunii în cursul căreia au fost înaintate creanţele către organismal de legătură al statului debitor, iar litigiile privind aceste creanţe se soluţionează în termen de 36 de luni de la sfârşitul lunii în care a fost transmisă creanţa. Statele membre creditoare pot percepe dobândă pentru sume neplătite după expirarea termenului de 18 luni, iar în cazul plăţilor anticipate de cel puţin 90% din totalul creanţelor transmise, în termen de 6 luni de la înaintarea creanţei, nu se mai poate solicita dobânda creanţei respective. Dobânzile se calculează pe baza ratei de referinţă aplicate de Banca Centrală Europeană pentru principalele sale operaţiuni de refinanţare, iar rata de referinţă ce se aplică este cea în vigoare în ziua întâi a lunii în care se efectuează plata. Nici un organism de legătură nu este obligat să accepte o plată anticipate, dar în cazul unui refuz, acesta nu mai poate solicita penalităţi de întârziere.

Trebuie precizat, că pe baza raportului Comisiei de Audit, în fiecare an calendaristic, Comisia Administrativă stabileşte situaţia creanţelor statelor membre şi poate efectua un

[5] *Regulamentul (CE) nr. 987/2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004*,J.O. L284/30.10.2009, p. 22

control adecvat pentru verificarea datelor transmise de către statele membre debitoare şi creditoare Comisiei de Audit.[6]

Concluzii

Rambursarea prestaţiilor de boală între statele membre este un subiect foarte sensibil pe agenda Comisiei de Audit şi pe cea a Comisie Administrative deoarece sunt state membre care încă lucrează la calculul sumelor fixe pentru anii precedenţi, astfel încât după aprobarea acestora în cadrul Comsiei de Audit să poată fi începută procedura de rambursare a sumelor respective.

Controlul Comsiei Administrative este foarte riguros, statele membre în special Germania, Austria, Belgia, Spania şi Elveţia fiind foarte riguroase cu respectarea termenelor de calcul şi de rambursare a creanţelor. Rambursările între statele membre sunt cuprinse între sume de la câteva mii de euro la câteva zeci de milioane de euro, iar toţi aceşti bani se reîntorc în sistemele de securitate socială ale statelor membre. Apreciem ca fiind recomandat a se extinde termenele de plată astfel încât statele membre nou integrate să beneficieze de suficient timp pentru a putea plăti creanţele acumulate.

BIBLIOGRAFIE:

Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, JO L166/1, 30.4.2004

Regulamentul (CE) nr. 987/2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004, J.O. L284/30.10.2009

Comisia Europeană, D.G.O.F.M.A.S.E.S., Unitatea E.3, *Dispoziţiile UE în domeniul securităţii sociale,* 2010

Această lucrare este elaborată şi publicată sub auspiciile Institutului de Cercetare a Calităţii Vieţii, Academia Română ca parte din proiectul co-finanţat de Uniunea Europeană prin Programului Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 în cadrul proiectului Pluri şi interdisciplinaritate în programe doctorale şi postdoctorale Cod Proiect POSDRU/159/1.5/S/141086

[6] *Regulamentul (CE) nr. 987/2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004*,J.O. L284/30.10.2009

COSMOPOLITANISM AND THE ETHICS OF SOCIAL RESPONSIBILITY

Cătălin-Constantin Diaconu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: Theoretical cosmopolitanism requires, besides an acceptance of the universal, the necessity to accept particularity. Thus, the ethical consequences of cosmopolitanism extend beyond immediate relationships - neighbour or compatriot – in an attempt to include the `others` who, as claimed, are co-inhabitants of the world. At the same time, discretionary or philantropic responsibilities are those which are not imposed by society and are generally, mediated by non-profit organizations such as UNICEF, The Red Cross, `Salvați Copiii' or religious organizations dealing with the immediate material support of the underprivileged. The actions of such organizations all subscribe to a more or less utilitarian framework. The ethical principle applied can be defined under the following terms: if you are in the position to prevent an awful thing from happening, and you're the most appropriate person to act, if the damage brought upon yourself would be minimal or entirely absent, then the ethical tenets lean towards action. To support the cosmopolitan vision regarding the discretionary elements of RSC, I propose the exploration of two lines of argument: Peter Singer's argument pertaining to the necessity of applying the above-mentioned ethical principle to every circumstance and, on the other hand, Richard W. Miller's argument, which also observes the principles of utilitarian ethics, but where certain nuances allow us to support an ethics in keeping with methodolodical cosmopolitanism, such as the fact that social responsibility is common to all and, consequently, this type of social responsibility must not only be imposed upon corporations, which mainly use it in large PR events, but should be accepted as limited common responsibility. As a result of this, social entities will manage to more easily overcome the social barriers artificially imposed by status differences and, at the same time, will seek to develop policies of social difference prevention.

Keywords: cosmopolitanism, ethics, social responsibility, political science, CSR

Under historical terms, it can be claimed that cosmopolitanism precedes nationalism by a long shot. Its principles can be found as early as ancient philosophers and can be traced as far as Enlightenment philosophy where they were ultimately forged in the shape they are taken for granted today.

In ancient Greece, `cosmopolitan` meant `citizen of the world` and it implied the optimistic and responsible welcoming of differences. This open-mindedness emanates from citizenship and, consequently, from the fulfilment of each citizen's rights and responsibilities. The ancient world, as well as the Middle Ages, did not foster the development of this philosophical idea because of the very processes at work in the making of nation-states. It took as long as Enlightenment philosophy for this principle to be found appropriate and be reiterated due to the political context of the time.

Enlightenment philosophers defined the main arguments that underlie this idea as a result of moral requirements. Kant defined cosmopolitan ethics under the terms of understanding the fact that `a violation of rights in one part of the world is felt everywhere`[1] by virtue of the fact that all people are equal and this is premise is non-negotiable. Also, Hegel claims it is extremely important that `a human being counts as such because he is a

[1] Kant,I., *Spre pacea eternă* apud Held,D., *Democratia şi ordinea globală* ,ed. Univers, Bucuresti, 2008 pg.52

human being, not because he is a Jew, Catholic, Protestant`.[2] The anticipation of autonomy for each member of society constitutes a fundamental idea of Enlightenment philosophy.

The passage where Kant writes that `Enlightenment is man's emergence from his self-imposed immaturity. Immaturity is the inability to use one's understanding without guidance from another`[3] is well-known. Common human values are, according to the German philosopher, reason and the moral law. This is an idea that ensured a normative standard that could be pitted against the institutions in the political establishment of the time and that can still be used today to critically assess the extent to which the potential to define the degree to which modern democracy has failed in approaching the issues of social responsibility. The power of reason is based on the potential understanding with the others, and the process of thought at work when something is being reasoned about is not a solipsistic dialogue, but is first and foremost and most frequently found in the anticipated communication with the others, with whom a consensus must be reached. This open way of thinking must also take the presence of others in consideration, must also think *for them* (my emphasis). Philosophy can play and important part at this time precisely because it knows how to examine the links between the political system that governs the world today and the philosophical traditions it emanated from. By bringing these complex networks of ethical principles that govern the juridical fundaments of the state together, philosophy can eventually raise the question of the governing people's responsibility.

Nevertheless, the novelty consists in the very differences between the context in which humanity has evolved and the current context of globalization. Today, a new type of reference to the other is in place. A closed society, indebted to parochialism, cannot be imagined anymore. Only when I take the subway, for instance, can one virtually get in touch with more people in an hour than one could meet in a lifetime as a citizen of any country three hundred years ago. Anthony Appiah managed to capture this state of fact simply and eloquently when he said that `we have reached a point where each of us can realistically imagine that it is possible to contact any of the seven billion fellow human beings and that he can send that person something that they deserve to have: a radio, an antibiotic, a good idea.`[4] Redefining an ethics of social responsibility seems to be the new global necessity. Emile Durkheim emphasized that fact that `societies must have the ego not to be the biggest or the most prosperous, but to become the most just, the best organized and, at the same time, to have a constitution that fully abides by moral principles'.[5]

Cosmopolitanism's commitment to morality is a real, fully acknowledged one. Topics such as responsibility, acceptance, openness to others, respect, hospitality define the need that social agents accomplish a political and cultural unit that comprises all human beings at a global level.

The main aspect when dealing with globalization is that globalization is not linear and constant. It is a disorderly process, paradoxical at times, and also full of the unexpected. On

[2] Held D., *Democratia şi ordinea globală,* ed. Univers, Bucuresti, 2008 pg.35
[3] Kant,I., "An answer to the Qestion: wat is enligttement?" in *Kant s political writings* , Cambridge University Press, p.54
[4] Appiah,K.A. *Cosmopolitanism : ethics in a world of strangers*, ed WW Norton&Company New York, 2006, pg.158
[5] Durkheim, E., apud Held,D., *Democratia şi ordinea globală*, ed. Univers, Bucuresti, 2008 pg.128

the other hand, it is irreversible. This proves that globalization is not a process that might show signs of ending any time soon. Contrary to the opinion that the phenomenon in question is a *par excellence* trait of the twentieth century, most researchers claim that the process has merely been considerably accelerated starting with the 1980s. The novelty regarding the modern global system pertains to the expansion of social relations through a new series of spheres in the realm of human activity: technological, organizational, cultural activities. Thus interpreted, globalization implies at least two distinct phenomena:

a) The understanding of globalization as the extension and the deepening of social relations and institutions in time and space, so that human activity is increasingly influenced by cultural acts or events taking place in any part of the world.

b) The decisions made by local groups or communities can have significant global impact. Recent events occurring in the Arab world seem to strengthen this statement. A constant aspect of globalisations is, without a doubt, economic motivation. The fight for resources, the dynamics of capital markets and the need to open new market outlets, principles that mainly characterize the Western World and the capitalist economy had the destruction of local economies and implicitly, the generation of new forms of social inequity as side-effects.

`We cannot deny`, says Habermas, `that globalization has divided world society in winners, beneficiaries and losers`[6]. The West, in its totality, serves as a scapegoat for the very real experience of its own defeat of the Arab world. It is again, Habermas, to note that `those who can become alienated one from the other through systematically perturbed communication cannot previously acknowledge each other as participating members of a community'.[7] We can infer, form this, that the putting of peaceful living in jeopardy is in no way overcome as long as a model of sustainable development is not appropriated institutionally. The ethical responsibility of cosmopolitanism presupposes the deconstruction of falsely neutral and potentially hegemonic ideals. Faced with such situations, this encourages a global reaction that implies the surpassing of the current moral model of social responsibility, a model still anchored in the thought principles of the nineteenth century, to a new cosmopolitan paradigm that involves multilateral institutions as the new social actors.

This points to a series of ethical problems that might seem impossible to surpass at first sight, since people continue to develop communication abilities at an immediate, terrestrial, passive level. In the context of globalization we must be responsible for the citizens of the world. The question is: will we find out how?

The Ethics of Cosmopolitanism

We have so far established the global vocation of cosmopolitanism. The ethical acceptance of cosmopolitanism imposes the need to extend the real, concret, immediate reality, the passive reality, as I have called it above, to all beings of the world. What cosmopolitanism proposes is precisely that the ethical system applicable inside this reality be extended to all people.

[6] Borradori, G. ,*Filosofie intr-un timp al terorii, dialoguri cu Jurgen Habermas şi Jaques Derrida,* trad Marie-Luise Semen & Ciprian Mihali, ed. Paralela 45, Pitesti, 2005 p.48
[7] *ibidem*

This assumption cannot be taken as such without clearing up a few dilemmas: Can and is a nation-state, through its institutions, entitled to take social responsibility to foreigners? How about a state's citizens? And, if so, to which point can we take responsibility towards strangers, and in what way? Can we define at least a single ethical principle with universalization value which can govern the field of social responsibility?

The golden rule or *the ethics of reciprocity* is a moral precept found in most of the world's religions. It is contained in the following phrase: `*Do unto others as you would have them do unto you*`. Immanuel Kant phrased this maxim as a categorical imperative: *Act in such a way that you treat humanity, whether in your own person or in the person of any other, never merely as a means to an end, but always at the same time as an end.* This ethical system grounds morality at the center of each action. Its value does not depend on what it establishes, but on the actions taken by abiding by it. The moral law is not good because it lays down a good action, but an action is good only if it abides by the moral law. The only problem here is that this ethical principle with a claim at universalization cannot be applied in any context.

We can imagine a situation in which the on-call doctor receives an urgent case requiring surgery, which in most cases implies a blood transfusion. As we know, there are persons who deem blood transfusions inappropriate since they runs counter to certain embraced religious convictions. The doctor's ethical dilemma will require that he weigh between saving the patient's life or violating his religious freedom by making use of the Kantian categorical imperative.

Consequentialism, in exchange, accepts that all moral actions fully depend on their consequences. The situation described above could rather be analysed according to this ethical principle.

An analogy that befits this ethics of consequentialism to which I will direct my attention is that belonging to the Australian philosopher Peter Singer, *The Drowning Child.*[8]

`If on my way I pass by a shallow pond and notice a child that appears to be drowning, I must wade in and save the child's life at the risk of ruining my clothes or shoes.` Of course the worth of the child's life can in no way be questioned. The fact that the clothes or shoes will be ruined should not be an impediment to the action. From here, the philosopher goes further to almost exponentially increase the value of the clothes to be ruined. The need to act continues to remain obvious. We all agree to the argument put forth by Singer.

If we were to draw an ethical principle from this analogy, it would be defined by the following terms: *if you're in a position to prevent an awful thing from happening, and if you're the most appropriate person to act, and it the prejudice brought upon your own person would be minimal or completely absent, then ethical principles lean towards action.*[9]

This principle is often used in the campaigns of non-profit organizations such as UNICEF, The Red Cross, *Salvați Copiii* or religious organizations dedicated to the immediate financial assistance of the underprivileged. These campaigns have the purpose of shaping discretionary or philanthropic responsibility, a type of responsibility which is not imposed by society by any act of legislation and, in conclusion, are left to the discretion of each agent of

[8] http://www.utilitarianism.net/singer/by/199704--.htm
[9] Appiah, K. A., *Cosmopolitanism : ethics in a world of strangers*, ed. WW Norton&Company New York, 2006, pg. 115

society, be it a prominent personality, companies or corporations who wish to improve their public image or even anonymous philanthropists.

These campaigns are usually run through the media and make use of stories or images with a strong emotional impact. The images are beyond a doubt real: third-world children schooled in frequently inappropriate conditions, refugees fleeing the conflicts from the Arab world, social cases from Romania. The analogy is obvious, we have a duty to act to prevent awful things from happening. War refugees or children with no access to medicine or the fulfilment of basic needs are just as many situations that never cease to challenge us and in which we must act.

If we are to reason according to this ethical principle to its furthest consequences, we are forced to deny its possibility to universalize and, at the same time, we are naturally led to the question: in this case, how can we correctly define our responsibilities towards strangers?

In a nation-state, social responsibilities are governed by the state in a well-defined framework by the fundamental rights stipulated by the state's constitution. If the state fails o does not manage to cover all the situations which pertain to social responsibility, the premise we started from, it is each individual's moral responsibility to intervene.

It is natural to accept the fact that in emergency situations such as the one described in Singer's analogy we must act with urgency. These organizations I mentioned so far have the indisputable merit of mobilizing themselves and of mobilizing resources. But cosmopolitanism's commitment to strangers, a commitment which accepts that each human being counts equally, will not settle for this little. A person's needs are much more varied. Food and security are at the basis of the pyramid of needs.

Richard W. Miller's analogy, on the other hand, manages to make us adopt a different, and, I believe, a more realistic point of view regarding each state citizen's social responsibilities.

A worker falls from the facade of building into the abyss. On the sidewalk at the bottom of the building there is another person, who can save the worker's life by cushioning his fall with his/her own body. We can assume that the person on the side-walk has some knowledge of orthopaedic medicine and thus has the capacity to decide how to act in full awareness of the few months in the hospital, a long convalescence period and, most likely, an incomplete recovery.[10] This analogy proposed by Miller allows us to handle different distinctions in comparison with Peter Singer's analogy.

First, we can see that these two thought experiments can easily be reduced to a few common denominators: on the one hand, there is the situation in which it is imperative, from the ethical principle viewpoint, that one acts to save the child's life, at the risk of losing a considerable investment, since the clothes' worth is irrelevant compared to the worth of the life saved; on the other hand, there is the situation in which the person on the sidewalk can hesitate or even refuse the heroic act, despite the fact that the worth of the saved life throws a shadow on the hero's several months in the hospital. As we can see, in Richard Miller's analogy, moral intuition does not allow us to impose with the same laxity the imperative of action, although the situations are relatively similar form the perspective of consequentialist ethics.

[10] Miller,R.W., Cosmopolitan respect and Patriotic Concern, *Philosophy and public Affairs*, 1998 , pg. 209

Conclusion

Until now, we have seen in the two presented analogies, even in the situation in which an ethical principle that encourages action can be easily accepted by people by virtue of reason only (Singer's argument), this can become a burden in certain subjective circumstances (Miller's argument), especially if this action is discretionary or charitable.

The question posited in the introduction thus remains open: will we find out how to be responsible for the citizens of the world?

The ethics of cosmopolitanism, as we have seen at the beginning of the article, promotes the common responsibility of all members of a society starting from the premise of a common, shared citizenship. This premise is binding, in the sense that 'one' must become `other` in the way in which Emanuel Levinas or Jacques Derrida defined a philosophy of hospitality and alterity, of course, each in the limits of their own philosophical systems.

Through this common responsibility, I understand the need to politically acknowledge social responsibility, with the result of the participation of all members of society and the diminution of the contribution of each. A diminution of this contribution will be easier to accept by the social agents.

At a practical level, in order to achieve this, the creation of new institutions might be necessary. Without a doubt, the first step would be the strengthening of the two that already exist. At a later point the need to redefine the principles of international law, stuck in the realities of the nineteenth century – a reality not so marred and influenced by the phenomenon of globalization - becomes apparent. These happened because a system of laws meant to govern the relations between states, on the one hand, and then between individuals, on the other, was created, leading to the emergence of a rift between the rights and duties implied by citizenship and the need to create, in international law, new forms of liberties and obligations.

This rift is fully exemplified by the outcome of the international court in Nuremberg or of its counterpart in Tokyo.

Thus, the ideals of Enlightenment philosophers of universal citizenship, as well as cosmopolitan ethics can ensure the source of inspiration for these institutions. Following the same logic, the European Convention stands out as an institution concerned with taking the first steps to collectively apply certain rights stipulated in the Universal Declaration.[11] Since nation-states no longer have the right to 'treat their own citizens as they find fitting`[12] the respect to the individual's anatomy that states owe to their citizens will create a new set of guiding principles that, if applied efficiently, can delineate or even restrict the principle of state sovereignty itself.

As Kant stated, this can be just a phase in the shaping of a universal community in which all members have the right to `present themselves in the society of others by virtue of the fact that they share in their ownership of the earth`[13] If such a society functioned, the violation of rights in a part of the world would be felt everywhere. This is the only way we can certainly flatter ourselves that 'we permanently strive to reach eternal peace', as Kant wrote.

[11] Held, D., Op cit pg. 127
[12] *Idem*, pg 128
[13] Immanuel Kant, *Spre pacea eternă*, Trad Rodica Croitoru ed. All 2008, pg.25

BIBLIOGRAPHY:

Appiah Kwane Antony, *Cosmopolitanism : ethics in a world of strangers*, ed WW Norton&Company New York, 2006

Borradori Giovana ,*Filosofie intr-un timp al terorii, dialoguri cu Jurgen Habermas şi Jaques Derrida*, trad Marie-Luise Semen & Ciprian Mihali, ed. Paralela 45, Pitesti, 2005

Held David, *Democratia şi ordinea globală*, ed. Univers, Bucuresti, 2008

Kant Immanuel, *Spre pacea eternă*, Trad Rodica Croitoru ed. All 2008

Miller Richard W.," Cosmopolitan respect and Patriotic Concern", in *Philosophy and public Affairs*, 1998

Kant Immanuel, An answer to the Qestion: wat is enligttement? in *Kant s political writings* , Cambridge University Press,

http://www.utilitarianism.net/singer/by/199704--.htm Accesat 01.10.2014

*This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/133652, co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013.

THE IMPACT OF DELIBERATIVE PEDAGOGIES ON THE CIVIC COMPETENCES AND VALUES OF YOUNGSTERS IN ROMANIA.

Carmen Gabriela Greab, Research Assistant, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: A key ingredient of a liberal democratic polity is an active, informed and involved citizenry, endorsed by democratic values and civic and political participation. In this context, education is thought to play an important role in socializing youngsters for citizenship and civic participation. (Dewey, 1997; Nie et al. 1996; Niemi and Junn 1998; Gutmann 1999) Research revealed that classes with discussions, debates, and deliberations, with a climate open to exchanging ideas, encourage students' civic knowledge, competence or participation. (Morse, 2005; Strachan, 2006; Harriger and McMillan, 2007; Campbell, 2008) The current paper focuses on assessing the impact of discussions and deliberations (as teaching methods) on students' civic values and competences, but mostly on tolerance and empathy. In addition, the research embraces a broader conceptualization of democratic education, comprising not only the civic education classes but also other classes, where teachers transmit civic and democratic values through teaching. The study used a quasi-experimental research design, with a sample of 82 students, from three classrooms (7th, 8th and 9th) in three different schools. The treatment was applied during one semester. The –pre and –post tests were implemented through a questionnaire, comprising measures for civism, including empathy or tolerance. In order to have a more in-depth analysis, focus groups with students and interviews with teachers were conducted. The results confirm the proposed hypothesis. Indeed, students exposed to deliberative pedagogies increased their level of tolerance towards other groups, empathy or social trust. In addition, when describing their understanding of democracy, they valued more helping the others, than the principle of majority rule.

Keywords: youth, democracy, deliberative pedagogies, civic education, tolerance

One of the most important elements in a democracy is to have an active, informed and involved citizenry, endorsed by democratic values and civic and political participation. In this sense, a devotion to democratic values together with the active participation help construct and maintain the bond between citizens and the political system they are part of. Still, democracies benefit from a diverse range of mechanisms and agents by which the process of political socialization takes place. (Greenberg, 2009) Citizens' learning about fundamental democratic institutions and procedures, about practicing tolerance for the inherent diversity of democratic contexts, their encouragement for actual involvement in civic or political matters are challenging tasks in virtually any context. A whole range of socialization agents (families, schools, media, peer groups, political elites etc.) exert their combined influence in developing citizens' democratic values and civic skills, within an ongoing process of education for citizenship. Indeed, in democratic societies, education is thought to play an important role in socializing for citizenship and civic participation. (Dewey, 1997; Nie et al. 1996; Niemi and Junn 1998; Gutmann 1999)

The issue is even more stringent in the context of newly established democracies, as it is the case with post-communist countries. In such contexts, the rearrangement of the institutions and channels that link citizens to the state brings along a need for changes at the level of citizens' attitudes and participatory behavior. Whereas remnants of the former establishment are more likely to affect adult population - already socialized within a non-

democratic context - younger generations have a better chance to acquire democratic values and to learn participatory behaviors against a background yet un-altered by the experience of authoritarianism. (Howard, 2003; Sapiro, 2004)

This is particularly relevant in terms of research and potential intervention as adolescence represents an important period for the formation and internalization of participatory habits (Dawson and Prewitt, 1969; Hooghe, 2004; Campbell 2006). Although definitely placed under the umbrella of family influence, young people are heavily exposed to schools as a crucial arena of learning about their place in society. (Niemi and Junn 1998; Badescu and Radu 2009; Andolina et al. cited in Gordon and Taft 2011) With regard to youth then, schools become one of the most relevant socialization agents, that exerts its influence on the one hand through transmitting political knowledge and civic attitudes and on the other hand through encouraging participation, involvement and a critical stance on issues.

Turning from theoretical expectations about the absorption of democratic attitudes among youth, to the actual empirical reality, we often meet a lack of congruence between the two. The Romanian context, on which the current project concentrates, illustrates this situation. Romanians teenagers' scores on cross-national studies of youth's civic education and political values support this statement. For instance, CivEd 1999, a study on eight-grade students in 28 countries, placed Romania close to the very bottom of the rankings in terms of civic attitudes and knowledge (only Colombian students scored, on average, in statistical terms, significantly lower than Romanian students).

Data collected within a survey based research on Romanian high school students in 2010 by the Soros Foundation reveal similarly disconcerting results. The data captured a diverse array of themes, from beliefs about democracy and, actual behaviors in terms of engagement in voluntary activities and associational groups, declared trust in different categories of people to aspects related to in-schools civic education teaching and encouragement of acknowledging and accepting diversity. Results reveal that youth are rather disconnected from voluntary participation, mistrustful about people. Moreover, whereas more than 90% reported that they studied civic education in school, about 65 percent admit that there is very little information they actually can recollect from such classes.

In addition, a recent research on a service-learning program in Romania (IMPACT), implemented by New Horizons Foundation recommends explicitly the need of an educational effort towards developing and encouraging the civic attitudes in youth. Participating in non-formal activities, the majority of the young students become more concerned with the social problems, they observe the needs of their community, or simply are able to get out of their shell and understand the problems people around the confront with.

Literature review

While we acknowledge that such results at the level of youth attitudes and behaviors may be the result of a complex interplay of family and school influence, in this research my focus is on the formative potential of school. Among the chief concerns of school socialization studies is finding whether civic participation of youth in the early years of their development as citizens results in long lasting effects. Indeed, an important body of literature considers early socialization as a critically important determinant of later behavior – habits,

skills and attitudes affecting civic participation that are formed in the period of youth persist into adulthood. (Nie et al 1996; Campbell 2006) Moreover, Youniss et al. (1997) reveal in his study that the effects of participation in extracurricular activities, participation in community-based projects and membership in youth organizations during adolescence are visible much later at the level of adult life membership in groups, civic engagement and other forms of political behavior.

Still, the most difficult and conflicting concern about school as a civic socializing arena is based on the understanding of the precise process through which civic socialization occurs in this context. The vast literature, treating this issue, focuses mainly on assessing the effects of either school or classroom climate on youth civic socialization.

A closer analysis of the studies focusing on the role of school educational experiences on political engagement among adolescents reveals two directions of inquiry. The first examines participation in extra-curricular activities as a pathway for civic and political participation in adulthood (Beck and Jennings, 1982; Hanks, 1981; McFarland and Thomas, 2006; Verba et al., 1995). A more recent line of research examines the impact that service learning programs (where adolescents perform community service as a class or graduation requirement) have on the level of political involvement of those engaged in them (Billig, 2000; Galston, 2003; Niemi et al., 2000; Walker, 2002). Indeed, within the range of activities expected to build the adolescents' civicness –at the level of both attitudes and behavior - participation in service learning has captured a great deal of attention.

The image offered by the literature on service learning and its effects on youth is mixed, preventing one from arriving at definite conclusions. The more pessimistic studies find either negligible effects of service learning on civic responsibility, or effects which are not sufficiently enduring to have a significant impact later in life. (cf. Galston, 2001). Other studies reassert what has been found initially with respect to classical civic education, the fact that service learning is more effective during the late years of high school (Melchior et al, 1999). In their comparative assessment of the effects of service learning and community service, Astin et al. (2000) reveal that service-learning programs have a positive impact on: academic achievement, values, self-efficacy, leadership, career plans and plans to participate in further service after college, with the most significant effects found on academic performance and on values.

A second vast category of literature moves the focus from the general context of school, towards the classroom and the interactions between students and teachers as a better predictor for acquiring democratic values and civic behavior. Much of this new trend is based on a reevaluation of John Dewey's influential work on the role of education for democracy. Therefore, civic and political socialization should not be limited to teaching facts about politics; instead, the process must focus to a much greater extent on the interactive development of relevant social and cognitive skills (Freyberg-Inan and Cristescu, 2006). For Bonwell and Eison (1991); this new focus means that students should be engaged in the entire process of learning, focusing on the development of abilities and not only on transmitting information.

Still, the importance of classroom environment and the cultivation of an open climate that encourages discussion (thus creating a bridge between youth and the surrounding political

events and developments) is a recurrent theme in the literature (Hess, 2004; Hess and Posselt, 2002). Thus, the recent focus of classroom climate moved towards teaching pedagogies.

The most prominent body of literature on this issue is concerned with the impact of students' critical thinking skills and abilities on their democratic values and attitudes. The pioneering study of Goodlad (1984) considered critical thinking crucial to the nurturing of a democratic citizenry. Moreover, in almost all studies on instructional procedures – discussion and dialogue play a key role (Commeyaras, 1993; Terenzini et al., 1995; Tsui, 1999, 2002; Yang and Chung, 2009) in enhancing critical thinking skills and attitudes, all of which are important ingredients of the youth democratic citizenship.

Around the same focus on debates and discussions used in teaching, the progressive education scholars advocate the so-called "deliberative pedagogies" and more specifically an "issues centered curriculum" in which students research, analyze, and discuss controversial public issues, and engage in simulations, debates, and decision-making. (Dewey, 1916; Gutmann, 1999; Strachan, 2006; Reich, 2007; Alfaro, 2008; Goodin, 2008). Bridges (1994) characterized deliberation as a collaborative group discussion that is analytical, reasonably reflective, and painstaking. It is a purposeful and serious discourse that does not rush toward a decision but rather toward careful consideration of alternative points of views and choices (Bridges, 1994). The essence of deliberation is two-fold: a. to weigh alternatives and discuss all possible courses of action related to a public problem (Parker, 2001); To focus on "What should/could we do?" toward resolving the question of the right action, rather than solving the problem (Dillon, 1994).

Browsing through the vast majority of relevant literature, one can observe the various numbers of examples and approaches. Still, a general description of these pedagogies would claim that deliberative education is comprised a set of techniques and methods that include discourse, communication and deliberation. (Claxton, 2008) The most important examples of such pedagogies include discussions (controversial public issues) (Campbell, 2008), deliberation or simulations of deliberative forums (Gastil and Dillard, 1999; Harriger and McMillan, 2007), as well as debates (Keller, Wittaker and Burke, 2001). Deliberative discussions differ from debates in that a debate keeps participants in deeply entrenched positions, whereas deliberation asks participants to listen to each other to develop a deeper understanding of alternative viewpoints (Heanue, Kranich, & Willingham, 2003).

David Campbell (2008), in his paper "Voice in the Classroom: How an Open Classroom Climate Fosters Political Engagement Among Adolescents", found out that an open classroom climate has a positive impact on adolescents' civic knowledge and appreciation of political conflict, even upon controlling for numerous individual, classroom, school, and district characteristics. In addition, an open classroom environment fosters young people's intention to be an informed voter.

Continuing a similar idea, Torney-Purta, Wilkenfeld, and Barber (2008) examine country differences in students' knowledge pertaining to human rights compared with other forms of civic knowledge, and in students' attitudes toward promoting and practicing human rights. A hierarchical linear modeling (HLM) analysis examines student-level predictors (e.g., gender and school experiences) and country-level predictors (e.g., history of democracy) of rights-related knowledge and attitudes. Students' experiences of democracy at school and

with international issues have a positive association with their knowledge of human rights. Significant gender differences also exist. Looking at rights-related attitudes, students with more knowledge of human rights, more frequent engagement with international topics, and more open class and school climates held stronger norms supporting social movement citizenship, had more positive attitudes toward immigrants' rights, and were more politically efficacious.

A rather recent study, tries to compare the effects of different pedagogies in teaching civic education. Dassonneville, Quintelier, Hooghe and Claes (2012) distinguish between formal civic education, an open classroom climate, and active learning strategies, and explore their relation with political interest, efficacy, trust, and participation. The results indicate that formal civic education (classroom instruction) and active learning strategies (school council membership and, to a lesser extent, group projects) are positively related to political attitudes and behavior. An open classroom climate, on the other hand, is significantly related to political trust. The authors conclude that there is no reason to privilege specific forms of civic education, as each form relates to different relevant political attitudes and behaviors. The analysis relies on the results from a two-year panel study among late adolescents in Belgium.

Another recent article by Gastil (2004) explored the development of democratic habits among students in adult civic education through the use of deliberative discussions. In his first study, Gastil used a quasi-experimental design to employ NIFstyle deliberation in one class (n = 76) and regular class activities without deliberation in another (n = 73). Students completed a survey at the end of the course to measure valuation and expectancy of political outcomes, political self-efficacy, political group efficacy, community identity, and civic duty. Participation in the deliberative discussions only significantly correlated with one political belief; group efficacy ($r = -.18$, $p = .048$). However, Gastil also suggested further research, to provide a better indication of the impact of deliberation.

To conclude, research carried from various perspectives revealed that classes with discussions, debates, and deliberation, with a climate open to expression of ideas encourage students' political interest, knowledge, competence and tolerance. (Morse, 2005; Strachan, 2006; Harriger and McMillan, 2007; Campbell, 2008)

Considering the vast literature briefly reviewed above, the current research focuses strictly on the impact of discussions and deliberations (as teaching methods) on students' civic values and competences. In this sense, the general objective of proposed research is to assess the formative effects of schools and democratic education on youth civic values and competences. Consequently, I seek to complement the narrow focus on civic education as distinct discipline taught in school, and approach school-related activities and practices in a broad understanding that includes in-classroom environment. To assess the impact of changing classroom climate, the study proposes some controlled interventions – based on deliberative pedagogies - on the practices of forming students' democratic values and civic skills. In this sense, the current study will use deliberative techniques, such as: discussing controversial issues, deliberating on finding a solution, simulations of deliberative forums...etc.

Analysis and discussion

The methodology used in the current study was collaborative action research, and involved three teachers from three different classes in both secondary and high school. The chosen classes were civic education (for the secondary school) and English (for the high school). The teachers were supported during the entire research. The research followed several stages, starting with a pre-test with a clear objective of assessing the state of the problem in the selected classes. All classes were surveyed before the implementation of the proposed pedagogies. The questionnaire aimed to measure democratic values, as well as civic attitudes. The same questionnaire was applied at the end of the semester. The second stage of the research focused on the deliberative interventions in the classroom, through either deliberative forums or discussions. Besides, in order to have a more in-depth analysis of the impact, interviews and focus groups were conducted with both students and teachers. In addition to the quantitative and qualitative research methods used, the teachers were trained to observe and assess the immediate impact on students. Consequently, the research used Reflection forms, to analyze the impact of activities on both students and teachers. Teachers were asked to briefly describe the type of activities, the reaction of students and the observed changes in students' abilities and values.

In this paper, my interest is focused on how certain civic values and abilities are developed through a semester after being socialized with deliberative pedagogies. The classrooms are selected from schools in three different cities: Cluj-Napoca (a good school in a big university city), Turda (a rather modest school in a small and poor city) and Targu-Mures (a good school in a very diverse and multicultural city). The paper measures the effects of deliberative pedagogies in both civic education classes and English classes.

One of the first things I was interested in was the assessment of students' perception of discussions and conflicts. The pre-testing shows that students are afraid of conflicts in a discussion and they prefer to give up arguing to avoid conflictual situations. In addition, they would rather spend time with people similar to them than in a diverse environment. These issues are extremely important since one of the results of deliberation is an increase in accepting diverse opinions, or diversity in general. Analyzing the post-testing, one can see that after deliberating, students realized the importance of discussion for avoiding conflicts. Moreover, the percentage of students that prefer to spend time with similar persons decreased with 11,5 %.

	Pre-test	Post-test	Difference
	Agree %	Agree %	%
It is better not to discuss some topics to avoid any conflicts	58.9	64,2	+5,3
It is better to let go your argument in a conversation to avoid upsetting the others	65.8	64,2	-1,6
I prefer to be with similar persons than with people from different groups	81.3	69,8	-11,5

Another surveyed topic was students' civic participation/interest. One can see that the most important change was in the case of voluntary work (+33,8 %). Students became more interested in helping the others.

	Pre-test	Post-test	Difference
	Yes %	Yes %	%
Did you do any voluntary work in a hospital, elderly asylum or in a similar institution?	9,6	43,4	+33,8
Did you help anybody except your family to solve a problem?	82,2	84,9	+2,7
Did you help anybody al school with the home works?	81,1	73,6	-7,5

Before deliberation, in students' opinion, the most important characteristic of a good citizen is to respect the law (96.9%), while the least important one is to participate in political activities (28.4%). Still, when analysing the post-testing, students' opinion change and they credit more helping the poor, as a characteristic of good citizenship (+0,9%) and the voting in elections (+4,7%), as well as participating in environmental protection activities (+0,7%).

	Pre-test	Post-test	Difference
	Important and very important %		%
A good citizen should show support for the poor	85,9	86,8	+0,9
A good citizen should vote in elections	63,2	67,9	+4,7
A good citizen should respect the law	96,9	96,2	-0,7
A good citizen should involve in political activities	28,4	32,1	+3,7
A good citizen should participate in protests against the laws they consider incorrect	59,5	56,6	-2,9
A good citizen should take part in environmental protection activities	74,8	75,5	+0,7

A very important result of deliberation, as literature shows, is an increase in the level of trust. In measuring this impact, the survey looked at the levels of trust before and after participating in deliberative activities. The results were surprising, since more than 60% of the students had very little trust in any category of people, including students like them. In addition, they were extremely distrustful of Roma (67.1% of student do not trust them at all). After deliberation one can see some changes in terms of the levels of trust. Students become more trustful with foreigners (+5,1%), people with other religion (+0,9%). Romanians (+8,8%) and even with Roma (+4,8%). The results are not that surprising since during deliberations students were socialized with other students' opinions, as well as the opinions of those that are missing from the classroom.

	Pre-test	Post-test	Difference
How much do you trust …	Much %	Much %	%
other students in your school	28,8	20,8	-8,0
foreigners	2,8	7,9	+5,1
people with other religion than you	27,4	28,3	+0,9
people with other nationality than you	38,9	36,5	-2,4
Romanians	38,4	47,2	+8,8
Roma/gypsies	2,7	7,5	+4.8

Another focus of the study was directed towards the school and classroom climates, and the way students perceive this climate. What was surprising in the pre-test analysis was the fact that students generally feel encouraged to speak in classrooms, but at the same time feel that there is a gap between them and the teachers. After being socialized with deliberative pedagogies, students become more critical with their classroom climate. Consequently, one can see a high decrease in the perception that they are free to express their opinions in the classroom (-22,2%), as well as in terms of the feeling that they are encouraged to form their opinions (-17,4%).

	Pre-test	Post-test	Difference
	Agree %	Agree %	%
Students are encouraged to form their own opinions	74	56,6	-17,4
Students feel free to express their opinions in the classroom even when they have different opinions than the majority	69,4	47,2	-22,2
Teachers present more facets of the same subject when teaching	66,7	56,7	-10,0
Students do not have input in the way things are happening in school	50,7	51,9	+1,2
I feel treated correctly by my colleagues	73,2	57,7	-15,5
Students feel that are treated unfair by the teachers	66,7	84,6	+17,9

One of the most important changes that were identified after being exposed to deliberative pedagogies, was the way students see as important trait for democracy to work. After deliberation, students feel that for democracy to work, they consider that the protection of minorities is more important than the majority rule. (from 41,89% in pre-testing o 50,94% in post-testing)

As mentioned before, in order to have an in-depth analysis of the effect and impact of deliberative pedagogies in students' civic abilities and values, the pre and post survey was complemented with focus groups organized with students. In these focus groups, students were asked to assess the proposed deliberative pedagogies and to evaluate what they learnt the most from these. In terms of the general perception, most of the students mentioned that they enjoyed the proposed activities because they were interesting *"Very interesting and pleasant"* and because it was a good opportunity to talk about everyday issues: *"We were free to discuss*

and express our personal opinions, compared to other teachers where we are afraid to say anything", " I liked the activities because we discussed about life and everyday issues".

A few of the proposed activities focused on identifying the students' own concerns and issues. The great majority of students declared that these were the activities they enjoyed the most, because they have very few chances for doing this: *"I liked very much the activity when we were asked to express our concerns from our personal life and not only the ones related to school and classes", "I liked very much the activity when we talked about our concerns and problems. We had the opportunity to release our frustrations and to talk openly about it".* In addition, when trying to understand why they liked these types of activities, the students mentioned that they had the feeling the teachers/instructors really listen to them, they had the feeling they could freely express their opinions: *"We were listened, while other professors simply teach us", "We were encouraged to have initiatives and we could easily express our opinions".*

When asked about what the students think they learnt during the proposed activities, the great majority responded that they learnt to be better and to be more tolerant with others: *"I learned to be better and not to bully my colleagues, and not to judge people based on the appearance and without understanding them".* In addition, students mentioned that they learnt how to believe in themselves and most importantly how to use their imagination for solving problems " *I learned to be more confident and to express my opinion", "I developed new skills for thinking about and solving a problem".* Moreover, the students mentioned that while participating in the discussions and deliberations, they managed to improve their communication skills *" I learned to be more confident and to express my opinion",* and in the same time they managed to find new things about their colleagues *"I learned a lot about my colleagues".*

When interviewing teachers about their perceived effects of deliberative pedagogies on students, the answers were similar to previous results. When asked about a general evaluation of the proposed activities, one of the involved teachers answered: *"What I found very interesting was the fact that through your activities you managed to involve all kids and to determine those that usually were less involved to be more active. They felt appreciated and those kids started contributing a lot also in the other activities that I did in that class or even the extracurricular activities that I proposed. I have one very clear example".* In addition, another teacher responded that: *"The moment you start/try a more interactive teaching strategy, automatically they are more open, they want to engage and are happy to find new things in these classes".*

In terms of the abilities and skills that changed after being exposed to deliberative practices, one of the teachers mentioned that students learned to be more tolerant and less aggressive. Before these activities, one of the major issues identified by one teacher was that of verbal and physical violence among students. After being exposed to these new methods, based on discussions and deliberations, they realized they can solve conflicts through discussing and not necessarily through violence: *"They started to develop and consolidate certain types of competences and abilities, including the way they cooperate with each other. Some issues/problems that they had in the class were treated differently. For instance those that did any mistakes started to confess and admit them".* Continuing the same idea, one

teacher mentioned that these methods are beneficent for school and teachers on one side and for students on the other side. Teachers are able to develop a better relation with students, they become more trustful, in the same time, students become more tolerant and consequently with less unsolved issues.

Conclusion and final remarks

After briefly analyzing the data, one can state that deliberative pedagogies are efficient developing certain civic values and abilities. In this sense, the most important changes emerge in the way students perceive and accept differences. They become more tolerant and trustful with the others, even though they are perceived as very different. In addition, one important impact that was evident in all three types of data was that of being better. Students realize the importance of being a better citizen, of helping the ones in need and valuing the rights of minorities better than the majority rule. Consequently, their definition of democracy changes from a focus on the majority towards a new focus on the minorities and the ones in need. This is a remarkable result, since most of the similar studies focus strictly on skills and abilities, forgetting about values. The study's results reveal that through socializing students with deliberative pedagogies, one can transform the students from strongly individualistic individuals to more empathetic ones.

In addition, another important result was that of gaining confidence and efficacy. Through encouraging students to express their opinions, they become more confident and trustful with their own competences. As a result, they become more civically engaged, as well as more critical of what happens around them. They are encouraged to critically assess the behaviors around them, but also to openly express their opinions and beliefs.

REFERENCES:

Alfaro, C., 2008. Reinventing Teacher Education: The Role of Deliberative Pedagogy in K-6 classrooms, Kettering Foundation, Dayton, OH.

Alwin, Duane F. and Jon A. Krosnick. 1991. "Aging, Cohorts, and Stability of Socio-political Orientations over the Life Span", American Journal of Sociology, 97: 169-195.

Bean, J., 1996. Engaging Ideas. The Professor's Guide to Integrating Writing, Critical Thinking, and Active Learning in Classrooms, Jossey-Bass Publisher.

Bonwell, C. si Eison J., 1991. Active learning: Creating Excitement in the Classroom, Washington, DC: Jossey-Bass.

Campbell, David E., 2006. "Why we Vote: How Schools and Communities Shape our Civic Life", Princeton University Press.

Campbell, David E. 2008. "Voice in the Classroom: How an Open Classroom Climate Fosters Political Engagement Among Adolescents." Political Behavior 30, 4: 437–454. doi:10.1007/s11109-008-9063-z.

Commeyras, M., 1993. "Promoting critical thinking through dialogical-thinking reading lessons", in The Reading Teacher, 46, pp. 486-494

Claxton, N., 2008. Using Deliberative Techniques in the English as a Foreign Language Classes, International Debate Education Association.

Dassonneville, Ruth, Ellen Quintelier, Marc Hooghe, and Ellen Claes. 2012. "The Relation Between Civic Education and Political Attitudes and Behavior: A Two-Year Panel Study Among Belgian Late Adolescents." Applied Developmental Science 16, 3: 140–150. doi:10.1080/10888691.2012.695265.
Dawson, R. E. and Prewitt, K. 1969. "Political Socialization", Boston: Little Brown and Co.
Dewey, J., 1938. Experience and Education, Kappa Delta Pi.
Dewey, John. 1997. Democracy and education. An Introduction to the Philosophy of Education, New York: The MacMillan Co.
Finkel, Steven E., Jeremy Horowitz, and Reynaldo T. Rojo-Mendoza. 2012. "Civic Education and Democratic Backsliding in the Wake of Kenya's Post-2007 Election Violence." The Journal of Politics 74, 1: 52–65. doi:10.1017/S0022381611001162.
Freyberg-Inan A. and Cristescu, 2006. "The Ghosts in Our Classrooms, or John Dewey Meets Ceausescu: The Promise and the Failures of Civic Education in Romania", Stuttgart Hannover: Ibidem Verlag.
Galston, William A. 2001. "Political Knowledge, Political Engagement, and Civic Education." Annual Review of Political Science 4, 1: 217–234. doi:10.1146/annurev.polisci.4.1.217.
Galston, W. A. 2003. Civic education and political participation. Phi Delta Kappan, 85(1), 29–33.
Gastil, J. şi J. P. Dillard, 1999. The aims, methods, and effects of deliberative civic education through National Issues Forums, in Communication Education, vol. 48, 3, pp. 179-192.
Gordon, Hava R. and Jessica K. Taft, 2011. "Rethinking Youth Political Socialization. Teenage Activists Talk Back, Youth Society, 43(4): 1499-1527
Goodlad, John I. 1984. "A place called school: prospects for the future, New York: McGraw-Hill Book Co.
Greenberg, Edward S. 2009. "Political Socialization", London: Transaction Publishers.
Gutmann, Amy. 1999. "Democratic Education", 2nd edition. Princeton University Press.
Harriger, Katy J. and Jill J. McMillan, 2007. "Deliberation & the work of Higher Education", Dayton: Kettering Foundation.
Hooghe, Marc, 2004. "Political Socialization and the Future of Politics", Acta Politica, 39: 381-341.
Hooghe, Marc and Dietlind Stolle. 2005. "Inaccurate, exceptional, one-sided or irrelevant? The debate about the alleged decline of social capital and civic engagement in western societies", British Journal of Political Science, 35(1): 149-167.
Howard, Marc Morje. 2003. "The Weakness of civil society in Post-Communist Europe", Cambridge: Cambridge University Press.
Lewis, L. H. şi C. J. Williams, 1994. Experiential Learning: Past and Present, in New Directions for adult and continuing education, vol. 62, pp. 5-16
Morse, Ricardo S., Larkin S. Dudley, James P. Armstrong and Dong Won Kim, 2005. "Learning and Teaching about deliberative Democracy: On Campus and in the Field", Journal of Public Affairs Education, 11(4): 325-336.
Niemi, R. G., and Junn, J., 1998. Civic education: What makes students learn. New Haven, CT: Yale University Press.

Radu, Bogdan and Badescu Gabriel, 2009. "The Political Culture of the Romanian Youth. A Study on the effects of school on democratic skills", in Political Studies, vol. 4, edited by Vasile Boari and Sergiu Gherghina, Cluj: Presa Universitara Clujeana.
Reich, W., 2007. Deliberative democracy in the classroom: A sociological view, in Education Theory, vol. 57, nr. 2, pp. 187-197.
Sapiro, Virginia. 2004. "Not Your Parents' Political Socialization: Introduction for a New Generation." Annual Review of Political Science 7, 1: 1–23. doi:10.1146/annurev.polisci.7.012003.104840.
Strachan, Cherie J., 2006."An argument for teaching deliberative collective action skills in the political science classroom", Political Science and Politics, 39: 911-916.
Terenzini, P. T., Springer, L., Pascarella, E. T., & Nora, A., 1995. "Influences affecting the development of students' critical thinking skills", Research in Higher Education, 36: 23-39.
Torney-Purta, Judith, Britt Wilkenfeld, and Carolyn Barber. 2008. "How Adolescents in 27 Countries Understand, Support, and Practice Human Rights." Journal of Social Issues 64, 4: 857–880. doi:10.1111/j.1540-4560.2008.00592.x.
Tsui, L., 1999. "Courses and instruction affecting critical thinking", Research in Higher Education, 40(2), 185–200.
Tsui, L., 2002. "Fostering Critical Thinking through Effective Pedagogy: Evidence from Four Institutional Case Studies", in The Journal of Higher Education, Vol. 73, No. 6, pp. 740-763.
Yang, S. C., & Chung, T. Y., 2009. "Experimental Study of Teaching Critical Thinking in Civic Education in Taiwanese Junior High School," British Journal of Educational Psychology.
Youniss J, McLellan JA, Yates M. 1997. „What we know about engendering civic identity.", in American Behavioral Scientist, Vol. 5, 620-631;

Acknowledgment
Paper supported by the project CNCS-UEFISCDI: PN-II-ID-PCE-2011-3-0578

HOW WELL DOES POLITICAL CORRECTNESS SELL? PORTRAYING RACISM FOR THE MASSES IN THE HELP (2011) AND DJANGO UNCHAINED (2012)

Ioana Baciu, PhD, Student, 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iaşi

Abstract: The article is a comparative exploration of the social realities reflected in Academy Award-winning The Help (2011) and Django Unchained (2012) with a view to the liberties taken by directors in portraying the thorny question of race in the Obama era. A central element in the civil rights movement led by Martin Luther King, the abrogation of the segregation laws and equality of rights for citizens regardless of race is the main topic of the 1960s-set The Help. Despite the irrefutable inequality of the Southern realities it describes, the cinematographic adaptation is subject to the pragmatic requirements of the industry. Tailored to sell, capitalizing on the ongoing appeal of its politically correct subject matter, the film adaptation reduces the book to its emotional essence, obliterating the unnecessary. Balancing a tendency towards melodrama with bursts of humour, the film has the merit that it educates, capturing an act of civil disobedience that occurs at the same time as the marches into Washington. The illicit publication of the black maids' accounts working for whites ultimately provides a different packaging for an old Hollywood favourite: the class and race-transgressing story of the emotional connection between blacks and whites at a time when the crossing of such divides was a life-threatening taboo. Django Unchained, on the other hand, fulfills the same prerogative of the mass-pleasing industry as The Help from a tongue-in-cheek angle. Untouched by melodramatic undertones, Quentin Tarantino's film is a hyperbolic rendition of racial clichés and a subtle, though never admitted, critique of the current political correctness obsession in the United States of America.

Keywords: slavery, racism, cinematography, civil disobedience, *The Help*, *Django Unchained*

In recent years, the recovery of stories with and about slavery is a constant presence at the Oscars. In 2014 there's *12 Years a Slave*, a vivid, raw depiction of the kidnappings of educated, free African-Americans from the un-segregated North and their relocation in the South as slaves; before that, the most resounding success belongs to an adaptation of Kathryn Stockett's novel *The Help*, a winner in the Best Actress in a Supporting Role category for Octavia Spencer at the 2012 Academy Awards. The film is important from an educational point of view – the bringing to life of real stories of the atrocities and hardships suffered by African-Americans before the Civil War. *The Help*, however, is different in exposing the *de facto* continuation of the practice well beyond the official abolition of slavery - as late as the 1960s, the perpetuation of slavery through the discrimination of blacks in the segregated South was an established fact of life. Both Steve McQueen's *12 Years a Slave* and Tate Taylor's *The Help* are based on original texts – the first is a slave memoir from 1853, while the second is based from a work of fiction, based on a Southerner's memories of the lives of Black women in the South, raising white children, while their own offspring had to be either sent off or brought up by others. [1] In the transition from book and film, the cinematographic adaptation is subject to the pragmatic requirements of the industry. Tailored to sell, the film

[1] Stockett provides the autobiographical inspiration for *The Help* in an explicative piece at the end of her book. Skeeter's nanny, Constantine, is based on Stockett's own nanny: 'Demetrie was born in Lampkin, Mississippi, in 1927. It was a horrifying year to be born, just before the Depression set in. Right on time for a child to appreciate, in fine detail, what it felt like to be poor, colored, and female on a sharecropping farm.' Kathryn Stockett, *The Help*, G.P. Putnam's sons, 2009, p. 779.

(films about slavery, in particular) capitalizes on the ongoing appeal of its politically correct subject matter. Thus, the film adaptation reduces the book to its emotional essence, obliterating nuances, sharpening corners, polishing details and curves into straightforward lines to make the story fit squarely into approximately 90 minutes of film.

The story, which revolves around the lives of two maids in Jackson, Mississippi, and their brave decision to collaborate with aspiring writer and journalist Skeeter (Eugenia Pheelan), is a touching glimpse into the everyday lives of black women working for the whites, prevented from the dangers over-sentimentality by well-spaced scenes of comic relief. By convincing their friends to take part in the initiative despite the real danger involved by their secret meetings, African-American maids Minnie and Aibileen help Skeeter collect enough stories to please the editor of Harper & Row and get their accounts published in a book, to tremendous success. The manifold humiliations of the black help are thus avenged as their lifetime struggles are made public, while the proceeds are used to get out of debt and find better work. Despite the predictable happy end of the typical 'good prevails' Hollywood plot, the film is more than a generic, *post-festum* expiation of racism in America: the way in which the maids break the laws of the South in order to get their accounts published is as dangerous as it gets. The law effectively restricts contact between blacks and whites to a minimum: Skeeter is not allowed to pay visits to the maids' private dwelling at the other end of town, fear of lynching is common, while the exposure of the maids' real identities would inevitably lead to scandal and the loss of income. Consequently, what the maids and Skeeter do is a deliberate, subversive act that exposes and resists the oppressor through non-violent means.

If the seminal 1849 'Civil Disobedience' reinforces and expands what Rousseau called 'the social contract',[2] direct Transcendentalist opposition to slavery is voiced in Thoreau's 1854 essay 'Slavery in Massachusetts', as well as in 1859's 'A Plea for Captain John Brown'. The first is a response to the capture and return to slavery of fugitive Anthony Burns, while the second summarizes Thoreau's reaction to the execution of the abolitionist revolutionary who attempted to arm and lead the slaves of the South against their masters. Both essays have in view the inhumanity of slavery and the controversy sparked by conflicting amendments in the Constitution – one that upholds equality, another which grants the inviolability of private property. Bearing in mind that slaves *were* property and, according to the Fugitive Slave Act of 1793 (reinforced in 1850), citizens were forbidden to aid or shelter fugitives, Thoreau pleads for civil disobedience against that segment of the law that frustrates man's elementary right to freedom and deems the Constitution gratuitous and harmful as long as it can be used to justify acts of inhumanity:

> *The judges and lawyers — simply as such, I mean — and all men of expediency, try this case by a very low and incompetent standard. They consider, not whether the Fugitive Slave Law is right, but whether it is what they call constitutional. (...)They persist in being the servants of the worst of men, and not the servants of humanity. The question is, not whether you or your grandfather, seventy years ago, did not enter into an agreement to serve the Devil, and that service is not accordingly now due; but whether you will not now, for once and at last, serve God — in spite of your*

[2] With one key difference, though, pertaining to the means through which social change is to be achieved: Rousseau's social contract entitled the people to remove the erring king through violence, whereas Thoreau's philosophy encouraged non-violent resistance, for the state can get hold of the man's body, but not of his soul.

> *own past recreancy, or that of your ancestor — by obeying that eternal and only just CONSTITUTION, which He, and not any Jefferson or Adams, has written in your being.*[3]

Fellow Transcendentalist Ralph Waldo Emerson had already warned of the perils associated with stubborn allegiance to dogma in 'Self Reliance'[4] by famously asserting that "A foolish consistency is the hobgoblin of little minds" and urged the substitution of conformity and submission with independent thinking and action. A hundred years later, during the Civil Rights Movement of the 1960s, a wider and more fruitful effort against slavery was made by resorting to civil disobedience. Although abolition had been completed at the end on the Civil War, in 1865, what the Civil Rights Movement underlines is that its *de facto* presence had persisted through the first half of the twentieth century. Just as it had taken American Transcendentalists the 1776-1830 interval to advance a philosophy exclusive to their nation, it was not before almost one hundred years had elapsed before the former slaves demanded the end of the segregation ('Jim Crow') laws that continued to psychologically, as well as formally, condition them to a state of subservience. Martin Luther King's non-violent protests, such us the boycott of segregated Montgomery buses following the arrest of Rosa Parks in 1955, are an enactment of both Black self-reliance[5] and civil disobedience

Several serious trespassings of the established coda of race relations take place in order for the initiative to be successful. As far as Skeeter is concerned, she is already an outsider to the community because of the four years she spent away at college (Ole Miss) for the purpose of obtaining and education, not of finding a husband. Tall, curly-haired, intellectual and single, she is already considered spinster material by her conventionally pretty friends who already have husbands and children. Revealingly, the only job she can find as a writer in Jackson is the domestic advice column (the *Miss Myrna Letters*) in the local newspaper – which is why she approaches her friend's maid for advice. Skeeter furthers her difference by talking to the black help - a violation of the norms of white Southern household. When Skeeter finds out that a new initiative is to be passed in order to make whites build separate toilets for their servants, the idea occurs to look into the humiliations these women have had to put up with from their white employers through the years. Skeeter is also prompted by an unpleasant event in her own family – Constantine, the old, faithful black servant and the woman who had actually raised her had been fired, in Skeeter's absence, because she had been too slow in waiting upon company. If Eugenia is reckless in visiting Aibileen at her house in the 'black belt', the maids are even more endangered by their decision to open up to her. As in the case of Skeeter, there is a particular event that triggers their act of civil disobedience: Minnie, the best cook in town, is fired because she dared use the 'white' bathroom instead of using the outside privy during an all-sweeping storm.

Minnie's revenge on whites is twofold – first, she goes back to her employers bearing gifts (a chocolate pie – one of her culinary specialties) in what seems to be an honest attempt

[3] Henry David Thoreau, 'Slavery in Massachusetts', paragraph 35, http://thoreau.eserver.org/slavery.htm. Consulted on 22nd January, 2013.
[4] Ralph Waldo Emerson, 'Self-Reliance', http://en.wikisource.org/wiki/Essays:_First_Series/Self-Reliance. Consulted on 22nd January, 2013.
[5] Although less notorious than Martin Luther King, Malcolm X (real name: Malcolm Little)was a strong advocate of not only Black self-reliance, but of black supremacy.

at reconciliation. Her motive, however, is to see her ruthless former mistress eat a piece of pie – which, as we understand from Minnie's temperamental 'Eat my shit', contains something more than just chocolate. Secondly, it is she who convinces the other maids to expose their history of mistreatment, showing that the hired black help is not better off than in times of slavery. Unemployed, but refusing to be blackmailed into a lower salary by her former mistress, Minnie is forced to take her eldest daughter out of school and send her to work in order to make ends meet and pacify an abusive husband.

Working for the white families has an undeniable negative effect on the families of the blacks: the maids not only clean and cook, but are also nannies for the white children, often neglecting their own. Aibileen, who starts work at 14, forms strong attachments to the children she takes care of, attachments which are supposed to be easily severed upon leaving service. The children, often neglected by their biological mothers –women who do not have jobs and spend the day waiting for the husband to come back from work - arrive to consider the black help their 'real mommy', all the while suffering of emotional distress and lack of confidence due to their parents' neglect. It is the nanny's job to provide the care and love that would help the child develop into a healthy adult. Constantine is the one to console Skeeter when she's bullied because of her height and rejection of conventional femininity, while wise Aibileen, enraged at her mistress's lack of affection towards her two year-old, insists on telling the child what she ought to hear every day: 'You is [*sic!*] kind. You is [*sic!*] smart. You is [*sic!*] important.'

While the film accurately retains this particularly unfair aspect of life in the South – the children are lovingly raised by Black maids, who instill them with the emotional necessaries to mature into emotionally sound grown-ups, just to perform the same kind of social injustice towards Blacks when growing up ('I look down at Baby Girl, who I know, deep down, I can't keep from turning out like her mama'- p. 53), several aspects undergo changes in the transposition from the page to the screen. One particularly interesting aspect is the fact that the film emphasizes the whiteness of the Jackson women. The preoccupation with otherness, triggered and supported by the carefully excised and segregated blackness of the maids' body, is a central debate of feminism and cultural studies and, when applied to the social issues of the South, it usually refers to taboo represented by the union of an interracial couple. *The Help* swerves from the forbidden Southern union of a white woman-black man body (Harper Lee's *To Kill A Mockinbird* springs to mind as a well-known example), concentrating on parallels between black and white female bodies instead. The repulsive Hilly Hollbrook, for instance, is nothing like the immaculate porcelain-skinned, auburn-haired sylph of the film – she is dark, plump, bursts out of her clothes, has a tendency to over-eat – the very definition of spite and greed. The many varieties of blackness are kept in film, though, to psychologically reinforce the unbridgeable divide between the segregated communities, the black employees and their white employers: 'The women are tall, short, black like asphalt or caramel brown. If your skin is too white, I'm told, you'll never get hired. The blacker the better.' (p. 451)

Despite the maids' essential contribution to the white community in the rearing of their children, what the law requires is a different story. As does the book, the film quotes some of the segregation laws of the time, which prove that people are unaware of the way in which they are governed:

> *No person shall require any white female to nurse in wards or rooms in which Negro men are placed. Books shall not be interchangeable between a white and colored school but shall continue to be used by the race first using them. No colored barber shall serve as a barber for white women or girls.* ***Any person printing, publishing or circulating written matter urging for public acceptance or social equality between whites and Negroes is subject to imprisonment****.(my emphasis)* [6]

The lack of essential change in the black's community after the Civil War in the South is underlined by Aibillen's interview. When asked if she had always known she would be a maid, she answers in the affirmative: 'My momma was a maid, my grandmamma was a house slave.' Like all maids, raising the employers' children is a part of their job: 'I done raised [*sic!*]17 kids in my life. Lookin' [*sic!*]after white babies, that's what I do. I know how to get dem [*sic!*]babies asleep, stop cryin' [*sic!*] and go to the toilet bowl (…)' The situation is all the more distressing because of Aibileen's own personal history: her only son, Treelore, who worked at a local factory, is killed and dumped in front of the colored hospital, but it's too late for doctors to help him.

The women's civil disobedience is consistent with Thoreau's line of thought in the sense that it attempts to right a wrong through non-violent means. The women refuse to continue observing the degrading segregation rules of Jackson, Mississippi: not only does Skeeter refuse to publish Hilly Holbrook's initiative for the segregation of toilets in white homes in the newspaper, but she also exposes the South's backward race policies by writing her tell-all book. A more effective civil disobedience would have been, arguably, for the maids to boycott the whites by refusing to work for them. But the maids did not have an alternative income and they would never be hired if the rumour had spread they had been 'sass mouthin'' their employers, due to the solidarity of the tightly-knit white community. When she is fired by Mrs. Holbrook and threatened she will never find work again, Minnie applies for a job at the house of the only white outcast: Celia Foote, a blonde, not-so-bright bride with the misfortune of falling into the category of 'white trash' by Jackson standards. The other young wives do not appreciate in the least her having married one of 'their' men and therefore ostracize her from their gatherings. Both women have been pushed to the margins by the majority, but they found ways to oppose the norm. As Thoreau argues, the state does not know what its citizens want, the legal system is often flawed, used to enforce the wishes of the government, not of the people[7] – thus it is every man's duty to be first moral, although he/she might be overstepping the legal limit.

As the alternate title to Thoreau's essay points out, civil disobedience is a *duty*. The fact that the film is set in the 1960s, at the height of the Civil Rights Movement, is telling, because it seems to have very little impact in the self-sufficient community of Jackson. There are few scenes that intimate of a bigger struggle for change taking place in the outside world – the only scenes that hint to such social upheavals are scarce: the magazines Skeeter reads with Martin Luther King's picture in it, the TV broadcast of Kennedy's death and the sorrow

[6]Tate Taylor, *The Help*, Touchstone Pictures, min. 37:17 -37:58/146.

[7] Henry David Thoreau, 'On the Duty of Civil Disobedience', paragraph 2: 'Governments show thus how successfully men can be imposed upon, even impose on themselves, for their own advantage.' http://www.constitution.org/civ/civildis.htm , consulted on January 24th, 2013.

surrounding it, Kennedy's framed picture on Aibileen's living-room wall, next to the graduation portrait of her dead son, Treelore. Jackson, Mississippi, is thus a closed environment which stifles any initiative to shift the existing order. Although it transpires more in the book than in the film, the preoccupation with the Civil Rights Movement is solely pursued and hoped for by the black community, utterly ignored by the whites: 'Only three things them ladies talk about: they kids, they clothes, and they friends. I hear the word *Kennedy*, I know they ain't discussing no politic. They talking about what Miss Jackie done wore on the tee-vee.' (p. 17)

At the time of the tumultous marches on Washington, in the closed community of Jackson Ms. Hilly Holbrook reigns supreme, wielding her power to pass bills for the segregation of toilets, permanently damaging a housemaid's reputation and chances of employment through libel, by unscrupulously resorting to accusations of theft. For the women to overturn the abusive 'governing' of Hilly Holbrook, they need to take matters into their own hands, to exit the "mass of men" who "serve the state thus, not as men mainly, but as machines, with their bodies"[8]. No Martin Luther King will ever march into Jackson – the women finally understand that if they want rights, they must fight for them themselves.

The portrayal of racism in *Django Unchained,* however, bears the stamp of classic Tarantino mischievousness. The hyperbolic narrative plot, the over-the-top twists and the caricatural depiction of Southern types – the racist, sadistic slave-owner played by Leonardo di Caprio, the 'uncle Tom', played by Samuel Jackson, whose devotion to his oppressor obliterates any potential awareness of social injustice, the confident slave whose freedom is gained amidst many ploys to deter him from his path to victory – are markedly dual in their reassessment of the western, the action film and what could be termed, in the wake of recent Oscar nominations, `the slavery film`. Jamie Foxx's character and the protagonist of the film, Django, is super-imposed on the image of the American hero – in itself a political statement, given the slight number African-American actors upon which such roles are bestowed (with the exception of Will Smith). As critics have already observed, the film is 'partly based on the 1960s cult Django westerns starring Franco Nero (who returns in cameo here) and partly on the notorious 1975 exploitation picture Mandingo'[9]. A third parallel could be drawn between Django Unchained and a classic of English-speaking literature – Percy Bysshe Shelley's poem *Prometheus Unbound*, whose theme of release from captivity echoes the stakes of Django's own quest.

Tarantino's film deviates from the sentimental or tragic norm of 'films about racism' not only because it is not inspired from real events – like *Malcom X* , or slave narratives, but because it substitutes a baroque story of black empowerment to the endless narratives depicting the oppression of the slaves. Instead of indulging the public's taste in political correctness, it explodes the current wave of African-American self-pity and fixation on the injustice of the past in a delicious fiction in which white racists are actually punished for their transgressions during their lifetime. A cathartic re-writing of the past with an African-American actor cast as the hero, the film also re-inforces the perception of how both the

[8] *Ibidem*, paragraph 5.
[9] Peter Bradshaw, *Django Unchained- review*, http://www.theguardian.com/film/2013/jan/17/django-unchained-review, consulted on 8 October 2014.

public and black people identify – as Americans or African-Americans. Having a white action film actor such as Bruce Willis save United States (and, implicitly, the entire Western world) from biological epidemics or terrorists is relevant because the hero is implicitly a representative of the class he defends – in the casting of Django the slave as the victor, the film achieves a twofold target: it challenges the public's racial bias, for those such bias applies, and gratifies the need to champion a misfit in those unto whom such bias is inflicted. On the other hand, Django's quest to free his loved one, the beautiful slave Broomhilda (the mispronunciation of the German name Brünhilde), in its chivalric overtones and comical disproportion between antagonists, pertains to the paraphernalia of the flawed medieval hero, whose undoing lies in his very heroism.

Caught in the full blast of a dynamic plot, that requires the full immersion into the film and the suspension of disbelief, the viewer misses the very fact that Django's exploits, entertaining as they are could never have been possible, and that the former slave's revenge upon his oppressors remains confined to the screen. In the Obama era that dedicates itself to the bringing of African-Americans to the fore, Django is an uncomfortable hero – uncomfortable to watch for the racial community Django represents, since the hero's death-defying qualities are so exaggerated, one questions their legitimacy; also uncomfortable for the white community, whose past of oppression is being re-inforced. Compared to the melodramatic, victimizing *The Help*, a film which carefully treads the line of political correctness by a clear-cut denunciation of the white oppressors and an extension of sympathy and compensation towards the injured party (the maids' book is ultimately a success), Tarantino's film is challenging because it reverses the usual 'slave film plot' –Django's success in accomplishing his plan is so resounding it dulls any expectation of the 'African-American as victim' discourse. Tarantino sells political correctness in an unusual packaging, leaving behind a whiff of uncertainty about its intentions once the viewing excitement has evaporated. Django's entitlement to all-sweeping win might be read as an echo of a current reversal of sides in the status-quo of political correctness.

WORKS CITED:

Emerson, Ralph Waldo, 'Self-Reliance',
http://en.wikisource.org/wiki/Essays:_First_Series/Self-Reliance. Consulted on 22nd January, 2013.

Bradshaw, Peter, *Django Unchained - review*,
http://www.theguardian.com/film/2013/jan/17/django-unchained-review, consulted on 8 October 2014.

Taylor, Tate, *The Help*, Touchstone Pictures, 2011

Thoreau, Henry David, Slavery in Massachusetts', http://thoreau.eserver.org/slavery.htm. Consulted on 22nd January, 2013.

On the Duty of Civil Disobedience',
http://www.constitution.org/civ/civildis.htm , consulted on January 24th, 2013.

*This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/133652, co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013.

THE RELATION BETWEEN THE EUROPEAN INSTITUTIONS AND THE LOBBYING ACTORS AS PART OF THE EU DECISION-MAKING PROCESS

Camelia Nistor, PHD, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract: In the complex EU decision-making process, the interest groups search for gaining access to decision makers, while the latter ones need the lobbyists' expertise. There is a constant 'exchange' on which the interaction between the two categories of the European political actors is based. In other words, a bidirectional process can be distinguished, where the technical expertise and the political information represent two fundamental components. In the last years, more than ever, a 'consultation culture' has developed as part of the relation between these two types of actors.
The present article analyzez the relation established between the European institutions and the lobbying actors as part of the EU decision-making process. What are the criteria which determine a good functioning of this relation ? How a public decision is actually formed, given the influence that lobbying actors can have on the decision-makers ? Do lobbying actors and the governmental ones have the same degree of political power ? Is there a real negotiation between the two categories regarding the decisions to be made at the EU level ? These are some of the questions this material intends to answer.

Keywords: EU decision-making process, interest groups, European institutions, lobbying actors, European negotiation

Coleman vorbeşte despre un 'schimb' care are loc în relaţia dintre instituţiile europene şi actorii de lobby : « raţiunea care stă la baza acestui schimb este că un actor are nevoie de bunuri pe care celălalt actor le deţine, cu scopul de a-şi satisface propriul interes şi vice-versa »[1]. Interacţiunile dintre actorii statali şi cei privaţi, în cadrul procesului de realizare a politicilor publice, sunt urmărite în două etape : pe de o parte, schimbul propriu-zis dintre cele două categorii de actori (faza de intermediere), iar, pe de o altă parte, faza luării deciziilor legislative, în sine, atunci când apar interacţiuni strategice între actorii publici[2]. Laumann percepe « relaţiile dezvoltate în jurul conceptului 'putere' ca pe combinaţii de influenţă şi dominare »[3]. Informaţia fiind calea prin care se obţine influenţa, « actorul A îi transmite informaţia actorului B, care va cauza o schimbare în comportamentul actorului B. În cadrul procesului de realizare a politicilor publice există două tipuri fundamentale de informaţie : expertiză tehnică şi informaţie politică »[4]. Grupurile de interese urmăresc acces la procesul decizional al actorilor publici, iar actorii publici au nevoie de expertiza oferită de către

[1] J. S. Coleman, *Foundations of Social Theory*, Cambridge, 1990, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, p.18
[2] E. O. Laumann, D. Knoke, *The organizational state : social choice in national policy domains*, Madison, 1987, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, p. 19
[3] *Ibidem.*
[4] Arndt Wonka, Andreas Warntjen, *The Making of Public Policies in the European Union : Linking Theories of Formal Decision-Making and Informal Interest Intermediation*, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, p. 19

lobbyişti - lobbyul se conturează precum un proces în două sensuri[5]. Cu toate acestea, « actorii guvernamentali au o poziţie mai puternică deoarece ei sunt singurii care pot, de fapt, să ofere influenţă ; totodată, aceştia pot prelua informaţie din partea unui număr de lobbyişti diferiţi, aflaţi în concurenţă pentru obţinerea de influenţă »[6].

Lobbyiştii aparţin unei categorii cu rol de mediator deoarece sunt « angajaţi pentru a obţine influenţă, iar aceasta o fac diseminând informaţie (…) ; în mod ideal, lobbyistul oferă informaţia actorului guvernamental, primeşte în schimb influenţă, iar, pe baza acestei influenţe, va putea răspunde solicitărilor clienţilor săi ori ale angajatorului său »[7]. Reprezentarea intereselor la nivelul unei societăţi contribuie la « ameliorarea comunicării dintre factorii de decizie politică şi entităţile economice afectate de către deciziile acestora. Este vorba despre un proces de mediere de care beneficiază ambele părţi, o comunicare ameliorată fiind de interes atât pentru mediul industriei şi al economiei, cât şi pentru factorii de decizie politică ce trebuie să îşi asume responsabilitatea unor acţiuni raţionale »[8].

În termeni simbolici, locul deciziei publice s-a deplasat : « a ieşit din 'birouri' (din ministere) şi a ajuns în zona publică, fiind esenţial să se înţeleagă faptul că factorul de decizie nu este o singură persoană ori o singură instituţie. Este un joc cu actori multipli, este o piaţă »[9]. Evident, în acest proces, fiecare parte implicată doreşte ca decizia luată să-i fie favorabilă; dezbaterile purtate nu reprezintă un exerciţiu tocmai uşor, adesea existând presiuni, însă rezultatul este atingerea unui compromis. O rezoluţie publică are o serie de caracteristici:

- « aproape niciodată soluţia adoptată nu este 'cea mai bună', în sens tehnic, ci, mai degrabă, cea mai acceptabilă de către toţi cei care caută atingerea unui consens ;
- această 'soluţie de mijloc' este construită de către cei care sunt angajaţi în dezbatere pentru realizarea compromisului ; în cazul unui proiect public detaliat, actorii care intervin nu încearcă să îi modifice fondul, ci să obţină detalii favorabile, jucând între marjele existente ;
- poziţiile extreme, intangibile sunt laminate ; acest aspect este sensibil mai ales în mediile internaţionale, acolo unde o soluţie inflexibilă, monolitică are mai puţine şanse să fie adoptată decât aceea care rămâne flexibilă, iniţiatorii acceptând modificări în raport cu viziunea lor iniţială »[10].

Decizia publică este luată într-un context instituţional precis, însă nu într-un singur loc – există mai multe servicii tehnice implicate, un ciclu decizional care presupune numeroase stadii procedurale şi ierarhice. Deopotrivă, există diferite entităţi administrative angajate în acest proces, care se află în competiţie - 'este o lume a rivalităţilor'.[11] Fiecare dezbatere pe tema unei decizii publice pune în evidenţă 'diferenţele de cultură dintre două universuri'[12].

Aceste universuri funcţionează, fiecare, cu logica sa şi cu valorile sale :

[5] Irina Michalowitz, *op. cit.*, p. 76
[6] *Ibidem.*
[7] *Ibidem*, p. 78
[8] Joos Klemens, Waldenberger, Franz, *Successful Lobbying...*, p. 24
[9] Michel Clamen, *Pratique du…,* p. 6
[10] *Ibidem*, p. 8
[11] *Ibidem.*
[12] *Ibidem.*

■ în cazul puterii publice, prevalează interesul general, funcţionarii trebuind să fe inatacabili, imparţiali ;
■ pentru mediile private, întreprinderi, asociaţii, sindicate, eficacitatea primează » [13].

Aşadar, decizia publică (ce se diferenţiază clar de deciziile private, îndeosebi pe seama caracterului său colectiv) are o serie de 'caracteristici permanente'. Decizia publică este :
■ un forum
■ un joc al actorilor multipli, o piaţă
■ o căutare de compromis
■ o procedură
■ o confruntare de valori [14].

Foarte importantă este fidelizarea relaţiilor dintre lobbyişti şi factorii de decizie. E preferabil ca aceste raporturi să nu se stabilească pur contextual, ci să capete şi să dezvolte continuitate. « Orice dosar de lobby este o confruntare între actori : instituţii, experţi, grupuri de interese, opinie publică etc ; întrucât fiecare participant încearcă să îşi satisfacă propriul interes, este esenţială perceperea clară a ceea ce caută fiecare, a ceea ce este dispus să accepte, a felului în care îşi va folosi puterea »[15].

Pieter Bouwen propune analizarea accesului grupurilor de interese din zona de afaceri la nivelul instituţiilor europene pe seama unei teorii a cererii şi ofertei de 'bunuri de acces'. El defineşte 'bunurile de acces' ca pe « informaţii cruciale în cadrul procesului decizional al Uniunii Europene »[16]. În schimbul accesului la o anume instituţie europeană, grupurile de interese trebuie să ofere unul sau mai multe bunuri de acces. Accesul nu înseamnă neapărat şi influenţă – dacă accesul la instituţiile europene e o condiţie obligatorie pentru ca influenţa să aibă loc, este nevoie însă de acţiuni eficiente ale actorilor externi pentru ca rezultatele scontate să fie înregistrate. « Cheia pentru înţelegerea activităţilor de lobby derulate de grupurile de interese în raport cu instituţiile europene constă în a percepe relaţia dintre aceşti actori privaţi şi actorii publici ca pe una de schimb dintre două grupuri ale unor organizaţii interdependente »[17].

Nu este vorba despre o activitate unidirecţională pe care actorii privaţi ar desfăşura-o în încercarea de a obţine acces la instituţiile europene, întrucât aceste instituţii, ele însele, sunt doritoare să stabilească asemenea contacte cu actorii privaţi, în vederea unei funcţionări optimale: "interacţiunea dintre organizaţiile publice şi private poate fi conceptualizată ca o serie de schimburi inter-organizaţionale (…). În acest caz, ambele părţi capătă beneficii de pe urma interacţiunii. Oricum, aceasta nu înseamnă neapărat că beneficiile schimbului realizat sunt distribuite în mod egal părţilor implicate în cadrul schimbului»[18]. Teoria dependenţei de

[13] *Ibidem,* p. 9
[14] *Ibidem,* p. 6
[15] *Ibidem,* p. 106
[16] Pieter Bouwen, *Corporate Lobbying in the European Union : Towards a Theory of Access,* European University Institute, Badia Fiesolana, Florence, 2001, p. 1
[17] *Ibidem,* p. 6
[18] *Ibidem.*

resurse este pertinentă pentru studiul schimburilor dintre grupurile de interese şi instituţiile europene. În contextul procesului decizional comunitar, atât actorii privaţi, cât şi cei publici necesită anumite resurse, motiv pentru care există interacţiunea cu organizaţiile ce controlează aceste resurse. Aşadar, resursa esenţială de care actorii privaţi au nevoie este accesul la instituţiile europene. În schimb, aceste instituţii cer, la rândul lor, o serie de resurse necesare pentru propria lor funcţionare optimală. « Relevanţa bunului de acces pentru funcţionarea instituţiilor europene determină gradul de acces pe care instituţia respectivă îl va acorda reprezentanţilor grupurilor de interese"[19]. Atunci când actorii privaţi colaborează, există şansa creşterii capacităţii de obţinere a accesului la nivelul instituţiilor europene, acestea preferând dialogul cu actori de lobby care « sunt pregătiţi să stabilească o formă de 'credibilitate europeană'"[20]. Din perspectiva firmei, cea mai eficientă metodă de a câştiga o bună reputaţie este să dezvolte un amplu profil politic în raport cu un număr de problematici. "În mod corespunzător (…), unele mari firme au fost capabile să se formeze ca iniţiaţi politici prin intermediul activităţilor politice regulate şi ample »[21].

Dat fiind că în centrul procesului de realizare de politici publice se află Comisia, Mazey şi Richardson efectuează o analiză a relaţiei dezvoltate între oficiali ai Comisiei Europene şi grupurile de interese, ca parte a procesului decizional comunitar. Cei doi cercetători înţeleg relaţia stabilită între Comisie şi grupurile de interese ca pe un schimb benefic pentru ambele părţi implicate în acest dialog. « Comisia este iniţiatorul politicilor comunitare şi, în mod formal, are dreptul unic de a propune legislaţie comunitară. Comisia este şi braţul executiv al guvernanţei comunitare, în cele din urmă fiind responsabilă pentru asigurarea implementării eficiente a politicilor decise de către Consiliul de Miniştri (…). Grupurile sunt, desigur, aduse către Bruxelles de dorinţa de a apăra şi promova interesele membrilor acestora în contextul realizării de politici la nivelul UE. Comisia este, însă, în mod egal dependentă de grupuri"[22]. « Nu doar că, aşa cum spune Sabatier, oferă oficialilor Comisiei informaţii tehnice şi consultanţă, dar sprijinul acestora, sub forma unor coaliţii supra-naţionale, este esenţial pentru inaintarea cu succes a propunerilor Comisie »[23]. 'Relaţia simbiotică' stabilită între Comisie şi grupurile de interese vine dintr-o « logică a negocierii ce încurajează grupurile şi oficialii Comisiei să se cheme reciproc »[24].

Întregul raţionament ce stă la baza acestei relaţii de schimb determină apariţia unei aşa-numite 'culturi de consultare', o cultură « fortificată în ultimii ani de sporita accentuare a deficitului democratic al Uniunii, care a condus la introducerea de noi proceduri şi ghiduri menite să crească transparenţa şi eficacitatea relaţiilor dintre Comisie şi grupuri »[25]. În procesul de consultare, regulile informale sunt considerate « poate mai importante decât cele formale (…) , fiind esenţiale pentru un lobby eficient şi foarte apreciate de către lobbyişti şi

[19] Pieter Bouwen, *op. cit.*, p. 9
[20] David Coen, *Business Interests and European Integration*, în Richard Balme, Didier Chabanet et al, *L'action collective en Europe*, Presses de Sciences Po, Paris, 2002, p. 268
[21] *Ibidem.*
[22] Sonia Mazey, Jeremy Richardson, *Interest Groups and the Brussels Bureacracy*, în Jack Hayward, Anand Menon, *Governing Europe*, Oxford, 2003, p. 209
[23] *Ibidem*, p. 210
[24] *Ibidem*, p. 212
[25] *Ibidem.*

oficiali ai Comisiei »[26]. Grupurile de interese trebuie "să facă lobby devreme în cadrul procesului decizional al UE, să prezinte argumente raţionale bazate pe date de încredere, să menţină legături profesionale strânse cu o paletă largă de oficiali ai Comisiei, să formuleze soluţii pentru politici europene mai degrabă decât pentru cele provinciale, să fie cooperante, de încredere, modeste şi discrete »[27]. Grupurile de interese joacă acum un rol central în procesul decizional al UE, revenindu-se la remarca făcută « în urmă cu vreo 30 de ani de către neo-funcţionalişti potrivit căreia, la un moment dat, grupurile urmau să aibă un rol-cheie în procesul integrării europene »[28].

Analizarea grupurilor de interese - apariţia lor, la fel de bine ca şi funcţionarea acestora în cadrul societăţii - permite o mai bună înţelegere a Statului. « În cadrul activităţilor grupurilor de interese apare provocarea diferitelor niveluri de guvernare, a înţelegerii acţiunii publice şi a actului decizional»[29]. Relaţiile stabilite între grupurile de interese şi Stat depind îndeosebi de contextul politic şi instituţional existent. Strategiile trebuie să fie adaptate acestui context şi, în paralel, grupurile pot contribui la conturarea sau la evoluţia lui. Efectele sunt, deci, interactive. Altfel spus, "un tip de organizaţie sau de strategie a grupurilor de interese nu va determina un anumit context instituţional şi politic. Invers, contextul instituţional şi politic nu suscită nici el un singur tip de organizare sau de strategii. Organizaţiile şi relaţiile acestora cu puterile politice sunt în permanentă interacţiune, se modifică în timp şi de la un domeniu politic la altul »[30].

Grossman şi Saurugger afirmă că « demersul cel mai răspândit al oricărui grup organizat ce doreşte să influenţeze o anume politică publică constă în a se adresa în mod direct factorilor de decizie »[31]. Dincolo de strategiile gândite şi puse în aplicare, « dincolo de a fi ascultat ori de a avea influenţă asupra unui subiect dat, este vorba despre a dezvolta raporturi pe termen mediu şi lung, ce permit să te impui ca un interlocutor constant şi inconturnabil al guvernului, pentru una sau mai multe chestiuni ; (…) obiectivul este depăşirea unei neîncrederi iniţiale şi instituţionalizarea dialogului »[32]. Grupurile de interese pot adopta, însă, o abordare de tipul « 'outside lobbying' în loc să încerce stabilirea unei cooperări sau a unui schimb strict cu decidenţii politici, ele pot să desfăşoare acţiuni pe cale mediatică, manifeste sau alte mişcări » [33].

Grupurile de interese din cadrul Uniunii Europene reprezintă 'un mediu complex şi mereu în schimbare[34]. "Numărul, tipul şi traseul acestora au evoluat în mod dramatic în ultimii 20 de ani (…). Cu o asemenea varietate de grupuri de interese mobilizate, nu e surprinzător că observăm emergenţa de strategii de lobby distincte pentru Uniunea Europeană şi complexe coaliţii de lobby care profită de noile structuri de oportunităţi"[35]. Mai mult decât

[26] *Ibidem*, p. 221
[27] Sonia Mazey, Jeremy Richardson, *op.cit*, p. 221
[28] *Ibidem*, p. 226
[29] Emiliano Grossman, Sabine Saurugger, *op.cit.*, p. 8
[30] *Ibidem*, p. 81
[31] *Ibidem*, p. 83
[32] *Ibidem*, p. 84
[33] *Ibidem*, p. 89
[34] David Coen, Jeremy Richardson, *Lobbying the European Union: Institutions, Actors, and Issues*, Oxford, 2010, p. 5
[35] *Ibidem*, p. 7

atât, instituţiile europene acţionează precum "forţe coercitive pentru schimbarea şi crearea unui model distinct de lobby la nivelul Uniunii Europene. Fiecare instituţie europeană majoră a dezvoltat, de-a lungul timpului, criterii formale şi informale specifice de acces, iar ceea ce este mai semnificativ pentru politicile europene e că încrederea şi credibilitatea au apărut ca cea mai puternică marcă a lobbyului în Bruxelles"[36]. "O parte din fascinaţia lobbyului specific Uniunii Europene constă în aceea că este dificil îndeosebi să îi cuprinzi varietatea şi fluiditatea într-un anume model de intermediere a intereselor"[37].

Cu privire la rolul de 'agenda-setter' asumat, la nivelul Uniunii Europene, în mod formal, de către Comisia Europeană, trebuie menţionat şi "activismul în creştere al Consiliului European prin întâlnirile regulate ale acestuia la summituri formale şi informale. Precum este subliniat în articolul 4 al Tratatului asupra Uniunii Europene, 'Consiliul European va oferi Uniunii impulsul necesar pentru dezvoltarea sa şi va defini îndrumările politice generale"[38]. În aceeaşi ordine de idei, "în ciuda faptului că i s-a oferit permisiunea de a participa la reuniuni cu liderii naţionali, în cadrul summiturilor europene, şi de a propune documente cu privire la politici în cadrul acestor întâlniri, Comisia Europeană a experimentat anumite subminări ale rolului său de agenda-setter"[39].

Totuşi, nu se poate pune în discuţie o periclitare fundamentală a relaţiei dintre lobbyişti şi Comisia Europeană pe seama creşterii rolului Consiliului European. Pe de o parte, "există adesea o foarte strânsă colaborare între Comisie şi Preşedinţia Consiliului, ceea ce face ca noua diviziune a responsabilităţilor între aceşti agenda-setters să fie mai puţin problematică"[40]. Pe de o altă parte, "cea care deţine puterile formale de agenda-setting, stabilite prin Tratat, este Comisia Europeană, deci rămâne ca 'gatekeeper' al procesului legislativ, o ţintă decisivă pentru grupurile de interese private"[41]. Prin urmare, acestea, din urmă, "vor trebui să îşi adapteze strategiile de lobby şi să dezvolte noi căi de abordare a Comisiei Europene (…); un sistem stabil şi echilibrat de reprezentare a intereselor nu este încă pentru ziua de mâine"[42].

De-a lungul ultimelor două decenii, instituţiile europene au evoluat în mod considerabil, deopotrivă şi rolul Comisiei în cadrul procesului de realizare de politici publice la nivelul Uniunii Europene. "În general, schimbarea instituţională are consecinţe importante pentru comportamentul şi strategiile de lobby ale grupurilor de interese"[43]. Argumentul este în bună măsură unul de natură juridică: "noi competenţe şi proceduri oferă adesea noi puncte de acces pentru influenţarea procesului decizional"[44].

Clamen lansează întrebarea dacă statul sau instituţiile publice efectuează, ele însele, acţiuni de lobby. Definind lobbyul ca pe 'arta de a devia decizia instituţională'[45], la o primă vedere, ar părea exclus, spune autorul, ca instanţele publice să se transforme în grupuri de

[36] *Ibidem.*
[37] *Ibidem,* p. 12
[38] Neill Nugent, William Paterson, *op. cit.*, p. 33
[39] *Ibidem.*
[40] *Ibidem.*
[41] *Ibidem.*
[42] *Ibidem,* p. 34
[43] Neill Nugent, William Paterson, *op. cit.*, p. 32
[44] *Ibidem.*
[45] Clamen, Michel, *Manuel de…,* p. 69

presiune, nefiind logic să se influenţeze pe ele însele. Cu toate acestea, pot fi identificate cel puţin trei situaţii în care aceste entităţi sunt implicate în acţiuni de lobby:

- « Statul poate încerca să influenţeze decizii luate înafara teritoriului său, pentru protejarea de interese naţionale ;
- Un anume tip de 'lobby intern' efectuat de către membri ai executivului la adresa legislativului în încercarea de a influenţa deciziile luate în diverse dosare politice ;
- La nivelul Uniunii Europene, mai poate fi distins lobbyul realizat de unele state la adresa altor state ale Uniunii, pentru promovarea unor interese naţionale »[46].

Coen vorbeşte despre existenţa « unui mediu multi-level complex, în care firmele au învăţat să dezvolte multiple *issues identities* - identităţi în funcţie de problematicile tratate. Aceste noi identităţi europene contextuale au apărut prin intermediul lobbyului efectuat direct la Bruxelles, fiind create noi forumuri de tratare a problematicilor şi alianţe politice ad-hoc »[47]. Coen consideră că istoria lobbyului în Uniunea Europeană arată că acesta « s-a găsit într-un flux constant – de la originile sale, vrute corporatiste, la pluralismul elitist de astăzi (…). Cei mai de succes lobbyişti au fost firmele capabile să acţioneze ca un punct central pentru dezvoltarea de politici, să identifice şi să coordoneze diferite permutaţii ale actorilor pentru a influenţa diverse agende »[48].

Concluzie

Procesul de consultare stabilit între actorii guvernamentali şi grupurile de interese care încearcă să influenţeze legislaţia europeană este esenţial pentru ca însuşi mecanismul decizional să fie unul cât mai transparent, responsabil şi reprezentativ în raport cu interesele susţinute. Se vorbeşte adesea despre fenomenul de instituţionalizare a grupurilor de interese tocmai în sensul 'parteneriatului' dezvoltat între aceste două părţi.

Desigur, poate fi chiar decisiv ca dialogul dintre factorii decizionali şi lobbyişti să aibă loc înr-o fază cât mai timpurie a procesului decizional comunitar. Este de preferat ca actorii de lobby să acţioneze pe scena lobbyului comunitar înainte ca propunerea legislativă iniţiată de către Comisia Europeană să fi ajuns deja într-o fază avansată de dezvoltare, în cadrul procesului decizional (în faza incipientă a formulării de politici europene, Comisia are nevoie – mai mult ca oricând – de expertiză, mai cu seamă tehnică, din partea lobbyiştilor).

Relaţia dintre actorii de lobby şi cei guvernamentali rămâne complexă. Aceasta poate fi analizată şi înţeleasă dintr-o diversitate de perspective - lobbyul şi procesul decizional comunitar în sine reprezintă două fenomene, interconectate, ce pot fascina.

BIBLIOGRAFIE:

Bouwen, P., *Corporate Lobbying in the European Union : Towards a Theory of Access,* European University Institute, Badia Fiesolana, Florence, 2001

[46] *Ibidem,* p. 70
[47] David Coen, *Business Interests…,* p. 256
[48] *Ibidem.*

Clamen, M., *Pratique du Lobbying, 17 dossiers analysés et commentés,* Paris, Dunod, 2002

Coen, D. *Business Interests and European Integration,* în Richard Balme, Didier Chabanet et al, *L'action collective en Europe*, Presses de Sciences Po, Paris, 2002

Coleman, J.S., *Foundations of Social Theory,* Cambridge, 1990, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004

Grossman, E., Saurugger, S., *Les groupes d'interet, Action collective et strategies de representation*, Paris, Armand Colin, 2006

Klemens, J., Waldenberger, Franz, *Successful Lobbying in the New Europe*, Berliner Wissenschafts-Verlag, 2005

Laumann, E.O, Knoke, D., *The organizational state : social choice in national policy domains,* Madison, 1987, în Warntjen, Wonka, A. *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004

Mazey, S., Richardson, J. *Interest Groups and the Brussels Bureacracy,* în Jack Hayward, Anand M David Coen, Jeremy Richardson, *Lobbying the European Union: Institutions, Actors, and Issues,* Oxford, 2010, p. enon, *Governing Europe*, Oxford, 2003, p. 209

Michalowitz, I., "Lobbying as Two-way Strategy : Interest Intermediation or Mutual Instrumentalisation ?", în Warntjen, A., Wonka, A., *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, p.75-93

Nugent, N., Paterson, W., « The Political System of the European Union », în Hayward, Jack, Menon, Anand, *Governing Europe*, Oxford, University Press, 2003

Wonka, A., Warntjen, A., *The Making of Public Policies in the European Union : Linking Theories of Formal Decision-Making and Informal Interest Intermediation*, în Andreas Warntjen, Arndt Wonka, *Governance in Europe, The Role of Interest Groups*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, p. 19

ROMANIA, BETWEEN TRANSITIONAL SOCIETY AND CONSOLIDATED DEMOCRACY

Iulia Anghel Postdoc, Researcher, University of Bucharest

Abstract: The fall of communism in East Europe gave birth to a complicated and multileveled transformation process. The evolution from the totalitarian order to a new democratic state architecture was marked by a set of pathologies such as: lack of political activism, deformed electoral mechanism, corruption, apparition of social exclusion groups. The main scope of the research is to identify the essential features of the Romanian transition mechanism and to highlight some structural factors that could threaten the equation of a consolidated democracy.

Keywords: post-communism, political order, modernization, consolidated democracy, transitional society

Introduction

The general crisis of the communist system at the beginning of the 90 has triggered a complex transformation process. The Eastern Europe landscape became the subject of a profound modification, mostly determined by a sudden clash of the previous political, social and economic scaffolding. The dissolution of former totalitarian structures and the development of new democratic institution were not ~~two~~ simultaneous phenomena and the transitional process often triggered dysfunctional features. In an unexpected manner, the general climate of the changing societies was depreciating, the transitional process becoming the source of structural and, very often, chronically pathologies. The passing from the communist authoritarian rule towards a democratic ensemble was exerting an adaptive pressure and the new born societies were constrained to support contradictory processes. The transitional phenomenon is also linked with the apparition of a "political gap", which generated a deficit of governability[1]. The crucial difference between the totalitarian rule and the transitional ensemble was located in the sphere of institutionalization of power[2]. The dissolution of the communist internal structure and the retard in constructing new institutional equations pushed the transitional societies in a generalized crisis.

The process of reconstructing the political order inside the transitional society was also strongly influenced by the intervention of a subsidiary phenomenon. The democratization process experimented by former socialist states was doubled by a modernization movement. The communist model was promoting a fragmentary modernity and the evolution of the East European socialist countries was segregated by historical breakdown. The collapse of the communist order brings to light some influential cleavages, which previously were hidden by the institutional pressure of the totalitarian order. The resurrection of these internal breeches inside the transitional societies and the reactivation of other pre-modern cultural and ideological vectors, such as conservative nationalism, affected in a decisive way the

[1] Samuel P. Huntington, *Political order în changing societies*, Yale University Press, London, 1973, p. 3.
[2] *Idem*, p. 5.

evolutions of transitional societies, and in many cases, postponed the installation of a consolidated democratic formula.

The paper intends to explore the key features of reconstruction of the political order inside the post communist regimes with a focus point on the Romanian case. The research is located in at the intersection of two main theoretical fields, combining the analytic frame of political philosophy with the evolutionary theories of historic analysis. The study evolves around two major work hypotheses. The first one claims that the democratization process was containing an implicit modernization phenomenon, while the second one signalizes the decisive influence of this aspect over the post totalitarian transformations. The presence of a dual process inside the transitional societies is generating a specific set of derivate consequences which could be correlated with an increasing vulnerability of the new political and social establishment. The research intends the explore the evolution of the transitional process in order to obtain some explanatory elements for the structural malfunctions that affect an extended spectrum of post communist societies, using the tools of comparative analysis and conceptual reconstruction. The Romanian case tends to prove its relevance not only by the specific virulence of its communist experience, but still trough the presence of multiple shades and contradictions inside its democratization process.

The modernity project as a communist legacy

The fall of communist rule and paradoxically, its emerging point, are strongly connected with the dynamic of modernization. Seen as a complex and multilevel phenomenon, modernization can be connected with a set of essential features, which tends to action in a correlative logic: urbanization, secularization, increasing literacy and growing political participation[3]. Despite the presence of an extended variety of argumentative axes, the modernization theories share a common ground. The fundamental premise of modernization theory is linked with the presence of a profound change inside two essential societal dimensions: the political organization and the economic structure[4]. The apparition of this two triggering vectors is responsible for the debut of a collection of subsidiary phenomena, which in the end conclude to the edification of new forms of social cohesion. The insertion of communist rule in Eastern Europe was produced in the presence of a favorable political, economical and structural environment. Communism was graft on a space strongly engraved by a traditionalist political and economical structure. At the begging of the 50, East Europe was confronting with acute economical and political cleavages, which stimulated deep social disparities. One key factor that influenced the structural misbalance of East European pre-communist states was the deepening breech between the urban space and the archaic peripheries of the rural sphere. The contradictions between the rural economy and the changing urban paradigm could be considered as an essential element in initiating a modernization movement. The presence of the communist paradigm deformed the modernization process, but still created the presuppositions for some important social and economical evolution.

[3] Daniel Lerner, *The passing of traditional society*, Free Press, Virginia, 1958, p. 63.
[4] Richard Sawka, The Soviet collapse: Contradictions and Neo-Modernization, *Journal for Eurasian Studies*, n. 4, 2013, p. 71.

At the begging of the 60, the theories about modernization were aiming to explain the evolutionary dynamic of new born democratic states, located in great majority of the cases in the Middle East. The evolutions of this changing societies towards a functional democratic model was envision in a simple, linear and ascending model. The general theory about modernization was not concentrating at that point in placing a diagnostic to the soviet democracy's model, which didn't disclose yet its whole negative effects. Given these considerations, the modernization was seen as an irreversible process, with unitary manifestations and with a well defined ending point. The gravitation centre of the modernization phenomena was connected with the process of rebuilding the political order[5]. The transition from former authoritarian regimes to democratic structure was accompanied by a set of malfunctions and contradictions, generated especially by the disparity between the political institutions and the new social vectors[6]. Despite the positive features such as increasing literacy or growing political participation, the modernization phenomenon was triggering also some contradictory evolutions.

Modernization was a syndrome of social change, connected with the decisive process of industrialization[7]. The industrialization was exerting a structural pressure over the former social and economical pattern, deepening the gap between the city and the rural dimension[8]. The migration of labor force to the city and the unequal restructuration of the social vectors were placing the rural area at the periphery of the changing society, pressing for an adaptive mutation. The apparition of new social groups with increasing level of political participation was not sustained by a similar institutional evolution. One of the key features of the changing societies was the crises of the political institutions in front of an accelerate growth of political participation. The masses entered into politics without a political culture and they solve the lack of institutional support trough the tools of direct interactions with the leaders. The absence of an institutional filter in order to regulate the delegation of power stimulates in most of the case the creation of a mass society.

The changing mechanism becomes thereby catalyst for social instability and even successive revolution[9]. The presence of a political gap determined simultaneous, by the cryptic survival of former social structures and by incomplete edification of new political institutions and social norms, can not be overpass without the intervention of a new social organization. Otherwise, in the absence of an institutional frame, elites become accessible to masses, and also masses have the power to negotiate directly with new emerged elites.[10] This elusion of the institutional mechanism created the starting conditions for a derived pathology of the changing societies, the praetorian state[11]. This form of classical corrupt society has as an essential treat the dominance of isolated social group's interests, which directly prejudice the public good. The deficit of institutional frames and the presence of isolated social layers, especially inside the rural peripheries, increase the vulnerability of changing societies and

[5] Samuel P. Huntington, *Political order în changing societies*, Yale University Press, London, 1973, p. 8.
[6] *Idem*, p. 9.
[7] Ronald Inglehart, Cristian Welzer, Development and Democracy, What we know about modernization today?, *Foreign Affairs*, march, 2009, p. 2.
[8] *Ibidem*, p. 71.
[9] *Ibidem*, p. 71.
[10] *Ibidem*, p. 81.
[11] *Ibidem*, p. 81.

could action as an aggravation factor in direction of a chronically malfunction. The resolution of those internal contradictions generated by the process of recreating the political order is strongly influenced by the problem of rural gap. The confirmation of a genuine and complete modernization cycle is the creation of a bridge between the rural social vectors and the urban sphere. The *Green Up Rising*[12] represents a political activations of the rural space, which succeeded in assuming the profound changes promoted by modernization. Troughs the activisms of the rural space, the changing society regain its institutional coherence and rebalance its internal cleavages. The new political institutions, previously exclusively connected with the urban space become active in the rural space, and the industrialization process began to action in the field of traditional economy.

The essential characteristics of the modernization movement experienced after the Second World War were dependent by two central triggering vectors: the profound modification generated in the economic dimension by industrialization and the reconstruction of the former political order, trough the mechanism of democratization. The consequences of these interdependent phenomena in the field of social and institutional were complex, but still could be recollected in a few key elements: apparition of new social vectors, broader political participation and aggravation of the centre-peripheries cleavage. At the beginning of the 60, the modernization theory was not challenged yet to offer any explanatory arguments for the non-specific model of East European communist regimes. The initial definition of the modernity which was including landmarks like industrialization, increasing literacy and urbanization apparently accredited the idea due to communism was functioning as a real modernization phenomenon. Nevertheless, communism developed a particular pattern of modernization that excluded from its equation the democratization quest. The evolution of East European space after the assertion of the communist rule was engraved by the presence of a fragmentary modernization process. The evolutionary and linear theories of modernization were pressed to adapt and to formulate a response for the communist experiment. From this point, the modernization process becomes a dual model that excluded the linear evolution. The multiplication and diversification of the images and typologies of changing societies had as a determination factor the insertion of the communist system, as a whole. The new configurations of modernity and their hybrid pos-totalitarian evolution can be assumed and explain only taking in account the essential moment of modernity fragmentations.

The relations between economic modernization and political democratization was challenged[13], given the fact that socialist democracies were authoritarian projects, with economies in an accelerate development. Still, the great picture of the socialist archipelago was hidden some provocative paradoxes. The industrialization project represented a core ideological commandment of the socialist sisterhood and determined essential transformations inside the traditionalist societies from Eastern Europe. The forced urbanization become a related image of the industrialization program, and generated an aggravation of previous breeches between the urban centers and the isolated rural paradigm. Under its deceitful unity

[12] *Ibidem*, p. 81.
[13] Richard Sawka, The Soviet collapse: Contradictions and Neo-Modernization, *Journal for Eurasian Studies*, n. 4, 2013, p. 74.

and progressive claims, communism was changing the political order, but not in an authentic modern equation. The conservation of previous cultural and economical cleavages and the incapacity to bridge the gap between the urban and rural was divulging a pre-modern social structure. In the same time, the tremendous mobilization of new social vectors, created trough the economical tool of industrialization, the increasing access to education and even the presence of a declarative emancipation of gender roles, were pleading in favor of a modern evolution.

This collection of paradoxes generated by the fragmentary modernity induced by communist regimes requires a broader analysis, in order to identify their influence over the transitional societies. It is important to assume, as a key work hypothesis, that the post-communist societies were not authentic modern ensembles[14]. Communist regimes did not modernize the East European space in a complete and stabile pattern, and remained the promoters of a hybrid model of change. The failure of communist modernity project was determined by a set of complex elements, but the fundamental cause remains structural. The natural modernization process is essentially an evolutionary phenomenon, which implies the slow development of new institutional frames. The evolution from a progressive social and economic centre to a uniform modern society is producing in a gradual[15] concentric model. The absorption of peripheries and their integration inside the new economic and social design is the sign for the installation of a genuine modern paradigm. The final inclusion of the edge economy could also be correlated with the process of rural emancipation, formerly invocated by the classical theories of modernization.

Nevertheless, communist project of modernity rejected the incremental change[16] and instead choose to transform all the social landmarks. Trough the destruction of former elites, the communist regimes implicitly dissolved all the social groups which could become real promoters of a modernization[17]. The deficit of elites transformed in most of the East European countries in a deficit of identity, and after the clash of the system, in a deficit of memory. The disparities of the progressive classes exerted a profound influence over the hybrid modernization process triggered by the communist states. The persecutions of intellectuals and the abolish of private property were in an essential manner an anti-modern manifestation, but the most influential measure remains the destructions of rural economic stratification. The violent and intrusive measures in the field of agriculture were deepening the urban – rural gap. Also, he communist project of modernization strike the rural economy in a dual perspective. Trough the policies of forces urbanization and by the elimination of efficient rural actors, the agriculture become an "edge economy", a secondary branch, subordinated to the industrialized city. The Green Up Rising was never triggered under the communism, and the constitutive factors of modernity were not fully reunited. Nonetheless, communist transformations brought some essential improvements for the rural space. The increasing access to education, medical services and the disappearance of subsistence economy were important steps, but those changes do not involve a genuine modernization

[14] Richard Rose, *Understanding post-communist transformations: A Bottom Up Approach*, Routledge, London, 2009, p. 19.
[15] *Idem*, p. 19.
[16] *Idem*, p. 19.
[17] *Idem*, p. 19.

process. The elimination of efficient independent agriculture by persecutions and the assertion of the quotas system did not create the proper circumstances for a real rural evolution. Communist-style modernization was functioning, both politically and economically, but in a fragmentary matrix[18]. Despite the official positive result, communist economies remained traditional structures, hiding profound cleavages and contradictions. The exclusion of the rural space and the dominant policies of industrialization left a difficult to manage heritage. The transitional societies were lacking the compulsory coherence of the totalitarian state, and they are pressed to confront with structural malfunctions. The deficit of modernity created by the communist experience in Eastern Europe was disclosed after the official collapse, but its influence did not cease in the early years of transition. The essential disparities of the communist modernization were connected with two fundamental levels: the presences of and "edge economy", strongly engraved by inefficiency and the lack of political expression of the new social vectors, generated by industrializations and urbanization. This dual deficit influenced in a decisive manner the evolution of post-communist societies. Communism experienced can be labeled as a modernization project which failed in reaching modernity[19].

Following this argument, the transitional societies will be forced to deal with a fragmentary resurrection of modernity which will engage some influential result. The set of phenomena invocated below as subsidiary effects of the modernization process will be reactivated and they will become the essential landmarks in reconstructing the social and political order. Thus, the results of the neo-modernization[20] processes will be complex, and the social and political landscape of Eastern Europe will remain engraved by multiple shades and contradictions.

Exploring the transitional mechanism. The Romanian case.

The short inquiry sketch below showed the presence of a contradictory legacy of the communist era. The dual composition of the communist project, reuniting simultaneous modern elements and anti-modern paradigms, created a difficult political heritage in Eastern Europe. As a consequence, the transitional phenomenon is strongly dependent by a subjacent modernization process. Also, the interactions between this two essential levels, modernization and transitional processes, become responsible for the extend variety of evolutions inside the post-communist landscape. The fragmented modernity exerted a major influence over the transitional evolutions, ant the post-totalitarian configurations were in great lines the result of this hidden deficit. The history of transition in Eastern Europe could be divided in two major branches: a category of light transition, marked by gradual evolutions and a category of complicated transitions, defined by multiple slippages and vulnerabilities.[21] The separating line of those two levels of transitional experience is the generated also by the contours of the former communist legacy. One of the most provocative and interesting cases of complicated

[18] Richard Rose, *Understanding post-communist transformations: A Bottom Up Approach*, Routledge, London, 2009, p. 21.
[19] *Idem*, p. 22.
[20] Richard Sawka, The Soviet collapse: Contradictions and Neo-Modernization, *Journal for Eurasian Studies*, n. 4, 2013, p. 75.
[21] Grzegorz Ekiert, Jan Kubik and Milada Anna Vachudova Democracy in the post-communist world: An Unending Quest, *East European Politics and Societies* 2007; 21; 7, p. 23.

transition is represented by the Romanian post-communist society. The lack of political and public consensus and the presence of contradictory social reactions, also stimulated by the reactivations of strong cultural vectors such as nationalism, transform the Romanian transitional society in a space dominated by strong economical and social cleavages.

The post-totalitarian evolutions were continuing, very often in a cryptic manner, the communist structural legacy. The transfer of power from the former communist elites to the new political power structures was dysfunctional, and the post-totalitarian society was reorganizing in new frames, old political groups[22]. The capacity of former communist elites to cease power in post-communist countries is determined by the specificity of their totalitarian experience[23]. The case of Romanian transition remains paradigmatic trough is violent mechanism of change. As it was already advocated before, the communism had in its constitutive paradigm, a deficit of modernity. These essential disparities become visible long time before the official breakdown of the system. The attempts of reformations triggered by Gorbachev doctrine at the beginning of the 80 aimed to balance those structural disparities and created the presuppositions of the future velvet revolutions. The history of modernity under communism was marked at this specific point by a new breech. The socialist countries which embraced the Gorbachev doctrine engaged themselves to a slow liberalization process, with culminated with the abolishing of the final ruins of communist bureaucratic structures, while the conservative communist states remained trapped in a an anachronistic model. It is the very case of Romanian society, where the Ceausescu's regime refused the two key concepts of Gorbachev doctrine: *glasnost* and *perestroika*[24]. Instead, Romanian communism remained the exponent of a hybrid project, combining nationalism with a personalized dictatorship[25]. The resurrection of traditionalism in Romanian last two decades of communist generated essential effects over the modernization process. If in the case of progresionist states such as Poland or Yugoslavia, the modernization process began in the 80, for states of isolationist communism, like Romania, the modernization process started only at the beginning of the 90. This delayed project of modernity had two essential types of consequences. First class of effects is referring to the reissue of classical features of the modernization, while the second class is relegated to the hybridization of these phenomena.

The fragmented modernity which becomes the mark of the communist project as a whole had more acute accents in the Romanian case. The Romanian transitional society had a double deficit of modernity and was pressed to adapt in a short horizon of time. The Romanian pre-communist society was sharing an extremely traditional economic and political configuration, which was partially conserved trough the totalitarian era. The emergence of a "third wave democracy"[26] was in this key an attempt to complete a modernization process. The lack of modernity before the communist stage and the low level of modernization under

[22] Seymour Martin Lipset, The Social Requisites of Democracy Revisited: 1993 Presidential Address, *American Sociological Review*, Vol. 59, No. 1 (Feb., 1994), pp. 1-22 P. 13.
[23] *Idem*, p. 14.
[24] The terms could be translated as "openness" and "restructuration". Brian McNair, *Glasnost, Perestroika and the Soviet Media*, Routledge, London, 2006, p. 74.
[25] Klauss Müller, Andreas Pickel, *Varieties of Post communist nationalism in Eastern Europe*, Global Politics, Trent University, Peterborough, P. 6
[26] Samuel Huntington, *The third Wave. Democratization in the Late 20th century*, University of Oklahoma Press, 2012, p. 297.

the communism reinforced inside the Romanian transitional society some influential trends. The second part of the research intends to isolate the main elements that contributed to the reconstruction of the political order of the Romanian transitional society and to identify the influence exert by the modernization process over the democratic finality of transition. The central hypothesis of the research is concerning the effects of the delayed modernity over the democratization process, and especially its influence over the consolidation of the political system. The study is grounded also by two derivate hypotheses. First one claims the existence of a deceitful evolution inside the Romanian transitional society which remained trapped in hybrid political and economical structures, while the second hypothesis is linked with the subject of general crises of modernity in the new context of globalization.

As already was concluded before, Romanian communism secluded its self from the liberalization and slow modernization movement inaugurated by the Gorbachev doctrine. Also, the presence of local dysfunctional background, with strong social and economical fractures, contributed to the conservation of some structural misbalances. At the end of Second World War Romania was a country dominated by an agrarian economy[27], with a certain delay in assuming the modernization that begun to change the European landscape. One of the major difficulties of the pre-totalitarian society was to manage the strong disparities appeared between the urban dimension and the archaically rural sphere. The cleavage between the center and the peripheries was a constant and the communist industrialization only aggravates this aspect. The presence of a radial configuration of modernity inside the transitional society was inherited from a pre-totalitarian stage. The rural sphere and its economic expression remain an excluded layer of the Romanian society, previous and after the communist experience. The clash of the system in the early 90 placed Romanian society in a structural dilemma. Lacking any alternative power landmarks, the former nomenclature found a favorable ground for confiscating the new institutional frames. Still, the evolution of transitional society remained one very similar with the one experimented the soviet block at the begging of the 80. Romanian political institutions were underdeveloped and the new coagulated social vectors become trough the elusion of the institutional formulas. Also the edge economy and the rural space did not recover their deficit of modernity in a genuine manner.

The emancipation of the rural sphere was dysfunctional and very often become the basis of electoral pathologies. The startling success of former communist elites was based by their capacity to develop parallel political structures and to negotiate directly with the masses. One of the main features of Romanian first stage of transition was the hybridization of the state. The partial reforms induce by the new political elites created the grounds for important social and political mutations[28], but essential components of the totalitarian state remained untouched. The hybridization of the state allowed some modernization trend to action, but most of the old cleavages remained frozen.

Romanian transitional society was exposed to malfunctions very similar with ones described by the modernization theories in the 60. The hybrid state and the uncompleted

[27] Keith Hitchins, *A Concise History of Romania*, Cambridge University Press, 2014, p. 1.
[28] Grzegorz Ekiert, Jan Kubik and Milada Anna Vachudova Democracy in the post-communist world: An Uneding Quest, *East European Politics and Societies* 2007; 21; 7, p. 26.

modernization manifest as promoting vectors for an inverted democratization. The violent expression of new social vectors and their seizure by the new political elites transformed Romanian transitional society in a instable environment. The communist legacy was still exerting an essential influence, especially trough the sphere of economic patterns. Romanian communism promoted as a central economic aim, the industrialization and eliminated from the economical priorities the light industry and the rural economy. The refusal of the *Gorbachev doctrine* only deepened those structural cleavages and eliminated any adaptive process of the communist economy. The presence of strong social layers with could not found a way to integrate inside the dysfunctional economical relations of transition gave birth to violent social confrontations. The miners' violent pressure exerted in the early days of Romanian democracy indicates the strong fractures between the social groups. The social vectors which was activated by the incomplete modernity of the transition, triggered important vulnerabilities.

The main consequences of the modernization process which accompanied the transitional mechanism were located in the sphere of political participation. The reconstruction of the political order was produced under non favorable auspices and the communist legacy continued to exert a major influence. An analyses over the participation trends and party choice in urban in rural areas, in the 1992 and 1996 disclose the presence of an acute breach. The incontestably winner of the first free election, the conservative faction of FSN, had its central voting basis in the rural area (35% rural voters and 19 % urban)[29]. The elections of the 1996 showed a slow activation of the urban space, but the dominant voting trends were still strongly connected with the rural sphere (the first two parties electoral score, FSN and progresionist CDR, had a dominant rural expression, 34% and 26%). The persistence of an electoral gap inside Romanian transitional society avert about the structural paradoxes of the modernization process. New electoral categories become active, but without creating a common political culture. The electoral strong manifestation of the rural sphere was doubled by an economic involution. The rising political activism of Romanian rural dimension was not equivalent with the presence of an authentic movement such as *Green Up Rising*, invocated by modernization classical theory.

The Romanian transitional society remained engrave by a strong cleavage between the center and the peripheries. The source of this internal fracture has in the same time an economic ground. The economic structure of the peripheries was decimated at the end of the 80, trough the refusal of Gorbachev attempt of reformations. The central aim of *perestroika* was to create a balance between the hard industry, hypertrophic, and the neglected layers of light industry, agriculture and industry of consumption goods. The edge economy was abandoned by the transitional state which could no longer sustain those inefficient branches. At the beginning of the 90, the rural economy encountered a major breakdown, the level of official labor force dropping from 1 000 000 to les then 30%[30]. Also, the grey economy had a worrisome escalation, occupying more then a quarter of the whole economic space. The

[29] Kay Lawson, Andrea Römmele, Georgi Karasimeonov, *Cleavages, Parties, and Voters*: *Studies from Bulgaria, the Czech Republic, Hungary, Poland, and Romania*, Greenwood Publishing Group, 1999, p. 267.
[30] Ancuta Vamesu, Cristina Barna, *Romania Country Report*, European Commission, https://webgate.ec.europa.eu/socialinnovationeurope/sites/default/files/sites/default/files/romania%20country%20report%20for%20social%20innovation%20europe.pdf

aggravation of the rural urban cleavage continued also in the medium period of Romanian transition. One of the key elements of rebuilding the institutional and political order was connected with the problem of multiple shades of modernity. After the central cleavages created in the relations of the urban sphere with the rural dimension, Romanian economy encountered a secondary breech. Inside the urban economy appeared also strong disparities, generated mostly by the general decline of light industry and by unequal state support for the dependent economic space.

The slow economic growth of transitional Romania was doubled by a dysfunctional evolution in the institutional frames. An analysis of the electoral participations in the secondary stages of transitions, between 2000 and 2007, the essential moment of entering inside the European project, shows the presence of some interesting recurrences. The activism of the rural sphere is constant, but remains tributary to a negative political culture. Studies demonstrate that even in the end cycle of the transitional experience, the electoral behavior of the rural sphere remains essential. The rural sphere continued to remain the central vector of constructing the majorities. The winning party in the 2000 and also in 2004, benefit from the crucial support of the rural voters and by a new emerged category, the semi-rural populations (voters placed at the peripheries of the urban space)[31]. The electoral behavior of the urban sphere remains fragmented and paradoxically, the spaces where modernity was already installed become less representative. In the same time, the evolution of the transitional economy remains engraved by a chronically disparity between the rural and the urban economic potential. The dynamics of democratization was apparently superior to that of economic reform, Nevertheless, the inverted relations between political participation and economic evolutions created the basis for strong structural pathologies. The vicious negotiations of votes and the lack of political culture pushed Romanian transitional society very close to the spectrum of a *praetorian state*.

The interactions between the political configurations of the transitional society and the economic evolution are complex and hard to subsume to one particular model. This short inquiry in the subject of Romanian transitional experience had as a central purpose to demonstrate the existence of a deficit of modernity, which affects the society in its entire structure. The presence of a complicated communist legacy and the lack o permeability of economic model in the late 80, pressed Romanian transitional society to manage a dual process: an accelerate modernization phenomenon and resurrection of a cultural and political traditionalism. The force exerted by the modernization process generated associated effects, with important consequences over the reconstruction of the political order. The most influential aspects of Romanian transitional modernization are linked to the emergence of new social vectors and by the aggravation of the centre – peripheries cleavage. The conservation of this social fracture also put in discussion the general hypothesis of finality of transitions. As it was demonstrated below, the relation between democratization and modernization is a multivalent one. The modernization of Romanian transitional society is concrete, but it generated severe losses in the field of democratic evolution.

The electoral vulnerabilities of the economic peripheries and the seizure of political institutions by the former communist elites were structural malfunctions that started to loose

[31] Sten Berlung, *The handbook of Political Change in Eastern Europe*, Edward Elgar Publishing, 2013, p. 379.

in intensity in the last decades of transition. Still, the participation inside the European project did not solve the fundamental problem of Romanian transitional and post-transitional society. The presence of a chronically economic and political gap between the urban area and the rural space threaten the equation of economic consolidation. The definition of the consolidated forms of democratic ensembles has as a central argument the existence of a stabile balance between the social forces and the institutional frames, which exclude the reversibility to dictatorship or any other form of authoritarian rule[32]. The consolidation of democratic environment can occur only at the end of the transitional process, the later being defined by the presence of hybrid structures. In the Romanian case the end of transition is the result of a cultural and symbolic armistice, against a genuine transformation.

The interactions between the political configurations of the transitional society and the economic evolution are complex and hard to subsume to one particular model. This short inquiry in the subject of Romanian transitional experience intends to demonstrate the existence of a deficit of modernity, which affects the society in its entire structure. The presence of a complicated communist legacy and the lack o permeability of the economic model in the late 80, pressed Romanian transitional society to manage a dual process: an accelerate modernization phenomenon and resurrection of a cultural and political traditionalism. The force exerted by the modernization process generated associated effects, with important consequences in the reconstruction of the political order. The most influential aspects of Romanian transitional modernization are linked by the emergence of new social vectors and by the aggravation of the centre – peripheries cleavage. The conservation of this social fracture also put in discussion the general hypothesis of finality of transitions. As it was demonstrated below, the relation between democratization and modernization is a multivalent one. The modernization of Romanian transitional society is concrete, but it generated severe losses in the field of democratic evolution.

The electoral vulnerabilities of the economic peripheries and the seizure of political institutions by the former communist elites were structural malfunctions that started to loose in intensity in the last decades of transition. Still, the participation inside the European project did not solve the fundamental problem of Romanian transitional and post-transitional society. The presence of a chronically economic gap between the urban area and the rural space threaten the equation of democratic consolidation. The definition of the consolidated forms of democratic ensembles has as a central argument the existence of a stabile balance between the social forces and the institutional frames, which exclude the reversibility to dictatorship or any other form of authoritarian rule[33]. The consolidation of democratic environment can occur only at the end of the transitional process, the later being defined by the presence of hybrid structures. In the Romanian case the end of transition is the result of a cultural and symbolic armistice, against a genuine transformation. The conservation of the pre-modern social cleavages excludes the hypothesis of an authentic consolidated democratic structure and also may raise questions about the future vulnerabilities in front of an authoritarian slippage. The presence of a concentric economical map, with dysfunctional peripheries, that

[32] Juan J. Linz, Alfred Stepan, *Problems of Democratic Transition and Consolidation Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe,* JHU Press, 2011, p. 21.
[33] *Idem*, p. 21.

also determines certain electoral pathologies and malfunctions, can become the emerging point of an inverted evolution. The presence of modernity does not function anymore as a guarantee for democratization. The multiple shades that accompanied modernization in the last three decades constrain to multiple reconsiderations.

Nowadays, the existence of "multiple modernities" is creating new formulas and scenarios of evolution. Modernization can trigger paradoxically results, including the reversibility of the democratization processes[34]. The consolidated forms of democracy were not only modernizes societies, they were in the same time ensembles with functional institutions, and benefiting from stabile economical and social balances. The evolution of Romanian transitional society towards a consolidated form of democracy is conditioned by the edifications of new social equilibriums and in decisive manner, by the over passing of its influential cleavages.

REFERENCES:

Berlung, S., (2013), *The handbook of Political Change in Eastern Europe*, Edward Elgar Publishing.

Eisenstadt, S., N., (2003), *Comparative Civilisations and Multiple Modernities*, Brill.

Ekiert, S., Kubik, J., M., A., Vachudova, (2007), Democracy in the post-communist world: An Unending Quest, *East European Politics and Societies*; 21; 7.

Hitchins, K., (2014) *A Concise History of Romania*, Cambridge University Press.

Huntington, S. P., (1973), *Political order în changing societies*, London: Yale University Press.

Huntington, S. P., (2012), *The third Wave. Democratization in the Late 20th century*, Oklahoma: University of Oklahoma Press.

Inglehart, I., Welzer, C., (2009), Development and Democracy. What we know about modernization today?, *Foreign Affairs*, nr.3.

Lawson, K., Römmele, A., Karasimeonov, G., (1999) *Cleavages, Parties, and Voters: Studies from Bulgaria, the Czech Republic, Hungary, Poland, and Romania*, Greenwood Publishing Group**.**

Linz, J., Stepan, A., (2011), Problems of Democratic Transition and Consolidation *Southern Europe, So uth America, and Post-Communist Europe*, JHU Press.

Lipset, S., M., (1994), The Social Requisites of Democracy Revisited: 1993 Presidential Address, *American Sociological Review*, Vol. 59, No. 1

Lerner, D., (1958), *The passing of traditional society*, Virginia: Free Press.

Müller, K., Pickel A.,, (2002), *Varieties of Post communist nationalism in Eastern Europe*, Global Politics, Trent University, Peterborough.

McNair, B., (2006), *Glasnost, Perestroika and the Soviet Media*, London: Routledge.

Rose, R., (2009), *Understanding post-communist transformations: A Bottom Up Approach*, London: Routledge.

[34] Shmuel Noah Eisenstadt, *Comparative Civilizations and Multiple Modernities*, Brill, 2003, p. 517.

Sawka, R., (2013), The Soviet collapse: Contradictions and Neo-Modernization, *Journal for Eurasian Studies*, n. 4.
Vamesu, A., Barna, C., *Romania Country Report*, European Commission, https://webgate.ec.europa.eu/socialinnovationeurope/sites/default/files/sites/default/files/romania%20country%20report%20for%20social%20innovation%20europe.pdf.

Acknowledgment:
„This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/140863, Project ID 140863 (2014), co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013."

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON THE EUROPEAN CULTURAL IDENTITY[1]

Laurenţiu Petrila, PhD Student, Babeş-Bolyai University of Cluj Napoca

Abstract: Globalization does not represent an abstract phenomenon; it equally impacts the individual and the society. Its effects can be observed not only at the structural and institutional level, but it is also reflected in the lives of individuals and communities.[2]*This phenomenon produced profound transformations within the fields of culture and identity.*
Globalizations represents more than the new opportunities brought by social media, online communication and negotiation. These connections support it but they also depend on a culture that is being more and more globalized a culture that perceives the world drastically different than it used to be perceived centuries ago.[3]*The most significant discrepancies are considered to be those related to culture not only those related to technological and financial transformations. What distinguishes the global era from the others, is the spreading of certain cultural hypothesis throughout the world…we all share the same basic ideas (an ideological core)-a fact that would have been considered unusual for our ancestors.*[4]
This contributes to the creation of a certain type of identity. The culture circulates at a different level, on more extended areas and in a very short period of time, sometimes even live. The philological analyses argue that the outmost important consequence of globalization is its ability to produce identity transformations and as a result the majority of the population have nowadays a bicultural identity. Within Europe, the idea of European identity is being spread and in the globalization context, the goal of its construction became a challenge since one must take into account the influences of a global culture not only the national cultures of the member states.
The current study aims to produce a theoretical analysis of the changes brought by globalization and its impact on the European society concerning culture, religion and identity. The globalization's influences on culture are beneficial in what concerns the broadening of cultural knowledge and the opening of new horizons. However, they also determined unsettlements and identity difficulties that necessitate a timely analysis.

Keywords: globalization, identity, culture, European construction

Definiţia preliminară dată globalizării de către sociologul Ritzer este *răspândirea mondială a unor practici, extinderea relaţiilor dincolo de limitele continentelor, organizarea vieţii sociale la scară globală şi sporirea unei conştiinţe globale comune*.[5] Definiţia cuprinde câteva dimensiuni pe care le presupune globalizarea şi anume un model de viaţă comun (practici, tipuri de acţiune, modele de comportament), tipare de relaţii sociale, culturale, economice şi politice globale şi dimensiunea psihologică şi spirituală care vizează dezvoltarea unui eu colectiv de scară globală.

[1]Aceastălucrareesterezultatulcercetăriidoctoralece a fostposibilăprinsprijinulfinanciaroferitprinProgramulOperaţional Sectorial DezvoltareaResurselorUmane 2007-2013, cofinanţatprinFondul Social European, încadrulproiectului POSDRU/159/1.5/S/132400, cu titlul "Tinericercetători de succes – dezvoltareprofesionalăîn context interdisciplinarşiinternaţional"
[2] Andrew Jones, *Globalizarea. Teoreticienifundamentali*, Ed. CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011, pp. 57-58.
[3]James V. Spickard, în Beyer, Peter & Beaman, Lori, *Religion, Globalization and Culture*, 2007, p. 233.
[4]*Ibidem.*
[5]George Ritzer, *Globalizarea nimicului. Cultura consumului şi paradoxurile abundenţei*, Humanitas, Bucureşti, 2010. p. 19.

Cea mai generală definiţie a globalizării este considerată *interconectarea şi inter-relaţionarea crescândă a tuturor aspectelor societăţii*.[6]

Dimensiunea culturală - producţiile hollywoodiene pot fi vizionate peste tot în lume, iar americanizarea culturii mondiale este un fapt incontestabil. Culturile regionale şi locale nu dispar însă din această cauză. Din contră: informarea cu privire la aceste culturi este unul din fenomenele secundare ale globalizării.

Fenomenulglobalizăriişicauzalitatearesurgenţeicultural-religioase

D. Hopkins în *Religions / Globalization*, afirmă că nu putem vorbi despre globalizare fără a vorbi despre religie şi că nu putem vorbi despre religie fără a ţine seama de modul în care religia ar fi pus bazele pentru începuturile şi lansarea globalizării.[7]Religia şi globalizarea sunt interconectate. Autorul notează că pentru cele mai multe culturi ale lumii, religia intervine şi influenţează în mod complet şi decisiv viaţa cotidiană afectând atât practicile de supravieţuire cât şi speranţele omului. Astfel, normele religioase fac parte integrantă din viaţa umană. Dinamica religioasă mondială a însoţit evenimentele economice şi politice contemporane, spre exemplu căderea regimurilor comuniste din Europa de Est şi din Uniunea Sovietică. Oamenii formaţi într-o perioadă marxist-leninistă au căutat să umple golul lăsat de un aparat de stat în transformare prin intermediul religiei[8]. De asemenea, instabilitatea transformărilor geopolitice cauzate de căderea Zidului Berlinului şi efectele faptului de a exista o singură superputere mondială a produs dispute regionale, care au luat adesea forma conflictelor religioase. Una dintre manifestările globalizării – ruperea graniţelor familiare şi a balanţei puterii – a permis religiei să se desfăşoare ajutând la reformarea noilor comunităţi. În plus, situaţii întâlnite în arena mondială, cum ar fi criminalitatea în creştere, frica, greutăţile economice pentru cetăţenii de la baza societăţii, precum şi apariţia unor grupuri religioase, însoţită de un activism descentralizat de a le combate, încurajează la o analiză asupra rolului religiei în probleme din viaţa oamenilor de zi cu zi. În perioada contemporană sunt întâlnite, nu mai puţine, ci mai multe mişcări religioase, ceea ce determină explorarea religiei în contextul globalizării.[9]

Thomas Scott, în articolul *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture* scris în revista Foreign Affairs, evidenţiază o revenire intensă a religiei în viaţa socială. Peste tot în lume - din sudul Statelor Unite în Orientul Mijlociu - religia este în ascensiune (într-un proces de trezire, de renaştere). Aceasta este în creştere în ţările cu o mare varietate de tradiţii religioase şi niveluri de dezvoltare economică diferite, sugerând că nici sărăcia, nici excluziunea socială nu este singurul factor responsabil. Renaşterea religioasă nu este pur şi simplu definită de creşterea fundamentalismului - aderarea rigidă la un anumit set de ritualuri şi doctrine - cât de faptul că ea apare printr-o varietate de ritualuri şi practici reînnoite, atât publice cât şi private.[10]

[6] Jones, p. 10.
[7]Hopkins Dwight N., *Religions /Globalization. Theory and cases*, Duke University Press, Durham and London, 2001, p. 4.
[8]Hopkins, p. 1.
[9]*Ibid*.
[10]Thomas, Scott M., *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture*, articoldisponibilpe Internet,http://www.longlooking.com/2011/10/a-globalized-god-religions-growing-influence-in-international-politics-and-culture/ , accesat la 31 martie 2013.

Pe fondul transformărilor produse de către globalizare, religia participă într-un mod reînnoit la procesele ce au loc ca şi consecinţe ale fenomenului globalizării. O varietate de tendinţe, precum schimbări demografice, urbanizare, şi transformarea globală a religiei, indică faptul că religia va contribui la conturarea dinamicii marilor puteri existente, a celor noi şi a celor în curs de dezvoltare, influenţând încercările SUA de a promova libertatea, societatea civilă, democraţia, coeziunea socială, precum şi dezvoltarea economică din întreaga lume. Efectul transformator al globalizării asupra religiei va juca, de asemenea, un rol-cheie în prevalenţa terorismului global, conflictul religios, şi alte ameninţări la adresa securităţii internaţionale.[11]

Scott relevă faptul că Manifestările religioase care au loc peste tot în lume sunt tendinţe împletite cu globalizarea şi ele evidenţiază tendinţa de a crea o lume mai unificată şi totuşi mai fragmentată. Identităţi religioase, globale şi locale, devin legate, deoarece globalizarea schimbă însăşi natura religiei şi a rolului său în afacerile internaţionale.[12]

Impactulglobalizăriiasupraculturiişi a religiei

Globalizarea nu este un fenomen abstract ci unul care are impact asupra individului şi societăţilor. Sociologul Anthony Giddens se află printre primii analişti care încă de la începutul anilor ’90 a avansat o serie de argumente cuprinzătoare cu privire la implicaţiile proceselor contemporane de globalizare asupra tuturor oamenilor de pe planetă. Acest lucru include argumente specifice despre implicaţiile asupra indivizilor, organizaţiilor, naţiunilor, firmelor, guvernelor, politicilor şi politicii în general.[13]

Argumentele aduse de Giddens sunt centrate pe patru dimensiuni asupra cărora sunt evidenţiate implicaţiile globalizării. Prima dimensiune şi primul argument vizează modul de viaţă în ansamblul ei: trecem printr-o perioadă de transformare istorică majoră, globalizarea restructurează modul în care trăim într-o manieră foarte profundă, afectează viaţa de zi cu zi, precum şi economiile şi statele. Implicaţia majoră a globalizării contemporane este, de altfel, faptul că reprezintă o realitate de neocolit.[14] Urmează în şirul argumentelor tradiţiile societăţilor şi în special religia. Globalizarea reprezintă atât o oportunitate cât şi o ameninţare. Societăţile tradiţionale s-au destrămat deja, iar valorile tradiţionale le urmează. O implicaţie a globalizării este faptul că alte tradiţii, precum religia trec şi ele printr-o transformare majoră. Giddens sugerează că fundamentalismul religios este o reacţie la prăbuşirea tradiţiilor şi trebuie înţeles pornind de la acest aspect. Globalizarea promovează cosmopolitismul având în vedere că într-o lume ce se globalizează trăim în mod regulat în contact cu oameni care gândesc şi trăiesc diferit. Acest lucru a cauzat şi va continua să cauzeze conflicte în secolul XXI, odată ce fundamentaliştii din sferele religiei, naţionalismului şi identităţii etnice se refugiază în tradiţia reînnoită şi purificată, precum şi în violenţă.[15] Deducţia implicită care derivă de aici si care constituie un al treilea argument, este aceea că, în faţa unor astfel de conjuncturi oamenii trebuie să reacţioneze. Nu este posibil ca în lumea contemporană să rămânem inerţi, iar aceste procese de transformare reclamă o reacţie. Firmele trebuie să

[11]Ibidem.
[12]*Ibidem.*
[13] Jones, p. 57-58.
[14]*Ibid*.
[15]*Ibid.*

rămână competitive, muncitorii trebuie să se recalifice, iar guvernele trebuie să abordeze noi riscuri şi provocări la adresa securităţii. Globalizarea contemporană dă naştere mai degrabă unei nevoi acute de a fi pro-activ şi de a face faţă transformărilor.[16] A patra şi ultima implicaţie, despre care vorbeşte sociologul britanic, vizează instituţiile. Globalizarea aduce cu sine sau determină şi nevoia continuă de a reconstitui instituţiile pentru ca acestea să poată aborda noile provocări ale globalizării. Printre acestea se află instituţiile naţionale şi internaţionale de guvernare, dar şi familia, munca, tradiţia şi chiar natura. Globalizarea a subminat şi a transformat circumstanţele în care ele (*vechile instituţii*) există iar acestea sunt, astfel, inadecvate pentru îndatoririle pe care trebuie să le îndeplinească. […] naţiunile de astăzi se confruntă mai degrabă cu riscuri şi pericole decât cu inamici, ceea ce are ca efect schimbări majore în însăşi natura lor. Neputinţa pe care oamenii o simt în faţa globalizării nu este, aşadar, un semn al eşecului personal ci mai degrabă inabilităţile instituţiilor noastre.[17] Concluzia formulată este aceea că gradul în care se vor adapta instituţiile la globalizare va determina modul în care vor arăta procesele de globalizare în deceniile următoare.

Impactul globalizării este considerat a fi unul complex şi vast care nu se reduce doar la aspectele aşa-zis vizibile. James V. Spickard în lucrarea *Religion, Globalization and Culture*, coordonată de către Peter Beyer, notează că globalizarea implică mult mai mult decât posibilitatea de a suna prietenii care se află la celălalt capăt al lumii. Aceasta implică mai mult decât o reţea complexă de relaţii comerciale care aduc cafea şi ceai la micul dejun pe mesele noastre. Implică chiar mai mult decât pieţele financiare interconectate, care ne permit să folosim cardurile de credit peste tot în lume. Deşi sunt importante toate aceste conexiuni mondiale, ele sunt doar o parte din imaginea globală. Aceste conexiuni sprijină dar şi depind, în acelaşi timp, de o cultură din ce în ce mai globalizată, una care îşi imaginează lumea cu mult diferit decât a fost cazul în epocile anterioare.[18] Diferenţele cu adevărat semnificative sunt considerate cele legate de aspectele culturale nu doar cele care vizează modificările tehnologice şi financiare. Ceea ce distinge epoca globală de celelalte este răspândirea anumitor ipoteze (asumpţii) culturale în întreaga lume. Aceasta nu se referă doar la faptul că ne conectam (sau nu ne conectăm) unul cu altul, că ascultăm (sau nu ascultăm) aceeaşi muzică, că urmărim (sau nu urmărim) acelaşi tip de divertisment. Mai important este că împărtăşim aceleaşi idei de bază (nucleu ideologic) – ceea ce pentru înaintaşii noştri ar fi fost ciudat (de neimaginat, inimaginabil).[19]

Din categoria a ceea ce reprezintă idei de bază împărtăşite global fac parte şi drepturile omului, care au devenit o dimensiune universal valabilă: observăm că oamenii din întreaga lume se văd, ei înşişi, din ce în ce mai mult ca indivizi. Ei se văd ca având *drepturi individuale*, indiferent dacă pot sau nu pot exprima aceasta într-un mod clar şi profund. În plus, ei văd pe fiecare individ ca având astfel de drepturi, indiferent cărui guvern se supune. Aceste drepturi sunt considerate ca fiind *universale* – o consecinţă naturală a faptului de a fi om, nimic mai mult.[20]

[16] Jones, p. 58-59.
[17] *Ibid.*
[18] Beyer, p. 233.
[19] Beyer, p. 233
[20] *Ibid.*

Modul în care individul se percepe pe sine în raport cu lumea este o altă idee împărtăşită în comun în societatea globalizată: interesant este că, oamenii se percep în acelaşi timp atât în calitate de cetăţeni globali, mondiali, ca parte a unei umanităţi comune care împărtăşesc un statut esenţial precum drepturile intrinseci ale unei fiinţe umane, cât şi având dreptul de a se asocia cu alţii de aceeaşi etnie (percepându-se ca cetăţean local). Noţiunea dual că fiecare individ este, simultan, un cetăţean al unui stat-naţiune, de multe ori bazat pe etnie, şi, în acelaşi timp, un cetăţean global, este ceva nou.[21]

O altă idee nouă împărtăşită ca urmare a impactului globalizării asupra celorlalte dimensiuni ale societăţii este în raport cu religia: de asemenea, este nouă ideea că toţi oamenii au (sau nu au) o religie, şi că ei au (sau ar trebui să aibă) un anumit tip de relaţie cu această religie (sau non-religie). În mod concret, religia este ceva în care oamenii ar trebui să creadă şi a cărei organizaţii ar trebui să aparţină. Oamenii religioşi susţin că religia ar trebui să fie un punct de referinţă (central) care orientează viaţa oamenilor.[22]

Departe de a dispărea din contextul globalizării, religia nu doar că este prezentă (într-o formă latentă şi tot mai pasivă conform previziunilor secularizării), ci se manifestă şi interacţionează într-o manieră înnoită cu dimensiunile societăţii: ca şi alte aspecte ale vieţii (post)moderne, şi, în ciuda unor dovezi aparente a tendinţelor spre o mai mare secularizare, religia constituie o parte vitală a proceselor globalizante, fiind atât obiectul cât şi un factor semnificativ în efectuarea schimbării, pluralităţii, şi transformării. În acelaşi timp, religia interacţionează - pozitiv şi negativ, cu alte procese sociale şi instituţii, în special cu politica, educaţia, economia, precum şi cu formele diferite în care religia se manifestă.[23]

Impactul globalizării a fost analizat şi din perspectivă psihologică prin care se evidenţiază trăirile umane în condiţiile globalizării, nesiguranţele ce apar şi nevoile de orientare ce se resimt. Majoritatea acestor analize descriu consecinţele globalizării din perspectiva identităţilor multiple trăite de oameni.[24] Analizele psihologice pun accentul pe ideea că globalizarea are ca şi consecinţă centrală aceea de a produce transformări ale identităţii. Acest tip de analiză semnalează, din perspectiva profesorului Andrei Marga, patru aspecte ale identităţii care s-au detaşat ca probleme relative la globalizare: primul, ca o consecinţă a globalizării, este acela că cei mai mulţi oameni din ziua de astăzi îşi dezvoltă o *identitate biculturală*, în care o parte a identităţii lor este înrădăcinată în cultura lor locală, în vreme ce altă parte provine din conştiinţa relaţiei lor cu cultura globală. Al doilea rezidă din aceea că eventualitatea *confuziei de identitate* ar putea să crească printre tinerii din culturile nonoccidentale. Întrucât culturile locale se schimbă, ca răspuns la globalizare, unii tineri nu se simt acasă nici în cultura locală, nici în cea globală. Al treilea constă în aceea că în fiecare societate există oameni care formează *culturi alese de ai înşişi,* împreună cu persoane care gândesc la fel şi care doresc să aibă o identitate ce nu este ce nu este atinsă de cultura globală şi valorile ei. Al patrulea este acela că explorările identităţii în iubire şi muncă se întind şi cresc dincolo de anii adolescenţei într-o perioadă de postadolescenţă a *maturităţii emergente*.[25]

[21]*Ibid*., p. 235.
[22]*Ibid.*
[23] Beyer, p. 253.
[24]Andrei Marga, *Religia în era globalizării*, Ed. FundaţieipentruStudiiEuropene, Cluj-Napoca, 2006, p. 25.
[25]*Ibid.*

Profesorul Andrei Marga observă interesul manifestat de către teologi vis-a-vis de efectele globalizării care au reflectat asupra *nevoilor de reelaborare a teologiei şi de înnoire religioasă apărute în consecinţa globalizării*.Cel care a făcut un program cuprinzător dinaceastă înnoire, Hans Kung, a observat că criza puterilor conducătoare ale Occidentului este între timp o *criză morală* a Occidentului în general, inclusiv a Europei: distrugerea tradiţiilor, a unui sens cuprinzător al vieţii, a regreselor necondiţionate şi lipsa noilor scopuri, cu efectele psihice ce rezultă de aici. Mulţi oameni, nu mai ştiu astăzi conform căror opţiuni fundamentale să-şi ia deciziile cotidiene, sau de lungă durată ale vieţii lor, ce preferinţă urmează, ce priorităţi să-şi stabilească, ce imagini conducătoare trebuie să-şi aleagă. Căci instanţele de orientare anterioare nu mai sunt valabile.[26] Constatările lui Hans Kung sunt legate de instabilitatea contextului social-moral pe care a produs-o globalizarea. Cultura globală care s-a dezvoltat datorită depăşirii barierelor de spaţiu prin propagarea la nivel mondial a valorilor din diferite societăţi, prin întâlnirea diferitelor culturi care s-au influenţat reciproc, a determinat un oarecare relativism cultural şi valoric. Totuşi, globalizarea şi diversitatea culturală nu se opun în maniera simplă a lui tertium non datur. Se poate spune cu certitudine că se formează deja o reţea densă de relaţii care leagă culturile una de alta în sensul interconectării globale. Problema este cum şi pe ce cale culturile sunt legate şi interconectate prin acomodare mutuale, opoziţie sau rezistenţă, de exemplu, şi nu cum poate persista diversitatea culturală consacrată în faţa globalizării. Relativismul cultural, oricare ar fi raţiunile lui istorice, întâlneşte în fenomenul globalizării o profundă provocare istorică.[27]Pentru criza pe care o descrie, Kung propune o soluţie – morala, etica: fără morală, fără norme etice generale care îndatorează, în fapt fără *global standard* naţiunile sunt în pericol ca, prin acumularea de probleme de-a lungul deceniilor, să fie manevrate spre o criză ce poate conduce în cele din urmă la colaps naţional, adică la ruină economică, la demontaj social şi la catastrofă politică. Altfel apus, avem nevoie de reflecţie asupra *ethos-ului*, asupra atitudinii morale fundamentale a omului; avem nevoie de *etică*, de învăţături filozofice sau teologice cu privire la valorile şi normele ce trebuie să conducă deciziile şi acţiunile noastre. Criza trebuie înţeleasă ca şansă de a afla un *response* la *challenge*. Totuşi, un răspuns al negativului nu ajunge dacă se vrea ca etica să nu se reducă la o tehnică a reparaţiei pentru deficite şi slăbiciuni. Trebuie să facem efortul de a da un *răspuns pozitiv* la întrebarea privind *ethos*-ul mondial.[28]

Chiar dacă sunt percepute şi consecinţe negative a globalizării globalizarea, luată în sine, nu trebuie evaluată prin distincţia bun sau rău, căci reprezintă un proces istoric cuprinzător, ancorat în structura civilizaţiei, ce are consecinţe bune sau mai puţin bune în funcţie de contexte.[29]

Transformările produse de globalizare şi impactul pe care îl are la nivelul societăţilor, a culturii, a religiei, economiei, politicii sunt multiple şi probabil se intercondiţionează reciproc. Influenţele asupra culturii, care, pe lângă beneficiile aduse prin deschiderea orizonturilor noi şi a cunoaşterii unor culturi noi, a adus cu sine şi dezrădăcinări şi dificultăţi

[26] Marga, p. 28-29, citat din Hans Kung, *Projekt Weltethos.*
[27] Marga, p. 19-21.
[28] Marga, p. 29, citat din Hans Kung, *Projekt Weltethos.*
[29]Marga, p. 25.

de identitate. Pe acest fundal s-a evidenţiat de către analişti resurgenţa religiei ca efect al globalizării. Hans Kung vede în *răspunsul religiei în situaţia de globalizare* o soluţie nu doar pertinentă dar şi necesară: democraţia nu va supravieţui fără o coaliţie a credincioşilor şi a necredincioşilor în respect mutual; nu va fi pace între naţiuni şi civilizaţii fără o pace între religii; nu va fi pace între religii fără un dialog între religii; nu va fi o nouă ordine mondială fără un ethos global. Un astfel de ethos al umanităţii, nu este o nouă ideologie sau suprastructură; acest ethos nu face superfluu ethos-ul specific diferitelor religii şi filozofii Acest ethos mondial nu înseamnă o cultură mondială unică şi nicio religie mondială unică. Exprimat pozitiv: ethos-ul global, un ethos mondial, este minimumul necesar de valori, de criterii şi de atitudini fundamentale umane de care este nevoie pentru ca umanitatea să poată supravieţui.[30]"

Globalizarea şi implicaţiile ei au fost studiate, fiind probabil chiar un imperativ acest fapt şi de către reprezentanţi ai creştinismului, ai Bisericii. Una dintre opiniile exprimate în rândul creştinătăţii româneşti este aceea că globalizarea va cuprinde toate sferele de existenţă umană şi va constitui modelul de societate la care va trebui să participe umanitatea în întregul ei. De aceea, în procesul naşterii noii economii şi societăţi mondiale, rolul Bisericii trebuie să fie acela de a se asigura că întreaga umanitate va fi beneficiara acestui proces, şi nu numai o elită prosperă care controlează ştiinţa, tehnologia, comunicaţiile şi resursele planetei. Astfel, Biserica doreşte şi trebuie să militeze pentru o globalizare ce va fi în serviciul omului şi a tuturor persoanelor.[31] Scopurile şi obiectivele pe care globalizarea le poate rezolva, precum protejarea surselor de apă, protecţia mediului înconjurător (a stratului de ozon, a pădurilor, a ecosistemelor), exploatarea raţională a resurselor minerale, rezolvarea conflictelor interetnice şi militare, controlul global al criminalităţii internaţionale organizate, necesitatea luptei unitare împotriva terorismului internaţional, reducerea diferenţelor uriaşe între ţările sărace şi bogate, etc. sunt justificabile în măsura în care nu neglijează natura divină a omului prin centrarea exclusivă pe latura sa umană, economică. Creştinismul accentuează nu doar ipostază de *homo religiosus* ci şi omul *teandric* în care Dumnezeu este prezenţă nemijlocită în natura umană, nu doar obiect al căutărilor umane, este omul renăscut în Hristos. Globalizarea este justificată moral numai dacă rezultatele economice (câştigurile) vor fi urmate de o distribuire globală pe criterii sociale. Bogaţii şi săracii sunt datori să conlucreze pentru îmbunătăţirea standardelor de viaţă ale tuturor. În acest sens, bunăstarea materială este justificabilă ca deziderat numai în măsura în care este o rezultantă a unei bune fraternităţi între oameni şi a unei griji permanente pentru nevoile celorlalţi, precum şi o condiţie de plecare în procesul desăvârşirii lor.[32]

Religiile au funcţionat rareori ca blocuri statice cu convingeri set (stabilite). Ele au fost întotdeauna adaptabile şi în mişcare, modelate, dar şi modelând mediul în care se manifestau. În cartea *Ignoranţa Sfântă*, Olivier Roy susţine că globalizarea facilitează

[30]Marga, p. 31.
[31]cf. *Declaraţia de presă a SinoduluiMitropolitan al Ardealului*, mai 2002, http://www.arhiepiscopia-ort-cluj.org/cultural/revista.
[32] Pr.conf.dr.Valer Bel, *Misiunea socială a Bisericii în contextul globalizării*, în *Biserică şi multiculturalitate în Europa sfârşitului de mileniu*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca 2001, p. 73-75.

detaşarea religiei, culturii, şi teritoriului, descoperind astfel tradiţii religioase din culturi şi naţionalităţi specifice.[33]

Impactul globalizării asupra religiei a fost observat şi la nivelul pluralismului religios. Globalizarea, de asemenea, face religia mai pluralistă. Un anume tip de monopol religios de care au beneficiat bisericile ortodoxe din Europa Centrală, Biserica Catolică din America Latină, şi hinduismul în India, va fi greu de susţinut. Religia devine din ce în ce mai mult, chiar dacă în mod inegal, o chestiune de alegeri – dacă să creadă, dacă să îmbrăţişeze un tip special de religie, şi, în caz afirmativ, ce elemente sau sectă a religiei să îmbrăţişeze. Religia nu mai este impusă de către culturile predominante.[34]

Prin faptul că graniţele şi orice altfel de frontiere sunt depăşite în procesul globalizării, aceasta oferă, de asemenea, o influenţă sporită diasporei etnice şi religioase. Aceste comunităţi contribuie la natura schimbătoare a securităţii internaţionale şi reprezintă unul dintre tipurile cele mai importante de actori nestatali în relaţiile internaţionale. Globalizarea a estompat liniile dintre organizaţiile religioase implicate în acţiuni de susţinere, prozelitism, sau bunăstarea socială,[35] acest aspect putând avea şi implicaţii negative prin susţinerea, cu o mai mare uşurinţă, a organizaţiilor teroriste. Globalizarea permite, de asemenea, membrilor diasporei să se alăture grupurilor religioase din ţările lor de origine etnică. Internet-ul şi biletele de avion ieftine, de exemplu, dau tinerilor musulmani, fără rădăcini, şi înstrăinaţi în diaspora, posibilitatea de a construi noi identităţi, radicale prin aderarea la un ummah virtuală, sau comunitatea globală islamică. Un exemplu recent este Faisal Shahzad, aşa-numitul Times bombardier Square.[36]

Teologul Ioan I Ică jr. analizează procesul globalizării prin efectele ei în plan uman. Accelerarea dinamicii economiei şi tehnologiei a determinat transformarea societăţilor industriale în societăţi informaţionale ceea ce a adus cu sine nu doar beneficii cât mai ales intensificarea inegalităţilor economice şi tehnologice. Marcată de mutaţii tehnologice ameţitoare, de creşterea dezordinilor şi destrămarea coeziunii sociale, de explozia inegalităţilor şi un adevărat apartheid social , de terorism, de violenţă, de forme noi de sărăcie, demoralizare şi marginalizare, de criza muncii şi şomaj endemic, creşterea pericolelor ecologice, lumea în curs de globalizare este rezultatul unei profunde mutaţii economice cu grave implicaţii nu doar sociale şi culturale, ci ontologice şi existenţiale. […]. În economia globală contează nu capitalul , nu munca, nu persoanele (…), nu materiile prime ci relaţia lor optimă, gestionare inteligentă şi eficientă a informaţiei, a resurselor şi a muncii după criteriile absolute ale productivităţii, competitivităţii şi rentabilităţii, potrivit unei raţionalităţi pur calculatorii de tip fluid, monetar-informaţional. […]. În noua lume globalizată, economicul şi tehnologicul se impun autoritar în faţa tuturor celorlalte domenii: politic, social, cultural,

[33] Thomas, Scott M., *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture*, articoldisponibilpe Internet,http://www.longlooking.com/2011/10/a-globalized-god-religions-growing-influence-in-international-politics-and-culture/, accesatîn 02.03.2013.
[34] *I*bid.
[35] *I*bid.
[36] Thomas, Scott M., A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture, articol disponibil pe Internet,http://www.longlooking.com/2011/10/a-globalized-god-religions-growing-influence-in-international-politics-and-culture/, accesatîn 02.03.2013.

religios, toate în declin.[37]" Marginalizarea factorului uman, din ecuaţia globalizării, în favoarea progresului poate părea un paradox atâta timp cât progresul ar trebui să vizeze sporirea calităţii umane. Cu toate acestea, implicaţiile unei prosperităţi de dragul prosperităţii pot fi tocmai neglijarea aspectului uman. „Cucerită de piaţă, dopată de televiziune, sport sau internet, lumea globalizată trăieşte în acelaşi timp, pe fondul unei crize generale a sensurilor vieţii, un dezastru educaţional şi cultural global, simptom îngrijorător, dar sigur, al barbarizării societăţii viitorului. Cultura tradiţională (antropologică) a societăţilor dispare sau se preface în spectacol sau marfă, cultura umanistă e eliminată tot mai mult de tehno-ştiinţa invadatoare şi transformată într-o pseudo-ştiinţă; în locul unei transmiteri formative, cultura ştiinţifică se ultraspecializează, şi toate fac locul mediocrităţii absolute a culturii de masă şi de consum vehiculate de mediile electronice contemporane.[38]" În contextul consecinţelor globalizării evidenţiate de către teologul ortodox, religia şi Biserica poate avea rolul de sprijin uman şi de promovare a valorilor morale, locul şi rolul social al religiei fiind definitoriu în spaţiul social contemporan. „Purtător de sens şi oferind un reper imuabil într-o lume în plină reconsiderare a însăşi reperelor sale definitoare, factorul religios joacă acelaşi rol şi în spaţiul individual unde serveşte reinterpretării şi structurării valorilor şi ierarhiilor, priorităţilor şi conduitelor sociale ale indivizilor cu producerea, în acelaşi timp, a unei mutaţii de proporţii la nivelul raporturilor dintre credincioşi şi instituţia religioasă[39]."

Factorul religios poate avea rol atât de consolidare cât şi de explicare: „de la transformările societale de substanţă la impunerea pe agenda de securitate internaţională a unui factor de risc precum terorismul, trecând prin explicitări de evoluţii politice, transformări statale şi societale, conflicte, mutaţii în viaţa cotidiană, factorul religios este unul dintre cel e mai invocate resorturi explicative pentru o lume ce pare a recupera, după traversarea deşertului modernităţii şi laicităţii, transcendentul incluzându-l în toate, de la viaţa cotidiană şi până la funcţionarea societăţii, statului, sistemului relaţiilor internaţionale.[40]"

Globalizarea şi-a pus amprenta asupra religiei şi culturii în modalităţi diferite, transformându-le dar şi retrezind într-o nouă formă sentimentul religios. „destinul tradiţiilor şi al religiilor în lumea globalizată este simptomatic. Tradiţiile populare au devenit fie temă de speculaţii eseiste etnocentriste, fie folclor, fie obiect al ştiinţei etnografice, fie marfă şi spectacol degradându-se sub formă de obiecte artizanale, turism folcloric sau spectacole folclorice destinate consumului privat al unei comunităţi care vede în ele un garant al consensului ei etno-istoric. Religiile, la rândul lor, fie se repliază , colectivist, identitar şi antimodern în mişcări extreme de tip integrist sau fundamentalist, cu caracter radical, exclusivist şi polemic, fie se dizolvă într-o religiozitate individuală difuză, eclectică, relativistă, anonimă şi sincretică, dezangajată social şi politic.[41]"

Ca o concluzie asupra fenomenului globalizării Daniel Daianu subliniază că „globalizarea creează oportunităţi extraordinare şi aduce progres intens în anumite domenii;

[37] Ioan I. Ică jr., Geramo Marani, *Gândirea socială a Bisericii*. *Fundamente, documente, analize, perspective*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002, p. 483.
[38] Ioan I. Ică jr., Geramo Marani, p. 485.
[39]ŞerbanPavelescu, *Stat şiBisericăînreconstrucţiapolitică a societăţilorpost-comunistedinBalcani: Elementepentru o sociologie politică a Ortodoxiei*, *teză de doctorat,*Bucureşti, 2011, p. 17.
[40]Antonela Capelle-Pogacean, Patrick Michel, Enzo Pace, *Religion(s) et identité(s) en Europe. L'Epreuve du pluriel*, Presses de la Fondation Nationale des Siences Politiques, Paris, 2008, p. 17.
[41]Ioan I. Ică jr., Geramo Marani, p. 489.

se creează totodată expectaţii foarte mari în cele mai diverse zone ale lumii. Dar acest progres este departe de a fi uniform. În plus, globalizarea poate tensiona la extrem structuri sociale şi economice ce nu se pot adapta rapid. Aceste diferenţe statice şi dinamice pot cauza conflicte majore. […]. Marea provocare pentru globalizare, pentru omenire, este cum să fie reduse sursele de fragmentare, de slăbire a coeziunii sociale, sentimentele de frustrare ale unor grupuri şi comunităţi, "neînţelegerile" între civilizaţii. În acest context se pune problema "ordonării" sistemului internaţional, în condiţiile interjocului dintre forţe centrifuge şi centripete. […]. Fenomenul pe care îl numim globalizare merită să fie examinat în mod profund, pentru a-i înţelege complexitatea – toate dimensiunile şi faţetele –, pentru a încerca să fructificăm şanse şi avantaje şi să reducem costuri.[42]"

Societatea actuală este mai fragmentată ca oricând, iar criza identității are actualitatea ei indiscutabilă. Gilles Lipovetsky, un mare sociolog francez consideră că epoca noastră nu restabileşte domnia vechii morale ci iese din ea. Mai mult decât atât, pe fondul absenţei moralei, nu numai că reperele au dispărut dar am ajuns să moştenim vidul în viaţa socială.[43] Criza morală indică apusul valorilor ,identității şi a condiţiei umane aşa cum sunt înţelese acestea prin prisma principiilor morale. Modernitatea si globalizarea sunt factori generatori ai acestei crize sociale şi morale. În ultimii ani se vorbeşte tot mai mult despre maladia lumii moderne(Bauman), iar Hans Kung consideră că la ora actuală criza puterilor conducătoare ale Occidentului a ajuns între timp o criză morală pe fondul distrugerii tradiţiilor şi a ordinilor sociale de până acum.

Modernitatea, prin globalizare aduce plusuri incomensurabile lumii noastre însă aduce şi o diluare culturală şi identitară şi o relativizare valorică. Uniunea Europeană are astfel un mandat suplimentar de a rămâne puternică, şi de a înţelege că desecularizarea şi deficitul moral nu fac parte din identitatea sa ci sunt un efect al postmodernismului. Provocarea de a menţine o Europă unită valoric nu e puţin lucru, dar Europa trebuie să demonstreze că multiculturalismul identitar trebuie să fie un punct un plus şi nu o vulnerabilitate socială. Situaţia dată implică aproape imperativ o repoziţionare valorică în contextul migraţiei, provocărilor tot mai diverse, dar mai ales ale globalizării. Este foarte important să existe sisteme de valori reale, puncte de reper socio-cultural şi lideri europeni pentru o coeziune profundă a proiectului european.

BIBLIOGRAFIE:

Bauman, Zigmund, *Globalizarea şi efectele ei sociale*, Antet, Prahova, 2005.

Bel,Valer,*Misiunea socială a Bisericii în contextul globalizării*, în *Biserică şi multiculturalitate în Europa sfârşitului de mileniu*, Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca 2001.

Beyer, Peter & Beaman, Lori, *Religion, Globalization and Culture*, 2007.

Capelle-Pogacean,Antonela, Patrick Michel, Enzo Pace, *Religion(s) et identité(s) en Europe. L'Epreuve du pluriel*, Presses de la Fondation Nationale des Siences Politiques, Paris, 2008.

[42]http://www.cerope.ro/pub/study51ro.htm.

[43]Gilles Lipovetsky, *L'ere du vide. Essais sur l individualisme contemporain*, Galimard 1992, pp. 8-20.

http://www.cerope.ro/pub/study51ro.htm
Declaraţia de presă a SinoduluiMitropolitan al Ardealului, mai 2002, http://www.arhiepiscopia-ort-cluj.org/cultural/revista.
Hopkins, Dwight N., *Religions /Globalization. Theory and cases*, Duke University Press, Durham and London, 2001.
Ică jr., Ioan I., Geramo Marani, *Gândirea socială a Bisericii*. *Fundamente, documente, analize, perspective*, Deisis, Sibiu, 2002.
Jones, Andrew,*Globalizarea. Teoreticienifundamentali*, Ed. CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011.
Lipovetsky,Gilles,*L'ere du vide. Essais sur l individualisme contemporain*, Galimard 1992.
Marga,Andrei,*Religia în era globalizării*, Ed. FundaţieipentruStudiiEuropene, Cluj-Napoca, 2006.
Moyser, George, *Politics and religion in the modern world*, *Routledge*, London and New York, 1991.
Pavelescu, Şerban,*Stat şiBisericăînreconstrucţiapolitică a societăţilorpost-comunistedinBalcani: Elementepentru o sociologie politică a Ortodoxiei***,** *teză de doctorat*,Bucureşti, 2011.
Ritzer, George, *Globalizarea nimicului. Cultura consumului şi paradoxurile abundenţei*, Humanitas, Bucureşti, 2010.
Scott, Thomas M., *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture*, articoldisponibilpe Internet,http://www.longlooking.com/2011/10/a-globalized-god-religions-growing-influence-in-international-politics-and-culture/ , accesat la 31 martie 2013.
Scott, Thomas M., *The Global Resurgence of Religion and the Transformation of International Relations*, Palgrave Macmillan, 2005.

SOLDIERS TO LEASE.
PRIVATE MILITARY COMPANIES STATUTE IN THE XXI CENTURY

Tiberiu Popa, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca
Tünde Nagy, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract. The changes at the end of the XX have produced measurable effects in the security environment elements' dynamics and composition. Several factors have essentially changed, thereby determining the appearance of the private military and security companies (PMSC). The end of the bipolarity and the beginning of the multipolarity has been one of them. The reductions of the national states armies, as well as an increase in the number of the conflicts, have acted as catalyzers. The technological evolution and the changes in the conflicts' typology have also been determining factors for the appearance and the flourishing of these companies. The PMSC employment in national and international conflicts has significantly increased and could not be ignored, thereby foreseeing the instauration of a new position within the traditional pictures of the security environment actors that the world might not be ready to accept. The article describes this phenomenon and briefly analyzes the main challenges it creates.

Keywords: private military companies (PMC), international law.

Introduction.

The emergence and vertiginous development of the private military companies (PMC) represents an important phenomenon accompanying the changes of the security environment dynamics after the 1989. The large spread of this phenomenon, its resemblance to mercenarism, as well as its corporatization, rise legitimate questions and create new challenges that the actual security framework fails to adequately address. Either we consider the legal international framework, which fails in strictly frame the mercenarism, the costs and benefits of using PMCs or the ethics of using this instrument, the answers are ambiguous and useless in defining and regulating the phenomenon. What are the PMCs? Are PMCs mercenary entities or not, from the international law point of view? Which are the benefits of using these entities? Which are the costs of using them? What changes the use of PMCs brings within the security environment? How could the activity of PMCs be regulated? These are only several questions that the existence of these companies generates.

Mercenarism throughout the history.

The mercenarism is a human activity that has joined the mankind from its oldest times. Peter W. Singer, a very honorable author who has treated *in extenso* this subject, has stated that this phenomenon is „as old as war itself[1]". The simplest definition of the mercenary is that of a soldier paid by a foreign country, a soldier fighting for any group or country that hires him[2]. According to this definition, we can find mercenaries fighting for King Shulgi of Ur (2094-2047 b.C.)[3]. They were also seen fighting for profit in the war

1 Peter W. Singer, Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry, Cornell University Press, 2003, p. 19

2 Merriam-Webster Online Dictionary, at http://www.merriam-webster.com/dictionary/mercenary, accessed on 17.09.2014

3 Janice Thomson - Mercenaries, Pirates and Sovereigns: State Building and Extraterritorial Violence in Early Modern Europe, Princeton University Press , 1996, p.15

between Ramses II and Hittite king Muwatali in the battle of Kadesh (1274 î.Hr.)[4]. The Greek cities-states have regularly used rented soldiers, be they Cretan slingers, Syracusan hoplites, and Thessalian cavalry[5]. The Roman Empire and its army of citizens have come, to its end, to consist of a mixture of fighters recruited from the occupied territories, with a small roman citizen minority. The Middle Age witnesses the recrudescence of this phenomenon. Practically, the national armies had not been born, the war being waged between leaders using rented troops. Italian Cities were famous at the time for using no less famous "*condottieri*", while the Suisse Confederation become known for the effectiveness of its four-pikemen formula, which succeeded to eliminate the dominating position of the cavalry on the battlefield. The mercenary had been a rewarding industry, whose decline had started to the middle of the XV century, when king Charles VII of France included the biggest part of the independent mercenaries into a permanent army. This trend has extended through whole Europe, without ending the mercenarism though. In 1453, the fall of Constantinople has been delayed by the courage and efficiency of the 700 mercenaries brought by the Italian Giovanni Giustiniani[6]. Afterwards, after Westphalian treatises signing, commercial private entities have appeared, endowed with the right of bearing wars. Although formally under the trusteeship of their origin states, they have many times independently taken decisions, sometimes contrary to the orders given by the state they belonged to. The best well-known example are the Dutch East India Company and the East India Company, whose activity extended to 1799, respectively 1874. They bear striking resemblance with the actual PMCs. Finally, in the first half of the XX century, the decolonization has been the background on which individual mercenaries fought for their employers or for themselves, against self-determination movements. From these times, the history retained information about "*Les Affreux*", as well as famous names, as Bob Denard, Mad Mike Hoare and Jacques Schramme[7].

The middle of the XX century witnesses, also, the beginning of the initiatives for regulating the combatant's rights. Amongst these initiatives are also elements referring to the mercenaries. These elements form the core of the next chapter.

International Law and mercenaries.

The mercenary definition and its statute are internationally regulated by three norms of the international law. As explained further, the necessary conditions required to be fulfilled by a person in order to be qualified as mercenary are very similar, very difficult to be satisfied and are included in laws which are not ratified by many states; thus, no control mechanisms are in place to be practically implemented. Referring to the ease of denying any charge of

4 Richard Ernest Dupuy Trevor N. Dupuy - The Encyclopedia of Military History from 3500 B.C. to the Present, 2nd Revised Edition, Harper & Row Publishers, 1986, p. 22

5 P. W. Singer - Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry, Cornell University Press, 2003, p. 21, quoting G. T. Griffith – The Mercenaries of the Hellenistic World (Groningen, The Netherlands: Boom's Boekhuis N.V., 1968), p. 4

6 http://militaryhistory.about.com/od/battleswars14011600/p/Byzantine-Ottoman-Wars-Fall-Of-Constantinople.htm, accessed on 20.09.2014

7 Opendo Mbula-Matari Barthélemy – Manuscrit inedit, at http://www.congoforum.be/fr/congodetail.asp?subitem=21&id=9254&Congofiche=selected, accessed on 20.09.2014

mercenarism, Geoffrey Best has stated that "any mercenary who cannot exclude himself from this definition deserves to be shot - and his lawyer with him! [8]"

Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (further known as Protocol I), adopted in June 8, 1977, at its article 47 stipulates the cumulative conditions to be met by a person in order to be considered mercenary. Thus, mercenary is any person who:

(a) is specially recruited locally or abroad in order to fight in an armed conflict;
(b) does, in fact, take a direct part in the hostilities;
(c) is motivated to take part in the hostilities essentially by the desire for private gain and, in fact, is promised, by or on behalf of a Party to the conflict, material compensation substantially in excess of that promised or paid to combatants of similar ranks and functions in the armed forces of that Party;
(d) is neither a national of a Party to the conflict nor a resident of territory controlled by a Party to the conflict;
(e) is not a member of the armed forces of a Party to the conflict; and
(f) has not been sent by a State which is not a Party to the conflict on official duty as a member of its armed forces[9].

This is the pattern that OAU Convention for the Elimination of Mercenarism in Africa uses. Signed on 3rd July 1977, in Libreville, the Convention (further OAU Convention against mercenarism), the article 1[10] defines almost identically the mercenaries, with a single difference, at its c. point, where the OAU Convention does not make any distinction between the size of private gain when compared with that of equivalent rank armed forces combatants. It is worth mentioning that these conditions are cumulative too.

The United Nations efforts have continued with the adoption, on December 4, 1989 of International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries (further knows as U.N. Convention against mercenaries). This Convention, in its first article[11] presents two sets of conditions to be fulfilled in order to be included in the mercenary category. Again, the same pattern used within Protocol I of the Geneva Convention can be observed. The main difference resides in that the condition of directly taking part in hostilities is not present anymore; instead, the filed is extended through the condition of recruiting for the purpose of participating in a concerted act of violence which is not necessarily an international armed conflict. Thus, persons participating at overthrowing of Governments or undermining the territorial integrity of a state are labeled as mercenaries.

[8] Best Geoffrey - Humanity in Warfare: The Modern History of the International Law of Armed Conflict, Littlehampton Book Services Ltd, 1980, p. 328, note 83
[9] Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts, at https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=9EDC5096D2C036E9C125 63CD0051DC30, accessed on 20.09.2014
[10] OAU Convention for the Elimination of Mercenarism in Africa, at https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/485?OpenDocument accessed on 20.09.2014
[11] International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, at https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/530, acceesed on 20.09.2014

These legal provisions are not widely applicable. Thus, the Protocol I has been ratified by a number of 174 states, 3 significant states (U.S.A., Pakistan and Iran) only signing it. The O.A.U. Convention against mercenarism is ratified by 30 states only, with 15 African states signing it. Also, the U.N. Convention against mercenaries has been ratified by 33 states and signed by 10 states, with 2 significant exceptions, U.S.A. and U.K., two important players in the private security arena. It is worth mentioning that many countries have included in their national legislations provisions referring the mercenaries and/or mercenarism. These provisions and their level of enforcement is different from a country to another and does not make the object of this paper; they could easily be part of a standalone subject. Therefore, the international law framework is not ineffective but also not generally accepted. In this context it is understandable the proliferation of the private military companies, which had, as important restrictions, only those imposed by the economic contracts they were part of. The financial aspects of their functioning and – on a larger scale – the costs and the benefits of using PMCs make the subject of the next chapter.

Costs and benefits of using PMCs.

The first and the most obvious criterion of costs and benefits analysis is represented by the financial-economic argument. The private military companies are a kind of small standby armies; as a matter of fact, many times they are but military highly specialized personnel databases. These personnel could be summoned in a very short time and the mission tailored preparation is, also, very short, considering the fact that the basic training had been already went through. Therefore, the executives of these companies support the idea that is cheaper to hire the existing available personnel right on time of need than to maintain regular armies. More than that, the hired soldiers are paid only during their employment, being discharged in the end, thereby becoming unemployed. The salary of those employees usually does not include medical insurance or any other financial advantages, in many cases life insurance only being included.

Nevertheless, the costs' and benefits' matter is far from being clarified. The human resources that PMCs employ come, usually, from the state sponsored system, the expenditures related to the training and specialization of these ex-soldiers coming from the public money field. Even though the financial package is not so vast, the net wage of a private contractor, compared with the one of a soldier having the same rank in a state army, is up to nine times bigger[12]. This goes further to depletion of the military personnel resource, people migrating to PMCs employment. After completing several tours of duty, these soldiers become unemployed, with the unemployment benefits paid also by the state.

Another argument that stands for PMCs is related to the intrinsic effectiveness of these companies, which are strictly tailored for the profit increase and expenditures minimizing. Though, practical situations have shown that the PMCs are the trouble generating ones, usually in contract details execution or in billing. Thus, the Special Inspector General for Iraq Reconstruction Report has found, in 2007, the overcharging of some services offered

[12] House Committee On Oversight And Government Reform - Hearing on Private Security Contracting In Iraq And Afghanistan, October 2, 2007, at http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/articles/blackwater_hearing_100207.html, accessed on 20.09. 2014

by KBR, as well as keeping unclear accounting records, with the purpose of increasing the difficulty of auditing[13]. More than that, the economic calculations are hard to be done due to the strategic character of the contracts and the fact that many of them have been granted without bidding, based on the emergency criterion. In the U.S.A. there is a rule stipulating that any contract bigger than 50 million USD need to be validated by the U.S. Congress. In order to avoid this threshold, smaller initial contracts had been granted, followed by subsequent contracts on the same services. This way, the Congress' scrutiny has been avoided, thereby making difficult to evaluate the effectiveness of a contract.

An important benefit of using PMCs is related to the increase political flexibility. In some countries the number of the military personnel involved in conflicts abroad is politically approved, as in the U.S.A., where the Congress is the one that establishes this level. When this threshold cannot be surpassed, the private contractors could be used, through the outsourcing of some military tasks. These contractors can fulfill many military specific activities, without changing the balance of the military personnel involved in operations. More, when the government does not want to publicly involve in a conflict, there is always the possibility to influence it through the use of PMCs, private economic operators lacking the military constraints and restrictions. This was the case of the American Military Professional Resource Inc. (MPRI), whose activity had indirectly led to the signing of the Dayton Peace Accords. The contract that the Croatian government had signed with MPRI in 1994[14], targeting the integration of the new Croat army within the society, through the "Democracy Transition Assistance Program" Course, has been followed in short time by the Operation Storm, which has been successful. Even though one of the MPRI vice-presidents at the time, Lt. Gen. (Ret.) Ed Soyster, declared that MPRI involvement had not included any form of direct military assistance (as forbidden by U.N Resolution 731/1991[15]), Bosnia has conditioned its participation in peace talks by an agreement with the same company for similar services. However, it is generally admitted that the Croatian military performance in Operation Storm has determined the Serbs to negotiate and finally sign the Dayton Peace Accords. The American government desired to keep a neutral position into this matter and not to engage its military buildup. Thus, it seems that an economic contract has changed the security balance in the region, without involving the security organizations. As explained by Deborah Avant and Lee Sigelman[16], the use of private contractors reduces the level of regular troops' engagement, which usually bears an important political cost. Other authors have shown that the use of PMCs avoids the democratic framework and the "check and balance" type mechanisms. This situation is mainly due to the corporatist character of the PMCs, which forbids the effective intervention of the public sector monitoring mechanisms. In short, as

[13] Valerie Bailey Grasso - Defense Logistical Support Contracts in Iraq and Afghanistan: Issues for Congress , http://fas.org/sgp/crs/natsec/RL33834.pdf, p. 18. Accessed on 20.09.2014

[a] David Isenberg - MPRI Couldn't Read Minds: Let's Sue Them , in Huffington Post, on 19.08.2010, at http://www.huffingtonpost.com/david-isenberg/mpri-couldnt-read-minds-l_b_688000.html, accessed on 20.09.2014

[15] Resolution 713 (1991) Adopted by the Security Council at its 3009th meeting, at http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3b00f16f1c, accessed on 21.09.2014

[16] Deborah AVANT, Lee SIGELMAN, „Private Security and Democracy: Lessons from the US in Iraq", publicat în Security Studies, Volume 19, Issue 2, 2010, p. 255, at http://www.tessexperiments.org/data/AvantSigelman-securitystudies.pdf, accessed on 22.09.2014

Deborah Kidwell[17] has noticed, a dichotomy has been created, in which public wars are borne with private armies.

The last argument for the use of PMCs is their claimed military flexibility. These companies are mission-specific tailored; their mobilization does not create a security shortage in some other places, through military personnel redeployment. However, several PMCs became well known just for undermining the military counterinsurgency effort. The behavior of the PMC personnel is focused through personal protection and profit maximizing and the "win the minds and hearts" strategies are not on the top of the priorities list. The incidents that the Blackwater USA (now Academi) had been involved in Fallujah[18], Irak (2004) and Najaf[19], Irak (2004), the sexual scandal generated by the employees of Dyncorp in Bosnia[20] in 1999 or the Abu Ghraib prison scandal[21] (in 2003, involving CACI and Titan International providers) have undermined not only the military war effort in those areas but the international credibility of the U.S. military also.

Conclusions.

In short, we have shown that the security privatizing process, in the form of private military companies, is a new phenomenon, which raise questions and creates new challenges for the established security environment actors.

The international law governing the mercenaries, which are close and similar in features with the PMCs, is difficult to be implemented and applied, due to the differences in positions of the national states; these differences invalidate the efforts of the international security organizations for the regulation of the phenomenon.

The costs and the benefits of using PMCs are still unclear, due to the lack of information or their controversial nature.

We consider of paramount importance the study of this relatively new phenomenon, with the purpose of finding the best methods of control, within the actual framework of the international relationships.

BIBLIOGRAPHY:

Books:

Best, Geoffrey; "*Humanity in Warfare: The Modern History of the International Law of Armed Conflict*", Littlehampton Book Services Ltd, 1980

[17] Deborah C. Kidwell, „Public War, Private Fight? The United States and Private Military Companies", edited by the Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, 2005, at http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA446127, accessed on 29.08.2013

[18] Scahill, Jeremy – Blackwater - The Rise Of The World's Most Powerful Mercenary Army, Nation Books, 2007, p. 72-79, p.

[19] Id., p. 87-96

[20] Lia Petridis Maiello - When Peacemakers Become Perpetrators: Kathryn Bolkovac Introduces The Whistleblower at the UN, at http://www.huffingtonpost.com/lia-petridis/the-whistleblower-author-interview_b_2663231.html, accessed in 23.09.2014

[21] Taguba, Antonio M. - AR 15-6 Investigation Of The 800th Military Police Brigade, at https://www.thetorturedatabase.org/files/foia_subsite/pdfs/DODDOA000248.pdf, accessed on 23.09.2014

Dupuy, Richard Ernest, Dupuy, Trevor N.; "*The Encyclopedia of Military History from 3500 B.C. to the Present",* 2nd Revised Edition, Harper & Row Publishers, 1986
Scahill, Jeremy; "*Blackwater - The Rise Of The World's Most Powerful Mercenary Army*", Nation Books, 2008
Singer, Peter W.; "*Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*", Cornell University Press, 2003
Thomson, Janice; "*Mercenaries, Pirates and Sovereigns: State Building and Extraterritorial Violence in Early Modern Europe*", Princeton University Press , 1996

Open Sources

Avant, Deborah, Sigelman, Lee - Private Security and Democracy: Lessons from the US in Iraq http://www.tessexperiments.org/data/AvantSigelman-securitystudies.pdf
Bailey Grasso, Valerie - Defense Logistical Support Contracts in Iraq and Afghanistan: Issues for Congress http://fas.org/sgp/crs/natsec/RL33834.pdf
House Committee On Oversight And Government Reform – Hearing on Private Security Contracting In Iraq And Afghanistan, October 2, 2007, http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/articles/ blackwater_hearing_100207.html
International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/530
Isenberg, David - MPRI Couldn't Read Minds: Let's Sue Them , in Huffington Post http://www.huffingtonpost.com/david-isenberg/mpri-c ouldnt-read-minds-l_b_688000.html
Kidwell, Deborah C. - Public War, Private Fight? The United States and Private Military Companies Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, 2005 http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA446127
Maiello, Lia Petridis - When Peacemakers Become Perpetrators: Kathryn Bolkovac Introduces The Whistleblower at the UN http://www.huffingtonpost.com/lia-petridis/the-whistleblower-author-interview_b_2663231.html
OAU Convention for the Elimination of Mercenarism in Africa, https://www.icrc.org/ applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/485?OpenDocument
Opendo Mbula-Matari Barthélemy, http://www.congoforum.be/fr/congodetail.asp? subitem= 21&id9254&Congofiche=selected
Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts, https://www.icrc.org/ applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=9EDC5096D2C036E 9C125 63CD0051DC30
U.N. Resolution 713 (1991) adopted by the Security Council at its 3009th meeting, http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3b00f16f1c
Taguba, Antonio M. - AR 15-6 Investigation Of The 800th Military Police Brigade, https://www.thetorturedatabase.org/files/foia_subsite/pdfs/DODDOA000248.pdf
http://militaryhistory.about.com/od/battleswars14011600/p/Byzantine-Ottoman-Wars-Fall-Of-Constantinople.htm

EFFECTS OF EUROPENIZATION. INSTITUTIONAL DEVELOPMENT FOR THE ABSORPTION OF STRUCTURAL FUNDS IN ROMANIA DURING 2007-2013 FINANCIAL PERIOD

Luminiţa Philipe, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The article aims to analyse the impact of structural funds implementation upon the institutional development in Romania considering that the institutional capacity is an important factor for a positive rate of absorption. The challenge is to find how, the process of europenization in our country, is reflected in the constructions of those public institutions that should be capable to manage, attract and implement projects financed through Structural Funds. In the first part of the paper we describe briefly the main institutions established in our country in the pre-accession period and how they are developed in the 2007-2013 financial period. We will approach the role and the objectives of the institutions involved in the managment of structural funds. Then we will assess what are the factors of low rate of absorption correlated to institutional development in Romania during the last 7 years. The main findings of the article are: 1) in Romania the absorption of structural funds represents a real problem directly connected to institutional capacity in managing and monitoring the process of funds reimbursement; 2) less bureaucracy is mandatory in order to effectively absorb structural funds.

Keywords: Europenization, institutional capacity, structural funds, rate of absorption, co-financing.

Introducere –Absorbţia fondurilor comunitare ca prioritate şi responsabilitate naţională

În ultimii ani, în România, dezbaterile asupra proceselor de accesare şi de gestionare a fondurilor europene au luat amploare, fapt explicabil ca urmare a faptului că problema atragerii finanţărilor comunitare şi a implementării proiectelor structurale a devenit o prioritate naţională mai ales după înregistrarea celei mai scăzute rate de absorbţie din Uniunea Europeană. Lucrarea de faţă îşi propune: 1) să analizeze modul în care România a înţeles să se pregătească din punct de vedere instituţional pentru accesarea şi utilizarea eficientă a acestor fonduri şi 2) să inventarieze câţiva factori care au determinat rezultatele slabe în absorbţia sumelor puse la dispoziţie prin programe de finanţare europene pentru diminuarea decalajelor de dezvoltare faţă de UE.

Pentru primul obiectiv al lucrării vom utiliza filtrul fenomenului de *europenizare* prin care vom încerca să explicăm transformările de ordin instituţional care au loc la nivel comunitar. Operaţionalizând conceptul explicăm faptul că termenul de "europenizare" este cel mai adesea folosit pentru a desemna procesul de transfer instituţional, de adoptare a reglementărilor europene la nivel naţional. *Europenizarea* se referă, într-o primă instanţă la un proces; un proces de internaţionalizare a "felului de a fi/face" conturat de UE prin regulamente, norme, decizii etc. dar şi un proces de "proiecţie"/modelare a UE/instituţiilor europene. Un proces bidirecţional.

Astfel că, într-o primă instanţă, observăm că unul din efectele cele mai vizibile şi rapide al *europenizării* este dat de instituirea unui cadru instituţional necesar pentru a facilita procesele de dezvoltare economico-socială echilibrată la nivelul întregii comunităţi europene. În România dezvoltarea instituţională specifică a constituit un scop în sine în perioada de pre-aderare a ţării; fiind o condiţie pentru integrarea în UE pentru care au fost alocate fonduri

comunitare. Acest demers a continuat şi în perioada de finanţare 2007-2013 mai ales prin Programul Operaţional Dezvoltarea Capacităţii Administrative (PODCA) care a finanţat proiecte de formare, specializare a personalului din administraţia publică locală în vederea întăririi capacităţii administrative a ţării în toate sectoarele de activitate.

Adaptarea instituţională ca efect al *europenizării* este, de fapt, un demers "natural" pentru toate ţările din spaţiul comunitar care transplantează structurile instituţionale de la nivelul Uniunii Europene la nivel naţional.

O radiografie a cadrului instituţional pentru gestionarea instrumentelor structurale în România în exerciţiul financiar 2007-2013

Pentru coordonarea, gestionarea, implementarea instrumentelor structurale (Fondul Social European şi Fondul European de Dezvoltare Regională reprezentând Fondurile Structurale şi Fondul de Coeziune), la nivelul României au fost înfiinţate autorităţi de management, organisme intermediare, comitete de monitorizare/supraveghere, autoritate de plată şi certificare şi autoritate de audit. Acestea au atribuţii din ce în ce mai importante ca urmare a faptului că, UE, pentru perioada de programare 2007-2013 a hotărât responsabilizarea statelor membre şi acordarea unei autonomii mai mari, a unei puteri de decizie considerabile asupra gestionării fondurilor primite, ceea ce implică automat o răspundere mai mare. Acest aspect este prevăzut în cadrul normativ european: "În conformitate cu principiile subsidiarităţii şi proporţionalităţii, aplicarea şi controlul intervenţiilor ar trebui să revină în principal statelor membre" (Regulamentul general 1083/2006, titlul VI, cap. I, art. 65).

Entitatea care gestionează programele comunitare este desigur Guvernul; Autorităţile de Management (AM) şi Organismele Intermediare (OI) delegate fiind în subordinea acestuia şi asociate diferitelor ministere. Organigrama instituţională pentru gestionarea instrumentelor structurale a fost stabilită prin H.G 497/2004 care oferă tabloul/ramificaţiile instituţionale din România (desemnarea ministerelor pe diverse programe operaţionale stabilite în perioada de programare 2007-2013 precum şi atribuţiile acestora).

Adăugăm că pentru fiecare program operaţional (PO) trebuie să existe o autoritate de gestionare (management), o autoritate de certificare şi o autoritate de audit intern. „Aceeaşi instituţie poate să fie desemnată ca autoritate de management pentru mai multe programe operaţionale". (Regulamentul 1083/2006, titlul VI, cap. I, art. 59).

Autoritatea de management

Conform Hotărârii nr. 497/2004 o autoritate de management este un organism public care asigură gestionarea asistenţei financiare din instrumentele structurale.

În acord cu Regulamentul general 1083/2006, Autoritatea de gestionare (management) este o autoritate publică sau un organism public sau privat naţional, regional sau local desemnat de statul membru pentru gestionarea unuia sau mai multor programe operaţionale.

În conformitate cu acelaşi regulament (titlul VI, cap. I, (60)), autoritatea de management are ca principale atribuţii: să se asigure că operaţiunile sunt selectate pentru finanţare în conformitate cu acele criterii aplicabile programului operaţional şi că ele sunt conforme, pe întreaga durată de implementare, cu regulamentele comunitare şi naţionale

aplicabile; să se asigure că cererile de finanţare înaintate de către solicitanţi, procedurile, precum şi operaţiunile din cadrul programului operaţional sunt conforme cu legislaţia Uniunii Europene şi naţionale relevante; să verifice livrarea produselor şi a serviciilor co-finanţate şi să verifice dacă cheltuielile declarate de către beneficiari pentru operaţiuni au fost cu adevărat efectuate şi sunt conforme cu regulamentele comunitare şi naţionale; să se asigure că există un sistem pentru înregistrarea şi păstrarea în formă computerizată a evidenţelor contabile ale fiecărei operaţiuni din cadrul programului operaţional şi că datele privind implementarea necesare pentru managementul financiar, monitorizare, verificare, audit şi evaluare sunt colectate; să menţină evidenţa permanentă a organismelor care deţin/păstrează documentaţia suport privind cheltuielile şi misiunile de audit, precum şi a locaţiei acestora; să se asigure evaluările programelor operaţionale; să se asigure că Autoritatea de Certificare primeşte toate informaţiile necesare privind procedurile şi verificările efectuate în legătură cu cheltuielile eligibile efectuate; să asigurare preşedinţia şi secretariatul Comitetului de Monitorizare; să elaboreze, şi, după aprobarea de către Comitetul de Monitorizare, să transmită Comisiei Europeane rapoartele finale şi anuale privind implementarea programului; să utilizeze Sistemul Unic de Management al Informaţiilor; să participe la întâlnirile anuale cu Comisia Europeană organizate după depunerea Raportului Anual de Implementare a programului operaţional, în scopul examinării progresului înregistrat în implementarea programului operaţional, a rezultatelor principale obţinute pe parcursul anului anterior, a implementării financiare, precum şi ai altor indicatori, cu scopul de a îmbunătăţi implementarea programului; să elaboreze Planul de Acţiune pentru Comunicare privind Programul Operaţional.

De asemenea „statul membru sau autoritatea de gestionare (management) poate să încredinţeze gestionarea şi punerea în aplicare parţială a unui program operaţional unuia sau mai multor organisme intermediare, desemnate de statul membru sau de autoritatea de gestionare, inclusiv de autorităţile locale, organismele de dezvoltare regională sau organizaţiile neguvernamentale, în conformitate cu modalităţile prevăzute în convenţia încheiată între statul membru sau autoritatea de gestionare şi organismul respectiv.” (Regulamentul 1083/2006, secţiunea 3, art. 42, (1)).

Organismul intermediar

Organismele intermediare sunt instituţiile desemnate de autorităţile de gestionare/management, care, prin delegare de atribuţii de la acestea şi/sau de la autorităţile de plată/certificare implementează operaţiunile din programele operaţionale. Delegarea de atribuţii către organismul intermediar şi reglementarea mecanismelor de coordonare şi control ale acestuia de către autoritatea care deleagă se fac pe baza unui act adiţional tripartit încheiat între Autoritatea de Management pentru acel program operaţional, Organismul Intermediar delegat şi Beneficiarul. Totuşi, Autorităţile de management/gestionare şi/sau autorităţile de plată/certificare rămân responsabile pentru îndeplinirea corespunzătoare a atribuţiilor delegate, precum şi a operaţiunilor finanţate prin instrumentele structurale.

Autoritatea de certificare/plată

Autoritatea de certificare/plată este, conform regulamentului menţionat anterior, art. 59 (b) „o autoritate publică sau un organism public sau privat naţional, regional sau local desemnat de statul membru pentru certificarea cheltuielilor şi cererilor de plată înainte de trimiterea acestora la Comisie". Aceasta reprezintă organismul care elaborează şi înaintează către Comisia Europeană cererile de plată şi primeşte de la aceasta sumele aferente Fondurilor Structurale şi Fondului de Coeziune.

Autorităţile de certificare/plată au următoarele atribuţii principale: „primesc cereri de rambursare şi asigură că respectivele cereri reflectă în mod corespunzător operaţiunile selectate şi includ numai cheltuieli realizate efectiv în perioada de referinţă şi care pot fi dovedite în mod corespunzător; primesc de la Comisia Europeană sumele aferente plăţilor; efectuează transferul contribuţiilor financiare ale Uniunii Europene către beneficiarii finali, în cel mai scurt timp şi în întregime; elaborează şi transmit Comisiei Europene estimări ale cheltuielilor; elaborează şi transmit Comisiei Europene declaraţii de certificare a cheltuielilor intermediare şi finale, împreună cu cererile de plată; transmit o cerere Comisiei Europene, pentru corectarea, dacă este necesar, a plăţii soldului final al asistenţei, în termen de 9 luni de la data transferării sumelor aferente soldului final; furnizează Comisiei Europene evidenţe detaliate privind plăţile efectuate; restituie Comisiei Europene sumele neutilizate sau plătite în mod eronat din instrumentele structurale; asigură menţinerea unor evidenţe financiare privind operaţiunile pe care le derulează." (H.G. nr. 497/2004, art. 17).

Autoritatea de audit

Autoritatea de audit este „o autoritate publică sau un organism public sau privat naţional, regional sau local, independent de autoritatea de gestionare şi de autoritatea de certificare din punct de vedere funcţional, desemnat de statul membru pentru fiecare program operaţional şi însărcinat cu verificarea funcţionării eficiente a sistemului de gestionare şi de control." (Regulamentul CE nr. 1083/2006, titlul VI, cap. II, art 59 (c)).

Comitetul de monitorizare/supraveghere

„Statul membru instituie câte un comitet de supraveghere pentru fiecare program operaţional, în acord cu autoritatea de gestionare, în termen de cel mult trei luni de la data notificării statului membru cu privire la decizia de aprobare a programului operaţional. Se poate înfiinţa un comitet de supraveghere unic pentru mai multe programe operaţionale.

Fiecare comitet de supraveghere îşi stabileşte regulamentul de procedură în cadrul instituţional, juridic şi financiar al statului membru în cauză şi îl adoptă în acord cu autoritatea de gestionare pentru a-şi exercita atribuţiile (...)" (Regulamentul CE nr. 1083/2006, cap. II, art 63, (1) (2)).

În conformitate cu acelaşi regulament, art. 64, acesta are următoarele responsabilităţi:

(a) examinează şi aprobă, în cele şase luni care urmează aprobării programului operaţional, criteriile de selecţie ale operaţiunilor finanţate şi aprobă orice revizuire a acestor criterii în funcţie de necesităţile de programare;

(b) evaluează periodic progresele realizate pentru atingerea obiectivelor specifice ale programului operaţional pe baza documentelor prezentate de către autoritatea de gestionare;

(c) examinează rezultatele aplicării, în special realizarea obiectivelor stabilite pentru fiecare axă prioritară;

(d) examinează şi aprobă raportul anual şi raportul final de execuţie;

(e) este informat despre raportul anual de control sau despre partea din raport privind programul operaţional în cauză şi despre eventualele observaţii pertinente ale Comisiei în urma examinării acestui raport sau în ceea ce priveşte partea respectivă din raport;

(f) poate să propună autorităţii de gestionare orice revizuire sau orice examinare a programului operaţional de natură să permită atingerea obiectivelor fondurilor sau să îmbunătăţească gestiunea sa, inclusiv cea financiară;

(g) examinează şi aprobă orice propunere de modificare a conţinutului deciziei Comisiei privind contribuţia din fonduri.

Autoritatea de management/gestionare şi Comitetul de monitorizare/supraveghere sunt responsabili în faţa Comisiei Europene cu privire la modalitatea de gestionare a fondurilor nerambursabile şi monitorizează stadiul indicatorilor de program la nivel naţional.

Beneficiarul

Beneficiarul este reprezentat de "orice organism sau serviciu public sau privat care acţionează sub supravegherea unei autorităţi de gestionare sau de certificare şi care îndeplineşte atribuţii pentru acestea faţă de beneficiarii care aplică operaţiunile" (Regulamentul 1083/2006 cap. I, art. 2, (6)). Este instituţia care aplică pentru obţinerea unei finanţări nerambursabile, obţine aprobarea proiectului, încheie un contract de finanţare cu Autoritatea de Management sau cu Organismul Intermediar delegat şi implementează proiectul. Beneficiarul urmăreşte ca nevoia identificată anterior implementării proiectului şi descrisă în cererea de finanţare să aibă răspunsuri în faza de implementare conform celor scrise în proiect iar obiectivele şi indicatorii propuşi să fie atinşi. În acest sens instituţia beneficiară comunică constant şi solicită puncte de vedere oficiale pe speţe specifice apărute în faza de implementare Autorităţii de Management sau Organismului Intermediar delegat, respectă instrucţiunile emise de Autoritatea de Management şi înaintează demersuri de remediere a planului de activităţi pentru atingerea rezultatelor planificate (prin Notificări sau Acte Adiţionale pentru modificarea contractului de finanţare), este răspunzător pentru monitorizarea stadiului de implementare al proiectului, pentru derularea conform legii a procedurilor de achiziţii. Beneficiarul nu are, de regulă, contact direct cu autoritatea de certificare/plată; în schimb este obligat să asigure condiţiile optime pentru derularea vizitelor de audit anunţate de Autoritatea de audit la propria instituţie.

Acest cadru instituţional a suportat modificări chiar în timpul programării financiare 2007-2013 atât ca urmare a reconfigurării componenţei şi denumirii ministerelor Guvernului României cât şi ca urmare a înfiinţării Ministerului Fondurilor Europene (urmând modelul polonez) care a devenit Autoritate de Management pentru anumite Programe Operaţionale şi care a preluat din atribuţiile unor ministere cu responsabilităţi în gestionarea fondurilor alocate prin instrumentele structurale în perioada 2007-2013.

Probleme sistemice în gestionarea fondurilor comunitare – factori care au influenţat rata de absorbţie scăzută în perioada de programare financiară 2007 - 2013 în România

Analizând perioada de programare financiară 2007 - 2013 putem identifica factori diverşi care influenţează rata de absorbţie a fondurilor europene. În continuarea lucrării vom enumera câţiva din aceşti factori fără a pretinde că suntem exhaustivi.

Astfel:

1. Situaţia economică generală a ţării: având în vedere că fondurile acordate prin instrumentele structurale funcţionează pe baza principiului rambursării, un grad ridicat al absorbţiei acestora ar depinde de puterea de a susţine proiectele până în momentul în care Comisia Europeană aprobă cererile de plată înaintate de Autoritatea de Plată/Certificare şi rambursează ţării sumele cheltuite conform documentelor doveditoare de plată.

2. Criza economică este strâns legată de factorul enunţat anterior. Acest factor influenţează negativ puterea de utilizare a fondurilor nerambursabile şi este, de cele mai multe ori, un factor extern voinţei şi controlului ţării.

3. Capacitatea instituţională/administrativă poate influenţa considerabil anvergura şi modul de utilizare a fondurilor. Capacitatea instituţională se referă atât la crearea acelor instituţii care să răspundă unor nevoi de dezvoltare dar şi la pregătirea profesională a angajaţilor şi a modului de lucru la nivel intern dar şi interinstituţional. Fluctuaţia de personal este de asemenea, un factor extrem de important şi de luat în calcul în momentul în care măsori capacitatea de absorbţie şi utilizarea eficientă a finanţărilor nerambursabile europene. În exerciţiul financiar 2007-2013 acest deficit a fost evident mai ales în ultimii ani când angajaţii din instituţiile de profil fie renunţau la post fie erau redistribuiţi pe alte posturi sau pentru gestionarea altor proiecte (pentru verificare cereri de rambursare, aprobare/respingere notificări şi acte adiţionale pentru modificarea contractului de finanţare).

4. Corupţia este desigur un factor care nu poate lipsi dintr-o ecuaţie care presupune sume publice alocate pentru diverse scopuri. Cu atât mai mult trebuie să luăm în calcul acest aspect cu cât România a avut mereu probleme serioase în acest sens; în statisticile europene/internaţionale ţara noastră fiind deficitară la acest capitol.

5. Fluctuaţia regulilor de joc în timpul jocului: documentaţia şi legile prin care se stabilesc normele de gestionare a fondurilor îngreunează sau chiar blochează rambursările. Numărul mare de instrucţiuni şi obligativitatea modificărilor contractuale prin acte adiţionale la contractele de finanţare de către Autoritatea de Management determină, de asemenea, dificultări de management majore.

6. Proceduri birocratice excesive.

7. Situaţia economică şi capacitatea administrativă a beneficiarilor. Dacă o instituţie obţine fonduri nerambursabile dar ajunge în situaţia de a nu mai putea susţine financiar proiectele atunci fondurile obţinute riscă să fie integral restituite sau blocate o perioadă de timp.

8. Nereguli privind procedurile de achiziţii publice.

9. Aprobarea de proiecte care nu răspund unor nevoi reale, aprobarea de proiecte pe criterii politice, lipsa de experienţă a persoanelor care scriu cererile de finanţare, neconcordanţe în proiect care duc la proceduri greoaie (înaintare de notificări sau acte adiţionale pentru modificarea contractelor de finanţare) ce au ca urmare întârzieri majore,

management defectuos al proiectelor, interese politice, gestiunea financiară defectuoasă, practica prevenirii şi detectării fraudelor şi a conflictelor de interese.

10. Perioade lungi (chiar şi peste 12 luni) între momentul depunerii cererilor de finanţare şi primirea răspunsurilor şi ulterior al contractării efective;

11. Întârzieri majore în rambursarea cheltuielilor cerute de beneficiari prin cererile depuse. Acest fapt se datorează procedurilor excesive de la nivel naţional impuse pentru verificări precum şi a resurselor umane subdimensionate în raport cu nevoile instituţiilor de resort. Astfel că, numărul mare de cereri de rambursare exced personalul însărcinat cu verificarea acestora.

12. Comunicarea ineficientă verticală (AM/OI şi solicitanţi/beneficiari) şi orizontală (AM şi OI) între instituţiile implicate: Autoritate de Management - Organisme Intermediare delegate – solicitanţii/beneficiarii de fonduri;

13. Transferul redus de experienţă/lecţii de bună practică/know-how din perioada de pre-aderare sau din experienţa altor ţări;

14. Demotivarea personalului angajat în cadrul instituţiilor de gestionare şi monitorizare a fondurilor comunitare ca urmare a raportului disproporţionat dintre responsabilităţi şi recompensă/remunerare.

15. Prevederi contradictorii în documentele programatice (ghidul general, ghidurile specifice, etc.) şi lipsa unor reguli clare în baza cărora să se deruleze o serie de proceduri precum recuperarea TVA;

16. Capacitatea redusă a OI-urilor de a evalua şi selecta proiectele în funcţie de nevoile zonelor în care acţionează. Acest aspect a fost cu atât mai pronunţat cu cât în perioada de programare 2007-2013 a fost evidentă tendinţa de a nu selecta proiecte pe criterii de calitate şi nevoi reale şi prioritare de dezvoltare.

17. Beneficiari nepregătiţi administrativ, financiar pentru atragerea fondurilor comunitare.

18. Lipsa unei viziuni consistente şi susţinută de la nivel naţional în ceea ce priveşte pregătirea, alocarea, implementarea fondurilor alocate prin intermediul instrumentelor comunitare.

Observăm că deficienţele sunt de ordin sistemic şi sunt identificate la nivelul tuturor actorilor implicaţi în procesul de absorbţie şi gestionare a fondurilor comunitare. Reiterăm faptul că nu pretindem că această listă este completă (din păcate), dar speranţa pentru 2014-2020 este ca aceasta să fie cât mai scurtă.

Concluzii

În perioada de programare financiară 2007-2013 România nu s-a descurcat în ceea ce priveşte accesarea eficientă a fondurilor comunitare, fapt dovedit de rata de absorbţie mai mică de 40% înregistrată până în prezent. Mai mult, pe parcursul acestui exerciţiu financiar ţara s-a confruntat cu riscul dezangajării a 2/3 din suma alocată României, cu presuspendarea a patru programe operaţionale (transport, regional, creşterea competitivităţii economice şi dezvoltarea resurselor umane) şi ulterior cu suspendarea acestora din cauza neregulilor majore în sistemele de gestionare şi control. Considerăm că, pe lângă faptul că, tehnic devenim contribuitori net la bugetul comunitar şi pierdem sume importante pentru redresarea

economică, bilanţul perioadei de finanţare 2007-2013 descurajează potenţialii beneficiari să mai acceseze programele de finanţare propuse pentru perioada de programare financiară 2014-2020 ca urmare a dificultăţilor sistemice cu care s-au confruntat anterior.

BIBLIOGRAFIE:

BACHE, I., MARSHALL, A., *Europeanisation and Domestic Change: A Governance Approach to Institutional Adaptation in Britain*, în *Queen's Papers on Europeanisation, nr. 5,* 2004**,** *disponibil online la:*
http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38447,en.pdf *(accesat: 27 decembrie 2012; 5:47PM);*
BOLDEA, B. I., *Analysis of the absorption capacity of Structural Funds in Romania*, 2012, disponibil online la adresa:
http://fse.tibiscus.ro/anale/Lucrari2012_2/AnaleFSE_2012_2_094.pdf (accesat: 13 februarie 2012, 8.00PM);
BRAŞOVEANU, I. V., SILVESTRU, I. C., PAVEL, A., ONICA, D., *Structural and Cohesion Funds: theoretical and statistical aspects in Romania and EU*, Transylvanian Review of Administrative Sciences, nr. 33 E, 2011, disponibil online la adresa: http://www.rtsa.ro/en/files/TRAS-33E-2011-3Brasoveanu-Silvestru-Pavel-Onica.pdf (accesat: 22 noiembrie 2012, 9.00PM);
BRĂGARU, C., *Absorption of European Funds, priority objective for local communities development,* Revista de cercetare şi intervenţie socială, vol. 35, 2011, disponibil online la adresa: www.rcis.ro sau www.scopus.com (accesat: 14 noiembrie 2012, 7.00PM);
BULMER, S. J., RADAELLI, C. M., The Europeanisation of National Policy?, în Queen's Papers on Europeanisation, nr. 1, 2004, disponibil online la:
http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38405,en.pdf *(accesat: 24 iunie 2012; 08:02PM);*
CARTER, C., PASQUIER, R., *European Integration and the Transformation of Regional Governance: Testing the Analytical Purchase of 'Europeanisation'*, 2005, *disponibil online la:*
http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38451,en.pdf *(accesat: 25 ianuarie 2013; 09:35PM);*
CONZELMANN, T., "Europeanisation" of Regional Development Policies? Linking the Multi-Level Governance Approach with Theories of Policy Learning and Policy Change, în European Integration online Papers (EIoP), vol. 2, nr. 4, 1998, disponibil online la:
http://eiop.or.at/eiop/texte/1998-004a.htm *(accesat: 27 decembrie 2012; 05:55AM);*
FEATHERSTONE, K., RADAELLI, C. M., The Politics of Europeanization, în Oxford University Press, 2003, disponibil online la:
http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/0199252092.001.0001/acprof-9780199252091-chapter-1 *(accesat: 30 iunie 2012; 09:29PM);*
HOWELL, K. E., *Developing Conceptualisations of Europeanization: Synthesising Methodological Approaches*, în *Queen's Papers on Europeanisation, nr. 3,* 2004**,** *disponibil online la:*

http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38403,en.pdf *(accesat: 03 iulie 2012; 09:46PM);*
IAŢU, C., ALUPULUI, C., *Structural Funds' absorption in Romania: factor analysis of NUTS 3 level,* Transformation in Business & Economics, vol. 10, nr. 2B (23B), 2011, disponibil online la adresa:
http://www.bursedoctorale.ro/public/documente/articole/1332004820_Articol_rev_Alupului_SD_Geografie_Noiembrie2011.pdf (accesat: 02 februarie 2013, 6.30PM);
JUMARĂ, L., *Procesul europenizării*, în *Astra Despărţământul „Mihail Kogălniceanu" Iaşi, vol. 3, nr. 41,* 2005, disponibil online la:
http://astra.iasi.roedu.net/texte/nr41procesulEuropenizarii.html
(accesat: 02 iulie 2012; 8:01PM);
KATSAROVA, I., *The (low) absorption of EU Structural Funds,* în *Library Briefing - Library of the European Parliament, 2013,* disponibil online la adresa: http://www.europarl.europa.eu/eplibrary/The-low-absorption-of-EU-Structural-Funds.pdf
(accesat: 30 octombrie 2013, 8.20PM);
MIHĂILESCU, G., *Regionalizare şi fonduri UE: Cum să nu faci rău până să faci bine* (SAR policy report 2013), 2013, disponibil online la adresa:
http://www.academia.edu/6429461/Regionalizare_si_fonduri_UE_Cum_sa_nu_faci_rau_pana_sa_faci_bine_SAR_policy_report_2013 (accesat: 29 martie 2013, 5.45PM);
MENZ, G., *Varieties of Capitalism and Europeanization: National Response Strategies to the Single European Market*, în Oxford University Press, 2011, *disponibil online la:* http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199551033.001.0001/acprof-9780199551033-chapter-2 (accesat: 21 ianuarie 2013; 08:46PM);
OLSEN, J. P., The Many Faces of Europeanization, în Journal of Common Market Studies, vol. 40, nr. 5, 2002, disponibil online la: http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-5965.00403/pdf (accesat: 24 iunie 2012; 11:45PM);
RADAELLI, C. M., Europeanization: Solution or problem?, în European Integration online Papers, (EIoP), vol. 8, nr. 16, 2004, disponibil online la: http://eiop.or.at/eiop/pdf/2004-016.pdf *(accesat: 28 mai 2012; 10:32PM);*
RADAELLI, C. M., The domestic impact of european union public policy: notes on concepts, methods, and the challenge of empirical research, în Politique Europeenne 1/2002, nr. 5, 2002, disponibil online la: www.cairn.info/revue-politique-europeenne-2002-1-page-105.htm *(accesat: 21 ianuarie 2013, 08:17PM);*
SCHIMMELFENNIG, F., SEDELMEIER, U., Introduction: Conceptualizing the Europeanization of Central and Eastern Europe, în Cornell University Press, 2005, disponibil online la:
http://books.google.ro/books?id=YYvXpCRYFj8C&pg=PA1&hl=ro&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false;(accesat *(accesat: 20 ianuarie 2013; 08:08PM);*
SCHMALE, W., Processes of Europeanization, în European History Online (EGO), publicat de Institute of European History (IEG), Mainz 2010-12-03, disponibil online la:
http://www.ieg-ego.eu/en/threads/backgrounds/europeanization/wolfgang-schmale-processes-of-europeanization#ThehistoryofEuropeanization *(accesat: 28 ianuarie 2013; 10:13PM);*

STOICA, V., *Decentralization Policies. A comparative international perspective,* Analele Ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. Ştiinţe Politice, nr. 5, Iaşi, 2010, disponibil online la adresa: www.ceeol.com (accesat: 17 decembrie 2011, 8.30PM);
THIELEMANN, E. R., *Europeanisation and Institutional Compatibility: Implementing European Regional Policy in Germany*, în *Queen's Papers on Europeanisation, nr. 4,* 2000, *disponibil online la:*
http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38443,en.pdf *(accesat: 25 iunie 2012; 08:25PM);*
VACHUDOVA, M. A., Europe Undivided: Democracy, Leverage, and Integration After Communism, în Oxford University Press, 2005, o versiune disponibilă online la: http://councilforeuropeanstudies.org/files/Europe%20Undivided%20Democracy,%20Leverage,%20and%20Integration%20After%20Communism.pdf *(accesat: 23 ianuarie 2013; 09:03PM);*
BAKK, M., BENEDEK, J., (coord.), Politicile regionale în România, Editura Polirom, Iaşi, 2011.
* HOTĂRÂRE nr. 497 din 1 aprilie 2004 privind stabilirea cadrului instituţional pentru coordonarea, implementarea şi gestionarea instrumentelor structural publicată în: Monitorul Oficial nr. 346 din 20 aprilie 2004;
* Regulamentul (CE) nr.1080/2006 al Parlamentului European şi al Consiliului din 5 iulie 2006;
* Regulamentul (CE) nr.1081/2006 al Parlamentului European şi al Consiliului din 5 iulie 2006;
* Regulamentul (CE) nr.1083/2006 al Consiliului din 11 iulie 2006;
* Regulamentul (CE) nr.1084/2006 al Consiliului din 11 iulie 2006.
Site-ografie:
www.fonduri-ue.ro;
www.fseromania.ro;
www.fonduri-structurale.ro;
http://www.ier.ro/;
http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm;
http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=ro;
http://ec.europa.eu/romania/index_ro.htm;
www.inforegio.ro.

THE FUTURE OF RUSSIA AS AN EMERGING POWER

Marcela Mihaela Stanişte, PhD Student, „Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The international system is constantly changing and becoming more complex. In recent years, the rise of emerging powers has been a challenge the developed countries, that were able to keep their dominant position since the last century. The 21st Century involves a new economic order in which countries like the ones from the BRICS group hold more power, even if it is not reflected in the international political system.
Russia is one of the countries whose presence in the BRICS group was heavily debated, especially after the economic crisis of 2008 and in the light of the recent events on the international scene. Once one of the two superpowers of a bipolar system, Russia is currently facing serious economic and political challenges, on regional and international levels. In 2001, the choice of Russia as one of the top four emerging powers seemed a fair and rational choice. However, the natural resources dependence of the economy, the lack of reforms and modernization, the crisis in Ukraine and the sanctions from Western countries, question Russia's ability to achieve its foreign policy objective of regaining its status as a leading world power. In this context, this paper aims to analyze the future of Russia as an emerging power with emphasis on the country's potential and on the measures that could ensure economic growth.

Keywords: power, emerging power, BRICS, Russia, economic growth

Contextul secolului XXI este diferit de secolele trecute din istorie datorită multitudinii de factori şi actori implicaţi în relaţiile internaţionale. Astăzi trăim într-o lume aflată într-o permanentă schimbare, iar sistemul internaţional este din ce în ce mai complex. Lumea continuă să fie unipolară în ceea ce priveşte sfera militară, unde dominaţia Statelor Unite este incontestabilă, însă în alte domenii lumea a devenit multipolară. În ultimii ani, apariţia puterilor emergente a reprezentat o provocare pentru ţările dezvoltate, care au reuşit să-şi păstreze poziţiile dominante încă de secolul trecut. Se preconizează o nouă ordine economică, în care ţări precum cele din grupul BRICS deţin din ce în ce mai multă putere, chiar dacă aceasta nu este reflectată şi în sistemul politic internaţional.

Până în 1991, Uniunea Sovietică a fost una dintre cele două super-puteri mondiale, angrenate pentru jumătate de secol într-o competiţie pentru putere, care a influenţat în cele din urmă toate celelalte state ale lumii[1]. În deceniul care a urmat prăbuşirii Uniunii Sovietice, prestigiul şi puterea Rusiei erau în cădere liberă, datorită haosului din economie, politica internă şi datorită lipsei de obiective ale politicii ruse. Schimbarea elitei de guvernare din 2000 şi atacul terorist de la 11 Septembrie 2001, au adus încă odată ţara în mijlocul problemelor mondiale. După mai mulţi ani în care Rusia a fost tratată ca o societate slăbită, a fost transformată într-un partener major al lumii dezvoltate în noile provocări de securitate[2]. Putin, văzut ca un trimis al lui Dumnezeu, care va reinstaura ordinea, a fost şi mai apreciat datorită creşterii preţurilor la export pentru combustibili şi gaz, perioadă care a coincis cu primele sale două mandate.Putin şi-a luat angajamentul pentru reconstrucţia temeliilor politice

[1]Roger E. KANET, *Russia. Re-emerging great power,* Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2007, p. 1.
[2]Irina V. ISAKOVA, *Russian governance in the twenty-first century. Geo-strategy, geopolitics and governance / Irina Isakova*, London, Frank Cass, 2005, p. 1.

şi economice ale Rusiei. El a făcut din obiectivul său de restabilire a rolului de mare putere obiectivul primordial al politicii externe ruse.

Începutul secolului XXI este şi momentul în care Jim O'Neill, analist al Goldman Sachs, ţinând cont de criteriul economic, clasifică Rusia ca una din cele mai mari patru ţări emergente din lume. Până la criza din 2008, Rusia a reuşit să obţină rezultate asemănătoare celorlalte state emergente în ceea ce priveşte creşterea economică. Faţă de celelalte puteri emergente, care au reuşit să păstreze rate ridicate de creştere economică şi pe perioada crizei, economia rusească s-a prăbuşit, PIB-ul acesteia scăzând cu 8,9% în 2008. Cu o rată de creştere de 1,3% în 2013 şi o prognoză de 0,4% pentru anul 2014 (conform FMI), economia Rusiei stagnează, iar actuala criză din Ucraina nu face decât să agraveze această situaţie.

Având în vedere scopul lucrării de faţă, considerăm importantă definirea noţiunii de putere emergentă, analizând apoi situaţia actuală şi viitoare a Rusiei prin prisma acestor definiţii. Până în prezent nu există un consens în ceea ce priveşte o definiţie a puterii emergente. Jim O`Neill clasifică cele mai mari puteri emergente în funcţie de criteriul economic, susţinând importanţa demografiei şi a productivităţii, cele două fiind necesare pentru a asigura creşterea economică. Analiza începută de Goldman Sachs cu privire la puterile emergente este strict legată de domeniul economic, fără să analizeze potenţialul militar sau influenţa politică. Susanne Gratius defineşte puterea emergentă ca fiind „o ţară care se află într-un proces de transformare de la o anumită poziţie internaţională la o poziţie superioară: de la putere mică la putere medie, de la medie la mare şi de la mare la globală"[3]. Neil Macfarlane afirmă că noţiunea de putere emergentă presupune o serie de caracteristici împărtăşite de către statele în discuţie. Acestea includ: „preponderenţa regională, aspiraţia către un rol global şi contestarea hegemoniei americane"[4]. Macfarlane, pornind de la un alt raport al Goldman Sachs din 2003, aduce în discuţie posibilitatea creării unei coaliţii cu potenţialul de a echilibra puterea SUA, prin cooperarea dintre statele BRICs şi eventual, prin alăturarea altor puteri nemulţumite de configuraţia politicii internaţionale[5].

Dacă în 2001, alegerea Rusiei ca una dintre cele mai mari patru puteri emergente părea o alegere justă şi raţională, în prezent, prezenţa acesteia în cadrul BRICS este adesea contestată, în urma crizei din 2008 şi a ultimelor evenimente de pe scena internaţională. În ciuda rezultatelor mai puţin încurajatoare obţinute de Rusia din punct de vedere economic, Jim O'Neill, în „*The growthmap*", argumentează prezenţa Rusiei în BRICS ca mare putere emergentă, prin prisma potenţialului pe care ţara îl are, acela de a genera un PIB pe cap de locuitor mai mare decât celelalte ţări BRICs şi chiar mai mare decât alte ţări europene.O'Neill susţinea în 2011, că „în momentul în care Rusia îşi va folosi la maxim potenţialul, va crea o serie de probleme complexe şi interesante de natură politică şi socială, atât pentru Uniunea Europeană, cât şi pentru restul lumii"[6].

[3]Susanne GRATIUS, „The international arena and emerging powers: stabilising or destabilising forces?", http://www.fride.org/download/COM_emerging_powers_ENG_abr08.pdf accesat în data de: 10.06.2014, p. 4.
[4]Neil MACFARLANE, „The 'R' in BRICs: Is Russia an Emerging Power?", *International Affairs*, nr. 82/1, vol.82, 2006, p. 41.
[5]*Ibidem*, p. 41.
[6]Jim O'NEILL, *The growth map. Economic opportunity in the BRICs and beyond*, New York, Penguin, 2011, p. 35.

Dacă luăm în considerare definiţia puterilor emergente ca fiind ţari care se află într-un proces de transformare de la o anumită poziţie internaţională la o poziţie superioară: de la putere mică la putere medie, de la medie la mare şi de la mare la globală, Rusia nu ar putea fi considerată o astfel de putere. Dacă în secolul trecut, Rusia era o super-putere, spre sfârşitul secolului şi începutul secolului XXI, aceasta se află mai degrabă într-un proces de transformare de la super-putere la mare putere. Totuşi, situaţia Rusiei este diferită de a celorlalte ţări, datorită faptului că aceasta constituie în continuare o ameninţare la adresa SUA, în cea mai mare parte datorită faptului că deţine suficiente rachete şi încărcături nucleare pentru a distruge SUA. Declinul Rusiei face mai puţin probabilă renunţarea acesteia la arme[7]. De asemenea, Rusia continuă să deţină un rol de membru permanent, cu drept de veto, în Consiliul de Securitate al ONU. Întrebarea dacă Rusia este sau va fi în viitorul apropiat în poziţia de mare putere a unei lumi multipolare rămâne deschisă..

Conform definiţie lui Macfarlane, cele trei caracteristici comune al puterilor emergente (preponderenţa regională, aspiraţia către un rol global şi contestarea hegemoniei americane) se pot găsi în obiectivele şi eforturile actuale ale Rusiei. Politica externă a Rusiei este dominată de eforturile sale de a restabili influenţa asupra fostelor state sovietice, cel puţin pentru a împiedica pătrunderea puterilor externe în acest spaţiu, pentru a limita creşterea influenţei lor şi de a controla tendinţele care ar putea produce efecte negative Rusiei.Aceasta s-a împotrivit oricărei extinderi a NATO sau a Uniunii Europene în această zonă. Fie că ne referim la intervenţia din Georgia din 2008, când aceasta şi-a arătat dorinţa de participare la summit-ului NATO, fie că ne referim la criza din Ucraina şi anexarea Crimeii, este evident faptul că Rusia nu este dispusă să renunţe la influenţa sa în fostele republici. Aspiraţia către un rol global şi contestarea hegemoniei americane sunt chiar motivele principale pentru care Rusia susţine o mai largă cooperare în cadrul BRICS. Cele cinci puteri şi-au declarat încă de la primul summit nemulţumirile cu privire la sistemul internaţional unipolar şi dorinţa pentru transformarea acestuia într-un sistem multipolar, în care rolul lor să se reflecte şi prin prezenţa în principalele instituţii internaţionale. Interesul Rusiei pentru o mai bună cooperare în cadrul BRICS a fost şi mai mare în acest an, summit-ul din Brazilia reprezentând o oportunitate a preşedintelui rus de a arăta opiniei publice internaţionale dovada faptului că Rusia nu este în izolare, chiar dacă a fost exclusă din întâlnirea G8[8].

În ceea ce priveşte criteriul economic, pe baza căruia Jim O'Neill a clasat Rusia ca fiind una din cele mai mari patru puteri emergente, în momentul de faţă Rusia nu reuşeşte să atingă ratele de creştere economică de la începutul secolului iar prognozele nu sunt încurajatoare, conform Băncii Mondiale.

Anul	Rata de creşterea PIB-ului în Rusia
2008	5,2%
2009	-7,8%
2010	4,5%
2011	4,3%

[7]Joseph S. NYE, *The future of power,* New York, PublicAffairs, 2011, p. 172.
[8]OLIVER STUENKEL, „Expectations for 6th BRICS Summit dim further in new geopolitical scenario", http://www.postwesternworld.com/2014/03/17/expectations-geopolitical-scenario/ accesat în data de: 20.06.2014.

2012	3,4%
2013	1,3%

Rata de creştere a PIB-ului în Rusia
Sursa: World Bank Group

De asemenea, dacă luăm în considerare cele două criterii considerate importante pentru a asigura creşterea economică: demografia şi productivitatea, Rusia se confruntă în continuare cu probleme serioase. Una din cele mai acute probleme ale Rusiei este demografia, ceea ce naşte îndoieli cu privire la prezenţa acesteia în cadrul aceluiaşi grup cu Brazilia, India şi China. Prognozele arată cu Rusia se va confrunta cu probleme economice datorită ratei ridicate a mortalităţii şi a populaţiei în scădere. Discursul preşedintelui Vladimir Putin pune accent pe această probleme. Au fost luate o serie de măsuri pentru reducerea consumului de alcool şi pentru încurajarea sporului natural, cum ar fi: creşterea alocaţiei la copii, creşterea alocaţiei pentru cel de-al doilea copil, perioade mai lungi de concediu de maternitate, investiţii în activităţi de îngrijire prenatală, etc[9]. Dacă ţara va reuşi să schimbe trendul demografic, perspectivele economice se vor îmbunătăţii. Cei de la Goldman Sachs (2011), în baza ipotezelor lor cu privire la demografia Rusiei, consideră că PIB-ul Rusiei ar putea ajunge la 7 trilioane până în 2050. Dacă populaţia rămâne la nivelul din 2011, Rusia ar putea ajunge la 10 trilioane până în 2050. În urma analizelor celor de la Goldman Sachs din 2003, cu privire la BRICS, pentru a obţine acele rezultate, Rusia ar trebui să crească la o rată anuală de 3%. Economia rusă nu are nevoie de rate de creştere dramatice, ea trebuie doar să evite crizele[10]. Totuşi, rata de creştere prognozată pentru 2014, de 0,4% nu reflectă optimismul analiştilor de la Goldman Sachs.

Rusia are un potenţial mare, având o populaţie mai mare decât a oricărei ţări din UE. Dacă ar prelua tehnologia vestică şi ar deveni un mediu mai ospitalier pentru ISD-uri ar putea creşte în continuare. De asemenea, ţara deţine talentul intelectual pentru dezvoltarea celor mai performante tehnologii din lume. Educaţia la standarde foarte înalte, în matematică şi ştiinţă sunt avantaje importante în acest sens. Situaţia din Ucraina nu face decât să înrăutăţească această posibilitate pentru Rusia şi lasă viitorul ţării la latitudinea partenerilor asiatici şi a cooperării cu aceştia.

Rusia trebuie să rezolve o serie de probleme pentru a atinge rezultatele prevăzute de către analiştii Goldman Sachs în 2003, dar există şi o serie de oportunităţi. Printre cele mai importante metode de reformare a economiei ruse ar fi diversificarea economiei, pentru a evita dependenţa de petrol şi gaze naturale şi bineînţeles, pentru a evita efectele unei noi crizei precum cea din 2008. Rusia trebuie să dezvolte şi alte industrii, iar populaţia educată a Rusiei ar putea face ca acest obiectiv să fie realizabil. De asemenea, Rusia ar trebui să se concentreze pe atragerea de ISD-uri. Deschiderea către multinaţionalele străine, în alte industrii ar aduce o serie de beneficii economiei ţării. Achiziţia celei mai mari companii alimentare, Wimm-Bill-Dann de către Pepsi în 2010 este considerată a fi un prim pas în acest sens[11].

[9]World P. REVIEW, „Russia Population 2014 - World Population Review”, http://worldpopulationreview.com/countries/russia-population/ accesat în data de: 12.10.2014.
[10]Jim O'NEILL, *op. cit.*, p. 36.
[11]*Ibidem*, pp. 37–39.

Crearea unor ipoteze cu privire la viitorul Rusiei este destul de dificilă. Mulţi observatori mărturisesc faptul că nu se aşteptau ca Preşedintele Putin să meargă mai departe cu anexarea Crimeii. Acţiunile sale anterioare nu au prezis comportamentul său din timpul crizei din Ucraina. Incertitudinea cu privire la motivele şi intenţiile finale ale Rusiei este şi mai mare datorită faptului că este aproape imposibilă obţinerea unor perspective cu privire la modul de funcţionare al politicii de la Kremlin[12]. Totuşi, criza din Ucraina scoate în evidenţă un obiectiv foarte important al preşedintelui rus, şi anume realizarea *Uniunii Economice Eurasiatice*. Această Uniune reprezintă un cadru asemănător modelului Uniunii Europene, însă integrarea nu este justificată pe discursuri orientate pe trecut, valori şi istorie comune, ci pe pragmatism economic[13]. În acest fel, Putin încearcă să readucă Rusia în poziţia ei de lider pe scena mondială şi de putere dominantă, necontestată, în imediata sa vecinătate. Aderarea Ucrainei, care are o economie mult mai mare decât celelalte ţări membre, ar fi fost un pas uriaş pentru Uniune. Aşa se explică şi nesemnarea acordului cu UE a preşedintelui ucrainean Viktor Ianukovici şi criza ce a urmat.Planul lui Putin este ca această să crească într-o uniune puternică supranaţională de state suverane, cum este şi UE, unindu-şi economiile, sistemele juridice, serviciile vamale şi capabilităţile militare pentru a forma o punte de legătură între Europa şi Asia, până în 2015. Uniunea Vamală existentă între cele trei ţări reprezintă o piaţă de 165 milioane de oameni şi un PIB combinat de aproximativ 2,3 trilioane dolari. Kârgâzstan se va alătura anul viitor, împreună cu Armenia. Celelalte state din regiune, precum Azerbaidjan, Moldova (mai degrabă interesate de UE), Uzbekistan, Turkmenistan şi Tadjikistan sunt mult mai reticente[14].

Într-o lume interdependentă, eforturile Rusiei au fost canalizate în susţinerea Uniunii Eurasiatice şi în apropierea de celelalte state din grupul BRICS. Pus în faţa sancţiunilor economice occidentale şi cu probleme în ceea ce priveşte realizarea UEA, o apropiere de China, şi o mai bună cooperare în cadrul BRICS păreau a fi cele mai bune instrumente prin care Rusia să poată transforma actualele vulnerabilităţi în oportunităţi de putere. Viitorul Rusiei ca putere emergentă depinde în foarte mare măsură de modul în care conducerea va acţiona în continuare pe scena internaţională. Exclusă din întâlnirea G8 din acest an, Rusia este nevoită să facă faţă noilor provocări. În timpul summit-ului de la Haga cu privire la securitatea nucleară, miniştrii de externe ai ţărilor BRICS s-au opus restricţiei privind participarea preşedintelui Putin la summit-ul G20 din Australia (noiembrie 2014). Critica membrilor BRICS cu privire la ameninţarea ministrului de externe australian, Julie Bishop, de a exclude Rusia din G20, arată că Occidentul nu va reuşi să aducă întreaga comunitate internaţională la un acord în încercarea de a izola Rusia[15]. Pe lângă efectele economice şi politice negative pe care Criza din Ucraina le produce pentru Rusia, aceasta reprezintă şi un

[12]Jeremy SMITH, „Russia's uncertain future after Putin's Crimean adventure”, http://www.helsinkitimes.fi/columns/columns/viewpoint/9954-russia-s-uncertain-future-after-putin-s-crimean-adventure-2.html accesat în data de: 22.06.2014.
[13]Rilka DRAGNEVA şi Kataryna WOLCZUK, „Russia, the Eurasian Customs Union and the EU: Cooperation, Stagnation or Rivalry?”, *Chatman House*, August, August, 2012, p. 2.
[14]Georgia BROWN şi Jon HENLEY, „A brief primer on Vladimir Putin's Eurasian dream”, http://www.theguardian.com/world/shortcuts/2014/feb/18/brief-primer-vladimir-putin-eurasian-union-trade accesat în data de: 23.09.2014.
[15]Oliver STUENKEL, „BRICS undermine Western attempt to isolate Russia | Post Western World”, http://www.postwesternworld.com/2014/03/25/undermine-attempt-isolate/ accesat în data de: 23.06.2014.

impuls pentru Occident. În faţa unui inamic extern, relaţiile transatlantice se vor îmbunătăţii, proiectul european îşi va recâştiga scopul său şi NATO va primi un impuls: exact lucrurile pe care Rusia încerca să le evite[16].

Summit-ul BRICS din Brazilia a fost de asemenea un instrument prin care Vladimir Putin a dovedit faptul că Rusia nu este supusă izolării internaţionale. Dacă summit-ele din anii precedenţi nu au fost foarte mediatizate, anul acesta The Economist şi Financial Times au acordat subiectului o atenţie deosebită. Cele 5 ţări membre şi-au anunţat intenţiile de constituire a unei bănci a grupului, dar şi a unui fond de rezerve, după ce în nenumărate ocazii şi-au arătat nemulţumirea faţă de Banca Mondială şi Fondul Monetar Internaţional, susţinând nevoia de reformare a acestora şi de acordare unui rol mai important în cadrul lor, ţărilor emergente. Summit-ul a fost considerat un succes pentru BRICS, care au reuşit să atingă dimensiunea instituţională, în ciuda prognozelor date de analiştii vestici, care considerau membrii grupului prea diferiţi ca să poată ajunge la un acord comun. Capitalul iniţial hotărât pentru Banca de Dezvoltare BRICS, denumită Noua Bancă de Dezvoltare (New Development Bank) a fost de 100 miliarde dolari. Crearea acestei bănci demonstrează viabilitatea şi dinamica grupului, în ciuda scepticismului din ultimii ani. Cele mai multe critici ţin de faptul că ratele de creştere ale ţărilor membre au scăzut, însă trebuie ţinut cont de faptul că acestea au reuşit să înregistreze rezultate peste media globală. În ciuda diferenţelor majore dintre cele cinci state, acestea sunt unite de un obiectiv comun, acela al dezvoltării, ceea ce înseamnă că standardele de viaţă din aceste ţări se vor îmbunătăţii. Scopul băncii este de a sprijini şi finanţa proiecte de infrastructură în aceste ţări[17]. Este evident faptul că Noua Banca de Dezvoltare nu va reuşi să submineze rolul Bănci Mondiale sau al Fondului Monetar Internaţional, însă crearea a unor instituţii de acest gen nu face decât să intensifice competiţia dintre cele două blocuri de putere: ţările în curs de dezvoltare şi ţările dezvoltate, reuşind să modifice actuala ordine şi balanţă de putere. Toate aceste schimbări se potrivesc obiectivelor politice ale Preşedintelui rus, a cărui ţară se confruntă cu sancţiuni economice din partea ţările dezvoltate.

Viitorul summit BRICS va avea loc în 2015 în Rusia şi este foarte posibil ca următorul pas în ceea ce priveşte obiectivele, ar fi creşterea rolului politic al grupului. În lipsa unor semne care să arate că relaţia Rusiei cu ţările Occidentale se va îmbunătăţii, acest obiectiv ar face sens pentru factorii de decizie de la Moscova[18]. Dacă pentru Brazilia, India, China şi Africa de Sud, BRICS este un mijloc prin care acestea să-şi diversifice parteneriatele şi să contrabalanseze într-o anumită măsură puterea SUA, pentru Rusia, BRICS este o prioritate a politicii externe, fără de care ar fi complet izolată şi forţată să cedeze presiunilor Occidentale[19]. Oliver Stuenkel consideră că „declaraţia de la Fortaleza poate şi trebuie văzută ca un semn de diminuare a rolului ţărilor Occidentale în afacerile globale şi un semn al

[16]OLIVER STUENKEL, „Vladimir Putin andthe BRICS: What'snext?", http://www.postwesternworld.com/2014/04/11/vladimir-putin-whats/ accesat în data de: 20.06.2014.
[17]DingdingCHEN, „3 Reasonsthe BRICS' New Development Bank Matters", http://thediplomat.com/2014/07/3-reasons-the-brics-new-development-bank-matters/ accesat în data de: 10.10.2014.
[18]OLIVER STUENKEL, „BRICS: Greatestchallengesliesahead", http://www.postwesternworld.com/2014/07/20/greatest-challenges-ahead/ accesat în data de: 10.10.2014.
[19]*Ibidem.*

apariţiei multipolarităţii”[20].Mai mult decât atât, China nu va sprijini Vestul în relaţia cu Rusia. Conform unei publicaţii chineze, Xinhua, un organ important de informare al guvernului central chinez, „bazat pe faptul că Rusia şi Ucraina au legături culturale, istorice şi economice profunde, puterile occidentale ar trebui să abandoneze modul lor de gândire din timpul Războiului Rece, să nu mai încerce să excludă Rusia din criza politică pe care ele nu au reuşit să o medieze şi să respecte rolul unic al Rusiei în trasarea viitorului Ucrainei”[21].

Creşterea economică rusească este dependentă de acţiunile ţării în ordinea politică internaţională. Sancţiunile Occidentului au fost de ordin economic şi chiar dacă nu au afectat suficient de grav ţara, pierderea încrederii investitorilor poate produce pierderi grave pentru viitoruleconomic al ţării, atât de dependent de petrol şi gaz. Felul în care va fi gestionată criza din Ucraina şi modul în care Rusia va reuşi să recâştige încrederea investitorilor, să atragă ISD-uri şi să diversifice economia vor fi cruciale pentru obţinerea rezultatelor prevăzute de analişti Goldman Sachs.Având în vedere situaţia economică a Rusiei, pe termen lung, aceasta îşi asumă riscuri grave. Europa va încerca să reducă dependenţa energetică faţă de Rusia, în timp ce Putin va trebui să limiteze dependenţa sa de Occident, prin stabilirea unor legături comerciale cu China şi alţi parteneri asiatici. Este puţin probabil ca schimburile comerciale dintre Rusia şi Occident să dispară complet, însă cu siguranţă acestea vor suferi din cauza situaţiei actuale.

Părerea specialiştilor este că economia rusă, pentru a putea genera creştere şi pe viitor ar trebui să se modernizeze. Alena Ledeneva în cartea sa cu privire la modernizarea sistemului din Rusia, consideră că în anumite privinţe Rusia este deja modernă sau chiar post-modernă. Rusia este una din cele mai importante pieţe pentru externalizarea activităţii din domeniul IT. Deşi este cu mult în urmă faţă de India şi China ca si volum este dominantă în gama produselor software de top. Rusia a fost prima ţară care a lansat un om în spaţiu, a rămas campioană în lansări Sputnik şi rulează proiecte de turism spaţial. Economia sa este deschisă economiei globale, numărul de oferte publice este în creştere, iar serviciile financiare sunt în curs de dezvoltare. De asemenea, ruşii sunt cunoscuţi pentru cultura şi educaţia lor. Deşi în mare măsură apolitică, generaţia mai tânără este cunoscută ca fiind iscusită în ceea ce priveşte creativitatea şi activismul cibernetic. Cu toate acestea, discursul cu privire la modernizare presupune că Rusia este pre-modernă şi nu doar în ceea ce priveşte dependenţa ei de resurse naturale. Problema în Rusia este diferenţa dintre modul în care lucrurile sunt declarate şi modul în care se pun în practică. Modernizarea Rusiei presupune minimalizarea decalajului dintre cele două în următoarele domenii: codul de conduită al funcţionarilor publici, legislaţia civilă şi comercială, codul corporativ şi drepturile deproprietate, aplicarea şi egalitatea în faţa legii[22].

Toate datele prezentate mai sus indică faptul că Rusia nu este o putere emergentă în sensul convenţional. Însă, toate acţiunile ţării arată spre obiectivele acesteia de a-şi recupera influenţa regională în fostele state sovietice, de a limita pierderile şi de a promova condiţiile

[20]*Ibidem.*
[21]LU YU, „West shouldworkwith, notagainst, Russia in handlingUkrainecrisis - Xinhua | English.news.cn”, http://news.xinhuanet.com/english/indepth/2014-03/03/c_133154966.htm accesat în data de: 09.10.2014.
[22]Alena V. LEDENEVA, *CanRussiamodernise? Sistema, powernetworksand informal governance*, Cambridge, Cambridge University Press, 2013, pp. 23.

care să permită Rusiei, pe termen lung să îşi recâştige rolul de mare putere într-o lume multipolară[23].

Concluzii

În 2001, alegerea Rusiei ca una din cele mai mari puteri emergente părea o alegere mai justă şi raţională, în ciuda diferenţelor dintre cei patru membrii ai grupului. Rusia se încadra şi atunci destul de greu în definiţia unei puteri emergente, aceasta aflându-se mai degrabă într-o perioadă de revenire după o gravă decădere. Odată cu marea criză economică din 2008, au apărut o serie de dezbateri cu privire la faptul că Rusia nu se încadrează în grupul ţărilor BRICS, înregistrând scăderi mari în ceea ce priveşte rata de creştere economică, dar şi confruntându-se cu o demografie în scădere şi cu perspective pesimiste în ceea ce priveşte populaţia până în 2050.

Prin prisma analizei desfăşurate Rusia nu se încadrează în mod convenţional în definiţia unei puteri emergente. Dacă luăm în considerare criteriile lui Jim ONeill, în ceea ce priveşte demografia Rusia se confruntă cu probleme serioase, iar în ceea ce priveşte productivitatea, economia are nevoie de reforme serioase şi modernizare pentru a putea proiecta rate de creştere precum în primul deceniu şi în viitor. Cu o rată de creştere de 1,3% anul trecut şi cu o scădere preconizată şi în acest an, Rusia nu mai corespunde termenului de ţară emergentă. Cu toate acestea, trebuie precizat faptul că Rusia are potenţialul necesar pentru a recupera pierderile deja înregistrate şi a reveni la ratele de creştere anterioare. Pentru aceasta Rusia ar trebui să reformeze economia, diversificând-o şi în alte domenii, altele decât cele ce ţin de resurse naturale, de care ţara este profund dependentă. Pentru aceasta Rusia deţine forţa de muncă inteligentă şi calificată, precum şi un sistem de educaţie recunoscut în ceea ce priveşte matematica şi ştiinţele. De asemenea, ţara trebuie să atragă ISD-urile multinaţionalelor, asigurând un sistem mai transparent şi deschis.

Dacă luăm în considerare caracteristicile ţărilor emergente, care aspiră la putere regională şi la contrabalansarea hegemoniei SUA, şi prin urmare crearea unei lumi multipolare, politica rusă se încadrează în mare parte. În ceea ce priveşte puterea regională, principalul obiectiv al Preşedintelui Putin este Uniunea Economică Eurasiatică, după modelul Uniunii Europene, prin care ar putea să reintegreze fostele state sovietice şi să recâştige puterea în regiune. În ceea ce priveşte contestarea hegemoniei americane, unul din obiectivele grupului BRICS este contrabalansarea puterii americane.

În urma anexării Crimeii şi a evenimentelor din Ucraina, conform raportului Băncii Mondiale, precum şi datorită corupţiei şi birocraţiei, Rusia suferă o criză de încredere care poate afecta grav economia Rusiei pe viitor. Investitorii străini şi-au retras capitalul dinRusia pe fondul neîncrederii, iar rata investiţiilor străine în economia rusă stagnează. Pentru a putea realiza creşterea economică Rusia are nevoie de investiţii străine, în alte domenii decât cele ce ţin de resurse naturale, în care statul deţine monopolul. În prezent, investitorii aşteaptă o poziţie oficială a conducerii cu privire la politica viitoare în ceea ce priveşte economia, poziţie care întârzie să apară.

În aceste condiţii este greu de prezis viitorul Rusiei ca putere emergentă. Rusia, mai are încă potenţialul şi şansele de a-şi asigura creşterea în viitor. Felul în care conducerea ţării

[23]Neil MACFARLANE, *op. cit.*, p. 57.

va folosi acest potenţial va determina şi viitorul ei ca putere emergentă. Uniunea Economică Eurasiatică este un prim pas pentru câştigarea puterii pe plan regional, BRICS oferă Rusiei o perspectivă globală, iar modernizarea ţării îi poate asigura creşterea economică de care Rusia are mare nevoie. Obiectivul ţărilor BRICS este obţinerea unei mai mari recunoaşteri în ordinea internaţională şi în cadrul principalelor instituţii internaţionale. Obiectivul principal al Rusiei este acela de a-şi asigura un loc respectabil şi autonom în ordinea internaţională, cel mai probabil în propria sferă de influenţă regională. Rusia nu îşi propune să răstoarne ordinea existentă, dar la fel ca şi celelalte state BRICS consideră că ar trebui să deţină mai multă influenţă în politica internaţională.

BIBLIOGRAFIE:

Georgia BROWN şi Jon HENLEY, „A briefprimer on Vladimir Putin's Eurasian dream", http://www.theguardian.com/world/shortcuts/2014/feb/18/brief-primer-vladimir-putin-eurasian-union-trade accesat în data de: 23.06.2014.

DingdingCHEN, „3 Reasonsthe BRICS' New Development Bank Matters", http://thediplomat.com/2014/07/3-reasons-the-brics-new-development-bank-matters/ accesat în data de: 10.10.2014.

RilkaDRAGNEVA şi KatarynaWOLCZUK, „Russia, the Eurasian Customs Union andthe EU: Cooperation, Stagnation or Rivalry?", *ChatmanHouse*, August, August, 2012.

Susanne GRATIUS, „The international arena andemergingpowers: stabilising or destabilisingforces?", http://www.fride.org/download/COM_emerging_powers_ENG_abr08.pdf accesat în data de: 10.06.2014.

Irina V. ISAKOVA, *Russiangovernance in thetwenty-firstcentury. Geo-strategy, geopoliticsandgovernance / Irina Isakova,* London, Frank Cass, 2005.

Roger E. KANET, *Russia. Re-emerginggreatpower,* Basingstoke, PalgraveMacmillan, 2007.

Alena V. LEDENEVA, *CanRussiamodernise? Sistema, powernetworksand informal governance,* Cambridge, Cambridge University Press, 2013.

LU YU, „West shouldworkwith, notagainst, Russia in handlingUkrainecrisis - Xinhua | English.news.cn", http://news.xinhuanet.com/english/indepth/2014-03/03/c_133154966.htm accesat în data de: 23.06.2014.

Neil MACFARLANE, „The 'R' in BRICs: IsRussia an Emerging Power?", *International Affairs*, vol.82, nr. 82/1, 2006.

Joseph S. NYE, *The future of power*, New York, PublicAffairs, 2011.

OLIVER STUENKEL, „Expectations for 6th BRICS Summit dimfurther in newgeopoliticalscenario", http://www.postwesternworld.com/2014/03/17/expectations-geopolitical-scenario/ accesat în data de: 20.06.2014.

OLIVER STUENKEL, „Vladimir Putin andthe BRICS: What'snext?", http://www.postwesternworld.com/2014/04/11/vladimir-putin-whats/ accesat în data de: 20.06.2014.

OLIVER STUENKEL, „BRICS: Greatestchallengesliesahead",

http://www.postwesternworld.com/2014/07/20/greatest-challenges-ahead/ accesat în data de: 10.10.2014.
Jim O'NEILL, *The growthmap. Economic opportunity in theBRICsandbeyond*, New York, Penguin, 2011.
World P. REVIEW, „RussiaPopulation 2014 - World Population Review”, http://worldpopulationreview.com/countries/russia-population/ accesat în data de: 20.06.2014.
Jeremy SMITH, „Russia'suncertainfutureafterPutin'sCrimeanadventure”, http://www.helsinkitimes.fi/columns/columns/viewpoint/9954-russia-s-uncertain-future-after-putin-s-crimean-adventure-2.html accesat în data de: 22.06.2014.
Oliver STUENKEL, „BRICS undermine Western attempttoisolateRussia | Post Western World”, http://www.postwesternworld.com/2014/03/25/undermine-attempt-isolate/ accesat în data de: 23.06.2014.

HOW "GLOBAL CARE CHAIN" AFFECTS THE TRANSNATIONAL FAMILY

Maria Petronela Munteanu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: A new problem that is affecting social development is the migration of labor mobility. More and more people, skilled workers prefer to migrate from their countries of origin to developed countries where the pay is better and they are able make a better living, but this migration phenomenon is already well known. A less known growing trend is the phenomenon of "care drain" wich is represented by the migration of housewifes from underprivileged countries to better developed countries where they get paid for the same housekeeping services. Some services that women offer include caring for children, elderly or disabled persons.
According to economics, the imbalances in wage levels and scarse workplaces force migration of work force between countries. However, the causes of migration can not be reduced only to economic reasons; In fact, these factors are determinants of international migration processes, generating waves of migration from each country are clearly influenced by specific factors or changes in local economies, as well as the history of each nation.
However most migrants frequently choose domestic care as a job. Migration from Romania was an enormous phenomenon in the last twenty years when, for the first time in five decades of a repressive regime, Romanians had the opportunity to travel and work - legal or "illegal" - abroad.
In recent years, migration from Romania has become highly feminized: female migration in Romania has doubled between 2001 and 2004. The growth rate of female participation in the labor market combined with declining birth rates disrupted conventional divisions of labor resulting in the predominance of women in care working.

Keywords: migration, care chain, transnationalism, family, care work.

O nouă problemă ce afectează dezvoltarea societăţii este reprezentată de migraţie, de mobilitatea forţei de muncă. Tot mai multe persoane, muncitori calificaţi din ţările de origine preferă să migreze în ţările dezvoltate pentru un trai de viaţă mai ridicat şi pentru un salariu mai bun. Acest fenomen al migraţiei este deja cunoscut de câteva decenii.

O tendinţă mai puţin cunoscută dar care ia amploare se referă la fenomenul de „care drain"- ce presupune migraţia femeilor din ţări subdezvoltate unde prestează servicii de menaj propriilor familii în ţări dezvoltate unde pentru aceleaşi servicii sunt remunerate. Serviciile prestate de femei includ atât îngrijirea copiilor, bătrânilor cât şi a persoanelor cu dizabilităţi. [1]

Potrivit economiei clasice, migraţiile în scop de muncă sunt percepute drept răspuns la dezechilibrele existente la nivelul salariilor dintre diferitele ţări. Cu toate acestea, cauzele migraţiilor nu pot fi reduse doar la raţiuni economice; de fapt, aceşti factori sunt determinanţi în procesele generatoare de migraţii internaţionale, valurile migratorii din fiecare ţară sunt în mod evident influenţate şi de factori specifici sau de schimbări în cadrul economiilor locale, ca şi de istoria fiecărei naţiuni.[2]

Cu toate acestea domeniul cel mai frecvent, pentru care populaţia migraţionistă optează este cel al muncii domestice.

[1]Sonya Michel (2010), „Beyond the Global Brain Drain: The Global Care Drain", The Globalist; http://www.theglobalist.com/beyond-the-global-brain-drain-the-global-care-drain/
[2]Franco Pittau, Antonio Ricci, Laura Ildiko Timşa,(2010) „Românii din Italia între respingere şi acceptare"; Ed. Idos, Roma; Ed Sinnos, Roma, p. 43.

Caracteristici ale muncii interne/casnice

Munca de îngrijire sau munca intimă cum mai este numită, implică participarea activă în munci fizice. De cele mai multe ori este nevoie ca lucrătorii să presteze servicii în casele angajatorilor ceea ce tinde ca acest lucru să fie confundat cu serviciu intern. Cercetătorii descriu acest tip de muncă ca fiind o muncă murdară, muncă ce este adesea evitată de cetăţenii ţării respective. Femeile din ţările subdezvoltate, din pricina lipsei forţei de muncă din ţara natală privesc migraţia ca pe o oportunitate, o şansă de angajare şi de a avea un trai mai bun. Rezultatul muncii transnaţionale, prin diminuarea resurselor forţei de muncă din ţările subdezvoltate economic, produce o redistribuţie la nivel mondial sau o inegalitate a forţei de muncă, în principiu a femeilor ce lucrează în domeniul îngrijirii, numite conform Convenţiei nr.189 Muncă[3] decentă pentru personalul casnic- lucratori casnici.

Conform acestei Convenţiei "Orice persoană angrenată în muncă casnică în cadrul unei relaţii de angajare" se numeşte lucrător casnic, aceştia pot lucra fie cu normă întreagă fie cu jumătate de normă şi pot locui în gospodăria angajatorului (lucrător intern) sau la propriul domiciliu (lucrător extern). După adoptarea acestei Convenţii, Organizaţia Internaţionala pentru Migraţie a realizat un raport intitulat "Domestic workers across the world: global and regional statistics and the extent of legal protection" cu noi date din acest domeniu. Astfel incât, s-au constat următoarele: în intreaga lume sunt 52 de milioane de persoane dintre care 83% femei care lucreaza in domeniul casnic. O distribuţie continentală a lucrătorilor interni arată următoarea situaţie: 21,4 milioane în Asia şi Pacific, 19, 6 milioane în America Latină şi în Caraibe, 5,2 milioane în Africa, 2,2 milioane în Orientul Mijlociu şi 3,6 milioane în ţările industrializate. Munca internă, reprezintă 7,5% din ocupaţia femeilor din întreaga lume cu un procentaj mai mare în unele regiuni precum Asia şi Pacific, America Latină şi Caraibe. Între jumătatea anilor 1990 şi 2010 lucratorii casnici imigranţi s-au înmulţit cu 19 milioane pe intreg globul.[4]

Global care chain

Femeile din ţările dezvoltate economic şi care au un loc de muncă, nu pot să schimbe balanţa dintre nevoile de îngrijire şi nevoia de a avea o carieră, astfel încât tot mai multe se bazează pe femeile migrante pentru a se ocupa de munca casnică. Numărul femeilor ce migrează pentru a presta muncă internă a creat noi reţele de relaţii şi responsabilităţi ce există în interiorul sau exteriorul familiei. Asemenea reţele de muncă internă sunt vitale pentru supravieţuirea societăţii şi a economiei.

Responsabilitatea grijii/muncii domestice este înţeleasă ca munca femeii şi de cele mai multe ori este asigurată fără a fi remunerată. Soluţia parţială şi inadecvată pentru criza muncii domestice din ţările dezvoltate, a fost acela de a transfera munca prestată de femei în propriile familii pe piaţa forţei de muncă. Luând amploare, această muncă este prestată de către femeile migrante, astfel încât munca domestică este o muncă internaţionalizată.[5]

Toate aceste statistici si noi transformări duc la ceea ce sociologul Rhacel Parrenas a numit **"*global care chain*".** Acest concept atrage atenţia asupra unei serii de ştiinţe sociale, în particular asupra studiilor despre globalizare, despre migraţie, despre grija/muncă şi asupra

[3]http://www.cartel-alfa.ro/Docs/20120308Despre%20Conventia%20189-RO.pdf
[4]Maurizio Carrara, (2013), „Indagine sull'assistenza familiare in Italia: il contributo degli immigrati"; UniCredit Foundation, p. 8.
[5]Amaia Orozco,(2010,) „Global care chains, Toward a rights- based global care regime?", p. 3.

studiilor despre gen. Termenul global care chain a fost prima oară utilizat de Arlie Hochschild pentru a se referi la o serie de legături personale între oameni din întreaga lume bazată pe activitatea remunerată sau neremunerată a muncii casnice/grijii.

Recente cercetări definesc termenul de *global care chain*[6]ca fiind condus de femeile din ţările bogate care preferă să plătească femei migrante pentru a le indeplini sarcinile domestice. De obicei aceste femei migrante provin din ţări slab dezvoltate unde la rîndul lor au o familie şi optează pentru un astfel de job, întocmai de a suplini nevoile familiilor lor. Prestând astfel de servicii femeile migrante se află şi ele în imposibilitatea de a-şi îndeplini sarcinile casnice datorită distanţei dintre acestea şi familie fiind nevoite la rîndul lor să angajeze o altă femeie care să asigure munca casnică.

Lanţul grijii are ca scop prestarea de servicii interne pentru a asigura bunăstarea financiară a familiei rămase în ţara de origine prin ajutorul altor persoane. Aceste alte persoane sunt fie persoane dintr-o comunitate mai săracă fie fac parte din familia lărgită a femeii migrante.

În mod clar munca prestată de femei este o caracteristică centrală a fenomenului de lanţ al grijii şi este de notat faptul că prezenţa masculină în acest proces, lipseşte cu desăvârşire. Cu toate că Parrenas a evidenţiat în cercetările sale faptul că femeile din ţările migrante au optat pentru aceste joburi datorită eşecurilor bărbaţilor de a presta astfel de servicii.

Lanţul global al grijii[7] surprinde atât lucratorii casnici migranţi, globalizarea familiilor şi a gospodăriilor dar şi internaţionalizarea serviciilor de îngrijire. Acest concept oferă un instrument de viitor, analitic prin care să cerceteze legătura dintre munca de îngrijire şi globalizare.

Transnaţionalismul. Schimbări şi caracteristici

Conform studiilor dimensiunea economică este cea care motivează plecarea părinţilor la muncă în străinătate, motivarea de a asigura bunăstarea familiei. Însă bunăstarea familiei conform cercetărilor nu reprezintă doar independenţa economică, ci este definită ca o stare de sănătate, fericire şi prosperitate. Acest termen este unul care depăşeşte noţiunea de standard de viaţă bazat pe bogăţia financiară sau materială; acesta presupune aprecieri subiective ale dimensiunii fericirii sau a satisfacţiei cu privire la viaţa ca întreg, incluzând aspectele sale sociale, culturale, spirituale şi emoţionale.

Bunăstarea familiei se referă la sănătatea, fericirea şi prosperitatea familiei ca întreg dar şi a membrilor săi individuali. Familia este cel mai bine definită prin calităţile sale şi ale membrilor săi, şi nu este în mod obligatoriu bazată pe noţiunea că familia este un grup de persoane ce trăiesc în aceeaşi gospodărie. Bunăstarea familiei diferă de cea individuală prin faptul că aceasta se referă la bunăstarea generală a unei forme sau structuri sociale care este mai mult decât suma membrilor săi.

Asigurarea bunăstării reprezintă un efort complex, care trebuie să se sprijine pe resurse din interior dar şi din exteriorul familiei. Atât părinţii cât şi copiii, sau membrii familiei lărgite, sunt angrenaţi în mecanism, beneficiind sau suferind deopotrivă.

[6]Nicola Yeates, (2005), „Global care chains: a critical introduction”, Global Migration Perspectives, Nr. 44.
[7]Parreñas, R., (2005), “Long distance intimacy: class, gender and intergenerational relations between mothers and children în Filipino transnational families”.

În contextul familiei transnaţionale grija/bunastarea sau munca casnică este realizată prin diferite metode. Grija pentru familie constituie una dintre principalele modalităţi prin care familiile transnaţionale menţin intimitatea pe distanţe lungi, iar semnificaţia acestui context instituţional în care familiile transnaţionale operează este reprezentat şi de politicile de stat şi de reglementările internaţionale care joacă un rol important în facilitarea sau ingreunarea menţinerii solidarităţii familiale în afara graniţelor.

Astfel încât din cercetările asupra României reiese faptul că, după plecarea părintelui/părinţilor în străinătate grija/munca de îngrijire este reorganizată prin expansiunea acestui rol preluat de către familia extinsă- în special de către bunici, surori mai mari sau mătuşe. Studii asupra României identifică faptul că, mai ales atunci când grija este oferită de către bunici [8](bunica), în situaţia migraţiei mamei, apare o problemă structurală în acordarea îngrijirii. De aici s-a constatat că luând în considerarea vârsta bunicilor, aceştia nu sunt pregătiţi să ajute copii la realizarea temelor pentru şcoală sau să gestioneze relaţiile dintre copii şi părinţi (taţi).

Familia transnaţională. Definiţii

Conform cercetătorilor Bryceson şi Vuorela familia transnaţionala[9], întruchipează familia în care membrii acesteia trăiesc o parte sau cea mai mare parte din timp separat unii de alţii, (fizic) dar totodată împreună pentru a crea sentimentul de bunăstare, unitate, familiaritate chiar şi traversând graniţele naţionale.

O familie este transnaţională dacă părinţii sunt căsătoriţi însă membrii familiei sunt separaţi unii de alţii datorită plecării la muncă în străinătate.Dacă în mod tradiţional gospodăria presupunea un grup de oameni care locuiesc împreună şi participă colectiv la îndeplinirea sarcinilor de bază reproductive şi productive, cercetătorii familiilor transnaţionale regândesc conceptul de gospodărie bazat pe ideea coabitării membrilor şi iau în calcul separarea spaţială. Cercetările asupra familiei şi asupra migraţiei au evoluat foarte mult în ultimul deceniu, şi s-au luat în calcul factori precum mediul familial, comunitate şi atitudini individuale pentru a explica fenomenul migraţiei dar şi modul de funcţionare a familiilor transnaţionale. Cu toate acestea, metodologic şi teoretic, familiile sunt încă concepute ca fiind nucleare şi delimitată de statul-naţiune. Studiile asupra familiei subliniază apropierea geografică ca o condiţie prealabilă, pentru interacţiune şi schimb în cadrul familiilor, eliminând legăturile de familie care traversează graniţele naţionale. Aşadar legăturile familiale dincolo de frontiere sunt ignorate şi asumate ca fiind imposibil de păstrat. Ori acest fenomen al migraţiei şi îngrijirii este întâlnit în familiile transnaţionale. În ultimul deceniu, cercetările în aria migraţiei arată faptul că alegerile indivizilor migranţi sunt strict legate de membrii familiilor şi de nevoile acestora.

Dincolo de studiile care au ca scop cercetarea directă a familiilor transnaţionale, există şi subdomenii ale acestei tematici. Astfel, în cadrul cercetării familiilor transnaţionale se încadrează următoarele subdomenii: cercetarea maternităţii transnaţionale, care se axează pe strategiile mamelor de a-şi manifesta maternitatea în relaţia cu copiii rămaşi în ţară; cercetarea

[8]Pantea, M. (in press): „Grandmothers as main caregivers in the context of parental migration" European Journal of Social Work special issue 'Social work, older people and migration'. Taylor and Francis".
[9]Bryceson, Vuorela, (2002), "The transnaţional family: new European frontiers and global networks".

copilăriei transnaţionale, copiii implicaţi în procesul migraţiei; paternitatea transnaţională; relaţionarea în cuplu transnaţional şi analiza implicaţiilor transnaţionalismului asupra cuplului.

Printre literatura grijii transnaţionale, maternitatea transnaţională este cea mai des studiată. În general maternitatea presupune grija pentru copii şi educaţia acestora. Această noţiune a maternităţii[10] este strict legată de legătura maternă, ca un fenomen natural, în care mamele sunt principalii ingrijitori ai copiilor. Mamele nu sunt doar responsabile pentru acordarea grijii/îngrijirii pentru copii ci tot ele asigura şi veniturile familiei.

Studiile familiilor transnaţionale, se concentrează foarte mult pe familia restrânsă (relaţia soţ – soţie – copii sau cu alte cuvinte tată – mamă – copii) însă se ia în calcul şi familia mai largă (în care, pe lângă cuplul de bază şi copiii acestuia, intră bunici, fraţi, surori, cumnaţi, cumnate, nepoţi, nepoate, unchi, mătuşi). Se pune accentul pe modul în care familiile tinere migrante reuşesc să ţină legătura cu bătrânii rămaşi în urmă şi reuşesc să le asigure acestora suportul financiar, emoţional şi îngrijirea de care au nevoie.

Schimbările familiilor transnaţionale, sunt cunoscute la nivel mondial din cauza politicilor stricte de migraţie în ţările ce primesc migranţi, politici ce fac dificil pentru familii să migreze împreună, încercând să scape de conflicte violente sau persecuţie. Prevalenţa exactă a schimbărilor apărute în familiile transnaţionale este necunoscută, mai ales, din cauza deficitului de probe cantitative, cauzate de lipsa de atenţie academică şi politică a acestui fenomen.

În prezent sunt câteva studii asupra familiilor transnaţionale, realizate de către oameni de ştiinţă din diferite discipline, care s-au angajat să identifice membrii ce trăiesc dincolo de frontierele naţionale şi efectele unor astfel de acorduri de viaţă transnaţionale asupra copiilor.

Aceste studii au arătat că deşi copiii beneficiază de pe urma migraţiei părinţilor mai ales a ceea ce reprezintă partea financiară, exista şi remitente mai ales în relaţia mama - copil din cauza separărilor prelungite. Mai mult decât atât, aceste procese economice şi psihologice sunt de gen. De exemplu, s-a constatat că familiile în care mama migrează sunt mai multe şanse de a prospera economic decât în familiile cu tatăl. Cu toate acestea, Parrenas a constatat că, problemele emoţionale sunt mai mult resimţite de către copii, atunci când mama lor migrează, comparativ cu atunci când tatăl lor migrează şi asta datorită normelor tradiţionale de gen legate de îngrijire.Rolul de însoţitor al copilului în ţara de origine este slab studiat, dar puţinele studiile pe această temă sugerează că, îngrijitorul este extrem de important pentru bunăstarea copilului. Studiile arată ca în cazul copiilor care au grijă de ei înşişi[11] (auto-îngrijire) sunt de trei ori mai susceptibili de a avea probleme de comportament şi educaţionale decât copiii lăsaţi în grijă unor persoane.

Familiile transnaţionaleau primit, in decursul anilor o multitudine de nume precum familiile astronauţilor, familii binationale, şi gospodării Split. Literatura de specialitate recenta ilustrează familia transnaţionala ca fiind reprezentată de modul în care funcţionează prin circulaţia regulată de produse, resurse, persoane fizice, şi informaţii dincolo de frontierele

[10]Gonzalo Bacigalupe, Susan Lambe, (2011), „Virtualizing Intimacy: Information Communication Technologies and Transnational Families in Therapy" Family Process, vol. 50, nr. 1, p.16.
[11]Wendy Harcourt, (2010), "Rethinking the Economics of Care: Migrant Women's Work and the Global Care Chain", Society for International Development;

naţionale. Literatura asupra familiilor transnaţionale stabileşte că formarea lor este în acelaşi timp într-un proces structural cât şi cultural. Migranţii formează gospodării transnaţionale, ca răspuns al forţelor structurale ale globalizării economice şi în acest sens se bazează pe resurse culturale.

Conform unui raport de cercetare asupra femeii şi migraţiei internaţionale, emigrarea pentru muncă a femeilor conduce de multe ori la un transfer de rol la nivel de unitate familială, astfel încât acestea devin principalii susţinători ai familiei, în timp ce partenerii lor sunt nevoiţi să preia cel puţin o parte din sarcinile domestice. Dincolo de transferul de rol experienţele de migraţie ale femeilor sunt percepute de acestea ca o formă de
emancipare, atât economică, cât şi socială. Contactele stabilite în ţara de destinaţie şi experienţele trăite modifică percepţia subiectivă a identităţii sociale individuale ale migrantelor şi imprimă o identitate socială nouă, percepută ca superioară celei deţinute în comunitatea de origine anterior plecării.

Femeile cu experienţă de migraţie tind să se diferenţieze de ceilalţi membrii ai comunităţii de origine prin anumite aspecte şi elemente adoptate din cultura, stilul de viaţă şi gândirea din ţara de destinaţie. În acest mod, aceste femei ezvoltă un ataşament dublu, atât faţă de România, cât şi faţă de statele de destinaţie.Pentru femeile care emigrează fără partenerul de viaţă, separarea de familie înseamnă, totodată eliberarea de responsabilităţile domestice şi dobândirea independenţei şi autonomiei faţă de acesta şi faţă de familie, implicit. Pentru acestea, adoptarea unui model apropiat de cel egalitar şi încercările de instituire a acestuia în propria familie din comunitatea de origine atrage după sine generarea unor conflicte şi tensiuni.[12]

În ceea ce priveşte situaţia României cu privire la familiile transnaţionale, conform unui raport al Ministerului Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice, indica următoarea situaţie: 59.774 de familii plecate la munca în străinătate, 35.370 de familii în care un părinte este plecat la munca în străinătate, 81.439 de copii ai căror părinţi sunt plecaţi la munca în străinătate, 48.042 de copii rămaşi acasă care provin din familii în care un părinte este plecat la munca în străinătate şi 45.696 de copii rămaşi acasă în îngrijirea rudelor până la gradul IV, dar fără o măsură de protecţie.[13] În urma numărului crescut îngrijorător al părinţilor plecaţi la muncă în străinătate, s-au derulat numeroase cercetări pentru a identifica o serie de factori ce influenţează acest fenomen şi totodata pentru a identifica schimbările apărute în urma plecării părinţilor.

Influenţa şi rolul tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor în contextul familiei transaţionale

Distanţa face ca legătura cu familia să fie una dificilă, iar furnizarea îngrijirii de către mame este una şi mai dificilă fiind puternic influenţată de mai mulţi factori, precum politicile ţării respective, programul de lucru, timp liber, accesul la mijloace de comunicare etc.

Mai nou, conform unor cercetatori, noi practici au intervenit în asigurarea grijii/ingrijirii precum cea a practicii virtuale, care este mai economică, mai practică dar care

[12]„Raport de cercetare, Femeile şi migraţia internaţională, 2007-2013”,file:///C:/Users/Maria/Downloads/raport-femeile-migratia-internationala.pdf
[13]http://www.copii.ro/

oferă totodată şi suport emoţional. Astfel că tot mai multe femei migrante în dorinţa de a fi psihic mai aproape de familie şi din dorinţa de a gestiona posibilele conflictele familiale, ele petrec ore, în fiecare zi pe telefoane sau laptopuri încercând, să tempereze eventualele dispute sau să-şi sprijine copiii şi soţul.

Tehnologia informaţiilor şi a comunicaţiilor (TIC) permite familiilor să se conecteze virtual în schimbul apropierii fizice. TIC include tehnologia telefoanelor, calculatoarelor, internetului, camerelor video, cartele internaţionale, reţele de socializare precum Facebook, Twiter, conferinţe web şi audio precum Skype care este cel mai des utilizat. Utilizarea TIC de către migranţi este în creştere, în ciuda lipsei resurselor economice. Aceştia au devenit foarte repede adoptatorii a astfel de metode. Migranţii percep comunicarea prin astfel de metode ca fiind una relaţională, emoţională şi socială care le permite acestora să menţină legătura cu familia în ciuda barierelor geografice.[14]

Observăm astfel o schimbare în asigurarea grijei/îngrijirii, observăm o schimbare de roluri în familia transnaţională. Impactul acestor schimbări pot să aducă fie efecte pozitive dar şi negative. Această separare de către mamă poate avea grave urmări negative sau se pot construi noi moduri prin care familia poate funcţiona şi astfel se poate depăşi efectul negativ al separării fizice. Toate aceste schimbări pot alterna de la o familie la alta în funcţie de diverşi factori.

TIC sunt instrumente pe care membrii familiei transnaţionale le utilizează înaintea emigrării pentru a plănui şi a pregăti călătoria, dar şi după emigrare, pentru a informa familia cu privire le procesul de acomodare. Diverşi cercetători sunt de părere că TIC poate să-i conecteze pe cei dragi astgfel încât să faciliteze apropierea. Mai specific, unele cercetări asupra comunicării prin tehnologie sugerează faptul că aceste noi forme ale comunicării poate crea sentimentul ca cei dragi sunt prezenţi în ciuda distanţei care-i desparte. Tehnologia este utilizată în primul rând pentru a menţine relaţiile preexistente şi apoi pentru a consolida relaţiile existente în ciuda distanţei. Această abilitate de a construi şi consolida relaţii de la distanţă invocă unele provocări cu privire la sociabilitate, care dupa uniii cercetători este definită ca având trei componente : reţele sociale, schimburi şi mijloace tehnice disponibile, care mediaza interactiunile. Celularele spre exemplu, nu înlocuiesc interacţiunile faţa în faţă, în schimb pot oferi noi oportunităţi de a construi o "prezenţă" înciudadistanţei. Prinurmare, realulşivirtualul nu suntdihotomiceînviaţaacestorfamilii.

Cercetătorii susţin că migranţii transnaţionali se pot angaja în a oferi majoritatea formele grijii şi anume: suport financiar, personal, emoţional sau moral prin tehnologia comunicării. Deşi suportul personal este mai greu de redat prin astfel de modalităţi tehnologia comunicării ajută în relaţionarea cu membrii familiei şi în consolidarea relaţiilor.

Concluzii:

Studiile arată că această nouă tendinţa precum cea a reîmpărţirii globale, a lucrului casnic prestat de femei aruncă o lumină nouă asupra întregului proces de globalizare. Convenţional ţările slab dezvoltate sunt considerate dependente de ţările bogate şi totodată tot

[14]Gonzalo Bacigalupe, Susan Lambe, (2011), „Virtualizing Intimacy: Information Communication Technologies and Transnational Families in Therapy", Family Process, vol. 50, nr. 1, p.20.

mai multe familii din ţările bogate ajung să depindă de migranţii din regiunile mai sărace pentru a oferi servicii de babysitting, menaj.

Migraţia femeilor are multiple implicaţii asupra celor rămaşi acasă. În timp ce remitenţele (banii trimişi în ţară) sunt deseori esenţiale pentru bunăstarea familiilor acestora, absenţa femeii implică şi faptul că acestea nu mai sunt disponibile să ofere aceeaşi îngrijire pe care o oferea de obicei. Desigur remitenţele muncii femeii [15]ajută familiile să plătească taxe şcolare, să asigure costurile medicale, să construiască case mai bune, însă doar atât se poate realiza cu bani, fără suportul femeii în a pregăti mesele copiilor, în educaţia copiilor este dificil pentru familia rămasă în ţară, să se descurce.

Astfel încât familiile recurg la alte persoane de ajutor, la ceea ce cercetătorii au numit lanţ al grijii şi e posibil ca astfel de metode să dea roade sau nu.

Domeniul transnaţionalismului prezintă o arie complexă de cercetare, fiind nevoie de o analiză amplă asupra subdomeniilor acestei teme analizând toţi actorii ţi factorii implicaţi.

BIBLIOGRAFIE:

Amaia Orozco,(2010,) *Global care chains, Toward a rights- based global care regime?;*

Bryceson, Vuorela, (2002), *The transnaţional family: new European frontiers and global networks*, Ed. Berg;

Baldassar, Merla, (2013), *Transnaţional Families, Migration and the Circulation of Care, Understanding Mobility and the Absence în Family Life.*

Franco Pittau, Antonio Ricci, Laura Ildiko Timşa,(2010) *Românii din Italia între respingere şi acceptare*, , Ed. Idos, Roma, Ed. Sinnos Roma.

Gonzalo Bacigalupe, Susan Lambe, (2011), *Virtualizing Intimacy: Information Communication Technologies and Transnational Families in Therapy*, Family Process, vol. 50, nr. 1.

Maurizio Carrara, (2013) *Indagine sull'assistenza familiare in Italia: il contributo degli immigrati*, UniCredit Foundation.

Nicola Yeates, (2005), *Global Migration Perspectives*, Global Migration Perspectives, Nr. 44.

Parreñas, R., (2005), *Long distance intimacy: class, gender and intergenerational relations between mothers and children în Filipino transnaţional families*, Global Networks;

Parreñas R., (2001), *Servants of Globalization Women, Migration, and Domestic Work;*

Pantea, M. (in press): *Grandmothers as main caregivers in the context of parental migration" in the European Journal of Social Work special issue 'Social work, older people and migration'. Taylor and Francis.*

Sonya Michel, (2011)*Women, Migration and the Work of Care: The United States in Comparative Perspectiv,*United States Studies, Occasional Paper Series.

[15]Sonya Michel, (2011) „Women, Migration and the Work of Care: The United States in Comparative Perspective", United States Studies, Occasional Paper Series.

Sonya Michel (2010), *Beyond the Global Brain Drain: The Global Care Drain*, The Globalist,http://www.theglobalist.com/beyond-the-global-brain-drain-the-global-care-drain/ , accesat în data de 23 martie 2013.
Wendy Harcourt, (2010), *Rethinking the Economics of Care: Migrant Women's Work and the Global Care Chain*, Society for International Development;
Ghid pentru copiii singuri acasă, (2009), Bucureşti;
Ghid pentru copiii singuri acasă, destinat părinţilor, (2009) Bucureşti;
Convenţia nr.189Muncă decentă pentrupersonalul casnic, (2011), http://www.cartel-alfa.ro/Docs/20120308Despre%20Conventia%20189-RO.pdf , accesat in data de 7 octombrie 2014.

CONSTITUTIONALISM - THE DEMOCRATIC PATH

Mihai Lupu, PhD, Romanian Academy, Iaşi Branch

Abstract: During post-totalitarian government has shown that it is not enough to adopt a fundamental law containing a specific set of democratic rules. More important than a formal Constitution is to enhance the power and the people with the spirit of democratic values enshrined in the Constitution. This education requires a lot more time than the most pessimistic law and political science experts have imagined. The path is difficult and strewn with many obstacles. The relativization of values, based on the interest of the moment, is easier than the action in the spirit of democratic values established by fundamental law.
The present study sought to identify the relations between constitution, government and the people and, on the other hand, the role of each category in the democratization of the state.

Keywords: constitutionalism, democracy, Constitution, government, post-totalitarism

Constituţionalismul este un proces lent, implicând întreaga societate

Constituţionalismul poate fi considerat mişcarea având o natură complexă care a început prin a pune sub semnul întrebării puterea absolută a guvernanţilor faţă de guvernaţi. Ipostaza guvernat - guvernant a cunoscut o nouă paradigmă, anume a limitelor procesului de guvernare, inerent oricărei puteri de stat. La acel moment, nu se punea încă problema democraţiei ca regim politic, ci doar a afirmării drepturilor claselor superioare. Documentul politico-juridic care a consfinţit aceste limitări a fost Magna Charta Libertatum (1215). Important, dintr-o perspectivă actuală, nu mai este atât conţinutul actului în sine cât spiritul libertăţii absolut necesară afirmării plenare a personalităţii umane. Odată cu naşterea ideii limitării puterii monarhului s-au conturat, pentru prima dată, drepturile personalităţii. Dezvoltate mai târziu de John Locke, J.J. Rousseau şi Thomas Paine, i-au însufleţit pe americani împotriva englezilor în lupta pentru dobândirea libertăţii şi a dreptului de a se autoconduce.

Revoluţia americană, la nivel instituţional, s-a împletit cu liberalismul economic a lui Adam Smith. Anul „Partida de ceai" de la Boston a coincis cu cel al apariţiei „Avuţiei naţiunilor"[1]. Cartea fundamenta liberalismul clasic, potrivit căruia intervenţia guvernului în economie trebuie să fie minimă. Monopulurile şi protecţionismul, pentru că generează scumpirea produselor şi înlăturarea concurenţei, nu sunt recomandabile. Piaţa dezvoltă un mecanism de autoreglare, împiedicând posibilul haos indus de libera concurenţă. Preţurile sunt stabilite tot de piaţă, la întâlnirea dintre cerere şi ofertă. Adevărata avuţie a naţiunilor constă în cantitatea de bunuri şi servicii pe care le produc oamenii. Sintetizând teoria smithoniană, Thomas Jefferson a ajuns la concluzia că „cel mai bun guvern este cel care guvernează mai puţin". Liberalismul a fost ideologia care a stat la baza Constituţiei din 1787, prima constituţie formală şi, în acelaşi timp, cu toate amendamentele, cea mai longevivă.

Dacă legile, adoptate de o adunare reprezentativă, ar fi fost suficiente, o lege superioară, prin care să fie limitată puterea acestei adunări în îndeplinirea atribuţiei

[1] Fr. Watkins, citat de M. G. Roskin ş.a., *Ştiinţa politică. O introducere*, Polirom, Iaşi, 2011, p. 54-55.

fundamentale, nu ar mai fi fost necesară. Primii care au subliniat tendinţa de abuz a Parlamentului, principalul organ legiutor, au fost coloniştii americani, începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. În 1767, Parlamentul Britanic modernizat, proclamând principiul suveranităţii parlamentare nelimitate şi nelimitabile, susţinea că o majoritate parlamentară poate adopta orice lege găseşte de cuviinţă. Reprezentanţii americanilor, printre care James Otis, Sam Adams şi Patrick Henry au protestat, invocând documentele care garantau drepturile şi libertăţile fundamentale împotriva abuzurilor statului.[2] Protestele nu vizau doar nereprezentarea în Parlament, ci mai ales faptul că acesta nu recunoştea nicio limită a puterilor sale. Prin această aplicare a principiului limitării juridice a puterii de către principii superioare Parlamentului însuşi, iniţiativa în dezvoltarea ulterioară a idealului guvernământului liber le-a venit americanilor, prin filosofii ataşaţi tradiţiei clasice, susţinătoare a garantării drepturilor omului.[3]

Au fost fundamentate două valori fundamentale democraţiei: limitarea puterii de stat şi pluralismul. Era doar un început de drum. Regimul presupune mult mai mult: concilierea dintre libertate şi egalitate (libertatea conferă posibilitatea exercitării drepturilor fundamentale în timp ce egalitatea o limitează); considerarea democraţiei ca un regim politic real, sau ca un ideal, finalitate a evoluţiei societăţii; relaţia dintre stat şi societatea civilă (statul îşi justifică existenţa prin rolul conducător în societate sau statul se transformă treptat într-un simplu agent social cu rolul de a rezolva problemele societăţii). În acest context trebuie menţionat că esenţa democraţiei nu constă atât în regula majorităţii cât în respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale personalităţii sau ale minorităţii atunci când majoritatea încearcă să le încalce.

Edmund Burke[4] a observat că, în America, liberalismul a fost moderat decât în Franţa, unde s-a transformat în radicalism. Liberalii, prea încrezători în raţiunea umană, au ignorat faptul că oamenii sunt doar parţial raţionali. Pentru a le controla pasiunile iraţionale, societatea a perfecţionat de-a lungul timpului tradiţiile, instituţiile şi standardele de moralitate, precum monarhia şi o biserică oficială. Dacă acestea sunt date la o parte, impulsurile raţionale ale omului duc la haos, care la rândul lui sfârşeşte într-o tiranie cu mult mai grea decât vechiul sistem. Instituţiile şi tradiţiile existente nu pot fi toate defectuoase pentru că sunt rezultatul a sute de ani de încercări şi erori, poporul obişnuidu-se cu ele. La anumite intervale de timp, schimbarea este necesară deoarece „un stat fără mijloacele de a face schimbări este lipsit de mijloacele necesare conservării sale”. Burke mai constatat, printre primii, că finalul revoluţiei este mai întotdeauna negativ pentru că societatea nu poate fi refăcută imediat conform raţiunii umane.

Liberalismul clasic a dus însă la polarizare: extrem de bogaţi şi extrem de săraci. Tot un englez, Thomas Hill Green[5], a reevaluat ideologia, considerând că, dincolo de o limită a sărăciei, guvernul ar trebui să intervină, pentru a garanta libertatea de a trăi la un nivel adecvat.

[2] E. Mims, Jr., The Majority of the People, New York, 1941, p. 71, citat de Fr. von Hayek în *Constituţia libertăţii*, Institutul european, Iaşi, p. 195.
[3] Fr. von Hayek, op. cit. , p. 196.
[4] Reflections on the Revolution in France (1792), citat de M. G. Roskin ş.a., op. cit., p. 57.
[5] Citat de M. G. Roskin ş.a., op. cit., p. 58.

Toate aceste schimbări de paradigmă au generat, în plan instituţional, drepturi şi libertăţi, care, la început, presupuneau o abţinere din partea statului, cu dreptul de intervenţie doar când erau încălcate, dar, mai târziu, o implicare directă pentru garantarea respectării unor libertăţi pozitive menite a susţine clasele defavorizate de un sistem economic uneori inechitabil (reglementarea normei de muncă, salarizarea, dreptul de asociere în sindicate, dreptul la educaţie şi la sănătate).

De-a lungul timpului, statul a adoptat variate politici pentru menţinerea unui echilibru, de la liberalismul pur la un intervenţionism de context.

Reglementările au mers în pas cu societatea. Conştientizarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale şi necesitatea limitării puterii statului au iniţiat constituţionalismul ca un proces de adoptare a unor legi fundamentale care să consfiinţească aceste valori. În Anglia, apoi în Statele Unite, constituţionalismul a fost un proces lent, care s-a imprimat în conştiinţa poporului, presărat cu numeroase conflicte şi dispute, relevate de o simplă privire asupra istoriei acestor popoare.

Constituţionalismul presupune credinţa în instituţii mai mult decât în cei care le conduc, aflaţi doar temporar în funcţie. Instituţia, ca set de reguli după care se desfăşoară o anumită activitate, asigură sentimentul stabilităţii şi constituie o valoare perenă. De aceea, când instituţia este compromisă de o conduită individuală, într-un stat democratic, pentru a nu afectată instituţia, este sacrificată persoana.

Democraţia este un sistem complex, subtil echilibrat, generat de o cultură politică care se dezvoltă cel mai bine în contextul unei economii de piaţă cu o clasă mijlocie numeroasă, educată, şi o tradiţie pluralistă. Secole de evoluţie religioasă şi filozofică pregătesc atitudinile democratice.

Se poate vorbi de constituţionalism în statele totalitare?

Fără îndoială, conceptul de totalitarism comportă o serie de critici. Nu vom intra însă în polemicile asupra lui, ci îi vom atribui câteva caracteristici, opunându-l pluralismului: un partid unic având drept scop impunerea ideologiei proprii, care, aplicată, va duce la instaurarea unei ordini ideale şi, implicit, la disoluţia statului; proprietatea de stat colectivă; limitarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, cu impunerea unei educaţii etatiste, în spiritul sacrificiului individual pentru binele societar; o luptă continuă împotriva forţelor răului, reprezentat de toate ideologiile contrare; principiul subordonării ierarhice a autorităţilor publice.

L. Kolakowski[6] vedea în scopul unui sistem totalitar distrugerea tuturor formelor de viaţă comunitară care nu sunt impuse de către stat şi îndeaproape controlate de acesta, astfel încât indivizii să fie izolaţi unul de celălalt şi să devină simple instrumente în mâinile statului. Cetăţeanul aparţine statului şi nu trebuie să fie devotat altcuiva, nici măcar ideologiei statului. Statul însemnă mai mult conducători decât instituţii.

Fondatorul ideologiei totalitariste, în varianta de stânga, Karl Marx, nu a reuşit să înţeleagă natura flexibilă şi adaptabilă a capitalismului. Dacă în comunism vedea sfârşitul istoriei, cu disoluţia statului şi proprietatea comună, capitalismul nu l-a putut considera decât

[6] Citat de V. Tismăneanu, *Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*, Polirom, Iaşi, 1997, p. 50.

o etapă intermediară. Pluralismul, specific societăţilor liberale, permite supravieţuirea situaţiilor de criză, neexcluse.[7] Comunismul n-a fost doar o anume specie de regim politic, una din multele forme de dictatură pe care le-a experimentat omenirea începând din antichitate. El a fost unic în încercarea de a modela psyche-ul uman, în hibrisul lui mitologic, în stăruinţa lui de a înregimenta oamenii şi de a-i forţa să se comporte după nişte reţete pavloviene de fericire.[8]

Conducătorii comunişti au folosit constant retorica marxistă, dar practica instituţională a demonstrat că ideologia era doar un paravan pentru justificarea întreţinerii unui aparat de stat corupt, alcătuit din oameni care trăiau în dispreţul profund al comunităţii. Societatea comunistă era un ideal care merita orice sacrificiu.

Libera iniţiativă este oprimată într-un stat totalitar. Sistemul economic este etatic, centralizat şi strict planificat. Cu toate acestea, în practică se dezvoltă un sistem paralel care, la un nivel redus, încurajează interesul privat. De această dată, spre deosebire de societatea democratică, interesul privat excede sfera legalităţii. Nu este instituţionalizat la nivel juridic ci, dimpotrivă, condamnat. În termeni exemplificativi, putem reţine: furtul şi valorificarea produselor din întreprinderi sau din comerţ; contrabanda cu produse considerate de lux; corupţia generalizată (luare şi dare de mită, trafic de influenţă).

Speranţa într-o viaţă mai bună duce la îndreptarea spre religie, care, în condiţiile în care te îndeamnă să te împaci cu soarta, fără un activism social, zădărniceşte orice ieşire din pluton. O parte dintre ierarhii bisericeşti joacă un dublu rol: obţinerea informaţiilor şi potolirea spiritelor revoluţionare.[9]

Totalitarismul nu exclude adoptarea unei legi fundamentale, care, în multe cazuri, poate fi considerată democratică. Totuşi, dacă luăm în considerare constituţionalismul ca practică instituţională, în mod sigur, nu-l regăsim nici în comportamentul guvernanţilor, nici în cel al guvernaţilor.

Simpla consacrare a principiilor la nivel constituţional face un stat democratic?

Aşa cum arătam mai sus, K. Marx a văzut în comunism sfârşitul, ţelul final. Simpla ipoteză a colapsului, implicată în orice construcţie, fie ea şi politico-juridică, nu a fost luată în calcul. Acest lucru s-a întâmplat. Dacă societatea era sau nu pregătită pentru comunism, dacă această ideologie aplicată este compatibilă naturii umane, în esenţă individualistă şi dacă regimul va avea totuşi un viitor este greu de răspuns. Ipoteza fiind exclusă, cu greu s-a intuit ce urmează după căderea regimurilor socialiste.

Societatea a văzut ca soluţie întoarcerea la democraţie. Democraţia însă presupune nişte valori adânc înrădăcinate în conştiinţa atât a guvernaţilor cât şi a guvernanţilor, valori profesate un lung interval de timp. Guvernanţii, legitimi sau nu, au pendulat între o „democraţie originală", cu tendinţe autoritariste, şi democraţia clasică. Cât despre guvernaţi, în majoritate, conduita lor a demonstrat o înclinaţie mai degrabă împotriva pluralismului, cu un spirit foarte puţin critic, în sens constructiv, şi o încredere iraţională în lideri. Astfel, unul

[7] M. G. Roskin ş.a., op. cit., p. 61.
[8] V. Tismăneanu, op. cit., p. 50.
[9] Nicolae Corneanu, de exemplu, fost Mitropolit al Banatului în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, a recunoscut colaborarea cu organele de stat represive.

din criteriile importante în evoluţia ulterioară căderii regimurilor totalitare a fost înclinaţia liderilor către valorile democratice.

Drumul a fost de astă dată invers. În cazul statelor occidentale, mai întâi s-a dezvoltat o conştiinţă individuală democratică pentru ca ulterior valorile sa fie instituţionalizate la nivel juridic. Unul dintre posibilele motive este şi lipsa unui model valid. După căderea regimurilor comuniste, statele democratice puteau constitui un reper. Dar modelul este mai mult de ordin formal, extrinsec. Prin urmare, mai întâi s-a produs instituţionalizarea juridică a principiilor democratice, cu adoptarea unor legi fundamentale. Cât de potrivite erau cetăţenilor, guvernanţi şi guvernaţi, la nivel de conştiinţă individuală?

Democraţia poate apărea practic prea devreme în viaţa politică unui popor. Cetăţenii din statele sărace sunt preocupaţi mai mult de supravieţuire decât de democraţie. Clasele de mijloc aduc cu ele moderaţia, toleranţa şi realizarea faptului că nu se poate realiza totul dintr-odată. Tranziţia către democraţie este delicată şi se întâmplă în cel mai bun caz încet şi treptat, aşa cum a fost în Marea Britanie. Când masele largi de cetăţeni primesc brusc dreptul de vot, sistemul se poate prăbuşi. Alegătorii proaspăt liberi şi fără exerciţiul dreptul de vot pot fi lesne influenţaţi de promisiunile extravagante sau extremiste ale demagogilor, care oferă soluţii simple pentru a obţine voturile celor uşor de convins.

Există o serie de caracteristici care tind să blocheze democraţia, deşi consacrată la nivel legislativ, prin împiedicarea creării unei clase de mijloc puternice, independentă de clasa politică: sărăcia; inegalitatea majoră; nivelurile scăzute de educaţie. Mijloacele de perpetuare a acestor stări de fapt sunt la dispoziţia guvernanţilor.

În privinţa guvernanţilor din perioada imediat post-revoluţionară, putem identifica două categorii: disidenţii faţă de aparatul conducător şi oponenţii sistemului bazat pe ideologia comunistă. Caracterizându-i pe primii, Vaclav Havel spunea[10] că „în general, nu aveau gânduri rele, ci pur şi simplu aşa fuseseră educaţi şi nici măcar cei douăzeci de ani cât stătuseră în afara structurilor partidului şi a practicii politice, ba chiar şi în opoziţia disidentă, nu îi lecuiseră total. Uneori, creau chiar impresia că se înţeleg mai bine cu puterea decât noi, necomuniştii, mai ales deoarece aveau un limbaj comun. Mulţi dintre ei şi-ar fi dorit un fel de nou «socialism cu faţă umană»".

În exerciţiul democraţiei ca regim politic şi pentru asigurarea unei stabilităţi, opiniile minorităţii sunt importante. Fiecare direcţie majoritară la un anumit moment a fost în trecut o pură idee minoritară. Devenită politică publică, în timp se poate dovedi nefuncţională. Decizia majoritară, impusă cu forţa, fără a ţine cont de minoritate, poate fi considerată drept tiranie. Când majoritatea se schimbă, tendinţa este aceeaşi. Prin acest joc, se creează instabilitatea instituţilor, care nu se mai sedimentează, nu mai intră în conştiinţa guvernaţilor pentru a le insufla sentimentul încrederii. Într-o guvernare democratică există mijloace prin care se limitează, prima dată la nivel legislativ, abuzul majorităţii.

Constituţia trebuie înrădăcinată în minţile şi în sufletele oamenilor. Conţinutul constituţiei, spre deosebire de legislaţia infraconstituţională deosebit de stufoasă, este uşor de cunoscut şi uşor de aplicat[11], astfel încât, până la vârsta la care cetăţenii îşi pot exercita toate drepturile, în principiu, conţinutul acesteia să le fie familiar.

[10] V. Havel, Pe scurt, vă rog!, Curtea Veche Publishing, Bucureşti, 2009, p. 99.
[11] În România se studiază în clasele a VII-VIII în cadrul obiectului de studiu „cultura civică".

Elmer Eric Schattschneider[12] susţine că esenţial în teoria democratică este a distinge între lucrurile pe care le pot face oamenii şi lucrurile pe care nu le pot face. Cel mai mare deserviciu care poate fi adus cauzei democratice este a atribui poporului o omnipotenţă mistică, magică, neluând act de ceea ce un număr foarte mare de oameni nu pot face prin simpla greutate a numărului. Aceasta, completăm noi, mai ales dacă avem în vedere intervalul de timp mare în care activismul politic practic lipseşte.

Acelaşi lucru se poate spune şi despre guvernanţi. În general, poporul are o reprezentare distorsionată a ceea ce categoriile de guvernanţi, aleşi locali sau preşedinţi de republică, pot face pentru el. Distorsiunea îşi trage seva din conştiinţa unui partenalism cu origini în perioada comunistă, când partidul rezolva toate problemele: un loc de muncă, o locuinţă, până şi înlăturarea unei rivale în dragoste. Astfel, în campaniile electorale, candidatul promite tot ce nu poate face. Ales, poate încearcă, poate şi reuşeşte, neglijându-şi îndeplinirea funcţiilor şi atribuţiilor stabilite prin lege. Candidatul la preşedinţie urmează a se ocupa de autostrăzi, de locurile de muncă şi de problemele oraşului, în timp ce viitorul primar urmează a legifera. Deruta guvernaţilor este întreţinută prin speranţele deşarte. De aici şi dezamăgirea când nivelul de trai rămâne acelaşi sau se înrăutăţeşte.

Spiritul paternalist se regăseşte şi în credinţa guvernaţilor în oamenii providenţiali şi mai puţin în instituţiile statului, menite să asigure o continuitate a guvernării. Problema e că oamenii providenţiali constituie o excepţie. Tendinţa celor care acced la putere este a se prezenta ei înşişi drept oameni providenţiali. În condiţiile unei dependenţe de clasa politică, pe fondul lipsei de educaţie, pentru guvernaţi e foarte dificil în a opta atunci când îşi exercită dreptul de vot. Important nu este fondul, ci modul de prezentare. Într-un stat de drept democratic guvernanţii sunt ghidaţi de verbul „a face”. Pentru regimurile totalitare sau cele „intermediare” este definitoriu verbul „a da”.

Pluraliştii susţin grupurile de interese cu opinii, în mod firesc, divergente. Acesta este unul din avantajele democraţiei incipiente, indiferent de rezultatul imediat. Divergenţa naşte poziţii contradictorii care, susţinute, relevă situaţii a căror rezolvare duce la progres, fie şi doar ca exemple educative. Rezolvarea conflictelor nu este monopolul unui aparat unitar, ci, expresie a pluralismului, cel puţin în privinţa iniţierii, este dispersată. În plus, părţile au la dispoziţie mijloacele juridice reglementate în spiritul valorilor democratice.

Alexandru Dragomir (1992), cu referire la statele post-comuniste, observa paradoxul relaţiei dintre puterea economică şi puterea politică în contextul democraţiei. Puterea economică este trambulină de lansare spre puterea politică, pentru ca mai apoi cea din urmă, odată câştigată, să fie utilizată pentru a o consolida şi dezvolta pe prima. Diferenţa enormă de statut economico-social între aleşi şi cei care îi reprezintă indică faptul că cel de-al doilea principiu director menţionat mai sus, potrivit căruia alegătorul trebuie să aibă conştiinţa actului votării este serios pus sub semnul întrebării.

Reluând ideea că, anterior schimbărilor de regim, controlul total nu exista în fapt, lucru demonstrat de viaţa economică paralelă, furtul generalizat, lipsa responsabilităţii, totalitarismul fiind doar o încercare de impunere a unor reguli, ne facem o imagine asupra ce a însemnat guvernarea în perioada imediat următoare.

[12] Citat în M. G. Roskin ş.a., op. cit., p. 113.

Cum orice guvernare are drept scop autoreproducerea prin diverse mecanisme formale sau informale, s-a urmărit, în primul rând, perpetuarea avantajelor nomenclaturii din eşaloanele inferioare, mai puţin vizibile şi, prin urmare, văzute de guvernaţi neculpabile faţă de situaţia anterioară. Ba mai mult, existenţa fiind marcată de o culpă generală, cei fără pată erau priviţi cu suspiciune, inventându-se motive de excludere de multe ori hilare, fără nicio legătură cu realitatea.

În domeniul economic, la nivel individual, din perspectiva liberei iniţiative, specifică unei societăţi democratice liberale, instituţionalizată de astă dată juridic, înzestraţi nu erau cei care trăiseră în respectul legii, ci doar cei desfăşurând activităţi caracterizate drept ilicite în vechiul regim. Din nou, două categorii se disting: cei cu activităţi private la un nivel inferior, de subzistenţă la început, excluzând controlul statului şi cei care conduceau întreprinderile economice de stat, dezvoltând în acelaşi timp, în relaţie directă, afaceri private. Pe de o parte, statul a pierdut din netaxare iar, pe de alta, din „scurgerile" de resurse din sectorul public către sectorul privat. În mod evident evoluţia economică nu poate face abstracţie de protecţia guvernanţilor, implicaţi direct sau indirect.

Tot mecanismul descris anterior produce însă o polarizare accentuată între foarte bogaţi şi foarte săraci. Există şi efecte pozitive ale acestei polarizări. Voi menţiona doar două dintre ele: îmbogăţiţii au interesul să consume şi să-şi protejeze averea, iar cei săraci dezvoltă mecanisme de adaptare profitând de libertatea şi oportunităţile unui regim deschis, instituţionalizat.

Protecţia averii presupune recursul la instituţiile statului chiar împotriva unor practici pe care înşişi beneficiarii prosperităţii de tranziţie le-au utilizat. Cea mai importantă dintre ele este justiţia. Utilizarea justiţiei ca instrument de soluţionare a problemelor sociale, dincolo de efectele imediate, dă naştere, în timp, la întărirea autorităţii judecătoreşti. Treptat, se dezvoltă rândul slujitorilor ei, judecători sau procurori, sentimentul exercitării responsabile a funcţiei de apărare a legalităţii. Apărarea legalităţii îndeplineşte şi o funcţie educativă prin contribuţia la dezvoltarea unei conştiinţe civice a cetăţenilor în spiritul drepturilor şi libertăţilor fundamentale. Odată educat acest spirit, guvernaţii îl vor folosi în relaţia cu guvernanţii, prin selectarea unor elite capabile să cunoască şi să răspundă nevoilor societăţii şi prin sancţionarea abuzurilor administraţiei. Or, exerciţiul drepturilor şi libertăţilor prin limitarea puterii guvernanţilor înseamnă constituţionalism, proces prin intermediul căruia se transformă societatea, democratizându-se.

Mecanismele de adaptare ale păturilor sociale defavorizate se traduc în căutarea prosperităţii prin intermediul educaţiei sau în iniţiativa dezvoltării unor abilităţi care să asigure mai întâi supravieţuirea. Libertatea economică şi potenţialul resurselor naţionale dezvoltă reţele interstatale şi schimburi interculturale. Chiar negative, multiplele experienţe pe care le trăiesc guvernaţii, în primul rând, le relevă acestora unele valori necesar a fi protejate, în primul rând de lege şi apoi printr-un activism susţinut.

Efectele instituţionalizării formale a pluralismului se simt pregnant în România abia după 25 de ani. Considerat inutil la început, prin exprimarea publică de către liderul partidului majoritar a suficienţei unui „despot luminat", treptat, a câştigat teren. Baza economică a democraţiei liberale, proprietatea privată, beneficiază de o protecţie efectivă. Verificările asupra modului de dobândire, de dată mai recentă, stabileşte, timid, premisele evitării, în

viitor, a mijloacelor ilegale. Mai mult, devine posibilă naşterea unei clase politice distincte de clasa întreprizătorilor privaţi. Sigur, constituirea unor grupuri de interese susţinătoare ale oamenilor politici nu este exclusă. Soluţionarea conflictelor politice prin intermediul instituţiilor statului, consolidate urmare a activităţii pe care au desfăşurat în intervalul de tip de la schimbarea de regim, scoate la suprafaţă adevărul, contribuind la domnia legii.

Democraţia, dincolo de valenţele practice, rămâne un ideal de care statele se apropie într-o măsură mai mare sau mai mică. Principalul mijloc, din punct de vedere politico-juridic îl constituie un sistem care implică patru categorii: constituţionalism, constituţie, constituţionalitate şi constituţionalizare.

BIBLIOGRAFIE:

Havel, Vaclav, *Pe scurt, vă rog!*, Bucureşti, Curtea Veche Publishing, 2009
Von Hayek, Friedrich, *Constituţia libertăţii*, Institutul european, Iaşi, 1995
Roskin, Michael G. ş.a., *Ştiinţa politică. O introducere*, Polirom, Iaşi, 2011
Tismăneanu, Vladimir, *Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*, Polirom, Iaşi, 1997

Aknowledgement:

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/133675 „Inovare şi dezvoltare în structurarea şi reprezentarea cunoaşterii prin burse doctorale şi postdoctorale (IDSRC doc postdoc)”, cofinanţat de Uniunea Europeană şi Guvernul României prin Programul Operaţional Sectorial „Dezvoltarea Resurselor Umane” 2007-2013.

MAKING THE NEW ROMANIAN. AN OUTLINE OF THE NATIONALIST AND THE LEGIONARY PROGRAMS OF POLITICAL ANTHROPOGENESIS

Mihai Stelian Rusu, Postdoc Researcher, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

***Abstract**: This paper explores the utopian idea of creating the "New Man" and the programs of political anthropogenesis that were carried out in order to renovate human nature in accordance to some ideologically ratified models of human perfection. After analyzing the genealogical record of the idea of creating the "New Man" in Western political thought, the paper sets out to crack open the logic of these political programs of "anthropological demiurgy" by examining them in terms of their ultimate goal (creating the New Man), their hardcore ideological belief (the idea of the malleability of human nature), their agents of change (who are the makers of the New Man?), their objects (who are the "Old Men" that need to be anthropologically reformed), their means of transformation (mandatory public education and physical work), and their site of action (the school and the factory seen as the crucibles of human transformation). Against this general theoretical background, the paper moves on to analyze the Romanian programs of political anthropogenesis aiming to create the "New Romanian." Using a discourse analysis approach, the paper examines diverse writings published during the late 19th century to the end of the interwar period, detailing the utopian profile and human qualities of the New Romanian as it was rendered by its anthropological demiurges.*

Keywords: new man utopia, anthropogenesis, western politics, Romanian anthropogenesis.

Visul politic plăsmuit din ideea utopică a creării „omului nou" a bântuit, monomanic, imaginarul ideologic al modernităţii, ajunsă sub vraja fascinaţiei exercitate de concepţia plasticităţii remodelatoare a naturii umane. Descoperirea iluministă a caracterului maleabil al umanităţii a fost cea care a aprins imaginaţia vizionară a filosofilor care visau la renovarea spiritului uman, făcând posibilă scornirea planurilor de demiurgie antropologică a căror realizare a înstăpânit regimurile totalitare ale secolului al XX-lea. Această năzuinţă demiurgică, de re-plămădire a umanităţii după un tipar uman ratificat ideologic, odată implementată pe scară largă ca program de inginerie antropologică, a transformat cel mai adesea visul ideologic al unei utopii societale într-un coşmar antropologic derulat într-o distopie politică. Alternanţa onirică presupusă de metamorfoza visului utopic în coşmar distopic nu a cruţat timpul-spaţiu românesc ca decor cronotopic al desfăşurării sale. Lucrarea de faţă îşi asumă sarcina de a pătrunde în logica programelor demiurgice de „antropogenie politică" desfăşurate în spaţiul românesc în strădania de creare a „noului român".

Metodologia programelor de demiurgie politică

Vom argumenta că programele de demiurgie politică puse în acţiune pentru a renova natura umană dispun de o *metodologie* specifică, pe care ne propunem să o analizăm descompunând-o în elementele sale constitutive. Şase sunt componentele care, interconectate, dau angrenajul metodologic al programelor de demiurgie politică: a) *scopul ultim* urmărit de teleologia antropologică a creării „omului nou"; b) *doctrina antropologică* a „behaviorismului ambiental", cu ale sale premise îngemănate: i) premisa primară a maleabilităţii naturii umane, cuplată cu ii) premisa secundă a posibilităţii de renovare a naturii umane prin modificarea şi manipularea sistematică a mediului sociocultural şi economic (Cheng, 2009, p. 9); c) *subiecţii*

sau *agenţii schimbării*, anume persoanele încredinţate cu misiunea de transformare a naturii umane în acord cu modelul statuat ideologic al „omului nou"; d) *obiectele programelor transformatoare*, anume persoanele definite ca „oamenii vechi" asupra cărora trebuie exercitate măsurile de renovare antropologică; e) *mijloacele transformatorii,* anume modalităţile prin intermediul cărora agenţii încredinţaţi cu misiuni renovatoare acţionează asupra obiectelor desemnate ca receptorii politicilor de demiurgie antropologică; f) *locus-ul acţiunii*, în speţă, spaţiile sociale care aveau să ofere decorul instituţional al acestor procese transformatorii. Trei au fost siturile în care s-a experimentat proiectul antropologic de crearea a omului nou: i) mai întâi, *şcoala* a fost văzută ca laboratorul antropologic, creuzetul social în retorta căruia se putea galvaniza noua formulă a naturii umane după reţeta(rul) statuat(ă) de ideologia promovată statal; ii) mai apoi, *armata*, ca şcoală a maturităţii şi bărbăţiei; iii) în fine, *tabăra de muncă* (în ideologiile de extremă dreapta) sau *fabrica* (în ideologiile de extremă stânga), înţelese ca locuri ale propăşirii fizice. Deşi idealul intercalării celor trei instituţii de socializare (şcoala, armata şi tabăra de muncă sau fabrica) pentru a forma un unic şi integrat angrenaj formativ al tipului uman dorit ghidează politicile antropologice ale tuturor societăţilor moderne, doar regimurile totalitare au reuşit performanţa de a înregimenta în instituţiile sale întrega generaţie tânără pe care să o treacă, în mod repetat, prin instituţii succesive de socializare. Aşezate ca staţii de perfecţionare umană dispuse în cascadă de-a lungul biografiei individului, şcoala, armata şi tabăra de muncă ori fabrica erau menită să îl aproprie, asimptotic, pe individul care staţiona în ele în cursul vieţii sale de idealul de desăvârşire umană decretat ideologic.

Plămădirea „Românului Naţional" prin pedagogia neamului

Prefigurări ale primului program de demiurgie politică derulat de autorităţile statale româneşti aveau să se lase întrevăzute începând cu ultimul pătrar al secolului al XIX-lea, când, sub auspiciile politice ale unificării principatelor dunărene în Principatul România, ideologii statului naţional integral au insistat asupra necesităţii imperioase de îndârjire a conştiinţei de sine româneşti ca mijloc de fortificare a fragedei statalităţi româneşti. Programul de plămădire a „Românului Naţional" nu poate fi înţeles decât ca parte integrantă a *procesul de naţionalizare populară* demarat de intelighenţia naţionalistă românească, pe agenda căreia trona idealul de a insufla spiritul naţionalist cât mai adânc în profunzimile corpului social. Realizarea acestuia este indisociabil legată de proiectul de instituire a unui sistem de învăţământ primar public, universal şi gratuit – materializat formal prin legea instrucţiunii publice din 1864 – care să servească drept mijloc de creare educaţională a Românului Naţional.

Principatul unit România s-a confruntat cu aceleaşi probleme pe care le-au întâmpinat toate celelalte state naţionale construite politico-instituţional pe valul naţionalismului care a măturat, în cele din urmă, sistemul statelor imperiale stabilit în urma Congresului de la Viena (1815). La fel cum, cu ocazia primei şedinţe parlamentare a recent unificatului regat italian din martie 1861, Massimo d'Azeglio ar fi declarat „Am făcut Italia. Acum este timpul să facem italieni", în aceeaşi perioadă, România fiind făcută, era cazul ca autorităţile statale să facă acum români. Forma (statalitatea naţională) trebuia să îşi creeze conţinutul (identitatea şi conştiinţa naţională). În ciuda conştiinţei de neam care îi unea pe moldoveni şi pe valahi în

cadrele aceleiaşi românităţi etnice, identităţile regionale – cristalizate în secolele de tradiţii politice divergente pe suporturi teritoriale-istorice diferite – încă mai persistau în dedesubtul categoriei suprapuse a românităţii identitare. Imperativul acelor vremuri era urgentarea procedurilor de convertire identitară a ţăranilor moldoveni şi munteni în români naţionali. Procesul de naţionalizare presupune, înainte de toate, dizolvarea solidarităţilor locale (regionalism) şi a identităţilor confesionale (ortodoxism) în unica solidaritate naţională a românismului. Naţiunea trebuia să devină nu doar „comunitatea terminală" a românului, dincolo de care umanitatea era o simplă abstracţie, o noţiune vaporoasă care nu poate reclama din partea individului niciun fel de solidaritate, ci şi comunitatea supremă de apartenenţă, având prioritate în faţa altor forme de solidaritate (familială, locală, profesională, confesională etc.). Or această masivă operaţiune de naţionalizare a poporului nu se putea derula în afara construirii unui aparat instituţional statal care să acţioneze ca un *dispozitiv de reciclare identitară*. Prin intermediul acestuia, statul-naţiune trebuia să transforme ţăranii ortodocşi cu loialităţi regionale (Moldova, respectiv Ţara Românească) în români naţionali. Procesul de naţionalizare derulat în societatea românească s-a desfăşurat de-a lungul unor linii nu foarte diferite de cele urmate de Cea de-a Treia Republică Franceză de până la Primul război mondial (1870-1914), când autorităţile republicane au lansat masivul program de reconversie identitară descris de către E. Weber (1976) prin sintagma care dă şi titul celebrei sale cărţi, *Peasants into Frenchmen*. Două sunt instituţiile centrale ale acestui aparat statal însărcinate cu funcţia de convertire identitară: şcoala şi armata. În aceste şcoli ale românismului, primind mai întâi pedagogia naţională şi mai apoi educaţia ostăşească, individul era trecut prin staţii consecutive de naţionalizare al cărui produs finit era subiectul naţional. În termeni hidraulici, curgerea vieţii individului trecea prin *ecluze succesive de naţionalizare*, la capătul cărora, biografia personală a individului era contopită în marea biografie colectivă a neamului. Prin şcoală şi armată, statul-naţiune urmărea idealul de instituire a individul ca „*homo nationalis* din leagăn până în mormânt" (Balibar, 1991, p. 93).

Scopul final consta, aşadar, în facerea omului naţional, în convertirea ţăranului ortodox în românul patriot. Duhul naţional trebuia insuflat cumva în fondul spiritual al conştiinţei ortodoxe. *Doctrina antropologică* a „behaviorismului ambiental" ce susţinea posibilitatea acestei prefaceri identitare a fost facilitată de „descoperirea teoriei socializării" pe care a făcut-o gândirea occidentală a secolului al XVIII-lea (Ramirez şi Boli, 1987, p. 10). Ideea forţă a acestei teorii a socializării, ajunsă una din dogmele centrale ale sociologiei, rezidă în metafora plasticităţii naturii umane. În special copiii, cu a lor frăgezime caracterială, pot fi remodelaţi prin educaţie. Astfel, *obiectele* umane asupra cărora s-a aplicat tehnicile de naţionalizare prin socializare patriotică au fost copiii de ţărani. La faptul că pruncii de ţărani au constituit populaţia ţintă pentru exercitarea programului de demiurgie antropologică a contribuit decisiv şi raţiuni obiective de ordin demografic. România sfârşitului de secol al XIX-lea era o ţară covârşitor rurală, aproape nouă din zece cetăţeni ai regatului locuind la sat. Procesul modernizării în care a fost angrenată societatea românească, în special după deschiderea ecluzelor comerţului pe Dunăre în urma Tratatului de la Adrianopol (1829), nu a schimbat semnificativ compoziţia fundamental ţărănească a ţesutului social. Efectele unui secol de modernizare pe planul urbanizării s-au situat sub pragul de 10 procente. În 1912, de exemplu, populaţia rurală alcătuia încă 83 de procente din totatul populaţiei Vechiului Regat.

Pe fondul acestor condiţii demografice, la care trebuie adăugaţi numaidecât şi factorii ideologici prezenţi sub forma ideologiilor de *fin de siècle* care idealizau viaţa ţărănească ca fiind modul românesc de existenţă prin excelenţă (poporanism, sămănătorism etc.), nu sunt greu de înţeles raţiunile pentru care pruncii de ţărani erau vizaţi de politicile antropologice urmărite de autorităţile române. *Mijloacele transformatorii* instrumentate în vederea prefacerii românului naţional au fost, după cum am amintit deja, pedagogia naţională şi educaţia militară. *Subiecţii schimbării*, agenţii naţionalizării şi educatorii noului român naţional, au fost învăţătorii rurali, însărcinaţi cu rolul sacerdotal de apostoli ai românismului. În fine, *spaţiile acţiunii metamorfotice* au fost şcoala şi armata, văzute drept cazanele de fierbere în care, din ţăranul moldav sau valah avea să iasă românul naţional.

În aceste condiţii social politice, demografice şi ideologice nu trebuie să ne mire speranţa mesianică investită în învăţământul rural de către intelighenţia românească a sfârşitului de secol XIX. Românismul îşi găsea salvarea în şcoala sătească, imaginată drept laboratorul antropologic în care, sub efectul catalitic al educaţiei patriotice, sinele naţional avea să se înfiripe. În tratatul său de *Pedagogi'a* (1870), Simion Bărnuţiu a statuat la baza învăţământului naţional principiul călăuzitor al *amorului pentru patrie* (§135, pp. 176-183). Modelul de educaţie naţională pentru care Bărnuţiu pledează pasionant trebuie să pulseze de iubirea necondiţionată pentru patrie. Aceasta poate fi instilată în sufletul copiilor prin educaţie patriotică axată pe cunoaşterea istorică. Iar întrucât geniul românesc se relevă în istorie în special în „faptele cele eroice ale Românilor", cărturarul postulează necesitatea cunoaşterii istoriei prin „biografiele Românilor şi ale Românelor mari" (Bărnuţiu, 1870, p. 180). Doar printr-o astfel de istorie, centrată pe Marii Români şi pe marile lor fapte de arme, „educatoriulu românu va desteptá […] *spiritulu celu eroicu* alu stramosiloru, carii 'si apretiau tier'a, limb'a si libertatea mai multu decat vieti'a, cà nu e nimic'a mai nobile decatu a muri pentru patria" (ibidem, p. 183). Educaţia patriotică, în concepţia lui Bărnuţiu, este imperativ să prăsească *spiritul sacrificial* în conştiinţa copiilor, devotamentul lor pentru patrie şi veneraţia lor pioasă pentru pământul natal (ibidem, p. 180). Pedagogia românismului presupune necesarmente şi educaţia militară a tineretului: „educatiunea are se cresca in fiacare alumnu seau invetiacelu si unu *aperatoriu* alu *patriei* pentru tempu de nevoia" (ibidem, p. 182), dispuşi, fără să fie cuprinşi de tremurul ezitării ori tracul nehotărârii, să-şi verse sângele în numele spiritului naţional după modelul eroicilor lor străbuni.

Paradigma bărnuţiană a patriotismului sacrificial, cu a sa finalitate antropologică constând în plămădirea Românului naţional, a fost transpusă în sistemul educaţional de oameni precum George Radu Melidon şi Ştef. C. Michailescu. Primul, scriind *Manualul învĕtietorului* (1874) în calitatea sa de director al Şcolii normale de învăţători din Bucureşti, conferă educaţiei săteşti un aspect misionaristic. Învăţătorii rurali trebuie să devină apostolii românismului, să propăvăduiască ideile naţionaliste în universul socio-cultural al satului românesc dominat de etosul religios. A venit însă timpul, argumentează Melidon, pentru completarea moralei creştine cu etica naţională. Şcoala, ca incubator al naţionalismului, trebuie să devină „întocmaĭ ca o adoua biserică" (Melidon, 1874, p. VIII). Iar şcolile normale, cele menite să formeze viitorii învăţători, au rostul de a fi „pepiniere profesorale" de „sacerdoţi culturali" (Michailescu, 1888, pp. 158, 157). Ei vor fi cei care vor „aprinde lumina în lanternă" şi vor împrăştia cuvântul noii evanghelii naţionale. Religia singură nu mai poate

face faţă cerinţelor timpului. Doar cunoaşterea istoriei naţionale „descéptă pe om şi la datoriile ce are către pământul în care s'aŭ născut, şi în care reposéză ósele moşilor, stremoşilor seĭ, precum şi către semenîĭ seĭ fraţî de limbă cu concursul cărora póte mosceni, în maĭ bună înţelegere, pământul pe care se hrănesce el însuşĭ cu familia sa, şi pe care este prin urmare dator al spori şi al înflori prin munca sa şi a-l apăra cu sacrificiul vieţeĭ séle" (Melidon, 1874, p. 79).

Această „teoria patriotică" a sarcinii educaţionale a istoriei îi pare solid îndrituită şi lui Michailescu. Autor al unor *Incercari critice asupra învĕţământului nostru primar*, inspectorul general conştientizează riscul comportat de „făurirea de eroi" şi de stoarcerea unor concluzii autoflatante din materialul istoric, considerând, pe bună dreptate, că „o procopsélă de aluatul acesta" are urmări păguboase în măsura în care s-ar întemeia dinadins pe neadevăr (Michailescu, 1888, p. 77). Pe de altă parte, tributar unui *Realpolitik* educaţional şi luând cunoştinţă de egoismul naţional tot mai accentuat al ţărilor vecine, Michailescu insistă asupra rostului patriotic al instrucţiei istorice: „nimenĭ nu póte nega că istoria patrieĭ […] trebuie să serve institutoruluĭ inteligent ca mijloc de stimul al simţirilor măreţe, […] ca hrană de întărire a iubiriĭ de ţară, mai presus de orĭ-ce" (ibidem, pp. 77-78). Nu fără temei circumstanţial, inspectorul denunţă vitriolant propunerile de a dirija educaţia istorică pe făgaşul umanitarismului ca „utopii fanteziste eterate" care, în pofida idealismului lor naiv, constituie în fapt un atentat împotriva simţământului naţional (p. 78). În condiţiile în care ţările vecine, rivale geopolitice ale încă plăpândului stat naţional românesc, investeau masiv în promovarea egoismului naţional, educaţia umanitaristă ar fi soră cu sinuciderea statală. Nu aceasta este calea de urmat. Pe bună dreptate, Michailescu rezonează pe aceeaşi lungime de undă a ideilor cărora le va da glas, câteva decenii mai târziu, E. Durkheim: „La ce ar folosi să concepem o educaţie ce ar fi mortală pentru societatea ce ar pune-o în practică?" (Durkheim, 1980, p. 35) [1911]. Mult mai oportun este exemplul învăţământului german, care îl „arméză pe scolar nu numaĭ pentru lupta vieţiĭ, ci şi pentru rĕsboiul istoric dintre naţiunĭ şi dintre rase" (Michailescu, 1888, p. 79), inculcându-i în acelaşi timp o conştiinţă mistică în privinţa destinului istoric al Germaniei şi în „menirea providenţială a raseĭ" (p. 80). Aceasta este formula germană a militantismului şi *militarismului* patriotic după care trebuie modelată educaţia naţională românească. Nu doar pedagogii români, ci întreg continentul european privea, terifiat şi admirativ deopotrivă, la formidabilul succes al mecanismului de înregimentare a educaţiei în slujba statului pus în mişcare de germani. După înfrângerea catastrofală în faţa Prusiei din 1870 care a dus la prăbuşirea celui de-al Doilea Imperiu, convingerea francezilor şi nu numai era că „învăţătorul prusac este cel care a câştigat războiul [franco-prusac]" (Reisner, 1922, p. 82). Educaţia învânat patriotică îşi dovedea astfel, pe câmpul de bătălie, utilitatea naţională. „Scóla nu este un amfiteatru de esperienţe *in anima vili*", avertizează inspectorul. Şi cum să fie pruncii creaturi lipsite de valoare pe care să se poate experimenta pedagogic la voie? Dimpotrivă, miza pedagogică pusă în joc în şcoală este însăşi viitorul neamului, propăşirea lui politică ori damnarea sa istorică. Tocmai din aceste raţiuni, şcoala trebuie să fie „un atelier de înălţare sufletéscă prin mijlóce sigure şi probate deja" (Michailescu, 1888, p. 14). Şi ce poate fi mai sigur decât metoda prusacă de instrucţiune în scopuri naţionaliste care a rezistat testului suprem al războiului din care s-a zămislit măreţul Reich German?

Formula educaţională de plămădire a Românului Naţional, înzestrat cu spirit eroic şi patriotism sacrificial, era deja consolidată la finele secolului al XIX-lea. Precipitările politice aduse de secolul al XX-lea, finalizate cu izbugnirea Marelui Război, vor cere o radicalizare a modelului antropologic după care a fost modelat noul român. Vom urmări cum, sub înrâurirea ideologiilor de extremă dreapta ce au cuprins interbelicul românesc, pedagogia neamului elaborată în secolul al XIX-lea a fost înlocuită cu o pedagogie martirică propulsată de ideologia legionară a sacrificiului eroic.

Zămislirea „Românul Eroic" prin pedagogia martirică

Românul Naţional plămădit educaţional prin pedagogia neamului în decursul celei de-a doua jumătăţi a secolului al XIX-lea şi-a îndeplinit misiunea istorică pentru care a fost zămislit. Mai întâi, în Războiul de Independenţă Naţională din 1877-1878, când sacrificiile sale au fost răsplătite politic prin consacrarea statalităţii române ca principat – ulterior, din 1881, regat – independent, ca mai apoi să îşi dea proba supremă a utilităţii sale politice în Marele Război al Întregirii Naţionale încheiat în 1918 cu unificarea teritoriilor româneşti în România Mare. Cu greu pot fi imaginate sacrificiile de sânge făcute de români (ca şi de alte popoare) în numele unor aspiraţii politice (independenţă, auto-determinare, unitate) în lipsa doctrinei naţionaliste şi a succesului programului ideologic de plămădire a Românului Naţional. Perioada interbelică, deschisă de sfârşitul Primului Război Mondial şi de realizarea României Mari, avea să aducă propriile sale provocări politice şi să producă propriile sale convulsiuni domestice. În special caleidoscopul etnic al României Mari (care, alături de teritoriile anexate care i-au dublat suprafaţa, a încorporat şi masive concentraţii populaţionale de origine etnică non-românească – maghiari, saşi, secui, evrei, romi etc.), politicianismul înrădăcinat în cultura politică autohtonă, problemele economice moştenite în urma Marele Război care aveau să fie adâncite odată cu apariţia crizei economice la sfârşitul anilor 20, precum şi ameninţarea bolşevică la adresa integrităţii naţionale au condus la crearea de tensiuni interne. Modelul „Românului Naţional" se cerea actualizat în acord, pe de o parte, cu noile condiţii domestice, pe de altă parte, cu duhul european al vremii. Astfel, arhetipul „Românului Naţional" a suferit o radicalizare corespunzătoare spiritului dominant al anilor treizeci, care a elaborat, pentru prima oară pe tărâmul cultural românesc, ideea explicită a *omului nou*. Traficată intens în mediile intelectuale europene, ideea omului nou a fost importată în spaţiul românesc de discursul legionar, care şi-a întemeiat întreaga viziune ideologică pe necesitatea imperioasă a creării omului nou ca mijloc de revitalizare spirituală a românităţii.

Înfiinţată în 1927 de Corneliu Zelea Codreanu ca organizaţie paramilitară de extremă dreapta, Legiunea Arhanghelul Mihail s-a afirmat în interbelicul românesc ca cea mai efervescentă răbufnire a spiritului naţionalist, ajungând în 1940 să instituie chiar Statul Naţional-Legionar alături de aliatul lor vremelnic, generalul Ion Antonescu. Matricea ideologică a legiunii, întrepătrunsă de un misticism ortodoxist, era alcătuită dintr-o serie de anti-poziţii: anticomunism, antisemitism, antimasonism, antipoliticianism etc. Luările de poziţie virulent antiiudaice (filiaţia cuzistă a legiunii), campaniile violente instrumentate împotriva comuniştilor, terorismul politic lăsat cu multiple asasinări – acestea sunt elementele prin care s-a impus Legiunea în arena sociopolitică a României interbelice. Totuşi, Horia

Sima – cel care a preluat şefia Legiunii după moartea lui Codreanu şi devenit codificatorul doctrinar al ideologiei legionare după înfrângerea rebeliunii legionare din 1941 în urma căreia a luat calea exilului – argumentează că toată înşiruirea de anti– (anticomunism, antiiudaism, antipoliticianism etc.) prin care mişcarea s-a definit pe cale apofatică, „nu sunt decât accidente în dezvoltarea ideologică a Legiunii. Dispărând cauzele care le-au provocat, vor dispărea şi atitudinile mai sus amintite, ca efecte ale lor" (Sima, 2005, p. I). Doar debarasând sistemul de credinţe legionar de aceste calităţi accidentale putem ajunge la „fondul inalterabil de idei, insensibil la schimbările istorice" care dă substanţa perenă a gândirii legionare. Miezul dogmatic al doctrinei legionare rezidă în „ideea fundamentală […] a creării unui om nou în mijlocul colectivităţii româneşti, care să constituie punctul de plecare al unei mari transformări spirituale în viaţa neamului nostru" (Sima, 1949, p. 8).

Gândirea legionară, după ce a trasat în tuşe groase liniile de forţă ale profilului omului nou, s-a văzut forţată de împrejurări să îl lase nefinisat, fără să îi mai adauge alte detalii de nuanţă. Motivul pentru care idealul de om nou a fost abandonat în stadiu de crochiu intră în categoria evenimentelor de forţă majoră. C. Zelea Codreanu a fost executat în timpul detenţiei în 1938, nemaiapucând să scrie volumul al II-lea al cărţii *Pentru Legionari* (1936), în care promitea să detalieze anatomia morală şi caracterială a noului om legionar. În volumul întâi, singurul care a văzut lumina tiparului, Codreanu relatează dubla biografie, cea personală, indisociabil legată de naşterea laborioasă şi evoluţia tumultuoasă a mişcării pe care a căpitănit-o. Asasinarea i-a zădărnicit planurile pentru scrierea celui de-al doilea tom, văduvindu-ne astfel de un portret în acvaforte al omului nou elaborat de însuşi liderul mişcării. Ion Moţa şi Vasile Marin, cei care puteau să contribuie prin scrierile lor la perfectarea profilului noului om legionar, au murit şi ei încă din 1937 pe frontul spaniol. Al doilea motiv de forţă majoră, adiţional dispariţiei liderilor legionari, care explică de ce gândirea legionară nu a reuşit să definitiveze modelul omului nou, ţine de disoluţia mişcării ca urmare a secvenţei de evenimente ce s-a sfârşit prin înfrângerea de către armata română aflată sub comanda lui Ion Antonescu a rebeliunii legionare din ianuarie 1941. În lipsa unui astfel de portret definitiv, trei sunt sursele pe care le putem exploata în vederea reconstrucţiei idealului antropologic al omului nou legionar: i) detaliile fragmentate împrăştiate în scrierile liderilor legionari, în special în primul volum din *Pentru Legionari* (1936) şi în *Cărticica şefului de cuib* (1937) ale lui Codreanu, colecţia de articole de gazetărie ale lui I. Moţa reunite în *Cranii de lemn* (1936) – tradusă în italiană cu titlul *L'uomo nuovo*, iar în spaniolă cu *El hombre nuevo* – şi *Crez de generaţie* (1977) [1937] al lui M. Vasile; ii) profilul conturat de H. Sima în broşusa *Omul nou. Elemente de doctrină legionară* (1949), ce avea să fie nucleul dur în jurul căruia va creşte volumul de dimensiuni mai respectabile în care a precizat *Doctrina Legionară* (2005). Neajunsul acestor surse constă în aceea că textele lui Sima au fost scrise şi publicate după exhaustarea politică a mişcării legionare – broşura din lagărul Sachsenhausen, cartea din exilul spaniol; iii) lipsurile date de caracterul fragmentar al scrierilor fondatorilor mişcării despre portretul omului nou legionar pot fi compensate prin recursul la cea de-a treia sursă ce ne stă la dispoziţie: *exemplul viu* al celor mai exponenţi membrii ai Gărzii de Fier. Codreanu, Moţa şi Marin, prin vieţile (şi morţile) pe care şi le-au dăruit întru totul cauzei legionare, pot fi consideraţi întrupările umane cele mai apropiate idealului legionar al omului nou. Combinând elemente prelevate din cele trei surse de date, putem reconstrui un portret compozit al omului

nou legionar, dar care, în ciuda surselor sale eterogene, să degaje trăsăturile dominante ale fizionomiei caracteriale ale noului om năzuit de mişcarea legionară.

Ideea de om nou, în formula sa explicită, îşi face apariţia pe scena gândirii politice româneşti în scrierile liderilor mişcării legionare. Ea apare legată indisolubil de ideea României noi, o Românie renăscută în urma unei purificatoare revoluţii spirituale. Aspiraţiile antropologico-societale ale legionarismului ipostaziate în omul nou vieţuind într-o nouă Românie exprimă în esenţă pură mitul fascist al palingenezei (Griffin, 1991). Din acest unghi analitic, legionarismul se califică drept „ultranaţionalism palingenetic", ţelul său final constând în răsturnarea tablei de valori societale care să ducă la inaugurarea unei noi epoci în viaţa colectivă a poporului român. În ideologia legionară ai cărui „arhitecţi spontani" au fost C. Zelea Codreanu şi I. Moţa, iar sistematizatorul doctrinar H. Sima, crearea omului nou are o dublă meniră: este atât *scop antropologic* (renovarea naturii corupte a omului vechi în noul om moral, legionarul faptei eroice) cât şi *mijloc palingenetic* (ca modalitate de înfăptuire a unei revoluţii spirituale colective care să răscolească străfundurile sufletul românesc şi prin aceasta să îl purifice de stratul de zgură care îi sufocă manifestarea plenară). Transformarea lăuntrică a omului legionar este premisa antropologică a transfigurării spirituale a întregii românităţi. Reînvierea sufletească a omului legionar întru neamul său şi Hristos prefigurează şi precipitează marele act de renaştere naţională. Revoluţia antropologică, săvârşită simultan în sufletele românilor astfel încât să înfăptuiască o masă critică de oameni noi mărturisiţi în crezul legionar, va putea declanşa apoi „palingeneza" naţională. Tămăduit spiritual de racile trecutului, omul renăscut în religia legionară a neamului va fi izvor de mântuire pentru întreg neamul românesc. Biruinţa „omului nou" asupra „omului vechi" echivalează astfel nu doar cu triumful spiritului asupra materiei, ci anunţă şi mântuirea neamului românesc de corupţia materialismului şi a interesului egoistic.

Figura omului legionar, cioplită cu barda lui Codreanu după chipul şi asemănarea sa, se definea printr-o sumă de însuşiri care îi dădeau o înaltă ţinută morală. Român dintr-o bucată (preferabil fiu de ţăran), om al faptei, drept, credincios, muncitor şi viteaz, calitatea definitorie a legionarului fiind însă dragostea creştină. „Principiul dragostei" statuează etica mişcării legionare, în aşa măsură, încât „acolo unde nu este dragoste, nu este viaţă legionară", enunţă Codreanu (1936, pp. 300-301), evocând versetele pauline în care e scris imnul pe care apostolul în închină dragostei (I Corinteni, 13:1-13). Însă nu mai e vorba despre iubirea creştină necondiţionată a aproapelui atât de manifestă în atitudinea dezarmantă în faţa duşmanului („cui te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt", Matei, 5:39). Legionarismul converteşte dragostea universală propăvăduită de creştinism în iubirea particulară a neamului şi a *aproapelui naţional*. Or această conversie a universalului uman în particularul naţional lasă uşa întredeschisă – pe care legionarii nu s-au sfiit să o forţeze – pentru exclusivism etnic şi, corolarul său sentimental, ura alterităţii non-naţionale. Simultan, dezarmarea autentic creştină în faţa duşmanului („Iubiţi pe vrăjmaşii voştri", Matei, 5:5) este substituită cu dorinţa de revanşă istorică şi de dreptate lumească, *hic et nunc*. Or toate acestea fac ca iertarea – un alt element chintesenţial al atitudinii christice faţă de lume şi oameni – să fie înlocuită cu spiritul punitiv şi voinţa de răzbunare. Adresându-se camarazilor săi, Codreanu propăvăduia filosofia revanşei: atunci când va veni momentul în care pe duşmanii

voştri „îi veţi vedea căzând în genunchi la picioarele voastre, […] *Să nu-i iertaţi*” (1936, p. 280, subl.n.).

În pofida acestei doctrine revanşardiste, legionarismul nu contenea să clameze că „Omul nou mărturisit de Legiune este «omul creştin» actualizat în cadrul istoriei româneşti” (Sima, 1949, p. 10). Însă este vorba despre un creştinism injectat cu testosteron, un mutant ideologic în care iubirea creştină şi mistica ortodoxă erau întrepătrunse de un vitalism nietzschean. Rezultatul este un contradictoriu dar exploziv „creştinism nietzschean”, un creştinism transfigurat într-un mesianism naţional cu accese belice, a cărui unică măsură este nu iubirea christică, ci jertfa martirică întru neam. „Jertfa este măsura creştinătăţii noastre”, avea să mărturisească I. Moţa (1936, p. 245). În fapt, calitatea supremă a noului om legionar, care subjugă toate celelalte însuşiri ale sale, nu este dragostea creştină, ci *eroismul martiric*. Jertfa eroică întru propăşirea neamului – aceasta este marca definitorie a omului legionar. Martirajul este tocmai testul de foc care, odată depăşit, face posibilă renaşterea eroică a românului şi, prin această revoluţie antropologică, generează palingeneza României noi. „Noi am adus DUHUL MARILOR RUPTURI DE LUMEA VECHE înfrăţită cu străinul duşman. Noi am adus pornirea eroică, IN SPIRIT DE TOTALĂ JERTFĂ PERSONALĂ, contra acestei lumi vechi şi înstrăinate” (Moţa, 1936, p. 151, majuscule în original). Iar pentru ruperea ireversibilă de lumea veche, legionarii au descoperit „cea mai formidabilă dinamită, cel mai rezistent instrument de luptă, mai puternic decât tancurile şi mitralierele: *este propria noastră cenuşă*” (Moţa, 1936, p. 212). „*Spiritul de jertfă este esenţialul!*”, va exclama I. Moţa (ibidem), reuşind să capteze în năvodul acestor cuvinte miezul doctrinei legionare a eroismului martiric. Crezul fanatic în forţa creatoare şi puterea mântuitoare a jertfei, ce nu era nici pe departe un simplu joc retoric de cuvinte, i-a împins pe Moţa şi Marin să primească „botezul morţii”, mistuindu-şi propriile vieţi în flacăra propriilor lor convingeri.

Spiritul martiric este firul roşu ce trebuie să străbată de la un capăt la altul biografia omului legionar. Scrierile legionare sunt împânzite cu injuncţiuni la jertire. Una din cele zece porunci instituite de Codreanu îl soma pe cel ce se mărturisea în credinţa legionară la abnegaţie totală, la o mortificare completă a sinelui: „Sacrifică tot, calcă-te pe tine în picioare cu toate poftele şi cu tot egoismul din tine” pentru a-ţi putea contopi fiinţa în unitatea legionară (Codreanu, 1937, p. 119). Jurământul Legionarilor, închinat memoriei lui Moţa şi Marin, prevedea ca cel care păşea formal în rândurile organizaţiei să jure în faţa lui Dumnezeu şi a jertfei sfinte făcute de cei doi martiri ai legiunii, „Să rup din mine bucuriile pământeşti//Să mă smulg din dragostea omenească//Şi pentru Invierea neamului meu//In orice clipă// Să stau gata de moarte” (Codreanu, 1937, p. 115). Aderarea prin jurământ în Legiune presupunea intrarea în „şcoala permanenţelor eroice”, cea care formează „omul virtuţilor cardinale: erou, preot, ascet, corectitudine, ostaş” (Marin, 1977, p. 39). Această educaţie eroică nu se însuşeşte pe băncile şcolii publice de stat, ci în cuiburile şi taberele de muncă legionare. Virtuţile presupuse de morala legionară nu se deprinde din cărţi, ci trudind la construirea noii Românii. Omul legionar care absolvă şcoala eroică a muncii şi sacrificiului întru neam este „realizarea tipului faustin în sensul spenglerian al cuvântului. […] Omul cu orizonturi nelimitate, intolerant cu sine şi cu alţii, omul care practică voinţa stăpânilor, cum ar spune Nietzsche, oamenii voinţei de putere” (Marin, 1977, p. 47). Şi Codreanu tânjea să făurească din tinerii legionari „*oameni de voinţă*”, să transforme omul slab şi învins într-un

„*învingător*", „neaplecat şi neînduplecat" (Codreanu, 1936, p. 338). Metoda de călire a caracterului şi de îndârjire a acelei voinţe de fier era educaţia militară prin marşuri lungi, „executate prin ploaie, vânt, căldură tropicală sau noroaie şi în cadenţă şi aliniere, cu ore întregi de interdicţie a vorbirii" (ibidem). La capătul acestor marşuri extenuante, tinerii nu mai erau „simpli oameni", „ci oameni transformaţi în *forţe omeneşti*". Truda fizică în taberele de muncă, conjugată cu disciplina militară dezvoltată prin marşuri asigura educaţia eroică pentru „transformarea omului în *putere omenească*" (Codreanu, 1936, p. 243). Şcoala legionară este şcoala românismului eroic, în care, pe lângă educaţia creştină, naţională, socială, fizică şi cea sanitară, se învăţa „educaţia faptei creatoare" şi *educaţia jertfei* (Codreanu, 1937, p. 25). *România cea nouă* nu poate fi construită decât prin muncă, sudoare şi suferinţă. Din aceste motive, şcoala legionară este, inevitabil, o „şcoală a suferinţei", pe care legionarii însă trebuie să o primească cu drag, conştienţi fiind de faptul că victoria finală nu este posibilă decât prin sacrificii. Legionar adevărat se poate considera doar cel ce va străbate valea plângerii, urcând *muntele suferinţei*, trecând apoi prin *pădurea cu fiare sălbatice*, pentru a se desţeleni ulterior din *mlaştina desnădejdii*. Doar luându-şi aceste examene ale *durerii, bărbăţiei* şi *credinţei,* individul îşi probează prin fapte identitatea legionară. Legionarismul este, înainte de toate, o „*şcoală spirituală*, în care dacă *va intra un om*, la celălalt capăt va trebui să iasă *un erou*" (Codreanu, 1937, p. 58). Omul nou înfiripat în şcoala spirituală a legionarismului este tipul uman prin excelenţă eroic. El este *eroul războinic*, capabil să-şi impune voinţa prin luptă, *eroul social,* adept al principiilor de justiţie socială, precum şi *erou al muncii,* demiurgul prin trudă a ţării sale (Codreanu, 1937, pp. 57-58). Una din cele şase legi fundamentale ale cuibului surprinde, într-o formulă concentrată, funcţia metamorfotică a educaţiei legionare, a cărei finalitate este crearea omului nou în ipostaza sa eroică. „Legea educaţiei: trebuie să devii *altul*. Un erou" (Codreanu, 1937, p. 4). Un erou de asemenea *moral,* obsedat de idealul curăţeniei sufleteşti pe care îl urmăreşte frenetic, corectându-şi permanent defectele pe care şi le diagnostichează în urma unor dure examene de conştiinţă pe care şi le auto-administrează metodic. El nu este un erou moral în sensul monastic, un ascet care se luptă cu proprii lui demoni izolându-se de lumea exterioară. Eroul legionar „nu se epuizează în luptele interioare de conştiinţă, ci îmbrăţişează şi spaţiile vaste ale colectivităţii naţionale" (Sima, 1949, p. 18). Câmpul său moral nu se rezumă doar la conştiinţa sa personal-subiectivă, ci înglobează întreaga conştiinţă naţională pe care este dator să o purifice după „modelul viu din sufletul său". După ce s-a curăţit sufleteşte, eroul legionar este îndatorat moral faţă de neamul său să purceadă la curăţirea zgurei depusă pe sufletului naţional. Ca *erou al neamului,* omul legionar revoluţionat spiritual este dator să „creeze o altă ordine socială care să corespundă mai bine cerinţelor lui interioare" (ibidem).

Omul nou legionar, zidit textual ca arhetip al perfecţiunii umane de către demiurgii săi în scrieri doctrinare şi diverse luări de poziţie gazetăreşti, nu a rămas pierdut în vaguitatea abstracţiilor teoretice. Dimpotrivă, idealul utopic al omului legionar a fost întrupat în triada elitistă a mişcării. Codreanu, Moţa şi Marin, trinitatea corifeică a legionarismului, au fost tustrei instituiţi ca *exempla* – personalităţi exemplare, modele umane, vieţile şi morţile lor constituind pilde legionare demne de urmat. Niciunul însă, luat singular, nu atinge perfecţiunea legionară întrupată uman. Idealul antropologic al omului nou legionar, aşa cum reiese din scrierile artizanilor mişcării, ar fi o combinaţie între *viaţa* plină de abnegaţie şi

sacrificii lumeşti a Căpitanului şi *moartea* voluntar-martirică a cuplului Moţa-Marin. Dacă e să credităm interpretarea exprimată de Nae Ionescu – doctrinarul din umbră al mişcării legionare – în prefaţa volumului *Crez de generaţie*, cei doi martiri ai legionarismului au murit diferit. „Ion Moţa s'a dus să moară. Coborîse adânc în el încredinţarea că mântuirea neamului nostru are nevoe de jertfa patetică a fiinţei lui trupeşti; şi a plecat într-o transfigurată hotărîre; nu ca să lupte; nu ca să învingă luptînd; ci pentru ca, cu moartea lui, să calce moartea noastră" (Ionescu, 1977, p. xii) [1937]. Marin, în schimb, „se putea însă să nu moară. El s-a dus acolo ca să stea în faţa duşmanului credinţelor lui [anume, bolşevismul, care în ochii legionarilor era expresia intereselui iudaic]. […] Principalul nu era moartea lui sau scăparea dela moarte, – ci depunerea unei mărturii pentru credinţa lui, *cu orice preţ*" (ibidem, p. xiii). E greu de spus care dintre cele două moduri de a muri (moartea înadins martirică a lui Moţa ori jertfa ca preţ al voinţei legionare de izbândă a lui Marin) încarnează mai fidel idealul martiric legionar. Cert este că ambii au primit de bună voie „cununa morţii" despre care vorbea Codreanu (1937, p. 441), cuprinşi fiind de ceea ce am putea numi *extatica martirajului eroic*. Trăind şi murind în deplină conformitate cu această doctrină a „ultranaţionalismului thanatic" impregnată de mistica învingerii morţii prin moarte, Moţa şi Marin şi-au dat măsura fanatismului lor legionar prin jertfa de sine pe care au făcut-o. Imediat după moartea lor, Codreanu le-a organizat o procesiune funerară la care au luat parte sute de mii de oameni din toată ţara. Trenul funerar care aducea corpurile răpuse de gloanţe ale celor doi a oprit prin numeroase staţii feroviare din toate regiunile istorice ale României, unde preoţi ortodocşi ţineau ceremonii religioase la care luau parte şi oficialităţile oraşelor. Îngropaţi la Casa Verde – sediul mişcării legionare din Bucureşti –, pe locul mormintelor lor a fost construit un mausoleu. Toată această liturghie politică funerară revelează faptul că Moţa şi Marin au fost canonizaţi ca mucenici ai legionarismului. Instituiţi ca încarnări umane concrete ale idealului antropologic legionar, Moţa şi Marin au stat ca exemplu pentru Românul Eroic. Omul nou legionar, dându-şi măsura eroismului său în disponibilitatea sa jertfică, trebuia să devină, ca şi eroii mucenici Marin şi Moţa, „maestru al morţii" (Totok, 2010). Absolvind şcoala spirituală a legiunii, având ca model exemplele martirice a celor doi maeştri ai morţii, omul nou trebuia să stăpânească arta legionară a eroismului sacrificial.

Aranjând datele pe coordonatele grilei noastre de analiză, reiese că *finalitatea* urmărită de programul politic de demiurgie antropologică derulat de legionarism a fost zămislirea Românului Eroic ca maestru al morţii. *Agenţii* însărcinaţi de galvanizarea acestei metamorfoze umane erau şefii de cuib – iniţiaţii în cultul legionar –, cărora Codreanu le-a precizat instrucţiuni specifice în *Cărticica* pe care a scris-o în acest sens. *Obiectele* acţiunii metamorfotice erau românii care, în mod voluntar, se mărturiseau în crezul legionar prin depunerea jurământului. În contrast cu partidele politice care, pătrunse de spiritul politicianist pe care legionarii îl dispreţuiau în mod visceral, îşi momeau partizanii cu promisiuni materiale, Garda de Fier s-a ferit de prozelitism activ, preferând să îi atragă doar pe cei care îşi descopereau lăuntric vocaţia martirică reclamată de apartenenţa la mişcare. De aici caracterul sectar, pur voluntarist al Gărzii. *Mijlocul* transformator folosit de Legiune în făurirea Românului Eroic a fost pedagogia martirică a faptei. Iar *creuzetele* acestei transformări erau cuibul şi tabăra de muncă. În aceste şcoli ale omului nou, românul va suferi revoluţia sufletească legionară. Odată transfigurat lăuntric, omul legionar va deveni purtătorul

uman al României cea nouă, pe care, prin munca şi faptele sale eroice, o va aduce în fiinţă. „La capătul acestei şcoli [legionare a eroismului martiric] stă o Românie nouă şi învierea mult aşteptată a acestui neam românesc, scopul tuturor sforţărilor, durerilor şi jertfelor pe care le facem" (Codreanu, 1936, p. 298). Doar cu oameni noi, care să clădească o Românie nouă renăscută moral, va putea fi posibilă împlinirea profeţiei mesianice a lui Codreanu, pentru care salvarea neamului depindea de „împăcarea României cu Dumnezeu" (Eliade, 1990, p. 135) [1935].

Punem capăt aici acestei survolări de la mare înălţime a succesiunii programelor politice de demiurgie antropologică ce şi-au trasat, toate, ca ţel, replămădirea făpturii româneşti într-un *Om Nou*. Două sunt secvenţele arhetipale în care a evoluat idealul antropologic al Noului Român. Trăgându-şi izvoarele din emergenţa naţionalismului românesc ce şi-a făcut apariţia pe scena politică autohtonă în ideologia paşoptistă, prima întruchipare a omului nou s-a precipitat spre *fin de siècle* în formula *Românului Naţional*, al cărui scop existenţial a fost definit ca fiind fiinţarea-întru-neam. Aceasta conţinea în sine sămânţa a ceea ce avea să încolţească, în perioada interbelică, sub forma *Românului Eroic*, al cărui atribut definitoriu era angajamentul său total de a fiinţa-sacrificial-întru-moarte-şi-pentru-învierea-neamului. Valoarea sa cardinală a fost eroismul martiric, jertfa fiind postulată ca măsură a românităţii sale. Fără îndoială că proiectul prometeic de transformare socială urmărit de Partidul comunist după răsturnarea regimului monarhic din 30 decembrie 1947 a fost însoţit de eforturi subiacente pe plan antropologic vizând făurirea „omului nou socialist". Doar că experimentul antropologic comunist, întins pe durata a aproape o jumătate de secol, nu poate fi tratat satisfăcător în epilogul acestui studiu. El merită o scrutare analitică *sui generis*, motiv pentru ne vom opri în pragul unei astfel de examinări. Cert este că toate programele politice ce ţintesc la ţelul utopic al creării *Omului Nou* sunt sortite eşecului. Natura umană, deşi modelabilă într-o oarecare măsură, se arată recalcitrantă faţă de proiectele ce mizează pe renovarea sa radicală. În isprăvirea analizei de faţă, nu găsim o altă modalitate mai potrivită de a ne exprima scepticismul faţă de străduinţele demiurgice de renovare a naturii umane decât invocând metafora kantiană a „lemnului strâmb al omenirii din care n-a fost făcut vreodată un lucru drept" (Berlin, 2012, p. 246). Nici măcar rindeaua celor mai ambiţioase regimuri totalitare nu a putut infirma acest postulat antropologic.

BIBLIOGRAFIE:

Balibar, E. (1996). The Nation Form: History and Ideology. În G. Eley şi R.G. Suny (Eds.). *Becoming National: A Reader* (pp. 132-150), Oxford şi New York: Oxford University Press.

Bărnuţiu, S. (1870). *Pedagogi'a*. Iasi: Tipariulu Tribunei Române.

Berlin, I. (2012). *Puterea ideilor*. Bucureşti: Humanitas.

Cheng, Y. (2009). *Creating the "New Man": From Enlightenment Ideals to Socialist Realities*. Honolulu: University of Hawai'i Press.

Codreanu, C.Z. (1936). *Pentru Legionari*. Vol. I. Ediţia a II-a. Sibiu: Editura „Totul pentru Ţară". Tipografia ziarului „Universul".

[Codreanu, C.Z.]. (1937). *Cărticica şefului de cuib*. Ediţia a V-a cu modificări. Sine nomine [s.n.], Sine loco [s.l.]. [fără autor pe copertă ori pe pagina de titlu].
Durkheim, É. (1980). *Educaţie şi sociologice*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.
Eliade, M. (1990). Popor fara misiune?!… În *Profetism românesc. Vol. 2: România în eternitate* (pp. 135-138). Bucureşti: Roza Vânturilor. Text publicat original în *Vremea*, an VIII, nr. 416, 1 decembrie 1935.
Griffin, R. (1991). *The Nature of Fascism*. Londra şi New York: Routledge.
Ionescu, N. (1977). Prefaţă. În V. Marin, *Crez de generaţie* (pp. ix-xiii), München: Colecţia Europa.
Marin, V. (1977). *Crez de generaţie*. München: Colecţia Europa, Reimprimare a Ediţiei a II-a, Bucureşti: Tipografia „Bucovina" I.E. Toronţiu, 1937.
Melidon, R.G. (1874). *Manualul invĕtietorului sau Elemente de pedagogie practica în usul şcólelor populare*. Bucuresci: Tip. Naţionala, ant. C. N. Rădulescu.
Michailescu, Ş.C. (1888). *Incercari critice asupra invĕţămĕntuluĭ nostru primar. Studiŭ didactic şi sociologic*. Ediţiunea a doua. Bucurescĭ: Editura Librărieĭ Carol Müller.
Moţa, I. (1936). *Cranii de lemn. Articole 1922-1936*. Sibiu: Editura „Totul pentru Ţară", Tipografia Vestemean.
Ramirez, F.O. şi Boli, J. (1987). The Political Construction of Mass Schooling: European Origins and Worldwide Institutionalization. *Sociology of Education*, 60(1), 2-17.
Reisner, E.D. (1922). *Nationalism and Education since 1789. A Social and Political History of Modern Education*. New York: The Macmillan Company.
Sima, H. (1949). *Omul nou: elemente de doctrină legionară*. [s.n.], [s.l.], exemplarul cu nr. 221 din colecţia Bibliotecii Centrale a Universităţii Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca.
Sima, H. (2005). *Doctrina Legionară*. Constanţa: Metafora.
Totok, W. (2010). Maeştrii morţii. Despre încercarea de reînviere a cultului lui Moţa şi al lui Marin. În L. Rotman (Coord). *Noi perspective în istoriografia evreilor din România* (pp. 255-269). Bucureşti: Editura Hasefer.
Weber, E. (1976). *Peasants into Frenchmen: The Modernization of Rural France, 1870-1914*. Stanford: Stanford University Press.

THE PUBLIC IMAGE OF THE BILATERAL ROMANIAN-RUSSIAN RELATIONS DURING THE PERIOD 2005-2007

Miruna Mădălina Iancu (Trandafir), Postdoc Researcher, PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş,

Abstract: Imagined in terms of the need to respond to natural forms of knowledge, the present research paper aims to provide a refreshing scientific breath to the horizon of perceiving the public image of the Romanian-Russian bilateral relations. More exactly, in the present research attempt our investigative interest will particularly focus on the manner in which the public image of the romanian-russian bilateral relations configures during the period 2005-2007. Succinct and concise, the present research attempt aims to be first of all and in a patented manner, a serious bent afferent to the public perception's epic of the Romanian-Russian bilateral relations-, and implicitly as a serious bent afferent to the bilateral Romanian-Russian epic specific to the period mentioned.

Keywords: Romanian-Russian relations, public image, bilateral trend, period, 2005-2007.

Neîndoielnic şi negreşit, orice demers inteligibil pe marginea epopeii publice a relaţiilor bilaterale româno-ruse aferentă perioadei anilor 2005-2007, nu poate face abstracţie, de la bun început, de dimensiunea parcursului pe care l-au avut aceste raporturi de-a lungul intervalului de timp menţionat. Cu alte cuvinte, pe tot parcursul interludiului de timp avizat, imaginea publică a relaţiilor româno-ruse se construieşte şi se configurează sub zodia cursului care se stabileşte în plan bilateral.

Prin urmare şi în atari condiţii, dacă perioada anilor 2001-2004 s-a dorit a fi un interstiţiu de eminamente redresare a mecanismului bilateral, întrebarea firească care apare şi se impune din capul locului, este cum anume se configurează tandemul bilateral cu prilejul anilor 2005-2007, având în vedere că din noiembrie 2004 are loc alternanţa la guvernare iar victoria alegerilor prezidenţiale este câştigată de Traian Băsescu. Ce efecte şi implicaţii comportă venirea la conducere a unui administraţii de factură liberal-democrată la nivelul binomului bilateral româno-rus? Cum anume şi unde anume se integrează relaţia României cu Federaţia Rusă în noua doctrină de politică externă promovată de către administraţia Băsescu?

Pentru a răspunde la acest set de întrebări, trebuie specificat de la bun început faptul că în cadrul doctrinei de politică externă românească promovată de Traian Băsescu, doctrină a cărei filozofii de bază s-a centrat în jurul „construcţiei axei Washington-Londra-Bucureşti în calitate de construcţie care cultiva un anumit tip de relaţionare preferenţial al României în raport cu cele două ţări indicate de capitalele lor"[1], s-a înscris şi o nouă politică care acorda o atenţie considerabilă Federaţiei Ruse. Prin urmare şi în atari circumstanţe, o mărturie mai mult decât probatorie a faptului că pentru Traian Băsescu, dimensiunea relaţiilor bilaterale româno-ruse a reprezentat, cel puţin la debutul mandatului său, o dimensiune de o semnificativă importanţă şi implicit o dimensiune pe marginea căreia şi-a asumat temerara sarcina de a o menţine la parametrii optimi de funcţionare, a fost certificată chiar de episodul vizitei pe care

[1] Vezi informaţii suplimentare pe marginea doctrinei de politică externă a lui Traian Băsescu la Nicolae Toboşaru, "Axa Washinton-Londra-Bucureşti în Politica Externă şi de Securitate a Administraţiei Prezidenţiale Băsescu- Deziderat şi Realitate", In *Pulsul Geostrategic*, nr.32, https://www.ingepo.ro/download.../126/SuplimentBuletin32Ro.pdf.

a întreprins-o cu repeziciune în Federaţia Rusă la data de 14-15 februarie 2005. Totuşi, trebuie specificat că la momentul la care noul preşedinte îşi propunea, cu prilejul vizitei întreprinse la Moscova, să pună în aplicare o coregrafie inedită tributară duetului bilateral româno-rus, o coregrafie care pe de o parte încerca ,,să valorifice un imens potenţial de cooperare în proiecte de infrastructură, de transport, magistrale energetice, în regiunea Mării Negre şi în zonele adiacente, iar pe de altă parte, urmărea să echilibreze o balanţă comercială deficitară"[2], stadiul raporturilor bilaterale româno-ruse înregistra un curs stabil de evoluţie şi se derula într-un ritm nu neapărat spectaculos, dar pozitiv. În plus, cel puţin din perspectiva obiectivelor pe care administraţia Băsescu intenţiona să le avanseze cu scopul expres de a aduce constelaţia raporturilor bilaterale într-o zonă de inerentă normalitate politică, vizita din data de 14-15 februarie 2005, părea să anunţe o cotitură în cronica relaţiilor imediate româno-ruse. Nu în ultimul rând trebuie specificat şi faptul că ,,preşedintele român a preferat cu prilejul vizitei pe care urma să o întreprindă la Moscova în data de 14-15 februarie 2005, să abordeze într-o altă cheie relaţiile cu Federaţia Rusă, lăsând astfel de o parte subiectele sensibile din relaţiile româno-ruse, tocmai în ideea de a nu trezi din nou reţineri din partea oficialităţilor de la Kremlin"[3]. Astfel, cu prilejul primei întrevederi pe care noul preşedinte al statului român a avut-o cu înaltul demnitar de stat al Federaţiei Ruse, Vladimir Putin, terenul convorbirilor bilaterale s-a materializat în special în jurul aspectelor concrete ale relaţiilor bilaterale româno-ruse, fără să se intre în substanţa problemelor de fond cu caracter istoric din cadrul registrului bilateral. ,,Admiţând astfel, într-o simetrie de opinii, că relansarea relaţiilor dintre România şi Federaţia Rusă trebuia să fie reprezentată de legături economice trainice dar şi de un dialog politic bazat pe încredere între cele două părţi, reprezentanţii legitimi ai celor două state au convenit asupra necesităţii de a:

1). intensifica colaborarea dintre compania rusă Gazprom şi Romgaz în vederea realizării de conducte subterane de gaze, dar şi pentru extinderea reţelei de conducte de gaze pe teritoriul României;

2).extinde colaborarea bilaterală pentru a produce şi exporta în comun armament, în acest sens exprimându-se consimţământul reciproc în vederea încheierii cât mai rapide a Acordului privind licenţele de producere a armamentului ca şi fundament de colaborare pentru producţia şi exportul în comun de armament;

3).permite implicarea Federaţiei Ruse atât în realizarea reactoarelor 3 şi 4 de la Cernavodă cât şi în retehnologizarea termocentralei precum şi în realizarea foarte rapidă a modernizării termocentralei Mintia-Deva, termocentrală de mare capacitate realizată în anii '60 cu tehnologie rusească;

4).forma un grup operativ al ţărilor riverane Mării Negre care să acţioneze în situaţii de urgenţă în zonă, astfel încât să poată combate eficient traficul ilegal de arme, traficul de persoane sau de droguri;

[2] Vezi Andreea Bratosin, "Privim spre Est nu pentru a întoarce spatele Vestului, ci tocmai pentru a ne asuma obiectivele sale", In *Adevărul*, 17.01.2005, http://adevarul.ro/news/societate/privim-est-nu-intoarce-spatele-vestului-ci-tocmai-a-asuma-obiectivele-sale-1_50ad15e47c42d5a6638e6fc2/index.html.

[3] Vasile Buga, *Relaţiile româno-ruse. Oportunităţi de dezvoltare*, lucrare prezentată în cadrul Simpozionului internaţional ,,Cercetare, Educaţie şi Dezvoltare" organizat de Universitatea Dimitrie Cantemir, Târgu-Mureş, 29-30 octombrie 2010.

5). cele două ţări să participe în cadrul programului BlackSeafor la exerciţiile militare din Marea Neagră ce urmau să aibă loc în acea toamnă cu scopul expres de a intensifica colaborarea în vederea transformării zonei într-un areal de stabilitate şi securitate”[4].

Tot cu prilejul vizitei întreprinse în Federaţia Rusă şi implicit cu ocazia convorbirilor avute cu preşedintele Vladimir Putin, Traian Băsescu a profitat de moment pentru a-şi exprima dezideratul de a reinclude România în formatul de negocieri aferent reglementării portofoliului Transnistrean, asigurându-l în acelaşi timp pe înaltul demnitar rus că iniţiativa care urmărea amplasarea bazelor militare americane pe teritoriul României nu trebuia interpretată ca un gest de ostilitate la adresa Rusiei. Nu în ultimul rând cu prilejul întrevederii avute, Traian Băsescu a formulat o invitaţie la adresa preşedintelui Vladimir Putin în vederea efectuării unei vizite în România, invitaţie pe marginea căreia înaltul demnitar de stat şi-a acordat consimţământul.

În cel mai scurt timp însă, toate aspectele benefice subsumate contextului bilateral, aspecte care de altminteri începuseră să prindă contur, au fost subit abandonate iar tot entuziasmul care îl animase pe preşedintele Traian Băsescu încă de la debutul mandatului său spre a conferi un suflu promiţător cadrului bilateral româno-rus, a dispărut pe măsură ce noul reprezentat de seamă al elitei politice româneşti a schimbat radical decorul relaţiilor cu Federaţia Rusă, atribuindu-le o cromatică cu totul particulară, cu valenţe frondiste şi intransigente şi implicit, în detrimentul unui curs firesc de evoluţie în repertoriul bilateral. De altminteri, o atare strategie fundamental revizuită care s-a propagat rapid şi a avut reverberaţii directe şi la nivelul autorităţilor de la Kremlin, a debutat îndeosebi în momentul ,,în care Traian Băsescu a decis chiar în timpul vizitei întreprinse în Federaţia Rusă cu prilejul comemorării a 60 de ani de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, să-l destituie din funcţie pe singurul personaj care putea să imprime o atmosferă benefică în dimensiunea bilaterală, mai exact pe ambasadorul României, Prunariu”[5]. Ulterior, această strategie a dobândit accente mult mai pregnante şi s-a evidenţiat vizibil ,,cu ocazia Reuniunii la Nivel Înalt a celei de-a 60-a Sesiuni a Adunării Generale a ONU care s-a desfăşurat la New York în perioda 14-16 septembrie 2005, eveniment cu prilejul căruia preşedintele Traian Băsescu a declarat că Federaţia Rusă tratează Marea Neagră ca pe un lac rusesc fiindcă nu doreşte internaţionalizarea problemelor din zonă”[6], declaraţie care de altminteri nu făcea decât să reconfirme strategia incisivă şi belicoasă în baza căreia preşedintele statului român era determinat să abordeze relaţiile cu Federaţia Rusă.

---

[4] Vezi informaţii suplimentare pe marginea vizitei întreprinse de Traian Băsescu la Moscova la data de 14-15 februarie 2005 la, Iulian Badea, ”România şi Rusia au pus capăt declinului relaţiei lor”, In *Cronica română*, 16.02.2005, http://www.cronicaromana.ro/romania-si-rusia-au-pus-capat-declinului-relatiei-lor.html?sirc=relatiile,%20romano-ruse; Sabina Fati, ”Reinventarea diplomaţiei”, In *România Liberă*, 15.02.2005, http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1240775-reinventarea-diplomatiei.html; Bogdan Chirieac,” ,,Fir Roşu” Moscova-Bucureşti”, In *Adevărul*, 16.02.2005, http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1240605-fir-rosu-moscova-bucuresti.html.

[5] Vezi mai multe informaţii pe marginea acestui subiect la Annie Muscă, *Dumitru-Doru Prunariu. Biografia unui cosmonaut*, Bucureşti, Adevărul, 2012, p. 257; Armand Goşu,”Există o clară insatisfacţie în relaţia cu Federaţia Rusă. Interviu cu Cristian Diaconescu, Ministrul Afacerilor Externe”, In *Revista 22*, 27.01.2009, http://www.revista22.ro/exista-o-clara-insatisfactie-in-relatia-cu-federatia-rusa-5492.html.

[6] Institutul Ovidiu Şincai, *Efectele ,,Doctrinei Băsescu”: izolarea internaţională a României*, Bucureşti, 7 martie 2008, p. 20, http://www.fisd.ro/PDF/mater_noi/Raport%20pol%20externa%202008.pdf.

Prin urmare şi în atari condiţii, dacă este unanim recunoscut aspectul conform căruia la mijlocul anului 2005 a debutat preludiul încordării raporturilor bilaterale româno-ruse sub faldurile efectelor generate de o politică intransigentă şi lipsită de menajamente la adresa Federaţiei Ruse, este tot atât de adevărat că anul 2006 a fost grevat de dimensiunea unei vecinătăţi completamente reci în spectul bilateral, dimensiune pe marginea căreia au contribuit într-o manieră considerabilă, strideţele de limbaj şi agresivitatea verbală a preşedintelui Traian Băsescu în raport cu Federaţia Rusă. Practic, începând cu anul 2006, s-a asistat la situaţia în care raporturile bilaterale au cunoscut o răcire accentuată în plan bilateral, răcire generată sub impulsul unei politici care a sfidat orice elemente de curtoazie, frizând în schimb prin variabilele sale imprevizibile şi conflictuale. Cu alte cuvinte, în mai puţin de un an, reprezentantul de seamă al elitei politice româneşti a reuşit performanţa de a schimba radical datele problemei în dimensiunea raporturilor cu Federaţia Rusă, „atribuindu-le o atitudine gratuit inamicală până la ostilitate”[7] astfel încât apărea cât se poate de clar că la momentul respectiv, elanul cu care debutaseră iniţial raporturile bilaterale româno-ruse dar şi proiectele de redresare spectaculoasă destinate cadrului bilateral la începutul anului 2005, fuseseră funciarmente compromise. În consecinţă, printre primele declaraţii cu accente belicoase, declaraţii care de altminteri au contribuit la congestionarea semnificativă a registrului bilateral şi care de altfel au previzionat cu celeritate situaţia în baza căreia, timingul diplomaţiei româneşti urma să fie defazat în raport cu cel al Moscovei pe tot parcursul anului 2006, s-a evidenţiat declaraţia acordată de către preşedintele Traian Băsescu delegaţiei ruse la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei de la Strasbourg din data de 25 ianuarie 2005. Astfel, „fiind întrebat de Reprezentantul Federaţiei ruse la APCE cum explica instalarea bazelor militare americane în România, respectiv cum anume combina respectivul lucru cu prevederile tratatului privind forţele convenţionale din Europa şi angajamentele statelor membre Nato referitor la controlul armelor, în special acela de a nu desfăşura forţe combatante substanţiale pe teritoriul noilor membrii ai alianţei, răspunsul şefului statului român a fost unul cât se poate de tranşant: „Instalarea unor baze americane pe teritoriul românesc este în total acord cu legislaţia internaţională, pe care şi România, şi Rusia, şi statele UE, şi SUA au semnat-o, adică sunt membre ale acestei convenţii. Vă pot garanta în plus că instalarea acestor forţe americane pe teritoriul românesc nu este direcţionată împotriva unei anumite ţări. Pur şi simplu, noi vrem să protejăm progresele democratice. Ca preşedinte al României, eu urmăresc securitatea ţării mele. Poate că nu este momentul potrivit că să discutăm, dar eu însumi, în februarie 2005, i-am informat pe şefii politici ai Federaţiei Ruse asupra acestei probleme. Acesta este răspunsul. Noi respectăm toate obligaţiile noastre internaţionale, aducând aceste facilităţi militare americane în România şi pe coasta Mării Negre. După cum am înţeles, Dumneavoastră reprezentaţi Federaţia Rusă. 30 de ani aţi stat în România şi nu v-am întrebat niciodată de ce aţi stat”[8]. În mod firesc şi după cum era de aşteptat, răspunsul tranşant, acid şi lipsit de menajamente acordat de către preşedintele Traian Băsescu reprezentantului delegaţiei ruse la APCE, a provocat o iritare suplimentară la adresa

[7] Carol Hărşan, ”România-Rusia încotro? (VIII)”, In *România Liberă*, 6 decembrie 2007, http://www.romanialibera.ro/exclusiv-rl/documentar/romania-rusia-incotro-viii-112950.html.

[8] Informaţii suplimentare pe marginea acestui subiect vezi la Miruna Munteanu,”Relaţia lui Băsescu cu Rusia”, In *Ziua*, 5/6.05.2007.

Federaţiei Ruse, motiv pentru care autorităţile de la Kremlin nu au ezitat să taxeze şi implicit să penalizeze în cel mai scurt timp posibil, răspunsul preşedintelui român. Practic, în ianuarie 2006, în semn de ripostă la insolenţa şi aroganţa răspunsului oferit de către Traian Băsescu reprezentantului Federaţiei Ruse cu prilejul unei dezbateri publice dar ,,şi în replică la semnarea de către România a acordului privind amplasarea facilităţilor militare americane pe teritoriul său, oficialităţile de la Kremlin, au apelat la un praxis similar, avertizând cu iminenţă că expansiunea infrastructurilor Statelor Unite ale Americii şi Nato până la graniţele Rusiei puneau în discuţie viitorul Tratatului CFE (Tratatul European asupra Forţelor Convenţionale)"[9]. Totuşi, în urma avertismentului primit de către Federaţia Rusă, avertisment care de altminteri lăsa să se înţeleagă că existau ipotetice represalii militare în cazul unui conflict ruso-american, preşedintele statului român nu a capitulat atât de facil, ci din contră, a continuat să se lanseze într-o ofesivă incomparabil mai dură şi mai inamicală la adresa statului rus, şi implicit să emită o serie de acuzaţii şi mai virulente la adresa Rusiei, o dovadă mai mult decât elocventă în acest sens fiind certificată ,,de momentul unei videoconferinţe ţinute cu experţii Centrului pentru Strategii şi Studii Internaţionale din Washington în februarie 2006, eveniment cu prilejul căruia Traian Băsescu a acuzat Federaţia Rusă de faptul că întreţinea conflictele îngheţate din ţări precum Republica Moldova şi Georgia, din cadrul declaraţiei sale, reieşind astfel cât se poate de clar, că Rusia reprezenta sigurul câştigator al extinderii duratei conflictelor îngheţate dar şi singura ţară căreia îi displăcea democraţia"[10].

În mod firesc şi după cum era de aşteptat, asemenea declaraţii neprieteneşti care de altfel aveau scopul expres de a suscita şi implicit de a incita orgoliul Federaţiei Ruse, au influenţat într-o manieră negativă evoluţia şi dezvoltarea raporturilor bilaterale româno-ruse. În acelaşi timp nu este mai puţin semnificativ că respectivele declaraţii cu caracter ofensator erau avansate şi în contextul în care Federaţia Rusă nu era dornică să acorde o atenţie considerabilă iniţiativelor româneşti în regiune (soluţionarea conflictului transnistrean şi internaţionalizarea Mării Negre), în accepţiunea oficialităţilor de la Kremlin, România, reprezentând, astfel, un stat relativ neinteresant şi nesemnificativ în raport cu actorii pivotali ai scenei globale (Uniunea Europeană şi Nato). Tocmai de aceea nu apare deloc surprinzător că în pofida faptului că preşedintele Traian Băsescu urmărise încă de la debutul mandatului său să promoveze un dialog pe baze egale cu Federaţia Rusă, încercând în acest sens să realizeze un parteneriat strategic cu Federaţia Rusă în cadrul schemei de reglementare a conflictelor îngheţate şi a politicii estice, o asemenea iniţiativă a rămas totuşi lipsită de ecou la Moscova şi nu a suscitat vreun interes considerabil la nivelul autorităţilor de la Kremlin. De altminteri, în mod recurent şi constant, Federaţia Rusă a ignorat deliberat, demersurile şi iniţiativele româneşti în regiune, cazul tipic în acest sens fiind cel al ,,Forumului Mării Negre, inaugurat la Bucureşti în 2006"[11], eveniment în cadrul căruia Federaţia Rusă a refuzat în mod voit să participe, delegându-l pe ambasadorul rus doar în calitate de observator.

[9] Vezi mai multe informaţii pe marginea acestui subiect la Răzvan Ciubotaru, *Răcirea globală a relaţiei româno-ruse*, 11.06.2007, http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2007-06-11/racirea-globala-a-relatiei-romano-ruse.html.

[10] *Ibidem*.

[11] Iniţiativa Forumului Mării Negre pentru Dialog şi Parteneriat a fost lansată în iunie 2006 ca un format flexibil de cooperare, la orice nivel şi domeniu, mai ales pe teme neconflictuale şi negeneratoare de tensiune cu scopul elaborării unei agende comune zonei dar şi întăririi identităţii şi rolului Mării Negre la nivel regional şi

De altminteri, asemenea evenimente neplăcute care ipostaziau în maniera cea mai elocventă posibilă, incapacitatea ambelor părţi de a ajunge la o înţelegere minimală au reprezentat principalele constante dar şi permanenţele care au caracterizat evoluţia tandemului bilateral româno-rus şi pe parcursul anului 2007. Practic, şi de-a lungul anului 2007, atmosfera bilaterală româno-rusă a fost influenţată într-o manieră completamente negativă şi defavorabilă atât de stridenţele de limbaj ale preşedintelui român la adresa Rusiei cât şi de adoptarea unei politici percepută a fi funciarmente contrară intereselor ruseşti, semnarea acordului privind amplasarea facilităţilor militare americane pe teritoriul României, activismul promovat în regiunea Mării Negre şi nu în ultimul rând dezavuarea fermă şi categorică a politicii de şantaj energetic practicată de către Federaţia Rusă la adresa statelor din zonă, devenind astfel principalele subiecte fierbinţi de pe agenda relaţiilor bilaterale româno-ruse, subiecte care de altminteri au complicat şi inflamat pe tot parcursul anului 2007, dialogul bilateral româno-rus.

Astfel, în lumina celor expuse anterior, se poate afirma că dimensiunea relaţiilor bilaterale româno-ruse a evoluat sub zodia administraţiei Băsescu, într-o notă cel puţin contrastantă şi eminamente paradoxală, relaţiile cu Federaţia Rusă debutând iniţial pe fondul unui avânt entuziat şi promiţător pentru ca în cel mai scurt timp posibil să înregisteze o curbă descendentă şi un nivel extrem de coborât apropiat de gradul de îngheţ. După cum se cunoaşte deja, reprezentantul de seamă al elitei politice româneşti, fiind animat de îndemnul preşedintelui american George Bush de a face din România liantul şi implicit puntea de legătură între Est şi Vest cât şi de dorinţa de a consacra statutul României în calitate de jucător cheie în arealul vizat, a urmărit încă de la debutul mandatului său, să retraseze fundamental direcţiile de acţiune în raport cu Federaţia Rusă cu scopul expres de a realiza un parteneriat privilegiat între cele două ţări. De altminteri, o mare parte din intenţiile sale notabile şi salutare la adresa Federaţiei Ruse păreau să prindă cu iminenţă contur, cu atât mai mult cu cât la scurt timp de la preluarea mandatului său în calitate de preşedinte, Traian Băsescu reuşea performanţa de a întreprinde o vizită oficială în Rusia, vizită cu prilejul căreia, şeful statului român era dispus să recunoască interesele legitime şi genuine ale Rusiei în arealul Mării Negre cu condiţia ca şi autorităţile de la Kremlin să recunoască interesele româneşti în regiunea avizată şi implicit să coopteze statul român în schema de reglementare a conflictelor îngheţate.

Totuşi, dincolo de siguranţa şi certitudinea cu care preşedintele Traian Băsescu a definit interesele strategice ale României în raport cu Federaţia Rusă, marea sa greşeală a fost aceea că nu a reuşit să promoveze un discurs şi o acţiune diplomatică coerentă în raport cu Federaţia Rusă, preferând să abordeze, în schimb, relaţiile cu Moscova, într-o logică cel puţin duplicitară. Aşa se explică practic de ce în timp ce la Moscova, preşedintele Traian Băsescu era cel mai fervet susţinător al strategiei de cooptare a Rusiei în dosarul conflictelor îngheţate şi în problematica Mării Negre, în cadrul principalelor vizite întreprinse în capitalele europene, şeful statului român era cel mai puternic opozant al implicării Rusiei în respectivul areal problematic. În acelaşi timp nu este mai puţin semnificativ că principalul resort

internaţional. Vezi mai multe informaţii pe marginea acestui subiect la Mihai-Răzvan Ungureanu,"Geografia unei vecinătăţi- Marea Neagră", în vol Iulia Moţoc, Şerban Filip Cioculescu (coord.), *Manual de analiză a politicii externe*, Iaşi, Polirom, 2010, pp.306-307.

determinativ care a stat la baza deciziei preşedintelui român de a aborda relaţiile cu Federaţia Rusă într-o cheie cel puţin duplicitară a fost reprezentat şi de realitatea contextului în care Rusia a ignorat de la bun început şi în mod deliberat, orice iniţiative româneşti regionale, iniţiative pe care le-a considerat din start redundante. Tocmai de aceea, respectiv tocmai datorită faptului că Federaţia Rusă a minimizat şi a neglijat deliberat iniţiativele româneşti din regiunea avizată, preşedintele statului român a schimbat radical tonalitatea relaţiilor cu Federaţia Rusă, şi a trecut în cel mai scurt timp posibil, la o politică strident incisivă, insidioasă şi agresivă la adresa acesteia. De altminteri de-a lungul anilor 2006-2007, repertoriul relaţiilor bilaterale româno-ruse a cunoscut orizontul unei răciri accentuate în plan bilateral şi dimensiunea unei vecinătăţi glaciale, vecinătate pe marginea căreia au contribuit indubitabil atât stridenţele de limbaj şi agresivitatea verbală ale preşedintelui Băsescu în raport cu Rusia cât şi acţiunile de ripostă pe care Federaţia Rusă nu a ezitat să le afişeze într-un timp istoric record. În mod constant, registrul raporturilor bilaterale româno-ruse a fost grevat de dimensiunea unor neînţelegeri care vizau în primul rând amplasarea facilităţilor militare americane pe teritoriul statului român şi activismul promovat de statul român în arealul Mării Negre cât şi acţiunile de subminare ale României în raport cu politica de şantaj energetic promovată de către Federaţia Rusă în regiune.

Sintetic şi fără digresiuni inutile, sub conducerea preşedintelui Traian Băsescu dimensiunea relaţiilor bilaterale româno-ruse a evoluat sub incidenţa unui proces care cultiva un anumit tip de relaţionare preferenţial al României în raport cu cele două repere externe nodale ale acesteia (Washington şi Londra), registrul bilateral fiind astfel puternic amprentat de politica vădit occidentalo-centristă promovată de către adminstraţia Băsescu şi implicit de filonul strident pro-american la care şeful statului român nu avea să renunţe sub nici un fel. Tocmai de aceea nu apare deloc surpinzător că sub conducerea preşedintelui Traian Băsescu şi în special raportat la conjunctura relaţiilor bilaterale, „România s-a poziţionat într-un rol pe care mai curând a dat semnalul că vrea să îl joace decât că îl poate juca realmente, fapt pentru care pe parcursul anilor 2005-2007, atmosfera diplomatică dintre cele două state a fost una staţionară iar între conducerea României şi establishmentul Federaţiei Ruse nu a existat absolut nici o punte de dialog”[12]. Altfel spus, în contextul în care reprezentantul de seamă al elitei politice româneşti a acordat o atenţie mult mai mare propriului său sistem extern de referinţă şi şi-a focalizat tot arsenalul strategic şi tactic pe preeminenţa componentei occidentale, sau mai bine zis pe preeminenţa componentei americane, relaţiile cu Federaţia Rusă au ieşit deliberat din sfera priorităţilor de politică externă românească şi au evoluat în baza unei grile sinuoase şi pline de inflexiuni, intrând într-un unghi mort şi înregistrând un punct maxim de declin, declin care de altminteri s-a menţinut şi cu prilejul următorilor ani.

Prin urmare şi în atari circumstanţe, se poate afirma cu convingere că la configurarea şi construirea imaginii publice a relaţiilor româno-ruse aferentă perioadei 2005-2007, un rol esenţial şi fundamental l-a jucat atât dimensiunea traiectoriei imprimate în plan bilateral, cât mai ales propria grilă de percepţie pe care administraţia prezidenţială a atribuit-o Federaţiei Ruse şi implicit, cadrului bilateral. În consecinţă, se poate considera, că la proiectarea imaginii publice a relaţiilor bilaterale româno-ruse specifică perioadei de timp amintite, şi-a

[12] Interviu realizat la data de 7 martie 2011 cu Adrian Cioroianu, fost ministru de Externe al României, între 5 aprilie 2007-15 aprilie 2008.

adus aportul într-o manieră considerabilă dimensiunea unei politici inamicale şi combative promovate de către România la adresa Federaţiei Ruse. Mai exact şi mai precis se poate afirma că în cadrul procesului de creionare şi de constituire a imaginii publice aferentă cadtului bilateral, a prevalat cromatica contrastantă specifică decorului bilateral româno-rus.

BIBLIOGRAFIE:

Memorialistică:

Muscă, Annie, *Dumitru-Doru Prunariu. Biografia unui cosmonaut*, Adevărul, Bucureşti, 2012;

Studii şi articole:

Badea, Iulian, ”România şi Rusia au pus capăt declinului relaţiei lor”, In *Cronica română*, 16.02.2005, http://www.cronicaromana.ro/romania-si-rusia-au-pus-capat-declinului-relatiei-lor.html?sirc=relatiile,%20romano-ruse;

Bratosin, Andreea, ”Privim spre Est nu pentru a întoarce spatele Vestului, ci tocmai pentru a ne asuma obiectivele sale”, In *Adevărul*, 17.01.2005, http://adevarul.ro/news/societate/privim-est-nu-intoarce-spatele-vestului-ci-tocmai-a-asuma-obiectivele-sale-1_50ad15e47c42d5a6638e6fc2/index.html;

Buga, Vasile, *Relaţiile româno-ruse. Oportunităţi de dezvoltare*, lucrare prezentată în cadrul Simpozionului internaţional ,,Cercetare, Educaţie şi Dezvoltare” organizat de Universitatea Dimitrie Cantemir, Târgu-Mureş, 29-30 octombrie 2010;

Chirieac, Bogdan,” ,,Fir Roşu” Moscova-Bucureşti”, In *Adevărul*, 16.02.2005, http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1240605-fir-rosu-moscova-bucuresti.html;

Ciubotaru, Răzvan, *Răcirea globală a relaţiei româno-ruse*, 11.06.2007, http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2007-06-11/racirea-globala-a-relatiei-romano-ruse.html;

Fati, Sabina, ”Reinventarea diplomaţiei”, In *România Liberă*, 15.02.2005, http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1240775-reinventarea-diplomatiei.html;

Goşu, Armand,”Există o clară insatisfacţie în relaţia cu Federaţia Rusă. Interviu cu Cristian Diaconescu, Ministrul Afacerilor Externe”, In *Revista 22*, 27.01.2009, http://www.revista22.ro/exista-o-clara-insatisfactie-in-relatia-cu-federatia-rusa-5492.html;

Hărşan, Carol, ”România-Rusia încotro? (VIII)”, In *România Liberă*, 6 decembrie 2007, http://www.romanialibera.ro/exclusiv-rl/documentar/romania-rusia-incotro-viii-112950.html;

Institutul Ovidiu Şincai, *Efectele ,,Doctrinei Băsescu”: izolarea internaţională a României*, Bucureşti, 7 martie 2008, p. 20, http://www.fisd.ro/PDF/mater_noi/Raport%20pol%20externa%202008.pdf;

Munteanu, Miruna,”Relaţia lui Băsescu cu Rusia”, In *Ziua*, 5/6.05.2007;

Toboşaru, Nicolae, “Axa Washinton-Londra-Bucureşti în Politica Externă şi de Securitate a Administraţiei Prezidenţiale Băsescu- Deziderat şi Realitate”, In *Pulsul Geostrategic*, nr.32, https://www.ingepo.ro/download.../126/SuplimentBuletin32Ro.pdf.

Volume:

Ungureanu, Mihai-Răzvan, ”Geografia unei vecinătăţi- Marea Neagră”, în vol Iulia Moţoc, Şerban Filip Cioculescu (coord), *Manual de analiză a politicii externe*, Polirom, Iaşi, 2010.

Mărturii Orale:

Interviu realizat la data de 7 martie 2011 cu Adrian Cioroianu, fost ministru de Externe al României, între 5 aprilie 2007-15 aprilie 2008.

Finanţarea pentru publicarea acestei lucrări s-a realizat de către Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane prin proiectul „***Sistem integrat de îmbunătăţire a calităţii cercetării doctorale şi postdoctorale din România şi de promovare a rolului ştiinţei în societate***”: POSDRU/159/1.5/S/133652.

WHO IS AFRAID OF AFRICA?

Nicolae Melinescu, Dr., "Andrei Şaguna" University of Constanţa

Abstract: The Sub-Sahara Africa has experienced challenging developments after many of its forty-eight countries gained their independence from the former European colonial powers. Blessed with huge natural resources that might have granted a successful progress in economic and political terms, the states in the area had to bear the curse of their mineral riches. In some cases, like the Congo, the standard of living dropped after independence lower than its level during the Belgian rule. A number of presidents for life who took the reins of power from the former white masters promoted new local elite, greedier and more impatient to become the newly rich encouraged by a number of rapacious cronies. Communist Romania supported the new states and developed special relationships with many of them to get preferential prices for the raw materials it needed for its forced industrialization policy, to take some distance from Soviet Russia and to find a new market for its industrial products like oil drilling equipment, tractors, trucks, cement factories, and energy grid equipment, among others. After the events of late 1989, traditional African partners dropped out of sight for no specific reason and most of the Romanian governments in power funneled their efforts towards the Euro-Atlantic connection after the collapse of the European communism.

Keywords: The Dictators' Club, African partners, Romanian assets, trans-continental trade, land-partition.

Africa has been marred by several features, which marked its relations among the populations living inside its vast surface and their connections to the outside world. Historically, its inhabitants were exposed to two major invasions: the Arab and Muslim invasion starting with the VIIIth century and the European invasion, which reached its peak in late XVIIIth and the early XIXth century. The latter brought along the English, the French and the Portuguese languages and Christianity. Together they laid the foundation that united a myriad of languages, dialects, traditions and customs specific of each and every tribe. For quite some time, maps of the continent drawn by Europeans covered areas simply termed *terra incognita*. Soon enough, that could no longer be accepted and the new masters had to know what and where they actually possessed. "When marking out the boundaries of their new territories, European negotiators frequently resorted to drawing straight lines on the map, taking little or no account of the countless traditional monarchies, chiefdoms and other African societies that existed on the ground. Nearly one-half of the new frontiers imposed on Africa were geometric lines, lines of latitude and longitude, other straight lines or arcs of circles. In some cases, African societies were rent apart: the Bakongo were partitioned between French Congo, Belgian Congo and Portuguese Angola... In other cases, Europe's new colonial territories enclosed hundreds of diverse and independent groups, with no common history, culture, language or religion, as was the case of Nigeria, containing more than 250 ethno-linguistic groups"[1].

Global events changed what initially seemed a long-lasting system. The two world wars, the bipolar world emerging from them generated that "wind of change" that the British

[1] Martin Meredith, *The Fate of Africa. A History of Fifty Years of Independence*, Public Affairs, New York, 2005, pp. 1-2.

Prime Minister Harold Macmillan introduced in his speech of 1960 in South Africa. The independence wave proved to be a very demanding development and for three or four decades, many African new countries fell under the rule of cruel dictators. During the 1990s, at least twenty-five countries started to change that and head towards governments that are more democratic. Politicians from the north and the south of the Sahara began to mention an African renaissance.

Romania contacted African countries as soon as the independence process started in the late 1950s (Sudan and Ghana[2]), supported by the anti-colonial ideology of the communist rulers and by economic interests: import of raw materials and export of industrial products and consumer goods. With the second generation of Romanian communist leaders in the early 1960s, the regime started to buy out its image of truthful partners of the African rulers by offering academic grants, stipendiums and scholarships for African students to study in the universities from Romania free of charge. After 1965, that solidarity among the poor started to pay back soon enough and the communist president enjoyed a glamorous welcome whenever he descended on the African soil for a crowd bath once the West and the Americans was turning their backs on him because of the suppression of human rights by his totalitarian regime.

Agreements with the 48 countries of "black Africa" became a major line of action for the Romanian foreign policy until 1989. They functioned because all of them were endorsed and supervised by the local diminutive dictator who spoke a common language and was on very good terms with his counterparts from Africa for the very good reason that regimes of similar policy never contradicted, let alone, challenged one another, as Spencer Weart noticed in his book. "Well-established oligarchic republics have scarcely ever opposed one another. Almost as completely as democracies, oligarchic republics have historically kept peace with their own kind[3]".

Ideology hindered the economy. All trading agreements fell under the patriarchal influence of the head of state at both ends of such connections. Most confusing of all was the fact that little money actually changed hands because 90 per cent of all trading went along barter lines. Each side committed to return the value of the imported goods by the value of their own exported goods. Financial balance of the bilateral dealings was usually delayed by years and sometimes huge amounts of debts accumulated, especially on the African states' side. Productivity of the Romanian industrial equipment was low, yet the skills and the professionalism of Romanian technicians and engineers working in joint ventures with the Africans was highly appreciated and added benefit to the whole business. For the Romanian employees of the state companies working abroad was a chance to gain better wages while they were deployed in Zambia, in Ghana, in Libya or anywhere else. Working conditions were rough, they were underpaid compared to their western counterparts, but money was better than what they would get back home for the same job.

[2] Actually, Ghana's first President, Kwame Nkrumah died in the Romanian capital city of Bucharest in 1972.

[3] Spencer R. Weart, *Never at War. Why Democracies Will Not Fight One Another*, Yale University Press, New Haven and London, 1998, p. 14.

For Romanians, Sub-Sahara Africa was successively a remote continent, a promised land, a realm of adventure populated by pigmies and roamed by wild lions, hyenas, cheetahs and leopards along the centuries. In the Medieval times, the continent was shrouded in the mysteries of the jungle and of the rain forest. Anonymous painters of the Romanian Christian churches form the Middle Ages were the first to attempt to picture such an isolated and forbidding world in scenes from the Apocalypse. Inspired by medieval religious manuscripts produced by western travelers who sailed to Africa, local artists imagined unicorns, elephants, crocodiles and other wild animals on the northern fresco of the "Last Judgment" of the Voronets monastery from north eastern Romania in the XVIth century. The Romanians' first-hand experiences from their travels to Africa started with the pilgrimages to the Holy Land, the birthplace of Christianity. Northern Africa was also far enough from the Romanian medieval principalities to be a major destination for deposed local rulers and noblemen. Radu Paisie, prince of Walachia was cheated to come to the Serene Gate of Istanbul only to be banished by the Sultan to Egypt, where he ended his days[4].

Another local prince, Mihnea Turcitul, followed his predecessor afterwards and landed in Tunis several years later[5]. In 1594 Mardarie, a monk from a Bucharest monastery left notes of his trip to the Lower Egypt, along the Nile[6]. At the end of the XVIIth century two unidentified Romanian monks sailed southwards on the Nile, convinced that its springs could lead to the Eden itself. They had to abandon their adventure when they reached the cataracts and could not progress any farther[7].

Romanians' experiences in the land of bazaars, pyramids, camel caravans, across the desert into the savannah and through the bush land expanded after the beginning of the XIXth century when they moved together the European cohorts.

The great romantic poet Vasile Alecsandri was the third European artist to travel to northern Africa in 1853, following the French painter Ferdinand-Eugène-Victor Delacroix (1832) and the French novelist Alexandre Dumas (1846). In 1856, another Romanian poet, Dimitrie Bolintineanu traveled to Tangier.

As the colonial administration penetrated deeper into Africa Romanians followed the leader. In 1860 two Romanian army officers embarked for Morocco[8]. In 1881 Dinu Grant joined the French Foreign Legion and spent one year in Algeria[9]. From Senegal, the Romanian astronomer Nicolae Coculescu reported about the sun eclipse of 1886 to the French Academy. In 1895 Dimitrie Ghica-Comăneşti and his son, Nicolae traveled to the Horn of Africa to gather information about possible lumber imports for Romania from the Somaliland[10]. In 1899, Sever Pleniceanu worked in the Congo, as a public officer employed by a Belgian company[11]. The Romanian lawyer and explorer Aurel Varlam traveled to Dakar, Freetown, and Monrovia. He ended up as a judge in the Congolese port city of Boma. In his

[4] E. Turdeanu, "Un moine Roumaine aux Mont Athos, Lieux Saints et en Egypte", in *Revue des etudes roumains*, III-IV, 1957, p. 223.
[5] *Idem.*
[6] *Idem.*
[7] Mircea Anghelescu, *Călători români în Africa*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1983, p. 18.
[8] "Revista politică", in *Naţionalul*, III (1860), nr. 17, 28 februarie.
[9] Mircea Anghelescu, *op.cit.*, p. 19.
[10] *Ibidem*, p. 22.
[11] *Ibidem*, p. 23.

memories, he criticized the colonial practices and the white men's disregard of the local population[12]. The number of Romanian travelers to Africa grew rapidly after 1900, but fewer and fewer of them wrote about their exploits, which were no longer singular or thrilling. Yet one of them stands out for its performance and its success. In 1935, three pilots, Mihai Pantazi, Gheorghe Davidescu and Alexandru Cernescu flew one German Messerschmitt and two Romanian fighter aircrafts from Bucharest to Cape Town and back. They covered 24 thousand kilometers without any incidents, stopped 11 times to refuel from jerry cans provided by Shell Company which had business both in Romania and Africa, and were welcomed in Bulawayo by a Romanian businessman married to an English woman who owned a plantation on the banks of the Zambezi[13].

The Second World War severed Europe from Africa where only the main stakeholders fought for territories and natural resources. The political turmoil inside Romania and the Soviet occupation of the country forced its communist government to fall into line with Moscow's attitude towards the black continent. The principles of the proletariat dictatorship encouraged the fight for independence in Africa and elsewhere in the hope that the new independent states would come under the Soviet umbrella. "The Romanian diplomatic argumentation [in foreign relations] relied on a chaotic and persistent usage of the workers political power over the other social categories"[14]. The late foreign minister Corneliu Mănescu served with the first communist leader Gheorghe Gheorghiu Dej and had the vision of productive connections with the future independent African states that were coming out of the colonial straightjacket. The minister placed the development of relationships with Sub-Saharan countries along the guidelines of the Romanian diplomacy carefully enough not to upset the Moscow masters, all too eager to expand their sphere of influence over Africa. "We had no links to the black Africa. There were some relations with the Mediterranean African countries – Egypt, Tunisia, Algeria, and Morocco. That was it. But I thought it was the time to expand our connections further south, to know and promote other emerging countries"[15].

The communist Romania established diplomatic relations and opened its embassies in Ghana (1957) and Nigeria (1960) within the same year of their independence. Such a movement paid good political and economic dividends because it won the confidence and trust of the other African regimes substituting the colonial rule with the tight grip of the local dictators, emphatically called "founding fathers" and "nation builders". Under the banner of the new economic order and the fight against neocolonialism, the communist rulers joined the club of the poor and saved some of the failing dictatorships and their stars, Idi Amin, Kenneth Kaunda, Augustino Neto, Sassou Nguesso, Siad Barre, Mobutu Sese Seko, Jean Bedel Bokasa Tolbert Junior, among others, with economic arrangements and political understandings that helped them to maintain a tight grip over their poor populations and the rich natural resources.

A long chain of state visits to Africa of the new communist dictator, who came to power in 1964, set the pace for the economic and political conquest of new "friends and

[12] *Ibidem,* p. 25.
[13] Gen. (r) Alexandru Cernescu, *Avioane româneşti străbat Africa*, Editura Militară, Bucureşti, 1975, p. 132.
[14] Florin Muller, *Opţiuni de politică externă ale Partidului Comunist Român*, Academia Română, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", serie nouă, tom XIII, nr. 5-6, , 2002, Bucureşti, p. 158.
[15] Lavinia Betea, *Convorbiri neterminate*, Polirom, Iaşi, 2001, p. 117.

partners". Once the festivities were over, negotiators, foreign trade experts put in months of hard work to find reasonable solutions for the "directives" imposed by the top leaders. That was how some of the Romanian industrial products became household names in many African countries. The popularity of Romanians developed when African young people returned to their home countries after graduating the Romanian universities. Overall, Romania managed to get a very precious asset in its relations with the black continent, and that was the place it held in the public knowledge, in the hearts and minds of those who experienced a few years' stay in Romania. The ARO all-terrain trucks, ROMAN lorries, "Universal" tractors, drinking water feed pipes, residential quarters built by ARCOM Company, were landmarks for the development of Romania's presence.

In 1970, a scientific expedition from the University of Cluj-Napoca, the second largest in the country, crossed Africa from Senegal to Dar es Salaam in Tanzania in Romanian-built vans. For more than four months, the Romanian scientists and researchers studied the flora and the fauna of the areas they crossed. They had the chance as well to meet friends who had studied in Romania, dealers of Romanian cars and trucks, or businessmen selling Romanian commodities[16].

Official statistics recorded a growing volume of bilateral commercial links between Romanian and most of the African countries.

Year		**1970**	**1985**	**1987**	**1989**
	Export	82.7	117.6	27.5	64.7
ANGOLA	*Import*	203.7	1.8	0	0
Year		**1970**	**1980**	**1985**	**1987**
	Export	0.9	23.8	7.2	68**.7**
COTE d'IVOIRE	*Import*	0	46.2	83.9	2.9
Year		**1970**	**1980**	**1987**	**1989**
	Export	0.7	19.4	97.6	24.6
ETHIOPIA	*Import*	0	23.2	56.4	48.8
Year		**1970**	**1980**	**1985**	**1989**
	Export	3.1	2.4	84.7	29.5
GHANA	*Import*	3.7	31.2	151.6	26.0
Year		**1970**	**1980**	**1985**	**1989**
	Export	2.0	0	43.5	2.8
GUINEA	*Import*	3.0	0	112.6	7.5
Year		**1970**	**1980**	**1985**	**1989**
	Export	16.3	160.9	1384.5	729.6
NIGERIA	*Import*	0	1399.5	0	1.2
Year		**1960**	**1970**	**1985**	**1989**

[16] Nicolae Coman *De la Atlantic la Oceanul Indian. Însemnările unui biolog din prima expediţie românească trans-africană (1970-1971)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975.

	Export	9.5	24.7	1028.6	157.2
SUDAN	*Import*	4.81	13.6	391.1	9.6
Year		**1980**	**1985**	**1987**	**1989**
	Export	3.0	21.2	61.6	22.0
ZAIRE	*Import*	147.3	0	26.2	2.6

Note: The table was amalgamated by the author on the data provided by the Romanian Institute for Statistics. Export and import digits translated into million dollars, at the current value of the respective years.

1985 was the most productive year in bilateral exchanges, which consisted mainly of raw materials and oil Romanian imports and massive exports of machine tools, rolling stock and agricultural expertise. It is striking to notice the sudden steep jumps of export and import values within a decade or even within a five years period in the 1980s. The spectacular rise of Romanian imports (oil) from Nigeria worth more than a billion dollars at the value of the American currency at that time, for example, stemmed from the fall of the Iranian Shah in the previous year and the collapse of the agreements the Romanian dictator had concluded with him. When the internal conflicts in Nigeria compromised the Romanian oil imports, their value dive nosed to zero in 1985 only to pick up again once the political domestic fracas died out. In Guinea, a country that Romania initiated diplomatic relationships with three years after Guinea's independence bilateral exchanges, modest as they had been, collapsed completely after the military coup of 1980, to reach more than forty million dollars five years later. Most of such dramatic eschews occurred in the aftermath of the events in the African countries like state coups, civil wars or changes in the political orientation of the government towards the US or the Soviet sphere of influence. Sometimes, a growth in Romania's bilateral trade with the African countries resulted after top-level talks between the Romanian communist ruler and his African counterparts. What spiked exchanges at the end of such festive meetings either in Bucharest or in Africa was not the vision or the economic wisdom of presidential decisions, but the pressure country bosses placed on their ministers and negotiators to meet unrealistic tasks just for propagandistic ends meant to highlight the solidarity among the developing countries outside the umbrella of the two world super-powers.

What is noteworthy is the fact that agreements, arrangements and understandings between Romania and the African countries concluded on the African soil were the direct product of the Romanian communist president's visits. The purpose of such maneuvers was to prove that he, like no other Romanian official, had the capacity, the political will and the ability to promote and defend best the national interests and the international role of his country and people. No other member from his entourage, any minister or diplomat was allowed to sign strategic documents in Romanian's name. Paradoxically, all the African presidents visiting Bucharest had official talks with the prime minister and the members of his cabinet after meeting the president.

Romania's connections to Sub-Sahara countries developed along political and ideological lines until 1989. A change of regime in Romania, in the wake of the collapse of the European communism changed that environment on both sides. The new governments in Romania focused on the new economic and political pattern in Europe, on the rise of Eastern Europe and on the new strategic partnership with the U.S. NATO and E.U. memberships

became top priorities for either centre left or centre right governments that came to power in Romania. Although some significant changes happened in Africa as well at that time, relations with the countries from the region dive nosed and were partially revived only when Romania became a NATO and E.U. member. The European Union has been the most important political and economic partner for the African countries, and most of Romania's ties with them hinged on the larger framework of the Union's approach. One unprecedented event was the emergence of South Africa from international embargoes after the multiracial elections of 1994. Isolated until that time because of the apartheid policy, Mandela's rainbow new country was an attractive partner for Romania. Henceforth, political diplomatic and economic ties were established in 1998. Jacob Zuma came to Bucharest in 2005 as the vice-president of the country. Yet, according to the Romanian ambassador to Pretoria, not more than two thousand visas were issued every year for travels both ways. Nigeria's ambassador to Romania stated that he endorsed eighteen hundred visas for Romanian traveling to his country on business in one year, but not more than a couple of Nigerians traveled to Romania.

In a analytical conversation with the first prime minister of the Romanian government after the 1989 events, Petre Roman stated that in 1990 there still was a chance to follow up on the good assets of Romania's presence in countries like Senegal, Cote d'Ivoire, Mali, Zambia or Zimbabwe but the number of embassies had to be reduced from 28 to less than a dozen for financial reasons. The Government expected to pass the gains of bilateral connections to private companies, which could support and develop them. Such companies failed to show up and the moral and image credit Romanian had had, vanished never to be rebuilt again[17].

In a post-doctoral research on the relations between Romania and Africa, we interviewed the former minister for foreign affairs, Teodor Meleşcanu. He connected the reduction of Romanian diplomatic offices in Africa to limited resources his ministry had and to the need to channel those still available towards the new areas of interest: Western Europe and North America. He pointed out that the closure of some Romanian embassies from Africa resulted from slack economic exchanges with the respective countries. Cuts were operated in those countries where the value of bilateral economic exchanges reached less than 10 million dollars pe year. Teodor Meleşcanu explained that such a severe drop was also the outcome of the fact that the Romanian ocean fishing fleet, built in the communist era had been sold out as scrap metal and most of the Romanian sailors were employed by major international shipping and fishing companies[18].

The former foreign minister and Prime Minister Adrian Năstase pointed out that Romania also wanted to put some distance between the attitude the country had followed during communism and the new architecture that the post-communist governments tried to put up in its place. What the new Bucharest authorities wanted to accomplish was to cleanse the relationships with the African countries of any hypocritical ideology[19].

In 1990 when Romania could steer its international posture along different guidelines that are more democratic it held several aces in its hands:

[17] Structured interview with Petre Roman, 17 January, 2008, Bucharest.
[18] Structured interview with Teodor Meleşcanu, 8 February 2007, Bucharest.
[19] Structured interview with Adrian Năstase, 3 March 2008, Bucharest.

– it controlled part of the African market for industrial products that had been promoted and exported by the former state companies. Consequently, they were household names for the Africans;

– a number of Romanian experts, engineers, planners and highly skilled workers were familiar with the requirements and the working conditions on the African building sites;

– former graduates from the Romanian universities held key decision-making positions in the economy of their native countries, they still had good connections to their former professors and tutors and were willing to encourage the development of business relations with Romania;

– Romania had to recover large debts accumulated in its dealings with countries like Zambia and it could use them as a starting point for new, fair relations.

Yet post-1989 governments ignored such assets and soon they were completely wasted. Not even at the academic level, the study of Africa and its enormous historical and traditional treasure stirred any particular interest. When we suggested a round table on the development in Africa to the Romanian president's adviser on international matters, he looked as if he had been offered to invest public money in growing cucumbers on Mars. Such an attitude can be explained by several reasons.

First, many people, even from the university and academy circles do not have upgraded data about the profound changes happening on the continent. The image of the former "dictators' club" still prevails. Second, a reduced number of African embassies in Romania and fewer Romanian embassies in Africa cut off the means of exercising public diplomacy, which is so productive in passing information both ways about the realities and the developments in the two areas. Third, globalization pushed to the forefront the communicators from powerful countries, which leveled the messages coming from Africa. The international media controlled by western and American corporations filter those messages that do come through. The digital divide deepened the reluctance to approach the African reality in a constructive manner.

To answer the initial question from the title, those who do not share a vision on the future and do not muster the data of ancient and more recent history of the African continent still view it as a remote land of danger and backwardness. The past two or there decades showed remarkable signs of progress in Africa towards international communication and cooperation. Some landmarks are already obvious, like the New Economic Programme for Africa's Development – NEPAD, the challenge for a permanent member seat in the UN Security Council, the sharing of the military burden in peacekeeping operations. Others are slightly visible, but they are there already. It is up to perceptive people to see them and to put them to work for a new type of relationships between Romania and its former African partners.

For Romania, the development of more realistic and more balanced relationships with those countries from Sub-Sahara that may vouch for stable and significant links in economic and the commercial domains will open chances to:

– revive existing gains in terms of prestige, reliability and competence;

– act as a promoter of democratic and market economy principles outside the area of the European Union and the North Atlantic Alliance, within and without the two organizations;

– regain access to the natural resources by employing Romanian engineering and expertise in the energy and extraction industries;

– confirm Romania's role and attitude of a responsible and accountable member of the international community fully aware and well connected to the major contemporary global issues.

The venue to follow requires political will and a long perspective vision.

BIBLIOGRAPHY:

Anghelescu, Mircea, *Călători români în Africa*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1983.

Betea, Lavinia, *Convorbiri neterminate*, Polirom, Iaşi, 2001.

Cernescu, Gen. (r) Alexandru, *Avioane româneşti străbat Africa*, Editura Militară, Bucureşti, 1975.

Coman, Nicolae, *De la Atlantic la Oceanul Indian. Însemnările unui biolog din prima expediţie românească trans-africană (1970-1971)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975.

Meredith, Martin, *The Fate of Africa. A History of Fifty Years of Independence*, Public Affairs, New York, 2005.

Muller, Florin, *Opţiuni de politică externă ale Partidului Comunist Român*, Academia Română, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", serie nouă, tom XIII, nr. 5-6, 2002, Bucureşti.

Turdeanu, E., "Un moine Roumaine aux Mont Athos, Lieux Saints et en Egypte", in *Revue des etudes roumains*, III-IV, 1957.

Weart, Spencer R., *Never at War. Why Democracies Will Not Fight One Another*, Yale University Press, New Haven and London, 1998.

A THEORETICAL INCURSION IN THE EVOLUTION OF CONTEMPORARY CONFLICTS

Olesea Ţaranu, Romanian Academy, Iaşi Branch

Abstract: Although conflicts play an important role in the evolution of societies representing a strong transforming factor, the violence that often accompany them is a serious threat to individual, regional, national and global security. We cannot ignore this paradox of contemporaneity - we live in a in an era in which the use of violence to resolve conflicts between parties is prohibited by international law robust principle of peaceful settlement of disputes considered to be a fundamental principle of universal value recognized and established as such by important programmatic documents of international organizations, but, at the same time, we live in a world of daily ground conflicts having the capacity to adversely affect the lives of millions, where actors use violence as a weapon. In this context, this article uses as a starting point the idea that, before choosing the most effective intervention actions, it is essential to reconsider the conflict as a concept, to achieve a radiography of the conflict as a process, an incursion in the evolution of conflicts, facilitating our understanding of this phenomenon, its life cycle and the opportunities for settlement it offers. What is remarkable and should be born in mind is that conflicts are evolving processes and not static phenomena, they often know dramatic transformations and the international community is required to understand their dynamics for intervening effectively with the tools it created, used and already institutionalized in order to prevent the outbreak of violence, to restrict the conflicts or to end them, and respectively, to determine conflict transformation by replacing the destructive actions and attitudes with constructive actions.

Keywords: Conflict, intensity level, violence, conflict stages, intervention tools

Introducere

Indiscutabil, conflictele joacă un rol esenţial în evoluţia societăţilor reprezentând un factor transformator puternic. Cu toate acestea, frecventa utilizare a violenţei de către principalii actori implicaţi într-un conflict reprezintă o ameninţare gravă, având capacitatea de a afecta în mod profund securitatea la nivel individual, regional, naţional şi global. Într-o epocă în care apelul la violenţă este interzis printr-o legislaţie internaţională robustă, principiul soluţionării pe cale paşnică a conflictelor fiind considerat principiu fundamental cu valoare universală, recunoscut şi consacrat ca atare de cele mai importante documente programatice ale organizaţiilor internaţionale, nu putem ignora prezenţa persistentă a acestui fenomen, numărul mare de conflicte ce continuă să afecteze în mod profund vieţile a milioane de oameni, generând consecinţe catastrofale în termeni umani şi materiali. Cu toate că paleta de instrumente paşnice de soluţionare a conflictelor aflate la dispoziţia comunităţii internaţionale este extrem de generoasă, efectele sunt, de multe ori, limitate – fie se acţionează tardiv, fie acţiunile sunt necorespunzătoare, ineficiente, insuficiente, fie lipsesc cu desăvârşire. În acest context, prezentul articol pleacă de la ideea că, înainte de a stabili cele mai eficiente acţiuni de intervenţie, este esenţial să reconsiderăm conflictul ca şi concept, să realizăm o radiografie a conflictului ca proces, o incursiune în evoluţia conflictelor facilitându-ne înţelegerea acestui fenomen, a ciclului său de viaţă, precum şi a oportunităţilor pe care le oferă pentru soluţionare.

Conflictul – confuzii conceptuale

Conflictul reprezintă o manifestare omniprezentă în interacţiunile sociale. În ciuda frecvenţei cu care se întâlneşte acest fenomen, termenul nu are un înţeles unanim acceptat, semnificaţia acestuia variind extraordinar. Mai mult decât atât, deşi aproape toate disciplinele academice utilizează acest concept, studiind relaţiile conflictuale şi consecinţele acestora, se atestă prezenţa unei palete generoase de abordări teoretice pentru înţelegerea conflictului – în timp ce economiştii se concentrează asupra teoriei jocurilor şi a procesului de luare a deciziilor, psihologii explorează conflictele interpersonale, sociologii îşi îndreaptă atenţia asupra conflictelor de clasă şi cele privind statusul, pentru ca teoreticienii ştiinţelor politice şi a relaţiilor internaţionale să se focuseze asupra manifestărilor conflictuale în plan domestic şi în arena internaţională. În ciuda faptului că a reprezentat un subiect intens dezbătut şi analizat, dezacordul persistent asupra înţelesului exact al termenului conflict este o mărturie în plus privind caracterul confuz şi controversat al unui concept utilizat pentru a descrie un fenomen extrem de complex.

Absenţa acordului conceptual privind sensul exact al termenului, amintită mai sus, nu i-a descurajat pe teoreticienii relaţiilor internaţionale să încerce o definire a fenomenului, definire extrem de utilă în demersurile ce urmăreau să analizeze manifestările conflictuale şi să ofere soluţii privind aplanarea sau eliminarea acestora. Astfel, de exemplu, unii autori consideră conflictul ca fiind „o formă de interacţiune în care, tentativa unui actor de a-şi atinge interesele personale prin acţiuni proprii, face imposibilă atingerea intereselor unui alt actor, putând chiar urmări distrugerea celui din urmă”[1]. Noua metodologie de cercetare HIIK care stă la baza ultimului raport *Conflict Barometer 2013* defineşte conflictul într-o manieră mai generală ca fiind o “diferenţă de poziţii între cel puţin doi actori decisivi şi direct implicaţi, diferenţă ce priveşte valorile relevante pentru o societate, cu folosirea unor instrumente observabile considerate inacceptabile de procedurile legale, ameninţând fie o funcţie fundamentală a statului, fie ordinea legală internaţională”[2].

O definiţie mult mai îngustă şi, pe cât de folosită, pe atât de criticată, este cea utilizată în cadrul proiectului dezvoltat de Singer şi Small – *Correlates-of-War-Project (COW),* conform căreia conflictele reprezintă dispute violente în care cel puţin una dintre părţi este un actor statal, şi din care rezultă minimum 100 de victime combatante[3]. Aşa cum se poate observa, spre deosebire de abordarea HIIK prezentată mai devreme, definiţia COW face referire în mod exclusiv la conflictele în care statul este un actor combatant fără a le include pe cele în care puterea statului nu este implicată (sau conflictul se desfăşoară pe teritoriul unor state slabe/eşuate incapabile să intervină cu trupe), o altă critică adusă acestei definiţii referindu-se la trimiterea exclusivă la personalul militar ca potenţiale victime, fără a lua în considerare victimile civile. Într-o manieră asemănătoare este definit conflictul în cadrul Institutului Internaţional de Cercetări asupra Păcii din Stockholm (Stockholm International Peace

[1] Enciklopedija politiËke kulture, grupa autora, Savremena administracija, 1993, pp. 513-514 *apud* Ymer Ismaili, “Conflict as a Socio-Political Notion”, în *Zbornik PFZ*, Volume 57, Issue 2, 2007, p. 382

[2] Heidelberg Institute for International Conflict Research, Methodological Approach, disponibil pe http://www.hiik.de/en/methodik/index.html

[3] Joel D. Singer, Melvin Small, “The Wages of War 1816-1965, A statistical handbook”, New York, 1972, p. 8, *apud* Heinz-Jürgen Axt, Antonio Milososki, Oliver Schwarz, *Conflict – A Literature Review,* Universitat Duisburg-Essen, Duisburg, 2006, p. 2

Research Institute - *SIPRI*). Astfel, pentru cercetătorii suedezi un conflict armat major presupune "utilizarea forţei armate de către forţele militare a două sau mai multe guverne sau a unui guvern împotriva a cel puţin unui grup armat organizat, având drept rezultat moartea în luptă a cel puţin 1000 de persoane într-un singur an, sursa incompatibilităţii fiind dorinţa de a controla guvernul sau/şi teritoriul"[4].

Ultima definiţie pe care o vom menţiona aici aparţine Centrului Universităţii din Uppsala şi se încadrează în maniera îngustă de a aborda înţelesul termenului. Astfel pentru USDP, conflictul reprezintă "o incompatibilitate contestată privind natura guvernării sau teritoriul între două părţi dintre care cel puţin una este guvernul unui stat, utilizarea forţei armate de către părţi având drept rezultat cel puţin 25 de victime din rândul combatanţilor"[5].

Gradul de intensitate al conflictelor

În vederea analizării conflictelor existente pe plan internaţional, Institutul Heidelberg pentru Studii Internaţionale asupra Conflictelor (HIIK) în colaborare cu grupul de cercetători din cadrul Conflict Information System (CONIS Group) au elaborat o metodologie complexă şi exhaustivă considerată de referinţă în acest domeniu, având ca repere gradul de intensitate al conflictelor precum şi concepţia privind conflictul ca model dinamic. În funcţie de aceste criterii, au rezultat cinci niveluri de intensitate – disputa, crizele non-violente, crizele violente, războiul limitat şi războiul[6]. Cele cinci niveluri de conflict se disting prin gradul de violenţă fizică aplicată în cursul conflictului, nivelul de violenţă fiind stabilit în funcţie de instrumentele de utilizare a forţei (arme şi personal) şi consecinţele utilizării forţei (victime, refugiaţi, distrugeri materiale etc.). Ţinând cont de realităţile în schimbare din sistemul internaţional şi de natura în schimbare a conflictelor, această metodologie propusă de HIIK a fost adaptată în ultimii ani astfel încât, acum, intensitatea unui conflict nu se stabileşte în funcţie de state naţiune şi ani calendaristici, ci pe baza unor unităţi politice singulare, de nivel subnaţional de regulă şi pe luni calendaristice.

Tabel 1. Definirea conflictelor în funcţie de intensitate

Starea de violenţă	Gradul de intensitate	Nivelul de intensitate	Tipul de intensitate	Definiţia
Non-violente	Scăzut	1	Dispută	O diferenţă de poziţii între două părţi, articulată şi percepută ca atare de acestea, privind valori naţionale identificabile
		2	Criză non-violentă	Utilizarea unor instrumente anterioare recurgerii la forţa violentă – presiuni verbale, ameninţări explicite cu utilizarea forţei, impunerea sancţiunilor economice etc.

[4] Renata Dwan, Caroline Holmqvist, (n.d), "Patterns of major armed confl icts", Stockholm, disponibil pe http:/www.sipri.org/contents/confl ict/MAC patterns.html

[5] Peter, Wallensteen, Margareta, Sollenberg, "Armed conflict and its international dimensions, 1946-2004", în *Journal of Peace Research*, Volume 42, Issue 5, 2005, p. 635

[6] Heidelberg Institute for International Conflict Research, Methodological Approach, disponibil pe http://www.hiik.de/en/methodik/index.html

Violente	Mediu	3	Criză violentă	O situaţie tensionată în care cel puţin una dintre părţi utilizează forţa violentă în incidente cu caracter sporadic
	Ridicat	4	Război limitat	Utilizarea forţei violente în mod repetat şi organizat
		5	Război	Un conflict poate fi încadrat în această categorie atunci când forţa violentă se utilizează continuu, organizat şi sistematic, producând distrugeri masive şi de durată

Sursa: adaptare după Heidelberg Institute for International Conflict Research, Methodological Approach, disponibil pe http://www.hiik.de/en/methodik/index.html

Tabelul de mai sus ne oferă o imagine exhaustivă privind tipurile de conflicte din sistemul internaţional în funcţie de nivelul de intensitate înregistrat. Un aspect esenţial ce se remarcă pleacă de la observaţia că nu toate conflictele sunt de natură violentă, iar o abordare a conflictului doar din perspectiva utilizării forţei este, aşa cum susţin autorii metodologiei HIIK, mult prea îngustă, scăpând din vedere două elemente:

a) Toate conflictele violente evoluează din conflicte non-violente şi nu se finalizează cu o pace bruscă, ci înregistrează suişuri şi coborâşuri, aceste etape fiind analizate cu atenţie pentru a se determina dacă sfârşitul unei crize violente chiar înseamnă sfârşitul conflictului;
b) Limitarea analizei doar la conflictele violente presupune să pierzi din vedere conflictele soluţionate paşnic iar analiza cazurilor când printr-un management al crizei de succes s-a reuşit evitarea unor vărsări de sânge reprezintă lecţii utile pentru practicieni[7].

Având în vedere importanţa delimitării conflictelor în funcţie de starea de violenţă pe care o presupun, în continuare vom insista asupra diferenţei dintre conflictele non-violente şi cele violente îndreptându-ne mai întâi atenţia asupra formelor de manifestare a violenţei, forme identificate şi recunoscute în spaţiul internaţional.

Johan Galtung, autorul ce şi-a dedicat viaţa studiului păcii şi condiţiilor de obţinere, asigurare şi protejare a acesteia[8], susţinea existenţa a trei forme de manifestare a violenţei[9]:

1. *Violenţa directă* reprezintă violenţa fizică utilizată de grupurile armate ce ameninţă supravieţuirea indivizilor şi siguranţa bunurilor materiale, fiind şi cel mai vizibil şi uşor de măsurat tip de violenţă. De regulă, eforturile de contracarare a acestui tip de violenţă presupun fie acţiuni coercitive de contraofensivă, fie apelul la instrumentele diplomatice în vederea controlului violenţelor sau soluţionării diferenţelor.
2. *Violenţa structurală* este o formă mai puţin vizibilă având puternice rădăcini în sistemele politice, sociale şi juridice şi se manifestă sub chipul nedreptăţii sociale, a

[7] *Ibidem*,
[8]Galtung este autorul unor remarcabile lucrări în domeniul studiului păcii si conflictului, este părintele abordării Transcend de soluționare a conflictelor, a fost un practician de succes contribuind la dezvoltarea medierii ca instrument util în soluționarea conflictelor, aportul său la evoluția acestui domeniu fiind unanim recunoscut.
[9] Johan Galtung, "Conflict Transformation by Peaceful Means (The Transcendent Method)", New York UN, 2000, p. 104 *apud* Ymer Ismaili, *op. cit.*, p. 387

discriminării etnice sau de alt tip, suprimării drepturilor omului etc. Se consideră că violenţa structurală este o determinantă esenţială a comportamentului conflictual, importanţa managementului acestei forme de violenţă fiind cu atât mai mare. Deşi în categoria soluţiilor regăsim frecvent elemente precum adoptarea unui nou design instituţional, introducerea unor reforme juridice sau acorduri politice, sunt mulţi autori ce consideră că acestea nu reuşesc să ajungă la rădăcina problemelor, utilitatea lor fiind limitată şi superficială.

3. *Violenţa culturală* (definită ca fiind "orice aspect al unei culturi ce poate fi folosit pentru a legitima violenţa în forma ei directă sau structurală"[10]) este ultima formă din tipologia lui Galtung, o formă ce face trimitere la situaţiile când societatea în întregul ei sau o parte din societate identifică mijloace prin care legitimează utilizarea violenţei apelând la concepte precum patriotism, sacrificiu, eroism etc. folosind în scopul promovării mass-media, sistemul de educaţie, simbolurile etc.

Plecând de la această tipologie dezvoltată de Johan Galtung devine evidentă diferenţa de nuanţă dintre conceptele de pace negativă şi pace pozitivă. Şi dacă în cazul păcii pozitive lucrurile sunt clare, termenul făcând trimitere la o situaţie în care domină o relativ robustă dreptate, echitate şi libertate precum şi un nivel relativ redus de violenţă şi mizerie socială[11], putem considera că o societate se află într-o situaţie de pace negativă atunci când lipseşte războiul deschis sau alte forme răspândite de violenţă directă dar violenţa structurală şi cea culturală, deşi invizibile, sunt prezente manifestându-se sub forma tensiunilor şi nemulţumirilor intrasocietale datorate nedreptăţii endemice şi inegalităţii[12].

Indiscutabil, absenţa violenţei nu implică în mod automat absenţa conflictului, părţile între care se înregistrează diferenţe având posibilitatea de a-şi urmări propriile interese fără a utiliza forţa. Analiza unui conflict non-violent reprezintă o necesitate în sistemul internaţional tocmai datorită riscului escaladării şi transformării într-o formă violentă şi distrugătoare. Dennis Sandole, în lucrarea sa "Peace and Security in the Postmodern World" face diferenţa între conflictele non-violente, latente pe care le numeşte – *procese conflictuale manifeste (PCM)* şi conflictele violente – *procese conflictuale manifeste agresive (PCMA)*. Pentru autor, PCM reprezintă "o situaţie în care cel puţin două părţi urmând propriile percepţii privind obiectivele lor mutuale incompatibile subminează direct sau indirect eforturile adversarului de realizare a acestor obiective"[13] (evidenţiind faptul că percepţiile, şi nu realităţile obiective stau la originea conflictelor). În acord cu opinia generală ce domină în studiul conflictelor, existenţa unui conflict non-violent nu trebuie văzută ca un lucru negativ în mod absolut, ci, mai degrabă, se recomandă considerarea manifestărilor conflictuale ca fiind semnale timpurii privind o posibilă evoluţie negativă în cadrul unor relaţii importante, trebuind tratate ca atare. Este important să reţinem că eforturile internaţionale de prevenţie sunt extrem de utile pentru a interveni la acest nivel, urmărind astfel împiedicarea escaladării nemulţumirilor şi transformarea într-un conflict violent.

[10] Johan Galtung, „Cultural Violence" în *Journal of Peace Research*, Volume 27, August 1990, p. 291
[11] Charles Webel, "Introduction toward a philosophy and metapsychology of peace" în Charles Webel, Johan Galtung (eds.), *Handbook of Peace and Conflict Studies*, Routledge, Abingdon, 2007, p. 11
[12] *Ibidem*,
[13] Dennis Sandole, *Peace and Security in the Postmodern World. The OSCE and conflict resolution*, Routledge, Abingdon, 2007, p. 23

Conflictele intră într-o fază violentă atunci când părţile trec dincolo de urmărirea paşnică a propriilor obiective încercând să domine, împiedice sau distrugă abilitatea adversarului de a-şi îndeplini obiectivele[14]. Deşi literatura de specialitate ne oferă o varietate mare de posibile explicaţii ale comportamentului violent şi a motivelor pentru care actorii aleg să-şi urmărească scopurile prin apelul la practici coercitive, acordul este unanim atunci când se accentuează rolul nevoilor de bază identificând frustrarea privind împlinirea unor nevoi precum securitatea, puterea, auto-respectul etc. ca fiind factorul major ce se face vinovat de escaladarea antagonismelor şi transformarea violentă a conflictelor.

În vederea identificării conflictelor violente se face apel la o serie de elemente ce se consideră că ar caracteriza aceste procese – distrugerile fizice şi pierderea de vieţi omeneşti. Acelaşi Sandole, definind *procesele conflictuale manifeste agresive* nota existenţa unor situaţii în care „cel puţin două părţi îşi urmează propriile percepţii privind obiective mutual incompatibile prin prejudicierea sau/şi distrugerea unor simboluri culturale sau de alt gen importante pentru adversar (moschei, biserici, sinagogi, biblioteci naţionale, muzee, WTC etc.) sau prin rănirea sau/şi distrugerea celuilalt (exemplul conflictului din Rwanda din anii 1990 sau din regiunea sudaneză Darfur din anii 2000)”[15].

Conflictul – un proces dinamic

Ca orice proces, conflictul are un ciclu de viaţă specific, traiectoria acestuia fiind marcată de o serie de etape. Diferiţi autori disting diverse clasificări ale stadiilor conflictelor în funcţie de gradul de intensitate pe care îl identifică. Cea mai comună clasificare considerată şi modelul clasic al dinamicii conflictului include patru faze: faza *tensionării,* faza *escaladării,* faza *de-escaladării* şi faza *reconcilierii.*

În comparaţie cu modelul clasic simplificat, Alker, Gurr şi Rupesinghe[16] identifică şase etape în evoluţia unui conflict:

1. Faza *disputei* este caracterizată de existenţa unor abordări contradictorii ale părţilor exprimate prin intermediul formelor şi proceselor instituţionalizate,
2. Faza *crizei* – opoziţia încă se manifestă prin intermediul proceselor instituţionalizate dar utilizarea violenţei este posibilă şi chiar de aşteptat,
3. Faza *violenţei limitate* – este chestionată legitimitatea şi utilitatea proceselor instituţionalizate, apelul sistematic şi regulat la forţă fiind considerat justificat şi raţional,
4. Faza *violenţelor masive* – renunţarea la şi chiar evitarea posibilităţilor paşnice de rezolvare a ostilităţilor, forţa fiind utilizată sistematic, regulat şi necontrolat,
5. Faza *diminuării conflictului* presupune acţiuni ce urmăresc încetarea temporară a violenţelor,
6. Faza *soluţionării conflictului* – exprimarea cererilor şi aşteptărilor din partea actorilor implicaţi urmată de stabilirea sau restabilirea unor procese instituţionale mutual acceptabile.

[14] Heinz-Jürgen Axt, Antonio Milososki, Oliver Schwarz, *op. cit.*, p. 7
[15] Dennis Sandole, *op. cit.*, p. 23
[16] Hayward Alker, Robert Ted Gurr, Kumar Rupesinghe (eds.), „Journeys through conflict. Narratives and lessons”, Rowman&Littlefield, Lanham, 2001, *apud* Ymer Ismaili, *op. cit.*, pp. 390-391

Eric Brahm ne oferă un model şi mai nuanţat ce conţine şapte etape[17] în evoluţia unui conflict, plecând de la existenţa unui *conflict latent*, urmat de *emergenţa* conflictului, *escaladarea* acestuia, intrarea într-un *impas* costisitor şi dramatic, *de-escaladarea*, *rezolvarea disputei (settlement)* şi, în final, ultima etapă este cea de *peacebuilding post-conflict*. Diagrama de mai jos prezintă ciclul de viaţă al unui conflict din perspectiva lui Brahm:

Figura 3. Ciclul de viaţă al conflictelor

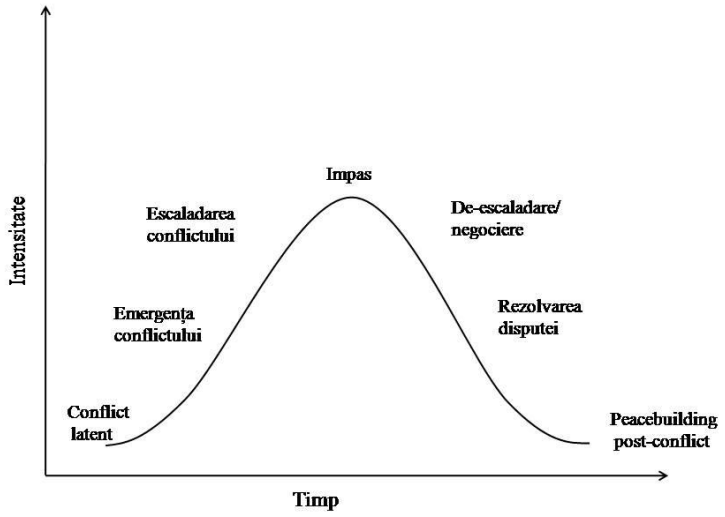

Sursa: Eric Brahm, "Conflict Stages" în Guy Burgess, Heidi Burgess (eds.), *Beyound Intractability*, University of Colorado, Boulder, 2003 disponibil pe http://www.beyondintractability.org/bi-essay/conflict-stages

Un alt model util şi complex ce pare să surprindă foarte bine evoluţia unui conflict identificând fazele pe care le poate acesta parcurge este oferit de Ramsbotham, Woodhouse şi Miall. Conform autorilor lucrării "Contemporary Conflict Resolution", la baza oricărui conflict se regăsesc acele *diferenţe* ce, în esenţă, reprezintă parte integrantă în procesul de dezvoltare socială şi care, uneori, conduc la apariţia unor *contradicţii* majore, la *polarizare* prin conturarea clară a taberelor adverse, determinând manifestarea conflictului, utilizarea *violenţei* directe şi, antrenarea în *război* ca fiind punctul culminant[18]. Diagrama de mai jos prezintă modelul propus de cei trei autori, model ce conţine, pe lângă fazele escalatorii amintite şi etapele procesului de de-escaladare ce urmează punctului culminant:

Figura 4. Evoluţia conflictelor

[17] Eric Brahm, „Conflict Stages" în Guy Burgess, Heidi Burgess (eds.), *Beyound Intractability*, University of Colorado, Boulder, 2003 disponibil pe http://www.beyondintractability.org/bi-essay/conflict-stages

[18] Oliver Ramsbotham, Tom Woodhouse, Hugh Miall, *Contemporary Conflict Resolution. The prevention, management and transformation of deadly conflicts*, Second Edition, Polity Press, Cambridge, 2005, p. 11

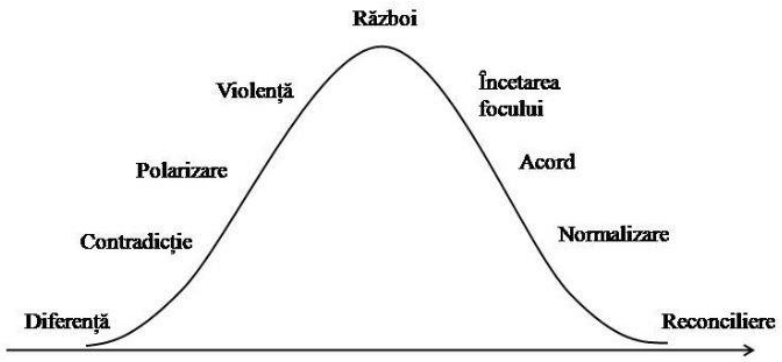

Sursa: Oliver Ramsbotham, Tom Woodhouse, Hugh Miall, *op. cit.*, p. 11

Aşa cum se poate constata, există o varietate mare de modele ce urmăresc să identifice etapele pe care le parcurge un conflict de-a lungul cursului vieţii sale. Însă, un aspect ce nu poate fi omis şi care este recunoscut de toţi autorii la care s-a facut referire este acela că nu întotdeauna un conflict parcurge toate aceste etape în evoluţia sa, iar uneori, etapele se manifestă în altă ordine decât cea considerată logică de teoreticieni.

Intervenţiile în evoluţia conflictelor

Ciclul de viaţă al unui conflict oferă foarte multe ocazii de intervenţie ce pot fi folosite de terţii interesaţi să modifice dinamica acestuia. Analizând literatura de specialitate şi urmărind exemplele practice pe care ni le-a oferit istoria conflictelor se atestă mai multe tipuri de abordări şi modalităţi de a face faţă unui conflict. Împrumutând de la Dennis Sandole *metafora casei în flăcări*[19] vom prezenta în continuare paleta de obiective ce ar putea fi urmărite, măsuri aflate la dispoziţia terţilor ce încearcă să "lupte" împotriva unui conflict.

Într-o primă etapă, un terţ va urmări să prevină apariţia focului ce ar putea să cuprindă casa, această etapă fiind cunoscută ca fiind *prevenţia*, exemplele cele mai relevante fiind misiunile ONU de prevenţie a conflictelor. În situaţia în care aceste eforturi întârzie sau eşuează, ceea ce se întâmplă frecvent mai ales datorită tendinţelor indivizilor de a acţiona reactiv mai degrabă decât proactiv, avem la dispoziţie o paletă variată de posibilităţi. O opţiune ar fi aceea de a preveni extinderea focului, altfel spus se va încerca un *management eficient al conflictului*. În cazul în care această abordare nu oferă rezultate pozitive, terţii pot alege să stingă focul, utilizând chiar mijloace violente. Dacă e să transpunem această posibilitate într-o situaţie reală de conflict, etapa ce-i corespunde este cea de *rezolvare a conflictului* (termenul în engleză ce reflectă această acţiune este cel de *settlement*) presupunând şi o impunere a soluţiei de rezolvare aşa cum a acţionat NATO prin misiunile sale IFOR şi SFOR în Bosnia sau KFOR în Kosovo. După ce focul a fost controlat şi stins, terţii pot alege să acţioneze la nivelul cauzelor şi condiţiilor ce au condus la izbucnirea focului, conflictul intrând în etapa *soluţionării* (conflict *resolution*). În momentul în care se ating asemenea subiecte şi probleme sensibile se creează cadrul perfect pentru a lucra la un nivel mult mai profund, încercând-se modificarea relaţiilor existente pentru a schimba şansele unor relaţii pozitive în viitor, astfel încât, în cazul în care supravieţuitorii acestui incendiu vor

[19] Dennis Sandole, *op. cit.*, pp. 41-42

mai traversa perioade caracterizate de opoziţii şi dispute să nu mai considere o necesitate incendierea întregii case sau chiar a întregului cartier. Această etapă cunoscută ca *transformarea conflictului* poate conduce la ceea ce John Burton numea *conflict provention* - adică prevenţia conflictelor cu rădăcini profunde prin eliminarea violenţei structurale/culturale.

O altă tipologie extrem de cunoscută şi utilizată frecvent în literatura de specialitate este cea enunţată de fostul Secretar General al Naţiunilor Unite, Boutros Boutros-Ghali care, în anul 1992, îşi făcea cunoscută perspectiva privind viitorul sistemului internaţional şi rolul ONU în noua arhitectură de securitate publicând un document de o valoare incontestabilă ce va marca evoluţia organizaţiei în următorii ani – *O agendă pentru Pace*[20]. Conform acestui document, în încercarea de a răspunde eficient conflictelor post-Război Rece, actorii internaţionali pot face apel la diplomaţia preventivă, pot iniţia acţiuni de peacemaking, peacekeeping sau peacebuilding, iar în funcţie de acţiunea aleasă va rezulta după cum urmează:

Diplomaţie preventivă – prevenţia conflictelor violente

Pecekeeping – managementul conflictului

Peacemaking – rezolvarea conflictului prin mijloace coercitive (settlement) şi soluţionarea noncoercitivă a conflictelor

Peacebuilding – transformarea conflictului (inclusiv conflict provention).

În vederea atingerii acestor obiective, actorii pot utiliza fie mijloace confruntaţionale fie/şi mijloace colaborative. În timp ce instrumentele confruntaţionale implică o stare de pace negativă, caracterizată prin absenţa ostilităţilor datorate prevenţiei sau controlului acestora prin intermediul utilizării forţei sau ameninţării cu utilizarea de către efectivele militare sau de poliţie, instrumentele colaborative presupun mai mult decât o stare de pace negativă, pacea pozitivă fiind atinsă, aşa cum aminteam mai devreme, prin eliminarea violenţei structurale şi culturale[21]. Ţinând cont de modul cum se combină categoriile prezentate mai sus, rezultă faptul că obiectivele diplomaţiei preventive, a acţiunilor de peacekeeping şi a acţiunilor de peacemaking coercitiv prin intermediul rezolvării conflictului (conflict settlement) vor fi acelea de a obţine şi menţine pacea negativă, în timp ce pacea pozitivă va putea fi asigurată prin intermediul acţiunilor de peacemaking noncoercitiv (soluţionarea conflictelor) şi peacebuilding ce implică transformarea conflictului. Astfel, este evident faptul că, spre deosebire de instrumentele şi acţiunile ce urmăresc asigurarea păcii pozitive, măsurile ce vizează pacea negativă nu vor acţiona la nivelul cauzelor şi condiţiilor profunde ce stau la baza unui conflict, iar orice efort în vederea obţinerii şi menţinerii unei păci durabile trebuie să ţintească tocmai acest nivel.

Într-o manieră asemanătoare prezintă dinamica conflictelor contemporane şi relaţia dintre etapele ciclului de viaţă al unui conflict şi modalităţile de a-i face faţă Ramsbotham şi colegii. Aceştia consideră că noile modele de conflicte armate majore ce au explodat de-a lungul globului odată cu sfârşitul Războiului Rece impun necesitatea adoptării unui model

[20] Boutros, Boutros-Ghali, *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping*. Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Secretary Council on January 31, 1992, United Nations, disponibil pe http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html

[21] Dennis Sandole, *op. cit.*, pp. 42-43

nuanţat care să surprindă emergenţa şi transformarea conflictelor. Astfel, se pleacă de la premisa că procesul de formare a unui conflict îşi are originile în schimbarea socială, conducând la un proces de transformare violentă sau nonviolentă a conflictului, rezultând în continua schimbare socială ce oferă indivizilor şi grupurilor suprimate sau marginalizate şansa de a-şi articula interesele, provocând astfel, normele şi structurile de putere existente[22]. Perspectiva celor trei autori poate fi redată prin intermediul Figurei 5, de mai jos. Deşi ciclul de viaţă al conflictului aşa cum este surprins în diagramă reprezintă un progres de la schimbarea socială paşnică la formarea conflictului, cunoscând ulterior o manifestare violentă pentru a ajunge printr-o etapă de transformare înapoi la schimbarea socială paşnică, este important să reţinem că, uneori, conflictul poate evolua de la formare la transformare şi înapoi la schimbare socială evitând astfel etapa violentă sau, de ce nu, poate evolua de la formare la manifestare violentă revenind din nou la o etapă de formare, rezultând astfel noi conflicte.

Figura 5. Evoluţia conflictelor şi instrumentele de intervenţie corespunzătoare fiecărei etape din ciclul de viaţă al acestora

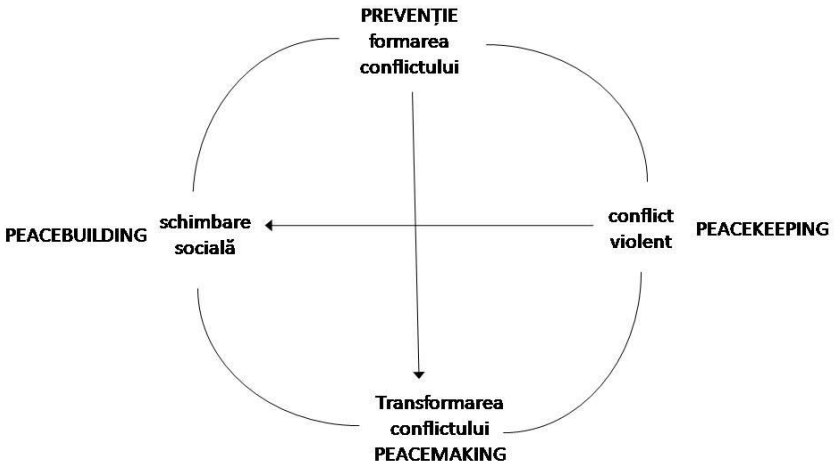

Sursa : Oliver Ramsbotham, Tom Woodhouse, Hugh Miall, *op. cit.*, p. 23

Concluzii

Spiritul competitiv a dominat relaţiile interstatale şi nu numai în permanenţă şi a dus la apariţia conflictelor în forme şi grade diferite. Dar, ceea ce este cu adevărat important este maniera în care se sting aceste conflicte, precum şi instrumentele, strategiile şi abordările utilizate pentru soluţionarea lor. Odată cu dezvoltarea legislaţiei internaţionale şi cu impunerea necesităţii soluţionării paşnice a conflictelor, comunitatea internaţională a urmărit în permanenţă să contracareze sau/şi să elimine efectele acestor procese în manifestările lor distructive, utilizând toată gama de instrumente disponibile în acest sens, de la structurile militare capabile de a fi dislocate rapid în diverse zone fierbinţi ale globului având misiuni ce

[22] Oliver Ramsbotham, Tom Woodhouse, Hugh Miall, *op. cit.*, pp. 22-23

se pot întinde de la acţiuni preventive la acţiuni de peacekeeping, peacebuilding, intervenţii umanitare etc., la instrumentele juridice şi, mai ales, la instrumentele generoase de natură diplomatică: negocieri, conciliere, anchetă, bune oficii şi mediere. Eficacitatea acestor instrumente depinde de un număr mare de factori dar, aşa cum am urmărit să evidenţiem în acest articol, o condiţie fundamentală este înţelegerea profundă a conflictului ca fenomen, identificarea etapelor în evoluţia sa şi, mai ales, surprinderea specificului fiecarei etape în parte pentru a identifica momentele oportune pentru intervenţie. Ceea ce se remarcă şi trebuie avut mereu în vedere este faptul că, conflictele reprezintă procese aflate în continuă evoluţie, nu sunt fenomene statice, acestea cunosc frecvent transformări dramatice şi comunitatea internaţională este obligată să înţeleagă dinamica acestora pentru a interveni în mod eficient prin intermediul instrumentelor create, utilizate şi instituţionalizate deja, cu scopul de a preveni izbucnirea violenţelor, de a îngrădi aceste conflicte, de a le încheia şi, respectiv, de a contribui şi determina transformarea conflictelor prin înlocuirea atitudinilor şi acţiunilor distructive cu unele constructive.

BIBLIOGRAFIE:

Axt, Heinz-Jürgen, Milososki, Antonio, Schwarz, Oliver, *Conflict – A Literature Review*, Universitat Duisburg-Essen, Duisburg, 2006,

Brahm, Eric, „Conflict Stages" în Guy Burgess, Heidi Burgess (eds.), Beyound Intractability, University of Colorado, Boulder, 2003 disponibil pe http://www.beyondintractability.org/bi-essay/conflict-stages,

Boutros-Ghali, Boutros, *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping*. Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Secretary Council on January 31, 1992, United Nations, disponibil pe http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html,

Dwan, Renata, Holmqvist, Caroline, *Patterns of Major Armed Conflicts*, Stockholm, disponibil pe http:/www.sipri.org/contents/confl ict/MAC patterns.html,

Galtung, Johan, „Cultural Violence" în *Journal of Peace Research*, Volume 27, No. 3, August 1990, pp. 291-305,

Heidelberg Institute for International Conflict Research, Methodological Approach, disponibil pe http://www.hiik.de/en/methodik/index.html,

Ismaili, Ymer, "Conflict as a Socio-Political Notion", în *Zbornik PFZ*, Volume 57, Issue 2, 2007, pp. 381-403,

Ramsbotham, O., Woodhouse, T., Miall, H., *Contemporary Conflict Resolution. The prevention, management and transformation of deadly conflicts.* Second Edition, Cambridge, Polity Press, 2005,

Sandole, Dennis, *Peace and Security in the Postmodern World. The OSCE and conflict resolution*, Routledge, Abingdon, 2007,

Wallensteen, Peter, Sollenberg, Margareta, "Armed conflict and its international dimensions, 1946-2004", în *Journal of Peace Research*, Volume 42, Issue 5, 2005, pp. 623-635,

Webel, Charles, Galtung, Johan (eds.), *Handbook of Peace and Conflict Studies*, Routledge, Abingdon, 2007.

NOTĂ: *Această lucrare a fost realizată în cadrul Proiectului POSDRU 159/1.5/133675 "Inovare şi dezvoltare în structura şi reprezentarea cunoaşterii prin burse doctorale şi postdoctorale (IDSRC – doc postdoc)", cofinanţat de Uniunea Europeană şi Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013*

SOCIAL MEDIA INTELLIGENCE-A RADIOGRAPHY OF THE NEWEST INT

Raluca Luţai, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: In a world of complex interdependence, dominated by technological advances and information the one who holds the information still has the power. The internet, an important globalization vector,
has conquered the world and has secured his role as the main information generator in nearly all areas, producing true metamorphosis in everyday life.
In this context, the intelligence community is widen the spectrum of methods and spaces that can be used to collect and analyze intelligence . One of these methods that produce large mutations in the system is linked to the world of social media, a large source of information with many implications. Social media gives us the ability to develop an avatar through which we can express our arguments, visions but also the main important events in our lives. This leads to the development of new forms of communication with major implications in many areas, and one of these areas is concerning the intelligence community.
Based on these issues, this paper proposes a general characterization of the most important aspects of Social Media Intelligence a brand new way for the intelligence community to collect and analyze information for national security purposes (but not only). This paper will try to define the concept, to look inside its history, to see a classification and also the role of SOCMINT in the intelligence community.

Keywords: internet, social media, intelligence communities, SOCMINT

Serviciile de informaţii în noul mileniu-o introducere

Sfârşitul Războiului Rece a provocat mutaţii profunde atât la nivelul sistemului internaţional cât şi la nivelul comunităţilor de informaţii. Sistemul multiploar, aharnic şi interdependent care s-a format după dispariţia Cortinei de Fier a fost şi este mânat de un proces de globalizare intens care afectează fiecare sector al vieţii individului şi a statului. Comunităţile de intelligence s-au aflat în faţa unor provocări ce priveau updatarea la noile cerinţe atât în ceea ce priveşte identificarea şi colectarea datelor şi informaţiilor cât şi în ceea ce priveşte analiza, gestionarea şi transformarea lor în intelligence strategic, operaţional sau tactic.

Progresele tehnologice şi informaţionale au devenit o constantă şi au modificat structura şi activitatea serviciilor de informaţii din întreaga lume. Dezvoltarea internetului a făcut ca acesta să fie integrat în fiecare etapă a ciclului de intelligence. Internetul oferă comunităţilor de informaţii noi instrumente şi noi metode de lucru dar în acelaşi timp impune şi o serie de noi riscuri. Tot datorită progreselor tehnologice şi informaţionale, spectrul INT-urile se lărgeşte şi noi metode de colectare a intelligence-ului apar. Rolul surselor deschise se intensifică în aceste condiţii, în timp ce Social Media Intelligence se dovedeşte a fi din ce în ce mai util pentru comunităţile de intelligence.

Noul mileniu se deschide cu noi provocări pentru comunităţile de informaţii din întreaga lume. Lumea postmodernă este o lume a exploziei informaţiilor în care colapsul graniţelor este din ce în ce mai evident,o lume în care accentul se pune pe individ şi nu pe stat. Postmodernismul crează o lume a riscului, incertă, ambiguă şi interdependentă.

Pornind de la aceste schimbări, în paginile următoare ne vom îndrepta atenţia asupra înţelegerii rolului pe care Social Media Intelligence îl are în cadrul comunităţilor de informaţii din întreaga lume, analizând provocările şi avantajele pe care le impune.

Social Media Intelligence: conceptualizare. istoric. clasificare

SOCMINT este un concept inedit, complex, interdisciplinar şi destul de recent pentru a se bucura la ora actuală de o definiţie clară şi general acceptată de toţi specialiştii din domeniu.

Cel care a folosit pentru prima dată termenul de Social Media Intelligence abreviat SOCMINT şi cel care este considerat părintele fondator al acestui concept este Sir David Omand, funcţionar de rang înalt al comunităţii de intelligence din Marea Britanie. În lucrarea ”*Introducing Social Media Intelligence*” apărută în jurnalul Intelligence and National Security în anul 2012, Omand alături de alţi autori tratează în detaliu problematica acestui concept pe care îl defineşte ca fiind un ansamblu de aplicaţii, tehnici şi capabilităţi disponibile prin intermediul colectării şi utilizării datelor obţinute din social media[1].

Social Media Intelligence (SOCMINT) reprezintă astfel procesul prin care se identifică, validează, colectează şi analizează datele şi informaţiile din social media, folosind atât metode intruzive cât şi metode ne-intruzive, cu scopul elaborării de produse ce corespund cerinţelor de intelligence şi care au o oarecare relevanţă pentru securitatea naţională[2]. La fel ca orice altă formă de intelligence,scopul SOCMINT este acela de a reduce ”necunoscutul” din ecuaţia procesului decizional, oricare ar fi natura acestui proces.

Discuţiile legate de folosirea datelor şi informaţiilor din social media în direcţia prezervării securităţii naţionale au apărut în cadrul comunităţii de informaţii din Marea Britanie în contextul revoltelor ce au avut loc pe străzile Londrei în anul 2011[3]. Violenţele înregistrate de forţele de ordine londoneze au dus la înţelegerea incapacităţii serviciilor de informaţii şi a forţelor de ordine de a culege , corobora şi disemina informaţiile pe care reţelele sociale le pun la dispoziţie. Imediat după acestea, observând şi efectul pe care social media îl are în cadrul revoluţiilor şi revoltelor din zona Africii de Nord şi a Orientului Mijlociu, serviciile de informaţii şi-au îndreptat mai mult atenţia asupra oportunităţilor pe care mediul social media le aduce comunităţilor de informaţii.

Teoreticianul conceptului de Social Media Intelligence (SOCMINT) este David Omand un oficial de rang înalt în comunitatea de informaţii britanică, care împreună cu colegii săi din think-tank-ul DEMOS(Carl Miller, Jamie Bartlet) au adus în discuţie în faţa lumii academice dar şi a oficialilor direct interesaţi de acest aspect, câteva din cele mai importante elemente ale SOCMINT. Pe lângă eforturile de teoretizare ale oficialilor englezi se mai pot identifica şi eforturile altor teoreticieni care au încercat să sublinieze oportunităţile pe care social media le poate aduce comunităţilor de informaţii.

[1] David Omand, Jamie Bartlet, Carl Miller, ”Introducing Social Media Intelligence (SOCMINT)” în *Intelligence and National Security*, vol.27. no.6, decembrie 2012.p.3.
[2]Richard Norton-Taylor, "*Former spy chief calls for laws on online snooping*", disponibil la http://www.theguardian.com/technology/2012/apr/24/former-spy-chief-laws-snooping, accesat în 30.05.2014.
[3] Florian Schaurer,*Social Media Intelligence (SOCMINT). Same song, different melody?* Disponibil la http://osintblog.org/?p=1462 accesat în 27 mai 2014.

Din punct de vedere al clasificării, literatura de specialitate consemnează două mari forme de Social Media Intelligence: a. *Open SOCMINT* sau SOCMINT-ul obţinut prin mijloace şi metode non intruzive şi b. *Surveillance SOCMINT*[4] SOCMINT-ul obţinut prin mijloace şi metode intruzive care sunt reglementate de un cadru legal.

Prima categorie de SOCMINT, cea care este rezultatul unui proces non intruziv, deschis, poate fi utilizată nu numai de comunităţiile de informaţii ci şi de companii comerciale,universităţi sau alţi actori non-statali.

Cea de-a doua categorie este apanajul exclusiv al instituţiei statului care prin intermediul agenţiilor şi serviciilor de informaţii pe care acesta le deţine acţionează în funcţie de un cadru legal reglementat. Comunităţile de informaţii au capacitatea de a identifica indivizi şi de a avea acces la informaţii. Surveillance SOCMINT poate merge de la analiza datelor publice ale individului până la interceptarea sau citirea corespondenţei acestuia[5].

Rolul SOCMINT în cadrul comunităţilor de informaţii

Când societatea devoltă noi forme de comunicare, cum este social media, instituţiile publice inclusiv serviciile de informaţii trebuie să fie suficient de responsabile pentru a reacţiona şi pentru a se adapta noilor trenduri. Acest lucru se aplică şi în cazul Social Media Intelligence, cel mai nou membru al familiei INT-urilor.

Ultimii ani ai acestui deceniu au demonstrat faptul că tot mai mulţi indivizi îşi transferă interacţiunile,identităţile,argumentele şi viziunile în mediul online, transformându-l într-o sursă valoroasă de intelligence pentru serviciile de informaţii. Reţelele de socializare ca Facebook şi Twitter transformă mediul online într-un imens spaţiu public în care fiecare dintre noi contribuie cu informaţii, în care fiecare dintre noi ne expunem într-un fel sau altul. Social Media transformă societăţile prin extinderea spaţiului virtual iar acest lucru afectează modul în care se gestionează cantitatea de informaţii. În aceste condiţii spaţiul online devine un spaţiu de interes pentru comunităţile de informaţii iar acest lucru atrage după sine o serie de metamorfoze care trebuiesc să se realizeze la nivelul modului în care colectează şi analizează informaţiile dar şi modul în care utilizează aceste informaţii.

Din moment ce fiecare faţetă a vieţii cotidiene este prezentă în mediul online, prin caracteristicile pe care le are dar mai ales prin oportunităţile pe care le are în faţă, Social Media Intelligence contribuie în mod pozitiv la activitatea pe care serviciile de intelligence o desfăşoară.

Contribuţia SOCMINT poate fi identificată atât la nivel operaţional şi tactic cât şi la nivel strategic. Analiza şi monitorizarea datelor şi informaţiilor din social media poate duce la înţelegerea mai multor fenomene. Prin cantitatea mare de informaţii la care are acces, analistul care utilizează social media intelligence reuşeşte să ”ia temperatura” comunităţilor, să analizeze nemulţumirile şi starea generală a acestora. În acest sens, prin înţelegerea conţinutului disponibil în social media, analiştii care ascultă ”vocea mulţimii”[6] sunt capabili să furnizeze decidenţilor informaţii ce contribuie la înţelegerea nevoilor publicului pe care îl

[4]*Ibidem*.p.14.
[5] *Ibidem.*
[6]Omand David, Bartlet Jamie ,” A balance between security and privacy online must be struck..” în *DEMOS*,2012.p.17

servesc[7]. Cel mai concludent exemplu în acest sens este dat revoltele din Primăvara Arabă. Doar în cazul revoluţiei din Egipt din anul 2011, specialiştii au aproximat că s-au format 32.000 de grupuri şi mai mult de 14.000 de pagini pe Facebook[8]. La acest lucru se mai cuvine să precizăm şi caracterul mobilizator al acestor reţele care pentru prima dată au arătat scenei internaţionale puterea care acestea o au în anul 2011.

Prin intermediul formelor de comunicare social media, serviciile de informaţii pot asigura o mai bună comunicare între cetăţeni şi guvern atât în timpul unor crize cât şi în perioade de normalitate. Prin intermediul acestei comunicări serviciile de informaţii vor fi capabile să transmită informaţii relevante în legătură cu anumite chestiuni ce sunt importante. În momentele de criză, social media poate contribui la dezvoltarea unor rezilienţe care să fie resimţită la nivelul modului în care se gestionează evenimentele. Prin activitatea lor în mediul online şi mai exact în social media, serviciile de informaţii pot contribui la destructurarea unor zvonuri greşite sau teorii conspiraţioniste, pot împiedica manipulările evidente şi pot stabili o relaţie mult mai transparentă cu societatea civilă, relaţie care va duce la creşterea gradului de încredere pe care aceasta le-o conferă.

În contextul în care social media este o sursă de real time intelligence, prin intermediul SOCMINT, serviciile de informaţii au capacitatea de a obţine informaţii referitoare la evenimentele în curs de desfăşurare. În condiţiile în care oricine poate deveni azi jurnalist cu ajutorul unui smartphone, pentru serviciile de informaţii va fi mult mai uşor să radiografieze situaţia şi să ia măsurile cele mai optime[9]. Răspunsul serviciilor va fi mult mai rapid şi mai eficient.

SOCMINT poate genera intelligence care să identifice activităţile ce se înscriu în registre criminale şi poate oferi informaţii preţioase despre indivizi şi grupuri care pot fi folosite atât de serviciile de informaţii cât şi se forţele de ordine şi siguranţă publică sau de cele judiciare. Prin triangularea unor informaţii obţinute din social media,SOCMINT poate acţiona în direcţia prevenirii şi combaterii actelor criminale ce se pot desfăşura sau care pot fi facilitate de mediul online (pornografie infantilă,excrocherii, cyberbully), poate duce la dejucarea şi destructurarea grupărilor criminale, identifică complici şi moduri de operare, sau contribuie la construcţia unor capete de acuzare sau apărare mult mai solide în anumite anchete judiciare.

Exploatarea social media poate oferi serviciilor de informaţii un bun ”insight” în cazul unor grupări. SOCMINT contribuie, fără doar şi poate, la înţelegerea mai atentă a activităţilor şi comportamentelor unor grupări care reprezintă un interes pentru comunitatea de informaţii. Grupările teroriste care sunt din ce în ce mai prezente în mediul online sunt un exemplu în această direcţie. Prin analiza grupurilor de acest fel se pot identificare tendinţele viitoare sau se poate determina nivelul de nervozitate a grupului în legătură cu anumite chestiuni[10].

Urmând aceaşi ordine de idei, SOCMINT are o funcţie de cercetare şi înţelegere a fenomenelor, comportamentelor şi tendinţelor care pot atenta într-un fel sau altul la siguranţa naţională. Prin intermediul monitorizării şi analizei datelor coroborate din mai multe surse,

[7] *Ibidem.*p.18.
[8] Carl Miller, Jamie Bartlett, ”The state of the art: a literature review of social media intelligence capabilities for counter-terrorism” în *DEMOS*, noiembrie 2013.p.27.
[9] David Omand, Jamie Bartlet,*op.cit*,p.26.
[10] *Ibidem*,p.27.

serviciile de informaţii pot identifica procesele de radicalizare sau pot analiza modul în care ideile circulă şi se schimbă. Ţinând cont de acest aspect şi de cel prezentat mai sus legat de înţelegerea unor grupări, putem concluziona că SOCMINT are o valoare importantă în sistemul de avertizare timpurie (early warning). SOCMINT poate fi dovedi foarte valoros în acţiunile de prevenire dar şi în cele de combatere.

Concluzionând cele discutate mai sus putem afirma că SOCMINT îşi dovedeşte utilitatea în activitatea cominităţilor de intelligence deoarece:

- ✓ ”Ia pulsul” comunităţilor şi ascultă ”înţelepciunea mulţimii”
- ✓ Este un indicator al modului în care indivizii şi grupurile interacţionează
- ✓ Identifică şi poate contribui la combaterea activităţilor criminale
- ✓ Poate asigura o mai bună gestionare a situaţiilor de criză
- ✓ Poate crea rezilienţă în cazul mai mult fenomene sau aspecte ce pot contribui la perturbarea siguranţei şi securităţii
- ✓ Poate oferi informaţii despre anumite grupări
- ✓ Poate anticipa şi monitoriza procesele de radicalizare sau comportamentele violente
- ✓ Poate contribui la înţelegerea unor fenomene şi la predicţia trendurilor viitoare

Explozia social media a dus la transferarea mai multor elemente din viaţa cotidiană în mediul online, în social media. Aproape fiecare aspect al vieţii noastre devine măsurabil şi înregistrabil[11]. În aceste condiţii, considerăm că social media poate reprezintă o adevărată oportunitate pentru serviciile de informaţii contribuind la reducerea incertitudinii. SOCMINT poate reprezenta o contribuţie eficientă la siguranţa şi securitatea naţională. Din acest considerent toate serviciile de intelligence trebuie să îşi orienteze activitatea în direcţia utilizării celui mai nou membru al familiei de INT-uri.

Concluzii

SOCMINT reprezintă deci unul dintre cele mai noi oportunităţi şi totodată provocări pe care comunităţile de informaţii trebuie să le gestioneze în contextul expresiei tot mai intense a individului în mediul online.

Teoretizat de Sir David Omand imediat după revolte din Londra anului 2011, SOCMINT sau Social Media Intelligence reprezintă un proces prin care prin intermediul identificării, colectării analizei şi coroborării datelor şi informaţiilor din social media se ajunge la crearea unor produse cu relevanţă pentru securitatea naţională. În funcţie de modul în care se colectează datele şi informaţiile, există două mari categorii de SOCMINT cel deschis şi cel intruziv. Cel deschis operează prin mijloace şi metode non intruzive iar surveillance SOCMINT este bazat pe o serie de mijloace şi metode intruzive care sunt regementate, sau ar trebui să fie reglementate de un cadru legal.

SOCMINT reprezintă un plus pentru comunităţile de informaţii atât la nivel tactic cât şi la nivel operativ sau chiar strategic[12]. Funcţionând pe baza principiului legalităţii şi

[11] David Omand, Jamie Bartlet, Carl Miller, *op.cit*,p.31.

[12] Jeremiah Burgess, *The who, what and how of social media explitation for a combatant commander,* Naval War College, 2013.,p.7.

proporţionalităţii, comunităţile de informaţii care utilizează SOCMINT vor fi capabile să monitorizeze comunităţile din proximitate şi vor putea să influenţeze decidenţii politici şi beneficiarii procesului de intelligence cu privire la alegerea celor mai optime decizii. Prin intermediul SOCMINT se pot determina modele comportamentale pentru anumite grupuri sau pentru anumiţi indivizi sau se pot cunoaşte mai în detaliu anumite grupări. În momentele de criză, SOCMINT reprezintă o sursă de informaţii actuale şi un element important în gestionarea acestora. Tot în această direcţie, SOCMINT poate fi folosit de serviciile de informaţii pentru a crea reziliență în cazul mai mult fenomene sau aspecte ce pot contribui la perturbarea siguranţei şi securităţii , poate anticipa şi monitoriza procesele de radicalizare sau comportamentele violente, contribuind la înţelegerea unor fenomene şi la predicţia trendurilor viitoare.

Comunităţile de informaţii trebuie să se adapteze modului în care indivizii crează şi distribuie informaţii, iar în acest context, social media oferă oportunitatea şi provocarea de a fi cu un pas în faţa problemei. Comunităţile de informaţii trebuie să înţeleagă beneficiile pe care acest INT le oferă şi să înveţe să îl utilizeze la adevărata lui valoare. Viitorul SOCMINT este asigurat de individul care îşi cantonează tot mai multe elemente din viaţa în mediul online. Jamie Bartlett susţine acestă ultimă idee, apreciând că în 10-15 ani fiecare departament al guvernului va avea propriul centru de analiză social media[13].

BIBLIOGRAFIE:

Burgess Jeremiah, *The who, what and how of social media explitation for a combatant commander,* Naval War College, 2013.

Miller Carl, Bartlett Jamie, ”The state of the art: a literature review of social media intelligence capabilities for counter-terrorism” în *DEMOS*, noiembrie 2013.

Omand David, Bartlet Jamie, ” A balance between security and privacy online must be struck..” în *DEMOS*, 2012.

Omand David, Bartlet Jamie, Miller Carl, ”Introducing Social Media Intelligence (SOCMINT)” în *Intelligence and National Security*, vol.27. no.6, decembrie 2012.

Omand David, *The future of intelligence* , disponibil la http://www.afcea.org/mission/intel/SirDavidOmand.pdf.

Richard Norton-Taylor, "*Former spy chief calls for laws on online snooping*", disponibil la http://www.theguardian.com/technology/2012/apr/24/former-spy-chief-laws-snooping, accesat în 30.05.2014.

Schaurer Florian,*Social Media Intelligence (SOCMINT). Same song, different melody?* Disponibil la http://osintblog.org/?p=1462 accesat în 27 mai 2014.

[13] Janson Leavey, *Social media and public policy. What is the evidence?,* Septembrie 2013, p.5.

PATTERNS OF RECRUITMENT AT THE LOCAL LEVEL IN EAST-CENTRAL EUROPE[1]

Roxana Marin Doctoral fellow, Romanian Academy, Iaşi Branch,
PhD Student, University of Bucharest

Abstract: The present paper constitutes an attempt at critically and comparatively examining the patterns of recruitment operating at the local level in three countries of East-Central Europe, i.e. Romania, the Czech Republic, and Poland. Resulting in the production of different types of local elites, the means and modes of recruitment at the local level bear a quite engaging diversity, starting from the classical dichotomy between "intramural" vs. "extramural" selection, to the differentiation among the three layers of selection: (a) self-selection, (b) recruitment by party selectorates, and (c) selection by the electorate (election) (Norris). This study touches upon a series of aspect of the recruitment and selection processes, including: the formal and informal, general and specific criteria of eligibility of potential candidates for joining the local elite; the impact of reelection and the effect of incumbency; the importance of "political proximity", along with other types of proximities, etc. Finally, in order to assess the significance of different recruitment procedures, a socio-demographical and quality-based profile is constructed on the bases of the empirical observations drawn from the administration of largely quantitative methods on three case-studies, i.e. the members of three Local/ Municipal Councils in three small-to-medium-sized towns (approximately 35,000 inhabitants), with similar developmental strategies (i.e. food industry, supplemented by commercial activities and constant contacts with the surrounding countryside). From the results on recruitment of local political elites in the three cases, three types of selection procedures are distinguished: (1) political recruitment of "predominantly elitistic" local elites, (2) political recruitment of "democratic elitist" local elites, and (3) political recruitment of "predominantly democratic" local elites.

Keywords: local leadership, political recruitment, intramural v. extramural procedures, three-leveled selection, East-Central Europe, eligibility criteria.

Theoretical considerations on political recruitment[2]

The process of political recruitment is defined generically as "a process by which individuals are inducted into active political role"[3]. Prewitt discusses "recruitment" (often interchangeable with "selection") in similar terms: "We have saved the term 'recruitment', in particular, to describe the processes grooming an even smaller group within the active stratum

[1] Acknowledgement: This paper is supported by the Sectorial Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract no. SOP HRD/159/1.5/S/133675.

[2] *See*, for one of the most comprehensive analysis of patterns of recruitment and candidate selection , Reuven Y. HAZAN and Gideon RAHAT, *Democracy within Parties. Candidate Selection Methods and Their Political Consequences*, Oxford University Press ("*Comparative Politics*" Series), Oxford & New York, 2010, especially pp. 19-89: the two Israeli scholars discuss recruitment on four dimensions: (a) "candidacy" (*i.e. criteria* of eligibility), (b) "the selectorate", (c) the degree of party "centralization/ decentralization", and (d) "the appointment/ voting method". Equally instrumental in the analysis of recruitment is Michael GALLAGHER and Michael MARSH (eds.), *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics*, Sage Publishers, London, 1988.

[2] Ira William ZARTMAN, "The Study of Elite Circulation. Who's on First and What's He Doing There ?", in *Comparative Politics*, Vol. 6, No. 3 (April 1974), pp. 465-488.

[3] Dwaine MARVICK, "Continuities in Recruitment Theory and Research: Towards a New Model", in Heinz EULAU ad Moshe M. CZUDNOWSKI (eds.), *op. cit.*, pp. 29-44 (p. 29).

of public office."[4] Harasymiw pushes forth the importance of elite recruitment, by defining it in terms of the "critical links between society and polity": "Recruitment is the important link between social structure and political elite role, and between changes in the two"[5], since "the study of [the elite] recruitment contributes to one facet of the understanding of politics and political change."[6] Dwaine Marvick postulates that "[t]he study of political recruitment is in an important sense equivalent to the study of political performance – or governance – itself."[7] William Zartman even argues that Pareto's and Mosca's "elite circulation" refers specifically to political political recruitment[8]. Moreover, the significance of the patterns of recruitment designed and employed by the "selectors" is enormous: the patterns of elite recruitment can "influence the kind of policies that will be enacted, accelerate or retard changes, effect the distribution of status and prestige, and influence the stability of the system."[9] While it is difficult to demonstrate the fashion in which the "selectors" conducting the recruitment, being socialized in a certain "system", accustomed with particular mores of selection, can effectively influence, through their actions, the "stability of the system", the manner in which elite recruitment is undertaken virtually shapes the political elite. According to Peppa Norris, there are three main levels of political recruitment: the self-selection (i.e. the interest and the disposition, the inclination to enter into politics), the selection as candidate by a party and the selection by the electorate (i.e. the election as public official)[10].

Methodological considerations

This paper employs, as a methodological approach, the case-study, isolating the local political elite in three small-to-medium-sized towns of 30,000 – 35,000 inhabitants, similar both in terms of demographics and of developmental strategies (i.e. an economy based on food industry and on commercial activities, maintaining comprehensive contacts with the surrounding villages): Tecuci (Galați county, Romania), Česká Lípa (Liberec region, the Czech Republic), and Oleśnica (Lower Silesia voievodeship, Poland). Bearing a rather descriptive, exploratory scope, the study isolates the local political elites from a positional perspective, hence operationalizing the phrase "local political elites" through the following definition: The local political elite is that group comprising those individuals in legislative and executive positions within the local leading, decision-making structure. Hence, it isolates positionally the members of the Local/ Municipal Councils of the three towns as the main representatives of the local political elite. By using a case-study approach, complemented by a positional approach, no hazardous generalizations will be made on the entire local political

[4] Kenneth PREWITT, *The Recruitment of Political Leaders: A Study of Citizen-Politicians*, Bobbs-Merrill, Indianapolis (Indiana) & New York, 1970, p. 107.
[5] Bohdan HARASYMIW, *Political Elite Recruitment in the Soviet Union*, St. Martin Press, New York, 1984, pp. xv and 2.
[6] *Ibidem*, p. 3.
[7] Dwaine MARVICK, *op. cit.*, p. 29.
[8] Ira William ZARTMAN, "The Study of Elite Circulation...", pp. 465-488.
[9] Lester G. SELIGMAN, "Elite Recruitment and Political Development", in *Journal of Politics*, Vol. 26, No. 3 (August 1964), pp. 612-626 (pp. 612-613).
[10] Peppa NORRIS, "Legislative Recruitment", in Lawrence LeDUC, Richard G. NIEMI and Pippa NORRIS (eds.), *Comparing Democracies: Elections and Voting in Global Perspective*, Sage, London, 1996, p. 196.

elite of a specific country or on that of East-Central Europe. Based on the method employed and on the chosen populations, the main questions of this research will tackle the following:

(1) How is each of the three stages of political recruitment developing for the three selected cases?

(2) What are the main formal criteria of eligibility, provided for in the statutes of the parties represented in the three Municipal Councils?

(3) Conversely, what are the main informal criteria of eligibility, developed through the specific personal interactions and degree of reputation and prestige a member of the local elite may present?

(4) What are the principal selectorates for the local elites on each tier of administration (local. regional, central/ national), and what is the impact of each tier selectorate in the actual recruitment process?

(5) What types of "proximities" are at work in the recruitment at the local level?

(6) What is the level of incumbency in each of the three communities and how does it correlate with the desire to run again of the incumbents?

Surely, the enumeration below is not exhaustive, a series of secondary questions are added during the research process, whose tentative, partial answers will be attempted in the sections below. The study employs, as the main research methods, the administration of a standard written questionnaire (including sixteen closed- and open-ended questions), document analysis on the statutes of the parties represented in each of the Municipal Councils under scrutiny, and participatory observation during the sessions of the Councils and the workings of the specialized Committees.

The first phase: the self-selection

The first step in the recruitment process is the self-selection, the decision of a person to enter into politics, the "initial recruitment"[11]. The motivation for getting involved into politics is different from each case of local councilor to another. One of the most comprehensive matrix of motivations in self-selection process is constructed by James Payne and Olivier Woshinsky, who discriminate among six basic "emotional needs" which determines ordinary people to enter politics; in their model, various motivations generate different behaviors only joining the rank-and-file of politics and afterwards[12]. Concretely, (1) the need for "adulation" seeks for "personal pride" in politics and describes a gregarian behavior, with the emphasis put on electoral campaigns, during which the personal reputation of the candidate is fully displayed. (2) The "status" model considers that "success" is the emotional need to be satisfied in politics, whereas the subsequent behavior of the candidate is that of a person constantly preoccupied with his political career, generally cynical in what regards the others' motivations and politics in general. (3) The "programme" model accounts for the need of the candidate to solve the political problems; as a consequence, his behavior is one interested in the substance of both the public policies and the political process, being

[11] Herbert JACOB, "Initial recruitment of elected officials in the United States – A model", in *Journal of Politics*, Vol. 24, No. 4 (November 1962), pp. 703-716.

[12] James L. PAYNE and Olivier H. WOSHINSKY, "Incentives for Political Participation", in *World Politics*, Vol. 24, No. 4, (July 1972), pp. 518-546 [adds mine].

more preoccupied of stability, good governance, and favorable to compromise and negotiation. (4) The motivation in the fourth case is "the mission", the need to "identify with a certain cause", in which case the successful candidate is concentrated on ideology, deploying a rather missionary zeal and fully dedicated to social transformation, in a somehow revolutionary endeavor. (5) The "obligation" model distinguishes a candidate that seeks the "sense of civic duty": it is the traditional, though rather idealistic, pathway an ordinary citizen, preoccupied by his community needs and grievances decides to enter politics to solve the problems of the community, but, due to the fact that she was moralistically driven into politics, he will be more inclined towards normative principles – sometimes, in the detriment of actual, concrete results; he exposes an aversion towards politics and towards negotiations and compromises, being dedicated to some ethical stances that would otherwise forbid compromise. Finally, (6) the "game" model discusses the exercise of attributions in the political competence as a "satisfied need", generating a behavior that is "preoccupied with strategies and tactics; he [the successful candidate] enjoys the political maneuvers and manipulation; he has a detached vision upon the political 'game', although he supports its general rules."[13] In *Political Elites in Modern Societies*, S. Eldersveld uses, for his study of political activists in Detroit, a matrix of motivation self-selection in politics that includes eleven motives for getting involved in politics[14]; the present research uses ten of them. According to the responses provided through the questionnaire, for Tecuci, the large majority of the local councilors, 42.85%, the main motivation for being part of the political spectrum is the sentiment of obligation towards the community. Other motivational aspects for politics pointed out by the members of the Local Council are: the desire to influence the governmental policies (28.57%), the desire to establish friendships and social contacts (19.04%) and the desire to be prestigious, acknowledged as influential within the community (4.76%). For Česká Lípa, the motivations to get involved into politics seem similar to those of the local political elite of Tecuci: the very sentiment of obligation to the municipality occupied a prime place (53.65% of responses, even greater than in the Romanian case), and is followed by: the desire to influence the policies of the government (only 19.51%), even the desire to establish social friendships and contacts (9.75%), politics as a way of life (7.31%) and, sincerely enough, the possibility of building a personal career in politics (4.87%) (three of the motivational resorts that would not be sincerely spelled out by the political elite in Tecuci). For the municipal councilors of Oleśnica, the motivational drive to enter politics is somewhat different: 22.22% of the respondents perceive politics as a way of life, while another 11.11% enter politics for establishing social friendships and contacts; the feeling of obligation towards the community meets the highest pick in the Polish case: 61.11%, pointing towards a very community-oriented local elite. It seems obvious that the responses gathered through the questionnaire do not express the true, complete and complex motivational mechanisms behind the decision of the present members of the Local Council to become involved in politics, but it offers "a perspective at least on the image these people would like to have in the eyes of the citizens"[15].

[13] *Ibidem*.
[14] Samuel ELDERSVELD, *op. cit.*, p. 33.
[15] Virgil STOICA, *op. cit.*, p. 129.

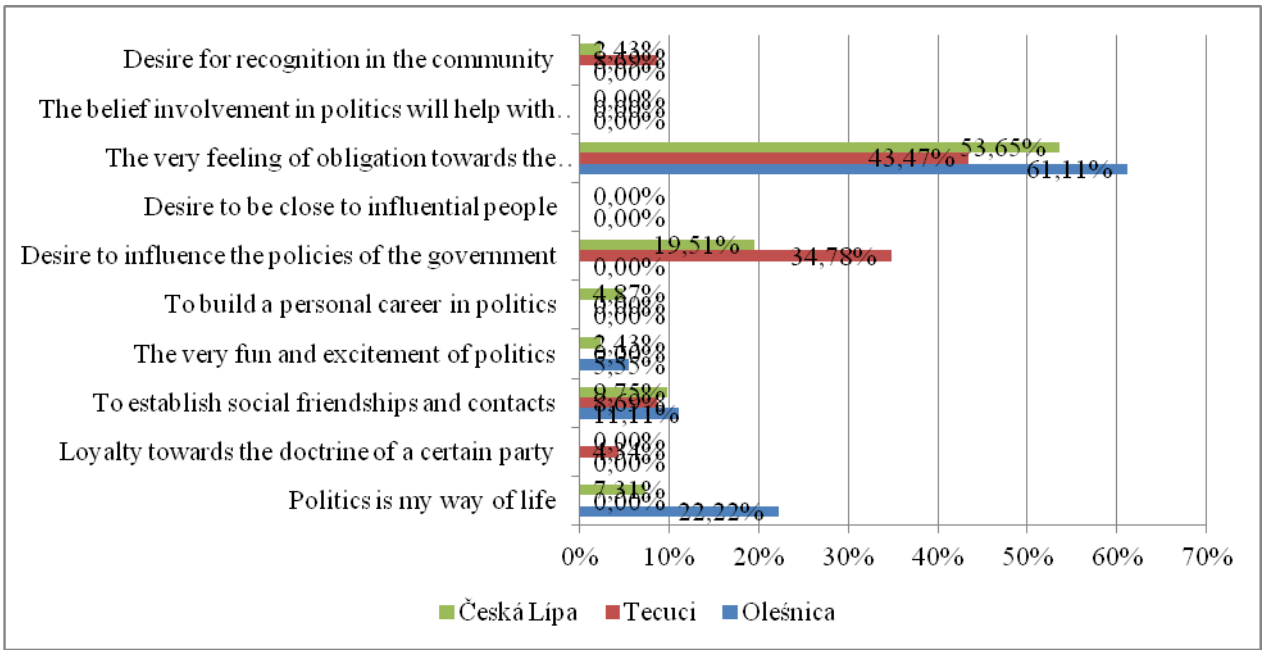

***Graph 1**. The personal motivation of the municipal councilors to enter politics (Source: the administered questionnaire)*

The issue of the desire to be reelected is inherent when discussing aspects of self-selection. Actually, the political system seeks a certain degree of stability and professionalization of political elite, while, at the same time, encouraging the change of elites and the change of perspectives. Generally, the political system aimed at the equilibrium between oligarchic, atomized structures and discontinuous and anarchical structures. According to the responses in the questionnaire, the large majority of the local councilors in Tecuci (52.94%) and Česká Lípa (63.63%) expressed their desire to run for another mandate and to get reelected; the same score is significantly lower for Oleśnica (38.88%), whereas uncertainty regarding the future reelection dominates (61.11% of the responses). On the other hand, 23.52% (in Tecuci) and 13.63% (Česká Lípa) of the local councilors would not run for another seat in the Local Council; this category includes mostly the women in the present Local Councils, the youngest and the eldest members of the two forums.

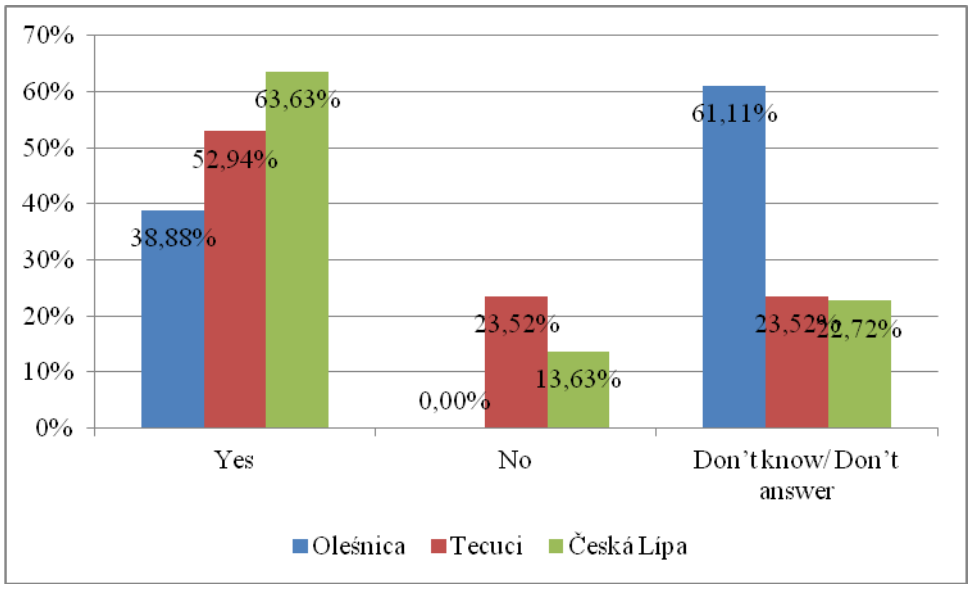

***Graph 2**. The desire for reelection of the members of the three Local/ Municipal Councils (Source: the administered questionnaire)*

As many of the local councilors occupy, at the same time, leading positions in organizational structure of the local branch of the parties – Presidents, Vice-presidents, members of the Permanent/ Political Bureau –, being the ones to form and to purpose the lists of candidates for the Local Council, it is expected that their very desire to run again for a position of local councilor to be the single criterion in having their names at the top of such lists. Actually, since 8 local councilors (*i.e.* 42.1%) in Tecuci, 12 municipal councilors (*i.e.* 48%) in Česká Lípa, and 14 municipal councilors (63.63%) were reelected, the self-selection seems a successful recipe for all three cases, with a rate of replacement of only 57.9%, 52%, and 36.36% respectively, in the Local Councils, that would suggest the beginning of stability and professionalization on the deliberative branch of the local administration.

The second phase: the selection by the party

The discussion about the role of the selection by the party in the Polish case of the town of Oleśnica is futile, for the large majority of the municipal councilors are selected extramurally (*i.e.* from outside the party), running in the local elections as independents, non-affiliated, without the backing of a political party. Conversely, all the members of the Local Council in Tecuci and of the Municipal Council in Česká Lípa were recruited as candidates in an intramural manner, *i.e.* from within the party. This can be translated by the fact that the support and selection by a political party of a candidate are *sine qua non* conditions for getting elected in a public position. Generally, each of the four parties represented in the Local Council of Tecuci and the eight parties represented in the Municipal Council of Česká Lípa imposes, according to their statutes, the same requirements for a future candidate to a seat in the two Municipal Councils. Therefore, for being nominated as candidate, a member (1) should have paid his/ her levy on a monthly basis; (2) should be a militant (*i.e.* a member of the party that is actively involved in the life of its organizations, in its activities and functioning), evaluated according to his/ her efficiency in political activity and his/ her

competence[16], before being selected by the party; (3) should enjoy the support of all members of the Local Branch of the party; (4) should have his/ her candidature approved by the Local Branch of the party, which is nevertheless obliged to advance a list of candidates for a public position. In the case of Liberal-Democratic Party (Romania), for instance, the list of candidates for mayor and local councilors is proposed by the Local Permanent Bureau and is approved by the Local Coordination Council. The party militant aspiring to a local elective position is analyzed according to its "file", containing his/ her activity within the party and the personal competence, as registered by the Secretariat for human resources, militants and the management of career (SRUMGC) of PD-L. In the case of the National Liberal Party (Romania) and the TOP 09 Party (the Czech Republic), an initial proposition of candidates is made by the district organizations and by the organizations at the level of polling stations. The lists of candidates are gathered by the Local Political Bureau; the final list is proposed by the Local Political Bureau/ Local Committee, is approved by the Local General Assembly, which submits it, for finalization and validation, to the County Political Bureau/ County Committee and to the Territorial Permanent Delegation[17]; therefore, the candidates of PNL (Romania) and TOP 09 (the Czech Republic) must enjoy a broader support, including that at the county level. Moreover, the Local Political Bureau/ Local Committee is the one to prepare the selection of candidates for local elections and to organize the electoral campaigns. The Permanent Delegation of PNL and the Executive Committee of TOP 09, respectively, are the organisms that validate the lists of criteria for the selection of candidates, even at the local level; the application of this list is compulsory for the local organizations of the party. In the case of the Social Democratic Party (Romania), a member of the party aspiring for a seat in the Local Council should have at least one year of membership[18] – proving, therefore, a minimum level of party loyalty –, he/she should prove political experience, professionalism, "prestige and moral authority within both the party and the society". The Bureau and the Council of the Local Organization of the party propose, among the party members, the candidates for local elected positions. The list of candidates is finalized by the Executive Committee of the Council of the County Organization. The electoral campaign of the candidates is organized and coordinated by the Executive Committee of the Municipal Branch.

E.E. Schattschneider radically concludes that: "[H]e who can make the nominations is the owner of the party."[19] In general terms, this owner can be "party organizations, the personal *cliques*, the groups of dignitaries […] involved in the selection of candidates and in

[16] The Statute of the Liberal-Democrat Party, Title V. "*The Carrier in PDL: The Management of Carrier and Candidature in PDL*", p. 28, and the Statute of the TOP 09, Sections 5, "*Members' Obligations*" and 7. "*Organizational Structure of the Party*", http://en.top09.cz/documents/top-09-statutes/, last accessed: 02.03.2012.

[17] The Statute of the National Liberal Party, Chapter V. "*The organizational structure at local, communal, town and municipality levels*", art. 38, p. 10.

[18] The Statute of the Social-Democratic Party, Chapter III. "*Organizational Structure and the Leading Bodies of PSD. The Electoral Procedure and the Competences*", Article 18, paragraph 10).

[19] Elmer Eric SCHATTSCHNEIDER, *Party Government: American Government in Action*, Holt, Rinehart & Winston, New York, 1942, p. 100.

their presentation to constituencies."[20] Analyzing the manner in which the recruitment of the candidates of the Local (Municipal) Council is done, it was observed that three types of party selectorates[21] operate in this process:

- the national selectorates: the Permanent Delegation (in Romania) and the Executive Committee (in the Czech Republic) of the party which establish the general criteria in the selection of candidates;
- the county/ regional selectorates: County Political Bureau and the Territorial Permanent Delegation (in Romania) and Regional Committee and the County Committee (in the Czech Republic) which validate the list of candidates for local public offices;
- the local (municipal) selectorates: probably the most important in this process are the deliberative (Local Coordination Council, Local General Assembly, Council of the Local Organization, in Romania; Local Assembly, in the Czech Republic) and the executive (Local Permanent Bureau, Local Political Bureau, Bureau of the Local Organization, in Romania; Local Committee, in the Czech Republic) organisms within the Local Branch of the party. The Local Bureaus have the responsibility of proposing names of candidates. The composition of such bureaus is particularly significant, for their members are those who actually generate a certain type of local political elite.

Especially at the local level, the role of the selectorates for the candidates' future nomination and career can be assessed by one additional indicator: the degree of "political proximity" the candidate enjoys in respect to his/ her selector. Other types of proximities to a prominent political figure at the local (or, usefully enough, at the country/ regional/ district) level are "professional" and "family" proximity. The case of "family proximity" is not illustrative to the local elites in either of the three cases, since the members of the three Municipal Councils have no relatives engaged in politics. On the other hand, the case of "professional proximity" works quite interestingly particularly in reference to the local elite in Tecuci, since it does not refer to the professional status of the members of the Local Council, but rather to their "occupational status": in their everyday activities, especially in their business relations, the members interacted with the political leaders of the town, who were, in their turn, local businessmen. Thanks to a rather special form of "professional proximity" – to be coined as "occupational proximity" –, the would-be local councilors have become part of the political elite.

Of course, the widest, most basic *criteria* of eligibility – rather than basis for candidate selection – are the ones inscribed in the Constitution of the Czech Republic and in the Act No. 152/ 1994 on the Elections to the Municipal Council and Local Referendums: every citizen of the Czech Republic with permanent residence in the municipality, 18 years of age on the last day of elections, may stand in elections to the Municipal Council[22]. During an initial phase,

[20] Heinrich BEST and Maurizio COTTA (eds.), *Parliamentary Representatives in Europe, 1848-2000. Legislative Recruitment and Careers in Eleven European Countries*, Oxford University Press, Oxford, 2000, p. 7.

[21] *See*, for the pioneering usage of the term "selectorate" in reference to the elitist studies, Peter PATERSON, *The Selectorate: The Case for Primary Elections in Britain*, Macgibbon and Kee, London, 1967.

[22] unless there is an electoral obstacle, *e.g.* citizens deprived of their capacity to act in legal matters, citizens serving a prison sentence, etc. An English translation of the Act No. 152/1994 is to be found in *Structure and Operation of Local and Regional Democracy: Czech Republic* (2nd ed.), a publication of the Council of Europe and the Steering Committee on Local and Regional Authorities, Council of Europe Publishing, Strasbourg

components of eligibility[23] in the candidates' recruitment and party nomination processes, for the specific cases of the Local Council of Tecuci and the Municipal Council of Česká Lípa, were the following:

- educational level and occupational status: In the process of recruitment of local political elites, the high educational level of the would-be candidates is extremely important, even for the selection at local level. Hence, the general perception of the selectorates is that "the expertise and the wisdom would lead to the 'best' [*i.e.* the correct] political decisions."[24] Moreover, the group of intellectuals is a minority group within the social hierarchy of the town, which would inherently qualify those who graduated university studies as an elite. The overrepresentation of a certain occupation – that of engineer – in the Local Councils would indicate a preference of the local selectorates for candidates with technical and technological training and expertise. The presence of teachers among the local councilors can be associated with the importance the selectorates assign to education. In addition, both engineers and teachers enjoy a traditional prestige within the community. For the case of Česká Lípa, the most striking element is the remarkably high educational capital of the Municipal Council (graduates of Master and PhD programmes), which would evidently imply that the level of education of the candidates was of paramount importance for the selectorates.

- high level of financial independence: 73.68% of the local councilors in Tecuci are involved in the business area. They are either administrators or directors of their own firms or they work as consultants, jurists or engineers in the firms of their close relatives (wives, sons or daughters). The majority of these firms are highly profitable businesses in Tecuci (chains of restaurants or pharmacies, notary public bureaus, furniture firm, small commercial firms such as food stores and department stores, etc.), making their owners and administrators very powerful and influential individuals. Due to their reputation, to their capacity in gathering supporters and voters and to their ability in self-funding the electoral campaign, such persons are prone to be nominated for a seat in the Local Council. In this sense, probably the most notable case is the one of Costică Florea of PD-L, with virtually no record of party activity and no significant experience in public institutions; even so, what is clearly striking to this particular member of the Local Council is his annual income, about two times the income of the next richest local councilor and more than 32 times the revenue of the poorest one. Nevertheless, as already pointed out, the situation is commonplace for Tecuci, since the local branches of the main parties, largely sustained from partisans' and sympathizers' donations, are incapable to financially support the campaigns of would-be councilors and thusly require from the candidates the payment of their own campaign and greetingly welcome businessmen who wish a political position within the community. The situation is largely different in Česká Lípa, where, even though a certain degree of financial independence is rather intrinsically required (no unemployed will ever accede to a seat in the Municipal Council), the parties are

(France), 1998, pp. 13-14. The office of municipal councilor is incompatible with other function in the local *apparatus*: employee of the municipal office, member of the state administration authority with competencies over the local government area (financial offices, commissioned municipal offices), etc. Nevertheless, a local councilor can hold, at the same time, other elective offices (MP, senator, member of District Assembly, etc.).

[23] Those *criteria* of eligibility contained in electoral laws – such as Romanian citizenship, the age over 18 years old, with a permanent residence in Romania – were presumed as inherent from the beginning. Even through necessary, they are by no means sufficient in the candidates' recruitment process.

[24] Virgil STOICA, *op. cit.*, p. 119.

more supportive to their candidates during campaigning for Municipal Council, while candidates themselves acquire financial autonomy and self-sustenance thanks largely to their professional status, not as businessmen (though exceptions are to be encountered as well).

- incumbency: 42.1% of the present members of the Local Council in Tecuci and 48% of the municipal councilors in Česká Lípa are at their second, third or fourth mandate as local councilors. This situation guarantees to this proportion a high degree of experience for this public position, a certain easiness in dealing with the responsibilities associated with the position. At large, there is a general trend towards a "closing of the elites" after twenty-three years since the communist breakdown, a trend that is present for the two selected cases as well: as the high rates of incumbency show, the willingness of the selectorates in supporting new figures proves to be rather contingent, hence announcing "the closing of the elites" and, with it, the beginning of the "professionalization of politics" at the local level.

- age: While not an eligibility criterion of primary importance, age was significant in the selection of candidates, as certain age categories – mainly 40 to 50 and 50 to 60 – are dominant among the members of the Councils in Česká Lípa and Tecuci, respectively. Generally, maturity is associated with a stable family and socio-economical situation, with a certain level of prestige and reputation in the community. People in their 50s and 60s had the time to prove something to the community, to provide for their community. This is the reason why the selectorates prefer – even unconsciously – a particular age category. For Česká Lípa, the youngsters tend to penetrate more and more the political mindset of the selectorates and to advance as capable candidates.

- an "orthodox" lifestyle, high degree of morality (this is especially true for Tecuci): Under this phrase, features like an universally accepted marital status and religion or a clean criminal record are included. Being married and being part of a united family and acknowledging the Christian-Orthodox religious conviction are two of the characteristics that are, traditionally, positively perceived both by the electorate and by the selectorates, particularly in the case of elected officials in relatively small communities. Moreover, 73.33% of the members of the Local Council of Tecuci mention honesty among the first five most important qualities a local councilor should possess; honesty is, again, associated with an "orthodox" conduit of living. Others named similar features: modesty (13.33%) or altruism (13.33%). It seems that such moral characteristics would qualify a party militant to be selected for candidacy. Despite the fact that, religiously, the Municipal Council of Česká Lípa is deprived of definitive affiliations, the Czech selectorates favor in their candidate selection the same "orthodox" lifestyle of the candidates: the large majority of the municipal councilors are married, displaying happy families, and are inclined towards an ideal image of the municipal councilors that bears predominantly ethical features: honesty (12.03% of the responses), modesty (1.85%), high moral stance (10.18%), courage and bravery (3.7%).

- party loyalty and party discipline: The parties require, according to their statutes, a minimum time span of membership. Moreover, there is no case, among the members of the two Local Councils analyzed, of extra-mural selection (*i.e.* recruitment of candidates from outside the party): all the local councilors were recruited on the list of candidates from within the party. Nevertheless, this is relatively important for the selection of candidates particularly for the Local Council in Tecuci, as there are several situations in which on the list proposed

by the Local Bureaus names of party switchers were to be found. In the Municipal Council of Česká Lípa, the members themselves tend to value party loyalty (1.85% of the responses, similar to the percentage in the case of Tecuci).

Prestige and reputation are equally important in the patterns of recruitment and party nomination process at the local level, especially in the context of a small town, more often than not preserving patrimonial and surveillance-like societal features. Reputation may be given by the matrimonial status – proved by the large proportion of married individuals among the local councilors, 84.21% for Tecuci and 68% for Česká Lípa –, by the embraced religion – 100% of the members of the Local Council in Tecuci – and by the degree of financial independence. Local notoriety is, in the case of Tecuci, the resultant of non-political activities, namely business activities: at the local level, the citizens consider that business notoriety of the majority of the local councilors is linked primarily to the fact that these economic and political notabilities are first and foremost job-providers for the community, hence their notoriety increases accordingly, exponentially. Therefore, many of the local councilors in Tecuci – in Česká Lípa as well, but due largely to reasons related to their professional status and to their prominent party activity and party seniority – exert an additional high-profile social role, usually roles prone to increased prestige and local visibility. Either job-providers and some sort of local *mecena* (for Tecuci) or professional notabilities and political "experts" (for Česká Lípa), the local political elite in the two cases enjoy a significant level of notoriety working as part of the candidate's credential, as booster for nomination assets. Equally significant in the realm of prestige and reputation at the local level are the so-called "apprenticeship positions", *i.e.* those institutional or non-institutional positions, partisan or non-partisan *loci* a candidate or an elected official holds that are politically relevant for occupying or maintaining in the targeted office an individual capable of exercising a series of adequate social-economic traits. These apprenticeship positions refer generally to such offices as director of local educational establishments (*e.g.* Viorica Tiron, Elena Paraschiv), private administrators or managers of publicly owned spots (*e.g.* Vasile Dănăilă), members of the leadership of local (branches of) political parties (*e.g.* Vasile Diaconu, Petr Skokan, etc.) and former public officials at the national, regional or local levels (*e.g.* Jiří Kočandrle).

The third phase: the elections. Some tentative conclusions

In the s*pectrum* of political recruitment, the Polish case of the Municipal Council in Oleśnica is an obvious outliner: the extramural procedure of selecting elites makes the candidates to pass only through two phases, practically skipping the trials of the parties and their multi-leveled selectorates. The profile of most of the standing municipal councilors in Oleśnica reveals the fact that they are former civil society activists or teachers, previously active in social matters, particularly mother' and child's rights, educational rights, social benefits etc.; they are well-positioned, quite popular within the community and acknowledged for their role in pushing forward projects for the improvement of the town. Their *status* within the community and their reputation determine the high percentage of reelection and incumbency. Inversely, the stakes of the political game make no sense to their way of conceiving local leadership.

As a matter of fact, the mechanisms of political recruitment locally for each of the three communities discussed here are significant, not only for the formation and the resulting profile of the local leadership, but also for the prioritization strategy, for the drafting and the implementation of the agenda setting, and, generally, for the fashion in which the town develops. Conversely, the present paper favors two explanatory trajectories accounting for the striking differences between the three cases in matters of political recruitment: (a) the degree of decentralization, and (b) the "legacy of the former regime"[25]. Based on the employ of the two independent variables, the paper distinguishes among three types of local political elites: (1) "predominantly elitistic" (*e.g.* the case of Tecuci; *i.e.* significant gap between the elite and the community, intramural selection, with a high impact of the national selectorates), (2) "democratic elitist" (*e.g.* the case of Česká Lípa; *i.e.* moderate degree of "elite distinctiveness", an intramural selection, but pondered by the important role of local selectorates; a model conducive to splinters, mergers, localized parties), and (3) "predominantly democratic" (*e.g.* the case of Oleśnica; *i.e.* low level of "elite distinctiveness", coupled with extramural selection). The validity of the typology is presently under scrutiny and seeks generalization.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES:

*** The Statute of the Liberal-Democrat Party (Romania).
*** The Statute of the National Liberal Party (Romania).
*** The Statute of the Social-Democratic Party (Romania).
*** The Statute of the TOP 09 (the Czech Republic), http://en.top09.cz/documents/top-09-statutes/, last accessed: 02.03.2012.
Council of Europe and the Steering Committee on Local and Regional Authorities, *Structure and Operation of Local and Regional Democracy: Czech Republic* (2nd ed.), Council of Europe Publishing, Strasbourg (France), 1998.
Heinrich BEST and Maurizio COTTA (eds.), *Parliamentary Representatives in Europe, 1848-2000. Legislative Recruitment and Careers in Eleven European Countries*, Oxford University Press, Oxford, 2000.
Samuel ELDERSVELD, *Political Elites in Modern Societies. Empirical Research and Democratic Theory*, The University of Michigan Press, Ann Arbor (Michigan), 1989.
Michael GALLAGHER and Michael MARSH (eds.), *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics*, Sage Publishers, London, 1988.
Bohdan HARASYMIW, *Political Elite Recruitment in the Soviet Union*, St. Martin Press, New York, 1984.

[25] For the employ of the two independent variables for the same cases, see "Democratic Elitism at the Local Level and Local Governance in East-Central Europe. A Comparative Assessment on the Elites of Tecuci (Romania), Česká Lípa (the Czech Republic) and Oleśnica (Poland)", in Stelian Scăunaş, Vasile Tabără and Eugen Străuţiu (eds.), *Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings, the VII*th *Edition, Sibiu, 24-26 May 2013*, Department of International Relations, Political Science and Security Studies (Faculty of Social Sciences and Humanities, "*Lucian Blaga*" University of Sibiu), Sibiu, 2013, pp. 29-56.

Reuven Y. HAZAN and Gideon RAHAT, *Democracy within Parties. Candidate Selection Methods and Their Political Consequences*, Oxford University Press ("*Comparative Politics*" Series), Oxford & New York, 2010
Herbert JACOB, "Initial recruitment of elected officials in the United States – A model", in *Journal of Politics*, Vol. 24, No. 4 (November 1962), pp. 703-716.
Dwaine MARVICK, "Continuities in Recruitment Theory and Research: Towards a New Model", in Heinz EULAU and Moshe M. CZUDNOWSKI (eds.), *Elite Recruitment in Democratic Polities. Comparative Studies Across Nations*, Sage Publications, John Wiley & Sons, New York, 1976, pp. 29-44.
Peppa NORRIS, "Legislative Recruitment", in Lawrence LeDUC, Richard G. NIEMI and Pippa NORRIS (eds.), *Comparing Democracies: Elections and Voting in Global Perspective*, Sage, London, 1996.
Peter PATERSON, *The Selectorate: The Case for Primary Elections in Britain*, Macgibbon and Kee, London, 1967.
James L. PAYNE and Olivier H. WOSHINSKY, "Incentives for Political Participation", in *World Politics*, Vol. 24, No. 4, (July 1972), pp. 518-546.
Kenneth PREWITT, *The Recruitment of Political Leaders: A Study of Citizen-Politicians*, Bobbs-Merrill, Indianapolis (Indiana) & New York, 1970.
Lester G. SELIGMAN, "Elite Recruitment and Political Development", in *Journal of Politics*, Vol. 26, No. 3 (August 1964), pp. 612-626 (pp. 612-613).
Elmer Eric SCHATTSCHNEIDER, *Party Government: American Government in Action*, Holt, Rinehart & Winston, New York, 1942.
Virgil STOICA, *Cine conduce Iasiul ?*, Fundaţia Axis Publishing House, Iaşi, 2003.
Ira William ZARTMAN, "The Study of Elite Circulation. Who's on First and What's He Doing There ?", in *Comparative Politics*, Vol. 6, No. 3 (April 1974), pp. 465-488.

PUTIN AND UKRAINE; BACK TO THE USSR?

Tünde Nagy, Ph.D. Student, Babes-Bolyai University, Cluj Napoca
Tiberiu Popa, Ph.D. Student, Babes-Bolyai University, Cluj Napoca

Abstract: Putin and his administration seem at last decided to show their hand. Mother Russia has to become strong and mighty. "Today we are subjected to outside pressures, to sanctions, to intimidations of all sorts and threatened with isolation. Nobody and no one could dare threaten a strong country in such a way. It is vital that we should be able to integrate other peoples the way our beloved Rodina did before. This must be our political axis in the long run."[1] This bold and direct declaration is connected with the very possible organization of referenda in 2015 in Abhazia and South Osetia in order to legitimize their annexation to Russia. If we follow attentively and analyse Russia's geopolitical doctrine we can easily perceive that Putin's policy is clearly focused on Eastern Ukraine, Donetsk, Lugansk, Mariupol …
In order to achieve this, first he occupied Crimea using a so called referendum and backed by the Russian Army in a covert operation based on" maskirovka and disinformatsia"[2]. Now it becomes very clear that Russia's first step was to create a precedent and based on this, and surrounded by a veritable frozen conflicts belt the next logical step is the return of the Soviet Union. In other words it's back to the USSR, (we should have believed the Beatles).

Keywords: Putin, Ukraine, Soviet Union, Rodina

In the present state which we may call "forward by freezing", Russia is intensely preparing itself to revive the Soviet Union using stealth. The motivation of the Russian strategy is based on the recovery little by little of the former territories of the satellite states.

They were formerly consolidated in the period of immediately following World War 2. The collapse of the Soviet Union and the revolutions from 1989 led to the disappearance of these zones. Russia in the 1990' held a new strategic position which was worse than before the War probably the worst since the 17-th century; in the newly created situation of the 90's NATO's positions were less than 200 km away from Sankt Petersburg.[3] If the Ukraine and eventually Belarus had followed the same way, the distance between Moscow and NATO territories would have been about 400 km. All Russia could do in those critical moments was to hush up and wait. The waiting and the silence lasted a long time, too long for Russia anyway. Putin's coming to power which was a desperate solution of Yeltsin's administration and coincided with an economic boom and the restoration of national pride. Gas and oil revenues brought stability to the economy and guaranteed better standards of life for the Russian people. In a very short time came the consolidation of the economy and thus possibilities opened for the new development of the military industrial complex. After considerable expenditures Putin raised the standards of the Army, modernizing it, restoring its

[1] Discourse held in The Duma, September 15. 2014, by Vadim SOLOVIEV, Vice- President of the Constitutional Legislative Comission, and one of Putin's closest advisers on legislative matters.
[2] Nagy Tünde, Claudiu Marian; "The war which brings in the cold – Ucraine and Crimea – Maskirovka and Disinformatsia", *in Research and Science Today Supplement*, Târgu Jiu, Academia Brâncuşi Publishing, 2014, pp.87.
[3] George Friedman, apreciates 150 km in an analysis published in may 2014 on the site of Stratfor

pride and morale and creating the necessary instrument for backing the new Russian foreign policy.

The main objective of Moscow's diplomacy was to make its presence felt everywhere in the world[4] – its priority being the blockade of NATO and EU expansion by all possible means. Both NATO and EU were considered particularly dangerous to Russia as they could mobilize the military capacity of (NATO) and the economic power (EU) turning into a real threat to Russia's hegemonic dreams.

Consequently the Russian establishment began to openly oppose internationally NATO and EU Eastern expansion. One of the objectives was to prevent the Alliance to deliver Ukraine to the West. The recent events in Ukraine clearly proved it.

An important component in Russia's foreign policy is the diplomacy which plays a very important role in the Russian expansion. Diplomacy plays an active dynamic part in the line of propaganda and disinformation. It controls effectively the giant centralized Russian mass media which is in the front line of battle spreading false news, fabricating and intoxicating the world's opinion, generating panic and insecurity, camouflaging the real Russian interests.

It carries everywhere the Kremlin propaganda inside and outside the country. It is also badly undermining beliefs and the morale of the international public. It also helps justifying any action taken by the Russian government, presenting it as true and lawful, normal and natural.

It reacts quickly and decisively, clearly targeting selected segments of the Western world.

One such action can be seen in an article recently published.

"Russia must defend itself with an iron fist[5]" (Sergey Karaganov, honorary President of the Council for Foreign Policy and Defense of the Russian Federation). He comes out in the open by making the following statement."Although the disintegration of the Soviet Union does not represent a defeat of the Russian people, the West treats Russia like a defeated nation.[6]"

At the same time he considers that Putin's efforts to consolidate the economic alliance of the Russian Federation with several ex-Soviet republics would have benefic effects on the economic development and regional stability of these countries. This fact would have affected the plans of expansionist strategy of the West. According to Karaganov – the Kiev leadership was obviously not able to direct Ukraine to prosperity, economic progress and social peace.

Ukraine's politicians were incapable and avaricious, staying in power through treachery and by playing both ends against the middle, between Russia and the West. They were attempting to obtain personal advantages in exchange for the so called "attachment to Russia". When the EU for instance, after many delays and procrastination offered rather unconvincingly a treaty of association, which could have blocked completely Ukraine's

[4] Andrei, Folbert; "Cum câştigă Putin războiul informaţional cu Occidentul", in *Revista Lumea*, No. 8(257)/august 2014, Bucureşti. p.14.

[5] Serghei Karaganov;" Russia needs to defend its interests with an iron fist", 6.March.2014, http://eng.globalaffairs.ru/pubcol/Russia-needs-to-defend-its-interests-with-an-iron-fist-16457. 01.10.2014.

[6] Mark, Galeotti; Andrew, S. Bowen; "Imperiul din mintea lui Putin", in *Foreign Policy România,* No.40, iunie/iulie 2014, Bucureşti.

access to the Customs Union promoted by Russia, President Yanukovitch , hoping to obtain a substantial loan from the West, tested the generosity of Russia, hinting that Ukraine's options would be Europe. When Moscow immediately offered a loan of 15 billion dollars[7] to finance Ukraine's soaring debts, president Yanukovitch promptly changed his mind.

Dissatisfied and angered by Yanukovitch's attitude, the people of Kiev took to the streets, where they were joined by groups of right wing extremists, extremely violent, who created public disorder, attacked the government security forces, leading to an armed confrontation, which lasted for several weeks. Immediately, the West intervened and helped the protesters, bringing in huge sums of money, contributing to the reckless anti-Russian propaganda, which culminated during the Olympic Games in Sochi. This extreme offensive reminded the Russian leaders of the true kind of aggressiveness of the western expansion into the East, in spite of Russia's protests, which was passing through difficult moments.

Had the Ukraine gone to the West, Russia's position would have become unbearable.

When the repeated appeals to reason and balance did not yield any results and confronted with NATO's rapid advance – Russia resorted to its fist. In 2008, Russia firmly put an end to the sneaking attack of the Georgian troops, now Russia was forced again to bring in the Army, seeing that the West was trying to consolidate its positions in spite of the moral and geopolitical defeats from the last decade.

Consequently, the Russian propaganda advances the idea of a compromise which could lead to a federalization of the Ukrainian institutions, allowing the inhabitants of the different regions to make their own choices regarding their language and cultural background. In general, all Russian analysts share the same opinions presenting Russia's aggressive actions as justified and legitimate. This is the role of external and internal propaganda and dissemination of information carried out at all levels.

Military intervention or "iron fist"[8], which is the name of troop deployment, comes only when all diplomatic efforts find no answer.

In this sense, the change in the configuration of power in Kiev carefully orchestrated by the West undermined completely the balance of power between Russia and the West. Obviously, the chaos and military actions which suddenly appeared in some Ukrainian regions marks the end of post-Soviet Russia's passive stance.

In this new context, Russian military intervention in Crimea is justified and fully explains the behavior of the Russian President, who has been lawfully empowered to do so by the Russian parliament (the Duma). This new aggressive stance is meant to bring Russia to the position of an active player in Europe, for the first time after 1989.

Thus, Russia's new interests come to the surface. Geopolitics in New Eastern Europe (which comprises all former satellite states members of the Warsaw Pact) will change fundamentally. According to the Moscow's predictions, the entire ex-Soviet region of the Black Sea, "from Transnistria to Abkhazia and Georgia" will look completely different from today. Georgia will receive (probably) an invitation to become a NATO member, in the long run, Moldavia will enter a situation of instability caused by the confrontation of the pro-

[7] Michael Stürner, "*Putin şi Noua Rusie*", ed. Litera Internațională, 2014, Bucureşti, p.15.
[8] Alexandru Omeag, Sandu Botez; "Ucraina şi miza jocurilor geostrategice actual", *Revista Lumea*, Nr. 4, 2014, p.52.

Russian and the pro-EU forces. Transnistria will gradually shift towards South-Eastern Ukraine inhabited by Russian speaking population. In the north, very probably will appear a permanent pressure point, taking into account the presence of American troops in Poland and the Baltic States, and a possible adheration of Finland[9] and Sweden to NATO. The geopolitical competition between Russia and the US will become fiercer and it will not be limited solely to Ukraine. The West will bring in tougher economic and political sanctions, causing unrest in the midst of the Russian population, which will react with increased hostility towards the Moscow government.

These (and the nomination of a new NATO Secretary General, Stoltenberg) are, in short, the difficult moments Russia will have to pass through, suffering social pain and international humiliation. Therefore, the Russian analysts explained strong and determined leadership is needed urgently to guide Russian to this troubled waters and grim future.

President Putin is the kind of leader needed in such complicated circumstances. He is a politician of the Present with a clear vision of the Future. The Kremlin leader does not forget and leaves nothing to happenstance. He is the adept of a very rigorous policy versus the graduality of responses and barriers which have to be overcome.

As a conclusion Putin is a man who understands that no matter of the egos involved; the use of the military force comes only as a last resort, even if the sanctions against Russia will possibly lead to a new Cold War[10]. Putin may be in a very sensitive spot, but he will play his cards to the end against a disoriented EU and a feeble NATO. For the time being, he enjoys popularity at home, is backed by a comfortable and, most of all, he will be around for another 8 years (we wonder if the present day leaders of the European Union and America will be around then), and he, Putin, sees the future and the prestige of Russia only in the revival of the New Soviet Union.

BIBLIOGRAPHY:

Alexandru, Omeag; Sandu, Botez; "Ucraina şi miza jocurilor geostrategice actuale", in *Revista Lumea*, No. 4(253)/aprilie 2014, Bucureşti.
Andrei, Folbert; "Cum câştigă Putin războiul informaţional cu Occidentul", in *Revista Lumea*, No. 8(257)/august 2014, Bucureşti.
Mark, Galeotti; Andrew, S. Bowen; "Imperiul din mintea lui Putin", in *Foreign Policy România*, No.40, iunie/iulie 2014, Bucureşti.
Michael, Crowley; Simon, Shuster/Kramatorsk; "This is war", in *Revista Time*, Vol. 183, No. 19/march 2014, London.
Michael Stürner; "Putin şi Noua Rusie", ed. Litera Internaţională, 2014, Bucureşti.
Richard, Milner; Sam, Jones; Kathrin, Hille; "Russian air incursions rattle Baltic states", 24.09.2014, http://www.ft.com/intl/cms/s/0/9d016276-43c3-11e4-baa7-00144feabdc0.html#axzz3EMG2iubn, 30.092014.
Simona R. Soare;" Mai mult decâtun un Război Rece 2.0", in *Revista Foreign Policy România*, 2014.

[9] Although Finland has recently denied these allegations
[10] Simona R. Soare, "Mai mult decâtun un Război Rece 2.0", *Revista Foreign Policy România*, 2014. p.42-46.

Serghei Karaganov; "Russia needs to defend its interests with an iron fist", 6.03.2014, http://eng.globalaffairs.ru/pubcol/Russia-needs-to-defend-its-interests-with-an-iron-fist-16457. 01.10.2014.
Tünde Nagy, Claudiu Marian; "The war which brings in the cold – Ucraine and Crimea – Maskirovka and Disinformatsia", *in Research and Science Today Supplement*, Târgu Jiu, Academia Brâncuşi Publishing, 2014.

HUMAN SECURITY AND THE RESPONSIBILITY TO PROTECT – A CONSTRUCTIVIST ARGUMENT FOR RESTRUCTURING THE INTERNATIONAL REALITY

Andreea Iancu, PhD Fellow, SOP HRD159/1.5/S/133675, Romanian Academy, Iași Branch

Abstract: In the context of the world risk society, where the international interconnections are intrinsically based on communication, as a horizontal dimension of the main pillars (politics, economics, law, security, peace), the capacity of discourse to structure the international context is tremendous, but paradoxically underestimated. This analysis focuses on the role of discourse and communication in re-structuring the international security reference, from state, towards the individual, through the human security paradigm. The human security paradigm aims to approach the insecurity that the individual faces in the post-Cold-War period, by encompassing in its goals "freedom from want" and "freedom from fear", in the context of human dignity. The main hypothesis of this analysis is that the rhetoric of the human security paradigm, and of its operationalization, the principle of responsibility to protect has, through discourse, the capacity to transform the individual in the international security epicenter. The research premises are constructed on the fact that the human security rhetoric has a powerful role in structuring international reality through the principle of responsibility to protect and sovereignty as responsibility, although it has not yet a juridical fundament. Nevertheless, through discourse and communication the human security paradigm has the potential to connect all level actors around shared values, and to transform the individual in the international security reference. The theoretical framework for this analysis is Constructivist theory, which fundaments the idea of reality as "a subjective state of mind" (Kolodziej 2005, 14) and gives to the language and communication the power of reification of ideas in structuring reality. The methodology used in this paper is qualitative, following an argumentation line that connects the human security paradigm fundaments with the constructivism principles, which legitimize it and with the international reality. This research demonstrates the capacity of the rhetoric of the human security paradigm for re-creating the international reality through discourse and on constructing global communities around common values, reinforcing the constructivist principle that advocates the power of values and ideas to change reality.

Keywords: Human security, Constructivism, Transformative discourse, Responsibility to Protect, World risk society, Sovereignty as Responsibility

Introduction

After the end of the Cold War, a change of source of conflict could be observed, from the previous international threats to internal threats and domestic sources of conflict. In the context of the current changing international environment, the meaning of security was

transformed as a response to the new realities, because security is, above all, a ubiquitous "subjective state of mind" (Kolodziej 2005, 19). The concept of security is extended form state security to the security of groups and individuals (Rothschild 1995, 55). The humanization of the field was interpreted as a rethinking of morality and ethics vis-à-vis of international politics, being a consequence and a determinant of the transformative action of discourse on international community.

The value of human security paradigm is placed in the capacity to fill the conceptual and practical void in the international security, through the evolution from a reactive to a proactive thinking (Williams 2008, 57). The responsibility to protect principle represents the operationalization of the human security principle and induces structural changes of the perennial values of the Westphalian system, through the principle of sovereignty as responsibility.

As Beck (1999, 137) explains, the reflexive modernity, in which is placed this analysis, is described by the logic "no-longer but-not-yet — no longer trust/security, not yet destruction/disaster". These coordinates of society determine a preemptive action of society, which is resulted from the possible "boomerang effect" (Williams 2008, 63), explained by the end of *the other* and the loss of control. The increasing awareness about the current sources of incertitude and global risk is reflected in a process of reflexivity and rethinking of the values and models that structure the current global reality. The empathy generated about the permanent perception of the world risk society - outrageous violations of human rights and of international law - determines the re-imagination of the core values that found global reality, fact that generates the restructuring of collectivities around common shared values (Beck and Levy 2013, 5). Therefore, a global civil society, animated by the imperative of re-affirmation of global humanitarian norms (as human security and responsibility to protect) emerges.

This article starts by analyzing the dimension of human security as being a palliative for the current mutual vulnerability of the world risk society. The analysis of the core principles of the human security rhetoric is conducted in order to identify its capacity to transform the international reality through the aggregation of communities around shared ideas. The following section approaches the evolution of the human security strategy, for tracing the changes in international relations induced by the human security paradigm. The third section of the article approaches the principle of responsibility to protect as the reification of the rhetoric of human security, by translating in the international reality the ethics of intervention and sovereignty as responsibility, in order to demonstrate the transformative ideas of the concept on international relations principle of non-intervention. The following section represents the analysis the theoretical framework of the proposed hypothesis, Constructivism as a holistic theory that explains the role of discursivity in structuring reality, and of the non-material factors to transform the international community. In the fifth part of the article, is demonstrated with Constructivist principles, the central hypothesis of this paper, proving the capacity of the human security paradigm and of the responsibility to protect principle to transform the international reality by moving the focus of international security from state toward the individual.

Human security – "palliative for mutual vulnerability"

The "new threats" and the "dark side or underside" effects of globalization determined

the search for a new concept of security, because the "one size fits all" national security approach was flawed (Thomas 2007, 118). This fact determined the necessity to adopt a holistic and contextual concept of security (Jolly and Ray 2006). Therefore, the concept of human security was derived from the idea of "mutual vulnerability" of the international system (Tigerstrom 2007, 19). The human security concept is emerged from liberal internationalist thought, which correlated domestic and international political aims (Franceschet 2006, 32), process which is explained through constructivism arguments.

The UNDP 1994 Report asks for the extension of the traditional security concept from territorial security toward people's security and from security of armament to security assured by sustainable human development (UNDP 1994, 24). Human security is defined in paragraph 143 of the 2005 World Summit Outcome as "the right of all people to live in freedom and dignity, free from poverty and despair". The purpose and effects of human security is to enlarge the individual's freedom to make free choices and to contribute to development in a secure environment. The human security paradigm is integrative because it tries, based on a spirit of solidarity, to ensure the possibility to a participatory existence, in the spirit of human life and dignity (UNDP 1994, 22-3). UNDP identified in 1994 report the pillars of human security in economic security, food security, health security, environmental security, personal security, community security and political security. In addition, it aims the enfranchisement of the global citizen, by overcoming the traditional concepts of national state and pushing for a new form of sovereignty proper for the post Westphalian era (Benedek 2008, 7).

Furthermore, Beebe and Kaldor (2010, 11) mention that the primacy of human rights, the legitimate political authority, a bottom-up approach, effective multilateralism, regional focus and clear civilian command drive the framework of action under human security auspices. Thus, as Newman (2001, 249) observes, human security cannot be entailed in a sole theory; it is supported instead by social scientific theories that argument the fact that a reconsideration of security referent toward the individual can increase the effectiveness, efficiency and stability of the international system and moreover, it represents an important ethic input.

As an integrative and comprehensive paradigm, human security works proactively, because its goal is to reverse the process of violence escalation (Beebe and Kaldor 2010, 134).

The evolution of the human security paradigm – tracing the change in international relations

The human security thinking is originated in Kantian democratic peace theory, in global justice ideas, in Wilsonian thinking (Franceschet 2006, 32) and in the theories and institutions that focus on the individual, humanity or human communities (Fine 2007, ix). This ethics was reactivated at the begging of 1940s, as a response to an era of wars, mass atrocities and events that were proscribed to never happen again, through the engagement of the US president Roosevelt for a vision of "freedom from fear" and "freedom from want" (Koehler, et al. 2012, 13). The first institutionalized concretization of proto-ideas of human security was encompassed in the United Nations Charter as an engagement to defense the peace and security for the individual, nuance observed in the expression "we the people of the world", focusing on shared interest above nationality (Brauch 2008 , 29).

The events during the Cold War that determined in the academic world the request of

redefining security and those that followed after the fall of the Berlin Wall (Rwanda, Srebrenica) determined the orientation of institutional thinking towards a new, improved concept of security that would value the world citizens. The critical juncture in human security development was the publication of the Human Development Report by UNDP in 1994. In a chorological order, there can be made three stages delimitation in the development of this concept in relation with international politics: the first step was the proposal in UNDP 1994 report, which was received with skepticism by international community because it was believed to attack state sovereignty (Tadjbakhsh and Chenoy 2007, 23). The second was the Copenhagen Summit that adopted the UNDP definition in 1995 and the next step was the establishment of the Human Security Network in 1999. In 1997 the Canadian prime-minister Lloyd Axworthy mentioned that "this concept recognizes the complexity of the human environment and accepts that the forces influencing human security are interrelated and mutually reinforcing" (Axworthy 1997, 184).

The role of the UN was incontestable in developing the normative commitments that gathered, emerged in human security paradigm. In this direction, it can be counted the decision of modifying the laws of war towards an increased individual security (MacFarlane and Khong 2006, 86). By defining human security as a distinct concept of traditional military security and of human development, UNDP realized simultaneously a shift in the referent object of security and the mechanism to achieve it (Tigerstrom 2007, 16). Following the publication of UNDP 1994 report, and the echoes it had in academia and among some countries, Kofi Annan adopted the human security agenda in 1999 Millennium Declaration. In this perspective, human security includes economic development, social justice, environmental protection, democratization and respect for human rights and the rule of law, including good governance, access to education, health and to assure equal opportunities for personal development (K. Annan 2000, 2001). The concept was "reinforced" by showing its importance in response to international events in the UN paradigm was continued by the 2004 report "A more secure world: Our Shared Responsibility".

The responsibility to protect – the ethics of intervention and sovereignty as responsibility

The Critical theories sustain that the concept of human security offers a window of opportunity in reinterpreting reality and changing the meaning of the core principle of Westphalian order. The new international dynamics and conception of liberal peace places the new realities in the post-Westphalian world-order, which is changing the meaning of state sovereignty toward sovereignty as responsibility, through the implementation of the principle of responsibility to protect.

The failure of the UN to prevent genocide and massacres leaded to a rethinking of the realities of cooperation (Hoffmann and Nollkaemper 2012, 13) and generated the reification of the human security paradigm in the responsibility to protect principle. In 2001 the International Commission on Intervention and State Sovereignty, released the report "Responsibility to Protect" in which proposed three pillars for the change of paradigm in this field of UN: (i) state responsibility implies protection responsibilities, (ii) every state has the primary responsibility to protect the people on its territory, and (iii) the international community has a residual responsibility to step in if states are unable or unwilling to protect

the people on their territory (ICISS, 2001). At the World Summit from 2005, Responsibility to Protect received the authoritative framework with full support from the international community.

At the core of R2P stands human security, which encompasses human rights, being a "conceptual framework for international action". It is recognized as both applying to states and people, because the "the human impact of international actions cannot be regarded as collateral to other actions, but must be a central preoccupation for all concerned (…) as one of the fundamental objectives of modern international institutions" (ICISS 2001, 6).

The concepts of human security as well as of the responsibility to protect are used as overarching theoretical frameworks necessary in order to achieve not only negative but also positive peace, which means not only the absence of violence, but also the presence of social justice (Feigenblatt 2009, 28).

Constructivism – structuring reality on shared values

Constructivism is a holistic theory, perceived as a reflexive meta-theory (Guzzini 2000, 149). Furthermore, Guzzini identifies the role of *Zeitgeist* of constructivism build on the theoretical capacity to offer explanation for a "meta-theoretical shift in social science".

The central thesis of Constructivist theory is that nonmaterial factors can change the reality of international politics. It advocates the "socially constructed character of actors' interests and identities" (Phillips 2007, 60). In addition, Constructivism establishes a direct relation between "what actors do and what they are" in explaining reality and interactions (Wendt 1992, 417-424). Therefore, through this explicative framework, it is emphasized the social character of international relation, which is determined by shared knowledge, values, norms (Baylis and Smith 2001, 265). Reality is a social construct, which is formed on instrumental knowledge and principled ideas, values and norms, in which identity occupies a central role. The explicative focus on identity is settled in Constructivism because what distinguish groups from others are knowledge, norms and values (Leuffen, Rittberger and Schimmelfennig 2013, 86). Therefore, the constructivist principles include embed in these mechanisms human consciousness, national identity and interest formation (Tsai 2009, 21).

The process of structuring reality explained by Constructivism is completed by the role of discourse. Critical constructivism underlines the discourse and linguistic methods as instruments for social construction of world politics (Karacasulu and Uzgören 2007). Therefore, society and people make or transform each other in an ongoing, two-way process, where ideas, identities, speeches, and rules play a role in shaping realities and preferences (Zehfuss 2004, 31). Constructivism summarizes this logic affirming that "by speaking, we make the world what it is" (Onuf 2002, 126). The speech act theory merges in the constructivist approach by explaining the reasons for entities to participate in certain policies or decision, even if a direct advantage does not result for them (Waever 2009, 177). Through discourse, constructivism participates, according to Guzzini (2000, 148), in the social construction of meaning and of the construction of social reality. Furthermore, constructivism sustains that "ideational or normative structures constitute agents and their interests" (Katzsentein, Keohane and Krasner 1999).

The capacity of the human security rhetoric to structure international reality

After the end of the Cold War was identified a paradigm shift from the traditional

Realist approach of understanding international relations toward a mobile, liquid understanding of reality embedded in Constructivism, which could explain the necessity to transform the individual in the epicenter of international security.

As it was presented in a previous section, the human security paradigm represents a comprehensive and integrative approach, which responds to the largest area of threats toward the individual's security, which is an ethical approach toward humanity valuing principles (Browning and McDonald 2013, 238-243). This fact is explained through the recognition and acceptance of *the other*, being the materialization of the culture of recognition (Carpinschi 2012, 12) and a possible source of global governance based on the mutual recognition. Therefore, this inclusiveness creates the leverages of a shared idea between individuals, regardless their other differences. In the context of the world risk society, the human security paradigm has the potential to become a widespread shared value, due to the fact that it represents the solution to the current insecurity that the individual faces.

According to constructivist ethics, social structure, which is compound on shared knowledge, material resources and practices, structures the international community (A. Wendt 1995, 73). Following this logic, the human security paradigm has the capacity to transform the international community, because it represents an incentive for sharing of knowledge and aggregation of global communities due to common, shared ideas (Tsai 2009, 21). This transformative capacity of the human security paradigm on the international community can be explained through the bottom-up pressure of the global community toward political decision-makers (at national and international level) to embed it in a juridical international law. Following the bottom-up approach impetus for the values encompassed in the human security strategy, the international reality can be transformed in a multilateralism type of system, which is based on created common rules and on the process of reaching solutions to problems through cooperation and empowerment (Kaldor, Martin and Selchow 2007, 285).

Werthes and Bosold (2006, 12) identify the function of motivation and mobilization of the human security strategy as a political leitmotif. The function of motivation can be explained in the capacity of this paradigm to structure social reality through new collectivities formed around shared ideas and values. The mobilization function can be traced in the capacity of human security principles to determine a bottom-up pressure action of the communities constructed around the shared values of human security for the political factors to adopt it and to transform the individual in the referent of security.

The possibility that a new concept, that challenges the traditional international relations theories emerge on the agenda of UN and to an increasing number of states, demonstrates the structural changes in international relations that determined a restructuration of interests and identities (Tsai 2009, 22). The change of international discourse was synthesized in the formula that human security "has become a central organizing principle of international relations and a major catalyst for finding a new approach to conducting diplomacy" (Axworthy 2001, 10). Following this logic, it can be observed that human security became a self-reinforcing phenomenon.

The highly sensitive question for international relations field brought by the human security paradigm and its operationalization, the principle of responsibility to protect is

connected to the fact that they challenge the state's sovereignty and the sacrosanct principle of non-intervention. The concept of sovereignty as responsibility represents the increasing impact in international discourse of the concept of human security (ICISS 2001, 12-13). Despite these specifications, there is still a strong debate between morality, legitimacy, and legality in case of interventions under R2P principle which is still seen as an intrusion in state sovereignty. Nevertheless, human security is a solution in overcoming the unhelpful the human rights/sovereignty dichotomy (Tigerstrom 2007, 90-101). Through his process, the common and comprehensive concept of security extended the international view from an international system of states towards an international society, which legitimized institutions as new international actors and made a step towards enhancing security through international law (Debiel and Werthes 2006).

As it could be observed in the reaction of international community to the crises from East Timor, Libya and unsuccessful in Syria, the responsibility to protect rhetoric is used in order to respond to situation that threat the security of the individual. Thus, when analyzing the coherence in using this principle, it can be observed a reluctance of the international actors to use the rhetoric of human security and responsibility to protect. This reluctance is determined by the fact that if the discourse and ideas are spread and enter in the common mental, then a spillover effect could happen, or following the constructivist logic, it would re-shape the international reality.

The critics of the human security paradigm are placed around the fact that it "normatively attractive, but analytically weak" (E. Newman 2010, 82). This critique can be explained by the fact that human security has mobile, subjective and hard to achieve and to quantify goals, which makes difficult to follow coherently the actions under its auspices. Moreover, the human security paradigm does not have juridical force because it is not institutionalized in an international law. Thus, taking into consideration the emergence of the responsibility to protect principle and its application in the current international reality, it can be observed the capacity of rhetoric and discourse for transforming reality. The fact that the principle of responsibility to protect had a rapid translation from idea to become the centre of international normative, policy and institutional arenas and is one of the pillars of ongoing process of global governance, although it does not have a juridical force represents the power of discourse in structuring international reality.

As Newman (2010, 84) observes, the constructivist approach embedded in human security paradigm is a guarantee of the interrelation-communication with the social dimension of reality and the rapid response-capacity to new situations, security being a socially constructed concept, fact that arguments the transforming capacity on the international community.

Conclusions

This analysis demonstrates the fact that the human security rhetoric, whose evolution is explained by Constructivism, represents a strong incentive for the transformation of international reality. The article reinforced the constructivist thinking that the values and ideas can have an impact upon international relations and on the implications of relations and structures between actors. The human security rhetoric has a transformative effect on international community by coagulating the support of communities and peace and security

oriented states. In addition, the responsibility to protect principle and its derived concept of sovereignty as responsibility prove the potential of norms without a juridical force to re-configure international reality through focus on the individual as the referent of security.

The Constructivism theory explains the phenomena to which realism is blind, like the assumption that threats are constructed, not inevitable, and they can be altered or mitigated (Tadjbakhsh and Chenoy 2007, 89). As presented in the previous analysis, the promotion of the human security paradigm is justified discursively on the basis of the idea that all human lives have the same value as we all belong to humanity. The main argumentative pattern was structured on the constructivist principles. Therefore, this paper demonstrated that based on shared values encompassed in human security rhetoric, it can be created bottom-up pressures, as well as top-down incentives for the implementation of human security and R2P, as consequence of a spill-over effect. The process of socialization based on the contagion of "good beliefs" represents the driving path of the launched call for a new international reality. The human security strategy has the necessary formulae that can encompass the basic human values that the individual worldwide share in order to restructuring collectivities around shared values. Considering the Constructivist theory, though the discursive method a domino process of soft values of human security internalization and a bottom-up pressure for elaborating corresponding external policies is possible. As the vehicle of a "global imaginary", the human security paradigm amply fulfills the defining criteria of an ideology. Therefore, considering the potential transformative force that the human security paradigm has, the idea that the UN is a "key legitimizing device" of human security norms and practices reversed so that human security paradigm is to become a legitimizing device of the UN.

This analysis demonstrated that in reflexive modernity, in the context of insecurity of "no-longer but not-yet", the human security rhetoric represents the response to the necessity to increase the promise of security and the factor which correlates the shared values for the security of the individual of global community. The human security paradigm represents palliative that can cover the subjective and inner fears of the individuals to the current permanent risk, therefore, in the constructivist logic, it has the potential to mobilize a bottom-up pressure for the international reality to change according to its principle.

Thus, the limits of this research are that it is not exhaustive, because it did not analyzed all the implications of the human security paradigm and of the responsibility to protect principles for international law and for the role of state in international relations. Moreover, the theoretical model validated in this analysis was not tested for the current international reality, which could be interpreted through a neo-realism resurrection of international relations. Further research should focus on testing the validated hypothesis of this article on the current international reality.

AKNOWLEDGEMENT "This paper is supported by the sectoral Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number POSDRU/159/1.5/133675"

Works Cited

Axworthy, Lloyd. "Canada and Human Security: The need for leadership." *International Journal* 52, No 2 (1997): 183-196.

Axworthy, Lloyd. "Introduction." In *Human Security and the new diplomacy: Protecting people, promoting peace*, by Rob McRae and Don Hubert. Mntreal and Kingston: McGill-Queen University Press, 2001.

Baylis, John, and Smith, Steve. *The globalization of world politics- An introduction to international relations.* Oxford: Oxford University Press, 2001.

Beck, Ulrich. "Living in the world risk society." *Economy and Society, Volume 35, Number, 3 August* , 2006: 329-345.

Beck, Ulrich, and Levy, Daniel. "Cosmopolitanized Nations: Re-imagining Collectivity in World Risk Society." *Theory, Culture & Society 30(2)*, 2013: 3–31.

Beebe, Shannon D., and Kaldor, Mary. *The ultimate weapon is no weapon. Human security and the new rules of war and peace.* New York: PublicAffairs, 2010.

Benedek, Wolfgang. "Human security and human rights interaction." In *Rethinking Human Security*, by Moufida Goucha and John Crowley, 7-19. Blackwell Publishing, UNESCO, 2008.

Brauch, Hans Gunter. "Conceptualizing the environmental dimension of human security in the UN ." In *Rethinking Human Security*, by Moufida Goucha and Crowley, John, 19-49. Blackwell Publishing; UNESCO, 2008 .

Browning, Christopher S., and McDonald, Matt. "The future of critical security studies: Ethics and the politics of security." *European Journal of International Relations*, 2013: 235 –255.

Carpinschi, Anton. *Cultura recunoaşterii şi securitatea umană (The culture of recognition and human security).* Iasi: Institutul European, 2012.

Debiel, Tobias, and Werthes, Sascha. *Human Security on Foreign Policy Agendas. Changes Concepts and Cases.* . INEF Report , INEF Institute for Development and Peace, 2006.

Feigenblatt, Otto F. Von. "Human Security and the Responsibility to Protect: A holistic Approach to Dealing with Violent Conflict in Southeast Asia." *Journal of Social Sciences, Vol. 11, No. 1*, 2009: 27-41.

Fine, Robert. *Cosmopolitanism.* London, New York: Routledge, 2007.

Franceschet, Antonio. "Global Legalism and Human Security." In *A Decade of Human Security. Goba Governance and New Mutilateralism*, by Sandra J. MacLean, David R. Black and Timothy M. Shaw, 31-39. Hampshire: Ashgate, 2006.

Guzzini, Stefano. "A Reconstruction of Constructivism in International Relations ." *European Journal of International Relations*, 2000: 147–182.

Hoffmann, Julia, and Nollkaemper, Andre. *Responsibility to Protect: From Principle to Practice* . Amsterdam: Amsterdam University Press, 2012.

ICISS. *The Responsibility to Protect 2001* . Ottawa: International Commission on Intervention and State Sovereignty; International Development Research Centre, 2001.

Jolly, Richard, and Ray, Deepayan Basu. *The Human Security Framework and National Human Development Reports: A Review of Experiences and Current Debates.*

Occasional Paper, Human Development Report Office NHDR 5, 3, UNDP, 2006.

Kaldor, Mary, Martin, Mary, and Selchow, Sabine. "Human security: a new strategic narrative for Europe." *International Affairs 83: 2*, 2007: 273–288.

Karacasulu, Nilüfer, and Uzgören, Elif. "Explaining social construtivist constributions to security studies." *Perceptions* , 2007: 21-48.

Katzsentein, Peter J., O. Keohane, Robert, and Krasner, Stephen D. *Exploration and Contestation in the Study of World Politics, 1999, p. 5-45.* Cambridge: MIT Press, 1999.

Koehler, Gabriele, Des Gasper, Jolly, Richard, and Simane, Mara. *Human Security and the Next Generation of Comprehensive Human Development Goals.* Brighton: Institute of Development Studies, 2012.

Kolodziej, Edward A. *Security and International Relations* . Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Leuffen, Dirk, Rittberger, Berthold, and Schimmelfennig, Frank. *Differentiated Integration. Explaining Variation in the European Union.* Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013.

MacFarlane, Stephen Neil, and Khong, Yuen Foong. *Human Security and the United Nations. A critical History.* Bloomington: Indiana University Press, 2006.

Moravcsik, Andrew, and Schimmelfennig, Frank. "Liberal Intergovernmentalism ." In *European Integration Theory, Second edition* , by Antje Wiener and Thomas Diez. Oxford, Oxford University Press, 2009.

Newman, Eduard. "Critical human security studies." *Review of International Studies 36* , 2010: 77–94.

Newman, Edward. "Human Security and Constructivism." *International Studies Perspectives*, 2001: 239–251.

Onuf, N. "Worlds of Our Making: The Strange Career of Constructivism in International Relations." In *Visions of International Relations: Assessing an Academic Field*, by D. J. Puchala. South Carolina: University of South Carolina Press, 2002.

Phillips, Andrew Bradley,. "Constructivism." In *International Relations Theory for the Twenty-First Century* , by Martin, ed Griffiths. New York: Routledge, 2007.

Ray, Richard Jolly, and Basu, Deepayan. *The Human Security Framework and National Human Development Reports: A Review of Experiences and Current Debates.* NHDR Occasional Paper 5, United Nations Development Programme, 2006.

Rothschild, Emma. "What is Security?" *Daedalus, The Quest for World Order* (Sage Publications) Vol. 124, No. 3 (1995): pp. 53-98.

Ștefanachi, Bogdan. "Human Security: A Normative Perspective." *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology and practical phylosophy, vol*. III, No. 2 (December 2011): 404-430.

Tadjbakhsh, Shahrbanou, and Chenoy, Anuradha M. *Human Security. Concept and implications.* Oxon: Routledge, 2007.

Thomas, Caroline. "Globalization and Human Security." In *Globalization, deveopment and Human Security*, by Anthony McGrew and Nana K. Poku, 107-132. Cambridge: Polity Press, 2007.

Tigerstrom, Barbara von. *Human Security and International Law. Prospects and*

Problems. . OXFORD AND PORTLAND: OREGON Hart Publishing, 2007.

Tsai, Yu-tai. "THE EMERGENCE OF HUMAN SECURITY: A CONSTRUCTIVIST VIEW." *International Journal of Peace Studies* Volume 14, Number 2 (Autumn/Winter 2009).

UNDP. *Human Development Report 1994.* New York: Oxford University Press, 1994.

Waever, Ole. "Discursive approaches." In *European Integration Theory*, by Antje Wiener and Thomas Diez. Oxford: Oxford University Press, 2009.

Wendt, Alexander. "Constructing International Politics." *International Security*, 1995: 71–81.

Wendt, Alexander, "Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics." *International Organization* 46, No. 2 (Spring) (1992): 391-425.

Werthes, Sascha, and Bosold, David. *Human Security on Foreign Policy Agendas. Changes Concepts and Cases.* . INEF Report, INEF Institute for Development and Peace, 2006.

Williams, M. J. "(In)Security Studies, Reflexive Modernization and the Risk Society." *Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association* Vol. 43(1) (2008): 57–79.

Zehfuss, Maja. *Constructivism in International Relations. The politics of reality.* Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

THE SOURCES OF INFORMATION AND THEIR IMPACT IN A MULTIETHNIC COMMUNITY

Lucian Săcălean, Assist. Ph.D.

"Petru Maior" University, Nicolae Iorga 1, Tîrgu Mureş 54008 Romania

Abstract

Today, more than ever, the access to sources of information is an easy task. We could even say that the very essence of the competition market makes information penetrate even where it is not required.

This study regards the subject in an integrative manner and generates conclusions starting from the experience of a community where three ethnic groups are building their future.

After 1990, Romanian citizens have rediscovered the multiple sources of information. The media's representation of the days of March 1990 will have consequences not only in terms of immediate action; it has secured the option of the political choice for many years and has contributed decisively to the strenghtening of the community's ethnic awareness. If in the 90s we can talk about a monopoly of the information provided by the media, how are things today?

Keywords*: multi-ethnic community, ethnic and social discourse, political behavior, media influence*

Introducere

Astăzi, mai mult ca oricând accesul la sursele de informare este unul facil. Am putea spune chiar că însăşi esenţa pieţei concurenţiale face ca informaţia să pătrundă chiar şi acolo unde ea nu este dorită. Ne referim aici evident la societăţile de tip democrat. Putem analiza cantitatea şi mai ales calitatea acestor informaţii, însă este cert faptul că tehnologia a uşurat accesul şi a diminuat costurile pentru utilizatorul final.

Studiul de faţă priveşte subiectul într-o manieră integratoare şi generează concluzii pornind de la experienţa unei comunităţi în care trei etnii îşi construiesc viitorul. Românii şi maghiarii au constructe de multe ori divergente asupra istoriei şi relaţiilor dintre cele două etnii, a statutului lor social şi al trăsăturilor de personalitate etc. (Mungiu-Pippidi, 1999), diferenţe ce se manifestă şi în planul comunicării.

Structura etnică particulară a municipiului Târgu-Mureş (procente relativ apropiate ale etnicilor români şi maghiari) face ca diferenţele de comportament asociate unor astfel de reprezentări să fie mult mai vizibile decât în alte localităţi. Oraşul a devenit pentru multă vreme ţinta unui stereotip al cărui conţinut se referă la faptul că, aici, comportamentul oamenilor este dominat de criteriul etnic, făcându-se distincţie în primul rând între români şi maghiari, celelalte modalităţi de categorizare fiind trecute pe plan secundar. Această dinstincţie a operat în special în perioadele de campanie electorală când, aşa cum ar prezice teoria identităţii sociale a lui Tajfel, se putea observa o polarizare accentuată (ai noştri sunt buni, ai lor sunt răi). Comunităţile maghiară şi română sunt despărţite de multe caracteristici, cele mai importante fiind limba şi religia, diferenţele între cele două etnii manifestându-se şi în registrul atitudinal. Aceste diferenţe au dus nu odată comunicarea/relaţionarea între cele două etnii în registrul violent, însă ele au avut ca rezultat şi interferenţe pozitive care au îmbogăţit ambele comunităţi

Cuprins

După 1990 cetăţenii români au redescoperit sursele multiple de informare. În cazul mureşenilor combinaţia între cerinţele politice ale minorităţilor şi accesul la informaţie se va dovedi a fi nefast. Nu insistăm asupra actorilor sau tuturor cauzelor care au determinat explozia de violenţă din martie 1990 de la Târgu-Mureş. Afirmăm doar faptul că la acel moment massmedia a jucat un rol major în escaladarea tensiunii, această moştenire exercitând încă o influenţă imposibil de trecut cu vederea asupra acestei comunităţi. Să facem o mică incursiune în realitatea anilor '90.

Apariţia UDMR, cel care avea să deţină pentru mulţi ani monopolul reprezentării politice a etnicilor maghiari după 1990, a constituit un element de siguranţă pentru aceştia, respectiv o sursă de nelinişte şi de teorii ale conspiraţiei pentru majoritatea românilor. Presa naţională dar şi cea locală, atât cea de limbă română cât şi cea de limbă maghiară, va reflecta apariţia pe scena politică a UDMR, enunţând şi principalele obiective urmărite: elaborarea statutului minorităţilor şi a Ministerului naţionalităţilor, dezvoltarea reţelei de învăţământ de toate gradele în limba maternă, legiferarea utilizării limbii maghiare în organele judecătoreşti şi alte puteri locale de stat, strângerea legăturilor cu celelate părţi ale naţiunii maghiare; etc.

Programul a produs un şoc, mai ales în rândul românilor ardeleni, deşi astăzi acele cerinţe sunt o realitate care nu mai deranjează, dimpotrivă dovedesc normalizarea vieţii politice şi publice interne. Plecând de la solicitarea UDMR, dar şi a unei părţi importante a societăţii civile maghiare privind separarea instituţiilor de învăţământ, de la cursurile primare până la cele universitare, presa

de limba română va publica şi va comenta materialul prezentat de studenţii maghiari ai UMF[1].

Construcţia simbolică, deşi aparent stereotipă - pentru maghiari, reconstrucţia unei Ungarii glorioase - pentru români, amintirea fostei Regiuni Autonome Maghiare sau chiar a reîntoarcerii la situaţia unei naţiuni fără drepturi, este însă mult mai complexă. Conform unuia dintre primii autori care au scris despre evenimentele de la Târgu Mureş[2] în 8-12 ianuarie Radio Kossuth prelua şi difuza un material[3] al unui post de radio din SUA care a scandalizat opinia publică românească[4] (sursa initiala ramâne neclară şi greu de identificat), deja neliniştită de cursul evenimentelor, pe fondul opiniei conform căreia românii din zonele locuite predominant de maghiari sunt în minoritate şi neglijaţi[5]. Sunt publicate două apeluri la calm şi linişte în „Cuvântul Liber”[6]. Terenul este însă pregătit pas cu pas de către cele două organe de presă locale, „Cuvântul Liber” (limba română), respectiv „Népűjság” (limba maghiară)[7].

Cele două cotidiene vor apela la un discurs apreciativ sau depreciativ, în funcţie de categoriile de analiză sau temele vizate. Stereotipiile se vor simţi din plin, apelul la istorie, apelul al simboluri de identificare/autoidentificare, vor duce la polarizare. Se încearcă tot mai des obţinerea

[1] Cuvântul Liber, 30 ianuarie 1990

[2] În 1991 apăreau 2 volume care, în încercarea de a face lumină asupra evenimentelor din marite 1990, prezentau două viziuni diferite, cea a etniei române, prin volumul unui fost ofiţer de carieră Ioan Judea, respectiv cea a etniei maghiare prin volumul semnat de avocatul Kincses Előd

[3] "*Asociaţia maghiarilor americani au discutat ieri, 06.01.1990, problema Ardealului. Ceauşescu a căzut cu sânge unguresc, sacrificiul acesta nu este destul. Ungurii din Transilvania trebuie să fie eliberaţi şi anexaţi la Ungaria. În acest caz trebuie să încercăm mai întâi rezolvarea pe cale paşnică. Sunt trei posibilităţi: 1. un verdict internaţional, 2. o Transilvanie independentă de tipul Elveţiei, 3. toată Transilvania trebuie luată cu forţa şi anexată Ungariei. Semnează Tibor Demeter - preşedintele asociaţiei*"

[4] Ioan Judea, *Târgu Mureş, cumpăna lui martie, Val şi ură*, Tipomur, Tg Mureş, 1991, p.35

[5] George Schöpflin, *Hungary and its Neighbours*, Cahiers de Chaillot, Vol.7, Institute for Security Studies of Western European Union, 1993, p.28

[6] 30 ianuarie 1990 - "*Fraţi români ... Aşa cum bisericile ortodoxă, catolică, greco-c atolică sau reformată coexistă în bună pace, enoriaşii putându-şi rosti fiecare pe limba lui dragostea de Dumnezeu, tot aşa avem şi noi loc unii de alţii, în şcolile noastre, în mediile noastre culturale, slujind însă aceaşi patrie comună, România Liberă, democratică. Până când nu ne vom înţelege, nu vom respecta dreptul fiecăruia la limba sa, până când nu vom permite ca fiecare să vorbească, să trăiescă şi să gândească aşa cum va crede el de cuvinţă, bineânţeles cu condiţia de a nu ştirbi dreptul celorlalţi la libertate, până atunci nu va fi nicio autentică democraţie. ... Românii şi maghiarii pot trăi în acest oraş liber în deplină unitate. Să creăm o lume în care nici maghiarii dar nici românii să nu fie nevoiţi să-şi ţină sub obroc limba maternă, originea, credinţa. Vouă şi nouă ne sunt deopotrivă de dragi părinţii, limba, copiii, în aşa fel încât să nu ne mutilăm unii pe alţii*". UDMR

10 februarie 1990 - "*Fraţi maghiari ... Suntem conştienţi de faptul că românii, maghiarii şi alte naţionalităţi şi-au făcut o istorie comună a acestor pământuri, istorie care le este trecut şi din care se trag învăţămintele pentru fiecare naţionalitate în parte. ... Vă înţelegem dorinţa de a învăţa în limba maternă, fapt explicabil, dar nu înţelegem dorinţa voastră ardentă de separare a şcolilor. Până unde va merge aceast separatism? Vom avea, aşa cum preconizează unele capete înfierbântate, intreprinderi şi instituţii separate? Spitale separate? Cantine şi restaurante separate? Vom circula unii pe un trotuar, alţii pe celălalt? Să nu lăsăm ca între noi cineva «să arunce mărul discordiei», să ne străduim să trăim în armonie şi frăţie...*"

[7] de văzut Altera,nr 1, Ed. ProEuropa, Tg Mureş, 1998, Bodó Zoltán, Cosmeanu Marius Mátéffy Csaba, Mărginean Paul: Alter/Ego tîrgumureşean

unor reacţii emoţionale[8] prin prisma cărora ar trebui tratate şi subiectele spinoase ale momentului. Asistăm la discursuri de ambele părţi care alternează între defensiv la adresa propriei etnii, respectiv incriminatoriu la adresa celeilalte etnii. „Népűjság" foloseşte elemente ale unui discurs ce apelează la simboluri şi evenimente locale; formator al unei coeziuni centrate pe "spiritul târgumureşean - discurs naţionalist latent, centrat pe viaţa socio-culturală a maghiarilor; în timp ce „Cuvântul Liber" foloseşte apelul la evenimente, personalităţi de anvergură naţională, în special la acele evenimente considerate a fi simbolice pentru istoria românilor ardeleni.

Primele probleme serioase apar odată cu hotărârea guvernamentală din 18 ianuarie 1990[9] (suspendată pe 9 februarie 1990), care prevedea că liceul „Bolyai Farcas", respectiv liceul „Papiu Ilarian", vor funcţiona ca licee cu limbă de predare exclusiv maghiară, respectiv română. Presa va profita din plin, pe un fond oricum încărcat de tensiune. Dacă articolele publicate în această perioadă în cotidianul „Cuvântul Liber", dau glas unei stări de nemulţumire sau protest la ideea separării învăţământului pe criterii etnice, în cazul cotidianului „Népűjság" este reflectată o stare generală de satisfacţie în urma soluţionării favorabile a unei părţi a revendicărilor acestei comunităţi. Articolele din presa locală se vor concentra asupra chestiunii separării şcolilor, în cotidianul de limbă maghiară „Népűjság", Liceul "Bolyai"devenind simbol al revendicărilor maghiare. Simbolistica la care fac apel cele două cotidiene este una a retoricii naţionaliste, una de sorginte naţional-istorică, cealaltă local-istorică.

Aşadar pentru români amintirea suferinţelor din timpul dualismului Austro-Ungar, Răscoala lui Horea, Cloşca şi Crişan, "Dictatul de la Viena" devin subiecte ce completează fondul unui prezent în care este necesară "vigilenţa, conştiinţa naţională, prudenţa", având de a face în acest caz cu un discurs naţionalist agresiv. „Népűjság" va face apel la un trecut preponderent maghiar al oraşului, personalităţile celebre, clădirile istorice, scrierile ce reflectă istoria acestor locuri, devenind argumente ale unui naţionalism nu atât de agresiv, dar receptat ca fiind arogant. Ambele cotidiene utilizează metafora, ironia, substantivarea exagerată, apelează la adjective şi mai puţin la informaţia brută. Ambele părţi profită din plin de orice jignire sau atac care li se adresează, potenţându-se reciproc, trecutul istoric oferă oricând este nevoie motive în plus de dispută. Percepţiile devin opuse, trecutul comun se transformă şi capătă conotaţii diferite.

[8] Cuvântul Liber, 24 ianuarie 1990 - *Cui ar folosi destabilizarea tinerelor structuri democratice - Mila creştinească*, semnat de Nicolae Tâmpanariu; "*În seara zilei de 19 ianuarie, copilul meu în vârstă de 11 ani m-a rugat să-i dau voie să meargă să primească şi el un pachet din străinătate pentru-că a văzut că, printre altele s-au distribuit banane şi portocale. Ajungând în faţa comisiei, copilul a fost jignit şi trimis la parohia de care aparţine: «Dacă părinţii tăi au nevoie de pachet, să trimită bani(!?!)» Nu mi-a venit să cred, şi-am hotărât să mă duc să văd cu ochii mei. M-am aşezat la rând, deşi sunt gravidă, şi după o oră, când am ajuns în faţa comisiei am fost refuzată categoric, spunându-mi-se că numai reformaţii pot beneficia de aceste colete alimentare*"

[9] din 2005 Liceul Bolyai Farcas va deveni liceu cu predare exclusiv în limba maghiară.

Din păcate presa intră într-o cursă a dezinformării şi manipulării, contribuind în mod decisiv la deznodământul tragic al acestor evenimente.

Schimbul de replici este unul dur:

" *Numitul Sűto Andras, care deţinea funcţia de Preşedinte al UDMR, a avut rolul principal în instigarea populaţiei maghiare împotriva statului român. Precizând că lupta pentru «drepturile naţionalităţii maghiare», grupul citat a instigat grupuri de extremişti ai minorităţii maghiare din Târgu Mureş, la săvârşirea infracţiunilor. În decursul acţiunilor întreprinse, participanţii, înfierbântaţi de alcool şi înarmaţi cu bâte, au lansat lozinci ca : «Moarte românilor!», «Jos statuia lui Avram Iancu!», «Români părăsiţi Târgu-Mureşul şi Gheorgheniul, altfel veţi plăti cu viaţa!» Aceste lozinci au fost pregătitte cu mult înainte de 22 decembrie 1989, iar după 22 decembrie planul a fost pus în aplicare, desfăşurându-şi acţiunile în toată amploarea lor*."[10]

Replica este dată de Kincses Előd[11]

"*Mulţimea din faţa hotelului Grand, scanda în româneşte: «Noi suntem acasă, voi sunteţi în gazdă!»;« Niciodată n-aţi avut o palmă de pământ!»;« Odorheiul Secuiesc îl vom face românesc!», «Murim luptăm, Ardealul nu-l cedăm» (foarte interesantă ordinea logică: mai întâi murim, pe urmă luptăm - E. Kincses), «Iliescu nu uita şi Ardealu-i ţara ta!», «Hoţii, Hoţii, Jos cu ei!»,« Mai aveţi o şansă să mergeţi acasă!»*".

Cele două citate nu doar reliefează tonalitatea volumelor, ci oferă indicii importante asupra atmosferei create, acuzelor reciproce şi a climatului paranoic instaurat în acele zile de martie 1990 la Târgu- Mureş.

Un alt exemplu: La data de 15 martie, în Odorhei au avut loc mai multe manifestaţii prilejuite de aniversarea Revoluţiei de la 1848. În Piaţa "Támasi Áron" au fost arborate pe un monument steagurile României şi Ungariei. În aceaşi noapte steagul românesc a dispărut[12], steagurile maghiare au continuat să fie arborate pe aproape toate instituţiile publice, chiar şi pe case particulare[13]. Astfel de informaţii alimentează deja încordata atmosferă din Târgu- Mureş. Acţiunile celor două comunităţi se înscriu într-o logică antagonistă, argumentele nu mai au importanţă, tot ceea ce spune sau face cealaltă parte este interpretat ca fiind duşmănos sau instigant.

Spre exemplu, dacă pentru maghiari organizarea în 10 februarie a unui "marş al tăcerii", participanţii străbătând centrul oraşului Târgu-Mureş cu cărţi şi lumânări aprinse, este o formă de protest civic în favoarea obţinerii unor drepturi considerate elementare, pentru comunitatea românească este o provocare, reţinându-se nu atât scopul, cât afişarea ostentativă a volumelor

[10] Ioan Judea, *Cumpăna lui Martie*, Ed. tipomur, Tg Mureş, 1991, p.111
[11] Kincses Előd, *Martie Negru la Târgu Mureş*, Ed. Háromszék, Sfântu Gheoghe, 1991, p.102
[12] Fondul arhivistic al Parlamentului României, dosar 55, fila 167
[13] Fondul arhivistic al Parlamentului României, Fond special, dosar 11

editate în Ungaria "Ardealul - pământ unguresc". La fel este în cazul acţiunilor organizate de "Vatra Românească"- o organizaţie civică[14] menită să apere drepturile românilor şi care trebuia să contrabalanseze acţiunile UDMR, dar o organizaţie fascistă şi iredentistă îndreptată împotriva maghiarilor, în viziunea majorităţii cetăţenilor aparţinând acestei etnii. Prezenţa discursurilor naţionaliste de ambele părţi au dus la supratensionarea situaţiei existente[15]. Media românească a derulat o campanie susţinută argumentând că acţiunile UDMR sunt menite să aducă privilegii maghiarilor faţă de restul populaţiei, că încearcă "cantonizarea" Transilvaniei. Pentru UDMR acţiunile organizaţiei „Vatra Românească" sunt prelungirea politicii de românizare a ungurilor, iar pentru Vatra, acţiunile UDMR nu sunt altceva decât expresia iredentismului maghiar.

Acesta este tabloul mediatic al zilelor de martie 1990. Un tablou ce va avea consecinţe nu doar în planul acţiunii imediate, ci şi al unei moşteniri ce încă influenţează anumite opţiuni. El a fixat opţiunea alegerii politice pentru mulţi ani şi a contribuit în mod decisiv la întărirea conştiinţei comunităţii etnice.

Etnicitatea este o forţă sociologică, influenţează comportamentul politic, nu doar datorită existenţei anumitor norme de grup care sunt transmise membrilor grupului prin presiune socială şi încurajare. Olsen[16], a propus „teza comunităţii etnice", conform căreia „membrii unei minorităţi etnice – fie bazată pe rasă, religie, sau naţionalitate – se supun normelor acelor comunităţi". Experienţele comune, în general, de discriminare creează un sentiment de coeziune între membrii comunităţii şi permit comunităţii să servească drept un grup politic de referinţă.

Huckfeldt[17] examinează trei explicaţii pentru persistenţa politicii etnice: statutul social, contextul social al vecinătăţii şi independenţa geografică. Primul factor se referă la teza conform căreia etnicitatea este o forţă sociologică. Al doilea accentuează importanţa vecinătăţii în configurarea tiparelor de structurare socială ale indivizilor de diferite etnii. Al treilea factor sugerează faptul că legăturile într-un grup etnic nu sunt doar sociale şi culturale; acestea sunt şi mobile, în sensul în care politica etnică persistă deoarece tiparele de interacţiune socială sunt capabile să reziste timpului. A doua şi a treia explicaţie sugerează că reţelele sociale explică influenţa factorului etnic asupra comportamentului politic.

[14] Dennis Deletant, The Role of Vatra Românească in Transylvania, RFE/RL, Report on Eastern Europe, Vol.2, no.5, 1 February,1991
[15] Kevin Andamson, *The Political Functions of Ethnic Conflict, în Religion in Central and Eastern Europe*, University Press, Cluj Napoca, 1995, p.240
[16] Olsen Marvin E., Social and Political Participation of Blacks." *American Sociological Review* 35:682-97, 1970, p.684
[17] Huckfeldt Robert The Social Contexts of Ethnic Politics: Ethnic Loyalties, Political Loyalties, and Social Support, *American Politics Ouarterlv* 11:91-123, 1983, p.96

Dacă în anii '90 putem vorbi despre un monopol al informaţiei oferite de către media, cum stau lucrurile în zilele noastre? Ştim că media amplifică sau dimpotrivă acţionează ca o frână pornind de la atitudini, agendă sau aşteptări ale consumatorilor de informaţie. De asemenea putem presupune fără a greşi faptul că informaţiile oferite în media locală mureşeană, într-o perioadă de creştere a credibilităţii şi influenţei în societatea românească a mass-mediei au căpătat în ochii cititorilor valori de sentinţe. Interacţiunea între diversele grupuri şi indivizi au avut probabil efect amplificator.

O zonă esenţială a actualei analize a vizat sursele de expunere la discursul public în cazul celor trei etnii. Mass-media ocupă un loc important, dar se detaşează influenţa comunităţii, cel puţin în chestiuni considerate a fi cu adevărat relevante. Mijloacele clasice de comunicare şi informare - televiziunea, radioul, ziarele rămân surse dominante mai ales pentru categoriile de peste 40 de ani. Sursele online (surse de informaţii) sunt apanajul în special a celor mai tineri. Televiziunea pare, însă, să domine ca sursă de expunere, mai ales în cazul etnicilor români. Presa scrisă ocupă un loc mai important pentru etnicii maghiari în comparaţie cu cei români sau rromi, accesul la programe prin satelit sau cablu determinând şi o concentrare pe informaţiile oferite de posturi în limba maghiară. Discuţiile cu prietenii, colegii etc., sunt la rândul lor surse importante de expunere. Deloc de neglijat este comunicarea cu şi prin intermediul liderilor de opinie (politicieni şi nu numai), sau cazul particular al influenţei pe care biserica o are (fig.1). Ce aflăm aşadar? Media continuă să fie o primă sursă de informare şi influenţare. Reţelele sociale au şi ele un rol important, informaţia este analizată, dezbătută împreună cu persoane considerate a fi relevante pentru cei expuşi. Există un mix al expunerii, remarcăm chiar o importanţă crescută pentru comunitatea maghiară a expunerii în cadrul familiei, bisericii, liderilor comunităţii, spre comparaţie cu etnicii români.

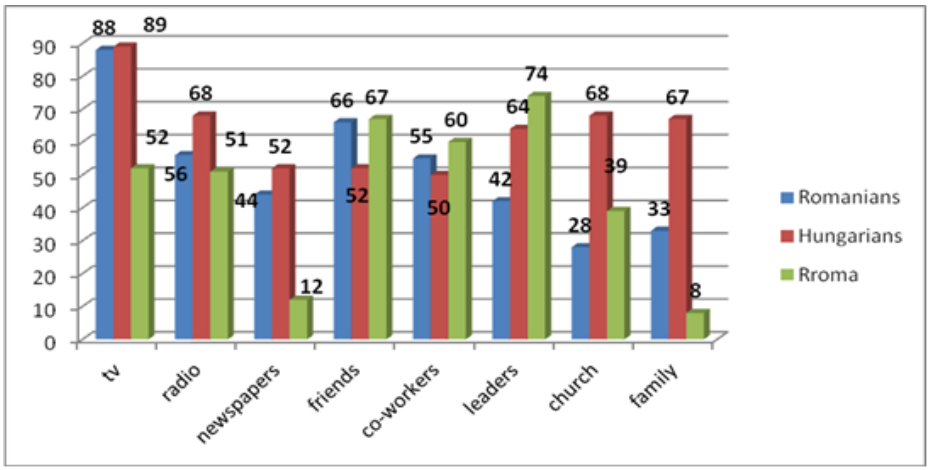

Fig1. Surse de expunere la discursul public

În privinţa credibilităţii mesajelor familia, prietenii sau colegii de muncă pot acţiona ca şi filtru, deşi cei mai mulţi dintre respondenţi consideră că informaţiile primite prin intermediul mass-media sunt informaţii corecte şi cu grad ridicat de credibilitate (respondenţii au acordat o notă între 1 - nu am deloc încredere şi 5 - am foarte mare încredere fig.2). Putem observa în cazul celor trei etnii analizate scorurile relativ mari pe care itemii încredere mare şi foarte mare îl înregistrează. Procentele sunt apropiate, putem vorbi aici fie de existenţa unei contagiuni, fie de un anumit mod de a privi activitatea mass-mediei. Ceea ce este interesant e poate procentul net superior al gradului maxim de încredere în cazul etniei rrome. Procentul este dat în primul rând de media TV/radio, surse de informaţii mai accesibile în cazul comunităţii rrome (accesibilitate legata de gradul de educaţie/şcolarizare - în fapt uzul limbii vorbite sau al imaginilor explicite).

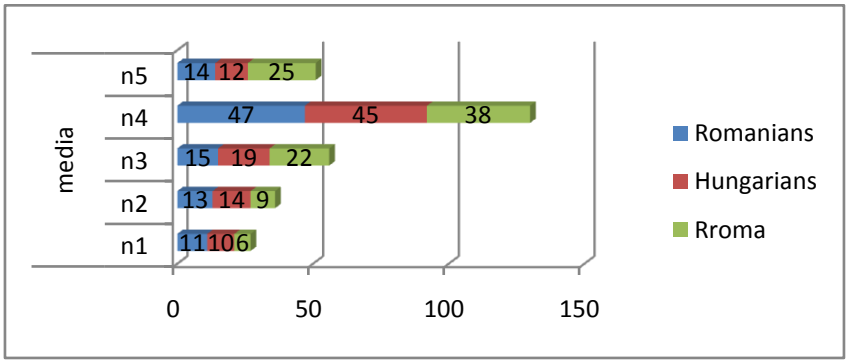

fig.2. încredere mass-media

Lucurile nu se schimbă în mod fundamental nici atunci când respondenţii trebuie să aprecieze corectitudinea informaţiilor oferite. În fapt singura obiecţie notabilă a fost cea privind orientarea politică a mijloacelor de informare şi prin urmare poziţionarea pro sau contra unui personaj politic. În cazul etnicilor maghiari, însă, această poziţionare nu este atât de pregnantă, media cea mai urmărită fiind media de limbă maghiară, incluzând aici media ungară. De asemenea etnicii maghiari sunt interesaţi de realitatea locală într-o măsură mai mare decât de cea naţională, chiar dacă aceasta înseamnă şi consumul de media (tv în principal si radio) în limba română (estimare expunere zilnică ca şi preferinţă) fig.3.

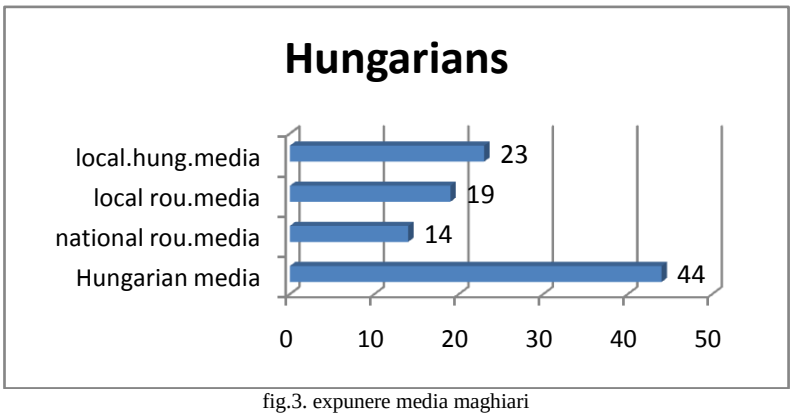

fig.3. expunere media maghiari

Informaţiile sunt disecate cu ajutorul familiei, colegilor sau prietenilor fig.4:

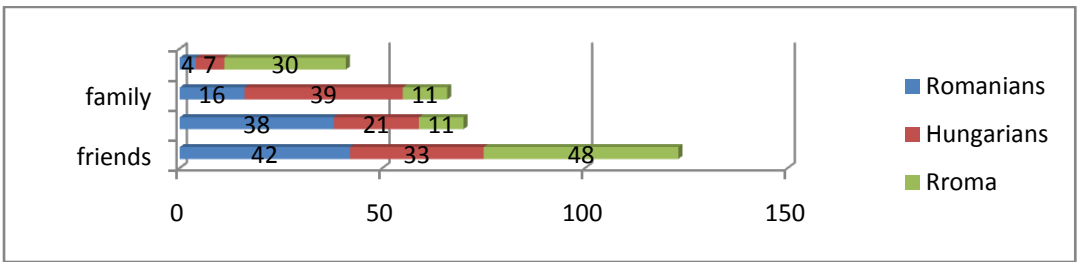

Se poate observa o pondere crescută a familiei ca şi cadru de discuţie / analiză a informaţiilor media în cazul maghiarilor, precum şi preferinţa românilor de a analiza informaţia alături de prieteni/colegi de muncă. În privinţa rromilor un factor esenţial în decodarea realităţii socio-politice îl joacă liderii acestei comunităţi. Într-un fel paradoxal, întrebaţi asupra măsurii în care consideră că sunt influenţaţi în deciziile lor socio-politice de către mass-media, majoritatea respondenţilor au considerat că influenţa este una redusă. Răspunsurile îşi găsesc explicaţia în mecanismele psihologice sau al aşteptărilor sociale. Se poate discuta şi despre faptul că cei mai mulţi dintre respondenţi au dorit să-şi exprime individualitatea în luarea deciziilor, însă având în vedere gradul ridicat de încredere de care se bucură media, gradul de penetrare al acesteia, consumul relativ ridicat putem afirma că mass-media a rămas o sursă esenţială de influenţă a opiniei publice. Un alt argument în acest sens poate fi şi următorul grafic: (fig.5, de unde obţin informaţiile relevante despre subiectele esenţiale -autonomie, alegeri, etc.)

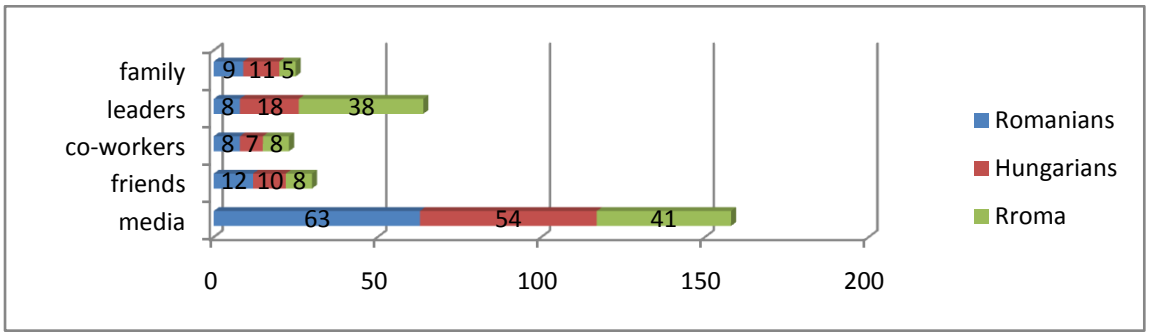

Metodologie

Metodologie utilizată s-a bazat pe un corpus de date culese într-o comunitate multietnică, etniile având ponderi diferite, analizate atât din perspectivă cantitativă; individuală şi comparativă (două câte două, respectiv toate trei). Analiza cantitativă a constat în obţinerea unor date rezultate din aplicarea unui chestionar la domiciliul subiecţilor. Vorbim în fapt de un eşantion multistadial cu 1360 respondenţi având o marjă de eroare de ±3,37%, aplicat în teren în perioada 11 martie -15 aprilie 2013. Chestionarul a cuprins o serie de întrebări factuale, de opinie, respectiv de motivaţie. Din perspectiva formei de înregistrare a răspunsurilor am folosit atât întrebări închise cât şi deschise, respectiv semiînchise. Am folosit scale de răspunsuri pentru a măsura variaţia intensităţii opiniei, scale abstracte cu valori numerice (cu varianta atribuirii semnificaţiei lexicale doar valorilor din capete), scale ordinale. Această metodă de eşantionare a fost preferată altora datorită avantajelor practice deosebite pe care le prezintă (Dussaix şi Grosbras, 1993, Rotariu şi Ilut, 1997). Datele culese au oferit informaţii valoroase privind identificarea/autoidentificarea etnică, existenţa stereotipiilor, interesul pentru media, influenţa media etc.

Concluzii

Mass-media rămâne o sursă esenţială de influenţă a unei comunităţi. Anii '90 au demonstrat puterea media în escaladarea unui conflict ce a lăsat urme adânci în comunitatea multietnică mureşeană. Avansul tehnologic a permis accesul la o medie diversificată, iar în cazul etnicilor maghiari accesul la mass-media din Ungaria. Comportamentul electoral, afirmarea anumitor subiecte în agenda publică sunt şi ele dovezi incontestabile asupra influenţei pe care media o exercită. Deşi există o preferinţă clară în cazul etnicilor maghiri pentru sursele de informare în limba maternă şi în special pentru cele din Ungaria, există un interes semnificativ şi pentru media în limba română, în special video, dedicată informaţiilor locale. În fapt în cazul etnicilor maghiari

există două canale majore de acces la informaţie, considerate a fi credibile - mass-media şi liderii comunităţii. În cazul etnicilor români sau ai celor rroma se observă de asemenea importanţa mass-media ca şi sursă de informare. Este cert că modul în care sunt tratate/create subiectele de pe agenda cetăţeanului de către mass-media aure un impact esenţial în funcţionarea unei societăţi multietnice. Accesul la informaţie este şi el extrem de important. În cazul etnicilor maghiri accesul este facil atât pentru limba română (limbă oficială), cât şi pentru limba maghiară (limbă maternă). Varietatea surselor de informare, credibilitatea acestora şi accesul facil la acestea poate contribui la consolidarea unui cadru general de încredere, dar, la fel de uşor, prin abordarea anumitor teme ce şi-au demonstrat deja eficienţa, poate genera tensiune sau chiar conflict. Diferenţa în cazul unei comunităţi multietnice este dată tocmai de existenţa surselor de informare în limba maternă, respectiv de accesul celorlalte etnii la acestea.

Bibliografie

Altera, nr 1, Ed. ProEuropa, Tg Mureş, 1998
Boia L., History and myth in the Romanian consciousness, Budapest: Central European University Press, 2001
Dennis Deletant, The Role of Vatra Românească in Transylvania, RFE/RL, Report on Eastern Europe, Vol.2, no.5, 1 February,1991
Dussaix, A.M. şi Grosbras, J-M, *Les sondages: principes et methodes*, P.U.F, Paris, 1993
Ioan Judea, *Cumpăna lui Martie*, *Val şi ură*, Ed. tipomur, Tg Mureş, 1991
Kevin Andamson, *The Political Functions of Ethnic Conflict, în Religion in Central and Eastern Europe*, University Press, Cluj Napoca, 1995
Huckfeldt Robert The Social Contexts of Ethnic Politics: Ethnic Loyalties, Political Loyalties, and Social Support, *American Politics Ouarterlv* 11:91-123, 1983
Kincses Előd, *Martie Negru la Târgu Mureş*, Ed. Háromszék, Sfântu Gheoghe, 1991
George Schöpflin, *Hungary and its Neighbours*, Cahiers de Chaillot, Vol.7, Institute for Security Studies of Western European Union, 1993
Mungiu-Pippidi, A., *Transilvania subiectivă.* Bucureşti: Humanitas,1999
Olsen Marvin E., Social and Political Participation of Blacks." *American Sociological Review* 35:682-97, 1970
Rotariu, T. si Iluţ, P.,*Ancheta sociologica si sondajele de opinie*, Polirom, Iasi,1997

Fondul arhivistic al Parlamentului României
Cuvântul Liber
Népűjság